

ספר שמות

Exodus

Formatting by Nathan Kasimer

With the Targum, 1917 JPS Translation, and Rashi

©Nathan Kasimer, 2021 (5782). This text may be re-used under the terms of the Creative Commons Sharealike 2.0 license (CC-BY-SA), the terms of which are available here: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>. This book includes the following texts:

- Miqra According to the Masora
 - License: CC-BY-SA
 - Source: https://he.wikisource.org/wiki/מקרא_על_פי_מסורה
- Targum Onkelos, vocalized according to the Yemenite Taj
 - License: CC-BY-SA
 - Source: https://he.wikisource.org/wiki/תרגום_אונקלוס
- Rashi Chumash, Metsudah Publications, 2009
 - License: CC-BY

All these texts were retrieved from Sefaria. It was typeset and formatted using L^AT_EX, using the Shlomo font by Shlomo Orbach from <https://sites.google.com/site/orlaeinayim/download> and the EB Garamond font by Georg Duffner from <http://www.georgduffner.at/ebgaramond/index.html>. Both of these were used under the terms of the SIL Open Font License.

תוכן העניינים

v	Introduction
vi	Guide Usage
1	פרשת שמות
21	פרשת וארא
39	פרשת בא
58	פרשת בשלח
81	פרשת יתרו
95	פרשת משפטים
116	פרשת תרומה
134	פרשת תצוה
151	פרשת כי תשא
175	פרשת ויקהל
190	פרשת פקודי
202	פרשת ויקרא
204	שירת הים ועשרת הדברות
204	שירת הים
205	עשרת הדברות בטעם עליון
206	הפטרות
206	הפטרות שמות
208	הפטרות וארא

210	הפטרת בא
212	הפטרת בשלח
217	הפטרת יתרו
219	הפטרת משפטים
221	הפטרת תרומה
223	הפטרת תצוה
225	הפטרת כי תשא
229	הפטרת ויקהל
230	הפטרת פקודי
233	מפטיר לשבת ראש חודש
233	הפטרת שבת ראש חודש
236	הפטרת שבת מחר חודש
238	הפטרת פרשת שקלים
240	פרשת זכור
240	הפטרת פרשת זכור
244	פרשת פרה
246	הפטרת פרשת פרה
248	הפטרת פרשת החודש

Introduction

This ḥumash is intended primarily for learning *Shnayim Mikra veEchad Targum*, but to be versatile enough to be usable in a synagogue. To that end, it includes multiple texts used as the "Targum"—Targum Onkelos itself, the commentary of Rashi, and a translation into English. For Haftarot, special Maftir portions, and Shabbat Minḥa readings, only Hebrew and English are printed, since these sections are included for ease of use in synagogues rather than for study use.

The text of the Torah itself is from the *Mikra al pi Masorah* project. The text was selected for its open licensing, extensive source documentation, and accuracy in presenting the masoretic text. The text of Targum is the Wikisource Targum, which is based on Yemenite texts (particularly the 1901 edition of the Taj). It was selected for its accurate vocalization. The English translation is the 1917 JPS translation, and text of Rashi is from the Metsudah edition. All these texts were retrieved from Sefaria. Data for aliya divisions, haftarot, and lengths of parshiyot was pulled from Hebcal. Information on which special *Maftir* and *Haftarot* can occur on which Sabbaths is from the Koren Shabbat Chumash. Sedarim data was pulled from *Mikra al pi Masorah*.

I hope this text will be helpful to those who use it.

Usage Guide

This text has minimal notations about various textual differences in the Masoretic text of the Torah. For information where this text varies from others, see the notes of the *Mikra al pi Masorah* project, or notes in *Minḥat Shai*. The *Mikra al pi Masorah* project also has information in its notes about variations in customs about where to divide aliyot. Only differences that affect the consonantal text as it appears in a Seder Torah are noted. Kamatz Katan is indicated with a special symbol for the text of the Torah, but not in the text of the Targum.

To reduce confusion, different numbering systems used for verse references are numbered differently. Roman numerals are used for chapters, Hindu-Arabic numerals for verses, and Hebrew letters for Sedarim. In written verse references, chapters are listed in Hindu-Arabic numerals as well. Where there are seder divisions that are not included in the traditional 154-seder count, the number is printed with an asterisk. Instances where there are variations in tradition for the start of a seder are in brackets or parentheses. Names of parshiyot, aliyot, and the number of verses in each parsha are noted in Rashi script. The weekday aliyot can be assumed to end where the second aliya begins. The ending is noted if that is not the case. לוי and ישראל indicate the weekday aliyot. Aliyot for doubled parshiyot are in parentheses.

Parsha breaks are indicated with a פ or ס in parentheses. A petuḥa is a paragraph break that ends a line, a setuma is a break where a blank space is left mid-line. Keri ukhetiv instances are noted with brackets and letters indicating which text is the keri and which is the ketiv.

1 NOW THESE are the names of the sons of Israel, who came into Egypt with Jacob; every man came with his household:	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָּה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ גָּבֵר וְאִנְשׁ בֵּיתוֹ עִמּוֹ:	שמות א
2 Reuben, Simeon, Levi, and Judah;	רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי וְיְהוּדָה:	2 רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי וְיְהוּדָה:
3 Issachar, Zebulun, and Benjamin;	יִשָּׁשְׁכָר זְבֻלֹן וּבִנְיָמִן:	3 יִשָּׁשְׁכָר זְבֻלֹן וּבִנְיָמִן:
4 Dan and Naphtali, Gad and Asher.	דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאַשֶׁר:	4 דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאַשֶׁר:
5 And all the souls that came out of the loins of Jacob were seventy souls; and Joseph was in Egypt already.	וְהָיָה כָּל נַפְשׁוֹת נִפְשֵׁי יַרְכָּא יַעֲקֹב שִׁבְעִים נִפְשִׁין וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרָיִם:	5 וְהָיָה כָּל נַפְשׁ יִצְחָק יַעֲקֹב שִׁבְעִים נִפְשֵׁי וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרָיִם:
6 And Joseph died, and all his brethren, and all that generation.	וּמֵת יוֹסֵף וְכָל אֲחֵיו וְכָל דֹּרָה הַהוּא:	6 וּמֵת יוֹסֵף וְכָל אֲחֵיו וְכָל דֹּרָה הַהוּא:
7 And the children of Israel were fruitful, and increased abundantly, and multiplied, and waxed exceeding mighty; and the land was filled with them.	וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִפְּשׁוּ וַתִּרְבּוּ וַתִּשְׁרְצוּ וַתִּמְלֵא אֶת הָאָרֶץ אֹתָם:	7 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאדָּ מְאֹד וַתִּמְלֵא אֶת הָאָרֶץ אֹתָם: (פ)
8 Now there arose a new king over Egypt, who knew not Joseph.	וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדָע אֶת-יוֹסֵף:	8 וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדָע אֶת-יוֹסֵף:
9 And he said unto his people: 'Behold, the people of the children of Israel are too many and too mighty for us;	וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ:	9 וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ:
10 come, let us deal wisely with them, lest they multiply, and it come to pass, that, when there befalleth us any war, they also join themselves unto our enemies, and fight against us, and get them up out of the land.'	הָבָה נִתְחַכְמָה לָּו פֶּן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם-הוּא עַל-שְׁנָאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ:	10 הָבָה נִתְחַכְמָה לָּו פֶּן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם-הוּא עַל-שְׁנָאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ:

- (1) ואלה שמות בני ישראל. אע"פ שמנאן בחייהן בשמותם, חזר ומנאן במיתתן, להודיע חזתן שנמשלו לכוכבים, שמואלן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר המוציא במספר יצאם ויחזקם (ישעי' מ, כו. שמו"ר א, ג):
- (5) ויוסף היה במצרים. והלא הוא ובניו היו בכלל שבועים, ומה צא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים, אלא להודיעך נדקתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את כלן אציו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועמד בנדקו:
- (7) וישרצו. שהיו יולדות ששה בבת אחת:
- (8) ויקם מלך חדש. רצו שמואל, חד אמר חדש ממש, וחד אמר שנחחדשו גזירותיו (סוטה יא.). אשר לא ידע.
- עשה עצמו כאלו לא ידע:
- (10) הבה נתחכמה לו. כל הנה לשון הכנה והזמנה לזכר, כלומר הזמנו עצמיכם לך: נתחכמה לו. לעם,

Therefore they did set over them taskmasters to afflict them with their burdens. And they built for Pharaoh store-cities, Pithom and Raamses.	וַיִּשְׁמְרוּ עָלֵיוּ שָׂרֵי מִסִּים לַמֶּעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיְבִן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לַפַּרְעֹה אֶת־פִּתּוֹם וְאֶת־רַעַמְסֵס:	11
But the more they afflicted them, the more they multiplied and the more they spread abroad. And they were adread because of the children of Israel.	וַכָּאֲשֶׁר יַעֲנֻ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֻ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	12
And the Egyptians made the children of Israel to serve with rigour.	וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָפָר:	ישראל
And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.	וַיַּמְרִרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בַחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכָל־ עֲבֹדָה בַשָּׂדֶה אֶת־כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם בְּכָפָר: בְּקָשִׁיו:	14
And the king of Egypt spoke to the Hebrew midwives, of whom the name of the one was Shiprah, and the name of the other Puah;	וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לַמִּיֻּלָּדֹת הָעִבְרִיֹת אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוּעָה:	15
and he said: 'When ye do the office of a midwife to the Hebrew women, ye shall look upon the birthstool: if it be a son, then ye shall kill him; but if it be a daughter, then she shall live.'	וַיֹּאמֶר כֹּד תַּחְוִיין מִיֻּלָּדוֹן יֵת יְהוּדִיתָא וְתַחְוִיין עַל מַתְבָּרָא אִם בֶּרֶא הוּא וְתַקְטִילֶנָּה יִתִּיהָ וְאִם בִּרְתָּא הִיא תְּחַיֶּימֶנָּה:	16

נתחכמה מה לעשות לו. ורבותינו דרשו, נתחכם למושיעין של ישראל לדונם במים, שכבר נשבע שלא יציא מצול לעולם (שמו"ר א, יא). (והם לא הבינו שעל כל העולם אינו מציא, אלא הוא מציא על אומה אחת. דרש"י ישן): ועלה מן הארץ. על כרחנו. ורבותינו דרשו, כאדם שמקלל עצמו, ותולה קללתו באחרים, והרי הוא כאלו כתב ועלינו מן הארץ והם יירשוה: (11) עליו. על העם: מסיים. לשון מס, שרים שגויזין מהם המס. ומהו המס, שיצנו ערי מסכנות לפרעה: למען ענותו בסבלתם. של מצרים: ערי מסכנות. כתרומתו, וכן לך זא לא הפך הזה (ישעי' כב, טו), גזר הממונה על האזרחות (שמו"ר א, יד): את פתום ואת רעמסס. שלא היו ראויות מתחלה לכן, ועשאו חזקות וצורות לאור: (12) וכאשר יענו אותה. בכל מה שהם נותנין לצ לענות, כן לצ הקצ"ה להרבות ולהפריץ. כן ירבה. כן רבה וכן פרץ. ומדרשו, רוח הקודש אומרת כן, אחס אומרים פן ירבה, ואני אומר כן ירבה: ויקצו. קצו בחייהם. (ויש מפרשים המצרים צעני עמם וק"ל). ורבותינו דרשו, כקוים היו צענייהם: (13) בפרך. צעודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו: (15) למילדות. הוא לשון מולידות, אלא שיש לשון קל ויש לשון כבד, כמו שובר ומשבר, דובר ומדבר, כך מוליד ומילד: שפרה. זו יוכד, על שם שמשפך את הולד: פועה. זו מרים, על שם שפועה ומדברת והוגה לולד, כדרך הנשים המפייסות תינוק הזוכה (סוטה יא): פועה. לשון נעקה, כמו פיולה נפעה (ישעי' מז, יד): (16) בילדכן. כמו צהולידכן: האבנים. מושג האשה היולדת, וצמקום אחר קוראו משבר, וכמוהו עשה מלאכה על

17 did not as the king of Egypt
commanded them, but saved the
men-children alive.

וַתִּירָאן הַמִּילֵדוֹת אֶת־הָאֱלֹהִים
וְלֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵיהֶן
מִלֶּדֶת מִצְרַיִם וַתַּחֲיֶינָן אֶת־
הַיָּלִידִים:

18 the midwives, and said unto them:
‘Why have ye done this thing, and
have saved the men-children alive?’

ויקרא מלך-מצרים למלד'ת וקרא מלכא דמצרים לחיתא
ונאמר להן מדוע עשיתן נאמר להון מא דיין עבדתין
הדבר הזה ותחנינו את- פתגמא הדיו וסינמתין ית
הילדים: בנאי:

19 Pharaoh: 'Because the Hebrew women are not as the Egyptian women; for they are lively, and are delivered ere the midwife come unto them.'

וַתֹּאמֶרֶן הַמִּילֵדֶת אֶל-פֶּרְעָה
כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמְצַרִּית
הָעִבְרִית כִּי-חַיֹּת הָיָה בָטָרָם
תִּבְנֶה אֱלֹהֵן הַמִּילֵדֶת וּלְדֹ:

וַאֲמָרָא חִיתָא לְפֶרְעָה אֲרִי
לֹא כְנָשִׁיא מְצַרִּיתָּ יְהוּדִיתָּ
אֲרִי חֲכִימָן אֲנִין עַד לֹא עֲלָת
לְוִתְהוֹן חִיתָּא יִלְדִּי:

20 midwives; and the people
multiplied, and waxed very mighty.

וַיֵּשֶׁב אֱלֹהִים לְמִלְלָתָהּ וַיַּרְבּ וַאֲשִׁיב יְיָ לְחִינָתָהּ וְסִגְי עֲמָה
הָעַם וַיַּעֲצֶמּוּ מֵאֵד:
וְתִקְּפוּ לַחֲדָה:

²¹ midwives feared God, that He made them houses.

וַיְהִי כִּי יִרְאוּ הַמְּלִלֹת אֶת־²¹
הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בַּתִּים:
וַתְּהִי כַּד דְּחִילָא חִתָּא מִן
שָׂדֶם יִי וַעֲבַד לְהוֹן בַּתִּין:

הַקְּבִיעִים (ירמ' יח, ג), מושב כלי אומנות יוצר כלי חרס: אם בן הוא וגר. לא היה מקפיד אלא על הזכרים, שאמרו לו אֲנִינוּגִינִי שַׁעֲטִיל לְהוֹלֵךְ בָּן הַמוֹשֵׁעַ אוֹתָם: וְחִיָּה. וּמִסִּיָּה:

(17) ותחיינו את הילדים. מַסְפָּקוֹת להם מים ומזון. (סוטה יא:) תרגום הראשון וקיימא, והשני וקיימאון, לפי שלשון עברית לנקבות רבות, מיצה זו וכיוצא בה משמשת לשון פעלו ולשון פעלתם, כגון ותאמרנן איש מזרעו, (שמות ז, יט) לשון עבר כמו ויאמרו לזכרים, וּפְדָרְקָה בְּפִיקָם (ירמ"א מד, כה), לשון דברתם כמו ותדברו לזכרים, וכן וּפְסָלְלָהָ אֶתִּי אֶל עַמִּי, (יחזקאל יג, יט) לשון עבר חללתם כמו ותחללו לזכרים:

(19) כי חיות הבה. בקיאות כמילדות, תרגום מילדות סָמָא. ורבותינו דרשו, (סוטה יא: ושמו"ר) הרי הן משולות לחיות השדה שאינן נריכות מילדות, והיכן משולות לחיות, גור אריה, ואז יטרף, כזור שורו, אילה שלוחה, ומי שלא נכחז בו, הרי הכחוז כללן, ויברך אותם ועוד כתיב מה אמר לביא (יחזקאל יט, ב):

(20) ויִישָׁב. הטיב להם, וזה חלוק בתיבה שסודה צ' אותיות ונתן לה וי"ו יו"ד בראשה, כשהיא צאה לדבר בלשון ויפעל, הוא נקוד היו"ד בצי"י שהוא קמ"ך קטן, (או בסגול שהוא פת"ח קטן) כגון וייטב אלהים למילדות, וַיָּרָצַב בָּצַת יְהוָה (איכה ב, ה). הרבה תאניה, וכן וַיִּגַּל הַשָּׁמַיִם (דברי הימים"ב לו, כ), נבזרחלן הגלה את השארים, וַיִּפֶּן וַיָּצַב אֶל יָצָב (שופטים טו, ה), הפנה הזנבות זו לזו, כל אלו לשון מפעיל את אחרים, וכשהוא מדבר בלשון ויפעל, הוא נקוד היו"ד בצי"י קטן, כגון וַיִּיטֹב בְּעֵינָיו (ויקרא י, כ), לשון הוטב, וכן וירצ העם, נתרצה העם, ויגל יהודה, הגלה יהודה, ויפן כה וכה, פנה לכאן ולכאן. ואל תשיבני, וילך, וישב, וירד, ויאל, לפי שאינן מגזרתן של אלו, שהרי היו"ד יסוד בהן, ירד, יאל, ישב, ילך, יו"ד אות שלישית בו: ויִישָׁב אֱלֹהִים לְמִילֻדָּתָהּ. מהו הטובה:

(21) ויעש להם בתים. צמי כהונה ולויה ומלכות שקרויין בתים, ויבן את בית ה' ואח בית המלך, כהונה ולויה מיוכבד, ומלכות ממרים. כלאיסא במסכת סוטה (יא:);

22 And Pharaoh charged all his people, saying: 'Every son that is born ye shall cast into the river, and every daughter ye shall save alive.'	וַיִּצְוֶה פַרְעֹה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-בֶּן-הַבֵּן הַיָּלֹד הַיֹּאכֶרֶת תִּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל-בִּתּוֹת תַּחְיֶינָן: (פ)	22 וַיִּצְוֶה פַרְעֹה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-בֶּן-הַבֵּן הַיָּלֹד הַיֹּאכֶרֶת תִּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל-בִּתּוֹת תַּחְיֶינָן: (פ)
II And there went a man of the house of Levi, and took to wife a daughter of Levi.	וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת-בִּתּוֹת לֵוִי:	*א וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת-בִּתּוֹת לֵוִי:
2 And the woman conceived, and bore a son; and when she saw him that he was a goodly child, she hid him three months.	וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֵּרָא אָתּוֹ כִּי-טוֹב הוּא וַתַּצְפֶּנּוּהוּ שְׁלֹשָׁה יָרֵחִים:	2 וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֵּרָא אָתּוֹ כִּי-טוֹב הוּא וַתַּצְפֶּנּוּהוּ שְׁלֹשָׁה יָרֵחִים:
3 And when she could not longer hide him, she took for him an ark of bulrushes, and daubed it with slime and with pitch; and she put the child therein, and laid it in the flags by the river's brink.	וְלֹא-יָכְלָה עוֹד הַצִּפְנֵנּוֹ וַתִּקַּח-לָהּ תֵּבַת גִּמְאָ וַתַּחְמֶרְהָ בַּחֲמֹר וּבִזְפָּת וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת-הַיֶּלֶד וַתִּשֶׂם בַּסּוּף עַל-שֹׁפֶת הַיָּאָר:	3 וְלֹא-יָכְלָה עוֹד הַצִּפְנֵנּוֹ וַתִּקַּח-לָהּ תֵּבַת גִּמְאָ וַתַּחְמֶרְהָ בַּחֲמֹר וּבִזְפָּת וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת-הַיֶּלֶד וַתִּשֶׂם בַּסּוּף עַל-שֹׁפֶת הַיָּאָר:
4 And his sister stood afar off, to know what would be done to him.	וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מֵרָחֵק לִדְעָה מִה-יַעֲשֶׂה לָּהּ:	4 וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מֵרָחֵק לִדְעָה מִה-יַעֲשֶׂה לָּהּ:
5 And the daughter of Pharaoh came down to bathe in the river; and her maidens walked along by the river-side; and she saw the ark among the flags, and sent her handmaid to fetch it.	וַתֵּרֶד בִּת-פַּרְעֹה לָרְחֹץ עַל-הַיָּאָר וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת עַל-יַד הַיָּאָר וַתֵּרָא אֶת-הַתֵּבָה בַּתּוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת-אִמָּתָהּ וַתִּשְׁקָחָהּ:	5 וַתֵּרֶד בִּת-פַּרְעֹה לָרְחֹץ עַל-הַיָּאָר וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת עַל-יַד הַיָּאָר וַתֵּרָא אֶת-הַתֵּבָה בַּתּוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת-אִמָּתָהּ וַתִּשְׁקָחָהּ:

(22) לכל עמו. אף עליהם גזר, יוס שנוולד משה אמרו לו אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל, היום נולד מושיען, ואין אנו יודעים אם ממזרים אם משראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים, לפיכך גזר אותו היום אף על המזרים, שנאמר כל הבן הילוד, ולא נאמר הילוד לעצבים, והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה:

(1) ויקח את בת לוי. פרוש היה ממנה מפני גזירת פרעה, (והזר ולקחה, וזהו וילך, שהלך צעצעת צמו שאמרה לו גזרתך קשה משל פרעה, אם פרעה גזר על הזכרים ואחיה גם כן על הנקבות. ברש"י ישן) והחזירה ועשה צה לקוחין שניים, ואף היא נהפכה להיות נערה. וצת ק"ל שנה היתה, שנוולדה צבואה למזרים בין החומות, ומאחיה ועשר נשתהו שם, וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה, אם כן כשנתעברה ממנו היתה צת מאה ושלשים, וקורא אותה צת לוי:

(2) כי טוב הוא. כשנוולד נמלל הבית פלו אורה (סוטה יב):

(3) ולא יכלה עוד הצפנו. שמנו לה המזריים מיום שהחזירה, והיא ילדתו לששה חדשים ויום א', שהילדת לשבעה יולדת למקוטעין, והם צדקו אחריה לסוף ט'. גמא. גמי צלשון משנה וצלע"ו יו"קו, ודבר כך הוא, ועומד בפני כך וצפני קשה: בחמור ובזפת. וצת מצחון וטיט מצפנים, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת: ותשם בסוף. הוא לשון אגס רוש"ל צלע"ו, ודומה לו קנה וסוף קמלו (ישעי"ט, ו):

(5) לרחץ על היאור. סרס המקרא ופרשהו, ומרד צת פרעה על היאור לרחוץ בו: על יד היאור. אלל היאור, כמו לאו קלקט יואב קל קדי (שמואל"ב יד, ל), והוא לשון יד ממש, שיד האדם סמוכה לו. ורבותינו דרשו (סוטה יב): הולכות לשון מימה, כמו הגה אנהי הולך למות (בראשית כה, לב), הולכות למות לפי שמיחו צה, והכתוב מסייען, כי למה לנו לכתוב

6 And she opened it, and saw it, even the child; and behold a boy that wept. And she had compassion on him, and said: 'This is one of the Hebrews' children.'	וּתִפְתַּח וּתְרָאֶהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וְהִנֵּה־נֶעַר בֶּכֶה וּתַחֲמֹל עָלָיו וּתֹאמַר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִים זֶה:	6 וּתִפְתַּח וּתְרָאֶהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וְהִנֵּה־נֶעַר בֶּכֶה וּתַחֲמֹל עָלָיו וּתֹאמַר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִים זֶה:
7 Then said his sister to Pharaoh's daughter: 'Shall I go and call thee a nurse of the Hebrew women, that she may nurse the child for thee?'	וּתֹאמַר אָחִיתָּ אֶל־בֶּת־פַּרְעֹה הֲאֵלֶךְ וּקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקָת מִן הָעֶבְרִית וְתִנֶּק לָךְ אֶת־הַיֶּלֶד:	7 וּתֹאמַר אָחִיתָּ אֶל־בֶּת־פַּרְעֹה הֲאֵלֶךְ וּקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקָת מִן הָעֶבְרִית וְתִנֶּק לָךְ אֶת־הַיֶּלֶד:
8 And Pharaoh's daughter said to her: 'Go.' And the maiden went and called the child's mother.	וּתֹאמַר־לָהּ בֶּת־פַּרְעֹה לִכִּי וּתֵלֶךְ הֵעֲלָמָה וּתִקְרָא אֶת־אִם הַיֶּלֶד:	8 וּתֹאמַר־לָהּ בֶּת־פַּרְעֹה לִכִּי וּתֵלֶךְ הֵעֲלָמָה וּתִקְרָא אֶת־אִם הַיֶּלֶד:
9 And Pharaoh's daughter said unto her: 'Take this child away, and nurse it for me, and I will give thee thy wages.' And the woman took the child, and nursed it.	וּתֹאמַר לָהּ בֶּת־פַּרְעֹה הִלִּיכִי אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינֵקְהוּ לִי וְאָנִי אֶתֶּן אֶת־שְׂכָרְךָ וּתִקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וְתִנֵּקְהוּ:	9 וּתֹאמַר לָהּ בֶּת־פַּרְעֹה הִלִּיכִי אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינֵקְהוּ לִי וְאָנִי אֶתֶּן אֶת־שְׂכָרְךָ וּתִקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וְתִנֵּקְהוּ:
10 And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name Moses, and said: 'Because I drew him out of the water.'	וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וּתְבֹאֲהוּ לְבֶת־פַּרְעֹה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וּתִקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וּתֹאמַר כִּי מִן־הַמַּיִם מָשִׁיתִהוּ:	10 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וּתְבֹאֲהוּ לְבֶת־פַּרְעֹה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וּתִקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וּתֹאמַר כִּי מִן־הַמַּיִם מָשִׁיתִהוּ:
11 And it came to pass in those days, when Moses was grown up, that he went out unto his brethren, and looked on their burdens; and he saw an Egyptian smiting a Hebrew, one of his brethren.	וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ־עֶבְרִי מֵאָחָיו:	11 וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ־עֶבְרִי מֵאָחָיו:

שלישי

וּנְעֻרֹתֶיהָ הוֹלְכוֹת: אֵת אִמָּתָהּ. אֵת שִׁפְחָתָהּ. וּרְצוּתֵינוּ דְּרָשׁוּ לָשׁוֹן יֵד, אֲזַל לִפִּי דְקֹדֶק לָשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הָיָה לוֹ לְהִנָּקֵד אִמָּתָהּ מִ"ס דְּגוֹשָׁה, וְהֵס דְּרָשׁוּ אֵת אִמָּתָהּ, אֵת יֵדָה וְנִשְׁתַּרְצָצָה אִמָּתָהּ אֲמוֹת הַרְצָה (קוּטָה שֶׁס):

(6) וּתִפְתַּח וּתְרָאֶהוּ. אֵת מִי רָאָהּ, הַיֶּלֶד, זֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ, שֶׁרָאָהּ עִמּוֹ שִׁכְיָנָה (קוּטָה שֶׁס שְׁמוֹ"ר א, כח): וְהִנֵּה נֶעַר בּוֹכֶה. קוֹלוֹ כְּנֶעַר:

(7) מִן הָעֶבְרִיּוֹת. שֶׁחֲזִירָתוֹ עַל מִצְרַיִם הַרְצָה לִינָק וְלֹא יִנָּק, לִפִּי שֶׁהִיא עֹתִיד לְדַבֵּר עִם הַשְׁכִּינָה (שְׁמוֹ"ר א, ל. קוּטָה שֶׁס):

(8) וּתֵלֶךְ הֵעֲלָמָה. הִלְכָה בְּזִרְיוֹתָהּ וְעַלְמוּתָהּ כְּעַלִּים:

(9) הִלִּיכִי. נִתְנַצָּה וְלֹא יָדְעָה מִהַ נִּתְנַצָּה, הִי שְׁלִיכִי (שְׁמוֹ"ר שֶׁס קוּטָה שֶׁס):

(10) מִשִּׁיתָהּ. כִּתְּרָהּ וְשָׁחַלְתָּהּ, וְהָיָה לָשׁוֹן הַזֶּה צִלְשׁוֹן אֲרָמִי, כְּמִשְׁחָל בְּנִיטָה מְחֻלָּצָה, וּבִלְשׁוֹן עֶבְרִי מִשִּׁיתָהּ, לָשׁוֹן הַסִּירְיוֹתִי, כִּמּוֹ לֹא יָמוּשׁ (יְהוֹשֻׁעַ א, ח) לֹא מָשׁוּ, כִּךְ חֲצִירוֹ מִנְחָס. וְאִנִּי אֹמֵר שֶׁאִינוֹ מִמַּחְצֵרֵת מֵשׁ, וַיְמוּשׁ, אֲלֵל מִגִּזְרֵת מְשָׁה, וּלְשׁוֹן הַזֶּה הָיָה, וְכִן יִמְשְׁנֵי מִמֵּי־רִבִּים (שְׁמוּאֵל־ב כב, יז), שֶׁאֵלּוּ הָיָה מִמַּחְצֵרֵת מֵשׁ, לֹא יִתְכַּן לֹאֲמַר מִשִּׁיתָהּ אֲלֵל הַמִּשְׁוֹתִיהוּ, כֹּאֲשֶׁר יֹאמַר מִן קֶס הַקִּימֹתִי, וּמִן שֶׁ הַשִּׁיבֹתִי, וּמִן זֶה הַצִּיּוֹתִי, אֲוֹ מִשִּׁיתָהּ, כִּמּוֹ וַיִּמְשֵׁי פִי אֶת עֵזֶן הַקֶּרֶךְ (זְכַרְיָה ג, ט), אֲזַל מִשִּׁיתָהּ, אִינוֹ אֲלֵל מִגִּזְרֵת חִיצָה שֶׁפַּעַל שְׁלֵה מִיּוֹסֵד זֶה"ל בְּסוֹף הַחִיצָה, כְּגוֹן מִשָּׁה, בְּנָה, עֵשָׂה, לֹוָה, פָּנָה, כִּשְׂבִּיא לֹאֲמַר זֶהֱס פַּעֲלָתִי, תִּצָּא הַיּוֹ"ד מִמֶּקוֹם ה"א, כִּמּוֹ עִשְׂתִּי, בְּנִיתִי, פִּנִּיתִי, לֹוִיתִי:

- 12 And he looked this way and that way, and when he saw that there was no man, he smote the Egyptian, and hid him in the sand. וַיִּפֶּן כַּח וַיֵּרֶא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּךְ אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל:
- 13 And he went out the second day, and, behold, two men of the Hebrews were striving together; and he said to him that did the wrong: 'Wherefore smitest thou thy fellow?' וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וַהֲגָה שְׁנֵי אַנְשִׁים עִבְרִים נִצִּים וַיֹּאמֶר לְרֵשַׁע לָמָּה תִכֶּה רֵעִי: וַיָּפֶק בַּיּוֹמָא הַתִּנְינָא וְהָא תְרִין גּוֹבְרִין יְהוּדָאִין נִצִּין וַאֲמַר לַחֲבִיבָא לָמָּה אַתָּה מַחִי לַחֲבֵרְךָ:
- 14 And he said: 'Who made thee a ruler and a judge over us? thinkest thou to kill me, as thou didst kill the Egyptian?' And Moses feared, and said: 'Surely the thing is known.' וַיֹּאמֶר מִי שִׁמְךָ לְאִישׁ שֶׁר וּשְׁפֹט עָלֵינוּ הֲלֹתְרַגְנִי אַתָּה אָמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגִית אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדְּבָר:
- 15 Now when Pharaoh heard this thing, he sought to slay Moses. But Moses fled from the face of Pharaoh, and dwelt in the land of Midian; and he sat down by a well. וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה וַיָּשָׁב בְּאֶרֶץ־מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל־הַבְּאֵר:
- 16 Now the priest of Midian had seven daughters; and they came and drew water, and filled the troughs to water their father's flock. וַלְכֹהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתָּבֹאנָה וַתִּדְלֹנָה וַתִּמְלֹאנָה אֶת־הַרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן: וְלִרְבֵּא דְמִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹ וַתָּאָה וַדְלָאָה וַמְלָאָה יַת רִשְׁיָא לְאַשְׁקָאָה עֲנָא דְאַבְיָהוֹן:

(11) ויגדל משה. והלא כבר כתב ויגדל הילד, א"ר יהודה ז"ל הראשון לקומה והשני לגדולה, שמינהו פרעה על ציתו: וירא בסבלותם. נתן עיניו ולצו להיות מיצר עליהם (שמו"ר א, כז): איש מצרי. נוגש היה, ממונה על שוטרי ישראל, והיה מעמידם מקרות הגזר למלאכתם (שמו"ר א, כח): מכה איש עברי. מלקהו ורודהו. ובעלה של שלומית בת דברי היה, ונתן עיניו זה, וצלילה העמידו והוציאו מציתו, והוא חזר ונכנס לבית וצא על אשתו, כסצורה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר, היה מכהו ורודהו כל היום:

(12) ויפן כה וכה. ראה מה עשה לו צית ומה עשה לו צשדה. ולפי פשוטו כמשמעו: וירא כי אין איש. שאין איש עתיד ללכת ממנו שיחגייר:

(13) שני אנשים עברים. דתן ואזירס הם, שהותירו מן המן: נצים. מריצים: למה תכה. אע"פ שלא הכהו, נקרא רשע צהרמת יד: רעד. רשע כמותך:

(14) מי שמך לאיש. והרי עודך נער: הלהרגני אתה אומר. מכאן אנו למדים שהרגו בשם המפורש: וירא משה. כפשוטו. ומדרשו, דאך לו על שראה צישראל רשעים דילטורין, אמר, מעתה שמא אינס ראויין להגאל: אכן נודע הדבר. כמשמעו. ומדרשו, נודע לי הדבר שהייתי חמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שצעים אומות להיות נרדים בעצודת פרך, אצל רואה אני שהם ראויים לכך:

(15) וישמע פרעה. הם הלשינו עליו: ויבקש להרוג את משה. מסרו לקסטיק להרגו ולא שלטה צו החרצ, הוא שאמר משה, ויילני מחרצ פרעה: (וישב בארץ מדין. נתעבז שם, כמו וישב יעקב:) וישב על הבאר. למד מיעקב שזווג לו זווגו על הצאר:

(16) ולכהן מדין. רב שכהן, ופירש לו מעצודת אלילים ונידוהו מאכלס: את הרהטים. את צריכות מרוצות המים העשויות בצרך:

17	And the shepherds came and drove them away; but Moses stood up and helped them, and watered their flock.	וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיּוֹשֶׁעַן וַיִּשְׁק אֶת־צֹאנָם:	וַאֲתוּ רֹעִיָא וַיִּטְרְדוּנִין וְקָם מֹשֶׁה וַיִּפְרְקִינִין וַאֲשָׁקִי יֵת עֲנָהוּן:
18	And when they came to Reuel their father, he said: 'How is it that ye are come so soon to-day?'	וַתִּבְּאֵנָה אֶל־רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מֹדִיעַ מִהֲרַתָּן בָּא הַיּוֹם:	וַאֲתַתָּה לֹות רְעוּאֵל אֲבִיהוֹן וַאֲמַר מֹדִין אוֹחִיתִין לְמִיתִי יוֹמָא דִין:
19	And they said: 'An Egyptian delivered us out of the hand of the shepherds, and moreover he drew water for us, and watered the flock.'	וַתֹּאמְרוּן אִישׁ מִצְרִי הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרֹעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת־הַצֹּאן:	וַאֲמַרָא גּוֹבְרָא מִצְרָאָה שִׁיזְבְּנָא מִיָּדָא דְרֹעִיָא וְאַף מִדְּלָא דְלָא לָנָא וַאֲשָׁקִי יֵת עֲנָא:
20	And he said unto his daughters: 'And where is he? Why is it that ye have left the man? call him, that he may eat bread.'	וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֹתָיו וְאֵיזוֹ לְמָה זֶה עֹזְבֶתֶן אֶת־הָאִישׁ קִרְאָן לוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם:	וַאֲמַר לְבְנֹתֶיהָ וְאֵן הוּא לְמָא דִּנּוּ שְׂבַקְתִּין יֵת גּוֹבְרָא קִרְן לֵיהָ וַיִּיכּוֹל לַחְמָא:
21	And Moses was content to dwell with the man; and he gave Moses Zipporah his daughter.	וַיֹּאֲלֵ מֹשֶׁה לְשִׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת־צִפּוֹרָה בִּתּוֹ לְמִשָּׁה:	וְצִבִי מֹשֶׁה לְמִתְבַּע עִם גּוֹבְרָא וַיִּהֲב יֵת צִפּוֹרָה בְּרִיתֶיהָ לְמִשָּׁה:
22	And she bore a son, and he called his name Gershom; for he said: 'I have been a stranger in a strange land.'	וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֶּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרִיָה: (פ)	וַיִּלְדֵת בֶּר וַקְרָא יֵת שְׁמִיהָ גֶרְשֹׁם אֲדִי אָמַר דִּיר הָיִיתִי בְּאַרְעַ נֹכְרָאָה:
23	And it came to pass in the course of those many days that the king of Egypt died; and the children of Israel sighed by reason of the bondage, and they cried, and their cry came up unto God by reason of the bondage.	וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבָדָה וַיִּזְעֻקוּ וַתָּעַל שְׁוַעֲתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבָדָה:	וַהֲוָה בְּיוֹמֵיָא סְגִיאיָא הָאֲנּוֹן וַיָּמָת מֶלְכָא דְּמִצְרַיִם וַאֲתֵאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פּוֹלְחָנָא דִּהֲוָה קָשִׁי עֲלֵיהוֹן וַיִּזְעֻקוּ וַסְלִיקַת קְבִילַתְהוֹן לְקָדָם יֵי מִן פּוֹלְחָנָא:
24	And God heard their groaning, and God remembered His covenant with Abraham, with Isaac, and with Jacob.	וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב:	וַשְׁמִיעַ קָדָם יֵי יֵת קְבִילַתְהוֹן וַדְּכִיר יֵי יֵת קִימִיהָ דְּעָם אַבְרָהָם דְּעָם יִצְחָק וְדְעָם יַעֲקֹב:

(17) ויגרשום. מפני הנידוי:

(20) למה זה עזבתן. הכיר זו שהוא מורעו של יעקב, שהמים עולים לקראתו: ויאכל לחם. שמה ישא אחת מכס, כמה דאט אמר כי אם הלחם אשר הוא אוכל:

(21) ויואל. כתרגומו, (ס"א כמשמעו) ודומה לו הוֹלֵךְ לָא וְלִין (שופטים יט, ו), ולו הוֹלֵנוּ, הוֹלֵלִי לְדָבָר. ומדרשו לשון קָלָה, נשבע לו שלא יזוז ממדין כי אם צרשמו:

(23) ויהי בימים הרבים ההם. שהיה משה גֵּר צמדין, וימת מלך מצרים והוֹרְכּוּ יִשְׂרָאֵל לַתְּשׁוּעָה, ומשה היה רועה וגו' ובאת תשועה על ידו, ולכן נסמכו פרשיות הללו. (צ"י): וימת מלך מצרים. נצטרע, והיה שוֹמֵעַ תִּינוּקוֹת יִשְׂרָאֵל וְרוֹמֵץ צִדָּמָה (שמו"ר א, לד):

25 And God saw the children of Israel, and God took cognizance of them.	וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: (ס) יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר בְּמִימְרֶיהָ לְמַכְרְהוֹן יִי:	25 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: (ס)
III Now Moses was keeping the flock of Jethro his father-in-law, the priest of Midian; and he led the flock to the farthest end of the wilderness, and came to the mountain of God, unto Horeb.	וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵי יֵת עֲנָא דִּיתְרוֹ חֲמוּתֵי רַבָּא דְּמִדְיָן וַדְּבַר יֵת עֲנָא לְאַתְר שְׂפֵר רַעִיָא לְמַדְבָּרָא וְאַתָּא לְטוֹרָא דְּאַתְגִּיל עֲלוּהִי יִקְרָא דִּי לְחוֹרֵב:	רביעי ב וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנוֹ כֹּהֵן מִדְיָן וַיִּנְהֶג אֶת־ הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל־ הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב:
2 And the angel of the LORD appeared unto him in a flame of fire out of the midst of a bush; and he looked, and, behold, the bush burned with fire, and the bush was not consumed.	וַאֲתְגִיל מִלְּאֲכָא דִּי לִיה בְּשִׁלְחוֹבֵית אִישְׁתָּא מְגוֹ אֲסִנָּא וַחֲזָא וְהָא אֲסִנָּא בְּעַר בְּאִישְׁתָּא וְאֲסִנָּא לִיתוּהִי מִתְאַכִּיל:	2 וַיֵּרָא מִלְּאָךְ יְהוָה אֵלָיו בַּלְבַּת־ אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסִּנֵּה בֹעֵר בָּאֵשׁ וְהַסִּנֵּה אֵינֶנּוּ אֲכָל:
3 And Moses said: 'I will turn aside now, and see this great sight, why the bush is not burnt.'	וַאֲמַר מֹשֶׁה אֶתְפְּנִי כְעַן וְאַחֲזִי יֵת חֲזוֹנָא רַבָּא דִּדִּין מָא דִּין לָא מִתּוֹקֵד אֲסִנָּא:	3 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמִּרְאָה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא־יִבְעַר הַסִּנֵּה:
4 And when the LORD saw that he turned aside to see, God called unto him out of the midst of the bush, and said: 'Moses, Moses.' And he said: 'Here am I.'	וַחֲזָא יִי אֲרִי אֶתְפְּנִי לְמַחֲזִי וַקְרָא לִיה יִי מְגוֹ אֲסִנָּא וַאֲמַר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַאֲמַר הָאֲנִי:	4 וַיֵּרָא יְהוָה כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנְנִי:
5 And He said: 'Draw not nigh hither; put off thy shoes from off thy feet, for the place whereon thou standest is holy ground.'	וַאֲמַר לָא תִקְרַב הֶלְכָא שְׂרִי סִנְיָד מַעַל רִגְלֶיךָ אֲרִי אֶתְרָא דְּאַתָּ קָאִים עֲלוּהִי אַתְר קֻדִּישׁ הוּא:	5 וַיֹּאמֶר אַל־תִּקְרַב הֶלֶם שֶׁל־ נַעֲלֶיךָ מַעַל רִגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עומֵד עָלָיו אֲדָמַת־ קֹדֶשׁ הוּא:

(24) נאקחם. וכן מעיר מתים ינאקו (איז כד, יז): את בריתו את אברהם. עס אזרסה:

(25) וידע אלהים. נתן עליהם לצולא העלים עיניו:

(1) אחר המדבר. להתרחק מן הגזל, שלא ירעו צעדות אחרים: אל הר האלהים. על שם העמיד:

(2) בלבת אש. צלהצת אש לצולא של אש, כמו לצ השמים, צלצ האלה, (שמואל-צ יח, יד) ואל תתמה על התי"ו, שיש לנו כיוצא בו, מה חמלה לצמך (יחזקאל טו, ל): מתוך הסנה. ולא אילן אחר, משום עמו אֲנִי צִנְרָה: אבל. נאכל, כמו לא עזב צה, אשר לקח משם:

(3) אסורה נא. אסורה מכאן להתקרב שם:

(5) של. שְׁלוֹף והוא, כמו וְנָשַׁל הַצִּנְרָן (דברים יט, ה), כי ישל זיתך: אדמת קודש הוא. המקום:

6	Moreover He said: 'I am the God of thy father, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob.' And Moses hid his face; for he was afraid to look upon God.	וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהִבֵּית אֱלֹהִים:	וַיֹּאמֶר אָנָּה אֱלֹהֶּה דְאַבְרָהָם אֱלֹהֶה דְאַבְרָהָם אֱלֹהֶה דְיִצְחָק וְאֱלֹהֶה דְיַעֲקֹב וּכְבַשְׁנוֹן מֹשֶׁה לְאַפּוּהִי אָרִי דְחִיל מִלְּאַסְתָּכְלָא בְּצִית יִקְרָא דִּי:
7	And the LORD said: 'I have surely seen the affliction of My people that are in Egypt, and have heard their cry by reason of their taskmasters; for I know their pains;	וַיֹּאמֶר יְהוָה רָאֵה רָאֵה רְאִיתִי אֶת-עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת-צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעָתִי אֶת-מַכָּאֲבָיו:	וַיֹּאמֶר יְיָ מִגֵּלָּא גְלִי קִדְמִי שְׁעָבִיד עַמִּי דְבְּמִצְרַיִם וַיִּתְּ קִבְּלָתְהוֹן שְׁמִיעַ קִדְמִי מִן קִדְּם מִפְּלַחֲהוֹן אָרִי גְלִי קִדְמִי כִּיבִיהוֹן:
8	and I am come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land unto a good land and a large, unto a land flowing with milk and honey; unto the place of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite.	וְאֵלֶּכְךָ לְהַצִּילָם מִיַּד מִצְרַיִם וְלְהַעֲלֵתָם מִן-הָאֶרֶץ הַהִוא אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל-אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל-מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי:	וְאֶתְגַּלִּיתִי לְשִׁיבֹותָהוֹן מִיַּד דְּמִצְרָאִי וּלְאַסְקִיתָהוֹן מִן אֶרֶצָּה הַהִיא לְאַרְעַ טָבָא וּפְתָא לְאַרְעַ עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ לְאַתֵּר כְּנַעֲנָאִי וְחִתָּאִי וְאֱמֹרָאִי וּפְרִזָּאִי וְחִוָּאִי וַיְבוֹסָאִי:
9	And now, behold, the cry of the children of Israel is come unto Me; moreover I have seen the oppression wherewith the Egyptians oppress them.	וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם-רָאִיתִי אֶת-הַלֹּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם:	וְכַעַן הָא קִבִּילַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָלַת לְקִדְמִי וְאַף גְלִי קִדְמִי דְּיוֹחָקָא דְּמִצְרָאִי דְּחֻקִּין לְהוֹן:
10	Come now therefore, and I will send thee unto Pharaoh, that thou mayest bring forth My people the children of Israel out of Egypt.'	וְעַתָּה לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פַּרְעֹה וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:	וְכַעַן אֵיתָא וְאֶשְׁלַחְךָ לְוֹת פַּרְעֹה וְאַפִּיק יָת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:
11	And Moses said unto God: 'Who am I, that I should go unto Pharaoh, and that I should bring forth the children of Israel out of Egypt?'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל-פַּרְעֹה וְכִי אוֹצִיא אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִדְּם יְיָ מִן אָנָּה אָרִי אֵיזִיל לְוֹת פַּרְעֹה וְאָרִי אַפִּיק יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

(7) כי ידעתי את מכאוביו. כמו וידע אלהים, כלומר כי שמתי לב להתבונן ולדעת את מכאוביו, ולא העלמתי עיני ולא אטמוס את אזני מעקסם:

(10) ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. ואם תאמר מה תועיל, והוצא את עמי, יועילו דצריך ותוציאם משם:

(11) מי אנכי. מה אני חשוב לדבר עם המלכים: וכי אוציא את בני ישראל. ואף אם חשוב אני, מה זכו ישראל שפושטה להם נס ואוציאם ממצרים:

- 12 And He said: 'Certainly I will be with thee; and this shall be the token unto thee, that I have sent thee: when thou hast brought forth the people out of Egypt, ye shall serve God upon this mountain.'
- 13 And Moses said unto God: 'Behold, when I come unto the children of Israel, and shall say unto them: The God of your fathers hath sent me unto you; and they shall say to me: What is His name? what shall I say unto them?'
- 14 And God said unto Moses: 'I AM THAT I AM'; and He said: 'Thou shalt thou say unto the children of Israel: I AM hath sent me unto you.'
- 15 And God said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The LORD, the God of your fathers, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations.'
- וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לִּךָ הָאוֹת כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה:
- וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים הִנֵּה אֲנִי בֹא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ־לִי מִה־שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם:
- וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם:
- וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דָּר:
- וַיֹּאמֶר אֲרִי יְהִי מִיּוֹמִי בְּסַעֲדָךְ וְדִין לְךָ אֶתָּא אֲרִי אֲנִי שְׁלַחְתָּךְ בְּאַפְקוֹתָךְ יָת עַמָּא מִמִּצְרַיִם תַּפְלִחוּן קָדָם יְיָ עַל שׁוּרָא הַדִּין:
- וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קָדָם יְיָ הָא אֲנִי אֲתִי לֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִימַר לָהוֹן אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם שְׁלַחְנִי לְוַתְּכוֹן וְיִימְרוּן לִי מִן שְׁמִיה מָה אִימַר לָהוֹן:
- וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה וַיֹּאמֶר כְּדִין תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי לְוַתְּכוֹן:
- וַיֹּאמֶר עוֹד יְיָ לְמֹשֶׁה כְּדִין תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵיהּ דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵיהּ דְיִצְחָק וְאֱלֹהֵיהּ דְיַעֲקֹב שְׁלַחְנִי לְוַתְּכוֹן דִּין שְׁמִי לְעֹלָם וְדִין דְּזִכְרִנִּי לְכָל דָּר וְדָר:

(12) ויאמר כי אהיה עמך. השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא, כי אם משלי, כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה, לך האות כי אנכי שלחתיך, ותגליח בשליחותי וכדאי אני להגיל, כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו חָפֵל, כך תלך בשליחותי ואינך ניוזק, ושאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלשה חדשים שיצאו מצרים. דבר אחר כי אהיה עמך, וזה שתגליח בשליחותך, לך האות על הצטחה אחרת שאני מצטיחך, שכשתצאם ממצרים תעבדון אותי על ההר הזה, שתקבלו התורה עליו, והיא הזכות העומדת לישראל. ודוגמת לשון זה מצינו, וְזֶה לִּךָ הָאוֹת לְכָל הַשָּׁנָה שְׁפִיטָה וגו' (ישעי' לו, ל), מפלת סנחריב תהיה לך לאות על הצטחה אחרת, שארכסם חריבה מפירות ואני אצרך הספיחים:

(14) אהיה אשר אהיה. אהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכיות, אמר לפניו רבש"ע מה אני מזכיר להם צרה אחרת, דייס בצרה זו, אמר לו יפה אמרת, כה תאמר וגו'. (ברכות ט: שמו"ג, ז) (לא שהשכיל חלילה משה ציחק, אלא שלא הבין דברי השי"ת, כי לא מחשבתו מחשבת השי"ת, שמואז כך היטה דעתו צאומרו יתבאר אהיה אשר אהיה, למשה לצדו הגיד, ולא שיגיד לישראל, וזהו יפה אמרת, שגם דעתי מתחלה כך היטה, שלא תגיד לצני ישראל כל דברים האלה, אלא כה תאמר לצני ישראל אהיה פעם אחת. וכן משמע במסכת ברכות ודו"ק):

(15) זה שמי לעולם. חסר וי"ו לומר, העלימהו, שלא יקרא ככתבו (שמו"ג, ט): וזה זכרי. למדו היאך נקרא, וכן דוד הוא אומר, ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור:

Go, and gather the elders of Israel together, and say unto them: The LORD, the God of your fathers, the God of Abraham, of Isaac, and of Jacob, hath appeared unto me, saying: I have surely remembered you, and seen that which is done to you in Egypt.

And I have said: I will bring you up out of the affliction of Egypt unto the land of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite, unto a land flowing with milk and honey.

And they shall hearken to thy voice. And thou shalt come, thou and the elders of Israel, unto the king of Egypt, and ye shall say unto him: The LORD, the God of the Hebrews, hath met with us. And now let us go, we pray thee, three days' journey into the wilderness, that we may sacrifice to the LORD our God.

And I know that the king of Egypt will not give you leave to go, except by a mighty hand.

And I will put forth My hand, and smite Egypt with all My wonders which I will do in the midst thereof. And after that he will let you go.

לך וְאַסַּפְתָּ אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פְּקִדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת־הָעֲשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרַיִם:

וְאָמַר אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִעֲנִי מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֹמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֶל־אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

וְשָׁמְעוּ לְקוֹלְךָ וּבָאתָ אִתָּהּ וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיו יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה גִלְכֶּה־נָּא דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחָה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ:

וְאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהֵלֵךְ וְלֹא בְיַד חֲזָקָה:

וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־יָדִי וְהִפֵּיתִי אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל נִפְלְאוֹתֵי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם:

חמישי

17

18

19

20

(16) את זקני ישראל. מיוחדים לישיבה. ואם תאמר זקנים סתם, היאך אפשר לו לאסוף זקנים של ס' רבוא:

(18) ושמעו לקולך. מאלהים, מכיון שתאמר להם לשון זה ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שזלשון זה הם נגאלים, יעקב אמר להם ואלהים פקוד יפקוד אתכם, יוסף אמר להם פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם (בראשית נ, כה): בקרה עלינו. לשון מקרה, וכן וַיִּקֶּר אֱלֹהִים (צמדצר כג, ד), ואנכי אקרה כה, אהא נקרה מאתו הלוס: (אלהי העבריים. יו"ד יתירה, רמז ל"י מכות. צרש"י יסן):

(19) לא יתן אתכם מלך מצרים להלך. אם אין אני מראה לו ידי החזקה, כלומר כל עוד שאין אני מודיעו ידי החזקה לא יתן אתכם להלך: לא יתן. לא יצדק, כמו על פן לא נספיק (בראשית כ, ו), לא נסגו אֱלֹהִים לְהִרְעֵ עַמִּי (שם לא, ח), וכלן לשון נמינה הם. וי"מ ולא ביד חזקה. ולא שזביל שידו חזקה כי מאז אשלח את ידי והכיתי את מצרים וגו' ומתרגמינן אותו ולא מן תַּקֵּם דְּחִילָה פִּקִּיף. משמו של רבי יעקב צרבי מנחם נאמר ל:

21 And I will give this people favour in the sight of the Egyptians. And it shall come to pass, that, when ye go, ye shall not go empty;

וְאַתִּין יֵת עֲמָא הָדִין לְרַחֲמִין
בְּעֵינֵי מַצְרָאִי וַיְהִי אֲרִי תַהֲכֹן
לֹא תַהֲכֹן רִיקָנִין:

וַיִּנְתַּתִּי אֶת־חֶן הָעַם־הַזֶּה בְּעֵינֵי
מִצְרַיִם וְהָיָה כִּי תִלְכּוּן לֹא
תִלְכוּ רִיקָם׃

22 but every woman shall ask of her neighbour, and of her that sojourneth in her house, jewels of silver, and jewels of gold, and raiment; and ye shall put them upon your sons, and upon your daughters; and ye shall spoil the Egyptians.'

וּתְשֹׁאֵל אֶתְחָא מְשִׁיב־כְּתֹהֶה
וּמְקַרִּיבֵת בֵּיתָהּ מִנִּין דְּכֶסֶף
וּמִנִּין דְּדֶהֱב וּלְבוּשִׁין וּתְשׁוּזִין
עַל בְּנִיכּוֹן וְעַל בְּנִיכּוֹן
וּתְרוֹקְנוֹן יָת מְצָרִים:

וּשְׁאַלָהּ אִשָּׁה מִשְׁכְּנֶתָּהּ וּמִגֵּרָתָּה
בֵּיתָה כָּל־כֶּסֶף וְכָל־זָהָב
וּשְׁמֹלֹת וּשְׁמֵתָם עַל־בְּנֵיכֶם
וְעַל־בָּנֹתֵיכֶם וְנָצַלְתֶּם אֶת־
מִצְרַיִם׃

IV And Moses answered and said: 'But, behold, they will not believe me, nor hearken unto my voice; for they will say: The lord hath not appeared unto thee.'

וַיָּבֵר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהָאֵל
יִהְיֶמְנוּן לִי וְלֹא יִסְבְּלוּן מִנִּי
אֲרִי יִמְרוּן לֹא אֶתְגַּלִּי לָךְ יי:

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וַהֲלוֹא לֹא־
יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי
יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֱלֹהֵי יְהוָה:

And the LORD said unto him:
² 'What is that in thy hand?' And he
 said: 'A rod.'

וַאֲמַר לִיהָ יְיָ מָא רַבּ בִּידֶךָ
וַאֲמַר חֲנוּכָּה:

וַיֹּאמֶר אֱלֹדֵי יְהוָה (כ' מוֹזָה) [ק'
מֹזָה] בִּידֵךְ וַיֹּאמֶר מִטָּה:

And He said: 'Cast it on the
3 ground.' And he cast it on the
ground, and it became a serpent;
and Moses fled from before it.

וַאֲמַר רְמוּהִי לָאֲרֶעָא וּרְמוּהִי
לָאֲרֶעָא וְהָיָה לְחַוְיָא וְעֶרְק
מִשָּׁה מִן קַדְמוּהִי:

וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אֶרֶצָה
וַיִּשְׁלֹכֵהוּ אֶרֶצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ
וַיָּנֶס מִשָּׁה מִפָּנָיו׃

And the LORD said unto Moses:
4 'Put forth thy hand, and take it by
the tail—and he put forth his hand,
and laid hold of it, and it became a
rod in his hand—

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה אֹשִׁיט יָדְךָ
וְאֶחָיד בְּדַנְבִּייה וְאֹשִׁיט יָדֶיהָ
וְאַתְּקִיף בֵּיהָ וְנִתְּנָה לְחוּטְרָא
בִּידֶיהָ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה שְׁלַח
יָדְךָ וְאַחֲזוּ בַּזְנוּכּוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ
וַיַּחֲזֹק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בַּכּוֹ:

(22) ובגדרת ביהודה. מאומה שהיא גרה אֶתֶּה צבית: ונצלתם. כתרגמו ויתרִקוּנוּ, וכן ויִנְעֲלוּ אֶת מִנְיָרִים (שמות יב, לו), ויִתְנַעֲלוּ צִי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדִים (שם לג, ו), והנו"ן צו יסוד. ומנחם חצרו במחברת זד"י, עם ויִנְעֲלוּ אֶת מִנְיָרִים חֲצִירִים (בראשית לא, ט), אשר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲזִינוּ, ולא יאמנו דבריו, כי אם לא היתה הנו"ן יסוד והיא נקודה בחיר"ק, לא תהא משמשת בלשון ופעלתם, אלא בלשון ופעלתם, כמו וְנִסְתַּחֲסַם מֵעַל הַבְּדֶמָה (דברים כח, סג), ונתתם ביד אויב, וְנִפְתַּח לְפָנֵי חֲצִירִים (ויקרא כו, יז), וְנִפְתַּח בְּתוֹרָה (יחזקאל כב, כא), ואמרתם נָלֵנוּ, לשון נפעלנו, וכל נו"ן שהיא בזה בתיבה לפרקים, ונופלת ממנה, כנו"ן של נוּגַף, נושא, נותן, נושך, כשהיא מדברת לשון ופעלתם, תנקד בשו"א בפתח, כגון ויִשְׁתַּחֲוּ אֶת חֲצִירִים (בראשית מה, יט), ויִתַּחֲסַם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְגָּד (במדבר לב, כט), ונמלתם את בשר ערלתכם. לכן אני אומר, שזאת הנקודה בחיר"ק מן היסוד היא, ויסוד שם דבר נָלוּ, והוא מן הלשונות הכזדים, כמו דָּבַר, פָּפֹר, לְמוֹד, כשידבר בלשון ופעלתם ינקד בחיר"ק, כמו ויִדְרֹקֶם אֶל הַסֵּלַע (שם כ, ח), ויִפְרֹקֶם אֶת הַבָּיִת (יחזקאל מה, כ), וְלִמְדָתָם אֶתֶּם אֶת צִיִּים (דברים יא, ט):

(2) מזה בידך. לכן נכתב תיבה אחת לדרוש, מִיָּה שְׂדִיךְ אֶתָּה חֵיִיב לְלָקוֹת, שחשדת בכשרים. ופשוטו, כאדם שאומר לחצירו, מודה אתה שזו שלפניך אֵין היא, אומר לו הן, אמר לו הריני עושה אותה עץ:

(3) ויהי לנחש. רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל (באומרם לא יאמינו לי), ותפס אומנתו של נחש:

(4) ויחזק בו. לשון אחיזה הוא, והרצה יש במקרא, ויִסְתַּחֲוּ הַבָּנִים בְּיָדוֹ (בראשית יט, טז) ויִקְטֹלֶנָּה בְּמִצְעָיו (דברים כה, יא), וְהִתְחַסְּפִי בְּזַקְנוֹ (שמואל-א יז, לה), כל לשון חזק הדבוק לבי"ת, לשון אחיזה הוא:

that they may believe that the LORD, the God of their fathers, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob, hath appeared unto thee.'	לִמְעַן יֵאֱמִינוּ כִּי־נִרְאָה אֵלַיִךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אֲבֹתָהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: 5
And the LORD said furthermore unto him: 'Put now thy hand into thy bosom.' And he put his hand into his bosom; and when he took it out, behold, his hand was leprous, as white as snow.	וַיֹּאמֶר יְהוָה לוֹ עוֹד הִבֵּא־נָא יָדְךָ בְּחִיקוֹ וְיָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיִּוצֵאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרֶעֶת כַּשָּׁלֵג: 6
And He said: 'Put thy hand back into thy bosom.—And he put his hand back into his bosom; and when he took it out of his bosom, behold, it was turned again as his other flesh.—	וַיֹּאמֶר הָשֵׁב יָדְךָ אֶל־חִיקְךָ וַיִּשָּׁב יָדוֹ אֶל־חִיקוֹ וַיִּוצֵאָהּ מִחִיקוֹ וְהִנֵּה־שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ: 7
And it shall come to pass, if they will not believe thee, neither hearken to the voice of the first sign, that they will believe the voice of the latter sign.	וְהָיָה אִם־לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֵת הָרִאשׁוֹן וְהֵאֱמִינוּ לְקֹל הָאֵת הָאַחֲרוֹן: 8
And it shall come to pass, if they will not believe even these two signs, neither hearken unto thy voice, that thou shalt take of the water of the river, and pour it upon the dry land; and the water which thou takest out of the river shall become blood upon the dry land.'	וְהָיָה אִם־לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשְׁנֵי הָאֵתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹלְךָ וְלִקְחָתָהּ מִמִּימֵי הַיָּאֵר וּשְׁפָכְתָּהּ עַל־הַיָּבֵשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן־הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיָּבֵשֶׁת: 9
And Moses said unto the LORD: 'Oh Lord, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה כִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְּמוּל' גַּם מִשְׁלֹשָׁם גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ אֶל־עַבְדְּךָ כִּי כְבֹּד־פָּנַי וּבִקְבַד לְשׁוֹן אֲנִי: 10

(6) מצורעת כשלג. דרך זרעת להיות לבנה, אם זהרת לבנה היא, אף זאת זה רמז לו שלשון הרע קיפר באומרו לא יאמינו לי, לפיכך הלקהו זרעת, כמו שלקחה מרים על לשון הרע:
 (7) ויוציאה מחיקו והנה שבה וגו'. מכאן, שמדה טובה ממחרת לבא ממדת פורעניות, שהרי צראשונה לא נאמר מחיקו (שמו"ר ג, יח):
 (8) והאמינו לקול האות האחרון. משתאמר להם שצבילכם לקיתי על שספתי עליכם לשון הרע, יאמינו לך, שכבר למדו כזך שהמודווגין להרע להם לוקים בנגעים, כגון פרעה ואצמלך שצביל שרה:
 (9) ולקחת ממימי היאור. רמז להם שצמכה ראשונה נפרע מאלהותם, (פירוש, כשהקצ"ה נפרע מן האומות, נפרע מאלהותם מחלה, שהיו עובדים לנילוס הממחה אותם, והפכס לדס. ברש"י ישן): והיו המים וגו'. והיו, והיו, שני פעמים, נראה צעני, אלו נאמר והיו המים אשר תקח מן היאור לדס ציצפת, שומע אני שצידו הם הפכים לדס, ואז כשירדו לארץ יהיו צהוייתן, אצל עכשיו מלמדנו, שלא יהיו דס עד שיהיו ציצפת:

And the LORD said unto him: 11 'Who hath made man's mouth? or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is it not I the LORD?	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם אֹי מִי־יֹשִׁים אֵלִים אֹי חֲרָשׁ אֹי פֶקֶח אֹי עֹרֵר אֹי הֲלֹא אֲנִי יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְיָ לִיה מִן שׁוֹי פֶּה לְאִנְשָׁא אֹי מִן שׁוֹי אֲלִימָא אֹי חֲרָשָׁא אֹי פִתִּיחָא אֹי עֹרֵרָא הֲלֹא אָנָּא יְיָ:	11 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם אֹי מִי־יֹשִׁים אֵלִים אֹי חֲרָשׁ אֹי פֶקֶח אֹי עֹרֵר אֹי הֲלֹא אֲנִי יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְיָ לִיה מִן שׁוֹי פֶּה לְאִנְשָׁא אֹי מִן שׁוֹי אֲלִימָא אֹי חֲרָשָׁא אֹי פִתִּיחָא אֹי עֹרֵרָא הֲלֹא אָנָּא יְיָ:
12 Now therefore go, and I will be with thy mouth, and teach thee what thou shalt speak.	וְעַתָּה לֵךְ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹּר: וְכַעַן אֵינִיל וּמִימָרִי יְהִי עִם פִּמְךָ וְאֶל־פִּנֶּךָ דִּתְמַלִּיל:	12 וְעַתָּה לֵךְ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹּר: וְכַעַן אֵינִיל וּמִימָרִי יְהִי עִם פִּמְךָ וְאֶל־פִּנֶּךָ דִּתְמַלִּיל:
13 And he said: 'Oh Lord, send, I pray Thee, by the hand of him whom Thou wilt send.'	וַיֹּאמֶר בְּי אֲדֹנָי שְׁלַח־נָא בִיד־ תִּשְׁלַח: וַיֹּאמֶר בִּבְעֻי יְיָ שְׁלַח כַּעַן בִּיד מִן דְּכָשֵׁר לְמִשְׁלַח:	13 וַיֹּאמֶר בְּי אֲדֹנָי שְׁלַח־נָא בִיד־ תִּשְׁלַח: וַיֹּאמֶר בְּי אֲדֹנָי שְׁלַח־נָא בִיד־ תִּשְׁלַח:
And the anger of the LORD was kindled against Moses, and He said: 14 'Is there not Aaron thy brother the Levite? I know that he can speak well. And also, behold, he cometh forth to meet thee; and when he seeth thee, he will be glad in his heart.	וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אֲחִיךָ הֲלֹא יֹדֵעְתִּי כִּי־דָבָר יִדְבֹּר הוּא וְגַם הִנֵּה־ הוּא יֵצֵא לִקְרֹאתְךָ וְרָאֶךָ וְשִׂמְחָה בְּלִבּוֹ: וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אֲחִיךָ הֲלֹא יֹדֵעְתִּי כִּי־דָבָר יִדְבֹּר הוּא וְגַם הִנֵּה־ הוּא יֵצֵא לִקְרֹאתְךָ וְרָאֶךָ וְשִׂמְחָה בְּלִבּוֹ:	14 וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אֲחִיךָ הֲלֹא יֹדֵעְתִּי כִּי־דָבָר יִדְבֹּר הוּא וְגַם הִנֵּה־ הוּא יֵצֵא לִקְרֹאתְךָ וְרָאֶךָ וְשִׂמְחָה בְּלִבּוֹ: וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אֲחִיךָ הֲלֹא יֹדֵעְתִּי כִּי־דָבָר יִדְבֹּר הוּא וְגַם הִנֵּה־ הוּא יֵצֵא לִקְרֹאתְךָ וְרָאֶךָ וְשִׂמְחָה בְּלִבּוֹ:
And thou shalt speak unto him, and put the words in his mouth; and I will be with thy mouth, and with his mouth, and will teach you what ye shall do.	וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו וְשַׁמַּתָּ אֶת־ הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְעִם־פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: וְהִתְמַלִּיל עִמּוֹה וּתְשׁוּי יֵת פִּתְגָמִינָא בְּפִמּוֹה וּמִימָרִי יְהִי עִם פִּמְךָ וְעִם פִּמּוֹה וְאֶלִיךָ יִתְכּוֹן יֵת דִּתְעַבְדּוּן:	15 וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו וְשַׁמַּתָּ אֶת־ הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְעִם־פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: וְהִתְמַלִּיל עִמּוֹה וּתְשׁוּי יֵת פִּתְגָמִינָא בְּפִמּוֹה וּמִימָרִי יְהִי עִם פִּמְךָ וְעִם פִּמּוֹה וְאֶלִיךָ יִתְכּוֹן יֵת דִּתְעַבְדּוּן:
And he shall be thy spokesman unto the people; and it shall come to pass, that he shall be to thee a mouth, and thou shalt be to him in God's stead.	וְדָבָר־הוּא לָךְ אֶל־הָעָם וְהָיָה הוּא יְהִי־לָךְ לִפֶּה וְאַתָּה תִּהְיֶה־לּוֹ לְאֵלֵהִים: וַיִּמְלִיל הוּא לָךְ עִם עַמָּא וְהָיָה הוּא יְהִי לָךְ לְמִתְוַדְּמָן וְאַתָּה תִּהְיֶה לִיה לְרַב:	16 וְדָבָר־הוּא לָךְ אֶל־הָעָם וְהָיָה הוּא יְהִי־לָךְ לִפֶּה וְאַתָּה תִּהְיֶה־לּוֹ לְאֵלֵהִים: וַיִּמְלִיל הוּא לָךְ עִם עַמָּא וְהָיָה הוּא יְהִי לָךְ לְמִתְוַדְּמָן וְאַתָּה תִּהְיֶה לִיה לְרַב:

(10) גם מתחיל וגור. למדנו שכל שבעה ימים היה הקצ"ה מפתה את משה בצנה לילך בשליחותו, מתחיל שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום ה' כשאמר לו זאת, עוד שלח נא ביד תשלח, עד שחרה צו וקבל עליי. (שמו"ר ג, טז) וכל זה, שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו, ונביא היה, שנאמר (הלא אהרן אחיך הלוי וגו', ועוד נאמר לעלי הכהן) הנגלה נגליתי אל בית אביך אהרן (שמואל"א ב, כז), הוא אהרן, וכן ואודע לךם בארץ מצרים וגו' (יחזקאל כ, ה) ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה נבואה לאהרן נאמרה: כבוד פה. ככצידות אני מדבר, ובלשון לע"ז בלצ"ו

(11) מי שם פה וגור. מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: או מי ישום אלם. מי עשה פרעה אלם שלא נתאמן בצמות הריגתך, ואת משרתיו חרשים שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין (שבת קה). ההורגים מי עשאו עוונם, שלא ראו כשצרחת מן הצימה ומלמט (תנחומא שמות י): הלא אנכי. ששמי ה' עשיתי כל זאת: (13) ביד תשלח. ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן. דבר אחר, ביד אחר שתרצה לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעמיד, יש לך שלוחים הרבה:

(14) ויחר אף. (זכחיס קב). רבי יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שצחורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מנינו שזא עונש על ידי אותו חרון, אמר לו רבי יוסי אף צו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עמיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לזאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואותה הלוי, שנאמר ומשה איש האלהים קציו יקראו על שגט הלוי (דברי הימים"א כג, יד): הנה הוא יצא לקראתך. כשתלך למצרים: וראך ושמוח בלב. לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה, ומשם וזה אהרן לעדי החשן הנחמן על הלב:

17	And thou shalt take in thy hand this rod, wherewith thou shalt do the signs.'	וְיֵת חֹטְרָא הָדִין תִּסֵּב בִּידְךָ דְּתַעֲבִיד בֵּיהּ יֵת אֲתֵיָא:	וְהָיָה הַזֶּה תִּקְחָה בְּיָדְךָ אֶשֶׁר תַּעֲשֶׂה-בּוֹ אֶת- הָאֵתוֹת: (פ)	17
18	And Moses went and returned to Jethro his father-in-law, and said unto him: 'Let me go, I pray thee, and unto my brethren that are in Egypt, and see whether they be yet alive.' And Jethro said to Moses: 'Go in peace.'	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַתֵּב לֹות יֵתֵר חֲמוּהִי וַאֲמַר לִיה אֵינִיל כְּעַן וְאֵתוֹב לֹות אֲחִי דְּבַמְצָרִים וְאֲחֻזִי הָעַד כְּעַן קִימִין וַאֲמַר יֵתֵרוֹ לְמֹשֶׁה אֵינִיל לְשָׁלָם:	וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁבוּ אֶל-יֵתֵר חֲתָנּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה נָא וְאֶשׁוּבָה אֶל-אֲתִי אֲשֶׁר-בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הָעוֹדָם חַיִּים וַיֹּאמֶר יֵתֵרוֹ לְמֹשֶׁה לְךָ לְשָׁלוֹם:	ששי ג
19	And the LORD said unto Moses in Midian: 'Go, return into Egypt; for all the men are dead that sought thy life.'	וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה בְּמִדְיָן אֵינִיל תוֹב לְמִצְרַיִם אֲרִי מִיתוּ כָל גוֹבְרֵיָא דְּבָעוּ לְמִקְטָלְךָ:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי-מָתוּ כָל- הָאֲנָשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת-נַפְשְׁךָ:	19
20	And Moses took his wife and his sons, and set them upon an ass, and he returned to the land of Egypt; and Moses took the rod of God in his hand.	וַדְּבַר מֹשֶׁה יֵת אֲתֵתִיהּ וַיֵּת בְּנוֹהִי וְאֶדְכִּיבְנוֹן עַל חֲמֹרָא וַתֵּב לְאֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם וַנְּסִיב מֹשֶׁה יֵת חֹטְרָא דְּאֲתַעֲבִידוּ בֵּיהּ נִסִּין מִן קֳדָם יי בִּידִיהּ:	וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת- בָּנָיו וַיֵּרֶכְבּוּ עַל-הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אֶרֶצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת- מֹטֶה הָאֱלֹהִים בְּיָדּוֹ:	20
21	And the LORD said unto Moses: 'When thou goest back into Egypt, see that thou do before Pharaoh all the wonders which I have put in thy hand; but I will harden his heart, and he will not let the people go.	וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה בְּמַהְכָּךְ לְמַתֵּב לְמִצְרַיִם חֲזִי כָל מוֹפְתֵיָא דְּשִׁוְיָתִי בִּידְךָ וְתַעֲבִידֵנוּן קֳדָם פֶּרְעָה וְאִנָּא אֲתַקִּיף יֵת לְבִיהּ וְלֹא יִשְׁלַח יֵת עִמָּא:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּלָכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיִמָּה רְאֵה כָל- הַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר-שָׂמֵתִי בִּידְךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פֶרְעָה וְאִנִּי אֲחַזֵּק אֶת-לִבּוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת-הָעָם:	21
22	And thou shalt say unto Pharaoh: Thus saith the LORD: Israel is My son, My first-born.	וְתִימַר לְפֶרְעָה כִּדְּנָן אֲמַר יי בְּרִי בּוֹכְרִי יִשְׂרָאֵל:	וְאָמַרְתָּ אֶל-פֶּרְעָה כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בּוֹכְרִי יִשְׂרָאֵל:	22

(16) ודבר הוא לך. בשצילך ידבר אל העם, וזה יוכיח על כל לך ולי ולו ולכם ולהם הסמוכים לדבור, שכולם לשון על הס:

יהיה לך לפה. למליץ, לפי שאתה כד פה: לאלהים. לרצולשר:

(18) וישב אל יתר חתנו. ליטול רשות, שהרי נשבע לו (שלא יזוז ממדין כי אם ברשותו). (מכילתא יתרו) ושבעה שמות היו לו, רעואל, יתר, יתרו, קיני, וכו':

(19) כי מתו כל האנשים. מי הם, דתן ואזריס, חיים היו, אלא שירדו מנכסיהם, והעני חשוד כמת (גדרים סד):

(20) על החמור. חמור המיוחד, הוא החמור שהצא אברהם לעקידת יצחק, והוא שעמיד מלך המשיח להגלות עליו, שנאמר עני ולקח על חמור (זכריה ט, ט): וישב ארצה מצרים ויקח משה את משה. אין מוקדם ומאוחר מדוקדקים במקרא:

(21) בלכתך לשוב מצרימה וגו'. דע, שעל מנת כן תלך, שתהא גבור בשליחותי לעשות כל מופתי לפני פרעה ולא תירא ממנו: אשר שמתי בידך. לא על שלשה אותות האמורות למעלה, שהרי לא לפני פרעה נזה לעשותם אלא לפני ישראל שיאמינו לו, ולא מנינו שעשאים לפניו, אלא מופתים שאני עמיד לשום צידך במצרים, כמו כי ידבר אלךם פְּרָעָה וגו' (שמות ז, ט), ואל תחמה על אשר כתיב אשר שמתי, שכן משמעו, כשתדבר עמו כצר שְׁמֵתִים צידך:

(22) ואמרת אל פרעה. כשתשמע שלבו חזק וימאן לשלוח, אמור לו כן: בני בכרי. לשון גדולה, כמו אף אֶנִּי צָלוּר אֶתְּנֶהוּ (תהלים פט, כח), זו פשוטו. ומדרשו, כאן חסד הק"צ על ע"ה מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו:

23 And I have said unto thee: Let My son go, that he may serve Me; and thou hast refused to let him go. 'Behold, I will slay thy first-born.'	וְאָמַר אֵלָיךְ שְׁלַח אֶת־בְּנִי וְיַעֲבֹדֵנִי וְתִמָּאֵן לְשַׁלְּחוֹ הַנֶּה אֲנִי הָרֹג אֶת־בְּנֶךָ בְּכַרְךָ : וְאָמַרְתִּיתָ לֵךְ שְׁלַח יְת בְּרִי וְיַפְלַח קַדְמִי וּמִסְרִיב אֶת לְשַׁלְּחוֹתֶיהָ הֵא אֲנִי קָטִיל יְת בְּרֶךְ בּוֹכְרֶךְ :	23 וְאָמַר אֵלָיךְ שְׁלַח אֶת־בְּנִי וְיַעֲבֹדֵנִי וְתִמָּאֵן לְשַׁלְּחוֹ הַנֶּה אֲנִי הָרֹג אֶת־בְּנֶךָ בְּכַרְךָ :
24 And it came to pass on the way at the lodging-place, that the LORD met him, and sought to kill him.	וַהֲנִה בַּדֶּרֶךְ אֶת־זֶה בְּבֵית מִבְתָּא וְעָרַע בֵּיהּ מִלְּאֲכָא דִּי וּבְעָא לְמַקְטִילֶיהָ :	24 וַיְהִי בַּדֶּרֶךְ בְּמַלְּוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְהוָה וַיִּבְקֹשׁ הַמִּיתוֹ :
25 Then Zipporah took a flint, and cut off the foreskin of her son, and cast it at his feet; and she said: 'Surely a bridegroom of blood art thou to me.'	וַנִּסִּיבַת צִפּוֹרָה שֹׁנָא וּגְזַרְתָּ יְת עָרְלַת בְּרָה וְקָרִיבַת לְקַדְמוּהִי וְאָמַרְתָּ בְּדָמָא דְּמַהוּלְתָּא הָדִין אֶתְהִיב חֲתָנָא לָנָא :	25 וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֹר וַתְּכַרֶּת אֶת־עָרְלַת בְּנָהּ וַתַּגֵּעַ לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתָן־דָּמִים אַתָּה לִי :
26 So He let him alone. Then she said: 'A bridegroom of blood in regard of the circumcision.'	וְנַח מִנִּיהּ בְּכֵן אָמַרְתָּ אֱלֹוִי דְּמָא דְּמַהוּלְתָּא הָדִין אֶתְחִיב חֲתָנָא קָטוּל :	26 וַיִּרְךָ מִמֶּנּוּ אִזְ אֶמְרָה חֲתָן דָּמִים לְמוּלָתָּ: (פ)
27 And the LORD said to Aaron: 'Go into the wilderness to meet Moses.' And he went, and met him in the mountain of God, and kissed him.	וְאָמַר יְיָ לְאַהֲרֹן אֵיזִיל לְקַדְמוּת מֹשֶׁה לְמַדְבָּרָא וְאֵזִל וְעָרַעִיהּ בְּטוֹרָא דְּאַתְגָּלִי עֲלוּהִי יִקְרָא דִּי וְנָשִׁיק לִיהּ :	27 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵךְ לִקְרֹאת מֹשֶׁה הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשָּׁק לוֹ :
28 And Moses told Aaron all the words of the LORD wherewith He had sent him, and all the signs wherewith He had charged him.	וַיַּגִּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ וְאֵת כָּל־הָאֵתוֹת אֲשֶׁר צִוָּהוּ :	28 וַיַּגִּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ וְאֵת כָּל־הָאֵתוֹת אֲשֶׁר צִוָּהוּ :

(23) ואומר אליך. צעליחותו של מקום: שלח את בני וגר. הנה אנכי הרג וגר. היא מכה אחרונה, וזה התורה תחלה מפני שהיא קשה, וזה הוא שנאמר באיוב הן אל יאגיד צלמו, לפיכך, מי קמהו מורה (איוב לו, כז), בשר ודם המבקש להנקם מחזירו, מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה, אבל הקב"ה יאגיד בכחו ואין יכולת להמלט מידו כי אם בשבחו אליו, לפיכך הוא מורה ומתרה בו לשון:

(24) ויהי בדרך במלון. משה: ויבקש המיתו. למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנחשף נענש עונש מיתה. תניא אמר רבי יוסי ח"ו לא נחשף, אלא אמר, אמול ואשא לדרך, סכנה היא לחינוך עד שלשה ימים, אמול ואשה שלשה ימים, הקב"ה זוני לך שוב מארץ, ומפני מה נענש מיתה, לפי שנחשף במלון תחלה (במסכת נדרים לא:), והיה המלאך נעשה כמין נחש, ובולעו מראשו ועד ירכיו, וחוזר ובולעו מרגליו ועד ארסו מקום, הבינה לפורה שבשכיל המילה הוא: (25) ותגע לרגליו. השליכתו לפני רגליו של משה: ותאמר. על צנה: כי חתן דמים אתה לי. אתה היית גורם להיות החתן שלי נרצח עליך. הורג אישי אתה לי:

(26) וירך. המלאך ממנו. אז, בינה שעל המילה בא להורגו: אמרה חתן דמים למוות. חתני היה נרצח על דבר המילה. (שינה רש"י בלשון, לעיל כחז אתה היית גורם, דקשה לרש"י, מה זה אז אמרה חתן דמים, והלא גם לעיל אמרה חתן דמים, אלא מתחלה סברה דזה וזה גורם, חטא המילה וחטא אחר, אח"כ כשראתה וירך לגמרי, אז הבינה דעל דבר המילה לבד בא, וזה מתורץ גם כן שינוי לשון בתרגום אונקלוס בחתן דמים, ודו"ק כנ"ל): למוות. על דבר המולות, שם דבר הוא, והלמ"ד משמשת בלשון על, כמו ואמר פקעה לגדי ישראל (שמות יד, ג). ואונקלוס תרגם דמים, על דם המילה:

29 And Moses and Aaron went and gathered together all the elders of the children of Israel.	וַיָּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאסְפוּ אֶת כָּל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַאֲזַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיִּכְנְסוּ יָת כָּל סִבֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	29 וַיָּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאסְפוּ אֶת כָּל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
30 And Aaron spoke all the words which the LORD had spoken unto Moses, and did the signs in the sight of the people.	וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיַּעַבְד אֶת־יְהוָה וַיַּעַשׂ הָאֵתוֹת לְעֵינֵי הָעָם:	30 וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיַּעַבְד אֶת־יְהוָה וַיַּעַשׂ הָאֵתוֹת לְעֵינֵי הָעָם:
31 And the people believed; and when they heard that the LORD had remembered the children of Israel, and that He had seen their affliction, then they bowed their heads and worshipped.	וַיֵּאֱמָן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקֵד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עֲנָיִם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:	31 וַיֵּאֱמָן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקֵד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עֲנָיִם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:
V And afterward Moses and Aaron came, and said unto Pharaoh: 'Thus saith the LORD, the God of Israel: Let My people go, that they may hold a feast unto Me in the wilderness.'	וְאַחֲרַיִם בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּחֲגוּ לִי בַמִּדְבָּר:	שביעי V וְאַחֲרַיִם בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּחֲגוּ לִי בַמִּדְבָּר:
2 And Pharaoh said: 'Who is the LORD, that I should hearken unto His voice to let Israel go? I know not the LORD, and moreover I will not let Israel go.'	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמֵּעַ בְּקוֹלִי לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:	2 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמֵּעַ בְּקוֹלִי לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:
3 And they said: 'The God of the Hebrews hath met with us. Let us go, we pray thee, three days' journey into the wilderness, and sacrifice unto the LORD our God; lest He fall upon us with pestilence, or with the sword.'	וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי דִּיהוּדָאִי אֶתְגַּלִּי עֲלֵנָּה נִזְיֹל פָּעֵן מִהַרְלֵךְ תִּלְתָּה יוֹמִין בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּח קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָּה דִּלְמָא יַעֲרַעֲנָנָא בְּמוֹת אוֹ בְּקָטוֹל:	3 וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עֲלֵנוּ נִלְכָּה נָא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחָה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּן־יִפְגְּעֵנוּ בַּדָּבָר אוֹ בַּחֶרֶב:
4 And the king of Egypt said unto them: 'Wherefore do ye, Moses and Aaron, cause the people to break loose from their work? get you unto your burdens.'	וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעֲשֵׂיו לָכוּ לְסִבְלִיתִיכֶם:	4 וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעֲשֵׂיו לָכוּ לְסִבְלִיתִיכֶם:

(1) ואחר באו משה ואהרן וגו'. אצל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן, עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטיין, לפי שיראו ללכת (שמו"ר ה, יד), ובסיני נפרע להם, ונגש משה לבדו והם לא יגשו, החזירם לאחוריהם:
(3) פן יפגענו. פן יפגענו היו צריכים לומר, אלא שחלקו כבוד למלכות. פגיעה זו, לשון מקרה מות הוא:
(4) תפריעו את העם ממעשיו. תצדיקו ותרחיקו אותם ממלאכתם, ששומעים להם וסבורים לנוח מן המלאכה, וכן פריעו אל שעזר צו (משלי ד, טו), רחקהו, וכן וספריעו כל עֲצָתִי (שם א, כה), כי פָּרַע הוא (שמות לב, כה), נרחק ונתעב:

And Pharaoh said: 'Behold, the people of the land are now many, and will ye make them rest from their burdens?'	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה הֲעַתָּה עִם הָאָרֶץ וְהַשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלָתָם: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה הֲאֵל מִדִּסְגִּיאִין עֵן עָמָא דְאַרְעָא וְתִבְטְלוּן יְתָהוּן מִפּוֹלְחָנְהוּן:	5 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה הֲעַתָּה עִם הָאָרֶץ וְהַשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלָתָם:
And the same day Pharaoh commanded the taskmasters of the people, and their officers, saying:	וַיִּצְוֵה פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַגִּבּוֹשִׁים בָּעַם וְאֶת-שֹׁטְרֵיוֹ לֵאמֹר: וּפְקִיד פַּרְעֹה בְּיוֹמָא הַהוּא יֵת שְׁלוֹטְנֵי עָמָא וְיֵת סִרְכֹּהֵי לְמִימַר:	6 וַיִּצְוֵה פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַגִּבּוֹשִׁים בָּעַם וְאֶת-שֹׁטְרֵיוֹ לֵאמֹר:
'Ye shall no more give the people straw to make brick, as heretofore. Let them go and gather straw for themselves.	לֹא תִסְפּוּן לְמַתֵּן תִּבְנָא לְעָמָא לְמַרְמֵי לִבְנִין כְּמַאתְמְלֵי וּמִדְקֻמוֹהֵי אֲנִין יִיזְלוּן וְיִקְבְּבוּן לְהוֹן תִּבְנָא:	7 לֹא תִסְפּוּן לְמַתֵּן תִּבְנָא לְעָמָא לְלִבְנֵי הַלְבָנִים כְּתִמּוֹל שְׁלֶשֶׁם הֵם יִלְכוּ וְיִקְשְׁשׁוּ לָהֶם תִּבְנָא:
And the tale of the bricks, which they did make heretofore, ye shall lay upon them; ye shall not diminish aught thereof; for they are idle; therefore they cry, saying: Let us go and sacrifice to our God.	וְיֵת סְכוּם לִבְנֵי דְאֲנִין עֲבָדִין מַאתְמְלֵי וּמִדְקֻמוֹהֵי תִמְנֹן עֲלֵיהוֹן לֹא תִמְנַעוּן מִנִּיה אֲרִי בְטָלְנִין אֲנִין עַל כֵּן אֲנִין מִצְוָהִין לְמִימַר נִיזִיל נִדְבַח קֳדָם אֱלֹהֵנָא:	8 וְאֶת-מִתְכַּנַּת הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תִּמּוֹל שְׁלֶשֶׁם תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרַעוּ מִמֶּנּוּ כִּי-נִרְפִּים הֵם עַל-כֵּן הֵם צֹעְקִים לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחַה לֵאלֹהֵינוּ:
Let heavier work be laid upon the men, that they may labour therein; and let them not regard lying words.'	וְיִתְקַף פּוֹלְחָנָא עַל גּוֹבְרֵיָא וְיִתְעַסְקוּן בֵּיה וְלֹא יִתְעַסְקוּן בְּפִתְגָמִין בְּטִילִין:	9 תִּתְקַבֵּד הָעֲבֹדָה עַל-הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ-בֵּיה וְאֵל-יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי-שֹׁקֶר:

לכו למלאכתכם שיש לכם לעשות צנתיכם, אבל מלאכת שעבוד מצרים לא הייתה על שצטו של לוי, ותדע לך, שהרי משה ואהרן יוצאים וצאים שלא צרשות:

(5) הן רבים עתה עם הארץ. שהעבודה מוטלת עליהם, ואתם משציתים אותם מסצלותם, הפסד גדול הוא זה:

(6) הנוגשים. מצריים היו, והשטרים היו ישראלים, הנוגש ממונה על כמה שוטרים, והשוטר ממונה לךדות צעושי המלאכה:

(7) תבן. אשטו"צלא, היו גובלין אותם עם הטו: לבנים. טיו"לש צלע"ז, שעושים מטיט, ומיצטין אותן צחמה, ויש ששורפין אותן צכצשן: כתמוול שלשם. כאשר הייתם עושים עד הנה: וקששו. ולקטו:

(8) ואת מתכנת הלבנים: סכום חצון הלבנים שהיה כל אחד עושה ליום כשהיה החצן נתן להם, אותו סכום תשימו עליהם גם עתה, למען תכצד העבודה עליהם: כי נרפים. מן העבודה הם, לכך לצם פונה אל הצטלה וצועקים לאמר נלכה וגו': מתכנת. ותכן לצנים, ולו נכחנו עלילות, את הכסף המחוכן, כולן לשון חצון הם: נרפים. המלאכה רפוייה צידם ועוצה מהם, והם נרפים ממנה רטר"יש צלע"ז

(9) ואל ישעו בדברי שקר. ואל יגו וידצרו תמיד צדצרי רות, לאמר נלכה נוצחה, ודומה לו ואשעה צחקין תמיד, למשל ולשנינה מתרגמין וילשועין, ויספך ויאשפע, ואי אפשר לומר ואל ישעו לשון וישע ה' אל הצל וגו' ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ולפרש אל ישעו אל יפנו, ש"כ היה לו לכתוב ואל ישעו אל צדצרי שקר, או לצדצרי שקר, כי כן גזרת כלם, יאשעה האדם על עשהו (ישעיה יז), ולא שטעו על קדוש יאקאל (שם לא, א), ולא יאשעה אל המצצחות (שם יז, ח), ולא מנצתי שמוש של צי"ת סמוכה לאחריהם, אבל אחר לשון דבור כמתעסק לצדצר צדצר, נופל לשון שמוש צי"ת, כגון הקצצרים צָ (יחזקאל לג, ל), וקצצר מרקים ואלהן צממה (צמדצרי צ, א), המלאך הדצרי (זכריה ד, א), לצצרי צם (דצריס יא, יט), ואלהן צעודציק (תהלים קיט, מה), אף כאן אל ישעו צדצרי שקר, אל יהיו נצצרים צדצרי שוא והצא:

10 And the taskmasters of the people went out, and their officers, and they spoke to the people, saying: 'Thus saith Pharaoh: I will not give you straw.	וַיֵּצְאוּ נֹגְשֵׁי הָעָם וְשֹׁטְרֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל-הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פַּרְעֹה אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן:	10 וַיֵּצְאוּ נֹגְשֵׁי הָעָם וְשֹׁטְרֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל-הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פַּרְעֹה אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן:
11 Go yourselves, get you straw where ye can find it; for nought of your work shall be diminished.'	אֲתֶם לָכוּ קַחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבַדְתְּכֶם דָּבָר:	11 אֲתֶם לָכוּ קַחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבַדְתְּכֶם דָּבָר:
12 So the people were scattered abroad throughout all the land of Egypt to gather stubble for straw.	וַיִּפְּץ הָעָם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לִקְשֹׁשׁ קֹשׁ לַתֶּבֶן:	12 וַיִּפְּץ הָעָם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לִקְשֹׁשׁ קֹשׁ לַתֶּבֶן:
13 And the taskmasters were urgent, saying: 'Fulfil your work, your daily task, as when there was straw.'	וְהַנֹּגְשִׁים אָצִים לֵאמֹר כָּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בְּהֵיֹת תִּתֶּבֶן:	13 וְהַנֹּגְשִׁים אָצִים לֵאמֹר כָּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בְּהֵיֹת תִּתֶּבֶן:
14 And the officers of the children of Israel, whom Pharaoh's taskmasters had set over them, were beaten, saying: 'Wherefore have ye not fulfilled your appointed task in making brick both yesterday and today as heretofore?'	וַיִּכּוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמוּ עֲלֵהֶם נֹגְשֵׁי פַרְעֹה לֵאמֹר מַדּוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֲקֵכֶם לַלֶּבֶן כַּתְמוּל שְׁלֹשׁ גַּם-תָּמוּל גַּם-הַיּוֹם:	14 וַיִּכּוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמוּ עֲלֵהֶם נֹגְשֵׁי פַרְעֹה לֵאמֹר מַדּוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֲקֵכֶם לַלֶּבֶן כַּתְמוּל שְׁלֹשׁ גַּם-תָּמוּל גַּם-הַיּוֹם:
15 Then the officers of the children of Israel came and cried unto Pharaoh, saying: 'Wherefore dealest thou thus with thy servants?'	וַיָּבֹאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל-פַּרְעֹה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לַעֲבָדֶיךָ:	15 וַיָּבֹאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל-פַּרְעֹה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לַעֲבָדֶיךָ:
16 There is no straw given unto thy servants, and they say to us: Make brick; and, behold, thy servants are beaten, but the fault is in thine own people.'	תֶּבֶן לֹא מִתִּיחִיב לַעֲבָדֶיךָ וְלִבְנֵיךָ אָמְרִין לָנָה עֲבִידֵי וְהָא עֲבָדֶיךָ לָקֹן וְחָטֵן עֲלֵיהֶן עֲמֹד:	16 תֶּבֶן אֵין נֹתֵן לַעֲבָדֶיךָ וְלִבְנֵיךָ אָמְרִין לָנָה עֲשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מֻכִּים וְחָטֵאת עֲמֹד:

(11) אֲתֶם לָכוּ קַחוּ לָכֶם תֶּבֶן. וְאִרְכִּים אִתֶּם לִילֵךְ צוּרִיזוֹת, כִּי אֵין נִגְרַע דָּבָר מִכֹּחַ סְכּוּם לְבָנִים שֶׁהֵיטָם עוֹשִׂים לַיּוֹם צְהִיֹת הַתַּנָּן נֶסֶן לָכֶם מִזִּמְנֵן מִצֵּית הַמֶּלֶךְ:

(12) לִקְשֹׁשׁ קֹשׁ לַתֶּבֶן. לִאֲסוֹף אֲסִיפָה, לִלְקוֹט לִקְטוֹף צִנּוֹר תַּנּוּ הַטֵּיט: קֹשׁ. לִשׁוֹן לִקְוֹט, עַל שֶׁם שֶׁדָּבָר הַמַּתְפָּזֵר הוּא וְאִרְיָךְ לִקְשֹׁשׁ, קְרוֹי קֹשׁ בְּשֵׁם מִקְוֹמוֹת:

(13) אָצִים. דּוּמְקִים: דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. מַשְׁבּוֹן שֶׁל כָּל יוֹם פְּלוֹ בְּיוֹמוֹ, כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָם צְהִיֹת הַתַּנָּן מוֹכֵן:

(14) וַיִּכּוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. הַשּׁוֹטְרִים יִשְׂרָאֵלִים הֵיוּ, וְחֲסִים עַל חֲצִירֵיהֶם מִלְּדַחֲקָם, וְכַשֵּׁהוּ מִשְׁלִימִין הַלְבָּנִים לְנוֹגְשִׁים שֶׁהֵם מִזְרִיִּים, וְהִיא חֲסֵר מִן הַסְּכּוּם, הֵיוּ מִלְּקִין אוֹתָם עַל שֶׁלֹּא דַחְקוּ אֶת עוֹשֵׂי הַמֶּלֶאכָה, לְפִיכָךְ זָכוּ אוֹתָן שׁוֹטְרִים לֵהִיֹת סְנֵהֲדָרִין, וְנִאֲכַל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עַל מִשְׁהוּוֹתָם עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר אֲסִיפָה לִי שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל, מֵאוֹתָן שִׁידַעַת הַטּוֹבָה שֶׁעָשׂוּ בְּמִזְרִים, כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשׁוֹטְרֵי: וַיִּכּוּ שְׂטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲשֶׁר שָׁמוּ נֹגְשֵׁי פַרְעֹה אוֹתָם לְשׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם, לֵאמֹר מַדּוּעַ וְגו', לָמָה וַיִּכּוּ, שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים לָהֶם מַדּוּעַ לֹא כָלִיתָם גַּם תָּמוּל גַּם הַיּוֹם, חֵק הַקִּצּוֹץ עֲלֵיכֶם לְצִדּוֹן כַּתְמוּל הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁלִּפְנֵי אֲתָמוּל, וְהוּא הִיא צְהִיֹת הַתַּנָּן נֶסֶן לָהֶם: וַיִּכּוּ. לִשׁוֹן וַיִּפְּצֻהוּ, הוֹכּוּ מִיַּד אַחֲרִים, הַנוֹגְשִׁים הַכּוֹס:

17 But he said: 'Ye are idle, ye are idle; therefore ye say: Let us go and sacrifice to the LORD.	וַיֹּאמֶר נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים נֵלְכָה נִזְבַּחָה לַיהוָה: וַיֹּאמֶר בְּטָלִינִן אַתּוֹן בְּטָלִינִן עַל כֵּן אַתּוֹן אֹמְרִין נִזְבַּחָה קֹדֶם יי:	17 וַיֹּאמֶר נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים נֵלְכָה נִזְבַּחָה לַיהוָה:
18 Go therefore now, and work; for there shall no straw be given you, yet shall ye deliver the tale of bricks.'	וְעַתָּה לָכוּ עֲבֹדוּ וְתָבֵן לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתָבֵן לַבְנִים תִּתְּנוּ: וְכַעַן אֵיזִילוּ פִלְחוֹ וְתִבְנָא לֹא יִתְּיָיֵב לָכוֹן וְסָכּוֹם לַבְנִיָּא תִתְּנוּ:	18 וְעַתָּה לָכוּ עֲבֹדוּ וְתָבֵן לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתָבֵן לַבְנִים תִּתְּנוּ:
19 And the officers of the children of Israel did see that they were set on mischief, when they said: 'Ye shall not diminish aught from your bricks, your daily task.'	וַיֵּרְאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲתָם בִּרְעָה לֹא־תִגְרַעוּ מִלַּבְנֵיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ: וַחֲזוּ סָרְכֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּהוֹן בְּבִישׁ לַמִּימָר לֹא תִמְנַעוּן מִלַּבְנִיכֹן פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמִיָּה:	19 וַיֵּרְאוּ שְׂטָרֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲתָם בִּרְעָה לֹא־תִגְרַעוּ מִלַּבְנֵיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ:
20 And they met Moses and Aaron, who stood in the way, as they came forth from Pharaoh;	וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן קִימִין לְקַדְמוֹתָהוֹן בְּמִפְקָהוֹן מִלִּפְתֵּי פַרְעֹה: וְעַרְעוּ יֵת מֹשֶׁה וַיֵּת אַהֲרֹן קִימִין לְקַדְמוֹתָהוֹן בְּמִפְקָהוֹן מִלִּפְתֵּי פַרְעֹה:	20 וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן נִצְבִּים לְקִדְמָתָם בְּצֵאתָם מֵאֵת פַּרְעֹה:
21 and they said unto them: 'The LORD look upon you, and judge; because ye have made our savour to be abhorred in the eyes of Pharaoh, and in the eyes of his servants, to put a sword in their hand to slay us.'	וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יְיָ רֵא וַיְהִי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבֵּאתֶם אֶת־רִיחֹנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתַת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: וַיֹּאמְרוּ לָהֹן וַיְהִי יי עֲלֵיכֶם וַיִּתְּפָרַע דְּאִבְּאִישׁתּוֹן יֵת רִיחְנָא בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָהוּ לְמַתָּן חֶרֶבָא בְּיַדְהוֹן לְמַקְטִלָּא:	21 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יְיָ רֵא וַיְהִי עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבֵּאתֶם אֶת־רִיחֹנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתַת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ:
22 And Moses returned unto the LORD, and said: 'Lord, wherefore hast Thou dealt ill with this people? why is it that Thou hast sent me?	וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: וַתֵּב מֹשֶׁה לְקֹדֶם יי וַיֹּאמֶר יי לָמָּה אִבְּאִישְׁתָּא לְעַמָּא הַדִּין לָמָּה דָּנִן שְׁלַחְתָּנִי:	22 וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי:
23 For since I came to Pharaoh to speak in Thy name, he hath dealt ill with this people; neither hast Thou delivered Thy people at all.'	וּמֵאַזָּ בָּאתִי אֶל־פַּרְעֹה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמְּךָ: וּמֵעַדָּן דְּעֵלִית לִנְת פַּרְעֹה לְמַלְלָא בְּשִׁמְךָ אִבְּאִישׁ לְעַמָּא הַדִּין וְשִׁזְבָּא לֹא שִׁיזְבַּתָּא יֵת עַמְּךָ:	23 וּמֵאַזָּ בָּאתִי אֶל־פַּרְעֹה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמְּךָ:

(16) ולבנים אומרים לנו עשו. הנוגשים אומרים לנו עשו לַצִּנִּים כַּמִּין הַרְשָׁן: וְחַטָּאת עִמָּךְ. אֵלּוּ הֵיּ נִקּוּד פִּתְחָה, הֵייתִי אֹמֶר שֶׁהוּא דְּבֹק, וְדָבָר זֶה חֲטָאת עִמָּךְ הוּא, עֲכָשִׁי שֶׁהוּא קִמָּךְ, שֶׁסֶּדֶר הוּא, וְכִן פִּירוּשׁוֹ, וְדָבָר זֶה מִצִּיָּא חֲטָאת עַל עִמָּךְ, כֹּאִילוּ כְּמוֹ וְחֲטָאת לְעַמָּךְ, כְּמוֹ דְּבֹאֲנָה צִית לָקֶס (רוּחַ אֵל, יט), שֶׁהוּא כְּמוֹ לְבִית לָחֵם, וְכֵן הִרְעָה: (18) וְתָבֵן לַבְנִים. חֲשַׁדּוֹן הַלְּצָנִים, וְכֵן אֵת הַקֶּסֶף הַמִּתְקֵן (מַלְכִּים־צִי, צב), הַמְּנִי, כְּמוֹ שֶׁאִמַּר צַעֲרִין וַיִּלְרֹ וַיִּמְנֹ אֵת הַקֶּסֶף (שֶׁסֶּה): (19) וַיִּרְאוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵת חֲזָרִיָּה הַנִּרְדִּים עַל יָדָם: בָּרַע. רָאוּ אֹתָם צָרָה וְרָה הַמוֹלָאֵת אֹתָם, צִהֲכִידָם הַעֲזוּדָה עֲלֵיהֶם לֹאמַר לֹא תִגְרַעוּ וְגו': (20) וַיִּפְגְּעוּ. אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל אֵת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן דָּנִין וְאִצְרִים הִיוּ, שֶׁאִמַּר צִהֲכִידָם נִלְכָּה:

(22) לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה. וְאֵם תֹּאמַר מַה אֵיכָפֶת לָךְ, קֹזֶל אֲנִי עַל שֶׁלַחְתָּנִי (שְׁמוֹר־ה, כב):

(23) הִרַע. לְשׁוֹן הַפְּעִיל הוּא, הִרְעָה רָעָה עֲלֵיהֶם, וְתַרְגוּמוֹ אִבְּאִישׁ:

VI And the LORD said unto Moses:
‘Now shalt thou see what I will do
to Pharaoh; for by a strong hand
shall he let them go, and by a
strong hand shall he drive them out
of his land.’

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲתָה
תֵּרְאֵה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעָה כִּי
בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם וּבְיַד חֲזָקָה
יִגְרָשׁם מֵאֶרֶצוֹ: (ס)

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה כֵּעַן תַּחֲזִי
דְּאַעֲבִיד לְפָרְעָה אֲרִי בְיַד
תַּקִּיפָא יִשְׁלַחֲנִין וּבְיַד תַּקִּיפָא
יִתְרַכְּנִין מֵאַרְעֵיהּ:

קכד
פסוקים

The Haftarah is Isaiah 27:6 – 28:13 & 29:22 – 29:23 on page 206. Sepharadim read Jeremiah 1:1 – 2:3.

2 And God spoke unto Moses, and
said unto him: 'I am the LORD;

וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וַאֲמַר לִיה אֱלֹוֹ אֲנִי יְהוָה:

וארסא

7

and I appeared unto Abraham, unto
3 Isaac, and unto Jacob, as God
Almighty, but by My name
ETERNAL ONE I made Me not
known to them.

וַאֲנִי אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק
וְאֶל-יַעֲקֹב בָּאֵל שְׂדֵי וְשָׂמִי
יְהוָה לֹא נִדְעָתִי לֶחֶם:
וְאֶתְנִלִּיתִי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלַיַּעֲקֹב בָּאֵל שְׂדֵי וְשָׂמִי יְיָ לֹא
הִדְעִיתִי לָהֶן:

3

4 And I have also established My covenant with them, to give them the land of Canaan, the land of their sojournings, wherein they sojourned.

וְגַם הִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּם
לֵתֵת לָהֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת
אֶרֶץ מִזְרַיִם אֲשֶׁר־גָּדְרוּ בָּהּ:

4

And moreover I have heard the
5 groaning of the children of Israel,
whom the Egyptians keep in
bondage; and I have remembered
My covenant.

וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת־נִאֲקַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבָדִים
אֲתָם וְאֶזְכֹּר אֶת־בְּרִיתִי:

5

(1) עתה תראה וגו'. (סנהדרין קיא). הרהרת על מדותי, לא כחברהם שאמרתיו לו פי דַּיִּיִּתְּקֵן יִקְרָא לָךְ זָרַע (בראשית כ"א, יב), ואחר כך אמרתי לו העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי מדותי, לפיכך עתה תראה, העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאזינם לאחר: כי ביד חזקה ישרלחם. מפני ידי החזקה שתחזק עלי, ישלחם: וביד חזקה יגרשם מארצו. על כרחם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם נדב, וכן הוא אומר ותחזק מזרעם על העם למהר לשלחם וגו': (2) וידבר אלהים אל משה. דָּוָר אֲתוּ מִשְׁפָּט, על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה: ויאמר אליו אני ה'. נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאזנות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בזמה מקומות אני ה' נאמן ליפרע, כשהוא אומר אלל עונש, כגון וחללת את שם אלהיך אני ה', וכשהוא אומר אלל קיום מלות, כגון ושמרתם מלותי ועשיתם אותם אני ה', נאמן ליתן שכר:

(3) וארא. אל האבות: באל שדי. הצמחמים הצמחות, וצולן אמרתי להם אני אל שדי: ושמי ה' לא נודעתי להם. לא הודעתי אין כתיב כאן, אלא לא נודעתי, לא נִכְרְתִי להם צמדת אמתית שלי שעליה נקרא שמי ה', נאמן לְאֶמֶת דברי, שהרי הצמחמים ולא קיימתי:

(4) וגם הקמתי את בריתי וגו'. וגם כשנראיתי להם באל שדי, הנצתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם: ליתן להם את ארץ כנען. לאברהם בפרשת מילה נאמר, הֲגִי אֶל שְׂדֵי וְגו' וְנָתַתִּי לְךָ וּלְיִצְחָק אֶתְכֶּם אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם (בראשית יז, אה). ליעקב, פִּי לְךָ וּלְיִצְרָק אֶתְכֶם אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהַקִּימְתִּי אֶת הַשְּׂעָפָה הַשָּׂר נָשְׁבָתִי לְאֶבְרָם (שם כו, ג). ואותה שבעה שנשבעתי לאברהם באל שדי, אמרתי ליעקב הֲגִי אֶל שְׂדֵי פְּרָה וְרָבָה וְגו' (שם לה, יא), וְאֶת הָאֶרֶץ אֶשָּׂר וְגו' (שם יב), הרי שנדרתי להם ולא קיימתי:

(5) וגם אני. כמו שהצגתי והעמדתי הצרתי על עלי לקיים, לפיכך שמעתי את נאקת בני ישראל הנואקים: אשר מצרים מעבירים אתם ואזכור. אותם הצרית, כי צרית ציון הצמרים אמרתי לו וגם את הגוי אשר יעבדו (ז' אגז' (צ' ראשית

Wherefore say unto the children of Israel: I am the LORD, and I will 6 bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, and with great judgments;	לֵכֶן אָמַר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת דְּחֹק פּוֹלְחַן מִצְרָאִי וְאֲשִׁיזִיב יְתֹכֶן מִפּוֹלְחָנָהוּן וְאֶפְרוֹק יְתֹכֶן בְּדֶרֶעַ מִרְמָם וּבְדִינֵין רַבְרָבִין:	לֵכֶן אָמַר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלֹת מִצְרַיִם וְהַצַּלְתִּי אֶתְכֶם מִעַבְדֵּיהֶם וְגַאֲלֵתִי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים:
and I will take you to Me for a people, and I will be to you a God; and ye shall know that I am the LORD your God, who brought you out from under the burdens of the Egyptians.	וְאֶקְרִיב יְתֹכֶן קִדְמִי לְעַם וְאֶהְיֶה לָכֶן לֵאלֹהֶם וְתִדְעוּן אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם דְּאֶפִּיק יְתֹכֶן מִגּוֹ דְּחֹק פּוֹלְחַן מִצְרָאִי:	וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעוּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלֹת מִצְרַיִם:
And I will bring you in unto the land, concerning which I lifted up My hand to give it to Abraham, to Isaac, and to Jacob; and I will give it you for a heritage: I am the LORD.'	וְאֶעִיל יְתֹכֶן לְאַרְעָא דְקִנְיָמִית בְּמִימְרֵי לְמַתָּן יְתָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְאֶתִּין יְתָה לָכֶן יְרוּשָׁא אֲנִי יְיָ:	וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרֶשֶׁה אֲנִי יְהוָה:
And Moses spoke so unto the children of Israel; but they hearkened not unto Moses for impatience of spirit, and for cruel bondage.	וּמִלִּיל מֹשֶׁה בֵּן עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא קִבְּלוּ מִן מֹשֶׁה מַעֲיָק רֹחַ וּמִפּוֹלְחָנָא דְיְהוָה קָשִׁי עֲלֵיהוֹן:	וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה בֶּן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקֶּצֶר רוּחַ וּמִעַבְדָּה קָשָׁה: (פ)
And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמִלִּיל יְיָ עַם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:	וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

טו, (ד):

(6) לכן. על פי אותה השנועה: אמור לבני ישראל אני ה'. הנאמן בהצטמת: והוצאתי אתכם. כי כן הצטמתו (שס), ונאמר בן יצא צדק גדול: סבלות מצרים. טורח משא מנרים: (8) נשאתי את ידי. הרימותיה ליטע צדקאי: (9) ולא שמעו אל משה. לא קבלו תנחומין: מקצר רוח. כל מי שהוא מיצר רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה שמעתי בפרשה זו מרבי צרוך צר' אליעזר, והביא לי ראייה ממקרא זה, בפעם האחת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי עמי ה' (ירמ' טו, כא), למדנו כשהקצ'ה מאמן את דבריו אפילו לפורענות, מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו (שמו"ר ו, ד. סנהדרין קיא). לענין של מעלה, שאמר משה למה הרעקה (שמות ה, כב), אמר לו הקצ'ה חבל על דאצדין ולא משתכחין, יש לי להמאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל שדי, ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם: וגם הקימותי וגו'. וכשצקס אצרהם לקצור את שרה, לא מנא קרקע עד שקנה צדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הצארות אשר חפר, וכן ציעקצ ויין את חלקת השדה לנטות אהלו (בראשית לג, יט), ולא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת למה הרעותה. ואין המדרש מתישב אחר המקרא מפני כמה דברים, אחת, שלא נאמר ושמי ה' לא שאלו לי, ואם תאמר לא הודיעם שך שמו, הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הצתרים נאמר וְאֵלֶּיךָ הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרִכְּשִׁים (שם טו, ז), ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן וגם אני שמעתי וגו', לכן אמור לבני ישראל, לכן אני אומר יתישב המקרא על פשוטו דְּבָר דְּבָר על אֶפְקֵינוּ (משלי כה, יא), והדרש תדרש, שנאמר הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי פֶּאֶשׁ נָאֵם ה' וְכִפְשִׁים יַפְלֹץ קָלַע (ירמיה כג, כט), מתחלק לכמה נילוות:

11 'Go in, speak unto Pharaoh king of Egypt, that he let the children of Israel go out of his land.'	בא דבר אל־פרעה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ: עול מליל עם פרעה מלֶכָא דְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח ית בני יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְעִיהּ:	11 בא דבר אל־פרעה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ: עול מליל עם פרעה מלֶכָא דְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח ית בני יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְעִיהּ:
12 And Moses spoke before the LORD, saying: 'Behold, the children of Israel have not hearkened unto me; how then shall Pharaoh hear me, who am of uncircumcised lips?'	וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמְעֵנִי פֶרְעָה וְאֲנִי עֶרְל שִׁפְתִּים: (פ) ומליל משה קדם יי למימר הא בני ישראל לא קבילו מני ואיכדין קביל מני פרעה ואנא יקיר ממלל:	12 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמְעֵנִי פֶרְעָה וְאֲנִי עֶרְל שִׁפְתִּים: (פ) ומליל משה קדם יי למימר הא בני ישראל לא קבילו מני ואיכדין קביל מני פרעה ואנא יקיר ממלל:
13 And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, and gave them a charge unto the children of Israel, and unto Pharaoh king of Egypt, to bring the children of Israel out of the land of Egypt.	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־ אַהֲרֹן וַיִּצְוֵם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פֶּרְעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (ס) ומליל יי עם משה ולאהרן ופקידונן לנת בני ישראל ולנת פרעה מלֶכָא דְּמִצְרַיִם לאפקא ית בני ישראל מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:	13 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־ אַהֲרֹן וַיִּצְוֵם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פֶּרְעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (ס) ומליל יי עם משה ולאהרן ופקידונן לנת בני ישראל ולנת פרעה מלֶכָא דְּמִצְרַיִם לאפקא ית בני ישראל מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:
14 These are the heads of their fathers' houses: the sons of Reuben the first-born of Israel: Hanoch, and Pallu, Hezron, and Carmi. These are the families of Reuben.	אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית־אֲבֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן בֶּכֶר יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹוא חֲצֹרֹן וְכַרְמִי אֵלֶּה זִרְעֵית רְאוּבֵן: אלין רישי בית אֲבֹתָהון בְּנֵי רְאוּבֵן בּוֹכְרָא דִּישְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹוא חֲצֹרֹן וְכַרְמִי אֵלֶּה זִרְעֵית רְאוּבֵן:	שני 14 אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית־אֲבֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן בֶּכֶר יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹוא חֲצֹרֹן וְכַרְמִי אֵלֶּה זִרְעֵית רְאוּבֵן: אלין רישי בית אֲבֹתָהון בְּנֵי רְאוּבֵן בּוֹכְרָא דִּישְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹוא חֲצֹרֹן וְכַרְמִי אֵלֶּה זִרְעֵית רְאוּבֵן:
15 And the sons of Simeon: Jemuel, and Jamin, and Ohad, and Jachin, and Zohar, and Shaul the son of a Canaanitish woman. These are the families of Simeon.	וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיִּמִּין וַיַּכִּין וַצֹּהַר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן: ובני שמעון ימואל וימין ויכין וצֹהַר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן:	15 וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיִּמִּין וַיַּכִּין וַצֹּהַר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן: ובני שמעון ימואל וימין ויכין וצֹהַר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת שִׁמְעוֹן:
16 And these are the names of the sons of Levi according to their generations: Gershon and Kohath, and Merari. And the years of the life of Levi were a hundred thirty and seven years.	וְאֵלֶּין שְׁמֹת בְּנֵי לֵוִי לְתוֹלְדֹתָהוֹן גֵּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי מֵאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שָׁנִין: ואלין שְׁמֹת בְּנֵי לֵוִי לְתוֹלְדֹתָהוֹן גֵּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי מֵאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שָׁנִין:	16 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־לֵוִי לְתוֹלְדֹתָם גֵּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי שְׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֶת שָׁנָה: ואלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־לֵוִי לְתוֹלְדֹתָם גֵּרְשׁוֹן וְקַהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי שְׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֶת שָׁנָה:

(12) ערל שפתים. אטום שפתים, וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום. עֲרֵלָה אָזְנָס (שס ו, י), אטומה משמוע. עֲרֵלִי לָב (שס ט, כה), אטומים מהבין. שָׁפֶה גַם אִפְסָה וְהַעֲרַל (חזקוק ז, טז), והאטום משכרות כוס הקללה (נ"א התרעלה). וְעֲרַל צֶדֶק (יחזקאל מד, ט) שהגיד אטום ומכוסה צה. וְעֲרַלְתָּם עֲרַלְתּוּ (ויקרא יט, כג), עשו לו אטום וכיסוי, איסור שיצדיל בפני אכילתו. שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָקֵס עֲרָלִים (שס), אטום ומכוסה מוּזְדָּל מֵאֲכָלוֹ: ואיך ישמעני פרעה. זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה (ב"ר כז, ז):

(13) וידבר ה' אל משה ואל אהרן. לפי שאמר משה ואני ערל שפתים, צירף לו הקצ"ה את אהרן להיות לו לִפְסָה ולמליץ: ויצום אל בני ישראל. צוה עליהם להנהיגם צנח ולסבול אותם (שמו"ר ז, א): ואל פרעה מלֶךְ מִצְרַיִם. קָם עליו לחלוק לו כבוד צדצריהם, זה מדרשו. ופשוטו, קָם על דבר ישראל ועל שליחותו אל פרעה. ודבר הזווי מהו, מפורש בפרשה שניה לאחר סדר היחס, אלא מתוך שהזכיר משה ואהרן, הפסיק הענין בצלה ראשי בית אבותם, ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן, וצמי נתיחסו:

(14) אלה ראשי בית אבותם. מתוך שהזקק ליחס שצטו של לוי עד משה ואהרן בשביל משה ואהרן, התחיל ליחסם דרך מולדותם מראובן. (ובפסיקתא גדולה ראיתי, לפי שִׁקְנָתָם יעקב אצטו לשלשה שצטו הללו בשעת מותו, חזר הכתוב ויחסם כאן לזדס, לומר שחשובים הם):

17	The sons of Gershon: Libni and Shimei, according to their families.	בְּנֵי גֵרְשֹׁן לְבִנִי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחָתָם:	בְּנֵי גֵרְשֹׁן לְבִנִי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחָתָם:	17
18	And the sons of Kohath: Amram, and Izhar, and Hebron, and Uzziel. And the years of the life of Kohath were a hundred thirty and three years.	וּבְנֵי קָהָת עֲמָרָם וִיצְחָר וְחֶבְרֹן וְעֻזִּיאֵל חַיֵּי קָהָת מֵאָה וּתְלָתִין וּתְלָת שָׁנִים:	וּבְנֵי קָהָת עֲמָרָם וִיצְחָר וְחֶבְרֹן וְעֻזִּיאֵל חַיֵּי קָהָת מֵאָה וּתְלָתִין וּתְלָת שָׁנִים:	18
19	And the sons of Merari: Mahli and Mushi. These are the families of the Levites according to their generations.	וּבְנֵי מֶרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַלֵּוִי לְתֹלְדֹתָם:	וּבְנֵי מֶרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַלֵּוִי לְתֹלְדֹתָם:	19
20	And Amram took him Jochebed his father's sister to wife; and she bore him Aaron and Moses. And the years of the life of Amram were a hundred and thirty and seven years.	וַיִּקַּח עֲמָרָם אֶת־יְוֹכֶבֶד דָּתּוֹ לֹא לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְשְׁנֵי חַיֵּי עֲמָרָם שִׁבְעִים וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה:	וַיִּקַּח עֲמָרָם אֶת־יְוֹכֶבֶד דָּתּוֹ לֹא לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְשְׁנֵי חַיֵּי עֲמָרָם שִׁבְעִים וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה:	20
21	And the sons of Izhar: Korah, and Nepheg, and Zichri.	וּבְנֵי יִצְחָר קָרַח וְנֶפֶג וְזִיכְרִי:	וּבְנֵי יִצְחָר קָרַח וְנֶפֶג וְזִיכְרִי:	21
22	And the sons of Uzziel: Mishael, and Elzaphan, and Sithri.	וּבְנֵי עֻזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי:	וּבְנֵי עֻזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי:	22
23	And Aaron took him Elisheba, the daughter of Amminadab, the sister of Nahshon, to wife; and she bore him Nadab and Abihu, Eleazar and Ithamar.	וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת־אֵלִישֶׁבַע בַּת־עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשֹׁן לֹא לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא וְאֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:	וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת־אֵלִישֶׁבַע בַּת־עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשֹׁן לֹא לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא וְאֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:	23
24	And the sons of Korah: Assir, and Elkanah, and Abiasaph; these are the families of the Korahites.	וּבְנֵי קָרַח אָסִיר וְאֶלְקָנָה וְאַבְיָאֶסָף אֵלֶּה הֵם הַקְּרָחִי:	וּבְנֵי קָרַח אָסִיר וְאֶלְקָנָה וְאַבְיָאֶסָף אֵלֶּה הֵם הַקְּרָחִי:	24

(16) ושני חיי לוי וגו'. למה נמנו שנותיו של לוי, להודיע כמה ימי השעבוד, שכל זמן שאחד מן השבטים קיים, לא היה שעבוד, שנאמר וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אֶסְרֵי (שמות א, 1), ואח"כ וַיָּקָם מֶלֶךְ כְּדָשׁ, ולוי האריך ימים על כולם:
(18) ושני חיי קהת. ושני חיי עמרם וגו'. מחשבון זה אנו למדים על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב, שלא בארץ מצרים לצדע היו, אלא מיום שנולד יצחק, שהרי קהת מיורדי מצרים היה, חשוב כל שנותיו ושנות עמרם ושמונים של משה, לא תמצאם ד' מאות שנה, והרבה שנים ובלעים לבנים בשני האבות:
(20) יוכבד דדתו. אחת אבותיה, בת לוי אחות קהת:
(23) אחות נחשון. מכאן למדנו, הנושא אשה נריך לצדוק באחיה (ב"ב קי. שמו"ר ז, ד):

25	And Eleazar Aaron's son took him one of the daughters of Putiel to wife; and she bore him Phinehas. These are the heads of the fathers' houses of the Levites according to their families.	וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן לָקַח־לּוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לְוִי לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לּוֹ אֶת־פִּנְחָס אֶלֶף רֹאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם:	25
26	These are that Aaron and Moses, to whom the LORD said: 'Bring out the children of Israel from the land of Egypt according to their hosts.'	הוּא אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־צְבָאוֹתָם:	26
27	These are they that spoke to Pharaoh king of Egypt, to bring out the children of Israel from Egypt. These are that Moses and Aaron.	הֵם הַמְדַּבְּרִים אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:	27
28	And it came to pass on the day when the LORD spoke unto Moses in the land of Egypt,	וַיְהִי בַּיּוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: (ס)	28
29	that the LORD spoke unto Moses, saying: 'I am the LORD; speak thou unto Pharaoh king of Egypt all that I speak unto thee.'	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה דִּבֶּר אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלָיְךָ:	שלישי
30	And Moses said before the LORD: 'Behold, I am of uncircumcised lips, and how shall Pharaoh hearken unto me?'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה הֵן אֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמַע אֵלַי פֶּרְעֹה: (פ)	30
VII	And the LORD said unto Moses: 'See, I have set thee in God's stead to Pharaoh; and Aaron thy brother shall be thy prophet.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רְאֵה נִתְּמִיד אֲלֵהִים לְפַרְעֹה וְאַהֲרֹן אֲחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאְךָ:	VII

(25) מבנות פוטאל. מוצע יתרו שפוטס עגלים לעבודת אלילים, ומוצע יוסף שפוטס ביצרו ("צ קט):
(26) הוא אהרן ומשה. אלו שהוזכרו למעלה שילדה יוכד לעמרס. הוא אהרן ומשה אשר אמר ה', יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד: על צבאותם. צבאותם, כל צבאם לשבטיהם, יש על, שאינו אלא במקום אות אחת, ועל סך כל פסוק (צבאית כו, מ), כמו צהרצך. עמדתם על סך כלם (יחזקאל לג, כו), כמו צהרצכס:
(27) הם המדברים וגו'. הם שנצטוו הם שקיימו: הוא משה ואהרן. הם צליחותם וצדקתם מתחלה ועד סוף:
(28) ויהי ביום דבר וגו'. מחוצר למקרא שלאחריו:
(29) וידבר ה'. הוא הדבור עצמו האמור למעלה צא דבר אל פרעה מלך מצרים, אלא מחוץ שהפסיק הענין כדי ליחסם, חזר הענין עליו להתחיל צו: אני ה'. כדאי אני לשלוח ולקיים דברי שליחותי:
(30) ויאמר משה לפני ה'. היא האמירה שאמר למעלה הן בני ישראל לא שמעו אלי, ופנה הכחצו כאן, כיון שהפסיק הענין, וכך היא השיטה, כדאם האומר נחזור על הראשונות:

2 Thou shalt speak all that I command thee; and Aaron thy brother shall speak unto Pharaoh, that he let the children of Israel go out of his land.	אתה תדבר את כל דברי אשר ואהרן אחיך ידבר אל פרעה וישלח את בני ישראל מארצו:	2 אתה תדבר את כל דברי אשר ואהרן אחיך ידבר אל פרעה וישלח את בני ישראל מארצו:
3 And I will harden Pharaoh's heart, and multiply My signs and My wonders in the land of Egypt.	ואני אקשה את לב פרעה ואסג ית אותי וית מופתי בארץ מצרים:	3 ואני אקשה את לב פרעה ואסג ית אותי וית מופתי בארץ מצרים:
4 But Pharaoh will not hearken unto you, and I will lay My hand upon Egypt, and bring forth My hosts, My people the children of Israel, out of the land of Egypt, by great judgments.	ולא יקביל מנכון פרעה ואתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בגדלים:	4 ולא ישמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בגדלים:
5 And the Egyptians shall know that I am the LORD, when I stretch forth My hand upon Egypt, and bring out the children of Israel from among them.'	וידעו מצרים כי אני יהוה וינטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:	5 וידעו מצרים כי אני יהוה וינטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:
6 And Moses and Aaron did so; as the LORD commanded them, so did they.	ויעש משה ואהרן כצוה יהוה אתם כן עשו:	6 ויעש משה ואהרן כצוה יהוה אתם כן עשו:
7 And Moses was fourscore years old, and Aaron fourscore and three years old, when they spoke unto Pharaoh.	ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה: (פ)	7 ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה: (פ)
8 And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:	ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר:	8 רביעי ה ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר:

- (1) נתתיך אלהים לפרעה. שופט ורודה לרדותו זמכות ויסורין: יהיה נביאך. כהרגומו יהי מתוקמך, וכן כל לשון נבואה, אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות, והוא מגזרת גיב שפטים (ישעי' נו, יט). גיב חקמה (משלי י, לא), ויכל מהקצות דשמואל (שמואל א' י, יג), וצלע"ז קוראין לו פרידי"גר
- (2) אתה תדבר. פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי ששמעת מפי, ואהרן אחיך ימלינו ויטעימו בזוני פרעה:
- (3) ואני אקשה. מאחר שהרשיע והתרים כנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עוזדי אלילים, לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו, למען הרבות צו אותותי ותכירו את גבורתי, וכן מדתו של הקדוש ב"ה, מציא פורענות על האומות עוזדי אלילים, כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר הכרתי גוים קשמו פנוקם וגו' (נפניה ג, ו), למקרי אך תיראי אותי תקחי מוסר (שם ז), ואף על פי כן בחמש מכות הראשונות לא נאמר ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה. (ועיין ברא"ם שגורם כאן דבור המתחיל בלכתך לשוב עד שמתים בידך, וכדלעיל בפרשת שמות בפסוק בלכתך לשוב ע"ש):
- (4) את ידי. יד ממש, להכות בהם:

9 'When Pharaoh shall speak unto you, saying: Show a wonder for you; then thou shalt say unto Aaron: Take thy rod, and cast it down before Pharaoh, that it become a serpent.'	כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פַּרְעֹה לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מֹוֹפֶת וְאָמַרְתָּ אֶל־אֶהְרֹן קַח אֶת־מִטְּהָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פַרְעֹה יְהִי לְתַנִּין:	9 כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פַּרְעֹה לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מֹוֹפֶת וְאָמַרְתָּ אֶל־אֶהְרֹן קַח אֶת־מִטְּהָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פַרְעֹה יְהִי לְתַנִּין:
10 And Moses and Aaron went in unto Pharaoh, and they did so, as the LORD had commanded; and Aaron cast down his rod before Pharaoh and before his servants, and it became a serpent.	וַיָּבֹאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיַּעֲשׂוּ כֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיִּשְׁלַךְ אֶהְרֹן אֶת־מִטְּהוֹ לִפְנֵי פַרְעֹה וּלְפָנֵי עֲבָדָיו וַיְהִי לְתַנִּין:	10 וַיָּבֹאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיַּעֲשׂוּ כֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיִּשְׁלַךְ אֶהְרֹן אֶת־מִטְּהוֹ לִפְנֵי פַרְעֹה וּלְפָנֵי עֲבָדָיו וַיְהִי לְתַנִּין:
11 Then Pharaoh also called for the wise men and the sorcerers; and they also, the magicians of Egypt, did in like manner with their secret arts.	וַיִּקְרָא גַם־פַּרְעֹה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֵּן:	11 וַיִּקְרָא גַם־פַּרְעֹה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֵּן:
12 For they cast down every man his rod, and they became serpents; but Aaron's rod swallowed up their rods.	וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיְהִיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטְּה־אַהֲרֹן אֶת־מִטְּהֵם:	12 וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיְהִיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטְּה־אַהֲרֹן אֶת־מִטְּהֵם:
13 And Pharaoh's heart was hardened, and he hearkened not unto them; as the LORD had spoken.	וַאֲתַקַּף לֵב פַּרְעֹה וְלֹא קָבִיל מִנְהוֹן כְּמֹא דְמִלִּיל יי:	13 וַיַּחֲזֹק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: (ס)
14 And the LORD said unto Moses: 'Pharaoh's heart is stubborn, he refuseth to let the people go.	וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה אֲתִיקֵר לְבָא דְפַרְעֹה סָרִיב לְשַׁלְּחָא עַמָּא:	14 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֹּבֵד לֵב פַּרְעֹה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם:
15 Get thee unto Pharaoh in the morning; lo, he goeth out unto the water; and thou shalt stand by the river's brink to meet him; and the rod which was turned to a serpent shalt thou take in thy hand.	אִיזִיל לִוְת פַּרְעֹה בְּצַפְרָא הָא נָפִיק לְמִיָּא וְתַתְּעֵד לְסַדְמוּתִיהָ עַל כִּיף נְהָרָא וְחוּטְרָא דְאַתְהִפִּיד לְחִוּיָּא תִּסְבּ בִּידְךָ:	15 לֵךְ אֶל־פַּרְעֹה בַּבֹּקֶר הִנֵּה יֵצֵא הַמִּיָּמָה וְנִצַּבְתָּ לִקְרֹאתוֹ עַל־שֵׁפֶת הַיָּאָר וְהַמִּטְּהָ אֲשֶׁר־נִהְפְּדָה לְנָחַשׁ תִּקַּח בְּיָדְךָ:

(9) מופת. אות, להודיע שיש צורך (נרוך) צמי ששולח אתכם:

(10) לחנין. נחש:

(11) בלהטיהם בלגשיהו, ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו להט הקרצ המקהפקת (צראשית ג, כד), דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש:

(12) ויבלע מטה אהרן. מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כלן (שצנז):

(14) כבד. מרגומו יקיר, ולא אתיקר, מפני שהוא שם דבר, כמו פי פגד ממך הדבר (שמות יח, יח):

(15) הנה יצא המימה. לנקציו, שהיה עושה עזמו אלוה, ואומר שאינו צריך לנקציו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם נרכיו (שמו"ר ט, ט):

- 16 And thou shalt say unto him: The LORD, the God of the Hebrews, hath sent me unto thee, saying: Let My people go, that they may serve Me in the wilderness; and, behold, hitherto thou hast not hearkened;
- 17 thus saith the LORD: In this thou shalt know that I am the LORD—behold, I will smite with the rod that is in my hand upon the waters which are in the river, and they shall be turned to blood.
- 18 And the fish that are in the river shall die, and the river shall become foul; and the Egyptians shall loathe to drink water from the river.'
- 19 And the LORD said unto Moses: 'Say unto Aaron: Take thy rod, and stretch out thy hand over the waters of Egypt, over their rivers, over their streams, and over their pools, and over all their ponds of water, that they may become blood; and there shall be blood throughout all the land of Egypt, both in vessels of wood and in vessels of stone.'
- 20 And Moses and Aaron did so, as the LORD commanded; and he lifted up the rod, and smote the waters that were in the river, in the sight of Pharaoh, and in the sight of his servants; and all the waters that were in the river were turned to blood.
- וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי בְּמִדְבָּר וְהִנֵּה לֹא־שָׁמַעְתָּ עִד־כֹּה:
- כֹּה אָמַר יְהוָה בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה הֵנָּה אֲנֹכִי מִכֶּה בַּמַּטֶּה אֲשֶׁר־בְּיָדִי עַל־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לָדָם:
- וְהָדָגָה אֲשֶׁר־בַּיָּאֵר תָּמוּת וּבָאֵשׁ הַיָּאֵר וְנִלְאוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן־הַיָּאֵר: (ס)
- וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־אַהֲרֹן קַח מַטֶּנְךָ וּנְטֵה־יָדְךָ עַל־מַיְמֵי מִצְרַיִם עַל־נְהַרְתָּם עַל־יְאֻרֵיהֶם וְעַל־אֲגֻמֵיהֶם וְעַל־כָּל־מִקְוֵה מִימֵיהֶם וַיְהִי־דָם כָּל־הַמַּיִם וַיְהִי דָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבַאֲבָנִים:
- וַיַּעֲשׂוּ־כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר צֻוָּה יְהוָה וַיָּרֶם בַּמַּטֶּה וַיַּךְ אֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לַעֲיִנֵּי פָרְעֹה וּלַעֲיִנֵּי עֲבָדָיו וַיִּהְפְּכוּ כָל־הַמַּיִם אֲשֶׁר־בַּיָּאֵר לָדָם:
- וַתִּימַר לִיהוָה יְיָ אֱלֹהֵי דִּיהוּדָא שְׁלַחְנִי לְוֹתֵךְ לְמִימַר שְׁלַח יְת עַמִּי וַיִּפְלְחוּן קִדְמִי בְּמִדְבָּרָא וְהָא לֹא קַבִּילְתָּא עִד כְּעֵן:
- כִּדְנֵן אָמַר יְיָ בְּדָא תֵּדַע אַרִי אֲנָא יְיָ הָא אֲנָא מַחִי בְּחוּטְרָא דְּבִידִי עַל מַיָּא דִּבְנִהְרָא וַיִּתְּהַפְּכוּן לְדָמָא:
- וְנִינִי דִּבְנִהְרָא יָמוּתוּן וַיִּסְרִי נִהְרָא וַיִּלְאוּן מִצְרָאִי לְמִשְׁתֵּי מַיָּא מִן נִהְרָא:
- וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן סֵב חוּטְרְךָ וְאָרִים יָדְךָ עַל מַיָּא דִּמִּצְרָאִי עַל נְהַרְתָּהוֹן עַל אֲרֻתְהוֹן וְעַל אֲגֻמֵיהוֹן וְעַל כָּל בֵּית כְּנִישֵׁת מִימֵיהוֹן וַיְהִי דָמָא וַיְהִי דָמָא בְּכָל אֶרֶצָא דִּמִּצְרַיִם וּבְמַנִּי אֶעָא וּבְמַנִּי אֲבָנָא:
- וַעֲבָדוּ כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּמָא דְּפִשִׁיד יְיָ וְאָרִים בְּחוּטְרָא וּמָחָא יְת מַיָּא דִּבְנִהְרָא לַעֲיִנֵּי פָרְעֹה וּלַעֲיִנֵּי עֲבָדָיו וַאֲתִהְפִּיכוּ כָל מַיָּא דִּבְנִהְרָא לְדָמָא:

(16) עד כה. עד הנה. ומדרשו, עד שתשמע ממני מכת צבורות, שאפתח צה צבה פה קמר ה' כחצת הלילה: (17) ונהפכו לדם. לפי שאין גשמים יורדים במצרים, ונילום עולה ומשקה את הארץ, ומצרים עוזדים לנילום, לפיכך הלקה את יראתם ואחר כך הלקה אותם: (18) ונלאו מצרים. לזקש רפואה למי היאור שיהיו ראויין לשמות: (19) אמר אל אהרן. לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא צדס ולא צפרדעים, ולקה על ידי אהרן: נהרותם. הם נהרות המושכים כעין נהרות שלנו: יאוריהם. הם צריכות נגרים העשויות צידי אדם משפת הנהר לשדות, ונילום מימיו מתצרכים ועולה דרך היאורים ומשקה השדות: אגמיהם. קבוצת מים שאינן נובעין ואין מושכין, אלא עומדין במקום אחד, וקורין לו אשטני"ק: בכל ארץ מצרים. אף במרחלאות ובאמצנאות שצבתים: ובעצים ובאבנים. מים שנכלי עץ ונכלי אבן:

21 And the fish that were in the river died; and the river became foul, and the Egyptians could not drink water from the river; and the blood was throughout all the land of Egypt.	וַהֲדָגָה אֲשֶׁר-בִּיאָר מָתָה וַנִּגְוֵי דְבִנְהָרָא מִיתוּ וְסָרִי נִהְרָא וְלֹא יָכִילוּ מִצְרָאִי לְמַשְׁתֵּי מֵיָא מִן נִהְרָא וַהֲוָה דְּמָא בְּכָל אֶרֶצָא דְּמִצְרַיִם:	21 וַהֲדָגָה אֲשֶׁר-בִּיאָר מָתָה וַיִּבָּאֵשׁ הַיָּאָר וְלֹא-יָכֻלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מִיָּם מִן-הַיָּאָר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
22 And the magicians of Egypt did in like manner with their secret arts; and Pharaoh's heart was hardened, and he hearkened not unto them; as the LORD had spoken.	וַיַּעֲשׂוּ-כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וַעֲבָדוּ כֵן חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם בְּלַחֲשִׁיהוֹן וַאֲתַקְּפוּ לִבָּא דְּפִרְעָה וְלֹא סָבִיל מִנְהוֹן כְּמָא דְּמַלְלִיל יְיָ:	22 וַיַּעֲשׂוּ-כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיֵיהֶם וַיַּחֲזֹק לִב-פִּרְעֹה וְלֹא-שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה:
23 And Pharaoh turned and went into his house, neither did he lay even this to heart.	וַיִּפֶן פִּרְעֹה וַיֵּבֹא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא שָׂת לְבֹו גַם-לְזֹאת:	23 וַיִּפֶן פִּרְעֹה וַיֵּבֹא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא-שָׂת לְבֹו גַם-לְזֹאת:
24 And all the Egyptians digged round about the river for water to drink; for they could not drink of the water of the river.	וַיַּחְפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֵת הַיָּאָר מִיָּם לִשְׁתּוֹת כִּי לֹא יָכֻלוּ לִשְׁתּוֹת מִמֵּימֵי הַיָּאָר:	24 וַיַּחְפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֵת הַיָּאָר מִיָּם לִשְׁתּוֹת כִּי לֹא יָכֻלוּ לִשְׁתּוֹת מִמֵּימֵי הַיָּאָר:
25 And seven days were fulfilled, after that the LORD had smitten the river.	וַיִּמָּלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת יְהוָה אֶת-הַיָּאָר: (פ)	25 וַיִּמָּלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת יְהוָה אֶת-הַיָּאָר: (פ)
26 And the LORD spoke unto Moses: 'Go in unto Pharaoh, and say unto him: Thus saith the LORD: Let My people go, that they may serve Me.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לֹת פִּרְעֹה וַתִּימַר לִיה כִּדְּנֹן אָמַר יְיָ שְׁלַח יְת עַמִּי וַיִּפְּלְחוּן קְדָמִי:	26 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פִּרְעֹה וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:
27 And if thou refuse to let them go, behold, I will smite all thy borders with frogs.	וְאִם-מָאָן אַתָּה לְשַׁלַּח הֵנָּה אֲנִי נִגַּף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בְּצַפְרֵדַעִים:	27 וְאִם-מָאָן אַתָּה לְשַׁלַּח הֵנָּה אֲנִי נִגַּף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בְּצַפְרֵדַעִים:

(22) בלטיהם. לחש שאומרינן אותו זלט וזחשאי. ורבותינו אמרו, זלטיהם מעשה שדים, זלטיהם מעשה כשפים (סנהדרין סז:). ויחזק לב פרעה. לומר על ידי מכשפות אחס עושים כן, תנן אחס מכניסין לַעֲפָרָיִים (מנחות פה). עיר שכולה תנן, אף אחס מציאין מכשפות למזרים שכולה כשפים: (23) גם לזאת. למופת המטה שנהפך לחנין ולא לזה של דס: (25) וימלא. מנין שבעת ימים שלא שב היאור לקדמותו, שהיתה המכה משמשת רביע חדש, ושלושה חלקים היה מעיד ומתרה זה (שמו"ר ט, יז): (27) ואם מאן אתה. ואם סרבן אתה. מאן כמו ממאן, מסרב, אלא כינה האדם על שם המפעל, כמו שָׁלוּ (איוב טו, יז) וְשָׁקַט (ירמיה מח, יא), סָר וְעָפָה (מלכים -א כ, מג): נגף את כל גבולך. מכה, וכן כל לשון מגפה אינו לשון מיתה אלא לשון מכה, וכן ונגפו אֲשֶׁה הָרָה (שמות כא, כז) אינו לשון מיתה, וכן וצָטַרְסָם יִתְּנָפוּ רגליכם (ירמ' יג, טו), פָּן תִּגָּזַן רַגְלְךָ (תהלים זא, יז), וְלֹא צָנָן נִגַּף (ישע' יח, יד):

28	And the river shall swarm with frogs, which shall go up and come into thy house, and into thy bed-chamber, and upon thy bed, and into the house of thy servants, and upon thy people, and into thine ovens, and into thy kneading-troughs.	וַיִּרְבֵּי נִהְיָא עוֹרְדֵּנְיָא וַיִּסְקוּן וַיַּעֲלוּ בְּבֵיתָךְ וּבְחֻדְרָךְ מִשְׁכְּבְּךָ וְעַל-מִטְתְּךָ וּבְבֵית עַבְדְּךָ וּבְעַמֶּךָ וּבִתְנוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ:	וַיִּשְׂרֹץ הַיָּאֵר צִפְרֹדַיִם וַעֲלוּ וַבָּאוּ בְּבֵיתְךָ וּבְחֻדְרְךָ מִשְׁכְּבְּךָ וְעַל-מִטְתְּךָ וּבְבֵית עַבְדְּךָ וּבְעַמֶּךָ וּבִתְנוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ:	28
29	And the frogs shall come up both upon thee, and upon thy people, and upon all thy servants.'	וַבְּךָ וּבְעַמֶּךָ וּבְכָל-עַבְדְּךָ וַיִּסְקוּן עוֹרְדֵּנְיָא:	וַיִּבְכּוּ וּבְעַמֶּךָ וּבְכָל-עַבְדְּךָ וַיַּעֲלוּ הַצִּפְרֹדַיִם:	29
VIII	And the LORD said unto Moses: 'Say unto Aaron: Stretch forth thy hand with thy rod over the rivers, over the canals, and over the pools, and cause frogs to come up upon the land of Egypt.'	וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אִמְרָא לְאַהֲרֹן אֲרִים יָת יָדְךָ בְּחוֹטְרְךָ עַל נְהַרִּיא עַל אֶרְתְּיָא וְעַל אֲגֻמִּיא וְאָסִיף יָת עוֹרְדֵּנְיָא עַל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֹמַר אֶל-אַהֲרֹן נָטֵה אֶת-יָדְךָ בַּמִּטָּה עַל-הַנְּהָרוֹת עַל-הַיָּאֵרִים וְעַל-הָאֲגֻמִּים וְהָעַל אֶת-הַצִּפְרֹדַיִם עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:	VIII
2	And Aaron stretched out his hand over the waters of Egypt; and the frogs came up, and covered the land of Egypt.	וַאֲרִים אַהֲרֹן יָת יְדִיהָ עַל מִיָּא דְּמִצְרַאי וְסָלִיקוּ עוֹרְדֵּנְיָא וַחֲפּוּ יָת אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:	וַיִּטֵּ אַהֲרֹן אֶת-יָדוֹ עַל מִימֵי מִצְרַיִם וַתַּעַל הַצִּפְרֹדֶּה וַתִּכָּס אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם:	2
3	And the magicians did in like manner with their secret arts, and brought up frogs upon the land of Egypt.	וַעֲבָדוּ כֵּן חֲרָשָׁא בְּלַחְשִׁיהוֹן וְאָסִיקוּ יָת עוֹרְדֵּנְיָא עַל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:	וַיַּעֲשׂוּכֵן הַחֲרָשִׁים בְּלִשְׁתֵּיהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת-הַצִּפְרֹדַיִם עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:	3
4	Then Pharaoh called for Moses and Aaron, and said: 'Entreat the LORD, that He take away the frogs from me, and from my people; and I will let the people go, that they may sacrifice unto the LORD.'	וַקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר צְלוּ קָדָם יְיָ וְיִעָדִי עוֹרְדֵּנְיָא מִנִּי וּמִעַמִּי וְאֶשְׁלַח יָת עַמָּא וַיִּדְבְּחוּן קָדָם יְיָ:	וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֶל-יְהוָה וְיִסַּר הַצִּפְרֹדַיִם מִמֶּנִּי וּמִעַמִּי וְאֶשְׁלַח אֶת-הָעָם וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה:	4

(28) ועלו. מן היאור: בביתך. ואחר כך צמתי עצדיך, הוא התחיל צעזעה תחלה, ויאמר אל עמו, וממנו התחילה הפורענות (סוטה יא. שמו"ר י, 7):
(29) ובכה ובעמד. צחון מעיהם נכנסים ומקרקין:
(2) ותעל הצפרדע. צפרדע אחת הימה, והיו מקין אותה והיא מתזת נחילים נחילים, זהו מדרשו (שמו"ר י, ה). ופשוטו יש לומר, שרוץ הצפרדעים קורא לשון יחידות, וכן ומהי הכנס, הרחישה גדול"א בלע"ז, ואף ותעל הצפרדע גרינולי"א בלע"ז

And Moses said unto Pharaoh: 'Have thou this glory over me; 5 against what time shall I entreat for thee, and for thy servants, and for thy people, that the frogs be destroyed from thee and thy houses, and remain in the river only?'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָרֹעַה שְׁאַל לְךָ גִּבּוֹרָא הֵב לְךָ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עֲלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמֶּךָ לְשִׁיצָאָה עוֹרְדֵּעֲנִיא מִנְּךָ וּמִבְתֵּיךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתְּאָרוּן:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָרֹעַה הֲתַפְאֵר עָלַי לְמַתְּיוֹ אֶעֱתִיר לְךָ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעַמֶּךָ לְהַכְרִית הַצְּפָרְדַּעִים מִמֶּךָ וּמִבְתֵּיךָ רַק בַּיָּאָר תִּשְׁאָרְנָה:
And he said: 'Against to-morrow.' 6 And he said: 'Be it according to thy word; that thou mayest know that there is none like unto the LORD our God.	וַיֹּאמֶר לְמָחָר וַיֹּאמֶר כְּפִתְגָמְךָ בְּדִיל דְּתִדַּע אֲרִי לִית כִּי אֱלֹהֵנָא:	וַיֹּאמֶר לְמָחָר וַיֹּאמֶר כְּדִבְרֶךָ לְמַעַן תֵּדַע כִּי־אֵין כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ:
And the frogs shall depart from thee, and from thy houses, and from thy servants, and from thy people; they shall remain in the river only.'	וַיַּעֲדוּן עוֹרְדֵּעֲנִיא מִנְּךָ וּמִבְתֵּיךָ וּמִעַבְדֶּיךָ וּמִעַמֶּךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתְּאָרוּן:	וְסָרוּ הַצְּפָרְדַּעִים מִמֶּךָ וּמִבְתֵּיךָ וּמִעַבְדֶּיךָ וּמִעַמֶּךָ רַק בַּיָּאָר תִּשְׁאָרְנָה:
And Moses and Aaron went out from Pharaoh; and Moses cried unto the LORD concerning the frogs, which He had brought upon Pharaoh.	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִלִּפְתֵּי פָּרֹעַה וְצִלִּי מֹשֶׁה קָדָם יי עַל עֵיסַק עוֹרְדֵּעֲנִיא דְּשׁוּי לְפָרֹעַה:	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִעַם פָּרֹעַה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה עַל־דִּבְרֵי הַצְּפָרְדַּעִים אֲשֶׁר־שָׁם לְפָרֹעַה:
And the LORD did according to the word of Moses; and the frogs died out of the houses, out of the courts, and out of the fields.	וַעֲבַד יי כְּפִתְגָמָא דְּמֹשֶׁה וּמִיתוּ עוֹרְדֵּעֲנִיא מִן בֵּיתָא מִן דִּרְתָּא וּמִן חֲקֻלָּתָא:	וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיָּמָתוּ הַצְּפָרְדַּעִים מִן־הַבֵּיתִים מִן־ הַחֲצֹרֹת וּמִן־הַשָּׂדֶה:
And they gathered them together in heaps; and the land stank.	וַיִּכְבְּדוּ וַיַּהֲרוּ דְּגוֹרִין דְּגוֹרִין וּסְרִיאָו עַל אֶרֶעָא:	וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם חֲמָרִם חֲמָרִם וַתִּבְאֹשׁ הָאֶרֶץ:
But when Pharaoh saw that there was respite, he hardened his heart, and hearkened not unto them; as the LORD had spoken.	וַחֲזָא פָּרֹעַה אֲרִי הֵנָּה רִנְחָא וַיִּשְׁר יֵת לְבִיתָא וְלֹא קִבִּיל מִנְּהוּן כְּמָא דְּמַלְלִי יי:	וַיֵּרָא פָּרֹעַה כִּי הִתְחַל הַרְוָחָה וַהֲכַבֵּד אֶת־לִבּוֹ וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: (ס)

(5) התפאר עלי. כמו היסתפאר הגרזן על האל (ישעי' י, טו), משתבח לומר אני גדול ממך ונטי"ר צלע"ו, וכן התפאר עלי, השתבח להסתכס ולשאלו דבר גדול ולומר שלא אוכל לעשותו: למתי אעתיר לך. את אשר אעתיר לך היום על הכרתו הצפרדעים, למתי תראה סיכרתו, ותראה אם אשלים דברי למועד שתקבע לי. אלו נאמר מתי אעתיר, היה משמע מתי אחפלו, עכשיו שנאמר למתי, משמע אני היום אחפלו עליך סיכרתו הצפרדעים לזמן שתקבע עלי, אמור לאיזה יום תראה סיכרתו. אעתיר העתירו והעתרתי, ולא נאמר אעתיר עתרו ועתרתי, מפני שכל לשון עתרו הרבות פלל הוא, וכאשר יאמר הרבו ארצה והרבותי לשון הפעיל, כך יאמר, אעתיר העתירו והעתרתי דברים, ואז לכולם והעשקסם עלי דצריקס (יחזקאל לה, יג), הרביתם:

(6) ויאמר למחר. החפלו היום סיכרתו למחר:

(8) ויצא. ויצעק. מיד, סיכרתו למחר:

(10) חמרם חמרם. צבורים צבורים, כחרגומו דגורין, גלין:

(11) והכבד את לבו. לשון פעול הוא, כמו הלן וקסוע (בראשית יב, ט), וכן והפזת את מואב (מלכים-ב ג, כד), וקסאול

And the LORD said unto Moses: ¹² 'Say unto Aaron: Stretch out thy rod, and smite the dust of the earth, that it may become gnats throughout all the land of Egypt.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אִמְרָה לְאַהֲרֹן אֲרִים יָת חוֹטְרְךָ וּמָחִי יָת עֲפָרָא דָאֶרֶץ וַיְהִי לְקִלְמָתָא בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־אַהֲרֹן נִטֵּה אֶת־מִטְּךָ וְהָךְ אֶת־עֲפָר הָאָרֶץ וְהָיָה לְכֹנָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
And they did so; and Aaron stretched out his hand with his rod, and smote the dust of the earth, and there were gnats upon man, and upon beast; all the dust of the earth became gnats throughout all the land of Egypt.	וַעֲבָדוּ בֵן וְאֲרִים אַהֲרֹן יָת יְדִיָּה בְּחוֹטְרִיהּ וּמָחָא יָת עֲפָרָא דָאֶרֶץ וְהָיָה קִלְמָתָא בְּאִנְשָׁא וּבְבְעִירָא כָּל עֲפָרָא דָאֶרֶץ הָיָה קִלְמָתָא בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם:	וַיַּעֲשׂוּ־כֵן וַיִּטֵּ אַהֲרֹן אֶת־יָדוֹ בְּמִטְּהוֹ וַיִּךְ אֶת־עֲפָר הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכֹּנָם בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה כָּל־עֲפָר הָאָרֶץ הָיָה כֹנִים בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
And the magicians did so with their secret arts to bring forth gnats, but they could not; and there were gnats upon man, and upon beast.	וַעֲבָדוּ בֵן חֲרָשִׁיא בְּלַחְשִׁיהוֹן לְאַפְקָא יָת קִלְמָתָא וְלֹא יָכִילוּ וְהָיָה קִלְמָתָא בְּאִנְשָׁא וּבְבְעִירָא:	וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַחֲרָשִׁים בְּלַטִּיָּתָם לְהוֹצִיא אֶת־הַכֹּנִים וְלֹא יָכִלוּ וַתְּהִי הַכֹּנָם בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:
Then the magicians said unto Pharaoh: 'This is the finger of God'; and Pharaoh's heart was hardened, and he hearkened not unto them; as the LORD had spoken.	וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָשִׁים אֶל־פַּרְעֹה מִן קָדָם יְיָ הִיא וְאַתָּפֶּךָ לִבָּא דְּפַרְעָה וְלֹא קָבִיל מִנְהוֹן כְּמֹא דְּמַלִּיל יְיָ:	וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָשִׁים אֶל־פַּרְעֹה אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הִוא וַיַּחֲזֹק לִב־ פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: (ס)
And the LORD said unto Moses: 'Rise up early in the morning, and stand before Pharaoh; lo, he cometh forth to the water; and say unto him: Thus saith the LORD: Let My people go, that they may serve Me.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲקֻדִּים בְּצַפְרָא וְאַתְעֵתֵד קָדָם פַּרְעֹה הָא נִפִּיק לְמִיָּא וְתִימַר לִיה כִּדְּנָן אָמַר יְיָ שְׁלַח עַמִּי וַיִּפְלְחוּן קִדְמִי:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲשִׁבֵם בִּבְקָר וְהִתִּיצַב לִפְנֵי פַרְעֹה הִנֵּה יוֹצֵא תַיִמָּה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:
Else, if thou wilt not let My people go, behold, I will send swarms of flies upon thee, and upon thy servants, and upon thy people, and into thy houses; and the houses of the Egyptians shall be full of swarms of flies, and also the ground whereon they are.	אֲרִי אִם לִיתֵךְ מְשַׁלַּח יָת עַמִּי הֲאֵנָּא מְשַׁלַּח בְּךָ וּבְעַבְדֶּיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְבִתֶּיךָ יָת עֲרוֹבָא וַיִּתְמָלוּן בֵּיתִי מִצְרַיִם יָת עֲרוֹבָא וְאֶף אֶרֶץ דְּאִנְוִן עָלָה:	כִּי אִם־אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הִנְנִי מְשַׁלֵּיחַ בְּךָ וּבְעַבְדֶּיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְבִתֶּיךָ אֶת־הָעֹרֹב וּמָלְאוּ בֵּיתִי מִצְרַיִם אֶת־הָעֹרֹב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עָלֶיהָ:

- לִּזְבָּלֵהִים (שמואל-א כג, יג), הַפָּה וּפְעֻלָּה (מלכים-א כ, לו): כאשר דבר ה'. והיכן דצר, ולא ישמע אליכם פרעה:
(12) אמר אל אהרן. לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו צחול, ולקה על ידי אהרן:
(13) ותהי הכנם. הקחיסה, פדוליר"א צלע"ז:
(14) להוציא את הכנים. לצרואותם (נ"א ולהוציאם) ממקום אחר: ולא יכלו. שאין השד שולט על צריה פחותה מכשעורה:
(15) אצבע אלהים היא. מכה זו אינה על ידי כשפים, מאת המקום היא: כאשר דבר ה'. ולא ישמע אליכם פרעה:

18 And I will set apart in that day the land of Goshen, in which My people dwell, that no swarms of flies shall be there; to the end that thou mayest know that I am the LORD in the midst of the earth.	וְהַפְלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר עָמְלָה עָלֶיהָ לְבַלְתִּי הֵיוֹתָשׁ עִרְבַּל לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וְאֶפְרַיִם בְּיוֹמָא הַהוּא יֵת אֶרְעָא דְגִשֵׁן דְּעָמְלָה שְׂרֵי עָלֶיהָ בְּדִיל דְּלֹא לְמַהוּי תַּמָּן עֲרוּבָא בְּדִיל דְּתִדְעַ אַרִי אֲנָא יְיָ שְׁלִיט בְּגוֹ אֶרְעָא:	18 וְהַפְלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר עָמְלָה עָלֶיהָ לְבַלְתִּי הֵיוֹתָשׁ עִרְבַּל לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:
19 And I will put a division between My people and thy people—to-morrow shall this sign be.’	וְאֶשְׂוִי פִּירְקוֹן לְעָמִי וְעַל עַמִּי אֵיתִי מַחָא לְמַחַר יְהִי אַתָּא הָרִין:	שסו וְשִׁמַּתִּי פִּדְתָּ בֵּין עָמִי וּבֵין עַמִּי לְמַחַר יְהִיָּה הָאֵת הַזֶּה:
20 And the LORD did so; and there came grievous swarms of flies into the house of Pharaoh, and into his servants’ houses; and in all the land of Egypt the land was ruined by reason of the swarms of flies.	וַעֲבַד יְיָ כֵן וְאַתָּא עֲרוּבָא תַּקִּיף לְבֵית פַּרְעֹה וּלְבֵית עַבְדָּוָהּ וּבְכָל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם אֲתַחַבְלַת אֶרְעָא מִן קָדָם עֲרוּבָא:	20 וַיַּעַשׂ יְהוָה כֵּן וַיָּבֹא עִרְבַל כָּבֵד בֵּיתָהּ פַּרְעֹה וּבֵית עַבְדָּיו וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת הָאָרֶץ מִפְּנֵי הָעִרְבַּל:
21 And Pharaoh called for Moses and for Aaron, and said: ‘Go ye, sacrifice to your God in the land.’	וַיִּקְרָא פַּרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לָכֵן זָבַחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם בְּאֶרֶץ:	21 וַיִּקְרָא פַּרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לָכֵן זָבַחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם בְּאֶרֶץ:
22 And Moses said: ‘It is not meet so to do; for we shall sacrifice the abomination of the Egyptians to the LORD our God; lo, if we sacrifice the abomination of the Egyptians before their eyes, will they not stone us?’	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא תִּקֵּין לְמַעַבְדֵּי כֵן אַרִי בְּעִירָא דְּמִצְרַיִם דְּחֵלִין לִיהִי מִנִּיהִ אֲנַחְנָא נִסְבִּין לְדַבְּחָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא הָא נִדְּבַח יֵת בְּעִירָא דְּמִצְרַיִם דְּחֵלִין לִיהִי וְאִמְנוּ יִהְיוּ חֲזוֹן הֲלֹא יִימְרוּן לְמַרְגְּמָנָא:	22 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֵבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת־תוֹעֵבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלֻנוּ:
23 We will go three days’ journey into the wilderness, and sacrifice to the LORD our God, as He shall command us.’	מַהֲלַךְ תִּלְחָא יוֹמִין גְּזִיל בְּמִדְבָּרָא וְנִדְּבַח קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא כְּמָא דְּיִימַר לָנָא:	23 דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים נִלְךְ בְּמִדְבָּר וְנִזְבַּחְנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלֵינוּ:

(17) משליח בך. מגרה בך, וכן וְשָׁן זָהֶמַת אֲשֶׁלַח צָם (דברים לז, כד), לשון שסוי אינציט"ר זלע"ז: את הערב. כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרצים צערצוציא, והיו משחיתים בהם. ויש טעם בדבר באגדה בכל מכה ומכה למה זו ולמה זו, בטכסיסי מלחמות מלכים זא עליהם, כסדר מלכות, כשזרה על עיר, בתחלה מקלקל מעיינותיה, ואחר כך תוקעין עליהם ומריעין בשופרות ליראם ולזהלם, וכן הצפרדעים מקרקרים והומים וכו', כדאי' במדרש רבי תנחומא (בא ד' 7):

(18) והפליתי. והפרשתי, וכן והפלה ה' (שמות ט, ד), וכן לא נפלאה היא ממך (דברים ל, יא), לא מוזדלת ומופרשת היא ממך: למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ. אע"פ ששכינתי בשמים, גזרתי מתקיימת בתחתונים:

(19) ושמתי פדות. שיצדיל צין עמי וצין עמך:

(20) תשחת הארץ. נשחתה הארץ, אֲתַסְּפֶלֶת אֶרְעָא:

(21) זבחו לאלהיכם בארץ. צמקומכם, ולא תלכו צמדצר:

(22) תועבת מצרים. יראת מצרים, כמו וְלִמְלָכָם תוֹעֵבַת צָנִי עַמּוֹן (מלכים-ב כג, יג), ואצל ישראל קורא אותם תועבה. ועוד יש לומר בלשון אחר תועבת מצרים, דבר שנאוי הוא למצרים וזביחה שאנו וזבחים, שהרי יראתם אנו וזבחים: ולא יסקלנו. נתמיה:

24 And Pharaoh said: 'I will let you go, that ye may sacrifice to the LORD your God in the wilderness; only ye shall not go very far away; entreat for me.'	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח יְתֹכֹן וְיִזְבְּחֶם קֹדֶם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם בְּמִדְבָּר לְחוּד אֲרַחֲקָא לֹא תִרְחֲקוּן לְמִיזַל צְלוּ עָלַי:	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְיִזְבְּחֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִדְבָּר רֶק הִרְחַק לֹא-תִרְחֲקוּן לְלַכֵּת הָעֵתִירוּ בְּעָדַי:
25 And Moses said: 'Behold, I go out from thee, and I will entreat the LORD that the swarms of flies may depart from Pharaoh, from his servants, and from his people, tomorrow; only let not Pharaoh deal deceitfully any more in not letting the people go to sacrifice to the LORD.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הֲאֵאָנָּה נִפְיָק מֵעַמְּךָ וְאֶצְלִי קֹדֶם יְיָ וְיִעַדִי עָרוּבָא מִפַּרְעֹה מֵעַבְדֵּיהִי וּמֵעַמֻּיהָ מָחָר לֹחֹד לֹא יוֹסִיף פַּרְעֹה לְשַׁקְרָא בְּדִיל דְּלֹא לְשַׁלְּחָא יְתָ עַמָּא לְדִבְחָא קֹדֶם יְיָ:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי יוֹצֵא מֵעַמְּךָ וְהָעֵתִירְתִּי אֶל-יְהוָה וְסָר הָעָרֹב מִפַּרְעֹה מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ מָחָר רֶק אֶל-יוֹסֵף פַּרְעֹה הִתֵּל לְבַלְתִּי שַׁלַּח אֶת-הָעָם לְיִזְבֹּחַ לַיהוָה:
26 And Moses went out from Pharaoh, and entreated the LORD.	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וְצָלִי קֹדֶם יְיָ:	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פַּרְעֹה וַיִּעֲתֶר אֶל-יְהוָה:
27 And the LORD did according to the word of Moses; and He removed the swarms of flies from Pharaoh, from his servants, and from his people; there remained not one.	וַיַּעַבְדֵּן יְיָ כַּפְתָּנְמָא דְּמֹשֶׁה וְאֶעֱדִי עָרוּבָא מִפַּרְעֹה מֵעַבְדֵּיהִי וּמֵעַמֻּיהָ לֹא אִשְׁתָּאַר חֵד:	וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיֹּסֶר הָעָרֹב מִפַּרְעֹה מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאַר אֶחָד:
28 And Pharaoh hardened his heart this time also, and he did not let the people go.	וַיִּקַּר פַּרְעֹה יְתָ לְבִיָּה אֶף בְּזִמְנָא הָדָא וְלֹא שַׁלַּח יְתָ עַמָּא:	וַיִּכְבַּד פַּרְעֹה אֶת-לְבָבוֹ גַּם בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְלֹא שַׁלַּח אֶת- הָעָם: (פ)
IX Then the LORD said unto Moses: 'Go in unto Pharaoh, and tell him: Thus saith the LORD, the God of the Hebrews: Let My people go, that they may serve Me.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לִיתָ פַּרְעֹה וְתַמְלִיל עַמֻּיהָ כְּדִנָּן אָמַר יְיָ אֱלֹהָא דִּיהוּדָאִי שַׁלַּח יְתָ עַמִּי וַיַּפְלְחוּן קֹדְמִי:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל- פַּרְעֹה וְדַבֵּרְתָּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרָאִים שַׁלַּח אֶת- עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:
2 For if thou refuse to let them go, and wilt hold them still,	אֲרִי אִם מְסָרִיב אֶת לְשַׁלְּחָא וְעַד כַּעַן אֶת מִתְקִיף בְּהוֹן:	כִּי אִם-מָאֵן אֶתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדָךְ מִחֲזִיק בָּם:

(25) התל. כמו להטל:

(26) ויעתר אל ה'. נתאמן בתפלה, וכן אם זאל לומר ויעתיר, היה יכול לומר, ומשמע וירצה בתפלה, עכשיו כשהוא אומר

זלשון ויפעל, משמע וירצה להתפלל:

(27) ויסר הערוב. ולא מתו כמו שמתו הנפרדעים, שאם מתו יהיה להם הנאה בעורות:

(28) גם בפעם הזאת. אע"פ שאמר אנכי אשלח אתכם, לא קיים הבטחתו:

(2) מחזיק בם. אומז צס, כמו וְהַחֲזִיקָה צְמָצְמִי (דברים כה, יא):

behold, the hand of the LORD is upon thy cattle which are in the field, upon the horses, upon the asses, upon the camels, upon the herds, and upon the flocks; there shall be a very grievous murrain.	הַהִנֵּה יַד־יְהוָה הוֹיָה בַּמִּקְנֶה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגְּמֻלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כִּבְדֹּם מָאֵד:	3
And the LORD shall make a division between the cattle of Israel and the cattle of Egypt; and there shall nothing die of all that belongeth to the children of Israel.	וַיַּפְלֶה יְהוָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֵה מִצְרָיִם וְלֹא יָמוּת מִכֹּל־לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר:	4
And the LORD appointed a set time, saying: 'Tomorrow the LORD shall do this thing in the land.'	וַיִּשָּׂם יְהוָה מוֹעֵד לְאֹמֶר מָחָר יַעֲשֶׂה יְהוָה הַדָּבָר הַזֶּה בָּאָרֶץ:	5
And the LORD did that thing on the morrow, and all the cattle of Egypt died; but of the cattle of the children of Israel died not one.	וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה מִמָּחָרֶת וַיָּמָת כָּל מִקְנֵה מִצְרָיִם וּמִמִּקְנֵה בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־מָת אֶחָד:	6
And Pharaoh sent, and, behold, there was not so much as one of the cattle of the Israelites dead. But the heart of Pharaoh was stubborn, and he did not let the people go.	וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וְהִנֵּה לֹא־מָת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד־אֶחָד וַיִּכְבֹּד לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁלַח אֶת־הָעָם: (פ)	7
And the LORD said unto Moses and unto Aaron: 'Take to you handfuls of soot of the furnace, and let Moses throw it heavenward in the sight of Pharaoh.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן קְחוּ לָכֶם מִלֹּא חֲפְנֵיכֶם פִּיחַ כִּבְשָׁן וּזְרְקוּ מִשָּׁה הַשָּׁמַיְמָה לְעֵינֵי פַרְעֹה:	8
And it shall become small dust over all the land of Egypt, and shall be a boil breaking forth with blains upon man and upon beast, throughout all the land of Egypt.	וְהָיָה לְאַבֶּק עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וְהָיָה עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה לִשְׁחִין פֶּרַח אֲבַעְבֻּעֶת בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:	9

(3) הנה יד ה' הויה. לשון הוה, כי כן יאמר כלשון נקבה, על שעצר היתה, ועל העמיד תהיה, ועל העומד הוה, כמו עושה, רועה, רועה:

(4) והפלה. והזדיל:

(8) מלא חפניכם. ילויינו"ש זלע"ז פיה כבשן. דבר הנקח מן הגחלים עוממים הנשרפים כבשן, וזלע"ז אולב"ש. פיה לשון הפחה, שהרוח מפיחה ומפריחה: וזרקו משה. וכל דבר הנזרק ככה, אינו נזרק אלא ביד אחת, הרי נסים הרבה, אחד שהחזיק קומצו של משה מלא חפנים שלו ושל אהרן, ואחד שהלך האבק על כל ארץ מצרים:

(9) לשחין פרח אבעבועות. כמרגמו לשחין סגי, הצעצועין שעל ידו נומחין בהן צועות: שחין. לשון חמימות,

10 And they took soot of the furnace, and stood before Pharaoh; and Moses threw it up heavenward; and it became a boil breaking forth with blains upon man and upon beast.	וַיִּקְחוּ אֶת־פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעֲמֵדּוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיִּזְרַק מֹשֶׁה הַשָּׁמַיְמָה וַיְהִי שַׁחִין אֲבַעְבָּעַת פֶּלֶחַ בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:	10 וַיִּקְחוּ אֶת־פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעֲמֵדּוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיִּזְרַק מֹשֶׁה הַשָּׁמַיְמָה וַיְהִי שַׁחִין אֲבַעְבָּעַת פֶּלֶחַ בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:
11 And the magicians could not stand before Moses because of the boils; for the boils were upon the magicians, and upon all the Egyptians.	וְלֹא־יָכְלוּ הַחֹרְטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַשַּׁחִין כִּי־הָיָה הַשַּׁחִין בְּחֹרְטָמָם וּבְכָל־מִצְרָיִם:	11 וְלֹא־יָכְלוּ הַחֹרְטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַשַּׁחִין כִּי־הָיָה הַשַּׁחִין בְּחֹרְטָמָם וּבְכָל־מִצְרָיִם:
12 And the LORD hardened the heart of Pharaoh, and he hearkened not unto them; as the LORD had spoken unto Moses.	וַיִּתְּזֵק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה: (ס)	12 וַיִּתְּזֵק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה: (ס)
13 And the LORD said unto Moses: 'Rise up early in the morning, and stand before Pharaoh, and say unto him: Thus saith the LORD, the God of the Hebrews: Let My people go, that they may serve Me.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁבֵב בְּבֹקֶר וְהִתִּיצֵב לִפְנֵי פַרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:	13 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁבֵב בְּבֹקֶר וְהִתִּיצֵב לִפְנֵי פַרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:
14 For I will this time send all My plagues upon thy person, and upon thy servants, and upon thy people; that thou mayest know that there is none like Me in all the earth.	כִּי בַּעֲפֹם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת־כָּל־מַגֵּפְתִּי אֶל־לְבָבְךָ וּבַעֲבֹדְךָ וּבַעֲמָלְךָ בַּעֲבוּר תַּדַּע כִּי אֵין כָּמוֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ:	14 כִּי בַּעֲפֹם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת־כָּל־מַגֵּפְתִּי אֶל־לְבָבְךָ וּבַעֲבֹדְךָ וּבַעֲמָלְךָ בַּעֲבוּר תַּדַּע כִּי אֵין כָּמוֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ:
15 Surely now I had put forth My hand, and smitten thee and thy people with pestilence, and thou hadst been cut off from the earth.	כִּי עַתָּה שֹׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְאָדָּא אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בַּדָּבָר וְתִכָּחַד מִן־הָאָרֶץ:	15 כִּי עַתָּה שֹׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְאָדָּא אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בַּדָּבָר וְתִכָּחַד מִן־הָאָרֶץ:
16 But in very deed for this cause have I made thee to stand, to show thee My power, and that My name may be declared throughout all the earth.	וְאִלֶּם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָּתִי בַּעֲבוּר הָרֹאשִׁית אֶת־כְּתִי וְלִמְעַן סַפֵּר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ:	16 וְאִלֶּם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָּתִי בַּעֲבוּר הָרֹאשִׁית אֶת־כְּתִי וְלִמְעַן סַפֵּר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ:

והרבה יש צלשון משנה, שנה שחונה:

(10) באדם ובבהמה. ואם תאמר מאין היו להם הבהמות, והלא כבר נאמר וַיֵּמַת פֶּל מִקְנֵה מִצְרָיִם, אלא לא נגזרה גזרה אלא על אותם שצדקות צלצל, שנאמר צִמְצִימוֹתָם אֶשְׁרֵי צִדְקָה, והיגל אֵת דָּבָר ה' הַגִּים אֵת מִקְנֵהוּ אֶל הַבְּרִיתִים. וכן שנויה במכילתא אלל וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת קָצָב צָחור (שמות יד, 1):

(14) את כל מגפתי. למדנו מכאן, שמכח צבורות שקולה כנגד כל המכות:

(15) כי עתה שלחתי את ידי וגו'. כי אלו רציתי, כשהיתה ידי צמקן שהכיתים צדצר, שלחתי והכיתי אותך ואת עמך עם הבהמות: ותכחד מן הארץ. אלל צבור זאת העמדתך וגו':

17	As yet exaltest thou thyself against My people, that thou wilt not let them go?	עוֹדָךְ מִסְתוֹלֵל בְּעַמִּי לְבַלְתִּי שְׁלַחֵם:	שביעי
18	Behold, tomorrow about this time I will cause it to rain a very grievous hail, such as hath not been in Egypt since the day it was founded even until now.	הֲגַנִּי מִמַּטֵּיר כְּעֵת מָחָר בְּרֹד כֶּבֶד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָמוֹהוּ בַּמִּצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹסֵדָה וְעַד־עֲתָה:	18
19	Now therefore send, hasten in thy cattle and all that thou hast in the field; for every man and beast that shall be found in the field, and shall not be brought home, the hail shall come down upon them, and they shall die.	וְעַתָּה שְׁלַח הָעֹז אֶת־מִקְנֶךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה כָּל־הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא בַּשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֶף הַבֵּיתָה וַיָּרֹד עֲלֵהֶם הַבְּרָד וּמָתוּ:	19
20	He that feared the word of the LORD among the servants of Pharaoh made his servants and his cattle flee into the houses;	הִירָא אֶת־דְּבַר יְהוָה מִעֲבָדָיו פָּרַעַה הַנִּיס אֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ אֶל־הַבָּתִּים:	20
21	and he that regarded not the word of the LORD left his servants and his cattle in the field.	וְאֲשֶׁר לֹא־שָׁם לְבֹו אֶל־דְּבַר יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה: (פ)	21
22	And the LORD said unto Moses: 'Stretch forth thy hand toward heaven, that there may be hail in all the land of Egypt, upon man, and upon beast, and upon every herb of the field, throughout the land of Egypt.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִטֵּה אֶת־יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי בְרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:	22

(17) עודך מסתולל בעמי. כתרגומו כְּגִישַׁת צִיָּה בְּעַמִּי, והיא מגזרת מסלה דמתרגמינן אֲרַחַ כְּצוּפָא, ובלע"ז קלקי"ר וכזר פירשמי צוּפָא ויהי מקץ, כל תיבה שחלח יסודה סמ"ך והיא צאה לדבר בלשון מתפעל, נותן התי"ו של שמוש בלחמט אותיות של עיקר, כגון זו, וכגון וַיִּסְפַּל הַקֶּבֶץ (קהלת יב, ה), מגזרת סבל. פי תִּשְׁפֹּר עֲלֵינוּ (דניאל ז, ח), מגזרת שר ונגיד. וכן מִשְׁפָּל הָיוּ (דניאל ז, ח):

(18) בעת מחר. כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה בכותל, למחר כשתגיע חמה לכאן, ירד הצרד: הוֹסֵדָה. שנתסדה. וכל תיבה שחלח יסודה יו"ד, כגון יסד, ילד, ידע, יסר, כשהיא מתפעלת, תצא הוי"ו במקום היו"ד, כמו הוֹסֵדָה, הוֹלֵדָה (הושע ג, ה), וַיִּזְדַּע (אסתר ב, כג), וַיִּזְלַד לְיוֹסֵף (בראשית מו, כ), צִדְקָיִם לֹא יִסָּר עָדָה (משלי כט, יט):

(19) שלח העז. כתרגומו שלח כְּנוֹשׁ, וכן יִשְׁפִּי הַגְּזִים הָעִיּוֹ (ישעיה י, לא), הָעִיּוֹ צְגִי בְּגִימָן (ירמיה ו, א): וְלֹא יֵאָסֶף הַבֵּיתָה. לשון הכנסה היא:

(20) הנִיס. הצריח, לשון וינס:

(22) על השמים. ומדרש אגדה, הגזיהו הקצ"ה למשה למעלה מן השמים:

- 23 And Moses stretched forth his rod toward heaven; and the LORD sent thunder and hail, and fire ran down unto the earth; and the LORD caused to hail upon the land of Egypt.
- 24 So there was hail, and fire flashing up amidst the hail, very grievous, such as had not been in all the land of Egypt since it became a nation.
- 25 And the hail smote throughout all the land of Egypt all that was in the field, both man and beast; and the hail smote every herb of the field, and broke every tree of the field.
- 26 Only in the land of Goshen, where the children of Israel were, was there no hail.
- 27 And Pharaoh sent, and called for Moses and Aaron, and said unto them: 'I have sinned this time; the LORD is righteous, and I and my people are wicked.
- 28 Entreat the LORD, and let there be enough of these mighty thunderings and hail; and I will let you go, and ye shall stay no longer.'
- 29 And Moses said unto him: 'As soon as I am gone out of the city, I will spread forth my hands unto the LORD; the thunders shall cease, neither shall there be any more hail; that thou mayest know that the earth is the LORD's.
- וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־מִטְּהוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי־הָהָרָה נָתַן קֶלֶת וּבָרָד וַתַּהַלֵּךְ אֵשׁ אֲרָצָה וַיִּמָּטֶר יְהוָה בָּרָד עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
- וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד כִּבְד מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוּ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאִזְ הָיְתָה לְגוֹי:
- וַיִּד הַבָּרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וְאֶת כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבַּר:
- רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בָרָד:
- וַיִּשְׁלַח פָּרְעֹה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם חֲטָאִיתִי הַפַּעַם יְהוָה הַצַּדִּיק וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים:
- הַעֲתִירוּ אֶל־יְהוָה וְרַב מְהִיֵּת קֶלֶת אֱלֹהִים וּבָרָד וְאִשְׁלַחְתִּי אֹתְכֶם וְלֹא תִסָּפּוּן לַעֲמֹד:
- וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כִּצַּאתִי אֶת־הָעִיר אֶפְרָשׁ אֶת־כַּפִּי אֶל־יְהוָה תִּקְלֹת וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה־עוֹד לְמַעַן תֵּדַע כִּי לַיהוָה הָאָרֶץ:
- וַאֲמַר לִיה מֹשֶׁה כַּמִּפְקִי יָת קִרְתָּא אֶפְרוּס יָת יָדִי בַּצִּלּוֹ קָדָם יְיָ קָלִיא יִתְמַנְעוּן וּבָרָדָא לֹא יְהִי עוֹד בְּדִיל דְּתַדַּע אֲרִי דִּי אֶרְעָא:

(24) מתלקחת בתוך הברד. נס צמון נס, האש והברד מעורבין, והברד מים הוא, ולעשות רצון קונס עשו שלום ציניהם (שמו"ר יב, 1):

(28) ורב. דילן צמא שהוריד כנר:

30	But as for thee and thy servants, I know that ye will not yet fear the LORD God.—	וְאַתָּה וְעַבְדֶּיךָ יָדַעְתִּי כִּי טָרֶם תִּירָאוּן מִפָּנַי יְהוָה אֱלֹהִים: וְאַתָּה וְעַבְדֶּיךָ יָדַעְתִּי כִּי טָרֶם תִּירָאוּן מִפָּנַי יְהוָה אֱלֹהִים: כֶּעָן לֹא אֶתְכַנַּעְתִּי מִן קֶדֶם יי אֱלֹהִים:	30
31	And the flax and the barley were smitten; for the barley was in the ear, and the flax was in bloom.	וְהַפִּשְׁתָּה וְהַשְּׁעֵרָה נִפְתָּה כִּי הַשְּׁעֵרָה אָכִיב וְהַפִּשְׁתָּה גִבְעֹל: וְהַפִּשְׁתָּה וְהַשְּׁעֵרָה נִפְתָּה כִּי הַשְּׁעֵרָה אָכִיב וְהַפִּשְׁתָּה גִבְעֹל:	31
32	But the wheat and the spelt were not smitten; for they ripen late.—	וְהַחֲטָה וְהַכֶּסֶּמֶת לֹא נִפְּו כִּי אֶפִּילַת הֵנָּה: וְהַחֲטָה וְהַכֶּסֶּמֶת לֹא נִפְּו כִּי אֶפִּילַת הֵנָּה:	32
33	And Moses went out of the city from Pharaoh, and spread forth his hands unto the LORD; and the thunders and hail ceased, and the rain was not poured upon the earth.	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרַעֲהָ אֶת־הָעִיר וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל־יְהוָה וַיִּחְדְּלוּ הַקָּלֹת וְהַבָּרָד וּמָטָר לֹא־נָתַד אֲרָצָה: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרַעֲהָ אֶת־הָעִיר וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל־יְהוָה וַיִּחְדְּלוּ הַקָּלֹת וְהַבָּרָד וּמָטָר לֹא־נָתַד אֲרָצָה:	מפטיר
34	And when Pharaoh saw that the rain and the hail and the thunders were ceased, he sinned yet more, and hardened his heart, he and his servants.	וַיֵּרָא פְּרַעֲהָ כִּי־חָדַל הַמָּטָר וְהַבָּרָד וְהַקָּלֹת וַיִּסָּף לִחְטֹא וַיִּכְבַּד לִבּוֹ הוּא וְעַבְדָּיו: וַיֵּרָא פְּרַעֲהָ כִּי־חָדַל הַמָּטָר וְהַבָּרָד וְהַקָּלֹת וַיִּסָּף לִחְטֹא וַיִּכְבַּד לִבּוֹ הוּא וְעַבְדָּיו:	34
35	And the heart of Pharaoh was hardened, and he did not let the children of Israel go; as the LORD had spoken by Moses.	וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲהָ וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: (פ) וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲהָ וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:	קכא פסוקים

The Haftarah is Ezekiel 28:25 – 29:21 on page 208. On Rosh Hodesh, read the Maftir and Haftarah on page 233.

(29) כצאתי את העיר. מן העיר, אבל צחוק העיר לא החלל, לפי שהיתה מלאה גלולים (שם יב, ז):
(30) טרם תיראון. עדיין לא תיראון. וכן כל טרם שצמקרא עדיין לא הוא, ואינו לשון קודם, כמו טרם יִשְׁקְצוּ (בראשית יט, ד), עד לא שכיבו. טרם יִקְמַח (שם ז, ה), עד לא צמח. אף זה כן הוא, ידעתי כי עדיין אינכם יראים, ומשתהיה הרוחה מעמדו בקלקולכם:
(31) והפשתה והשעורה נכתה. נשצרה, לשון פרעה נכה, נכאים, וכן לא נכו, ולא יתכן לפרשו לשון הכאה, שאין נו"ן צמקום ה"א לפרש נכתה כמו הוכחה, נכו כמו הכו, אלא הנו"ן שורש צמיצה, והרי הוא מגזרת וְשָׁפוּ עֲמָקָיו (איוב לג, כא): כי השערה אביב. כבר זכרה ועומדת צִקְצִיקָה, ונשצרה ונפלו, וכן הפשתה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגזעוּלָה: השעורה אביב. עמדה בצמיצה, לשון צִקְצִיקָה (שיר השירים ו, יא):
(32) כי אפילת הנה. מאחרות, ועדיין היו רכות, ויכולות לעמוד בפני קשה, ואע"פ שנאמר ואת כל עשב השדה הכה הצר, יש לפרש פשוטו של מקרא צעשצים העומדים בקלחם הראויים ללקות בצרד. ומדרש רבי תנחומא (וארא טו) יש מרבותינו שנחלקו על זאת, ודרשו כי אפילות, פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו:
(33) לא נתד. לא הגיע, ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ, ודומה לו וַיִּשְׁפֹּךְ עֲלֵינוּ הָאֵלֶּה וְהַשֶּׁבַע (דניאל ט, יא) דעורא, ומגיע עלינו. ומנחם בן סרוק חזרו בחלק קהפון קָסָף (יחזקאל כב, כב), לשון יִקַּח מתכת, ורואה אני את דבריו כמרגמו ויִקַּח, וְאִשְׁפִּי. לִקְטָה, לִשְׁקָה. אף זה לא נתן לארץ, לא הונק לארץ:

X	And the LORD said unto Moses: 'Go in unto Pharaoh; for I have hardened his heart, and the heart of his servants, that I might show these My signs in the midst of them;	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פַּרְעֹה כִּי־אֲנִי הִקְבַּדְתִּי אֶת־לִבּוֹ וְאֶת־לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֱלֹה בְּקֶרְבּוֹ:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פַּרְעֹה כִּי־אֲנִי הִקְבַּדְתִּי אֶת־לִבּוֹ וְאֶת־לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֱלֹה בְּקֶרְבּוֹ:	בא
2	and that thou mayest tell in the ears of thy son, and of thy son's son, what I have wrought upon Egypt, and My signs which I have done among them; that ye may know that I am the LORD.'	וְכַדִּיל דְּתַשְׁתַּעֲי קָדָם בְּרַךְ וְכַר בְּרַךְ יֵת נִסִּין דְּעִבְדִּית בְּמִצְרַיִם וְיֵת אֶתְנִיתִי דְּשִׁוִּיתִי בְּחֹן וְתִדְעוּן אֲדִי אֲנָא יְיָ:	וְלְמַעַן תִּסְפֹּר בְּאָזְנֵי בְנֶךָ וּבֶן־בְּנֶךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת־אֶתְנִיתִי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בָּם וַיִּדְעֻתָם כִּי־אֲנִי יְהוָה:	2
3	And Moses and Aaron went in unto Pharaoh, and said unto him: 'Thus saith the LORD, the God of the Hebrews: How long wilt thou refuse to humble thyself before Me? let My people go, that they may serve Me.	וַעֲלֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְפָנֵי פַרְעֹה וַיֹּאמְרוּ לֵיהּ כְּדִנֵּן אָמַר יְיָ אֱלֹהֵא דִּיהוּדָאֵי עַד אִמְתִּי מִסְרִיב אֵת לְאַתְכְּנָעָא מִן קַדְמֵי שְׁלַח עַמִּי וַיִּפְלְחוּן קַדְמֵי:	וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים עַד־מָתִי מֵאַנְתָּ לַעֲנֹת מִפְּנֵי שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:	3
4	Else, if thou refuse to let My people go, behold, to-morrow will I bring locusts into thy border;	אֲרִי אִם מִסְרִיב אֵת לְשַׁלְּחָא יֵת עַמִּי הָאֲנָא מִיְתִי מַחֲר גּוֹבֵא בְּתַחוּמָךְ:	כִּי אִם־מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הִנְנִי מֵבִיא מַחֲר אַרְבֶּה בְּגִבְלֶךָ:	לוי
5	and they shall cover the face of the earth, that one shall not be able to see the earth; and they shall eat the residue of that which is escaped, which remaineth unto you from the hail, and shall eat every tree which groweth for you out of the field;	וַיַּחֲפִי יֵת עֵין שְׁמַשָּׁא דְּאַרְעָא וְלֹא יִכּוֹל לְמַחְזִי יֵת אַרְעָא וַיִּיכּוֹל יֵת שְׂאָר שְׁיִזְבְּתָא דְּאַשְׁתְּאַרְת לְכוּן מִן בְּרַדָּא וַיִּיכּוֹל יֵת כָּל אֵילָנָא דְּאַצְמַח לְכוּן מִן חֲקֵלָא:	וְכָסָה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְלֹא יוּכַל לִרְאֹת אֶת־הָאָרֶץ וְאָכְלוּ אֶת־יֵתֵר הַפְּלִטָּה הַנִּשְׁאַרְת לָכֶם מִן־הַבֶּרֶד וְאָכְלוּ אֶת־כָּל־הָעֵץ הַצֹּמֵחַ לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה:	5
6	and thy houses shall be filled, and the houses of all thy servants, and the houses of all the Egyptians; as neither thy fathers nor thy fathers' fathers have seen, since the day that they were upon the earth unto this day.' And he turned, and went out from Pharaoh.	וַיִּתְמַלֹּן בְּתֵדָּ וּבְתֵי כָל עֲבָדָךְ וּבְתֵי כָל מִצְרָאֵי דְלֹא חָזוּ אֲבֹתָךְ וְאֲבֹתֵי אֲבֹתָךְ מִיּוֹם מִהְיָהוֹן עַל אַרְעָא עַד יוֹמָא הַדִּין וְאַתְפְּנִי וּנְפַק מִלִּית פַּרְעֹה:	וּמָלְאוּ בְתֻיָּךְ וּבְתֵי כָל־עֲבָדֶיךָ וּבְתֵי כָל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וְאֲבֹתֵי אֲבֹתֶיךָ מִיּוֹם הַיּוֹתֵם עַל־הָאָדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיָּפֶן וַיֵּצֵא מֵעַם פַּרְעֹה:	6

- (1) ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה. והתרה זו: שתי. שמי, שאשית אני:
 (2) התעללתי. שחקתי, כמו כי התעללתי (צמד צב, כט), הלא פאשר התעלל צהם (שמואל-א, ו, י) האמור צמזרים, ואינו לשון פועל ומעללים, שא"כ היה לו לכתוב עוללתי, כמו ועולל למו פאשר עוללתי לי (איכה א, כב), פאשר עולל לי (שם יב):
 (3) לענות. כתרומתו לאתקנעא, והוא מגזרת עני, מאנא להיות עני ושפל מפני:
 (5) את עין הארץ. את מראה הארץ: ולא יוכל וגו'. הרואה, לראות את הארץ, ולשון קצרה דבר:

And Pharaoh's servants said unto him: 'How long shall this man be a snare unto us: let the men go, that they may serve the LORD their God, knowest thou not yet that Egypt is destroyed?' 7	וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי פַרְעֹה לֵיהֶם עַד אֲמַתִּי יְהִי דִין לָנָה לְתַקְלָא שְׁלַח יְת גּוֹבְרִיָּא וַיִּפְלְחוּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵהוּן הָעַד כַּעַן לֹא יֵדְעָתָא אֲרִי אֲבֹדַת מִצְרַיִם:	יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי פַרְעֹה אֵלָיו עַד־ מָתִי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת־ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַטֶּרֶם תִּדְעַ כִּי אֲבֹדָה מִצְרַיִם:
And Moses and Aaron were brought again unto Pharaoh; and he said unto them: 'Go, serve the LORD your God; but who are they that shall go?' 8	וַיּוֹשֶׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לָכוּ עֲבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וּמִי הַהֲלָכִים:	וַיּוֹשֶׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לָכוּ עֲבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וּמִי הַהֲלָכִים:
And Moses said: 'We will go with our young and with our old, with our sons and with our daughters, with our flocks and with our herds we will go; for we must hold a feast unto the LORD.' 9	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה בְּנֵעָרֵינוּ וּבִזְקָנֵינוּ וּבְכֻלָּם בְּנֵינוּ וּבְכֻלָּתָנוּ בְּצֹאֲנֵנוּ וּבְבָקָרֵנוּ נֵלֵךְ כִּי חַג־יְהוָה לָנוּ:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנֵעָרֵינוּ וּבִזְקָנֵינוּ וּבְכֻלָּם בְּנֵינוּ וּבְכֻלָּתָנוּ בְּצֹאֲנֵנוּ וּבְבָקָרֵנוּ נֵלֵךְ כִּי חַג־יְהוָה לָנוּ:
And he said unto them: 'So be the LORD with you, as I will let you go, and your little ones; see ye that evil is before your face.' 10	וַיֹּאמֶר לָהֶן יְהִי כֵן מִימָרָא דִּי בְּסַעֲדָכוֹן כַּד אֲשַׁלַּח יְתָכוֹן וְיִת טַפְלָכוֹן חֲזוּ אֲרִי בִישָׂא אַתּוֹן סְבִירִין לְמַעַבְדַּ לִּית קָבִיל אַפִּיכוֹן לְאַסְתָּחֲרָא:	וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְכֶם רְאוּ כִי רָעָה נֹגֵד פְּנֵיכֶם:
Not so; go now ye that are men, and serve the LORD; for that is what ye desire.' And they were driven out from Pharaoh's presence. 11	לֹא כֵן לְכוּ־נָא הַגִּבְרִים וַעֲבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אַתֶּם אַתֶּם מְבַקְשִׁים וַיַּגִּדֶשׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי פַרְעֹה: (ס)	לֹא כֵן לְכוּ־נָא הַגִּבְרִים וַעֲבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אַתֶּם אַתֶּם מְבַקְשִׁים וַיַּגִּדֶשׁ אֹתָם מֵאֵת פְּנֵי פַרְעֹה: (ס)

(7) השרם תדע. העוד לא ידעת כי אצדה מצרים:

(8) ויושב. הושצו ע"י שליח ששלחו אחריהם, והשיצום אל פרעה:

(10) כאשר אשלח אתכם וגו'. אף כי אשלח גם את הנאן ואת הצקק כאשר אמרתם: ראו כי רעה נגד פניכם. כמרגמו. ומדרש אגדה שמעתי, כוכב אחד יש ששמו רעה, אמר להם פרעה, רואה אני צאִיטְגִינִיּוֹת שלי אותו כוכב עולה לקראתכם צמדצר, והוא סימן דם והריגה, וכשחטאו ישראל צעגל וצקש הקצ"ה להרגם, אמר משה צתפלותו, למה יאמרו מצרים לאמר צרעה הוציאם (שמות לב, יז), זו היא שאמר להם ראו כי רעה נגד פניכם, מיד וַיִּנָּחֶם ה' על צרעה, והפך את הדם לדם מילה שמל יהושע אותם, והוא שנאמר היום גְּלוּתִי אֶת עֲרֶפֶת מִצְרַיִם מֵעַלֵּיכֶם (יהושע ה, ט), שהיו אומרים לכם דם אנו רואין עליכם צמדצר:

(11) לא כן. כאשר אמרתם להוליך הטף עמכם, אלא לכו הגברים ועצדו את ה'. כי אותה אתם מבקשים. (אותה עזודה) צקשם עד הנה, נזבחה לאלהינו, ואין דרך הטף לזכות: ויגרש אותם. הרי זה לשון קצר, ולא פירש מי המגרש:

- 12 And the LORD said unto Moses:
'Stretch out thy hand over the land
of Egypt for the locusts, that they
may come up upon the land of
Egypt, and eat every herb of the
land, even all that the hail hath
left.'
- 13 And Moses stretched forth his rod
over the land of Egypt, and the
LORD brought an east wind upon
the land all that day, and all the
night; and when it was morning,
the east wind brought the locusts.
- 14 And the locusts went up over all the
land of Egypt, and rested in all the
borders of Egypt; very grievous were
they; before them there were no
such locusts as they, neither after
them shall be such.
- 15 For they covered the face of the
whole earth, so that the land was
darkened; and they did eat every
herb of the land, and all the fruit of
the trees which the hail had left;
and there remained not any green
thing, either tree or herb of the
field, through all the land of Egypt.
- 16 Then Pharaoh called for Moses and
Aaron in haste; and he said: 'I have
sinned against the LORD your God,
and against you.
- 17 Now therefore forgive, I pray thee,
my sin only this once, and entreat
the LORD your God, that He may
take away from me this death only.'
- וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה נִטֵּה יָדְךָ
עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאַרְבֶּה וְיָעַל
עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּאכַל אֶת-
כָּל-עֵשֶׂב הָאֶרֶץ אֶת כָּל-אֲשֶׁר
הַשָּׂאִיר הַבֶּרֶד:
- וַיִּט מֹשֶׁה אֶת-מִטְּהוֹ עַל-אֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיְהִי הוּא נֹהֵג רוּחַ-קָּדִים
בְּאֶרֶץ כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-
הַלַּיְלָה הַבֶּקֶר הָיָה וְרוּחַ
הַקָּדִים נָשָׂא אֶת-הָאַרְבֶּה:
- וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל כָּל-אֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיָּנַח בְּכָל גְּבוּל מִצְרַיִם
כִּבְד מְאֹד לִפְנֵי לֹא-הָיָה כֵן
אַרְבֶּה כְּמֹהוּ וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה
כֵן:
- וַיִּכֶס אֶת-עֵינַי כָּל-הָאֶרֶץ
וַתִּחְשַׁךְ הָאֶרֶץ וַיֹּאכַל אֶת-כָּל-
עֵשֶׂב הָאֶרֶץ וְאֶת כָּל-פְּרִי הָעֵץ
אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבֶּרֶד וְלֹא-נֹתֵר
כָּל-יֵרֶק בָּעֵץ וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה
בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
- וַיִּמְהַר פַּרְעֹה לִקְרֹא לְמֹשֶׁה
וְלֹא-הָלַךְ וַיֹּאמֶר חַטָּאתִי לַיהוָה
אֲלֵהִיכֶם וְלָכֶם:
- וַעֲתָה שָׂא נָא חַטָּאתִי אֶךְ הַפֵּעַם
וְהַעֲתִירוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיִסַּר
מִעָלִי רַק אֶת-הַמָּוֶת תִּנָּח:
- וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲרִים
עַל אֶרֶא דְּמִצְרַיִם וַיִּיטֵי
גֹבֵא וַיִּסַּק עַל אֶרֶא דְּמִצְרַיִם
וַיִּכּוֹל יָת כָּל עֶסְבָּא דְּאֶרֶא
יָת כָּל דְּאֶשְׂאָר בְּרִדָּא:
- וַאֲרִים מֹשֶׁה יָת חוּטְרִיָּה עַל
אֶרֶא דְּמִצְרַיִם וַיִּי דְּבֵר רוּחַ
קְדוּמָא בְּאֶרֶא כָּל יוֹמָא
הַהוּא וְכָל לַיְלָא צִפְרָא הָיָה
וְרוּחַ קְדוּמָא נָטַל יָת גֹּבֵא:
- וַסְלִיק גֹּבֵא עַל כָּל אֶרֶא
דְּמִצְרַיִם וַיִּשָּׂא בְּכָל תְּחוּם
מִצְרַיִם תְּקִיף לְחִדָּא קְדֻמָּהִי
לֹא הָיָה כֵן גֹּבֵא דְּכֻנְתִּיָּה
וּבְתֻרְהִי לֹא יִהְיֶה כֵן:
- וַחֲפָא יָת עֵינַי שְׂמִשָּׁא דְּכָל
אֶרֶא וַחֲשׂוּכַת אֶרֶא וַאֲכַל
יָת כָּל עֶסְבָּא דְּאֶרֶא וַיִּת כָּל
פְּרִי אֵילָנָא דְּאֶשְׂאָר בְּרִדָּא
וְלֹא אֶשְׂתָּאֵר כָּל יֵרוֹק בְּאֵילָנָא
וּבְעֶסְבָּא דְּחֻקְלָא בְּכָל אֶרֶא
דְּמִצְרַיִם:
- וַאֲחִי פַרְעֹה לְמִקְרִי לְמֹשֶׁה
וְלֹא-הָלַךְ וַאֲמַר חַבִּית קָדָם יְיָ
אֲלֵהֶכֶן וְלִכְוֹן:
- וַכַּעַן שְׂבוּק כָּעַן לְחֻבִּי בְּרַם
וְזִמָּא הָדָא וְצִלוּ קָדָם יְיָ
אֲלֵהֶכֶן וְיַעֲדִי מִנִּי לְחֹדֶר יָת
מוֹתָא הָדִין:

(12) בארבה. צשציל מכת הארצה:

(13) ורוח הקדים. רוח מזרחית נשא את הארצה, לפי שצא כנגדו, שמזרים צדומית מערבית היתה, כמו שפורש במקום אחר:

(14) ואחריו לא יהיה כן. ואותו שהיה צימי יואל, שנאמר כמזהו לא נהיה מן העולם (יואל ז, ז), למדנו שהיה כזו משל משה, (כי של יואל היה) ע"י מינין הרצה, שהיו יחד ארצה, ילק, חסיל, גוס, אצל של משה לא היה אלא של מין אחד, (כ"ג רא"ס יע"ש) וכמוהו לא היה ולא יהיה:

(15) כל ירק. עץ ירוק, וירדור"א צלע"ו:

18	And he went out from Pharaoh, and entreated the LORD.	וַיֵּצֵא מֵעַם פְּרָעֹה וַיַּעֲתֶר אֶל־יְהוָה:	18
19	And the LORD turned an exceeding strong west wind, which took up the locusts, and drove them into the Red Sea; there remained not one locust in all the border of Egypt.	וַיִּהְיֶה רִיחַ רֵיחַ חֲזָק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת־הָאַרְבֶּה וַיִּתְקַעְהוּ יָמָּה סוּף לֹא נִשְׁאַר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכָל גְּבוּל מִצְרַיִם:	19
20	But the LORD hardened Pharaoh's heart, and he did not let the children of Israel go.	וַיַּחֲזֶק יְהוָה אֶת־לֵב פְּרָעֹה וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)	20
21	And the LORD said unto Moses: 'Stretch out thy hand toward heaven, that there may be darkness over the land of Egypt, even darkness which may be felt.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִטֵּה יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּמָּשׁ חֹשֶׁךְ:	21
22	And Moses stretched forth his hand toward heaven; and there was a thick darkness in all the land of Egypt three days;	וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אַפְלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים:	22
23	they saw not one another, neither rose any from his place for three days; but all the children of Israel had light in their dwellings.	לֹא־רָאוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו וְלֹא־קָמוּ אִישׁ מִמְּקוֹמֹו שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלִכְל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם:	23

(19) רוח ים. רוח מערבי: ימה סוף. אומר אני, שים סוף היה מקצתו צמער צנגד כל רוח דרומית, וגם צמורח של ארץ ישראל, לפיכך רוח ים תקעו לארצה צימה סוף צנגדו, וכן מצינו לענין תחומין שהוא פונה לצד צמורח, שנאמר מים סוף ועד ים פלשתיים (שמות כג, לא), צמורח למערב, שים פלשתיים צמערב היה, שנאמר צפלשתיים יסְבִי קָצֵל הִים גְּוִי קָרְתִּים (צפניה ב, ה): לא נשאר ארבה אחד. אף המלוחים צמלחו מהם (שמו"ר יג, ו):

(21) וימש חשך. ויחשיך עליהם חשך יותר מחשכו של לילה, וחשך של לילה יאמיש ויחשיך עוד: וימש. כמו ויאמש. יש לנו חיצות הרבה חסרות אל"ף, לפי שאין הצרת האלף נכרת כל כך אין הכחוצ מקפיד על חסרונה, כגון וְלֹא יִהְיֶה עָרְבִי (ישעי' יג, כ), כמו לא יאהל לא יטה אהלו. וכן וַיִּשְׁאָרְנִי סֵיל (שמואל ב כב, מ), כמו וַיִּשְׁאָרְנִי. ואונקלוס תרגם לשון הסרה, כמו לא ימיש צמר דיעדי קצל ליליא, כשיגיע צמורח לאור היום. אצל / אין הדבור מיושב על הוי"ו של וימש, לפי שהוא כחוצ אחר ויהי חשך. ומדרש אגדה פותרו, לשון ממשש צִהָרִים (דברים כח, כט), שהיה כפול ומכופל ועצ עד שהיה צו ממש:

(22) ויהי חשך אפלה שלשת ימים וגו'. חשך של אופל שלא ראו את אחיו ג' ימים, ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה, שלא קמו איש מתחתיו, יושב אין יכול לעמוד ועומד אין יכול לישוב (שמו"ר יד, ג). ולמה הביא עליהם חשך, שהיו צישראל צחותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו צשלשת ימי אפלה, כדי שלא יראו מצרים צמפלחת ויאמרו אף הם לוקין צמונו. ועוד, שחפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלין מהו והיו אומרים אין צידינו כלום, אומר לו, אני ראיתי צציתך וצמקום פלוני הוא (שם): שלשת ימים. שלוש של ימים, טרציי"ג צלע"ז, וכן ז' ימים צכל מקום, שטיי"ג צל ימים:

24 And Pharaoh called unto Moses, and said: 'Go ye, serve the LORD; only let your flocks and your herds be stayed; let your little ones also go with you.'	וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עֲבַדוּ אֶת־יְהוָה כִּי רָק צֹאנְכֶם וּבָקָרְכֶם יֵצֵא גַם־טַפְכֶּם יֵלְךָ עִמָּכֶם: וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵיזִילוּ פִלְחוּ קָדָם יְיָ לְחוּד עֲנֹכֹן וְתוֹדִיכֹן שְׂבוּקֹוּ אַף טַפְלֹכֹן יֵיזִיל עִמָּכֹן:	וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עֲבַדוּ אֶת־יְהוָה כִּי רָק צֹאנְכֶם וּבָקָרְכֶם יֵצֵא גַם־טַפְכֶּם יֵלְךָ עִמָּכֶם:
25 And Moses said: 'Thou must also give into our hand sacrifices and burnt-offerings, that we may sacrifice unto the LORD our God.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶף אֶת תְּתִין בִּידְנָא נִסְתָּ קוּדְשִׁין וְעִלָּן וְנַעֲבִיד קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא:	25 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם־אֶתָּה תִתֵּן בְּיָדֵנוּ זִבְחִים וְעֹלֹת וְעֹשִׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ:
26 Our cattle also shall go with us; there shall not a hoof be left behind; for thereof must we take to serve the LORD our God; and we know not with what we must serve the LORD, until we come thither.'	וְאִף בַּעֲרִנָא יֵיזִיל עִמָּנָא לֹא נִשְׁאַר מִנִּיהּ מִדַּעַם אַרְי מִנִּיהּ אֲנַחְנָא נִסְבִּין לְמַפְלַח קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא וְאֲנַחְנָא לִית אֲנַחְנָא יָדְעִין מָא נַפְלַח קָדָם יְיָ עַד מִיתְנָא לְתַמָּן:	26 וְגַם־מִקְנֵנוּ יֵלְךָ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׁאֵר פֶּרֶסָה כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעֹבֵד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֲנַחְנוּ לֹא־יָדַע מַה־נַּעֲבֹד אֶת־יְהוָה עַד־בֹּאֵנוּ שָׁמָּה:
27 But the LORD hardened Pharaoh's heart, and he would not let them go.	וַתִּקְרֶה יְיָ יָת לִבָּא דְּפַרְעֹה וְלֹא אָבָא לְשַׁלְּחָהוֹן:	27 וַיַּחֲזֹק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם:
28 And Pharaoh said unto him: 'Get thee from me, take heed to thyself, see my face no more; for in the day thou seest my face thou shalt die.'	וַיֹּאמֶר לִיה פַרְעֹה אֵיזִיל מַעֲלִי אֶסְתַּמֵּר לָךְ לֹא תוֹסִיף לְמַחְזִי אִפִּי אַרְי בְּיוֹמָא דְּתַחְזִי אִפִּי תַמּוּת:	28 וַיֹּאמֶר־לוֹ פַרְעֹה לֵךְ מֵעָלַי הִשָּׁמֵר לָךְ אֶל־תִּסֹּף רְאוֹת פָּנַי כִּי בְּיוֹם רְאִיתִךָ פָּנַי תָּמוּת:
29 And Moses said: 'Thou hast spoken well; I will see thy face again no more.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה יָאוֹת מְלִילָתָא לֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַחְזִי אִפִּי:	29 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דִּבַּרְתָּ לֹא־אֶסֶף עוֹד רְאוֹת פָּנֶיךָ: (פ)
XI And the LORD said unto Moses: 'Yet one plague more will I bring upon Pharaoh, and upon Egypt; afterwards he will let you go hence; when he shall let you go, he shall surely thrust you out hence altogether.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹד מִכְתָּש חַד אֵיתִי עַל פַּרְעֹה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח יְתָכוֹן מִפָּא פְּשַׁלְחוּתִיה גְּמִירָא תִרְכָּא יִתְרִיד יְתָכוֹן מִכָּא:	ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עוֹד נֹגַע אֶחָד אָבִיא עַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם אַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשֶׁלַּחוּ גֵרֶשׁ יִגְרֶשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה:
2 Speak now in the ears of the people, and let them ask every man of his neighbour, and every woman of her neighbour, jewels of silver, and jewels of gold.'	מְלִיל כַּעַן קָדָם עַמָּא וַיִּשְׁאַלּוּ גִבְר מִן חֲבֵרִיה וְאִתְתָּא מִן חֲבֵרִתָּה מִנִּין דְּכֶסֶף וּמִנִּין דְּדָהָב:	2 דִּבְרִנָּא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כְּלִי־כֶסֶף וְכָלִי זָהָב:

(24) יצג. יהא מוֹאג צמקומו:

(25) גם אתה תתן. לא דייך שמקננו ילך עמנו, אלא גם אתה תתן:

(26) פרסה. פרסת רגל פלנט"א צלע"ז. לא נדע מה נעבד. כמה תכנוד העבודה, שמא ישאל יותר ממנה שיש צדיקו:

(29) כן דברת. יפה דברת וצמנו, דברת אמת שלא אוסיף עוד ראות פניך (שמו"ר יד, ד):

(1) כלה. גמירא, כלה כליל, כולס ישלח:

44

And the LORD gave the people favour in the sight of the Egyptians. Moreover the man Moses was very great in the land of Egypt, in the sight of Pharaoh's servants, and in the sight of the people.	וַיִּהְיֶה יְיָ יתְּעַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאִי אַף גּוֹבְרָא מֹשֶׁה רַב לַחֲדָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵּי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עַמָּא:	וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חַן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי־פַרְעֹה וּבְעֵינֵי הָעָם: (ס)
And Moses said: "Thus saith the LORD: About midnight will I go out into the midst of Egypt;	וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדִנּוֹן אָמַר יְיָ כְּפִלְגֹּת לַיְלָא אֲנָא מִתְּגַלִּי בְּגוֹ מִצְרַיִם:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם:
and all the first-born in the land of Egypt shall die, from the first-born of Pharaoh that sitteth upon his throne, even unto the first-born of the maid-servant that is behind the mill; and all the first-born of cattle.	וַיָּמוּת כָּל בּוֹכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבּוֹכְרָא דְּפַרְעֹה דְּעֵתִיד לְמִתָּב עַל כּוֹרְסֵי מַלְכוּתִיהָ עַד בּוֹכְרָא דְּאַמְתָּא דְּבִבְתָּר רַחֲוִא וְכָל בּוֹכְרָא דְּבִעִירָא:	וַיָּמָת כָּל־בְּכוֹר־בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה אֲשֶׁר אַחֲרֵי הָרָחִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:
And there shall be a great cry throughout all the land of Egypt, such as there hath been none like it, nor shall be like it any more.	וְתִהְיֶה צְוֹחָתָא רַבָּתָא בְּכָל אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם דְּכֹנְתָהּ לָא הָיָת וּדְכֹנְתָהּ לָא תוֹסִיף:	וְהִיְתָה צַעֲקָה גְדֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיְתָה וְכָמֹהוּ לֹא תִסָּף:
But against any of the children of Israel shall not a dog whet his tongue, against man or beast; that ye may know how that the LORD doth put a difference between the Egyptians and Israel.	וְלִכְלָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְזִיק כְּלָבָא בְּלִישְׁנֵיהּ לְמַבַּח לְמַאֲנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא בְּדִיל דְּתִדְעוּן דִּיפְרִישׁ יְיָ בֵּין מִצְרָאִי וּבֵין יִשְׂרָאֵל:	וְלִכְלָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרֶץ כְּלָב לִשְׁנֹו לְמַאֲשִׁי וְעַד־בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְעוּן אֲשֶׁר יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:

- (2) דבר נא. אין נא אלא לשון בקשה, בצקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו לדיק אצרהם, ועצדום וענו אותם קיים זהם, ואחרי כן יאלו ברכשו גדול לא קיים זהם (בזכות ט.).
- (4) ויאמר משה כה אמר ה'. צעמדו לפני פרעה נאמר לו נבואה זו, שהרי משיא מלפני לא הוסיף ראות פניו: כחצות הלילה. כחצות כמו פעלות (שופטים יג, כ), צפלות אפס צנו (תהלים קכד, ג), זה פשוטו לישבו על אופניו, שאין חצות שם דבר של חצי. ורבותינו דרשו, כמו כחצות הלילה, ואמרו שאמר משה כחצות, דמשמע סמוך לו או לפניו או לאחריו, ולא אמר בחצות, שמא יטעו אצטוגיני פרעה ויאמרו, משה צדאי הוא (בזכות ד.). אבל הקצ"ה יודע עתיו ורגעיו, אמר בחצות:
- (5) עד בכור השבוי. מה לקו השזויים, כדי שלא יאמרו יראתם תצעה עלבונם, והציאה פורענות על מזרים: מבכור פרעה עד בכור השפחה. כל הפחותים מבכור פרעה וחשובים מבכור השפחה היו בכלל. ולמה לקו בני השפחות, שאף הם היו משעזדים זהם ושמהים צרתם: וכל בכור בהמה. לפי שהיו עוזדין לה, וכשהקצ"ה נפרע מן האומה עוזדי כוכבים, נפרע מאלהיה (מכילתא פי"ג):
- (7) לא יחרץ כלב לשונו. אומר אני שהוא לשון שנון, לא ישנו. וכן לא תרץ לגני ישראלי לאיש את לשונו (יהושע י, כא), לא שנו. אף תפחץ (שמואל"ב ה, כד), תשתנו. למורג תרוץ (ישעי' מא, טו), שנו. מקשצות תרוץ (משלי כא, ה), אדם חריץ ושנון. ויד תרוץ פגעיר (שם י, ד), חריפים, סוחרים שנונים: אשר יפלה. ידיל:

And all these thy servants shall come down unto me, and bow down unto me, saying: Get thee out, and all the people that follow thee; and after that I will go out.' And he went out from Pharaoh in hot anger.	וַיֵּרְדּוּ כָל-עַבְדֵי יְהוָה אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחוּּ לַיְיָ לֵאמֹר צֵא אֲתָה וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרֶי-כֵן אֲצֵא וַיֵּצֵא מֵעַם-פָּרְעֹה בְּחָרִי-אָף: (ס)
And the LORD said unto Moses: 'Pharaoh will not hearken unto you; that My wonders may be multiplied in the land of Egypt.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֹא-יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פָּרְעֹה לְמַעַן רַבּוֹת מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת-כָּל-הַמּוֹפְתִים הָאֵלֶּה לִפְנֵי פָרְעֹה וַיַּתְזֵק יְהוָה אֶת-לֵב פָּרְעֹה וְלֹא-שָׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶצוֹ: (ס)
And Moses and Aaron did all these wonders before Pharaoh; and the LORD hardened Pharaoh's heart, and he did not let the children of Israel go out of his land.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל-כָּל-עַדְת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵיתוֹ אֶבֶת שֶׁה לְבֵיתוֹ:
And the LORD spoke unto Moses and Aaron in the land of Egypt, saying:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל-כָּל-עַדְת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵיתוֹ אֶבֶת שֶ׈ה לְבֵיתוֹ:
'This month shall be unto you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל-כָּל-עַדְת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵיתוֹ אֶבֶת שֶ׈ה לְבֵיתוֹ:
Speak ye unto all the congregation of Israel, saying: In the tenth day of this month they shall take to them every man a lamb, according to their fathers' houses, a lamb for a household;	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל-כָּל-עַדְת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵיתוֹ אֶבֶת שֶ׈ה לְבֵיתוֹ:

(8) וירדו כל עבדיך. חלק כבוד למלכות (זנחים קצ), שהרי צסוף ירד פרעה בעצמו אליו צלילה ואמר קימו קצו מלחך עמי, ולא אמר לו משה מתחלה וירדת אלי והשתחוית לי: אשר ברגליך. ההולכים אחר עמך והלוך: ואחרי כן אצא. עס כל העם מארץ: ויצא מעם פרעה. כשגמר דצרינו יצא מלפניו: בחרי אף. על שאמר לו אל תוסף ראות פני:

(9) למען רבות מופתי. מופתי שנים, רבות שלשה, מכת צכורות וקריעת ים סוף ולנער את מצרים: (10) ומשה ואהרן עשו וגו'. כצר כתצ לנו זאת צכל המופתים, ולא שנאה כאן אלא צשציל לצמכה לצפרשה של אחריה: (1) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן. צשציל שאהרן עשה וטרם צמופתים כמשה, חלק לו כצוד זה צמזה ראשונה, שכללו עס משה דצבור: בארץ מצרים. או אינו אלא צתוך הכרך, תלמוד לומר כצאתי את העיר וגו', ומה תפלה קלה לא התפלל צתוך הכרך, לפי שהיתה מלאה גילולים, דצר חמור כזה לא כל שכן (מכילתא פסחא פ"א): (2) החדש הזה. הראהו לצנה צחדושה (שמו"ר טו, כח), ואמר לו, כשהירח מתחדש יהיה לך ר"ח. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לצדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי (מכילתא שס): הוזה. נתקשה משה על מולד הלצנה, צאיו עשור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו צאצבע את הלצנה צרקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדצר עמו אלא ציוס, שנאמר ויהי ציוס דצרה ה' (לעיל ז, כח). ציוס ציוטו (ויקרא ז, לח), מן היום אשר צנה ה' ואלהה (צמדצר טו, כג), אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עס חשכה:

and if the household be too little for a lamb, then shall he and his neighbour next unto his house take one according to the number of the souls; according to every man's eating ye shall make your count for the lamb.	וְאִם-יִמְעַט הַבַּיִת מִזֶּה הַמִּנְחָה וְלֶקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הִקְרֵב אֶל-בֵּיתוֹ בַּמִּכְסֶּת וּנְפֹשֶׁת אִישׁ לִפִּי אָכְלוּ תִּכְסּוּ עַל-הַשֶּׁה: וְאִם זָעִיר בֵּיתָא מִלְּאִתְמַנְאָה עַל אֲמָרָא וְיִסְבּ הוּא וְשִׁיכְבִּיָּה דְקָרִיב לְבֵיתֵיהּ בַּמִּנְיָן נְפִשְׁתָּא וְגַבֵּר לְפָנֵם מִיכְלִיָּה תִתְמַנְוּ עַל אֲמָרָא:	וְאִם-יִמְעַט הַבַּיִת מִזֶּה הַמִּנְחָה וְלֶקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הִקְרֵב אֶל-בֵּיתוֹ בַּמִּכְסֶּת וּנְפֹשֶׁת אִישׁ לִפִּי אָכְלוּ תִּכְסּוּ עַל-הַשֶּׁה: וְאִם זָעִיר בֵּיתָא מִלְּאִתְמַנְאָה עַל אֲמָרָא וְיִסְבּ הוּא וְשִׁיכְבִּיָּה דְקָרִיב לְבֵיתֵיהּ בַּמִּנְיָן נְפִשְׁתָּא וְגַבֵּר לְפָנֵם מִיכְלִיָּה תִתְמַנְוּ עַל אֲמָרָא:
Your lamb shall be without blemish, a male of the first year; ye shall take it from the sheep, or from the goats;	אֲמַר שְׁלִים דְּכֹר בֶּר שְׁתִּיָּה יְהִי לְכוֹן מִן אֲמָרִיא וּמִן בְּנֵי עֲזִיא תִסְבּוּן:	שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן-שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן-הַכֹּבָשִׁים וּמִן-הָעִזִּים תִּקְחוּ:
and ye shall keep it unto the fourteenth day of the same month; and the whole assembly of the congregation of Israel shall kill it at dusk.	וְיִהִי לְכוֹן לְמִטְרָא עַד אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא לִיְהִרְאָה הָדִין וְיִכְסּוּן יְתִיָּה כָּל קְהֵלָא כְּנִשְׁתָּא דִּי־יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁמֵשִׁיא:	וְיִהִי לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קְהַל עַד־תֵּת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבִים:
And they shall take of the blood, and put it on the two side-posts and on the lintel, upon the houses wherein they shall eat it.	וְיִסְבּוּן מִן דָּמָא וְיִתְּנוּן עַל תְּרִין סַפְּיָא וְעַל שְׁקָפָא עַל בִּתְיָא דִּי־יִכְלוּן יְתִיָּה בְּהוֹן:	וְלָקְחוּ מִן-הַדָּם וְנָתְנוּ עַל-שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל-הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר-יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם:

(3) דברו אל כל עדת. וכי אהרן מדבר, והלא כבר נאמר אחת תדבר, אלא חולקין כבוד זה לזה, ואומרים זה לזה למדני, והדבור יוצא מציון שניהם כאלו שניהם מדברים (מכילתא פסחא פ"ג): אל כל עדת ישראל וגו' בעשור לחדש. דברו היום בראש חודש, שיקחוהו בעשור לחדש (שם): הוזה. פסח מצרים מקחו מצעשור, ולא פסח דורות (פסחים לו): שה לבית אבות. למשפחה אחת, הרי שהיו מרובין יכולה אחת לכולן, תלמוד לומר שה לבית (מכילתא פ"ג):

(4) ואם ימעט הבית מהיות משה. ואם יהיו מועטין מהיות משה אחד, שאין יכולין לאכלו ויצא לידי נותר, ולקח הוא ושכנו וגו', זהו משמעו לפי פשוטו. ועוד יש בו מדרש, ללמד שאחר שנמנו עליו יכולין להתמעט ולמשוך ידיהם הימנו, ולהמנות על מה אחר, אך אם צאו למשוך ידיהם ולהתמעט מהיות משה, יתמעטו בעוד השה קיים, צהיותו צהיים ולא משנשחט (פסחים פט): במכסת. חשבון, וכן מקסת הערך (ויקרא כו, כג): לפי אכלו. הראוי לאכילה, פרט לחולה וזקן שאינו יכול לאכול כוית (מכילתא פ"ג): תכסו. תתמנון:

(5) תמים. צלל מוס: בן שנה. כל שנתו קרוי בן שנה, כלומר שנולד בשנה זו: מן הכבשים ומן העזים. או מזה או מזה, שאף עז קרויה שנה, שנאמר וְשֶׁה עִזִּים (דברים יד, ד):

(6) והיה לכם למשמרת. זה לשון צקור, שטעון צקור ממוס ארבעה ימים קודם שחיטה. ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות, היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶה עֲשֶׂה עִת דָּלִים (יחזקאל טז, ח), הגיעה שצוה ששנצתי לאצרהם שאגאל את בניו, ולא היו צידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר וְאֶת עַרְס וְעֶרְיָה (שם ז), ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שאלו צהותו הלילה, שנאמר מִתְּצֻקָּתָא דְּמִין (שם ו), בשני דמים, ואומר גַּם אֶת צֶדֶם דְּרִיטָךְ שְׁלֵשִׁי אֶסִּירָךְ מִצֹּר אֵין מִסֵּס צו (זכריה ט, יא), ושהיו שטופים בצלילים, אמר להם מִשְׁכוּ וְקַחוּ לָכֶם, משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צלל של מצוה: ושחטו אותו וגו'. וכי כולן שחטין, אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו (מכילתא פ"ה קידושין מא): קהל עדת ישראל. קהל ועדה וישראל, מכאן אמרו פסחי צבור שחטין בשלשה כחות זו אחר זו, נכנסת כת ראשונה ונעלו דלתות העזרה וכו', כדאיתא בפסחים (סד): בין הערבים. משש שעות ולמעלה קרוי בין הערבים, שהמשש נוטה לבית מצוה לערוב, ולשון בין הערבים נראה בעיני, אותן שעות שצין עריצת היום לעריצת הלילה, עריצת היום בתחלת שבע שעות מכי ינטו כללי ערב, ועריצת הלילה בתחלת הלילה. ערב לשון נשף ואחר, כמו עֲרָבָה כָּל שְׂמֶקָה (ישעי' כד, יא):

(7) ולקחו מן הדם. זו קבלת הדם, יכול ציד, תלמוד לומר אשר בצק: המזוזה. הם הזקופות, אחת מכאן לפתח ואחת מכאן: המשקוף. הוא העליון, שהדלת שוקף עליו כשסוגרין אותו, לניט"ל צלע"ז ולשון שקיפה, חצטה, כמו קול עֲלֵה נִדָּף

8 And they shall eat the flesh in that night, roast with fire, and unleavened bread; with bitter herbs they shall eat it.	וַיֹּאכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה וַיִּכְלוּן יֵת בֶּסְרָא בַּלִּילְיָא הָדִין טְנִי נֹור וּפְטִיר עַל מָרְרִין יִכְלוּנְהִי:	8 וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צִלְיָאֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מָרְרִים יֹאכְלֻהוּ:
9 Eat not of it raw, nor sodden at all with water, but roast with fire; its head with its legs and with the inwards thereof.	לֹא תִיכְלוּן מִנִּיה כֹּד חַי וְאֵף לֹא כֹד בִּשְׁלָא מְבוּשָׁל בְּמִיָּא אֶלְהִין טְנִי נֹור רִישִׁיה עַל כְּרַעְוֵהי וְעַל גּוּיָה:	9 אֲל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבִשָּׁל מְבִשָּׁל בְּמִים כִּי אִם־צִלְיָאֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרַעְיוֹ וְעַל־קֶרְבּוֹ:
10 And ye shall let nothing of it remain until the morning; but that which remaineth of it until the morning ye shall burn with fire.	וְלֹא תִשָּׂאֲרוּן מִנִּיה עַד צַפְרָא וְדִישָׁתָאֲר מִנִּיה עַד צַפְרָא בְּנִירָא תִיקְדִין:	10 וְלֹא־תֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֶּתֶר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:
11 And thus shall ye eat it: with your loins girded, your shoes on your feet, and your staff in your hand; and ye shall eat it in haste—it is the LORD's passover.	וְכִדִין תִּיכְלוּן יְתִיה תְּרַצִּיכוֹן יְהוֹן אֲסִירִין מְסִינִיכוֹן בְּרַגְלִיכוֹן וְחוּטְרִיכוֹן בְּיָדְכוֹן וְתִיכְלוּן יְתִיה בְּכַהִילוֹ פִּסְחָא הוּא קֶדֶם יְיָ:	11 וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְנִיכֶם חֲגָרִים נַעְלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקְלֶכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפֹזִין פֶּסַח הוּא לַיהוָה:
12 For I will go through the land of Egypt in that night, and will smite all the first-born in the land of Egypt, both man and beast; and against all the gods of Egypt I will execute judgments: I am the LORD.	וְאֶתְגַּלִּי בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בַּלִּילְיָא הָדִין וְאֶקְטוֹל כָּל בּוֹכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מֵאִנְשָׁא וְעַד בְּעִירָא וּבְכָל טְעוֹת מִצְרָאִי אֶעֱבִיד דִּינִין אֲנִי יְיָ:	12 וְעִבְרַתִּי בְּאַרְץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְחִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאַרְץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בַּהֲמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:

(ויקרא כו, לו), טַרְפָּא דְּשָׂקִיף. סְצוּרָה, מַשְׁקוּפִי: עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם. וְלֹא עַל מַשְׁקוֹף וּמוֹזוֹת שְׂצִיטַת הַתֵּצֵן וּצִיטַת הַבָּקֶר, שְׁאִין דְּרִין צְמוּכִי:

(8) אֶת הַבָּשָׂר. וְלֹא גִידִים וְעִצִּים (מְכִילֵת פ"ו): עַל מְרָרִים. כָּל עֵשֶׂב מֵר נִקְרָא מְרֹר, וְזִיּוֹס לֹא־כֹל מְרֹר זָכַר לִימְרֹרוֹ אֶת חַיֵּיהֶם:

(9) אֲל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא. שְׁאִינוֹ לֹא־יִכְלֹוּ קוֹרְאֻהוּ נָא צִלְשׁוֹן עֲרָבִי: וּבִשָּׁל מְבוּשָׁל. כָּל זֶה צִוְּיָהּ לֹא תֹאכְלוּ (פִּסְחִים מֵאִל): בְּמִים. מִנֵּין לִשְׂאֵר מַשְׁקִין, תִּלְמוּד לֹמַר וּבִשָּׁל מְבוּשָׁל מִכָּל מְקוֹם (פִּסְחִים מֵאִל): כִּי אִם צִלְיָאֵשׁ. לְמַעַל גֹּזֵר עֲלֵיו צִמְצוּמֵי עֲשֶׂה, וְכֹאן הוֹסִיף עֲלָיו לֹא תַעֲשֶׂה, אֲל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ כִּי אִם צִלְיָאֵשׁ: רֹאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ. צוּלָהּ כּוֹלֵו כֹּאֲחֵד עִם רֹאשׁוֹ וְעִם כְּרַעְיוֹ וְעִם קֶרְבּוֹ, וּצְנִי מַעֲיוֹ נֹתֵן לַחֲוֹכוֹ אַחֵר הַדַּחֲחֹן (שֵׁס עֵד). וְלִשׁוֹן עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קֶרְבּוֹ, כִּלְשׁוֹן עַל צִבְאָתָם (שְׁמוֹת ו, כו), כְּמוֹ צִבְצוּתֵם כְּמוֹת שֶׁהֵן, אִף זֶה כְּמוֹת שֶׁהוּא, כָּל צִשְׁרֵי מִשְׁלֵם:

(10) וְהַנֶּתֶר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר. מֵה תִלְמוּד לֹמַר עַד צִקֵּר פִּעֵם שְׁנִיָּה, לִיתֵן צִקֵּר עַל צִקֵּר, שֶׁהַצִּקֵּר מִשְׁמַעֲוֹ מִשְׁעַת הַנֶּזֶק הַחֲמִיּה, וּבֹא הַכְּמוֹצֵב לְהַקְדִּים שֶׁאִסּוּר צִבְכִּילָה מַעֲלוֹת הַשֶּׁחֶר, זֶה לְפִי מִשְׁמַעֲוֹ. וְעוֹד מְדַרְשׁ אַחֵר, לְמַד שְׁאִינוֹ נִשְׂרָף צִו"ט אֲלֵא מִמַּחֲרַת, וְכַךְ תִּדְרָשְׁנוּ, וְהַנֶּתֶר מִמֶּנּוּ צִקֵּר רֹאשׁוֹן, עַד צִקֵּר שְׁנִי תַעֲמוּד וְתִשְׁרַפְנוּ:

(11) מִתְנִיכֶם חֲגוּרִים. מִזְמִינִים לְדִרְךָ: בַּחֲפֹזִין. לִשׁוֹן צִבְכִּילָה וְהַמִּירוֹת, כְּמוֹ וְיָהּ יְדוֹד נִקְפָּז לְלֶכֶת (שְׁמוֹת ל"א כג, כו), אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֶרְסֵם בְּפִסְחֵם (מִלְכִּים צ"ו, טו): פֶּסַח הוּא לָהּ. הַקֶּרְבֵּן הוּא קְרוֹי פִּסְחָא, עַל שֵׁם הַדְּלוּג וְהַפְּסִיחָה שֶׁהַקֶּרְבֵּן מְדַלֵּג צִחִי יִשְׂרָאֵל מִצִּין צִחִי מִצְרַיִם, וְקוֹפֵץ מִמִּצְרַיִם לְמִצְרַיִם אֲמִנְעִי נִמְלֵט, וְאַתָּה עָשׂוֹ כָּל עֲצוּדוֹתָיו לְשֵׁם שְׁמִים (דְּבָר אַחֵר) דְּרִךְ דְּלוּג וְקִפְיָה, זָכַר לְשִׁמּוֹ שְׁקִרוֹי פִּסְחָא, וְגַם פִּסְחָא לִשׁוֹן פִּסְיָה:

(12) וְעִבְרַתִּי. כְּמִלֵּךְ הַעֲזָר מִמֶּקוֹם לְמֶקוֹם (מְכִילֵת פ"ו), וּצִבְכִּילָה אֶחָד וּצִבְכִּילָה אֶחָד כּוֹלֵן לְוִקֵּן: כָּל בְּכוֹר בְּאַרְץ מִצְרַיִם. אִף צְבוֹרוֹת אַחֲרִים וְהֵם צְמִצְרִים, וּמִנֵּין אִף צְבוֹרֵי מִצְרַיִם שֶׁמִּקְוִימוֹת אַחֲרִים, תִּלְמוּד לֹמַר לְמַעַל מִצְרַיִם צְבָכִילָהּ

- 13 And the blood shall be to you for a token upon the houses where ye are; and when I see the blood, I will pass over you, and there shall no plague be upon you to destroy you, when I smite the land of Egypt.
- 13 וְהָיָה הַדָּם לְכֶם לְאֵת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרָאִיתִי אֶת-הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא-יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בְּהַפְתִּי בָאָרֶץ מִצְרָיִם:
- 14 And this day shall be unto you for a memorial, and ye shall keep it a feast to the LORD; throughout your generations ye shall keep it a feast by an ordinance for ever.
- 14 וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לְכֶם לְזִכְרוֹן וַחֲגַתֶּם אֹתוֹ תֵּג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגַּהֲוּ:
- 15 Seven days shall ye eat unleavened bread; howbeit the first day ye shall put away leaven out of your houses; for whosoever eateth leavened bread from the first day until the seventh day, that soul shall be cut off from Israel.
- 15 שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֶד-בֵּינֵם הָרָאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שֹׂאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי כָל-אֶכֶל חֶמֶץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרָאשׁוֹן עַד-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
- וְהָיָה יוֹמָא הַדִּין לְכוֹן לְדוֹכְרָנָא וְתִיחְגֹּון יְתִיה חֲגָא קָדָם יְיָ לְדִרְכוֹן קָיָם עָלֵם תִּיחְגֹּוניה:
- שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטִּירָא תִיכְלוּן בָּרָם כִּיּוֹמָא קִדְמָאָה תִבְטְלוּן חֲמִירָא מִבְּתִיכוֹן אֲדִי כָל דִּיכּוֹל חֲמִיעַ וְיִשְׁתִּיצִי אִנְשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּיּוֹמָא קִדְמָאָה עַד יוֹמָא שְׁבִיעָאָה:

(תהלים קלו, י): מאדם ועד בהמה. מי שהתחיל צעזערה תחלה ממנו מתחלת הפורענות: ובכל אלהי מצרים. של עץ נרקצת, ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ: אעשה שפטים אני ה'. אני צעמתי, ולא על ידי שליח: (13) והיה הדם לכם לאות. לכם לאות ולא לאחרים לאות, מכאן שלא נתנו הדם אלא מצפנים: וראיתי את הדם. הכל גלוי לפני, אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים צמזמתי, ופוסח אני עליכם: ופסחת. וחמלתי, ודומה לו פסוח והמליט (ישעיה לא, ה). ואני אומר, כל פסיחה לשון דלוג וקפיצה, ופסחת, מדלג היה מבתי ישראל לבתי מצרים, שהיו שרוים זה בחוך זה, וכן פסחים על שפי הסעפים (מלכים-א יח, כא), וכן כל הפסחים הולכים כקופצים, וכן פסוח והמליט, מדלגו וממלטו מבין המומתים: ולא יהיה בכם נגף. אבל הוזה הוא צמזמרים. הרי שהיה מצרי צביתו של ישראל יכול ימלט, תלמוד לומר ולא יהיה בכם נגף, אבל הוזה צמזמרים. הרי שהיה ישראל צביתו של מצרי שומע אני לוקה כמותו, תלמוד לומר ולא יהיה בכם נגף (מכילתא פ"ו):

(14) לזכרון. לדורות: וחגתם אותו. יום שהוא לך לזכרון אתה חוגגו (שם), ועדיין לא שמענו אי זה יום הזכרון, תלמוד לומר זכור את היום הזה אשר יצאקס, למדנו שיום הוציאה הוא יום של זכרון, ואיזה יום יצא, תלמוד לומר מִמִּצְרַיִם הִפָּסַח יָצָאוּ (צמד צר לג, ג), הוי אומר יום ט"ו בניסן הוא של י"ט, שהרי ליל ט"ו אכלו את הפסח ולצקר יצאו (מכילתא שם): לדרתיכם וגו'. שומע אני מעוט דורות שנים, תלמוד לומר חקת עולם תחגהו (מכילתא פ"ו):

(15) שבעת ימים. שטי"ג"א של ימים: שבעת ימים מצות תאכלו. ובמקום אחר הוא אומר ששית ימים תאכלו מצות (דברים טז, ח), למד על שזיעי של פסח שאינו חוצה לאכול מצה, ובלבד שלא יאכל חמץ, מניין אף ששה רשות, תלמוד לומר ששת ימים. זו מדה בתורה, דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו בלבד יצא אלא ללמד על הכלל כלי יצא, מה שזיעי רשות אף ששה רשות, יכול אף לילה הראשון רשות, תלמוד לומר בערב תאכלו מצות, הכתוב קצבו חוצה (פסחים קכ.). אך ביום הראשון תשביתו שאור. מערב יום טוב, וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומינו מוקדם קרוי ראשון, כמו בראשון קדם פולד (איוט טו, ז), הלפני אדם נולד, או אינו אלא ראשון של שבעה, תלמוד לומר לא תשחט על חמץ, לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים: הנפש ההוא. כשהיא נפשה וצדעה, פרט לאנוס (מכילתא פ"ח): מישראל. שומע אני תכרת מישראל ותלך לה לעם אחר, תלמוד לומר במקום אחר, מלפני, בכל מקום שהוא רשות:

- 16 And in the first day there shall be to you a holy convocation, and in the seventh day a holy convocation; no manner of work shall be done in them, save that which every man must eat, that only may be done by you.
- 17 And ye shall observe the feast of unleavened bread; for in this selfsame day have I brought your hosts out of the land of Egypt; therefore shall ye observe this day throughout your generations by an ordinance for ever.
- 18 In the first month, on the fourteenth day of the month at even, ye shall eat unleavened bread, until the one and twentieth day of the month at even.
- 19 Seven days shall there be no leaven found in your houses; for whosoever eateth that which is leavened, that soul shall be cut off from the congregation of Israel, whether he be a sojourner, or one that is born in the land.
- וּבַיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מְלָאכָה לֹא-יַעֲשֶׂה בָהֶם אָדָם אֲשֶׁר יֹאכַל לֶכְל-נֶפֶשׁ הוּא לִבְדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם:
- וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת-הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת-צְבֹאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
- בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב:
- שִׁבְעַת יָמִים שֹׁאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵיתְכֶם כִּי כָל-אֹכֵל מִחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעֵדֶת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ:
- וּבַיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מְלָאכָה לֹא-יַעֲשֶׂה בָהֶם אָדָם אֲשֶׁר יֹאכַל לֶכְל-נֶפֶשׁ הוּא לִבְדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם:
- וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת-הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת-צְבֹאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
- בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב:
- שִׁבְעַת יָמִים חֲמִירָא לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּבֵיתְכֶם אֲרִי כָל דְּיִיכּוֹל מִחֻמָּעָא וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׁא הַהוּא מִכְנָשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל בְּגֵיזְרִיָּא וּבִיְצִיבִיָּא דְאַרְעָא:

(16) מקרא קדש. מקרא שם דבר, קרא אותו קדש, לאכילה, ושתייה, וכסות (מכילתא פ"ט): לא יעשה בהם. אפי' על ידי אחרים: הוא לבדו. (יכול אף לעוצד גלולים, תלמוד לומר הוא לבדו יעשה לכם, לכם ולא לעוצד גלולים) הוא ולא מכשיריו שאפשר לעשותן מערב יום טוב: לכל נפש. אפילו לזהמה, יכול אף לנכרים, תלמוד לומר לכם (נ"א אך) (בינה כח):

(17) ושמרתם את המצות. שלא יצאו לידי חמוץ, מכאן אמרו, ספסא, פלטוש צנון. רבי יאשיה אומר, אל תהי קורא את המצות, אלא את המצות, כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצות, אלא אם צאה לידך עשה אותה מיד: ושמרתם את היום הזה. ממלאכה: לדרתים חקת עולם. לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על המציגה, לכך חזר ושנאו כאן, שלא תאמר, אזהרת כל מלאכה לא יעשה, לא לדורות נאמרה אלא לאותו הדור:

(18) עד יום האחד ועשרים. למה נאמר, והלא כבר נאמר שבעת ימים, לפי שנאמר ימים, לילות מנין, תלמוד לומר עד יום האחד וגו':

(19) לא ימצא בבתיכם. מנין לגבולין, תלמוד לומר כל גבולך. מה תלמוד לומר צנחכם, מה ביתך צנחך אף גבולך צנחך, יא חמנו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות: כי כל אוכל מחמץ. לענוש כרת על השאור, והלא כבר ענש על החמץ, אלא שלא תאמר, חמץ שראוי לאכילה ענש עליו, שאור שאינו ראוי לאכילה לא יענש עליו, ואם ענש על השאור ולא ענש על החמץ, הייתי אומר, שאור שהוא מחמץ אחרים ענש עליו, חמץ שאינו מחמץ אחרים לא יענש עליו, לכך נאמרו שניהם (מכילתא פ"י): בגר ובאזרח הארץ. לפי שהם נעשה לישראל, הוצרך לרבות את הגרים:

20 Ye shall eat nothing leavened; in all your habitations shall ye eat unleavened bread.'	כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תִיכְלוּן בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם מִשְׁכְּבֵיכֶם תִּיכְלוּן פֶּתִירָא: מִצּוֹת: (פ)	20 כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תִיכְלוּן בְּכָל מִשְׁכְּבֵיכֶם מִשְׁכְּבֵיכֶם תִּיכְלוּן פֶּתִירָא: מִצּוֹת: (פ)
21 Then Moses called for all the elders of Israel, and said unto them: 'Draw out, and take you lambs according to your families, and kill the passover lamb.'	וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶן אֲתַנְּגִידוּ וְסִבּוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח: וְלִקְחֻתֶּם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֵל־ הַמַּשְׁקוּף וְאֵל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־ הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאֹתָם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־ בֹּקֶר:	חמישי 21 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶן אֲתַנְּגִידוּ וְסִבּוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח: וְלִקְחֻתֶּם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֵל־ הַמַּשְׁקוּף וְאֵל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־ הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאֹתָם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־ בֹּקֶר:
22 And ye shall take a bunch of hyssop, and dip it in the blood that is in the basin, and strike the lintel and the two side-posts with the blood that is in the basin; and none of you shall go out of the door of his house until the morning.	וְלִקְחֻתֶּם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֵל־ הַמַּשְׁקוּף וְאֵל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־ הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאֹתָם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־ בֹּקֶר: וְלִקְחֻתֶּם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֵל־ הַמַּשְׁקוּף וְאֵל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־ הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאֹתָם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־ בֹּקֶר:	22 וְלִקְחֻתֶּם אֶגְדַּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֵל־ הַמַּשְׁקוּף וְאֵל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־ הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאֹתָם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־ בֹּקֶר:
23 For the LORD will pass through to smite the Egyptians; and when He seeth the blood upon the lintel, and on the two side-posts, the LORD will pass over the door, and will not suffer the destroyer to come in unto your houses to smite you.	וְעָבַר יְהוָה לַגֹּף אֶת־מַצְרַיִם וְרָאָה אֶת־הַדָּם עַל־הַמַּשְׁקוּף וְעַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח יְהוָה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לְבֹא אֶל־בְּתִיכֶם לַגֹּף: וְעָבַר יְהוָה לַגֹּף אֶת־מַצְרַיִם וְרָאָה אֶת־הַדָּם עַל־הַמַּשְׁקוּף וְעַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח יְהוָה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לְבֹא אֶל־בְּתִיכֶם לַגֹּף:	23 וְעָבַר יְהוָה לַגֹּף אֶת־מַצְרַיִם וְרָאָה אֶת־הַדָּם עַל־הַמַּשְׁקוּף וְעַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח יְהוָה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לְבֹא אֶל־בְּתִיכֶם לַגֹּף:
24 And ye shall observe this thing for an ordinance to thee and to thy sons for ever.	וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחֹק־לָו וּלְבְּנֵיךָ עַד־עוֹלָם: וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחֹק־לָו וּלְבְּנֵיךָ עַד־עוֹלָם:	24 וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחֹק־לָו וּלְבְּנֵיךָ עַד־עוֹלָם:
25 And it shall come to pass, when ye be come to the land which the LORD will give you, according as He hath promised, that ye shall keep this service.	וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת: וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת:	25 וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת:

(20) מחמצת לא תאכלו. אזוהרה על אכילת שאור: כל מחמצת. להציא את תערוצתו: בכל מושבתיכם תאכלו מצות. זה צא ללמד שמהא ראויה ליאכל כלל מושבתיכם, פרט למעשר שני וחלות תודה (מכילתא פ"ע ע"ש) (שאינה ראויה להאכל כלל מושבות אלא בירושלים):

(21) משכו. מי שיש לו צאן ימשוך משלו: וקחו. מי שאין לו יקח מן השוק: למשפחותיכם. שה לצית אבות:

(22) אזוב. מין ירק שיש לו גבעולין: אגדת אזוב. ג' קלחין קרויין אגודה: אשר בסף. בכלי, כמו ספות כסף: מן הדם אשר בסף. למה חזר ושנאו, שלא תאמר טבילה אחת לשלש המתנות, לכן נאמר עוד אשר בסף, שמהא כל נתינה ונתינה מן הדם אשר בסף, על כל הגעה טבילה: ואחם לא תצאו וגו'. מגיד, שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל, אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות למחבלים היא, שנאמר זו תרמש כל חילו יער (תהלים קד, כ):

(23) ופסח. וחמלו וי"ל ודלגו: ולא יתן המשחית. ולא יתן לו יכולת לצא, כמו ולא יקחו קלעים להרע עמדי (צראשית לא, א):

(25) והיה כי תבאו. תלה הכתוב מלואו זו צדיאחס לארץ, ולא נחייבו צמדצר אלא פסח אחד שעשו בשנה השנית על פי הדבור: כאשר דבר. והיכן דבר, והצאתי אתכם אל הארץ וגו' (שמות ו, ח):

26 And it shall come to pass, when your children shall say unto you: What mean ye by this service?	וַיְהִי אֲרִי יִמְרוּן לָכֵן בְּנִיכֹן מָא פּוֹלְחָנָא הָדִין לָכֵן:	26 וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם:
that ye shall say: It is the sacrifice of the LORD's passover, for that He passed over the houses of the children of Israel in Egypt, when He smote the Egyptians, and delivered our houses.' And the people bowed the head and worshipped.	וְתִמְרוּן דִּיבַח חֵיס הוּא קָדָם יִי דָחַס עַל בֵּיתִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם כִּד מָחָא יֵת מִצְרָאִי וְיֵת בְּתַנָּא שִׁיזִיב וּכְרַע עִמָּא וּסְגִידוּ:	27 וְאָמַרְתֶּם זָבַח־פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בֵּיתִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בֵּיתֵנוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:
28 And the children of Israel went and did so; as the LORD had commanded Moses and Aaron, so did they.	וַאֲזָלוּ וַעֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּמָּא דְּפָקִיד יִי יֵת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עֲבָדוּ:	28 וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ: (ס)
29 And it came to pass at midnight, that the LORD smote all the firstborn in the land of Egypt, from the first-born of Pharaoh that sat on his throne unto the first-born of the captive that was in the dungeon; and all the first-born of cattle.	וְהָיָה בַּפְּלֻגוֹת לַיְלִיָּא וַיִּי קָטַל כָּל בּוֹכְרָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבּוֹכְרָא דְּפָרְעָה דְּעֵתִיד לְמַתָּב עַל כּוֹרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוֹכְרָא דְּשִׁבְיָא דְּבִבִּית אַסִּירֵי וְכָל בּוֹכְרָא דְּבִעִירָא:	שט ט וַיְהִי בַחֲצִי הַלַּיְלָה וַיַּהֲרֹג הָכָה כָּל־בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם מִבְּכֹר פָּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:
30 And Pharaoh rose up in the night, he, and all his servants, and all the Egyptians; and there was a great cry in Egypt; for there was not a house where there was not one dead.	וְקָם פָּרְעָה בְּלַיְלָא הוּא וְכָל עֲבָדֵיהּ וְכָל מִצְרָאִי וְהָיָה צוּחָתָא רַבָּתָא בְּמִצְרַיִם אֲרִי לֵית בֵּיתָא תַּמּוּן דְּלֹא הָיָה בֵּיהּ מֵיתָא:	30 וַיָּקָם פָּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל־ עֲבָדָיו וְכָל־מִצְרַיִם וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי־אֵין בֵּית אֶשֶׁר אֵין־שָׁם מָת:

(27) ויקד העם. על צעדת הגאולה, וציאת הארץ, וצעדת הצנים שיהיו להם:
(28) וילכו ויעשו בני ישראל. וכי כבר עשו, והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו (מכילתא פי"ג): וילכו ויעשו. אף ההליכה מנה הכתוב, ליתן שכר להליכה ושכר לעשייה: כאשר צוה ה' את משה ואהרן. להגיד שצחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצוות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו:
(29) וד'. כל מקום שנאמר וה', הוא וצית דינו, שהיו"ו לשון תוספת הוא, כמו פלוני ופלוני: הכה כל בכור. אף של אומה אחרת והוא צמחריס: מבכור פרעה. אף פרעה צבור היה וגשתיר מן הצבורים, ועליו הוא אומר צֶעֱבֹר זֹאת הָעֶמְדָּקִיף (שמות ט, טז): עד בכור השבי. שהיו שמחין לאידם של ישראל, ועוד שלא יאמרו יראתנו הביאה הפורענות זו. וצבור השפחה ככלל היה, שהרי מנה מן החשוב שצולן עד הפחות, וצבור השפחה חשוב מצבור השבי:
(30) ויקם פרעה. ממטמו: לילה. ולא כדרך המלכים ששלש שעות ציוס: הוא. תחלה, ואחר כך עצדיו, מלמד שהיה הוא מחזר על צדי עצדיו ומעמידן: כי אין בית אשר אין שם מת. יש שם צבור, מת, אין שם צבור, גדול שצבית קרוי צבור, שנאמר אף אֶנִּי צֶבֶר אֶתְּנֶהוּ (מהלים פט, כח). דבר אחר, מצריות מזונות תחת בעליהן ויולדות מרווקים פנויים, והיו להם צבורות הרבה, פעמים הם חמשה לאשה אחת, כל אחד צבור לאציו:

And he called for Moses and Aaron by night and said: 'Rise up, get you forth from among my people, both ye and the children of Israel; and go, serve the LORD, as ye have said.	וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּלַיְלָא וַיֹּאמֶר קוּמוּ פָּקוּ מִגֵּד עִמִּי אִף אַתִּים אִף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִיִּזְלוּ פָּלְחוּ קֹדֶם יְיָ כְּמָא דְחִנִּיתוּן אֲמַרִין:	וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם־אַתֶּם גַּם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עֲבְדוּ אֶת־יְהוָה כְּדִבְרֵכֶם:
Take both your flocks and your herds, as ye have said, and be gone; and bless me also.'	אִף עֲנֹכוּן אִף תּוֹרִיכוּן דְּכִרּוּ כְּמָא דְמַלִּילְתוּן וְאִיִּזְלוּ וְצִלוּ אִף עָלֵי:	גַּם־צֹאנְכֶם גַּם־בָּקָרְכֶם קָחוּ כָאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבִרְכַתֶּם גַּם־אֹתִי:
And the Egyptians were urgent upon the people, to send them out of the land in haste; for they said: 'We are all dead men.'	וּתְקִיפּוּ מִצְרָאִי עַל עַמָּא לְאוֹחָא לְשַׁלְּחֵיהוֹן מִן אֶרֶצָא אֲרֵי אֲמָרוּ כּוּלָנָא מֵיתִין:	וּתְחִזְקוּ מִצְרָאִים עַל־הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כָּלָנוּ מֵתִים:
And the people took their dough before it was leavened, their kneading-troughs being bound up in their clothes upon their shoulders.	וַיִּטֵּל עַמָּא יֵת לִישְׁהוֹן עַד לָא חֲמַע מוֹתֵר אֲצִוְתֵיהוֹן צָרִיר בְּלִבּוּשֵׁיהוֹן עַל כְּתֻפֵּיהוֹן:	וַיֵּשֶׂא הָעָם אֶת־בִּצָּקוֹ טָרֵם יַחְמֵץ מִשְׁאֲרָתָם צָרֶרֶת בְּשִׁמְלָתָם עַל־שִׁכְמָם:
And the children of Israel did according to the word of Moses; and they asked of the Egyptians jewels of silver, and jewels of gold, and raiment.	וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ כְּפִתְגָמָא דְּמֹשֶׁה וּשְׁאִילוּ מִמִּצְרָאִים מְנִין דְּכֶסֶף וּמָאֲנִין דְּדָהָב וּלְבוּשִׁין:	וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרָאִים כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמֹלֹת:
And the LORD gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.	וַיִּיְיָהּ יֵת עַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאִי וַאֲשִׁאֲלוּן וְרוֹקִינוּ יֵת מִצְרָאִים:	וַיְהִי־נָתַן אֶת־חַן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרָאִים וַיִּנְצְלוּ אֶת־ מִצְרָאִים: (פ)
And the children of Israel journeyed from Rameses to Succoth, about six hundred thousand men on foot, beside children.	וַיִּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרַעַמְסֶס לְסֻכּוֹת כְּשִׁית מֵאָה אֲלָפִין גּוֹבְרָא רִגְלָאָה בְּרַ מִטְפָּלָא:	וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִרַעַמְסֶס סֻכְתָּה כְּשֶׁשׁ־מֵאוֹת אֲלָפֵי רִגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטֶּפֶל:

(31) ויקרא למשה ולאהרן לילה. מגיד שהיה מחזור על פתחי העיר ולועק, היכן משה שרוי, היכן אהרן שרוי: גם אתם. הגזרים: גם בני ישראל. הטף: ולכו עבדו וגו' כדברכם. הכל כמו שאמרם, ולא כמו שאמרתי אני, צטל לא אשלת, צטל מי ומי ההולכים, צטל רק לאכנס וצקרכם יג:
(32) גם צאנכם גם בקרכם קחו. מהו כאשר דברתם, גם אספה תפן ציגינו וצחים ועלות (שמות י, כה): וברכתם גם אותי. התפללו עלי שלא אמות, שאני זכור (מכילתא פי"ג):
(33) כלנו מתים. אמרו, לא כגזרת משה הוא, שהרי אמר ומת כל זכור, וכאן אף הפשוטים מתים, ה' או י' צצית אחד (שס):
(34) טרם יחמץ. המצריים לא הניחוס לשהות כדי חימוץ: משארתם. שירי מזה ומרור (שס): על שכמם. אע"פ שצדמות הרצה הולכו עמהם, מחצבים היו את הממות (שס):
(35) כדבר משה. שאמר להם צמארים, וישאלו איש מֵאֵת רַעְיוֹ (שמות יא, צ): ושמלת. אף הן היו חשוצות להם מן הכסף ומן הזהב, והמאות צפסוק חשוצ (מכילתא שס):
(36) וישאלום. אף מה שלא היו שואלים מהם היו נותנים להם, אחת אומר אחד טול שנים ולך: וינצלו. ורוקיניו:

38 And a mixed multitude went up also with them; and flocks, and herds, even very much cattle.	וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן עֲמֹהוּן וְעֵגָא וְתוֹרֵי בְעִירָא סְגִי לְחֻדָּא:	38 וְגַם־עַרְב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבִקָּר מְקַנָּה כְּבֹד מְאֹד:
39 And they baked unleavened cakes of the dough which they brought forth out of Egypt, for it was not leavened; because they were thrust out of Egypt, and could not tarry, neither had they prepared for themselves any victual.	וַיֹּאֲפוּ יֵת לִישָׂא דְאַפִּיקוּ מִמִּצְרַיִם גְּרִיצָן פִּטִּירָן אֲרִי לֹא חֲמֵע אֲרִי אֲתֶרְכוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יְכִילוּ לְאַתְעֲכָבֹא וְאַף זִנְדִין לֹא עֲבָדוּ לְהוֹן:	39 וַיֹּאֲפוּ אֶת־הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֹגֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי־גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכֻלוּ לְהִתְמַהֵמֶה וְגַם־צֻדָּה לֹא־עָשׂוּ לָהֶם:
40 Now the time that the children of Israel dwelt in Egypt was four hundred and thirty years.	וּמוֹתֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיתִיבּוּ בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת וּתְלָתִין שָׁנִין:	40 וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:
41 And it came to pass at the end of four hundred and thirty years, even the selfsame day it came to pass, that all the host of the LORD went out from the land of Egypt.	וַהֲוֵה מִסּוּף אַרְבַּע מֵאוֹת וּתְלָתִין שָׁנִין וַהֲוֵה בְּכֻרָן יוֹמָא דִּין נִפְקוּ כָּל חֵילָא דִּין מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:	41 וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בַעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל־צְבָאוֹת יְהוָה מֵאַרְץ מִצְרַיִם:
42 It was a night of watching unto the LORD for bringing them out from the land of Egypt; this same night is a night of watching unto the LORD for all the children of Israel throughout their generations.	לִיל שְׁמֵרִים הוּא לִילָה נְטִיר הוּא קֳדָם יְיָ לְהוֹצִיאָם מֵאַרְץ מִצְרַיִם הוּא לִילָה נְטִיר לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם: (פ)	42 לִיל שְׁמֵרִים הוּא לִילָה נְטִיר הוּא קֳדָם יְיָ לְהוֹצִיאָם מֵאַרְץ מִצְרַיִם הוּא לִילָה נְטִיר לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם: (פ)

(37) מרעמסס סכתה. ק"ך מיל היו, וצאו שס לפי שעה, שנאמר וְאֶשָׁא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נֶשְׁרִים (שמות יט, ד): הגברים: מִן עֲשִׂירִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה:

(38) ערב רב. תערוצות אומות של גרים:

(39) עגות מצות. חררה של מנה. צק של החמץ קרוי מנה: וגם צדה לא עשו להם. לדרך. מגיד שצקן של ישראל, שלא חמרו האִיך נא למדצר בלא דה, אלא האמינו והלכו (מכילתא פי"ד), הוא שמפורש בקבלה וְכָרְתִּי לָךְ קֶסֶד נְעוּרֶיךָ שְׁלֵבָת פְּלוּטִיךָ לְכַתֵּךְ אֶתְרִי צִמְדָּךְ צֶאֱרָךְ לֹא וְרֹעָה (ירמיה ז, ז), ומה שזכר מפורש אחריו קדש יִשְׁרָאֵל לְה' וגו':

(40) אשר ישבו במצרים. אחר שאר הישיבות שישצו גרים בצרץ לא להם: שלשים שנה וארבע מאות שנה. צין הכל, משנולד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה, משהיה לו זרע לאברהם נתקיים כי גר יהיה זרעך, ושלשים שנה היו משגזרה גזירת צין הצתרים עד שנולד יצחק. ואי אפשר לומר בצרץ מצרים לצדה, שהרי קהת מן הצאים עם יעקב היה, לא וחשוב כל שנותיו וכל שנות עמרם וצו ושמנים של משה, לא תמנאם כל כך, ועל כרחך הרצה שנים היו לקהת עד שלא ירד למצרים, והרצה משנות עמרם וצלעים בשנות קהת, והרצה משמונים של משה וצלעים בשנות עמרם, הרי שלא תמנאם ארבע מאות לצאת מצרים, והזקקת לומר על כרחך שאף שאר הישיבות נקראו גרות, אפילו בחצרון, כענין שנאמר אֲשֶׁר גָּר שָׁם אֶבְרָהָם וַיִּצְחָק (בראשית לה, כז), ואומר אֵת אֶבְרָהָם אֲשֶׁר גָּרָה בָּהּ (שמות ו, ד), לפיכך אתה צריך לומר כי גר יהיה זרעך, משהיה לו זרע, וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק, תמנאם מציאתן למצרים עד יציאתן ר"י שנה, וזה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך:

(41) ויהי מקץ שלשים שנה וגר ויהי בעצם היום הזה. מגיד, שכיון שהגיע הקץ, לא עכנן המקום כהרף עין, צט"ו צניסן צאו מלכיה השרת אלל אברהם לצשרו, צט"ו צניסן נולד יצחק, וצט"ו צניסן נגזרה גזירת צין הצתרים (מכילתא פי"ד):

43	And the LORD said unto Moses and Aaron: 'This is the ordinance of the passover: there shall no alien eat thereof;	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כָּל־בֶּן־נָכָר לֹא־יֹאכֹל בּוֹ:
44	but every man's servant that is bought for money, when thou hast circumcised him, then shall he eat thereof.	וְכָל־עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת־כֶּסֶף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אִם יֹאכֹל בּוֹ:
45	A sojourner and a hired servant shall not eat thereof.	תּוֹשֵׁב וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכֹל בּוֹ:
46	In one house shall it be eaten; thou shalt not carry forth aught of the flesh abroad out of the house; neither shall ye break a bone thereof.	בְּבֵית אֶחָד יֹאכֹל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבֵּית מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה וְעַצְם לֹא תִשְׁבְּרוּ־בּוֹ:
47	All the congregation of Israel shall keep it.	כָּל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:
48	And when a stranger shall sojourn with thee, and will keep the passover to the LORD, let all his males be circumcised, and then let him come near and keep it; and he shall be as one that is born in the land; but no uncircumcised person shall eat thereof.	וְכִי־יָגוּר אִתָּךְ גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה הַמּוֹלֵל לּוֹ כָּל־זָכָר וְאִם יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרָח הָאָרֶץ וְכָל־עֶרְלָ לֹא־יֹאכֹל בּוֹ:
49	One law shall be to him that is homeborn, and unto the stranger that sojourneth among you.'	תּוֹרָה אֶחָת יִהְיֶה לְאֶזְרָח וְלִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

- (42) ליל שמרים. שהיה הקצ"ה שומר ומנפה לו לקיים הצטחתו להוציאם מארץ מצרים: הוא הלילה הזה לה'. הוא הלילה שאמר לאברהם צלילה הזה אני גואל את בניך: שמרים לכל בני ישראל לדרתם. משמר וצא מן המזיקין, כענין שנאמר ולא יפן המסחית וגו':
- (43) זאת חקת הפסח. צי"ד בניסן נאמרה להם פרשה זו: כל בן נכר. שנתנכרו מעשיו לאציו שצמשים (פסחים 15), ואחד נכרי ואחד ישראל מומר במשמע (מכילתא פט"ו):
- (44) ומלתה אותו אז יאכל בו. רצו, מגיד שמילת עצדיו מעכצתו מלאכול בפסח (יצמות ע:), דברי רבי יהושע. רבי אליעזר אומר, אין מילת עצדיו מעכצתו מלאכול בפסח, א"כ מה תלמוד לומר אז יאכל בו, העצד:
- (45) תושב. זה גר תושב: ושכיר. זה הנכרי, ומה תלמוד לומר, והלא ערלים הם ונאמר וְכָל עֶרְלָ לֹא יֹאכֹל בּוֹ, אלא כגון ערצי מהול וגזעוני מהול והוא תושב או שכיר:
- (46) בבית אחד יאכל. בצורה אחת, שלא יעשו הנמנין עליו שתי חצורות ויחלקוהו, אחת אומר בצורה אחת או אינו אלא צבית אחד כמשמעו, וללמד שאם התחילו והיו אוכלים בחצר וירדו גשמים שלא יכנסו לבית, תלמוד לומר על הצבים אשר יאכלו אותו צהם, מכאן שהאוכל, אוכל צבתי מקומות (מכילתא פט"ו): לא תוציא מן הבית. מן החצורה: ועצם לא תשבירו בו. הראוי לאכילה, כגון שיש עליו כזית צמר יש בו משום שצירת עטם, אין עליו כזית צמר או מות, אין בו משום שצירת עטם:
- (47) כל עדת ישראל יעשו אותו. למה נאמר, לפי שהוא אומר בפסח מצרים שה לבית אבות, שנמנו עליו למשפחות, יכול אף פסח דורות כן, תלמוד לומר כל עדת ישראל יעשו אותו:
- (48) ועשה פסח. יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר והיה כאזרח הארץ, מה אזרח בארבעה עשר אף גר בארבעה עשר: וכל ערל לא יאכל בו. להביא את שמתו אחיו מחמת מילה, שאינו מומר לערלות ואינו נלמד מן נכר לא יאכל בו:

50	Thus did all the children of Israel; as the LORD commanded Moses and Aaron, so did they.	וַיַּעֲשׂוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּפְקִיד יְיָ ית מֹשֶׁה וְיִתְּ אֶהֱרֹן כִּן עָשׂוּ: (ס)	50
51	And it came to pass the selfsame day that the LORD did bring the children of Israel out of the land of Egypt by their hosts.	וַיְהִי בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־צְבָאתָם: (פ)	51
XIII	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:	טז
2	'Sanctify unto Me all the first-born, whatsoever opens the womb among the children of Israel, both of man and of beast, it is Mine.'	קֹדֶשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־ רָחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא:	2
3	And Moses said unto the people: 'Remember this day, in which ye came out from Egypt, out of the house of bondage; for by strength of hand the LORD brought you out from this place; there shall no leavened bread be eaten.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זְכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֶּץ:	3
4	This day ye go forth in the month Abib.	הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בַּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב:	4
5	And it shall be when the LORD shall bring thee into the land of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Hivite, and the Jebusite, which He swore unto thy fathers to give thee, a land flowing with milk and honey, that thou shalt keep this service in this month	וְהָיָה כִּי־יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֲמֹלִי וְהַחִיטִי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעָבַדְתָּ אֶת־יְהוָה הַזֶּה: בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה:	5

(49) תורה אחת וגו'. להשוות גר לאזרח אף לשאר מצות שבתורה (מכילתא סו):
 (2) פטר כל רחם. שפתח את הרחם תחלה, כמו פוטר מים ראשית מדין (משלי יז, יד). וכן יפקירו בְּשָׁפָה (תהלים כב, ח), יפתחו שפתים: לי הוא. לעממי קנינים, ע"י שהכיתי בכורי מצרים:
 (3) זכור את היום הזה. למד, שמזכירין יציאת מצרים בכל יום:
 (4) בחדש האביב. וכי לא היינו יודעין באיזה חדש יצא, אלא כך אמר להם, ראו חסד שגמלכם, שהוציא אתכם בחדש שהוא קָשָׁר לזאת, לא חמה, ולא קנה, ולא גשמים, וכן הוא אומר מוֹצֵא יָסָרִים בְּפִשְׁרוֹת (תהלים סח, ז), חֲדָשׁ שהוא כשר לזאת:
 (5) אל ארץ הכנעני וגו'. אע"פ שלא מנה אלא חמשה עממין, כל שבעה גוים במשמע (תנחומא בא יב), שכולן בכלל כנעני הם, ואחת ממשפחת כנען היתה שלא נקרא לה שם, אלא כנעני: נשבע לאבתיו וגו'. באברהם הוא אומר, בָּיִם הָיָה קֶרֶת ה' אֵת אֲבֹרָם וגו' (בראשית טו, יח), וביצחק הוא אומר גֵּר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וגו' (שם כו, ג), וביעקב הוא אומר אֶרֶץ מִצְרָיִם וגו' (שם ל, יג): זבת חלב ודבש. חלב זמן העזים, והדבש זמן התמרים ומן התאנים (רש"י

6 Seven days thou shalt eat unleavened bread, and in the seventh day shall be a feast to the LORD.	שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֶּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיהוָה: שִׁבְעָא יוֹמִין תִּיכּוֹל פִּטִּירָא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה חַגָּא קֳדָם יי:	6 שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֶּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיהוָה:
7 Unleavened bread shall be eaten throughout the seven days; and there shall no leavened bread be seen with thee, neither shall there be leaven seen with thee, in all thy borders.	מִצּוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא-יֵרָאָה לָךְ חֲמֵץ וְלֹא-יֵרָאָה לָךְ שָׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלָּה: פִּטִּירָא יתאכיל ית שבעא יומין ולא יתחזי לך חמיע ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך:	7 מִצּוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא-יֵרָאָה לָךְ חֲמֵץ וְלֹא-יֵרָאָה לָךְ שָׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלָּה:
8 And thou shalt tell thy son in that day, saying: It is because of that which the LORD did for me when I came forth out of Egypt.	וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְצֵאתִי מִמִּצְרַיִם: ותחזי לבךך ביום ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי במפקי ממצרים:	8 וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְצֵאתִי מִמִּצְרַיִם:
9 And it shall be for a sign unto thee upon thy hand, and for a memorial between thine eyes, that the law of the LORD may be in thy mouth; for with a strong hand hath the LORD brought thee out of Egypt.	וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ דִּילְמָה תִּזְכֹּר וְהָיָה לָךְ חֲזָקָה הוֹצֵאָה מִמִּצְרַיִם: ויהי לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך בדיל דתהי אורייתא דיי בפומך ארי ביד תקיפא אפקך יי ממצרים:	9 וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ דִּילְמָה תִּזְכֹּר וְהָיָה לָךְ חֲזָקָה הוֹצֵאָה מִמִּצְרַיִם:
10 Thou shalt therefore keep this ordinance in its season from year to year.	וְשָׁמַרְתָּ אֶת-הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יְמִימָה: (פ) ותטר ית קימא הדין בזמניה מזמן לזמן:	10 וְשָׁמַרְתָּ אֶת-הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יְמִימָה: (פ)
11 And it shall be when the LORD shall bring thee into the land of the Canaanite, as He swore unto thee and to thy fathers, and shall give it thee,	וְהָיָה כִּי-יָבֹאֲךָ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ וּלְאֲבֹתֶיךָ וְנָתַתָּה לָּךְ: ויהי ארי ועילנך יי לארע כנענאי כמא דקיים לך ולאבהתך ונתנה לך:	11 וְהָיָה כִּי-יָבֹאֲךָ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ וּלְאֲבֹתֶיךָ וְנָתַתָּה לָּךְ:
12 that thou shalt set apart unto the LORD all that openeth the womb; every firstling that is a male, which thou hast coming of a beast, shall be the LORD's.	וְהָעִבְרָתָּ כָּל-פֶּטֶר-רֶחֶם וְלִיהוָה וְכָל-פֶּטֶר שֹׁגֵר בַּחֲמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ תִּזְכְּרִים לַיהוָה: ותעבר כל פתח ולדא קדם יי וכל פתח ולד בעירא דיהון לך דכרין תקדיש קדם יי:	12 וְהָעִבְרָתָּ כָּל-פֶּטֶר-רֶחֶם וְלִיהוָה וְכָל-פֶּטֶר שֹׁגֵר בַּחֲמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ תִּזְכְּרִים לַיהוָה:

מגילה (ו): את העבודה הזאת. של פסח (פסחים 15), והלא כבר נאמר למעלה והיה כי תצאו אל הארץ וגו', ולמה חזר ושנאה, צטל דצר שנחשדש זה, צפרשה ראשונה נאמר וקיה כי יאמרו אליכם צגיקם מה העצדה הזאת לכם (שמות יב, כו), צצן רשע הכחוצ מדצר שהוליא את עצמו מן הכלל, וכאן והגדת לצנך צצן שאינו יודע לשאול, והכחוצ מלמדך שחפתח לו אתה צצברי אגדה המושכין את הלצ:

(8) בעבור זה. צעצור שאקיים מצותיו, כגון פסח מצה ומרור הללו: עשה ד' לי. רמז חסוצה לצן רשע לומר, עשה ה' לי ולא לך, שאלו היית שם לא היית כדאי ליגאל (מכילתא פ"ו):

(9) והיה לך לאות. יציאת מצרים תהיה לך לאות: על ידך ולזכרון בין עיניך. רוצה לומר, שחכחוצ פרשיות הללו ותקשרם צראש וצורוע: על ידך. יד שמאל, לפיכך ידכה מלא צפרשה שנייה (פסוק טו), לדרוש זה יד שהיא כהה (מכילתא שם מנחות לו):

(10) מימים ימימה. משנה לשנה (שם לו):

(11) והיה כי יבאך. יש מרצותינו שלמדו מכאן, שלא קדשו צכורות הנולדים צמדצר, והאומר קדשו מפרש ציאה זו, אם תקיימיהו צמדצר, תזכו ליכנס לארץ ותקיימיהו שם (מכילתא שם): נשבע לך. והיכן נשבע לך, והציאתי אקכם אל הארץ אשר נשאתי וגו' (שמות ו, ח): ונתנה לך. תהא צעיניך כאילו נתנה לך צו ציוס, ואל תהי צעיניך כירושת אצות (מכילתא פ"ח):

13 And every firstling of an ass thou shalt redeem with a lamb; and if thou wilt not redeem it, then thou shalt break its neck; and all the first-born of man among thy sons shalt thou redeem.	וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תַּפְדֶּה בֶּשֶׂה וְכָל בּוֹכֶרָא דְחֲמֶרָא תַּפְרוּק בְּאַמְרָא וְאִם לֹא תַּפְרוּק וְתַקְפִּיהּ וְכָל בּוֹכֶרָא דְאַנְשָׁא בְּבִנְיָהּ תַּפְדֶּה:	13 וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תַּפְדֶּה בֶּשֶׂה וְאִם-לֹא תַּפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָהּ תַּפְדֶּה:
14 And it shall be when thy son asketh thee in time to come, saying: What is this? that thou shalt say unto him: By strength of hand the LORD brought us out from Egypt, from the house of bondage;	וְהָיָה כִּי-יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מַה-זֶּאת וְאַמַּרְתָּ אֵלָיו בְּתֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדָה:	וְהָיָה כִּי-יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מַה-זֶּאת וְאַמַּרְתָּ אֵלָיו בְּתֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
15 and it came to pass, when Pharaoh would hardly let us go that the LORD slew all the firstborn in the land of Egypt, both the first-born of man, and the first-born of beast; therefore I sacrifice to the LORD all that openeth the womb, being males; but all the first-born of my sons I redeem.	וַיְהִי כִּי-הִקְשָׁה פַרְעֹה לְשַׁלְּחָנוּ וַיַּהַרְגַּם יְהוָה כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד-בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל-כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל-פֶּטֶר רִחִם הַזְּכָרִים וְכָל-בְּכוֹר בְּנֵי אִפְדָּה:	15 וַיְהִי כִּי-הִקְשָׁה פַרְעֹה לְשַׁלְּחָנוּ וַיַּהַרְגַּם יְהוָה כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד-בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל-כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל-פֶּטֶר רִחִם הַזְּכָרִים וְכָל-בְּכוֹר בְּנֵי אִפְדָּה:
16 And it shall be for a sign upon thy hand, and for frontlets between your eyes; for by strength of hand the LORD brought us forth out of Egypt.'	וְהָיָה לְאוֹת עַל-יָדְכָה וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּתֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם: (ס)	וְהָיָה לְאוֹת עַל-יָדְכָה וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּתֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם: (ס)

The Haftarah is Jeremiah 46:13 - 46:28 on page 210.

(12) והעברת. אין והעברת אלא לשון הפרשה, וכן הוא אומר והעצקסם את נחלתו לגֹּבֹהוּ (צמדזר כז, ח): שגר בהמה. גָּפֶל, שגרתו אמו ושלחמו בלא עמו, ולמדך הכתוב שהוא קדוש בצבורה לפטור את הצא אחריו, ואף שאינו נפל קרוי שגר, כמו שגר חֲלָפִיךָ, אבל זה לא צא אלא ללמד על הנפל, שהרי כבר כתב כל פטר רחם, ואם תאמר אף בכור בהמה טמאה צממע, צא ופירש במקום אחר צִבְקָךָ וצִלְאָךָ. לשון אחר יש לפרש והעברת כל פטר רחם, בכור אדם הכתוב מדבר:

(13) פטר חמור. ולא פטר שאר בהמה טמאה, גזרת הכתוב היא, לפי שנמשלו בכורי מצרים לחמורים, ועוד שסייעו את ישראל בציאתן ממצרים, (שאלך אחד משראל שלא נטל הרצה חמורים) טעונים מכספם ומוהבם של מצרים: תפדה בשב. נותן שה לכהן, ופטר חמור מותר בהנאה והשה חולין ציד כהן: וערפתו. עורפו צוקפין מאחוריו והורגו, הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו (מכילתא פי"ח): וכל בכור אדם בבניך תפדה. חמש סלעים פדיונו, קלוב במקום אחר:

(14) כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהיא עכשיו ויש מחר שהוא לאחר זמן, כגון זה, וכגון מֶסֶר יִאֲמְרוּ צִנְיָם לְצִנְיָנוּ (יהושע כז, כז), דצני גד וצני ראונו: מה זאת. זה תינוק טפס שאינו יודע להעמיק שאלתו, וסותם וסואל מה זאת, וצמקום אחר הוא אומר מה קִדְּלַת וְהַקְסִים וְהַמְשָׁקִים וגו' (דברים ו, כ), הרי זאת שאלת בן חכם. דצרה תורה כנגד ארבעה צנים, חס, רשע, ושאינו יודע לשאול, והשואל דרך חכמה:

(16) ולטוטפות בין עיניך. תפילין, ועל שם שהם ארבעה צנים קרוין טטפת, טט צִבְקָפִי שמים, פת צאפריקי שמים (מנהדרין ד:). ומנחם חזרו עס והטף אל דָּרוֹם (יחזקאל כא, ז), חל טטיפו (מכילתא, ו, א), לשון דבור, כמו ולזכרון צין עיניך האמורה צפרשה ראשונה, שהרואה אותם קשורים צין העינים, יזכור הנס וידבר צו:

17 And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that God led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt.'	וַיְהִי בַשְּׁלַח פַּרְעֹה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָתַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי־אָמַר אֱלֹהִים בְּיָנֵהֶם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם׃	נִשְׁכַּח מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם׃
18 But God led the people about, by the way of the wilderness by the Red Sea; and the children of Israel went up armed out of the land of Egypt.	וַיֹּסֶף אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם׃	וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם׃
19 And Moses took the bones of Joseph with him; for he had surely sworn the children of Israel, saying: 'God will surely remember you; and ye shall carry up my bones away hence with you.'	וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם׃	וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃
20 And they took their journey from Succoth, and encamped in Etham, in the edge of the wilderness.	וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃	וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃
21 And the LORD went before them by day in a pillar of cloud, to lead them the way; and by night in a pillar of fire, to give them light; that they might go by day and by night:	וַיֵּלֶךְ יְהוָה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלַּיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לָלֶכֶת יוֹמָם וַלַּיְלָה׃	וַיֵּלֶךְ יְהוָה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלַּיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לָלֶכֶת יוֹמָם וַלַּיְלָה׃

(17) ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם. ולא נהגס, כמו לך נחם את העם (שמות לב, לד), צהלה לך פנה אתך (משלי ו, כב): כי קרוב הוא. ונוח לשוץ צאווה הדרך למצרים. ומדרש אגדה יש הרצה: בראותם מלחמה. כגון מלחמת ויגד העמלקי והקנעני וגו' (במדבר יד, מז), אם הלכו דרך ישר היו חוזרים, ומה אם כשהקיפס דרך מעוקס אמרו נקנה ראש ונשיצה מנצימה, אם הולכים צפשוטה על אחת כמה וכמה (מכילתא פסחא פ"ח). (לפי סדר הכתוב נראה הרשימות מהפכים, ועיין ברא"ם ובז"א וצמ"י שוב נכון ע"ז): פן ינחם. יחשבו מחשבה על שיאלו, ויתנו לב לשוב:

(18) ויסב. הסיבס מן הדרך הפשוטה לדרך העקומה: ים סוף. כמו לים סוף. וסוף הוא לשון אגס שגדלים בו קנים, כמו וספס צסוף (שמות ז, ג). קנה וסוף קמלו (ישעיה יט, ו). וחמשים. אין חמושים אלא מזויינים, (לפי שהסיבס צמדבר גרס להס שעלו חמושים, שאלו היה דרך ישוב לא היו מחמושים להס כל מה שצריכין, אלא כאדם שעוצר ממקום למקום וצדעמו לקנות שס מה שיצטרך, אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן כל הצורך. וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן, שלא תאמר, צמלחמת עמלק וצמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להס כלי זיין שהכו ישראל צברצ. צרש"י ישן) וכן הוא אומר, ואסס פעצרו חמשים (יהושע א, יד), וכן תרגס אונקלוס מנציין, כמו ויצק את תניכיו (צראשית יד, יד) ווריו. דבר אחר חמושים מחמושים, אחד מחמשה יאלו, וארצעה חלקיס ממו צשלש ימי אפילה:

(19) השבע השביע. השביעס שישציעו לצניהס, למה לא השציע צניו שישאוהו לארץ כנען מיד, כמו שהשציע יעקב, אמר יוסף, אני שליט הייתי צמלרים והיה ספוק צידי לעשות, אבל צני לא יניחוס מלרים לעשות, לכך השציעס לכשיגאלו ויאלו משס, שישאוהו (מכילתא פ"ח): והעליתם את עצמותי מזה אתכם. לאחיו השציע כן, למדנו שאף עצמות כל השצביס העלו עמהס, שנאמר אתכם:

(20) ויסעו מסכות. ציוס השני, שהרי צראשון צאו מרעמסם לסכות:

22	the pillar of cloud by day, and the pillar of fire by night, departed not from before the people.	לֹא־יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: (פ) לֹא עָדִי עַמּוּדָא דְעָנָנָא בִּימָמָא וְאַף לֹא עַמּוּדָא דְאִשְׁתָּא בְּלֵילִיא מִן קֳדָם עָמָא:	22
XIV	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֹר:	לוי
2	'Speak unto the children of Israel, that they turn back and encamp before Pi-hahiroth, between Migdol and the sea, before Baal-zephon, over against it shall ye encamp by the sea.	דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי הַיַּחֲוִית בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צִפּוֹן וַיַּחֲנוּ תַחְנוּ עַל־הַיָּם: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ וַיַּחֲנוּ קֳדָם פֹּהַם חִירְתָּא בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין יָמָא קֳדָם בַּעִיל צִפּוֹן לְקַבְלִיהָ תַשְׁרוּן עַל יָמָא:	2
3	And Pharaoh will say of the children of Israel: They are entangled in the land, the wilderness hath shut them in.	וְאָמַר פַּרְעֹה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: וַיִּמַּר פַּרְעֹה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְעַוְבָלִין אֲנִי בְּאֶרֶץ אֶחָד עֲלֵיהֶן מִדְבָּרָא:	3
4	And I will harden Pharaoh's heart, and he shall follow after them; and I will get Me honour upon Pharaoh, and upon all his host; and the Egyptians shall know that I am the LORD.' And they did so.	וַחֲזַקְתִּי אֶת־לִב־פַּרְעֹה וַרְבֵּךְ אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְכַּדָּה בַּפַּרְעֹה וּבְכָל־חֵילוֹ וַיָּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ־כֵן: וְאֶתְקִיף יָת לִבָּא דְּפַרְעֹה וַיִּרְדּוּף בְּתַרְיָהוֹן וְאַתְיָסָר בַּפַּרְעֹה וּבְכָל מִשְׁרֵיתֶיהָ וַיָּדְעוּ מִצְרָאִי אֲרִי אֲנִי יְיָ וַעֲבָדוּ כֵן:	4

(21) לנחתם הדרך. נקוד פתח, שהוא כמו להנחותם, כמו לְרַחֵם־סָבִיב וְלִפְנֵי־הָאֵשׁ (דברים א, לג), שהוא כמו להראותם, אף כאן להנחותם ע"י שליח, ומי הוא השליח, עמוד הענן, והקצ"ה צכצדו מוליכו לפניו, ומכל מקום את עמוד הענן הכין להנחותם על ידו, שהרי על ידי עמוד הענן הם הולכים. עמוד הענן אינו לאורה אלא להורות הדרך:

(22) לא ימיש. הקצ"ה את עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, שעד שלא יסקע זה עולה זה (שבת כג):

(2) וישבו. לאחריהם, לצד מזרים היו מקרצין כל יום השלישי, כדי להטעות את פרעה, שיאמר תועים הם צדך, כמו שנאמר ואמר פרעה לבני ישראל וגו': ויחנו לפני פי החירות. הוא פיתוס, ועכשיו נקרא פי החירות, על שם שנעשו שם בני חורין (מכילתא בשלח פ"א), והם שני סלעים גבוהים זקופים, והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים: לפני בעל צפון. הוא נשאר מכל אלהי מזרים, כדי להטעותן, שיאמרו קשה יראתן (שם), ועליו פירש איוב מִשְׁגִּיא לְגוֹיִם וְיִאֲצָדֵם (איוב יב, כג):

(3) ואמר פרעה. כשישמע שהם שָׁבִים לאחריהם: לבני ישראל. על בני ישראל. וכן ה' יִחַס לָכֶם, עליכם. אמרי לי אֲחִי הוא (צראשית כ, יג), אמרי עלי: נבכים הם. כלואים ומשוקעים, וצלע"ז שיר"יר כמו צַעֲמֶק הַבָּקָא (תהלים פד, ז), מִבְּדֵי נְהִירוֹת (איוב כח, יא), נִבְכִי יָם (שם לח, טו). נבכים הם, כלואים הם צמדצר, שאין יודעין ללכת ממנו ולהיכן ילכו:

(4) ואכבדה בפרעה. כשהקצ"ה מתנקס צרשעים שמו מתגדל ומתכבד, וכן הוא אומר וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ וגו', ואחר כך וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִדְעָתִי וגו' (יחזקאל לח, ככג), ואומר שְׁמִי שֶׁצָּר רָשָׁעִי קָשָׁת, ואחר כך נודע צִיָּהוּדָה הַלֵּהִים (תהלים עו, ד), ואומר נודע ה' מִשְׁפָּט עָשָׂה (שם ט, יז): בפרעה ובכל חילו. הוא התחיל צעצירה וממנו התחילה הפורענות (מכילתא פ"א): ויעשו כן. להגיד שצחן ששמעו לקול משה, ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכים לצרות, אלא אמרו אין לנו אלא דצרי צן עמרם (שם):

And it was told the king of Egypt that the people were fled; and the heart of Pharaoh and of his servants was turned towards the people, and they said: 'What is this we have done, that we have let Israel go from serving us?'	וַיִּגְדַּל לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיַּהֲפֹךְ לִבָּב פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו אֶל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה-זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי-שְׁלַחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵנוּ:	ישראל
And he made ready his chariots, and took his people with him.	וַיַּאֲסֵר אֶת-רֶכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ וְטָקִים יָת רַתְּבִיָּה וַיֵּת עִמָּיהָ דִּבֶּר עִמָּיהָ:	6 לקח עמו:
And he took six hundred chosen chariots, and all the chariots of Egypt, and captains over all of them.	וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשָׁלֹשׁם עַל-בָּלֹ:	7
And the LORD hardened the heart of Pharaoh king of Egypt, and he pursued after the children of Israel; for the children of Israel went out with a high hand.	וַיִּחַזַּק יְהוָה אֶת-לֵב פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָפְקִין בְּרִישׁ גָּלִי:	8
And the Egyptians pursued after them, all the horses and chariots of Pharaoh, and his horsemen, and his army, and overtook them encamping by the sea, beside Pi-hahiroth, in front of Baal-zephon.	וַיִּרְדְּפוּ מִצְרָאִי בְּתַרְיָהוֹן וְאֶדְבִּיקוּ יַתְּהוֹן כֹּד שָׂרֵן עַל יָמָא כָּל סוֹסוֹת רַתְּבִי פַרְעֹה וּפָרְשׁוֹתָיו וּמִשְׁרִיתָיו עַל פֶּה חִירְתָא דִּקְדָם בְּעִיל צָפֹן:	שני אותם חננים על-הים כל-סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על-פי החירות לפני בעל צפון:

(5) ויגדל למלך מצרים. איקטורין שלח עמהם (מכילתא פ"א), וכיון שהגיעו ימים שקצבו לילך ולשוב, וראו שאינן חוזרין למצרים, צאו והגידו לפרעה ביום הרביעי, ובחמישי ובששי רדפו אחריהם, וליל שביעי ירדו לים, בשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח, לכן אנו קורין השירה ביום השביעי: ויהפך. נהפך ממה שהיה, שהרי אמר להם קומו אלו מחר עמי (שמות יב, לא), ונהפך לבז עבדיו, שהרי לשעבר היו אומרים לו עד מתי יקרה זה לנו למוקש, ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשילום: מעבדנו. מעבוד אותנו:

(6) ויאסר את רכבו. הוא עצמו (מכילתא פ"א): ואת עמו לקח עמו. משקם בדברים, לקינו ונטלו ממונו ושלחנם, בואו עמי, ואני לא אחנהג עמכם כשאר מלכים, דרך שאר מלכים עבדיו קודמין לו במלחמה, ואני אקדים לפניכם, שנאמר ופרעה הקריב, הקריב עצמו מיהר לפני חיילותיו, דרך שאר מלכים ליטול ביזה בראש כמו שיבחר, אני אשנה עמכם בחלק, שנאמר ושלחם עליו:

(7) בחרור. נבחרים, בחר לשון יחיד, כל רכב ורכב שבמנין זה היה בחרור: וכל רכב מצרים. ועמהם כל שאר הרכב, ומהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים, הרי נאמר וימת כל מקנה מצרים (שמות ט, י), ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר וגם מקנהו ילך עמנו (שם י, כו), משל מי היו, מהירא את דבר ה', מכאן היה רבי שמעון אומר, כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצון את מוחו (מכילתא פ"א): ושלשים על כלו. שריצאות כתרמומו:

(8) ויחזק ה' את לב פרעה. שהיה תולה אם לרדוף אם לאו, וחזק את לבו לרדוף: ביד רמה. בגבורה גבוהה ומפורסמת (מכילתא פ"א):

10 And when Pharaoh drew nigh, the children of Israel lifted up their eyes, and, behold, the Egyptians were marching after them; and they were sore afraid; and the children of Israel cried out unto the LORD.	וּפָרַעְהַ הַקָּרִיב וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסְעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃	10 וּפָרַעְהַ הַקָּרִיב וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסְעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃
11 And they said unto Moses: 'Because there were no graves in Egypt, hast thou taken us away to die in the wilderness? wherefore hast thou dealt thus with us, to bring us forth out of Egypt?	וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה הַמִּבְלִי אֵין־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחַתָּנוּ לָמוֹת בַּמִּדְבָּר מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם׃	11 וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה הַמִּבְלִי אֵין־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחַתָּנוּ לָמוֹת בַּמִּדְבָּר מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם׃
12 Is not this the word that we spoke unto thee in Egypt, saying: Let us alone, that we may serve the Egyptians? For it were better for us to serve the Egyptians, than that we should die in the wilderness.'	הֲלֹא־זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אִלְיָךְ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חַדְל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת־מִצְרַיִם מִמָּוְתוֹ בַּמִּדְבָּר׃	12 הֲלֹא־זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אִלְיָךְ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חַדְל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת־מִצְרַיִם מִמָּוְתוֹ בַּמִּדְבָּר׃
13 And Moses said unto the people: 'Fear ye not, stand still, and see the salvation of the LORD, which He will work for you to-day; for whereas ye have seen the Egyptians to-day, ye shall see them again no more for ever.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְעָמָא לֹא תִדְחִלּוּן אַתְּעַתִּידוּ וַחֲזוּ יְת פּוֹרְקָנָא דִּי דִיעֲבִיד לְכוּן יּוֹמָא דִּין אַרִי דְחֲזִיתוּן יְת מִצְרָאִי יּוֹמָא דִּין לֹא תִסְפּוּן לְמַחֲזִיהוּן עוֹד עַד עָלְמָא׃	13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ הִתְיַצְבוּ וַרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רִאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפּוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד־עוֹלָם׃
14 The LORD will fight for you, and ye shall hold your peace.'	יְיָ יִגִּית לְכוּן קָרִב וְאַתּוֹן תִּשְׁתַּקֵּינוּ׃	14 יְהוָה יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִשׁוּן׃ (פ)

(10) ופרעה הקריב. היה לו לכחוצ ופרעה קרב, מהו הקריב, הקריב עצמו ונתאמץ לקים לפניו, כמו שהתנה עמהם: נסע אחריהם. כלב אחד כאיש אחד. דבר אחר והנה מצרים נוסע אחריהם, ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור למצרים (תנחומא בשלח יג): ויצעקו. תפשו אומנות אבותם (מכילתא פ"ב). באברהם הוא אומר, אֵל הַמִּיקוֹם הַזֶּה עָמַד עָם (בראשית יט, כז). זינאק, לְשֹׁאֵף בָּדָדָה (שם כד, סג). ביעקב, וַיִּפְגַּע בַּמִּיקוֹם (שם כה, יא):

(11) המבלי אין קברים. וכי מחמת חסרון קברים, שאין קברים במצרים ליקבר שם, לקחתנו משם. שיפור פלינאס"א דינו"ן פוש"ש:

(12) אשר דברנו אליך במצרים. והיכן דברו, יגא'ה' עליכם ויִשְׁפּוּט (שמות ה, כא מכילתא פ"ב): ממונתו. מאשר נמות, ואם היה נקוד מלאפ"ס, (ר"ל חול"ס, כנודע לבעלי דקדוק שקראו חול"ס מלאפ"ס, ועיין לקמן פרשת יתרו כרש"י פסוק פן יפרוץ) היה נבאר ממימתנו, עכשיו שנקוד צשורק, נבאר מאשר נמות. וכן מי יִפָּן מוֹאֲבָנוּ, שנמות. וכן מי יִפָּן מוֹאֲבִי (שמואל-ב יט, יט) דאבשלוס, שאמות. כמו לְיוֹם קִיּוּמִי לְעַד (נפניה ג, ח), עַד שׁוֹבִי בְּצִלּוֹם (דברי הימים-ב יח, כו) שאקום שאשוב:

(13) כי אשר ראיתם את מצרים וגו'. מה שראיתם אותם אינו אלא היום, היום הוא שראיתם אותם ולא תוסיפו עוד:
(14) ה' ילחם לכם. בשבילכם, וכן פי' ה' נלחם להם, וכן אם לאל תריבין (איזיג, ח), וכן ואשר דבר לי (בראשית כד, ז),
וכן ה' תריבין לבעל (שופטים, לא):

15 And the LORD said unto Moses: 'Wherefore criest thou unto Me? speak unto the children of Israel, that they go forward.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מַה־ תַּצְעֲקָ אֵלַי דְּבַר אֶל־בְּנֵי־ יִשְׂרָאֵל וַיֵּסְעוּ:	שלישי יא
16 And lift thou up thy rod, and stretch out thy hand over the sea, and divide it; and the children of Israel shall go into the midst of the sea on dry ground.	וְאֵת טוֹל יַת חוֹטְרְךָ וְאָרִים יַת יָדְךָ עַל יַמָּא וּבִזְעָתִי וַיִּיעָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹ יַמָּא בִּיבְשָׁתָא:	16 וְאֵתָה הָרַם אֶת־מִטְּךָ וּנְטָה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבָשָׁה:
17 And I, behold, I will harden the hearts of the Egyptians, and they shall go in after them; and I will get Me honour upon Pharaoh, and upon all his host, upon his chariots, and upon his horsemen.	וְאֵנָּה הֶאֱנַח מִתְקִיף יַת לְבָא דְּמִצְרָאִי וַיִּיעָלוּ בְּתַרְיָהוֹן וְאֶת־יִשְׂרָאֵל בְּפַרְעֹה וּבְכָל מִשְׁרִיתָיָה בְּרִתְכוּהִי וּבְכַפְרִישׁוּהִי:	17 וְאֲנִי הִנְנִי מַחְזֵק אֶת־לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְכָּדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל־חִילוֹ בְּרַכְבּוֹ וּבְכַפְרִישׁוֹ:
18 And the Egyptians shall know that I am the LORD, when I have gotten Me honour upon Pharaoh, upon his chariots, and upon his horsemen.'	וַיֵּדְעוּ מִצְרָאִי אֲרִי אֵנָּה יְיָ בְּאֶת־תִּקְרוּתִי בְּפַרְעֹה בְּרִתְכוּהִי וּבְכַפְרִישׁוּהִי:	18 וַיֵּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּהַפְכֹּדִי בְּפַרְעֹה בְּרַכְבּוֹ וּבְכַפְרִישׁוֹ:
19 And the angel of God, who went before the camp of Israel, removed and went behind them; and the pillar of cloud removed from before them, and stood behind them;	וְנָטַל מִלְּאֲכָא דִּינָּה דְּמַדְבַּר קֳדָם מִשְׁרִיתָא דִּי־יִשְׂרָאֵל וְאֶתָּא מִבְּתַרְיָהוֹן וְנָטַל עִמּוּדָא דְּעָנְנָא מִן קֳדָמֵיהוֹן וּשְׁתָּא מִבְּתַרְיָהוֹן:	19 וַיֵּסַע מִלְּאֲכָד הָאֱלֹהִים הַהֲלִיף לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה מֵאַחֲרֵיהֶם וַיֵּסַע עִמּוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם:
20 and it came between the camp of Egypt and the camp of Israel; and there was the cloud and the darkness here, yet gave it light by night there; and the one came not near the other all the night.	וְעָאֵל בֵּין מִשְׁרִיתָא דְּמִצְרָאִי וּבֵין מִשְׁרִיתָא דִּי־יִשְׂרָאֵל וַהֲוָה עָנְנָא וְקִבְלָא לְמִצְרָאִי וּלְיִשְׂרָאֵל נֹהַר כָּל לַיְלָא וְלֹא אֶתְקַרְבוּ דִּין לְוַת דִּין כָּל לַיְלָא:	20 וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וַהֲחֹשֶׁךְ וַיֵּאָר אֶת־הַלַּיְלָה וְלֹא־ קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלַּיְלָה:

(15) מה תצעק אלי. למדנו, שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקד"ה, לא עת עתה להאריך בתפלה, שישראל נחונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי, עלי הדבר חלוי ולא עליך, כמ"ש להלן, על בני ועל פעל ידי תִּקְוִי (ישעיה מה, יא): דבר אל בני ישראל ויסעו. אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם, והם, והאמונה שהאמינו כי וינאח, לקרוע להם הים (מכילתא פ"ג):

(19) וילך מאחריהם. להצדיל בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ולקבל חסם וצליקסטרקאות של מצרים. בכל מקום הוא אומר מלאך ה', וכאן מלאך האלהים, אין אלהים בכל מקום אלא דין, מלמד שהיו ישראל נחונין בדין צאומה שעה, אם להנצל אם להאבד עם מצרים: ויסע עמוד הענן. כשחשיכה, והשלים עמוד הענן את המחנה לעמוד האש, לא נסתלק הענן כמו שהיה רגיל להסתלק ערבית לגמרי, אלא נסע והלך לו מאחריהם, להחשיך למצרים:

(20) ויבא בין מחנה מצרים. משל למהלך צדק וצנו מהלך לפניו, באו לסטים לשבזתו, נטלו מלפניו ונתנו לאחוריו, בא זאב מאחוריו, נתנו לפניו, באו לסטים לפניו וזאבים מאחוריו, נתנו על זרועו ונלחם בהם. כך וְאֵנָּה תִּקְוִי לְאֶפְרַיִם קָחַם עַל זְרוּעָתִי (הושע יא, ג): ויהי הענן והחשך. למצרים: ויאר. עמוד האש את הלילה לישראל, והלך לפניו כדרכו

21 And Moses stretched out his hand over the sea; and the LORD caused the sea to go back by a strong east wind all the night, and made the sea dry land, and the waters were divided.	וַיֹּטֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיִּנְלָךְ יְהוָה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קְדוֹמָא וַתִּקַּף כָּל לַיְלָא וַשּׁוּי יַת יַמָּא לַיְבָשָׁתָא וַתִּבָּצְעוּ מֵיָא:	21 וַיֹּטֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיִּנְלָךְ יְהוָה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קְדוֹמָא וַתִּקַּף כָּל לַיְלָא וַשּׁוּי יַת יַמָּא לַיְבָשָׁתָא וַתִּבָּצְעוּ מֵיָא:
22 And the children of Israel went into the midst of the sea upon the dry ground; and the waters were a wall unto them on their right hand, and on their left.	וַיֵּבְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם וַיִּבְּשָׂה וַתִּמָּה לָהֶם חוֹמָה מִיְּמִינֵם וּמִשְׁמָאלֵהֶם:	22 וַיֵּבְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם וַיִּבְּשָׂה וַתִּמָּה לָהֶם חוֹמָה מִיְּמִינֵם וּמִשְׁמָאלֵהֶם:
23 And the Egyptians pursued, and went in after them into the midst of the sea, all Pharaoh's horses, his chariots, and his horsemen.	וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּסוֹת פָּרְעֹה רַתְמוֹתָי וּפָרָשׁוֹתָי לָגוֹ יָמָא:	23 וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּסוֹת פָּרְעֹה וּפָרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם:
24 And it came to pass in the morning watch, that the LORD looked forth upon the host of the Egyptians through the pillar of fire and of cloud, and discomfited the host of the Egyptians.	וַהֲיָה בַּבֹּקֶר וַיִּשְׁקֹף יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וּבְעַמּוּד עָנָן וַתִּבְּחַל הַחֵמָה מִצְרַיִם:	24 וַהֲיָה בַּבֹּקֶר וַיִּשְׁקֹף יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וּבְעַמּוּד עָנָן וַתִּבְּחַל הַחֵמָה מִצְרַיִם:
25 And He took off their chariot wheels, and made them to drive heavily; so that the Egyptians said: 'Let us flee from the face of Israel; for the LORD fighteth for them against the Egyptians.'	וַאֲעָדִי יַת גִּלְגָּלִי רַתְּמֵיהֶם וַיִּדְּבְרוּן לְהוֹן בְּתַקּוּף וַאֲמָרוּ מִצְרַאִי נִעְרוֹק מִן קֶדֶם יִשְׂרָאֵל אֲרִי דָא הִיא גְבוּרָתָא דִּי דַּעֲבַד לְהוֹן קֶרְבִּין בְּמִצְרַיִם:	25 וַיִּסֹּר אֶת אִפְּן מִרְכָּבֹתָיו וַיִּנְהַגְהוּ בִּכְבֹּדֶת נִיאָמַר מִצְרַיִם אֲנוֹסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יִהְיֶה נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: (פ)

ללכת כל הלילה, והחשך של ערפל ללד מזרים: ולא קרב זה אל זה. מחנה אל מחנה (מכילתא פ"ד):
(21) ברוח קדים עזה. צרוח קדים שהיא עזה שצרוחות, הוא הרוח שהקצ"ה נפרע צה מן הרשעים, שנאמר קרוח קדים
אֶפְיָס (ירמ' יז, יז), יצא קדים רוח ה' (הושע יג, טו), רוח הקדים שֶׁצָרָךְ בְּלָצַיִם (יחזקאל כז, כו), הָהָה צְרוּחוֹ הַקָּשָׁה צִיּוֹם
קָדִים (ישעיה כז, ח): ויבקעו המים. כל מים שצבועים (מכילתא פ"ד):

(23) כל סוס פרעה. וכי סוס אחד היה, אלא מגיד שאין כולם חסובין לפני המקום אלא כסוס אחד:
(24) באשמרת הבוקר. שלשת חלקי הלילה קרוין אשמורת, ואותה שלפני הצוקר אשמורת הצוקר (צרכות ג.).
ואומר אני, לפי שהלילה חלוק למשמרות שיר של מלאכי השרת, כת אחר כת לשלשה חלקים, לכך קרוי אשמורת, וזהו שתרגס
אונקלס מפרש: וישקף. ויצט, כלומר פנה אליהם להשחיתם. ותרגומו וְאֶסְקְפִי, אף הוא לשון הצטת, כמו שְׁדָה צִפִּים
(צמדצ כג, יד), לְתַקֵּל כְּכֹתֶס: בעמוד אש וענן. עמוד ענן יורד ועושה אותה כטיט, ועמוד אש מרתחו, וטלפי סוסיהם
משתמטות (מכילתא פ"ה): ויהם. לשון מהומה, אשטורד"יטון צלע"וערצבס, נטל סגִיזות שלהם. ושנינו צפרקיר"ר אליעזר
צנו של ר' יוסי הגלילי, כל מקום שנאמר צו מהומה, הרעשת קול הוא, וזה אצ לללן, וַיִּרְעַם ה' צָקוֹל גָּדוֹל וגו' על פִּלְשְׁתִּים וַיִּהְיֶם
(שמואל א' ז, י):

(25) ויסר את אופן מרכבותיו. מכה האש נשרפו הגלגלים, והמרכבות נגררות, והיושבים בהם נעים ואצריהן מתפרקין:
וינהגוהו בכבדות. צנהגה שהיא כצדה וקשה להם, צמדה שמדדו וַיִּקְצַד לְצוֹ הוּא וַעֲצָדוֹ (שמות ט, לד), אף כאן וינהגוהו
צנצדות: נלחם להם במצרים. צמריים. דבר אחר צמריים, צארץ צמריים, שכשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם
שנשאר צמריים:

26 And the LORD said unto Moses: 'Stretch out thy hand over the sea, that the waters may come back upon the Egyptians, upon their chariots, and upon their horsemen.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה נְטֵה אֶת-יָדְךָ עַל-הַיָּם וַיָּשָׁבוּ הַמַּיִם עַל-מִצְרַיִם עַל-רֶכְבָּו וְעַל-פָּרָשָׁיו:	רצעי
27 And Moses stretched forth his hand over the sea, and the sea returned to its strength when the morning appeared; and the Egyptians fled against it; and the LORD overthrew the Egyptians in the midst of the sea.	וַיִּטֵּן מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בִּקְרֹל לְאַיְתָּנּוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם:	27
28 And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, even all the host of Pharaoh that went in after them into the sea; there remained not so much as one of them.	וַיָּשָׁבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת-הָרֶכֶב וְאֶת-הַפָּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרֹעֶה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא-נִשְׁאַר בָּהֶם עַד-אֶחָד:	28
29 But the children of Israel walked upon dry land in the midst of the sea; and the waters were a wall unto them on their right hand, and on their left.	וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֹשֶׁתָּא בְּגוֹ יָמָא וּמֵיָא לְהוֹן שׁוּרִין מִיְמִינֵהוֹן וּמִסְמָאלֵהוֹן:	29
30 Thus the LORD saved Israel that day out of the hand of the Egyptians; and Israel saw the Egyptians dead upon the sea-shore.	וַיֹּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-מִצְרַיִם מֵת עַל-שַׂפַּת הַיָּם:	30
31 And Israel saw the great work which the LORD did upon the Egyptians, and the people feared the LORD; and they believed in the LORD, and in His servant Moses.	וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת-יְהוָה וַיֵּאֱמִינוּ בִּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ: (פ)	31

(26) וישבו המים. שזקופים ועומדים כחומה, ישונו למקומם ויכסו על מצרים:
(27) לפנות בקר. לעת שהזקוק פונה לנצל: לאיחנו. למקפד הראשון: נסים לקראתו. שהיו מהוממים ומטורפים ורצין לקראת המים: וינער ה'. כאדם שמנער את הקדירה והופך העליין למטה והמתחון למעלה, כך היו עולין ויורדין ומשמרין צים, ונתן הקצ"ה צהם חיות לקבל היסורין: וינער. ושיניק, והוא לשון טרוף בלשון ארמי. והרבה יש במדרש אגדה:
(28) ויכסו את הרכב וגו' לכל חיל פרעה. כך דרך המקראות לכתוב למ"ד יתירה, כמו לָכֵל פְּלִיז פִּעֵשָׁה נְחָשֶׁת (שמות כו, ג), וכן לָכֵל פְּלִיז הַמִּשְׁכָּן, בָּל עֲצָדָהוּ (שם יט), וַיִּסְלַח וַיִּמְלִיכָהּ לָכֵל פְּלִיזָהּ, ואינה אלא תקון לשון:
(30) וירא ישראל את מצרים מת. שפלטן היס על שפתו, כדי שלא יאמרו ישראל, כשם שאנו עולים מלד זה, כך הם עולין מלד אחר רחוק ממנו, וירדפו אחרינו:
(31) את ה' הגדולה. את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקצ"ה. והרבה לשונות נופלין על לשון יד, וכולן לשון יד ממש הן, והמפרשו יתקן הלשון אחר ענין הדבור:

For brevity, all notes of breaks in the Song of the Sea are omitted. For the proper formatting for this passage, see page 204.

XV	Then sang Moses and the children of Israel this song unto the LORD, and spoke, saying: I will sing unto the LORD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.	בְּכֵן שָׁבַח מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְת תּוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא קָדָם יי וְאָמְרוּ לְמִימַר נִשְׁבַּח וְנוֹדִי קָדָם יי אֲרִי אֶתְנָאֵי עַל גִּיּוֹתֵנָא וְגִיּוֹתָא דִּילִיָּהּ הִיא סוּסָא וְרִכְבָּיָהּ רָמָא בִּימָא:	אֲז יִשִּׁיר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֹאֲמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-גָאָה גָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בֵּינָם:	XV
2	The LORD is my strength and song, And He is become my salvation; This is my God, and I will glorify Him; My father's God, and I will exalt Him.	תּוֹקְפִי וְתוֹשְׁבַחְתִּי דְחִילָא יי אָמַר בְּמִימְרֵיהּ וְהוּהָ לִי לְפָרִיק דִּין אֱלֹהֵי וְאֶבְנֵי לִיהּ מְקַדֵּשׁ אֱלֹהָא דְאַבְהָתִי וְאַפְלַח קְדָמוּהִי:	עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְמָנָהּ:	2

(1) אז ישיר משה. אז כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה. וכן אז ידבר יהושע (יהושע י, יב). וכן יצית יעשה לבח פרעה (מלכים-א ז, ח), חשב בלבו שיעשה לה. אף כאן ישיר, אמר לו לבו שישיר, וכן עשה, ויאמרו לאמר אשירה לה'. וכן זיהושע כשראה הנס, אמר לו לבו שידבר, וכן עשה, ויאמר לעיני ישראל. וכן שירת הבאר, שפתח בה אז ישיר ישראל (במדבר כא, יז), פירש אחריו עלי צאר ענו לה. אז יצנה שלמה צמה (מלכים-א יא, ז), פירשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא צנה, למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה, זה ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רז"ל, מכאן רמז לתחיית המתים מן החורה, וכן בכלל, חוץ משל שלמה שפירשוהו בקש לבנות ולא צנה. ואין לומר וליישב לשון הזה כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד וכן מיד, כגון קָהָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב (איוב א, ה), על פי ה' יִסְנוּ (במדבר ט, כג), וַיֵּשׁ אֶשֶׁר יְהִיָּה הָעָקֵן, לפי שהן דבר ההווה תמיד, ונופל בו בין לשון עתיד ובין לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשעה, אינו יכול לישבו בלשון הזה: כי גאה גאה. כתרוממו. (דבר אחר, בא הכפל לומר שעשה דבר שאי אפשר לבשר ודם לעשות, כשהוא נלחם בחזירו ומתגבר עליו, מפילו מן הסוס, וכאן סוס ורכבו רמה צים, וכל שאי אפשר לעשות על ידי זולתו נופל בו לשון גאות, כמו כי גאות עָשָׂה (ישעיה יב, ה), וכן כל השירה תמצא כפולה, עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה, ה' איש מלחמה ה' שמו, וכן כולם. ברשי"י יסן). דבר אחר כי גאה גאה, על כל השירות וכל מה שאקלם בו, עוד יש בו חוספת, ולא כמדת בשר ודם, שמקלסין אותו ואין בו: סוס ורכבו. שניהם קשורים זה בזה, והמים מעלין אותם לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין: רמה. השליך, וכן וקמיו לגאֹה אֶתְּוֹן נוקֵא (דניאל ג, כא). ומדרש אגדה, כתוב אחד אומר רמה, וכתוב אחד אומר ירה, מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום, כמו מי ירה אָקֵן פִּנְקָה (איוב ו, ו), מלמעלה למטה:

(2) עזי וזמרת יה. אונקלוס תרגם תוקפי ותשבחתי, עזי כמו עזי בשור"ק, וזמרת כמו וזמרת, ואני תמה על לשון המקרא, שאין לך כמוהו בנקודתו במקרא, אלא בשלשה מקומות שהוא סמוך אלל וזמרת, וכל שאר מקומות נקוד שור"ק, ה' עֲזִי וְעֲזִי (ירמיה טז, יט), עֲזִי אֶלְיָךְ אֶתְמַרָּה (תהלים נט, י), וכן כל תיבה בת שתי אותיות הנקודה מלאפ"ס, כשהיא מארכת באות שליטת ואין השניה (בשור"א) בחטף, הראשונה נקודה בשור"ק. כגון עז עזי, רוק רוקי, חק חקי, על עולו, יסור עולו, כל כלו, ושלישים על כלו. ואלו שלשה עזי וזמרת, של כאן ושל ישעיה ושל תהלים, נקודה בחטף קמ"ץ, ועוד אין באחד מהם כתוב וזמרת, אלא וזמרת, וכלם סמוך להם ויהי לי לישועה. לכך אני אומר ליישב לשון המקרא, שאין עזי כמו עזי, ולא וזמרת כמו וזמרת, אלא עזי שם דבר הוא, כמו היִצְיָי צִשְׁמִים (שם כגב, א), שְׁכֵנִי צִשְׁמִי סֵלַע (עובדיה א, ג), שְׁכֵנִי סֵנָה (דברים לג, טז). וזהו השבח, עזי וזמרת יה, הוא היה לי לישועה, וזמרת דבוק הוא לתיבת ה', כמו לְעֶזְרַת ה' (שופטים ה, כג), צִשְׁמִי (ישעיה ט, יח), על דְּבַרְתָּ צִנִּי הָדָם (קהלת ג, יח). ולשון וזמרת, לשון לא תִּמְוֹר (ויקרא כה, ד), זְמִיר עֲרִיזִים (ישעיה כה, ה), לשון כסות וכרייתה, עוזו ונקמתו של אלהינו היה לנו לישועה. ואל תתמה על לשון ויהי, שלא נאמר היה, שיש לנו מקראות מדברים בלשון זה, וזה דוגמתו, אֶת קִירוֹת הַצִּיָּת סָבִיב לְהִיָּקֵל וְלִדְבִיר וַיַּעֲשֶׂה לָעוֹת סָבִיב (מלכים-א ו, ה), היה לו לומר עשה ללעות סביב. וכן וַיִּשְׁרָאֵל הַיִּשְׂרָאֵלִים עֲרִי יְהוָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם חֲצָצֵם (דברי הימים-ב י, יז), היה לו לומר מלך עליהם רחבעם. מִצְלָתִי יִלְכֶּת ה' וגו' וַיִּשְׁחָטֵם (במדבר יד, טז), היה לו לומר שחטם. וְהַחֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה וְגו' וַיָּמָתוּ (שם לו"ז), מתו היה לו לומר.

3	The LORD is a man of war, The LORD is His name.	יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: יי מֵאֲרִי נִצָּחַן קָרְבֵּיא יי שְׁמִיָּה:	3
4	Pharaoh's chariots and his host hath He cast into the sea, And his chosen captains are sunk in the Red Sea.	מִרְכַּבֹּת פָּרְעֹה וַחֲיָלָיו יָרָה בָּיָם וּמִבְחָר שְׁלִשְׁוֹ טָבְעוּ בָיָם-סוּף: רַתְכֵי פָרְעָה וּמִשְׁרֵיתֶיהָ שָׁדִי בִימָא וּמִבְחָר גְּבֻרָתֵי אֲטָבְעוּ בִימָא דְסוּף:	4
5	The deeps cover them— They went down into the depths like a stone.	תַּהֲמַת יַכְסִּימוּ יָרְדוּ בַּמְצוֹלֹת כָּמוֹ-אָבֶן: תַּהוּמֵיָא חָפוּ עֲלֵיהֶוּן נַחְתוּ לְעוּמִקֵּיא כְּאִבְנָא:	5
6	Thy right hand, O LORD, glorious in power, Thy right hand, O LORD, dasheth in pieces the enemy.	יְמִינֶךָ יְהוָה נֶאֱדָרִי בַכָּח יְמִינֶךָ יְהוָה תִּרְעֵץ אוֹיֵב: יְמִינֶךָ יי אֲדִירָא בַחֲיָלָא יְמִינֶךָ יי תִּבְרַת סְנָאָה:	6
7	And in the greatness of Thine excellency Thou overthrowest them that rise up against Thee; Thou sendest forth Thy wrath, it consumeth them as stubble.	וּבְסִגְיָ תוֹקֶפֶךָ תִּבְרַתְנוּן לְדָקְמוּ עַל עַמּוּךָ שְׁלַחַת רִיגוּךָ שִׁיצינון כְּנוֹרָא לְקֶשֶׁא: וּבְרָב גְּאוּנֶךָ תִּתְרַס קִמְיָךָ תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ יֹאכְלֵמוּ כֶּקֶשׁ:	7

וְאֶשֶׁר לֹא שָׁם לָצוֹ אֶל דְּבַר ה' וַיַּעַז (שמות ט, כא), הִיא לֹא לומר עַז: זֶה אֵלֵי. כַּכּוּדוֹ נִגְלָה עֲלֵיהֶם וְהָיוּ מֵרָאִי אֹתוֹ בְּאֶצְבַּע, רֹאשֶׁהָ שִׁפְחָה עַל הַיָּם מֵהָ שְׁלֹא רָאוּ נִצִּיאִים: וְאֵנֹדוֹ. אֲנוּקְלוֹס תִּרְגֵּם לִשׁוֹן נוֹה, נוֹה שְׁלֵמָן (יִשְׁעִיָה לֵג, כ), לְנוֹה צֶאֱן (שִׁסְ סָה, י). דְּבַר אַחֵר וְאֵנֹדוֹ, לִשׁוֹן נוֹי, אֶסְפֵּר נוֹי וְשִׁבְחוּ לְבָאֵי עוֹלָם, כְּגוֹן מֵהָ לוֹדֶךָ מִלּוֹד, לוֹדִי צֶאֱן וְאֶלּוֹס (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, טי), וְכָל הַעֲנִין: אֱלֹהֵי אֲבִי. הוּא זֶה, וְאֵרֹמְמָנֵהוּ. אֱלֹהֵי אֲבִי, לֹא אֲנִי תַחֲלַת הַקְדוּשָׁה, אֲלֵא מוֹחֲזָקָה וְעוֹמְדָה לִי הַקְדוּשָׁה, וְאֵלֵהוּמוֹ עַלִי מִימֵי אֲבוֹתֵי:

(3) ד' אִישׁ מִלְחָמָה. כְּעַל מִלְחָמָה, כְּמוֹ אִישׁ נְעֻמִי (רוֹת א, ג), וְכָל אִישׁ וְאִישׁ מִתּוֹרְגָמִין כְּעַל, וְכָן וְכָן וְכָיִיתָ לְאִישׁ (מִלְכִּים-א ז, ז), לִגְדוֹר: ד' שְׁמוֹ. מִלְחָמוֹתָיו לֹא כְּכִלִּי זִינִן, אֲלֵא בְשִׁמּוֹ הוּא נִלְחָם, כְּמוֹ שֶׁאֵמַר דּוֹד וְאֶנְכִּי צֶאֱן אֶלְיָךְ צֶאֱסָה ה' קְצָאוֹת (שְׁמוּאֵל-א יז, מה). דְּבַר אַחֵר ה' שְׁמוֹ, אֶף בְּשִׁפְחָה שֶׁהוּא נִלְחָם וְנוֹקֵם מֵאוֹיְבָיו, אֹתוֹ הוּא בְּמַדְמוֹ לְרַחֵם עַל בְּרוּאָיו וְלִזְנוֹן אֶת כָּל בָּאֵי עוֹלָם, וְלֹא כְּמַדְמַת מִלְכֵי אֲדָמָה, כִּשֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִלְחָמָה פּוֹנֵה עֲזָמוֹ מִכָּל עַסְקִים, וְאִין צוֹ כַּח לַעֲשׂוֹת וְזוֹ:

(4) יֵרָה בָיָם. שְׂדֵי צִימָא, שְׂדֵי לִשׁוֹן יִרְיָה. וְכָן הוּא אֹמֵר אֲנִי יֵרָה יֵרָה (שְׁמוֹת יט, יג), אֲנִי אֶשְׁקָצָה אֶשְׁקָצָה, וְהִתִּי"ו מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּלוֹ בְּמִקּוֹם הַתַּפְעֵל: וּמִבְחָר. שֶׁסְּדֵר, כְּמוֹ מִרְכָּב, מִשְׁכָּב, מִקְרָא קִדְשׁ: טָבְעוּ. אִין טָבְעִיָה אֲלֵא בְּמִקּוֹם טִיט, כְּמוֹ טָבְעִיָה צִינִן מְזוּלָה (תְּהִלִּים סט, ג), וַיַּעַז יִרְמְיָהוּ בְּטִיט (יִרְמִיָה לז, ו). מִכִּילָתָא (פ"ד). מִלְמַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַיָּם טִיט, לְגַמּוֹל לֵהֶם כְּמַדְמַת שֶׁשֶׁעָבְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים:

(5) יִכְסִימוּ. כְּמוֹ יִכְסוּס, וְהִי"ד הַאֲמַנְעִית יִתִּירָה צוֹ, וְדֶרֶךְ מִקְרָאוֹת בְּכָךְ, כְּמוֹ וְכָקֶרֶךְ וְכָקֶרֶךְ יִרְצִין (דְּבָרִים ח, יד), יִרְצִין מִדְּשִׁן בְּיָתֶךָ (תְּהִלִּים לו, ט), וְהִי"ד רֹאשׁוֹנָה שֶׁמִּשְׁמַעָה לִשׁוֹן עֲתִיד, כִּךְ פִּרְשׁוּהוּ, טָבְעוּ בָיָם סוּף כְּדִי שִׁיחֲזֹרוּ הַיָּם וּיִכְסוּ אֹתוֹן. יִכְסִימוּ, אִין דּוֹמָה לֹא בְּמִקְרָא בְּנִקּוּדָתוֹ, וְדֶרֶכּוֹ לֵהִיּוֹת בְּנִקּוּדָתוֹ יִכְסִימוּ בְּמִלָּא"פּוֹס (גִּס כֶּאֱן מוֹכַח לֵהִיּוֹת חוֹלָם כִּמ"ש): כְּמוֹ אֲבִן. וּבְמִקּוֹם אַחֵר לָלוּ כְּעוֹפֶרֶת, וּבְמִקּוֹם אַחֵר יֹאכְלֵמוּ כֶּקֶשׁ, הַרְשָׁעִים כֶּקֶשׁ, הוֹלִכִים וּמִטּוֹרְפִין עוֹלִין וְיוֹרְדִין. צִינּוּיִס כֶּאֱבֶן, וְהַכְּשִׁירִים כְּעוֹפֶרֶת, שִׁנְחוּ מִיד:

(6) יִמְיִנֶךָ. יִמְיִנֶךָ. שְׁנֵי פַעַמִּים, כִּשִּׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רָצוֹנוֹ שֶׁל מִקּוֹם הַשְׁמָאֵל נַעֲשִׂית יִמִּין: יִמְיִנֶךָ ד' נֶאֱדָרִי בַכָּח. לֵהֲלִיל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְיִמְיִנֶךָ הַשְּׁנִית תִּרְעֵץ אוֹיֵב. וְלִי נִרְאָה, אֹתָהּ יִמִּין עֲזָמָה תִּרְעֵץ אוֹיֵב, מֵהָ שֶׁאִי אֶפְשֶׁר לֵאדָם לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי מִלְּאָכּוֹת צִיד אַחַת. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, יִמְיִנֶךָ הַנֶּאֱדָרֶת בְּכַח מֵהָ מִלְּאָכְתָּהּ, יִמְיִנֶךָ, הִיא תִּרְעֵץ אוֹיֵב, וְכִמָּה מִקְרָאוֹת דּוּגְמָתוֹ, כִּי הִנֵּה אֶיֶצֶק ה' כִּי הִנֵּה אֶיֶצֶק יֹאכְדוֹ (תְּהִלִּים צב, י), עַד מִתִּי רִשְׁעִים ה' עַד מִתִּי רִשְׁעִים יַעֲלֹזוּ (שִׁסְ זד, ג), נֶאֱשָׁר נֶאֱשָׁר ה' נֶאֱשָׁר נֶאֱשָׁר קוֹלָם (שִׁסְ לג, ג), לֹא לֵנוּ ה' לֹא לֵנוּ (שִׁסְ קטו, א), אֶשְׁכָּנָה נֶאֱשָׁר ה' אֶשְׁכָּנָה אֶת הַשְּׁמַיִם (הוֹשֵׁעַ ז, כג), אֶלְכִּי לֵה' אֶלְכִּי אֶשְׁכָּנָה (שׁוֹפְטִים ה, ג), לֹלִי ה' וְגו' לֹלִי ה' אֶשְׁכָּנָה לֵנוּ דְּקוֹס עֲלִינוּ אֶדָם (תְּהִלִּים קכד, אצ), עוֹרִי עוֹרִי דְּצוּרָה עוֹרִי עוֹרִי דְּצוּרָה שִׁיר (שׁוֹפְטִים ה, יצ), תִּרְמְסָה רָגְלִי רָגְלִי עָנִי (יִשְׁעִיָה כו, ו), וְנָתַן אֶרְקָם לְנִתְלָה נִתְלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ (תְּהִלִּים קלו, כאכצ): נֶאֱדָרִי. הִי"ד יִתִּירָה, כְּמוֹ רִצְתִי עָם, שְׂרָתִי בְּמִדְיָנוֹת (אִיכָה א, א), גְּנָבָתִי יוֹם (בִּרְאִישִׁית לא, לט): תִּרְעֵץ אוֹיֵב. תַּמִּיד הִיא רוֹעֲנָתָהּ וּמִשְׁבַּרְתָּהּ הָאוֹיֵב, וְדוֹמָה לֹא וְיִרְעָנוּ וְיִרְעָנוּ אֶת צְנִי יִשְׂרָאֵל, בְּשׁוֹפְטִים (י, ח). (דְּבַר אַחֵר, יִמְיִנֶךָ הַנֶּאֱדָרֶת בְּכַח הִיא מִשְׁבַּרְתָּהּ וּמִלְקָה אוֹיֵב):

8 And with the blast of Thy nostrils the waters were piled up— The floods stood upright as a heap; The deeps were congealed in the heart of the sea.	ובכוח אפיו נערמו מים נצבו כמו נד נזלים קפאו תהומות בלב-ים:	8 וּבְכֹחַ אַפְיוֹ נִעְרְמוּ מַיִם נִצְבּוּ כְמוֹ-נֶד נִזְלִים קָפְאוּ תְהוֹמוֹת בְּלִב-יָם:
9 The enemy said: 'I will pursue, I will overtake, I will divide the spoil; My lust shall be satisfied upon them; I will draw my sword, my hand shall destroy them.'	יִתְהוּ אֹמֵר סִנְאָה אֲרֹדוּף אֲדַבִּיק אֶפְלִיג בְּזֹתָא תִסְבַּע מִנְהוֹן נִפְשִׁי אֶשְׁלֹף חֲרָבִי תִשְׂרִינֵנִי יָדִי:	9 אָמַר אֹיֵב אֲרֹדוּף אֶחְלֶק שָׁלַל תִּמְלָאמוּ נִפְשִׁי אֲרִיק חֲרָבִי תִוְרִישְׁמוּ יָדִי:
10 Thou didst blow with Thy wind, the sea covered them; They sank as lead in the mighty waters.	אֲמַרְתָּ בְּמִימְרְךָ חָפָא עֲלֵיהֶן יָמָא אֶשְׁתַּקְעוּ כַּאֲבָרָא בְּמִיִּן תִּקְיִפִּין:	10 נִשְׁפַּתְּ בְּרוּחְךָ כִּסְמוּ יָם צָלְלוּ כַּעֲוֹפֶרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים:

(7) וברב גאונך. אם היד בלנד רועצת האויב, כשהוא מרימה צרוב גאונו אז יהרוס קמיו, ואם צרוב גאונו לצד אויביו נהרסים, ק"ו כששלח צם חרון אף יאכלמו: תהרס. תמיד אתה הורס קמיו הקמים נגדך, ומי הם הקמים כנגדו, אלו הקמים על ישראל, וכן הוא אומר, כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יִהְיֶינָה (תהלים פג, ג), ומה היא ההמיה, על עמך יַעֲרִימוּ סוּד (שם שס, ד), ועל זה קורא אותם אויביו של מקום:

(8) וברוח אפיו. היוצא משני נחיריים של אף, דָּבַר הכתוב כביכול בשכינה דוגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע ארון הצריות כפי ההוה, שיוכלו להצין דבר. כשאדם כועס יוצא רוח מנחיריו, וכן עָלָה עָשָׁן צָאָפו (תהלים יח, ט), וכן ימרוח אפו יָכְלו (איוב ד, ט), וזהו שאמר לַמֶּעַן שְׁמִי אֶחְרִיף אִפִּי (ישעיה מה, ט), כשזעפו נחה נשימתו ארוכה, וכשהוא כועס נשימתו קצרה. ותהֲלִתִּי אֶחְטָטֶם לָךְ (שם), ולמען תהלתי אשים חטם באפי, לסתום נחירי בפני האף והרוח שלא יצאו. לך, בשצילך. אחטט, כמו נאקה בחטט, במסכת שבת (נא:), כך נראה בעיני. וכל אף וחרון שבמקרא אני אומר כן, חרה אף, כמו וְעָלְמִי סָרָה מִנִּי חָרָב (איוב ל, ל), לשון שרפה ומוקד, שהנחירים מתחממים ונחרים צעת הקֶץ וחרון, מגזרת חרה, כמו רָצוֹן מגזרת רצה, וכן חמה לשון חמימות, על כן הוא אומר וַתִּחַמְתּוּ בָּעֶרְבָה זו (אסתר א, יג), ובגזרת החמה אומר, נתקררה דעתו: בערמו מים. אונקלוס תרגם לשון ערמימות, ולשון נחות המקרא כמו עֲרַמְתָּ חָטִים (שיר השירים ז, ג), ונצבו כמו נד יוכית: בערמו מים. ממוקד רוח שיצא מאפך יצשו המים, והם נעשו כמין גלים וכריות של ערימה שהם גבוהים: כמו נד. כתרגמו כְּשׁוֹר, כחומה: נד. לשון צָבֹר וכנוס, כמו גַּד קָזִיר צִיּוֹם גִּטְלָה (ישעיה יז, יא), פֶּנֶס פֶּנֶד (תהלים לג, ו), לא כתב כונס כנאד אלא כנד, ואילו היה כנד כמו כנאד, וכונס לשון הכנסה, היה לו לכתוב מכנים כנאד מי הם, אלא כונס לשון אוסף וצור הוא, וכן קמו גַּד אֶסֶד (יהושע ג, טז), וַיַּעֲמֵדוּ גַּד אֶסֶד (שם יג), ואין לשון קימה ועמידה בנאדות אלא בחומות וצורים, ולא מצינו נאד נקוד אלא במללאפו"ם (חול"ם), כמו שִׁמְיָה דַּמְעָתִי בְּנֶאֱדָךְ (תהלים נו, ט), אֶת נֶאֱדָךְ (שופטים ד, כ), קפאו. כמו וכָבַדְתָּהּ סַקְפִּיאֲנִי (איוב ו, ו), שהקשו ונעשו כאבנים, והמים זורקים את המזרים על האבן בכח ונלחמים צם בכל מיני קושי: בלב ים. בחזק הים, ודרך המקראות לדבר כן, עד לַב הַשָּׁמַיִם (דברים ד, יא), אֶלְבָּד הָאֵלָה (שמואל-ב יח, יד), לשון עקרו ותקפו של דבר:

(9) אמר אויב. לעמו, כְּשִׁפְסָם צדצרים ארדוף ואשיגם ואחלק שלל עם שרי ועבדי: תמלאמו. תמלא מהם שפי. רוחי ורנוני, ואל תחמה על חיצה המדצרת בשתים, תמלאמו תמלא מהם, יש הרבה כלשון הזה, כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נִסְפְּנִי (שופטים א, טו), כמו נחת לי. ולא יָכְלו דָּבְרוּ לָשָׁלֵם (בראשית לו, ד), כמו דבר עמו. צָנִי וְאֶלְנִי (ירמיה י, כ), כמו יצאו ממני. מקפר צָעִדִי אֲגִידֵנוּ (איוב לא, לו), כמו אגיד לו. אף כאן תמלאמו, תמלא נפשי מהם: אריק חרבי. אשלוף, ועל שם שהוא מריק את התער בשליפתו ונשאר ריק, נופל צו לשון הרקה, כמו מְרִיקִים שְׁקִיָּה (בראשית מב, לה), וְכִלְיוֹ יִרְקוּ (ירמיה מה, יב). ואל תאמר, אין לשון ריקות נופל על היוצא, אלא על התיק ועל השק ועל הכלי שיצא ממנה, אצל לא על החרב ועל היין, ולדחוק ולפרש אריק חרבי כלשון וַיִּרָק אֶת טַגְיָאֵיו (בראשית יד, יד), אזדיין בחרצו, מצינו הלשון מוסב אף על היוצא, שָׁמָּה חֲרֹק (שיר השירים א, ג), וְלֹא הֲרֹק מִפְּלִי אֶל פְּלִי (ירמיה מה, יא). לא הורק הכלי אין כתיב כאן, אלא לא הורק היין מכלי אל כלי, מצינו הלשון מוסב על היין, וכן וְהִרְקוּ סִדְרָתָם עַל יְפֵי סִדְרָתָם (יחזקאל כח, ז), דחירס: תורישמו. לשון רישות ודלות, כמו מוריש ומעשיר (שמואל-א ב, ז):

(10) נשפת. לשון הפחה, וכן וְגַם נִשְׁף צָהָם (ישעיה מ, כד): צללו. שקעו, עמקו לשון מנולה: כעופרת. אצר,

Who is like unto Thee, O LORD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders?	לִית בָּר מִנֶּךָ אֵת הוּא אֱלֹהָא יִ לִית אֱלֹה אֵלָא אֵת אֲדִיר בְּקוּדְשָׁא דְחִיל תּוֹשְׁבְהֵן עֲבִיד פְּרִישָׁן:	מִי־כִמְכָּה בָּאֵלִם יְהוָה מִי כִמְכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תְהִלָּת עֲשֵׂה פִּלָּא:
Thou stretchedst out Thy right hand— The earth swallowed them.	אֲרִימָת יְמִינְךָ בִּלְעָתָנוּן אֲרָעָא:	נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אָרֶץ:
Thou in Thy love hast led the people that Thou hast redeemed; Thou hast guided them in Thy strength to Thy holy habitation.	דִּבְרַחֵי בְּטִבְנוּתְךָ לְעַמָּא דָּנָן דִּפְרַקְתָּא דִּבְרַחֵי בְּתוֹקְפְךָ לְדִירָא דְקוּדְשָׁךְ:	נָחִית בְּחֶסֶדְךָ עַם־נֹו גְאֻלָּתְךָ נִתְּלָת בְּעֻזָּךְ אֶל־גְּנוּה קְדֻשָּׁךְ:
The peoples have heard, they tremble; Pangs have taken hold on the inhabitants of Philistia.	שָׁמְעוּ עַמְּמִיָּא וְזָעוּ דְחִלָּא אֲחַדְתָּנוּן לְדָהוּן יְתִבִּין בְּפִלְשֶׁת:	שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אֲחִזָּו יִשְׁבִּי פִלְשֶׁת:
Then were the chiefs of Edom affrighted; The mighty men of Moab, trembling taketh hold upon them; All the inhabitants of Canaan are melted away.	בְּכֵן אֲתִבְהִילוּ רִבְרִבֵּי אֲדוֹם תְּקִיפֵי מוֹאָב אֲחַדְתָּנוּן רְתִיתָא אֲתִבְרוּ כָל דָּהוּן יְתִבִּין בְּכַנְעָן:	אֲזִי נִבְהָלוּ אֱלֹופֵי אֲדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחַזְמוּ רָעַד נִמְגּוּ כָל יִשְׁבֵּי כְנָעַן:
Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O LORD, Till the people pass over that Thou hast gotten.	תַּפּוּל עֲלֵיהוֹן אֵימָתָא וְדַחֲלָתָא בְּסִגֵּי תוֹקְפְךָ יִשְׁתַּקִּין כְּאֲבָנָא עַד דִּיעְבֵּר עַמְךָ יִי יְת אֲרִנְנָא עַד דִּיעְבֵּר עַמָּא דָּנָן דִּפְרַקְתָּא יְת יִרְדְּנָא:	תַּפּוּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ וְפָחַד בְּגִדְל זְרוּעָה יְדָמוּ כְּאֲבָן עַד־ יַעְבֵּר עַמְךָ יְהוָה עַד־יַעְבֵּר עַם־נֹו קִנְיָתְךָ:

פלו"ס צלע"ו:

- (11) באלים. בחזקים, כמו וְאֵת אֵילֵי הָאֶרֶץ לָקַח (יחזקאל יז, ג), אֵילֵינִי לְעֹזְרֵי חוֹשָׁה (תהלים כז, כ): נורא תהלת. יראוי מלהגיד תהלותיו פן ימעטו, כמ"ש לך דְּמִיָּה תְהִלָּה (שם סה, ז):
- (12) נשית ימינך. כשהקצ"ה נוטה ידו, הרשעים קָלִים וּפְלִים, לפי שהכל נתון בידו וּפְלִים זהטייתה, וכן הוא אומר, וְה' יִשָּׂה יָדוֹ וְקָשַׁל עוֹזֶר וְנָפַל עֶזֶר (ישעיה לא, ג), משל לכלי זכוכית הנחתנים בידי אדם, מטה ידו מעט והן נופלין ומשתצרין: תבלעמו ארץ. מכאן שזכו לקצורה, בשכר שאמרו ה' הצדיק:
- (13) נהלת. לשון מנהל. ואונקלוס מרגס לשון נושא וסובל, ולא דקדק לפרש אחר לשון העברית:
- (14) ירגזון. מתרגזין: ישובי פלשת. מפני שהרגו את בני אפרים, שמהירו את הקץ וילאו בחזקה, כמפורש בדצרי הימים, והרגום אנשי גת:
- (15) אלופי אדום אילי מואב. והלא לא היה להם לירא כלום, שהרי לא עליהם הולכים, אלא מפני אניות (מכילתא שירה פ"ט), שהיו מתאוננים ומצטערים על כבודם של ישראל: נמוגו. נמסו, כמו צְרִיצִים סְמֻנְגָנָה (תהלים סה, יא). אמרו, עלינו הם צאים, לבלותינו ולירש את ארצנו:
- (16) תפול עליהם אימתה. על הרחוקים: ופחד. על הקרובים, כענין שנאמר פִּי שָׁמְעָנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹצִיָּשׁ וגו' (יהושע ג, י). מכילתא שירה פ"ט): עד יעבור. עד יעבור. כחצת משר אומות, כחפץ הקנוי בדמים יקרים שחציו על האדם:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of 17 Thine inheritance, The place, O LORD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O Lord, which Thy hands have established.	תְּבַלְאֵמוּ וְתַטְעֵמוּ בְּהָר נַחֲלָתְךָ מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פַּעֲלֶתָ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנֵנוּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ	17 תְּבַלְאֵמוּ וְתַטְעֵמוּ בְּהָר נַחֲלָתְךָ מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פַּעֲלֶתָ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כּוֹנֵנוּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ יְיָ אֶתְקַנְתָּהּ יְדִידְךָ
18 The LORD shall reign for ever and ever.	יְיָ מַלְכוּתִיָּה לְעֹלָמָא וּלְעֹלָמֵי עֲלָמֵיָא	18 יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד
For the horses of Pharaoh went in with his chariots and with his 19 horsemen into the sea, and the LORD brought back the waters of the sea upon them; but the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea.	אֲרֵי עָלוּ סוּסוֹת פָּרְעֹה בְּרִתְכוּהֵי וּבַפָּרְשׁוֹהֵי בִּימָא וְאֶתִּיב יְיָ עֲלֵיהֶן יַת מִי יִמָּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלִיכוּ בִּיבְשָׁתָא בְּגוּ יִמָּא	19 כִּי בָא סוֹס פָּרְעֹה בִּרְכָבוֹ וּבַפָּרְשָׁיו בַּיָּם וַיָּשָׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת־מֵי הַיָּם וַיַּבֵּן יִשְׂרָאֵל הָלָכוּ בִּיבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: (פ)
And Miriam the prophetess, the 20 sister of Aaron, took a timbrel in her hand; and all the women went out after her with timbrels and with dances.	וַנְּסִיבַת מִרְיָם נְבִיאָתָא אֶחָתִּיהָ דְּאַהֲרֹן יַת תּוּפָא בִּידָהּ וַנִּפְקָא כָּל נְשִׂאֵי בְּתֵרְהָא בְּתוּפִין וּבַחֲנָנִין	20 וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֶחָת אֶהֱרֹן אֶת־תּוּפָא בִּידָהּ וַתֵּצְאוּ כָּל־הַנְּשִׂאִים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבַמַּחֲלָת:
And Miriam sang unto them: Sing 21 ye to the LORD, for He is highly exalted: The horse and his rider hath He thrown into the sea.	וַמַּעֲנִיא לְהוֹן מִרְיָם שִׁבְחוּ וְאוֹדוּ קֹדֶם יְיָ אֲרֵי אֶתְגָּאֵי עַל גִּיּוֹתֵיָא וְגִיאּוֹתָא דִּילִיָּהּ הִיא סוּסִיא וּרְכָבִיהּ רָמָא בִּימָא	21 וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוֹ לַיהוָה כִּי־גָאֵה גָאֵה סוֹס וּרְכָבוֹ רָמָה בַּיָּם: (ס)
And Moses led Israel onward from 22 the Red Sea, and they went out into the wilderness of Shur; and they went three days in the wilderness, and found no water.	וַאֲפִיל מֹשֶׁה יַת יִשְׂרָאֵל מִיַּמָּא דְּסוּף וַנִּפְקוּ לְמַדְבָּרָא דְחִגְרָא וַאֲזָלוּ תַלְתָּא יוֹמִין בְּמַדְבָּרָא וְלֹא אִשְׁכְּחוּ מַיָּא	22 וַיֵּסַע מֹשֶׁה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיָּם־ סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל־מִדְבַר־שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשַׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־מָצְאוּ מַיִם:

(17) תביאמו. נתנצח משה שלא יכנס לארץ, לכך לא נאמר תביאנו, (נראה שלא יכנסו לארץ וכו'), והכי איתא צהדיא פרק יש נחלין (צבא צהרא דף קי"ט): וצמכילתא (שס פ"י), הצנים יכנסו ולא האבות, אף שלא נגזרה גזירת מרגלים עדיין, מכל מקום ניצח ולא ידע מה ניצח. מהרש"ל: מכון לשבתך. מקדש של מטה מכון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת: מקדש. הטעם עליו זקף גדול, להפרידו מתיבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידיך ה'. חציב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר אף ד'י יסדה ארץ (ישעיה מח, יג), ומקדש צמתי ידים, ואימתי יצנה צמתי ידים, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לצבא שכל המלוכה שלו:

(18) לעולם ועד. לשון עולמית הוא, והו"ו צו יסוד, לפיכך הוא פתוחה, אצל אֶלְכִּי הַיּוֹדֵעַ וְעַד (ירמיה כט, כג), שהו"ו צו שמוש, קמוצה היא:

(19) כי בא סוס פרעה. כאשר צא:

(20) ותקח מרים הנביאה. היכן נתנצחה, כשהיתה אחות אהרן קודם שנולד משה, אמרה עתידה אמי שחלד בן וכו', כדאיתא בסוטה (יז). דבר אחר אחות אהרן, לפי שמסר נפשו עליה כשנצטרעה, נקראת על שמו: את התף. כלי של מיני זמר: בתופים ובמחולות. מוצטחות היו לדקנויות שצדור שהקצ"ב עושה להם נסים, והו"ו תופים ממזרים:

(21) ותען להם מרים. משה אמר שירה לאנשים, הוא אומר והם עוין אחרי, ומרים אמרה שירה לנשים (מכילתא פ"י):

23 And when they came to Marah, they could not drink of the waters of Marah, for they were bitter. Therefore the name of it was called Marah.	וַיָּבֹאוּ מִרְיָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמֶּנֶּה כִּי מָרִים הֵם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מָרָה:	23 וַיָּבֹאוּ מִרְיָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמֶּנֶּה כִּי מָרִים הֵם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מָרָה:
24 And the people murmured against Moses, saying: 'What shall we drink?'	וַיִּלְנוּ הָעָם עַל-מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה-נִּשְׁתֶּה:	24 וַיִּלְנוּ הָעָם עַל-מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה-נִּשְׁתֶּה:
25 And he cried unto the LORD; and the LORD showed him a tree, and he cast it into the waters, and the waters were made sweet. There He made for them a statute and an ordinance, and there He proved them;	וַיִּצַק קָדֵם יְיָ וְאֶלְפִיָּה יְיָ אֶעָא וְרָמָא לִמְיָא וּבִסִּימוּ מִיָּא תַמָּן גִּזְרָ לִיהּ קִיָּם וְדִין וְתַמָּן נִסִּיָּהּ:	25 וַיִּצַק קָדֵם יְיָ וְאֶלְפִיָּה יְיָ אֶעָא וְרָמָא לִמְיָא וּבִסִּימוּ מִיָּא תַמָּן גִּזְרָ לִיהּ קִיָּם וְדִין וְתַמָּן נִסִּיָּהּ:
26 and He said: 'If thou wilt diligently hearken to the voice of the LORD thy God, and wilt do that which is right in His eyes, and wilt give ear to His commandments, and keep all His statutes, I will put none of the diseases upon thee, which I have put upon the Egyptians; for I am the LORD that healeth thee.'	וַיֹּאמֶר אִם קִבַּלְתָּ תִּקְבֹּל וְאִם לֹא תִּקְבֹּל לִמְיָא דִּי אֶלְהֵי וְדִכְשֵׁר קְדָמוּהִי תַעֲבִיד וְתִצִּית לְפָקוּדוֹהִי וְתִטֵּר כָּל קִימוּהִי כָּל מַרְעִין דְּשׁוּיָתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשׁוּיָנִין עֲלֶיךָ אֲרִי אֲנָא יְיָ אֲסֹד:	26 וַיֹּאמֶר אִם-שְׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹלִי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהִאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל-חֻקָּיו כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא-אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רַפָּאָךְ: (ס)
27 And they came to Elim, where were twelve springs of water, and three score and ten palm-trees; and they encamped there by the waters.	וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינֹת מַיִם וְשְׁבַעִים תְּמָרִים וַיִּחַנּוּ-שָׁם עַל-הַמַּיִם:	חמשי וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינֹת מַיִם וְשְׁבַעִים תְּמָרִים וַיִּחַנּוּ-שָׁם עַל-הַמַּיִם:

(22) ויסע משד. הסיען צעל כרחס, שעטרו מנרים את קוסיהס צכשטיי זהב וכסף ואצנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם צים, וגדולה היחה ציות הים מציות מנרים, שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף (שיר השירים א, יא. מכילתא פסחא סוף פ"ג). לפיכך הוצרך להסיען צעל כרחס:

(23) ויבאו מרתה. כמו למרה. ה"א צסוף חיבה צמקוס למ"ד צמחלה, והת"י היא צמקוס ה"א הנשרשת צחיבה מרה, וצמחיכה כשהיא נדצקת לה"א שהוא מוסף צמקוס הלמ"ד, תהפך ה"א של שרש לתי"ו, וכן כל ה"א שהיא שרש צחיבה תהפך לתי"ו צמחיכה. כמו חמה אין לי (ישעיה כז, ד), ותחמו צערה זו (אסתר א, יצ), הרי ה"א של שורש נהפכת לתי"ו מפני שנצמכת אל הו"א הנוספת. וכן עצד ואמה, הנה תמתי צלה (צראשית ל, ג). לנפש חיה (שם צ, ז), ויהמחו סחיו לקס (איוב לג, כ). צין דקמה (שופטים ד, ה), ותשצחו דקמסה (שמואל א-ב ז, יז):

(24) וירגנו. לשון נפעל הוא, וכן התרגום לשון נפעל הוא, ואתקדמו, וכן דרך לשון תלונה להצב הדבור אל האדם, מתלונן, מתרועע, ולא אמר לונן, רועס, וכן יאמר הלועז דקומפ"ל ישנ"ק ש"י מוסב הדבור אליו צאמר ש"י:

(25) שם שם לו. צמרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו צהם, צבת, ופרה אדומה, ודינין (סנהדרין נו:): ושם נסדו. לעס, וראה קשי ערפן, שלא נמלכו צמשה צלשון יפה, צקש עלינו רחמים שיהיו לנו מים לשחות, אלא נתלוננו:

(26) אם שמוע תשמע. זו קצלה שיקצלו עליהם: תעשה. היא עשייה: והאזנת. תטה אזנים לדקדק צהם: כל חקיו. דצרים שאינן אלא גזירת מלך צלא שום טעם, ויצר הרע מקנטר עליהם, מה איסור צאלו, למה נאסרו, כגון לצישת כלאים ואכילת חזיר ופרה אדומה וכיוצא צהם: לא אשים עליך. ואם אשים, הרי הוא כלל הושמה, כי אני ה' רופאך (מכילתא ויסע פ"א), זהו מדרשו. ולפי פשוטו כי אני ה' רופאך, ומלמדך תורה ומצות למען נתנל מהם, כרופא הזה האומר לאדם אל תאכל דצרים שמחזירים אותך לידי חולי, וזהו איזון מצות, וכן הוא אומר רפאות תהי לך (משלי ג, ח):

XVI And they took their journey from Elim, and all the congregation of the children of Israel came unto the wilderness of Sin, which is between Elim and Sinai, on the fifteenth day of the second month after their departing out of the land of Egypt.	וַיֵּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:	XVI וַיֵּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
2 And the whole congregation of the children of Israel murmured against Moses and against Aaron in the wilderness;	וְכָל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מָרְדוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּמִדְבָּר:	2 (כ) וַיִּלִּינוּ (ק') וַיִּלְוֹנוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּמִדְבָּר:
3 and the children of Israel said unto them: 'Would that we had died by the hand of the LORD in the land of Egypt, when we sat by the flesh-pots, when we did eat bread to the full; for ye have brought us forth into this wilderness, to kill this whole assembly with hunger.'	וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְאָמְרוּ מִי-יָתֵן מוֹתֵנוּ בְּיַד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשֹׁבְתֵנוּ עַל-סֵד הַבָּשָׂר בְּאֹכְלֵנוּ לֶחֶם לְשָׂבַע כִּי-הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-הָעָם:	3 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יָתֵן מוֹתֵנוּ בְּיַד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשֹׁבְתֵנוּ עַל-סֵד הַבָּשָׂר בְּאֹכְלֵנוּ לֶחֶם לְשָׂבַע כִּי-הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-הָעָם:
4 Then said the LORD unto Moses: 'Behold, I will cause to rain bread from heaven for you; and the people shall go out and gather a day's portion every day, that I may prove them, whether they will walk in My law, or not.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲאֵנָה מַחִית לָכֵן לֶחֶם מִן-שָׁמַיִם וַיִּפְקֹן עָמָּה וַיִּלְקְטוּן כֹּתֶם יוֹם בְּיוֹמָהּ בְּדִיל דַּאֲנִסִּינוּן הִיָּחֹן בְּאֹרְתִי אִם לֹא:	יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיִּצָּא הָעָם וַיִּלְקְטוּ דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיּוֹד בְּתוֹרָתִי אִם-לֹא:
5 And it shall come to pass on the sixth day that they shall prepare that which they bring in, and it shall be twice as much as they gather daily.'	וַיְהִי בְיוֹמָה שְׁתִּיתָאָה וַיִּתְקַנּוּן יֵת דִּינִתוֹן וַיְהִי עַל חַד תִּרְיִן עַל דִּילְקִטוֹן יוֹם יוֹם:	5 וַיְהִי בַיּוֹם הַשֵּׁשִׁי וַיַּכְיֵנוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַהֲיָה מִשְׁנָה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

(27) שתיים עשרה עינת מים. כנגד י"ב שצטים נזדמנו להם: וע' חמרים. כנגד שצעים זקנים: (1) בחמשה עשר יום. נתפרש היום של חנייה זו, לפי שבו ציוס כלתה החררה שהוציאו ממצרים והזכירו למן, למדנו, שאכלו משירי הצֶק (או משירי המנה) ששים ואחת סעודות, וירד להם מן צ"ז באייר, ויום א' בשבת היה, כדאיתא במסכת שבת (פז:): (2) וילוו. לפי שכלה הלחם: (3) מי יתן מותנו. שגמות, ואינו שם דבר כמו מותנו (בחולס), אלא כמו עשותנו, חנותנו, שובנו, לעשות אנחנו, לחנות אנחנו, למות אנחנו. ותרומנו לוי דמיִתָּקָה, לו מחנו, הלוואי והיינו מתים: (4) דבר יום ביומו. לורך אכילת יום ילקטו ציומו, ולא ילקטו היום ללורך מחר (מכילתא ויסע פ"ב): למען אנחנו הילך בתורת. אם ישמרו מותם התלויות צו, שלא יותירו ממנו, ולא ילאו בשבת ללקוט: (5) והיה משנה. ליום ולמחרת: משנה. על שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע. ואומר אני אשר יציאו והיה משנה, לאחר שיציאו ימלאו משנה במדידה, על אשר ילקטו וימדו יום יום, והיו ללקט לקס משנה, בלקיטתו היה נמלא לחם משנה, והיו על פן הוא נתן לקס ציוס הששי לקס יומים, ונתן לכס צרכה (פויש"ן) צבית, למלאות העומר פעמים ללחם יומים:

And Moses and Aaron said unto all the children of Israel: 'At even, then ye shall know that the LORD hath brought you out from the land of Egypt;	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִמְשָׁא וְתִדְעוּן אֲרִי יְיָ אִפִּיק יִתְכּוֹן מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב וִידַעְתֶּם כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
and in the morning, then ye shall see the glory of the LORD; for that He hath heard your murmurings against the LORD; and what are we, that ye murmur against us?	וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת-כְּבוֹד יְהוָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-תְּלֹנְתֵיכֶם עַל-יְהוָה וְנַחֲנוּ מָה כִּי (כ) תִּלְוְנוּ (ק) תִּלְוְנוּ עָלֵינוּ:	וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת-כְּבוֹד יְהוָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-תְּלֹנְתֵיכֶם עַל-יְהוָה וְנַחֲנוּ מָה כִּי (כ) תִּלְוְנוּ (ק) תִּלְוְנוּ עָלֵינוּ:
And Moses said: 'This shall be, when the LORD shall give you in the evening flesh to eat, and in the morning bread to the full; for that the LORD heareth your murmurings which ye murmur against Him; and what are we? your murmurings are not against us, but against the LORD.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּדִיתִין יְיָ לָכֵן בְּרִמְשָׁא בִסְרָא לְמִיכַל וּלְחֵמָא בְּצַפְרָא לְמִסְבַּע בְּדִשְׁמִיעֹן קִדְּם יְיָ תוֹרַעְמִתְכֹן דְּאִתּוֹן מִתְרַעְמִין עֲלוּהִי וְנַחֲנָא מָה לָּא עֲלָנָא תוֹרַעְמִתְכֹן אֱלֹהִין עַל מִימְרָא דִּי:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בִּתְתַת יְהוָה לָכֶם בְּעֶרֶב בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וּלְחֶם בַּבֹּקֶר לְשִׁבְעַת בְּשָׁמַעַי יְהוָה אֶת-תְּלֹנְתֵיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו וְנַחֲנוּ מָה לֹא-עָלֵינוּ תְּלֹנְתֵיכֶם כִּי עַל-יְהוָה:
And Moses said unto Aaron: 'Say unto all the congregation of the children of Israel: Come near before the LORD; for He hath heard your murmurings.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵימָר לְכָל כְּנֹשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל קְרִיבוּ קִדְּם יְיָ אֲרִי שְׁמִיעֹן קִדְּמוּהִי תוֹרַעְמִתְכֹן:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן אֵמָר אֶל-כָּל-עַדְתִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת-תְּלֹנְתֵיכֶם:
And it came to pass, as Aaron spoke unto the whole congregation of the children of Israel, that they looked toward the wilderness, and, behold, the glory of the LORD appeared in the cloud.	וַהֲוָה כַּד מְלִיל אַהֲרֹן עִם כָּל כְּנֹשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְ�רָאֵל וְאַתְפְּנִיאוּ לְמַדְבָּרָא וְהָא יִקְרָא דִּי אֲתַגְלִי בַּעֲנָנָא:	וַיְהִי כַּדְבָּר אַהֲרֹן אֶל-כָּל-עַדְתִּי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר וַהֲוָה כְּבוֹד יְהוָה נִרְאָה בַּעֲנָן: (פ)

- (6) ערב. כמו לערב: וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים. לפי שאמרתם לנו כי הוצאתם אותנו, תדעו כי לא אנחנו המוציאים, אלא ה' הוציא אתכם שיגיו לכם את השליו:
- (7) ובקר וראיתם. לא על הכבוד שנאמר והנה כבוד ה' נראה בצדק נאמר, אלא כך אמר להם, ערב וידעתם כי היכולת בידו ליתן תאומכם, ובשר יתן, אך לא צפנים מאירות יתנו לכם, כי שלא כהוגן שאלתם אותו, ומכרם מלאה, והלחם ששאלתם לצורך ציריכם, לבקר תראו את כבוד אור פניו, שירידוהו לכם דרך חזה בצקר, שיש שעות להכניו, וטל מלמעלה וטל מלמטה כמונח בקופסא: תלונותיכם על ה'. כמו אשר על ה'. ועל כרחי אני זקוק לפרש תליון בלשון תפעילו, מפני דגשם וקרייתו, שאילו היה רפה, הייתי מפרשו בלשון תפעילו, כמו וילן הקסם על משה (שמות יז, ג), או אם היה דגוש ואין בו יו"ד ונקרא תליון, הייתי מפרשו לשון תלוננו, עכשיו הוא משמע תליון את האחרים, כמו במרגלים ויליון עליו את כל העדה (במדבר יד, ז):
- (8) בשר לאכול. ולא לשווע, למדה תורה דרך ארץ שאין אוכלין בשר לשווע. ומה ראה להוריד לחם בצקר ובשר בערב, לפי שהלחם שאלו כהוגן, שאי אפשר לו לאדם בלא לחם, אבל בשר שאלו כהוגן, שהרבה בהמות היו להם, ועוד שהיה אפשר להם בלא בשר, לפיכך נתן להם בשעת טורח שלא כהוגן: אשר אתם מלינים עלינו. את האחרים, השומעים אתכם מתלוננים:
- (9) קרבו. למקום שהעני ירד:

- 11 And the LORD spoke unto Moses, saying: שם וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ומליל יי עם מֹשֶׁה לְמִימֹר:
- 12 'I have heard the murmurings of the children of Israel. Speak unto them, saying: At dusk ye shall eat flesh, and in the morning ye shall be filled with bread; and ye shall know that I am the LORD your God.' שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלִוּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבֶּר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֶרְבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקָר תִּשְׂבְּעוּ־לֶחֶם וַיִּדְעוּתָם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: שְׁמִיעַ קִדְמֵי יְת תוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּיל עֲמִהוֹן לְמִימֹר בֵּין שְׁמִשָּׁא תִיכְלוֹן בִּסְרָא וּבִצְפָרָא תִסְבְּעוֹן לֶחֶם וַתִּדְעוּן אֲרִי אֲנִי אֱלֹהֵכֶן:
- 13 And it came to pass at even, that the quails came up, and covered the camp; and in the morning there was a layer of dew round about the camp. וַיְהִי בָעֶרֶב וַתַּעַל הַשָּׁלֹו וַתִּכַּס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבִבְקָר הָיְתָה שִׁכְבַּת הַטָּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה: וַיְהִי בְרִמְשָׁא וּסְלִיקַת שָׁלֹו וַחֲפַת יְת מִשְׁרִיתָא וּבִצְפָרָא הָיְתָה נַחֲתַת טָלָא סָחוּר סָחוּר לְמִשְׁרִיתָא:
- 14 And when the layer of dew was gone up, behold upon the face of the wilderness a fine, scale-like thing, fine as the hoar-frost on the ground. וַתַּעַל שִׁכְבַּת הַטָּל וַהֲלָה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דֶּק מַחְסָפִס דֶּק כִּכְפֹּר עַל־הָאָרֶץ: וּסְלִיקַת נַחֲתַת טָלָא וְהָא עַל אֲפִי מִדְבָּרָא דְעֵדֶק מְקַלָּף דְעֵדֶק דְגִיר כְּגִלְדָא עַל אֲרָעָא:
- 15 And when the children of Israel saw it, they said one to another: a'What is it?'—for they knew not what it was. And Moses said unto them: 'It is the bread which the LORD hath given you to eat.' וַיֵּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מִן הָהוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לֶאֱכֹלָה: וַחֲזוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גִבֹּר לְאָחוּי מִנָּא הוּא אֲרִי לֹא יָדְעוּן מָא הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְהוֹן הוּא לֶחֶם מֵא דִיהִב יי לְכוֹן לְמִיכָל:
- 16 This is the thing which the LORD hath commanded: Gather ye of it every man according to his eating; an omer a head, according to the number of your persons, shall ye take it, every man for them that are in his tent.' זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְקַטֹּו מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ עֹמֶר לְגִלְגָּלַת מִסֹּפֶר נַפְשֵׁיכֶם אִישׁ לְאִשֶּׁר בְּאֹהֶלֹו תִקְחוּ: דִּין פְּתִגְמָא דְפִקִּיד יי לְקוּטוּ מִנִּיה גִבֹּר לְפוּם מִיכְלִיה עוֹמְרָא לְגוֹלְגוּלְתָא מִנִּין נַפְשֵׁיכֶן גִבֹּר לְדִבְמִשְׁכְּנִיה תִסְבוּן:

(13) השליו. מין עוף, ושמן מאד (יומא עה:). היתה שכבת הטל. הטל שוכב על המן, וצמקום אחר הוא אומר וצִדְקָת הטל וגו' (צמדצר יא, ט), הטל יורד על הארץ, והמן יורד עליו, וחוזר ויורד טל עליו, והרי הוא כמונח צקופסא (יומא עה: מכילתא ויסע פ"ג):

(14) ותעל שכבת הטל וגו'. כשהחמה זורחת, עולה הטל שעל המן לקראת החמה כדרך טל עולה לקראת החמה, אף אם חמלא שפופרת של ציפה טל, ומסתום את פיה ומניחה בחמה, היא עולה מאליה צאור. ורבותינו דרשו, שהטל עולה מן הארץ צאור, וכעלות שכבת הטל נחגלה המן, וראו והנה על פני המדצר וגו': דק. דצר דק: מחוספס. מגולה, ואין דומה לו צמקרא, ויש לפרש מחוספס, לשון חפיסה ודלוסקמא שזלשון משנה, כשנחגלה משכבת הטל, ראו שהיה דצר דק מחוספס צחוכו בין שתי שכבות הטל. ואונקלוס חרגס מקלף, לשון מחשוף הלצן: ככפור. כפור גליד"א צלע"ז דְעֵדֶק כגיר, כאצני גיר, והוא מין צבע שחור, כדאמרינן גצי כסוי הדס, הגיר והצניף. דְעֵדֶק כגיר כגליד"א על ארְעָא, דק היה כגיר ושוכב מוגלד כקרח על הארץ, וכן פירשו דק ככפור, שטוח קלוש ומחוצר כגליד. דק טינצ"ש צלע"ז שהיה מגליד גלד דק מלמעלה, וכגיר שחרגס אונקלוס, מוספת הוא על לשון העברית, ואין לו חיצה בפסוק:

(15) מן הוא. הכנת מזון הוא, כמו וימן להם המלך (דניאל א, ה): כי לא ידעו מה הוא. שיקראוהו בשמו:

17	And the children of Israel did so, and gathered some more, some less.	וַיַּעֲשׂוּ-בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמֶּרְבֶּה וְהַמִּמְעִיט: וַעֲבָדוּ בֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַלְקָטוּ דָּאֲסָגִי וּדְאֲזָעֵר:
18	And when they did mete it with an omer, he that gathered much had nothing over, and he that gathered little had no lack; they gathered every man according to his eating.	וַיִּמְדוּ בְעֹמֶר וְלֹא הָעֲדִיף הַמֶּרְבֶּה וְהַמִּמְעִיט לֹא חָסֵר אִישׁ לְפִי-אֲכָלוֹ לְקָטוּ: וְכָלוּ בְעֹמֶרָא וְלֹא אוֹתֵר דָּאֲסָגִי וּדְאֲזָעֵר לֹא חָסֵר גְּבֵר לְפֻם מִיכְלִיהַ לְקָטוּ:
19	And Moses said unto them: 'Let no man leave of it till the morning.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל- יֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר: וַאֲמַר מֹשֶׁה לָהוֹן אֲנֹשׁ לֹא יִשָּׁאֵר מִנֶּיהָ עַד צִפְרָא:
20	Notwithstanding they hearkened not unto Moses; but some of them left of it until the morning, and it bred worms, and rotted; and Moses was wroth with them.	וְלֹא-שָׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וַיֵּרָם תּוֹלָעִים וַיִּבָּאֵשׁ וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה: וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ גְּבֵרִיא מִנֶּיהָ עַד צִפְרָא וַיִּרְחִישׁ רַחֲשָׁא וְסָרִי וּרְגִיז עֲלֵיהוֹן מֹשֶׁה:
21	And they gathered it morning by morning, every man according to his eating; and as the sun waxed hot, it melted.	וַיִּלְקְטוּ אוֹתוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אֲכָלוֹ וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמַס: וַלְקָטוּ יְתִיָּה בַצֹּפֶר בַּצֹּפֶר גְּבֵר כְּפֻם מִיכְלִיהַ וּמָא דְּמִשְׁתָּאֵר מִנֶּיהָ עַל אֲפִי חֻקְלָא כֹד חָמָא עֲלוּהִי שְׁמִשָּׁא פִּשְׁר:
22	And it came to pass that on the sixth day they gathered twice as much bread, two omers for each one; and all the rulers of the congregation came and told Moses.	וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁנִי לְקָטוֹ לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָל-גִּזְיָאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: וַהֲוָה בַּיּוֹם הַשְּׁנִי שְׁתֵּיתַאֲהָ לְקָטוֹ לְחָמָא עַל חֵד תִּרְוִן תִּרְוִן עוֹמְרִין לְחָד וְאוֹתוֹ כָּל רִבְרָבִי בְּנִשְׁתָּא וְחוּיָאוּ לְמֹשֶׁה:

(16) עומר. שם מדה: מספר נפשותיכם. כפי מנין נפשות שיש לאיש באהלו, תקחו עומר לכל גולגולת:
(17) המרבה והממעט. יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט, וכשצאו לביתם, ומדדו בעומר איש איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו, והממעט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת, וזה נס גדול שנעשה זו:
(20) ויותרו אנשים. דמן ואצרים (שמו"ר כה, י): וירם תולעים. לשון רמיה: ויבאש. הרי זה מקרא הפוך, שמתחלה הצאיש ולצסוף התלע, כענין שנאמר ולא הצאיש ורמיה לא הִצָּהָה זו, וכן דרך כל המתלעים:
(21) ודם השמש ונמס. הנשאר בשדה נמות ונעשה נחלים, ושותין ממנו אילים וצאים, ואמות העולם נדין מהם וטועמים בהם טעם מן (מכילתא ויסע פ"ד), ויודעים מה שזקן של ישראל. ונמס, פשר, לשון פושרים, ע"י השמש מתחמם ומפסיר: ונמס. דיסטני"פריר (לו גיין לו שמעלנען), ודוגמתו בסנהדרין בסוף ד' מיתות (ס:):
(22) לקטו לחם משנה. כשמדדו את לקיטתם באהליהם, מצאו כפלים שני העומר לאחד. ומדרש אגדה, לחם משונה, אותו היום נשתנה לשבח בריחתו וטעמו (מכילתא ויסע פ"ב), (שם) להגיד ששנים היו והלא כחצי שני העומר לאחד, אלא משונה בטעם (ורית): ויגידו למשה. שאלוהו מה היום מיומים, ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת, שנאמר לומר להם וְהָיָה צִיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אוֹ, עד ששאלו את זאת אמר להם הוא אשר דבר ה' שנטייתו לומר לכם, ולכן עשנו הכתוב, שאמר לו עד אָנָּה מֵאֲנָקְסָם, ולא הוציאו מן הכלל:

- 23 And he said unto them: 'This is that which the LORD hath spoken: To-morrow is a solemn rest, a holy sabbath unto the LORD. Bake that which ye will bake, and seethe that which ye will seethe; and all that remaineth over lay up for you to be kept until the morning.'
- 24 And they laid it up till the morning, as Moses bade; and it did not rot, neither was there any worm therein.
- 25 And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the LORD; to-day ye shall not find it in the field.
- 26 Six days ye shall gather it; but on the seventh day is the sabbath, in it there shall be none.'
- 27 And it came to pass on the seventh day, that there went out some of the people to gather, and they found none.
- 28 And the LORD said unto Moses: 'How long refuse ye to keep My commandments and My laws?
- 29 See that the LORD hath given you the sabbath; therefore He giveth you on the sixth day the bread of two days; abide ye every man in his place, let no man go out of his place on the seventh day.'
- וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה שְׁבֶתוֹן שַׁבַּת-קֹדֶשׁ לַיהוָה מָחָר אֶת אֲשֶׁר-תֹּאפּוּ אַפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר-תִּבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל-הָעֶדָף תְּנִיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד-הַבֹּקֶר:
- וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד-הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבָּאִישׁ וְרִמָּה לֹא-תִיָּתֵהּ בּוֹ:
- וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי-שַׁבַּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצְאוּהוּ בַשָּׂדֶה:
- שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה-בּוֹ:
- וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן-הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצְאוּ: (ס)
- וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עַד-אַנֶּה מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרָתִי:
- רְאוּ כִּי-יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל-כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹי אֶל-יָצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
- חֲזוּ אָרִי יְיָ יִחַב לָכֶן שַׁבָּתָא עַל כֵּן הוּא יְהִיב לָכֶן בַּיּוֹמָא שְׁתִּיתָאָה לֶחִים תִּרְוִין יוֹמִין תִּיבּוּ אֲנִשׁ תַּחְתּוֹתֵיהּ לֹא יִפּוּק אֲנִשׁ מֵאַתְרֵיהּ בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה:

(23) את אשר תאפו אפו. מה שאתם רוצים לאפות בחנור, אפו היום הכל לשני ימים, ומה שאתם צריכים לזבל ממנו במים, בשלו היום. לשון אפייה נופל בלחם ולשון ציטור צמצול: למשמרת. לגניזה:

(25) ויאמר משה אכלהו היום וגר. שחרית שהיו רגילין ללחם וללקוט, באו לשאול אם נצא אם לאו, אמר להם את שצידכם אכלו. לערצ חזרו לפניו ושאלוהו מהו ללחם, אמר להם שבת היום, ראה אותם דואגים שמה פסק המן ולא ירד עוד, אמר להם היום לא תמצאוהו, מה תלמוד לומר היום, היום לא תמצאוהו אבל מחר תמצאוהו (מכילתא ויקע"ד):

(26) וביום השביעי שבת. שבת הוא, המן לא יהיה בו. ולא בא הכתוב אלא לרבות יום הכפורים וימים טובים (מכילתא שם):

(28) עד אנה מאנתם. משל הדיוט הוא, צהדי הוצא לקי פרצא (צ"ק צ.), ע"י הרשעים מתגנני הכשרין:

(29) ראו. צעינים כי ה' צבדו מזהיר אתכם על השבת, שהרי גם נעשה בכל ערב שבת, ללחם לכם יומים: שבו

- 30 So the people rested on the seventh day. וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ עָמָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה:
- 31 And the house of Israel called the name thereof Manna; and it was like coriander seed, white; and the taste of it was like wafers made with honey. וַיִּקְרְאוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מֶן וְהוּא כְּזֶרַע גֹּדֹל לֶבֶן וְטַעְמוֹ כַּצִּפִּיחַת בִּדְבָשׁ: וַקְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל יֵת שְׁמִיהָ מֶנָּא וְהוּא כְּבֶר זֶרַע גֹּדֵא חִינּוֹר וְטַעְמֶיהָ כַּאֲסָקְרִיטוֹן בִּדְבָשׁ:
- 32 And Moses said: 'This is the thing which the LORD hath commanded: Let an omerful of it be kept throughout your generations; that they may see the bread wherewith I fed you in the wilderness, when I brought you forth from the land of Egypt.' וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מֵלֵא הָעָמָּר מִמֶּנּוּ לַמִּשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי אֲתֶכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֲתֶכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַאֲמַר מֹשֶ�ה דִּין פְּתִגְמָא דְּפִקִּיד יְיָ מְלִי עוֹמְרָא מִנִּיהָ לְמִשְׁרָא לְדִרְיִכּוֹן בְּדִיל דִּיחִיוּן יֵת לַחֲמָא דְּאוֹכִילִית יִתְכּוֹן בַּמִּדְבָּרָא בְּאַפְקוּתֵי יִתְכּוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרָיִם:
- 33 And Moses said unto Aaron: 'Take a jar, and put an omerful of manna therein, and lay it up before the LORD, to be kept throughout your generations.' וַיֹּאמֶר מֹשֶ�ה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֻנַת אַחַת וְתֵן־שָׁמָּה מֵלֵא הָעָמָּר מִן וְהִנֵּחַ אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם: וַאֲמַר מֹשֶ�ה לְאַהֲרֹן סֵב צִלּוּחִית חֲדָא וְהֵב תִּמְן מְלִי עוֹמְרָא מִנָּא וְאַצְנַע יִתִּיהָ קֳדָם יְיָ לְמִשְׁרָא לְדִרְיִכּוֹן:
- 34 As the LORD commanded Moses, so Aaron laid it up before the Testimony, to be kept. כַּמָּא דְּפִקִּיד יְיָ לְמִשְׁה וְאַצְנִיעִיהָ אַהֲרֹן קֳדָם סִהְדוּתָא לְמִשְׁרָא: וַאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל־מֹשֶ�ה וַיַּנִּיחֻהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לַמִּשְׁמֶרֶת:
- 35 And the children of Israel did eat the manna forty years, until they came to a land inhabited; they did eat the manna, until they came unto the borders of the land of Canaan. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־בְּאֵם אֶל־אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת־הַמֶּן אָכְלוּ עַד־בְּאֵם אֶל־קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ יֵת מֶנָּא אַרְבַּעַי שָׁנִין עַד דְּעָאֻלוּ לְאַרְעָא וַיִּתְיַבְּחָא יֵת מֶנָּא אָכְלוּ עַד דְּאָתוּ לְסִיפֵי אֶרְעָא דְּכְנַעַן:

איש תחתיו. מכאן סמכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום, ג' לגופו, וא' לפישוט ידיים ורגלים: אל יצא איש ממקומו. אלו אלפים אמה של תחום שבת, ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר: (31) והוא כזרע גד לבן. עשז ששמו קולינד'רי (קאריאדער) וזרע שלו עגול ואינו לבן, והמן היה לבן, ואינו נמשל לזרע גד אלא לענין העגול כזרע גד היה, והוא לבן: בצפיחת. צלק שמטגנין אותו כדבש, וקורין לו אַסְקְרִיטוֹן כלשון משנה, והוא תרגום של אונקלוס: (32) לַמִּשְׁמֶרֶת. לגניזה: לדורותיכם. צימי ירמיהו. כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נחפרנס, הוציא להם צנצנת המן, אמר להם תִּשְׁמְרוּ רְאוּ דְּבָר ה' (ירמיהו ב, לא), שמעו לא נאמר, אלא ראו, בזה נחפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו: (33) צנצנת. כלוחית של חרס כתרנגומו: והנח אותו לפני ד'. לפני הארון, ולא נאמר מקרא זה עד שנזכר אהל מועד, אלא שנכתב כאן בפרשת המן: (35) ארבעים שנה. והלא חסר לי יום, שהרי צט"ו צאייר ירד להם המן תחלה, וצט"ו צניסן פסק, שנאמר וַיִּשְׁפּוּת הַמֶּן מִמֶּנְחָה (יהושע ה, יב), אלא מגיד שהעוגות שהוציאו ישראל ממזרים טעמו זהם טעם מן: אל ארץ נושבת. לאחר

36 Now an omer is the tenth part of an ephah.	וְהָעֹמֶר עֲשָׂרִית הָאֵיפָה וְעוֹמֶרָא חֹד מִן עֲשָׂרָא בְתָלָת סָאִין הוּא:	וְהָעֹמֶר עֲשָׂרִית הָאֵיפָה הוּא: (פ)
XVII And all the congregation of the children of Israel journeyed from the wilderness of Sin, by their stages, according to the commandment of the LORD, and encamped in Rephidim; and there was no water for the people to drink.	וַיֵּסְעוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר-סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל-פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בְּרֶפְדִּים וְאֵין מַיִם לְשִׁתָּת הָעָם: וַיֵּסְעוּ כָּל כְּנַשְׂתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמַטְלָנִיהוֹן עַל מִימְרָא דִּי וַיֵּשְׁרוּ בְּרֶפְדִּים וְלִית מֵאָה לְמִשְׁתֵּי עָמָא:	וַיֵּסְעוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר-סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל-פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בְּרֶפְדִּים וְאֵין מַיִם לְשִׁתָּת הָעָם:
2 Wherefore the people strove with Moses, and said: 'Give us water that we may drink.' And Moses said unto them: 'Why strive ye with me? wherefore do ye try the LORD?'	וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תִּנּוּ-לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה-תִּרְיִבּוֹן עִמָּדִי מַה-תִּגְסֹן אֶת-יְהוָה: וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תִּנּוּ-לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה תִּרְיִבּוֹן עִמָּדִי מַה תִּגְסֹן אֶת יְהוָה:	וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תִּנּוּ-לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה-תִּרְיִבּוֹן עִמָּדִי מַה-תִּגְסֹן אֶת-יְהוָה:
3 And the people thirsted there for water; and the people murmured against Moses, and said: 'Wherefore hast thou brought us up out of Egypt, to kill us and our children and our cattle with thirst?'	וַיִּצְמְאוּ שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּגְלֹן הָעָם עַל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי וְאֶת-מִקְנֵי בְצִמָּא: וַיִּצְמְאוּ שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּגְלֹן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי וְאֶת-מִקְנֵי בְצִמָּא:	וַיִּצְמְאוּ שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּגְלֹן הָעָם עַל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי וְאֶת-מִקְנֵי בְצִמָּא:
4 And Moses cried unto the LORD, saying: 'What shall I do unto this people? they are almost ready to stone me.'	וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר מָה אַעֲשֶׂה לָּעָם הַזֶּה עוֹד מַעֲט וּסְקָלֵנִי: וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר מָה אַעֲשֶׂה לָּעָם הַזֶּה עוֹד מַעֲט וּסְקָלֵנִי:	וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר מָה אַעֲשֶׂה לָּעָם הַזֶּה עוֹד מַעֲט וּסְקָלֵנִי:
5 And the LORD said unto Moses: 'Pass on before the people, and take with thee of the elders of Israel; and thy rod, wherewith thou smotest the river, take in thy hand, and go.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתָּךְ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּשֶׁךְ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת-הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתָּךְ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּשֶׁךְ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת-הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶ�ה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתָּךְ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּשֶׁךְ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת-הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ:

שעברו את הירדן (קידושין לח). (ס"א, שאותה שזעבר הירדן מיושבת וטובה, שנאמר אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֵת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר צִעַר הַיֶּרֶד (דברים ג, כה), ותרגום של נוסחת אֶעֱבְרָה, ר"ל מיושבת. רש"י ישן): אל קצה ארץ כנען. צתחלת הגבול, קודם שעברו את הירדן והוא ערבות מואב, נמצאו מכחישים זה את זה, אלא בערבות מואב כשמת משה צו' באדר פסק המן מלירד, ונסתפקו ממנו שלקטו צו' דיום, עד שהקריבו העומר בששה עשר בניסן, שנאמר וַיֹּאכְלוּ מִעֻצּוֹר הָאָרֶץ מִמִּקְרַת הַפֶּסַח (יהושע ה, יא):

(36) עשירית האיפה. האיפה שלס סאין, והסאה ו' קצין, והקצ ד' לוגין, והלוג ששה ציזים, נמצא עשירית האיפה מ"ג ציזים וחומש ציזה, והוא שיעור לחלה ולמנחות:

(2) מה תנסון. לומר היוכל לתת מים בארץ זיה:

(4) עוד מעט. אם אמתין, עוד מעט וסקלוני:

(5) עבור לפני העם. וראה אם יסקלוך, למה הוצאת לעז על בני: וקח אתך מזקני ישראל. לעדות, שיראו שעל ידך המים יוצאים מן האור, ולא יאמרו מעינות היו שם מימי קדם: ומטף אשר הכית בו את היאור. מה תלמוד לומר אשר הכית בו את היאור, אלא שהיו ישראל אומרים על המטה, שאינו מוכן אלא לפורענות, צו לקה פרעה, ומנרים כמה מכות, צמרים ועל הים, לכך נאמר אשר הכית בו את היאור, יראו עתה שאף לטובה הוא מוכן:

Behold, I will stand before thee there upon the rock in Horeb; and thou shalt smite the rock, and there shall come water out of it, that the people may drink.' And Moses did so in the sight of the elders of Israel.	הֲנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם וְעַל-הַצּוּר בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיֵּצֵאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:	הֲנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם וְעַל-הַצּוּר בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיֵּצֵאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
And the name of the place was called Massah, and Meribah, because of the striving of the children of Israel, and because they tried the LORD, saying: 'Is the LORD among us, or not?'	וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמִרִיבָה עַל-רִיבוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל דְּנִסָּיו קָדֵם יְיָ לְמִימְרֵי הָאִת שְׁכִינָתָא דִּי בִינָנָא אִם לֹא:	וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמִרִיבָה עַל-רִיבוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל דְּנִסָּיו קָדֵם יְיָ לְמִימְרֵי הָאִת שְׁכִינָתָא דִּי בִינָנָא אִם לֹא:
Then came Amalek, and fought with Israel in Rephidim.	וַיָּבֹא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים:	וַיָּבֹא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים:
And Moses said unto Joshua: 'Choose us out men, and go out, fight with Amalek; tomorrow I will stand on the top of the hill with the rod of God in my hand.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְיְהוֹשֻׁעַ בַּחֲרֵ לָנוּ גִבּוֹרִין וּפּוֹק אִגִּית קִרְבָּא בְּעַמְלֵק מִחֵר אֲנָא קָאִים עַל רִישׁ רָמְתָא וְחוּטְרָא דְאַחַעֲבִידוּ בֵּיהּ נָסִין מִן קָדֵם יְיָ בִּידֵי:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בַּחֲרֵ לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בְּעַמְלֵק מִחֵר אֲנָכִי נִצֵּב עַל-רֹאשׁ הַגְּבֻעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי:
So Joshua did as Moses had said to him, and fought with Amalek; and Moses, Aaron, and Hur went up to the top of the hill.	וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם בְּעַמְלֵק וּמֹשֶׁה אֶהְרֶן וְחֹזֶה עָלָיו רֹאשׁ הַגְּבֻעָה:	וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם בְּעַמְלֵק וּמֹשֶׁה אֶהְרֶן וְחֹזֶה עָלָיו רֹאשׁ הַגְּבֻעָה:

(6) והכית בצור. על הצור לא נאמר, אלא צור, מכאן שהמטה היה של מין דבר חזק ושמו סְפִירִינֹן, והאזר נצקע מפניו.

(8) ויבא עמלק וגו'. סמך פרשה זו למקרא זה לומר, תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש'ה בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב צא ונושך אחכם, ואתם זועקים לי ותדעו היכן אני. משל לאדם שהרכיב צנו על כתפו וינא לדרך, היה אותו הנושך רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שנייה, וכן שלישיה, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הנושך ראיית את אבא, אמר לו אביו, איך יודע היכן אני, השליכו מעליו וצא הכלב ונשכו:

(9) בחר לנו. ליוולך, השווה לו, מכאן אמרו, יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וכבוד חזרן כמורא רבך מנין, שנאמר ויאמר אֶהְרֶן אֶל מֹשֶׁה בְּיָדֵי אֶלְדִּי (במדבר יב, יא), והלא אהרן גדול מאחיו היה, ועושה את חזרו כרצו. ומורא רבך כמורא שמים מנין, שנאמר אֶלְדִּי מִשָּׁה פֶּלֶאס (שם יא, כח), כלם מן העולם, חייצין הם כלייה, המורדים בך כאילו מרדו בהקצ"ה: וצא הלחם. לא מן הענין והלחם צו (מכילתא עמלק פ"א): מחר. צעת המלחמה, אנכי נצב: בחר לנו אנשים. גבורים ויראי חטא, שמהא זכותן מסייעתן. דבר אחר בחר לנו אנשים, שיודעין לנצל כשפים, לפי שבני עמלק מכשפים היו:

(10) ומשה אהרן וחזר. מכאן למענית שצריכים שלשה לעבור לפני הציצה, שצתענית היו שרוים: חזר. צנה של מרים היה, וכלב צעלה:

And it came to pass, when Moses held up his hand, that Israel prevailed; and when he let down his hand, Amalek prevailed.	וַהֲיָה כַּד מָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ מִתְּגַבְּרִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְכַד מִנַּח יָדוֹ מִתְּגַבְּרִין דְּבֵית עַמְלֵק:	וַהֲיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבַּר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר נִיחַ יָדוֹ וְגִבַּר עַמְלֵק:
But Moses' hands were heavy; and they took a stone, and put it under him, and he sat thereon; and Aaron and Hur stayed up his hands, the one on the one side, and the other on the other side; and his hands were steady until the going down of the sun.	וַיְדִי מֹשֶׁה יָקָרָא וַנְּסִיבוּ אֲבָנָא וַשְּׂוִיאוּ תַּחְתּוֹתָיו וַיִּתִּיב עָלֶיהָ וַאֲהֲרֹן וְחֹזֵר סְעִידִין בִּידוֹתָיו מִכָּא חַד וּמִכָּא חַד וַהֲוָה יָדָיו פִּרְסֵן בְּצִלּוֹ עַד דְּעָאֵל שְׁמֶשׁ:	וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבִדִּים וַיִּקְחוּ-אֲבֶן וַיִּשְׁימוּ תַּחְתּוֹ וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ וַאֲהֲרֹן וְחֹזֵר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה עַד-בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ:
And Joshua discomfited Amalek and his people with the edge of the sword.	וַתִּבֶּר יְהוֹשֻׁעַ יְתַּ עַמְלֵק וַיִּתַּ עֲמִיהָ לַפִּתְגָּם דְּחָרֵב:	וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עַמְלֵק וְאֶת-עָמּוֹ לַפִּי-חָרֵב: (פ)
And the LORD said unto Moses: 'Write this for a memorial in the book, and rehearse it in the ears of Joshua: for I will utterly blot out the remembrance of Amalek from under heaven.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתוּב דָּא דְּוִכְרָנָא בְּסִפְרָא וְשׁוּ קְדָם יְהוֹשֻׁעַ אֲרִי מִמָּחָא אֲמַחִי יְתַ דְּוִכְרָנִיהָ דְּעַמְלֵק מִתַּחַת שָׁמַיָא:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכְרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי-מָחָה אֲמַחֶה אֶת-זִכְרֵ עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:
And Moses built an altar, and called the name of it Adonai-nissi.	וַבֵּנָא מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַפִּלַּח עָלָיו קָדָם יְיָ דְּעִבֵּד לֵיהָ נִסִּין:	וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה נִסִּי:
And he said: 'The hand upon the throne of the LORD: the LORD will have war with Amalek from generation to generation.'	וַיֹּאמֶר בְּשִׁבּוּעָה אֲמִירָא דָּא מִן קְדָם דְּחִילָא דְּשִׁכְנִיתִיהָ עַל פּוֹרְסֵי יָקָרָא דְּעִתִּיד דִּיתַגַּח קָרְבָּא קְדָם יְיָ בְּדֵבִית עַמְלֵק לְשִׁיזְיוֹתָהוֹן מִדְּרֵי עָלְמָא:	וַיֹּאמֶר כִּי-יָד עַל-כֶּסֶל יְהָ (בְּכַתֵּר אֲרֵם צוּבָה הִיָּה כְּתוּב בְּסִיָּה בְּתִיבָה אַחַת) מִלְחָמָה לִיהוָה בְּעַמְלֵק מִדָּר דָּר: (פ)

(11) כאשר ירים משה ידו. וכי ידיו של משה נולחות היו המלחמה וכו', כדאיתא בר"ה (כט).
(12) וידי משה כבדים. בשביל שנחשלו במלחמה ומנה אחר תחתיו, נתיקרו ידיו: ויקחו. אהרן וחור: אבן וישמו תחתיו. ולא יסדלו על כר וכסת, אמר, ישראל שרויין בצער, אף אני אהיה עמהם בצער: ויהי ידיו אמונה. ויהי משה ידיו באמונה, פרושות השמים בחפלה נאמנה ונכונה: עד בא השמש. שהיו עמלקים מחשצין את השעות צאצטור' לוגיאה, באזיו שעה הם נולחים, והעמיד להם משה חמה וערצב את השעות:
(13) ויחלש יהושע. חתך ראשי גבוריו (תנחומא בשלח כ"ח) ולא השאיר אלא חלשים שבהם, ולא הרגם כולם, מכאן אנו למדים, שעשו על פי הדבור של שכינה:
(14) כתב זאת זכרון. שצא עמלק להזדווג לישראל קודם לכל האומות (מכילתא עמלק פ"ג): ושים באזני יהושע. המכנים את ישראל לארץ, שצוה את ישראל לשלם לו את גמולו, כאן נרמזו למשה שיהושע מכנים את ישראל לארץ: כי מלחמה אמה. לכן אני מזהירך כן, כי חפץ אני למחות:
(15) ויקרא שמו. של מוצב: ה' נסי. הקצ"ה עשה לנו כאן נס גדול, לא שהמוצב קרוי ה', אלא המוזכר שמו של מוצב, וזכר את הנס שעשה המקום, ה' הוא נס שלנו:
(16) ויאמר. משה: כי יד על כס יי. ידו של הקצ"ה הורמה ליטבע בכסאו, להיות לו מלחמה ואיזה בעמלק עולמית, ומהו כס ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקצ"ה, שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו,

The Haftarah is Judges 4:4 - 5:31 on page 212. Sepharadim read Judges 5:1 - 5:31.

XVIII	Now Jethro, the priest of Midian, Moses' father-in-law, heard of all that God had done for Moses, and for Israel His people, how that the LORD had brought Israel out of Egypt.	וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי־הוֹצִיא יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:	יתרו יד
2	And Jethro, Moses' father-in-law, took Zipporah, Moses' wife, after he had sent her away,	וַיָּקַח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת־צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ אַחֵר שְׁלוּחֶיהָ:	2
3	and her two sons; of whom the name of the one was Gershom; for he said: 'I have been a stranger in a strange land';	וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד גֶּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה:	3
4	and the name of the other was Eliezer: 'for the God of my father was my help, and delivered me from the sword of Pharaoh.'	וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי־אֱלֹהֵי אָבִי בָּעֲזָרִי וַיַּצֵּלְנִי מִמַּחֲבֵר פֶּרֶעַה:	4
5	And Jethro, Moses' father-in-law, came with his sons and his wife unto Moses into the wilderness where he was encamped, at the mount of God;	וַיָּבֹא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל־מֹשֶׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר־הָיָה חֹגֶה שָׁם הָרֹאשׁ הָאֱלֹהִים:	לוי

וכשימחה שמו, יהיה השם שלם והכסא שלם, שנאמר ה'אויצ' שמו סְכָרוֹת לְנֶפֶשׁ (תהלים ט, ו), וזה עמלק שכתוב בו וַעֲבָדְתוּ שְׁמָרָה לְנֶפֶשׁ (עמוס א, יא), וְעַרְסִים נִשְׁפָּט אֶבֶד וְכָרֶם הֶמָּה (תהלים סט), מהו אומר אחרייו, וה' לְעוֹלָם יֵשֶׁב, הרי השם שלם, פִּינָן לְמִשְׁפָּט קָסָאוֹ, הרי הכסא שלם:

(1) וישמע יתרו. מה שמיעה שמע וצא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (וזכרים קטו): יתרו. שבע שמות נקראו לו, רעואל, יתר, יתרו, חוצב, חצר, קיני, פוטיאל, (מכילתא יתרו פ"א). תר, ע"ש שְׁיָתַר פרשה אחת בתורה, ואחיה תחזה. יתרו, לכשנתגייר וקיים המצוות, הוסיפו לו אות אחת על שמו. חוצב, שחצב את התורה, וחוצב הוא יתרו שנאמר מִגְּדִי חֻצֵּב חֶתָן מִשָּׁה (שופטים ד, יא). ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומהו אומר וּפְצָלָהּ אֵל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן (שמות ז, יח), שהחנינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי (בהעלותך עח): חותן משה. כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך, ולשעבר היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר וַיֵּשֶׁב אֵל יִתְרֵךְ חֶתָנוּ (מכילתא סט): למשה ולישראל. שְׁקוֹל מִשָּׁה כְּגֵד כָּל יִשְׂרָאֵל: את כל אשר עשה. להם בירידת המן, וצבאר, ובעמלק: כי הוציא ד' וגו'. זו גדולה על כולם (מכילתא סט):

(2) אחר שלוחיה. כשאמר לו הקב"ה צמדין, לך שְׁבַח מִנְּרִים, וַיִּקַּח מִשָּׁה אֵת אֶשְׁלֹו וְאֵת צִנְיֹו וגו' (שמות ד, יטכ), ויאֵל אהרן לקראתו ויפגשהו זהר האלהים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי צמדין ואלו בני, אמר לו והיכן אתה מוליכן, אמר לו למצרים, אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לה לבי אל בית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה:

(4) ויצלני מחרב פרעה. כשגילו דתן ואבירים על דבר המצרי, וצקש להרוג את משה, נעשה לו אורו כעמוד של שיש (שמו"ר א, לו):

(5) אל המדבר. אף אנו יודעים שצמדבר היה, אלא בשבחו של יתרו דָּבָר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם, ונדבבו לבו

and he said unto Moses: 'I thy father-in-law Jethro am coming unto thee, and thy wife, and her two sons with her.'	וַיֹּאמֶר אֶל-מֹשֶׁה אֲנִי חֹתֶנְךָ וַיָּבֹאוּ אֵלָיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיךָ עִמָּהּ:	6 וַיֹּאמֶר אֶל-מֹשֶׁה אֲנִי חֹתֶנְךָ וַיָּבֹאוּ אֵלָיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיךָ עִמָּהּ:
And Moses went out to meet his father-in-law, and bowed down and kissed him; and they asked each other of their welfare; and they came into the tent.	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת חֹתֶנּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׁקוּ-לוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ-לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם וַיָּבֹאוּ הָאֵהָלָה: לְמִשְׁכְּנָא:	7 וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת חֹתֶנּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׁקוּ-לוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ-לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם וַיָּבֹאוּ הָאֵהָלָה: לְמִשְׁכְּנָא:
And Moses told his father-in-law all that the LORD had done unto Pharaoh and to the Egyptians for Israel's sake, all the travail that had come upon them by the way, and how the LORD delivered them.	וַיִּסְפֹּר מֹשֶׁה לְחֹתֶנּוּ אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרְעֹה וּלְמִצְרָיִם עַל עֵסֶק יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל-הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאָתָם בְּדֶרֶךְ וַיִּצְלָם יְהוָה:	8 וַיִּסְפֹּר מֹשֶׁה לְחֹתֶנּוּ אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרְעֹה וּלְמִצְרָיִם עַל עֵסֶק יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל-הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאָתָם בְּדֶרֶךְ וַיִּצְלָם יְהוָה:
And Jethro rejoiced for all the goodness which the LORD had done to Israel, in that He had delivered them out of the hand of the Egyptians.	וַיִּחַד יִתְרוֹ עַל כָּל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֹצִילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם:	ישראל 9 וַיִּחַד יִתְרוֹ עַל כָּל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֹצִילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם:
And Jethro said: 'Blessed be the LORD, who hath delivered you out of the hand of the Egyptians, and out of the hand of Pharaoh; who hath delivered the people from under the hand of the Egyptians.'	וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֹצִיל אֶתְּכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הֹצִיל אֶת-הָעָם מִתַּחַת יַד-מִצְרַיִם:	10 וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֹצִיל אֶתְּכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הֹצִיל אֶת-הָעָם מִתַּחַת יַד-מִצְרַיִם:

לִשְׁמַחַת אֵל הַמַּדְבָּר מִקּוֹם תְּהוֹ, לַשְּׁמוּעָה דְּבָרֵי תוֹרָה:

(6) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה. עֲשֵׂי שְׁלִיחַ: אֲנִי חֹתֶנְךָ יִתְרוֹ וְגו'. אִם אֵין אִתָּה יוֹאֵל בְּגִינִי לֹא בְּגִין אֶשְׁתַּךְ, וְאִם אֵין אִתָּה יוֹאֵל בְּגִין אֶשְׁתַּךְ לֹא בְּגִין שְׂנִי בְּנִי (מְכִילֵת ס):

(7) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה. כְּזֹד גְּדוֹל נִמְכָּד יִתְרוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, כִּינ שִׁנָּה מִשָּׁה, יֹאֵל אֶהְרֵן נִדְבָּ וְאֶזִּיהוֹא, וּמִי הוּא שְׂרָאָה אֵת אֱלֹו יוֹאֵל וְלֹא יֹאֵל: וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׁקוּ לוֹ. אֵינִי יוֹדַע מִי הַשְׁתַּחוּהוּ לָמִי, כִּשֶׁהוּא אוֹמֵר אִישׁ לְרַעְהוּ, מִי הַקְרוֹי אִישׁ, זֶה מִשָּׁה, שְׁנֹאמֵר וְהָאִישׁ מִשָּׁה (מְכִילֵת ס):

(8) וַיִּסְפֹּר מֹשֶׁה לְחֹתֶנּוּ. לְמַשׁוֹךְ אֵת לְבֹו לְקַרְבּוֹ לְמוֹרָה (מְכִילֵת ס): אֵת כָּל הַתְּלָאָה. שְׁעַל הִים וְשַׁל עַמְלָק (מְכִילֵת ס): הַתְּלָאָה. לְמַ"ד אֱלֹ"ף מִן הַיִּסּוּד שֶׁל תִּצְבָּה, וְהַתִּי"ו הוּא תִּקְיוֹן וַיִּסּוּד הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ לְפָרְקִים, וְכֵן תְּרוֹמָה, תְּנוּפָה, תְּקוּמָה, תְּנוּאָה:

(9) וַיִּחַד יִתְרוֹ. וַיִּשְׁמַח יִתְרוֹ, וְזֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה, נַעֲשֶׂה בְּשֵׁר חֲדוּדִין חֲדוּדִין, מִיָּרַע עַל אֲזוּד מִצְרַיִם, הֵייוֹ דְּאִמְרֵי אֵינִישׁ, גִּיּוֹרָא עַד עֶשְׂרֵה דְרִי לֹא תִּצְוִי אֶרְמָאָה בְּאֶפִּיָּה (סְנֵה דְרִין זד). עַל כָּל הַטּוֹבָה. טוֹבַת הַמֶּן וְהַבְּזָר וְהַתּוֹרָה (מְכִילֵת ס), וְעַל כּוֹלֵן אֲשֶׁר הֵאֱלִיו מִיַּד מִצְרַיִם, עַד עַכְשֵׁיו לֹא הִיָּה עֶצֶד יוֹכֵל לְבָרוּחַ מִמִּצְרַיִם, שֶׁהִיָּתָה הָאֶרֶץ מְסוּגֶרֶת, וְאֱלֹו יֹאֵל שְׁמִיָּס רְצוּא (מְכִילֵת ס):

(10) אֲשֶׁר הֹצִיל אֶתְּכֶם מִיַּד מִצְרַיִם. אוֹמֵר קֶשֶׁה: וּמִיַּד פַּרְעֹה. מֶלֶךְ קֶשֶׁה: מִתַּחַת יַד מִצְרַיִם. כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן רְדוֹי וּמְרוֹת, הִיד שְׁהִיו מְכַזְּדִים עֲלֵיהֶם, הִיא הַעֲזוּדָה:

II Now I know that the LORD is greater than all gods; yea, for that they dealt proudly against them.'	כָּעַן יָדַעְנָא אֲרִי רַב יְיָ וְלִית אֱלֹהִי בַר מִנִּיה אֲרִי בִפְתָּגְמָא דִּחְשִׁיבוּ מִצְרָאִי לְמִדָּן יְתִי יִשְׂרָאֵל בֵּיה דְּנִינְיוֹן:	II עָתָה יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה מִכָּל־הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם:
12 And Jethro, Moses' father-in-law, took a burnt-offering and sacrifices for God; and Aaron came, and all the elders of Israel, to eat bread with Moses' father-in-law before God.	וְקָרִיב יִתְרוֹ חֲמוּהִי דְּמִשָּׁה עֲלֹן וְנִכְסַת קוֹדֶשִׁין קָדָם יְיָ וְאַתָּא אֶהְרֹן וְכָל סְבִי יִשְׂרָאֵל לְמִיכַל לַחְמָא עִם חֲמוּהִי דְּמִשָּׁה קָדָם יְיָ:	12 וַיָּקֵחַ יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה עֹלָה וְזִבְחִים לַאלֹהִים וַיָּבֵא אֶהְרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל־לֶחֶם עִם־חֲתָן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים:
13 And it came to pass on the morrow, that Moses sat to judge the people; and the people stood about Moses from the morning unto the evening.	וַהֲוֵה בְּיוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וַיִּתִּיב מֹשֶׁה לְמִדָּן יְתִי עִמָּא וְקָם עִמָּא עֲלוּהִי דְּמִשָּׁה מִן צַפְרָא עַד רַמְשָׁא:	שני וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת־הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל־מֹשֶׁה מִן־הַבֹּקֶר עַד־הָעֶרֶב:
14 And when Moses' father-in-law saw all that he did to the people, he said: 'What is this thing that thou doest to the people? why sittest thou thyself alone, and all the people stand about thee from morning unto even?'	וַחֲזָא חֲמוּהִי דְּמִשָּׁה יְתִי כָל דְּהוּא עֲבִיד לְעִמָּא וְאַמֵּר מָא פִּתְגָּמָא דִּדִּין דְּאַתָּ עֲבִיד לְעִמָּא מִדִּין אֶתִּיב בְּלַחוּדָּהּ וְכָל עִמָּא קִימִין עֲלֹנָהּ מִן צַפְרָא עַד רַמְשָׁא:	14 וַיֵּרָא חֲתָן מֹשֶׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מֶה־הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוּעַ אַתָּה יּוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל־הָעָם נֹצֵב עָלֶיךָ מִן־בֹּקֶר עַד־עֶרֶב:
15 And Moses said unto his father-in-law: 'Because the people come unto me to inquire of God;	וְאַמֵּר מֹשֶׁה לְחֲמוּהִי אֲרִי אַתָּן לְוִתִּי עִמָּא לְמַתְבַּע אוּלְפָּן מִן קָדָם יְיָ:	15 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֲתָנּוּ כִּי־יָבֹא אֵלַי הָעָם לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים:

(11) עתה ידעתי. מכירו הייתי לשעבר, ועכשיו ציותר (מכילתא סס): מכל האלהים. מלמד שהיה מכיר ככל עצודת אלילים שזעולס, שלא הניח עצודת אלילים שלא עצדה (מכילתא סס): כי בדבר אשר זדו עליהם. כתרגומו, צמים דמו לאדס והס נאצדו צמים: אשר זדו. אשר הרשעו. ורצוטינו דרשוהו (סוטה יא). לשון ויזד יעקב נזיד (בראשית כה, כט), בקדרה אשר בשלו זה נחצולו:

(12) עולה. כמשמעה, שהיא כולה כליל: זבחים. שלמים: ויבא אהרן וגו'. ומשה היכן הלך, והלא הוא שינא לקראתו וגרס לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו: לפני האלהים. מכאן שהנהגה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין זה, כאילו נהנה מזיו השכינה (ברכות סד):

(13) ויהי יום הכפורים, שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר והודעתי את חוקי וגו', ומשתנה תורה עד יום הכפורים לא ישב משה לשפוט את העם, שהרי צ"ו צתמו ירד ושבר את הלוחות, ולמחר עלה בהשכמה ושהה שמונים יום וירד ביום הכפורים. ואין פרשה זו כתובה בסדר, שלא נאמר ויהי ממחרת עד שנה שנייה, אף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בא, שילוחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שנייה, שהרי נאמר כאן וישלח משה את חותנו, ומנינו צמסע הדגלים שאמר לו משה נקעים נצטנו קל המקום וגו' אל קא תעזב אצטנו (צמדצד י, לא), ואם זה קודם מתן תורה, מששלחו והלך היכן מנינו שחור. ואם תאמר שם לא נאמר יתרו אלא חוצב וצנו של יתרו היה, הוא חוצב הוא יתרו, שהרי כתיב מִדְּבַר חֲזָב חֲזָב מִשָּׁה (שופטים ד, יא): וישב משה וגו' ויעמוד העם. יושב כמלך וכולן עומדים, והוקשה הדבר לימרו שהיה מזולזל בצבדון של ישראל, והוכיחו על כך, שנאמר מדוע אתה יושב לבדך וכלס נצצים: מן הבקר עד הערב. אפשר לומר כן, אלא כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכחז כאילו עוסק בתורה כל היום, וכאילו נעשה שותף להקצ"ה צמעשה בראשית, שנאמר בו וַיְהִי עֶרְבַּ וּגו' (שבת י):

	when they have a matter, it cometh unto me; and I judge between a man and his neighbour, and I make them know the statutes of God, and His laws. ⁷	כִּי־יִהְיֶה לָהֶם דְּבַר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֹתַי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת־חֻקֵּי הָאֱלֹהִים וְאֶת־תּוֹרָתוֹ:	
16	And Moses' father-in-law said unto him: 'The thing that thou doest is not good.	וַיֹּאמֶר חֹתֵן מֹשֶׁה אֵלָיו לֹא־טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה:	17
	Thou wilt surely wear away, both thou, and this people that is with thee; for the thing is too heavy for thee; thou art not able to perform it thyself alone.	נָבֹל תִּבְלַ גַּם־אַתָּה גַּם־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי־כִבֵּד מִמֶּךָ הַדָּבָר לֹא־תוּכַל עֲשֹׂהוּ לְבַדְּךָ:	18
18	Hearken now unto my voice, I will give thee counsel, and God be with thee: be thou for the people before God, and bring thou the causes unto God.	עֲתָה שָׁמַע בְּקוֹלִי אִיעֲצֶךָ וַיְהִי אֱלֹהִים עִמָּךְ הִנֵּה אֵתָה לָעָם מוֹל הָאֱלֹהִים וְהִבֵּאתָ אֶתָה אֶת־הַדְּבָרִים אֶל־הָאֱלֹהִים:	19
19	And thou shalt teach them the statutes and the laws, and shalt show them the way wherein they must walk, and the work that they must do.	וְהִזְהַרְתָּה אֹתָהֶם אֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַתּוֹרָה וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת־ הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן:	20
20	Moreover thou shalt provide out of all the people able men, such as fear God, men of truth, hating unjust gain; and place such over them, to be rulers of thousands, rulers of hundreds, rulers of fifties, and rulers of tens.	וְאֵת תַּחְזִי מִכָּל עָמָא גּוֹבְרִין דְּחִילָא דְּחִלָּא דִּי גּוֹבְרִין דְּקִשּׁוּט דְּסָנִן לְקַבְּלָא מִמּוֹן וְחִמְנִי עֲלֵיהוֹן רַבְּנֵי אֶלְפֵי רַבְּנֵי מֵאוֹתָא רַבְּנֵי חֲמִשִּׁין וְרַבְּנֵי עֶשְׂרִי־יָתָא:	21

- (15) כי יבא. כי צא, לשון הווה: לדרש אלהים. כתרגומו למתקצע אולפן, לשאול תלמוד מפי הגבורה:
- (16) כי יהיה להם דבר בא. מי שהיה לו הדבר צא אל:
- (17) ויאמר חתן משה. דרך כבוד קוראו הכתוב חותנו של מלך:
- (18) גבל תבול. כתרגומו. ולשונו לשון כמישה פליש"טרא, כמו וקעלה קבל (ירמיה ח, יג), פגל עקלה מגפן וגו' (ישעיה לז, ד), שהוא כמוש ע"חמה וע"י קרת, וכחוש ונלח: גם אתה. לרבות אהרן וחור וע'זקנים: כי כבוד ממך. כוננו רצ יומר ממך:
- (19) איעצך ויהי אלהים עמך. צעצה, אמר לו צא המלך בגבורה (מכילתא פ"ג): היה אתה לעם מול האלהים. שלח ומליץ בינותם למקום, ושאל משפטים מאת: הדברים. דצרי צוה:
- (21) ואתה תחזה. צוה הקדש שלך: אנשי חיל. עשירים, שאין צריכין להחניף ולהכיר פנים: אנשי אמת. אלו צעלי הצטחה, שהם כדאי לסמוך על דצריהם, שע"י כן יהיו דצריהם נשמעין: שנאי בצע. ששונאין את ממונם דצין, כההיא דאמרין, כל דיינא דמפקין ממונא מייניה דדינא, לאו דיינא הוא (צבא צברא נח): שרי אלפים. הם היו שש מאות שרים לשש מאות אלף (סנהדרין יח). שרי מאות. שש אלפים היו: שרי חמשים. י"צ אלף: שרי עשרות. ששים אלף. (מה שפירש"ע על כל השרים כמה היו. והוא לכאורה ללא צורך, והנה צאמת תיקן צוה ויתרין קושיא בפסוק, דקחשיב

And let them judge the people at all seasons; and it shall be, that every great matter they shall bring unto thee, but every small matter they shall judge themselves; so shall they make it easier for thee and bear the burden with thee.	וְשִׁפְטוּ אֶת־הָעָם בְּכָל־עֵת וְהָיָה כָּל־הַדָּבָר הַגָּדוֹל יָבִיאוּ אֵלַיְךָ וְכָל־הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּ־הֵם וְהָקֵל מֵעַלְיָךְ וְנָשְׂאוּ אֶתְךָ:	22
If thou shalt do this thing, and God command thee so, then thou shalt be able to endure, and all this people also shall go to their place in peace.	אם ית פתגמא הדין תעביד ויפקדנך יי ותפול למקם ואף כל עמא הדין על אתריה יהי בשלם:	23
So Moses hearkened to the voice of his father-in-law, and did all that he had said.	וקביל משה למימר חמוהי נעבד כל דאמר:	שלישי 24
And Moses chose able men out of all Israel, and made them heads over the people, rulers of thousands, rulers of hundreds, rulers of fifties, and rulers of tens.	ויבחר משה גוברים דחילא מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפי רבני מאותא רבני חמשין ורבני עשרייתא:	25
And they judged the people at all seasons: the hard causes they brought unto Moses, but every small matter they judged themselves.	ודינין ית עמא בכל עדן ית פתגם קשי מיתן לות משה וכל פתגם זעיר דינין אגון:	26
And Moses let his father-in-law depart; and he went his way into his own land.	ושלח משה ית חמוהי ואזל ליה לארעיה:	27
In the third month after the children of Israel were gone forth out of the land of Egypt, the same day came they into the wilderness of Sinai.	בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני:	רביעי XIX

מלמעלה למטה, ר"ל המספר מרובה קודם מספר המועט, ולא הל"ל אלא מתחלה שרי עשרות בראשונה, ואח"כ בדרגה כולם, ולפי פירושו שהזכיר ופרט סכום מנין השרים, לא חשבו, וכשתדקק במנינים ולגזייהו אחי שפיר, מספר המועט תחלה ואח"כ בדרגה, כן נ"ל נכון ודוק:

(22) ושפטו. וידונו, לשון זווי: והקל מעליך. דבר זה להקל מעליך. כמו והקבד את לבו (שמות ח, יא), והפוט את מואב (מלכים ג, כד), לשון הויה:

(23) וצוך אלהים ויכלת עמוד. המלך בצורה, אם יזוה אותך לעשות כן תוכל עמוד, ואם יעכב על ירך לא תוכל לעמוד (מכילתא פ"ג): וגם כל העם הזה. אהרן נדב ואזיהוא, ושבעים זקנים הנלוים עמה עמך (מכילתא שם):

(26) ושפטו. ודינינו ית עמא: יביאון. מיתין: ישפטוהם. כמו ישפטו (צחולס) וכן לא תעבדו (רות ז, ח), כמו לא תעבדו. ותרגמו דייגין אינון. מקראות העליונים היו לשון זווי, לכך מתורגמין וידונו, ייתון, ודינון, ומקראות הללו לשון עשייה:

(27) וילך לו אל ארצו. לגייר בני משפחתו (מכילתא פ"ג):

And when they were departed from Rephidim, and were come to the wilderness of Sinai, they encamped in the wilderness; and there Israel encamped before the mount.	וַיֵּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבָּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבָּר וַיַּחֲנוּ־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר: וַיֵּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבָּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבָּר וַיַּחֲנוּ־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר: וַיֵּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבָּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבָּר וַיַּחֲנוּ־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר:	2 וַיֵּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבָּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבָּר וַיַּחֲנוּ־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר:
And Moses went up unto God, and the LORD called unto him out of the mountain, saying: 'Thus shalt thou say to the house of Jacob, and tell the children of Israel:	וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן־הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹגִיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:	3 וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן־הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹגִיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
Ye have seen what I did unto the Egyptians, and how I bore you on eagles' wings, and brought you unto Myself.	אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל־כְּנָפֵי נְשָׁרִים וָאֵבָא אֶתְכֶם אֵלָי:	4 אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל־כְּנָפֵי נְשָׁרִים וָאֵבָא אֶתְכֶם אֵלָי:
Now therefore, if ye will hearken unto My voice indeed, and keep My covenant, then ye shall be Mine own treasure from among all peoples; for all the earth is Mine;	וְעַתָּה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סֶגֶל מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ:	5 וְעַתָּה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סֶגֶל מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ:

- (1) ביום הזה. צראש חדש (שנת פו). לא היה צריך לכתוב אלא ציוס ההוא, מהו ציוס הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו:
- (2) ויסעו מרפידים. למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו, והלא כבר כתב שזרפידים היו חונים, בידוע שממש נסעו, אלא להקיש נסיעתן מרפידים לציאתן למדבר סיני, מה ציאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים בתשובה (מכילתא בחדש פ"א): ויחן שם ישראל. כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת (מכילתא שם): נגד ההר. למזרחו, וכל מקום שאתה מוצא נגד, פנים למזרח (מכילתא שם):
- (3) ומשה עלה. ציוס השני, וכל עליותיו בהשכמה היו, שנאמר וַיִּשָּׁק מֹשֶׁה בִּצְקָר (שמות לד, ד): כה תאמר. כלשון הזה וכסדר הזה: לבית יעקב. אלו הנשים, תאמר להם כלשון רכה: ותגיד לבני ישראל. עונשין ודקדוקין פירש לזכרים, דברים הקשין כגידין (שנת פז. מכילתא בחדש פ"ב):
- (4) אתם ראייתם. לא מסורת היא צידכם, ולא בדברים אני משגר לכם, לא בעדים אני מעיד עליכם, אלא אתם ראייתם אשר עשיתם למצרים, על כמה עצירות היו חייבין לי קודם שנזדווגו לכם, ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם: ואשא אתכם. זה יוס שצאו ישראל לרעמסס, שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן, ולשעה קלה כשצאו ליסע וללכת, נקצו כלם לרעמסס (מכילתא פ"ב). ואונקלוס תרגם ואשא, ואטלית יתכון, כמו ואסיע אתכם, תיקן את הדבור דרך כבוד למעלה: על כנפי נשרים. כנשר הנושא גוזליו על כנפיו, שכל שאר העופות נותנים את צניהם בין רגליהם, לפי שמתייראין מעוף אחר שפורח על גביהם, אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם שמא יזרוק בו חץ, לפי שאין עוף פורח על גביו, לכך נותנו על כנפיו אומר מוטב יכנס החץ בי ולא בצנני, אף אני עשיתי כן, ויפסע מלאך ה' אלהים וגו' ויצא צֵין מַחְגֶּה מִצְרַיִם וגו' (שמות יד, יטכ), והיו מצרים זורקים חצים ואצני צֵין מַחְגֶּה מִצְרַיִם, והענין מקבלם: ואבא אתכם אלי. כתרוממו:
- (5) ועתה. אם עתה תקבלו עליכם, יערצ לכם מכאן ואילך, שכל המחלות קשות (מכילתא פ"ב): ושמרתם את בריתי. שאכרות עמכם על שמירת התורה: סגלה. אומר חביב, כמו וסגלת מלכים (קהלת ז, ח), כלי יקר ואצנים טובות שהמלכים גונים אותם, כך אתם תהיו לי סגולה משאר אומות, ולא תאמרו אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שחאה בנתכם נכרת, כי לי כל הארץ, והם בעיני ולפני לכולם:

6 and ye shall be unto Me a kingdom of priests, and a holy nation. These are the words which thou shalt speak unto the children of Israel.'	וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאַתֶּן תִּהְיוּ קְדָמִי מְלָכִין כֹּהֲנִין וְעַם קָדִישׁ אֵלֶּיךָ פִּתְגָמֶיךָ דְּתַמְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
7 And Moses came and called for the elders of the people, and set before them all these words which the LORD commanded him.	וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיֵּשֶׁב לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה: וְאַתָּה מֹשֶׁה וקָרָא לְסָבִי עָמָא וְסִדֵּר קְדָמֵיהוֹן יְת כָּל פִּתְגָמֶיךָ הָאֵלֶּיךָ דְּפִקְדִּיָּה יְיָ:	וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיֵּשֶׁב לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה:
8 And all the people answered together, and said: 'All that the LORD hath spoken we will do.' And Moses reported the words of the people unto the LORD.	וַיַּעֲנוּ כָל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וַיָּשֻׁב מֹשֶׁה אֶת-דִּבְרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה: וְאַתִּיבּוּ כָל עָמָא כִּתְּדָא וְאָמְרוּ כָל דְּמַלִּיל יְיָ נַעֲבִיד וְנֹאֲתִיב מֹשֶׁה יְת פִּתְגָמֵי עָמָא לְקָדָם יְיָ:	וַיַּעֲנוּ כָל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וַיָּשֻׁב מֹשֶׁה אֶת-דִּבְרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה:
9 And the LORD said unto Moses: 'Lo, I come unto thee in a thick cloud, that the people may hear when I speak with thee, and may also believe thee for ever.' And Moses told the words of the people unto the LORD.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הֵן אֲנִי אֹנֲכִי בָא אֵלֶיךָ בְּעָב הָעָנָן בְּעָבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדִבְרֵי עֲמֹד וְגַם-בֶּהָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת-דִּבְרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הֵן אֲנִי מִתְּגַלִּי לְךָ בְּעִיבָא דְּעָנָא בְּדִיל דִּישְׁמַע עָמָא בְּמַלְלוּתִי עֲמֹד וְאַף בְּךָ יִהְיֶינָן לְעֹלָם וְחֹנִי מֹשֶׁה יְת פִּתְגָמֵי עָמָא לְקָדָם יְיָ:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הֵן אֲנִי בָא אֵלֶיךָ בְּעָב הָעָנָן בְּעָבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדִבְרֵי עֲמֹד וְגַם-בֶּהָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת-דִּבְרֵי הָעָם אֶל-יְהוָה:
10 And the LORD said unto Moses: 'Go unto the people, and sanctify them to-day and to-morrow, and let them wash their garments,	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אִיזִיל לֹת עָמָא וְתַזְמִינָן יוֹמָא דִּין וּמָחָר וַיַּחֲזִירוּן לְבוּשֵׁיהוֹן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לְךָ אֶל-הָעָם וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְסוּ שְׂמֹלֹתָם:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לְךָ אֶל-הָעָם וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְסוּ שְׂמֹלֹתָם:
11 and be ready against the third day; for the third day the LORD will come down in the sight of all the people upon mount Sinai.	וַיְהִי וַיִּמְנִין לְיוֹמָא תְּלִיתָאָה אַרְי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה יְתַגְלִי יְיָ לְעֵינֵי כָל עָמָא עַל טוֹרָא דְּסִינַי: וְהָיוּ נֹכְחִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרָד יְהוָה לְעֵינֵי כָל-הָעָם עַל-הַר סִינַי:	וְהָיוּ נֹכְחִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרָד יְהוָה לְעֵינֵי כָל-הָעָם עַל-הַר סִינַי:

(6) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. שרים, פְּמָה דְּאֶתְ אֶמֶר, וְגַי דְּוָד פִּהְנִים הָיוּ (שמואל-ב' ח, יח): אלה הדברים. לא פחות ולא יותר:

(8) וישב משה את דברי העם וגו'. ציוס המחרת שהוא יום שלישי, שהרי בהשכמה עלה. וכי צריך היה משה להשיב, אלא בא הכתוב ללמדך דרך ארץ ממה, שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני, איני צריך להשיב:

(9) בעב הענן. צמעה הענן, וזהו ערפל: וגם בך. גם צנצאים הצאים אחריו: ויגד משה וגו'. ציוס המחרת שהוא רביעי לחדש: את דברי העם וגו'. תשובה על דבר זה שמעתי מהם, שרזונו לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רזונו לראות את מלכנו:

(10) ויאמר ה' אל משה. אם כן שמזיקין לְצַר עַמָּס, לך אל העם: וקדשתם. וזימנתם, שיכינו עצמם היום ומחר:

(11) והיו נכונים. מוצללים מאשה (מכילתא פ"ג): ליום השלישי. שהוא ששה בחדש, ובחמישי בנה משה את המזבח חתם ההר ושמים עשרה מצבה (מכילתא שם), כל הענין האמור בפרשת ואלה המשפטים, ואין מוקדם ומאוחר בתורה: לעיני כל העם. מלמד, שלא היה צהם סומא, שנתפארו כולם (מכילתא שם):

- 12 And thou shalt set bounds unto the people round about, saying: Take heed to yourselves, that ye go not up into the mount, or touch the border of it; whosoever toucheth the mount shall be surely put to death;
- 13 no hand shall touch him, but he shall surely be stoned, or shot through; whether it be beast or man, it shall not live; when the ram's horn soundeth long, they shall come up to the mount.'
- 14 And Moses went down from the mount unto the people, and sanctified the people; and they washed their garments.
- 15 And he said unto the people: 'Be ready against the third day; come not near a woman.'
- 16 And it came to pass on the third day, when it was morning, that there were thunders and lightnings and a thick cloud upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud; and all the people that were in the camp trembled.
- 17 And Moses brought forth the people out of the camp to meet God; and they stood at the nether part of the mount.
- וַתִּתְּחִים יְת עָמָא סְחֹר סְחֹר לְמִימַר אִסְתְּמֹרוּ לְכוֹן מִלְמַסַּק בְּטוֹרָא וּלְמַקְרַב בְּסוּפֵיהּ כָּל דִּיקְרַב בְּטוֹרָא אִתְקַטְלָא יִתְקַטְלָא:
- לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי־סָקוּל יִסְקַל אוֹ־יִרְה יִירָה אִם־בְּהֶמְהָ אִם־אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁחָ הַיָּבֵל הֶמָּה יֵשְׁלוּ בְּהָרָ:
- וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־הָעָם וַיְקַדְּשׁ אֶת־הָעָם וַיַּכְבְּסוּ שְׂמֹלֵתָם:
- וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם הָיוּ נִכְנִיִּים לְשַׁלֵּשֶׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה:
- וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיָּת הַבֶּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חֲזָק מְאֹד וַיִּתְּחַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה:
- וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן־הַמַּחֲנֶה וַיִּתְּיַצְבוּ בַּתְּחִיתֵי הָהָר:
- וַתִּתְּחִים יְת עָמָא סְחֹר סְחֹר לְמִימַר אִסְתְּמֹרוּ לְכוֹן מִלְמַסַּק בְּטוֹרָא וּלְמַקְרַב בְּסוּפֵיהּ כָּל דִּיקְרַב בְּטוֹרָא אִתְקַטְלָא יִתְקַטְלָא:
- לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי־סָקוּל יִסְקַל אוֹ־יִרְה יִירָה אִם־בְּהֶמְהָ אִם־אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁחָ הַיָּבֵל הֶמָּה יֵשְׁלוּ בְּהָרָ:
- וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־הָעָם וַיְקַדְּשׁ אֶת־הָעָם וַיַּכְבְּסוּ שְׂמֹלֵתָם:
- וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם הָיוּ נִכְנִיִּים לְשַׁלֵּשֶׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ אֶל־אִשָּׁה:
- וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיָּת הַבֶּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חֲזָק מְאֹד וַיִּתְּחַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה:
- וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן־הַמַּחֲנֶה וַיִּתְּיַצְבוּ בַּתְּחִיתֵי הָהָר:

(12) והגבולות. קבע להם תחומין לסימן, שלא יקרבו מן הגבול והלאה: לאמר. הגבול אומר להם השמרו מעלות מכאן והלאה, ואמה תזהירם על כך: ונגע בקצהו. אפילו בקצהו:

(13) ירה יירה. מכאן לנסקלין שהם נדחין למטה (סנהדרין מה). מצית הסקילה שהיה גבוה שתי קומות: יירה. יושלך למטה לארץ, כמו ירה ציץ (שמות טו, ד): במשך היובל. כשימשוך היובל קול ארוך, הוא סימן סלוק שכינה והפסקת הקול, וכיון שנשמלק הם רשאים לעלות: היובל. הוא שופר של איל, שכן צעריא קורין לְדִקְרָא יוֹצֵלָא. ושופר של אילן של יצחק היה:

(14) מן ההר אל העם. מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו, אלא מן ההר אל העם:

(15) היו גבונים לשלשת ימים. לטוף שלשת ימים, הוא יום רביעי, שהוסיף משה יום אחד מדעמו, כדברי רבי יוסי (שבת פז), ולדברי האומר צמח עשרת הדברות, לא הוסיף משה כלום, ולשלשת ימים, כמו ליום השלישי: אל תגשו אל אשה. כל שלשת ימים הללו, כדי שיהיו הנשים טובלות ליום השלישי ותהיינה טהורות לקבל תורה, שאם ישמשו ג' ימים, שמא תפלוט האשה שכבת זרע לאחר טבילתה ותחזור ותטמא, אבל מששהתה שלשה ימים כבר הזרע מסריח ואינו ראוי להזרע, וטהור מלטמא את הפולטת:

(16) בהיות הבקר. מלמד שהקדים על ידם, מה שאין דרך צמר ודם לעשות כן שיהא הרב ממתיין לתלמיד, וכן מצינו קום יא אל הצקעה וגו' (יחזקאל ג, כב), וְאָקִים וְאֶזְרָא אֶל הַצִּקְעָה וְהָיָה עָם כְּזוֹד ה' עֹמֵד (שם כג):

18 Now mount Sinai was altogether on smoke, because the LORD descended upon it in fire; and the smoke thereof ascended as the smoke of a furnace, and the whole mount quaked greatly.	וַהֲרָה סִינַי עָשָׁן כָּלֹו מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו יְהוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עָשָׁנוֹ כַּעֲשָׁן הַכִּבְשָׁן וַיִּחַרֲד כָּל־הָהָר מְאֹד:	18 וַהֲרָה סִינַי עָשָׁן כָּלֹו מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו יְהוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עָשָׁנוֹ כַּעֲשָׁן הַכִּבְשָׁן וַיִּחַרֲד כָּל־הָהָר מְאֹד:
19 And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and God answered him by a voice.	וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחוֹזֵק מְאֹד מוֹשֶׁה יִדְבֹּר וַיַּאֲלֶהֱם יְעֲנֶנּוּ בְקוֹל:	19 וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחוֹזֵק מְאֹד מוֹשֶׁה יִדְבֹּר וַיַּאֲלֶהֱם יְעֲנֶנּוּ בְקוֹל:
20 And the LORD came down upon mount Sinai, to the top of the mount; and the LORD called Moses to the top of the mount; and Moses went up.	וַיֵּרֶד יְהוָה עַל־הָהָר סִינַי אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה:	20 וַיֵּרֶד יְהוָה עַל־הָהָר סִינַי אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה:
21 And the LORD said unto Moses: 'Go down, charge the people, lest they break through unto the LORD to gaze, and many of them perish.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רֵד הָעֵד בָּעָם פֶּן־יַהֲרֹסוּ אֶל־יְהוָה לִרְאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב:	21 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רֵד הָעֵד בָּעָם פֶּן־יַהֲרֹסוּ אֶל־יְהוָה לִרְאוֹת וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רַב:
22 And let the priests also, that come near to the LORD, sanctify themselves, lest the LORD break forth upon them.'	וְאִף כַּהֲנָיִם דֹּקְרִיבִין לְשִׁמְשָׁא קֳדָם יי יתְקַדְּשׁוּן דְּלִמָּא יִקְטוּל בָּהוֹן יי:	22 וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל־יְהוָה יִתְקַדְּשׁוּ פֶן־יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה:

(17) לקראת האלהים. מגיד שהשכינה יראה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה, וזה שנאמר ה' מְסִינִי צָא (דברים לג,

3. מכילתא פ"ג), ולא נאמר לסיני צא: בתחתית ההר. לפי פשוטו צרגלי ההר. ומדרשו, שנתלש ההר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית (שבת פח.).

(18) עשן כל. אין עשן זה שם דבר, שהרי נקוד השי"ן פת"ת, אלא לשון פעל, כמו אמר, שמר, שמע, לכך תרגומו קָנַן פְּלִיָּה ולא תרגם פְּנִנָּה, וכל עשן שבמקרא נקודים קמ"ץ, מפני שהם שם דבר: הכבשן. של סיד, יכול כבשן זה ולא יותר, תלמוד לומר דובר צאש עד לב השמים, ומה תלמוד לומר כבשן, לְשַׁצֵּר את האוֹן מה שהיא יכולה לשמוע, ונתן לצריות סימן הניכר להם. כיוצא בו פֶּאֶרְיָה יִשְׁאָג (הושע יא, י), וכי מי נתן כח צארי אלא הוא, והכחוצ מושלו כאריה, אלא אנו מכנין ומדמין אותו לצריותיו, כדי לְשַׁצֵּר את האוֹן מה שיכולה לשמוע. כיוצא בו וְקוֹלוֹ קָקוֹל מֵיִם רָצִים (יחזקאל מג, ז), וכי מי נתן קול למים והלא הוא, ואתה מכנה אותו לדמיותיו כדי לְשַׁצֵּר את האוֹן:

(19) הולך וחזק מאד. מנהג הדיוט כל זמן שהוא מאריך לתקוע קולו מחליש וכוהה, אבל כאן הולך וחזק מאד, ולמה כך, מתחלה לְשַׁצֵּר אזניהם מה שיכולין לשמוע: משה ידבר. כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל, שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא אנכי ולא יהיה לך, והקדוש ברוך הוא מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר וגשמע: יעננו בקול. יעננו על דבר הקול, כמו אֲשֶׁר יַעֲקֹב צָאֵשׁ (מלכים"א יח, כד), על דבר האש להורידו:

(20) וירד ה' על הר סיני. יכול ירד עליו ממש, תלמוד לומר פִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּצְרָתִי עִמָּכֶם (שמות כ, יט), למד שְׁהֶרְפִּין שמים עליונים ותחתונים, והציען על גבי ההר כמזע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם (מכילתא פ"ד):

(21) העד בעם. התרה צהש שלא לעלות צהר: פן יהרסו וגו'. שלא יהרסו את מצבם, על ידי שְׁפִיטָוֶקֶס אל ה' לראות, ויקרבו לזד ההר: ונפל ממנו רב. כל מה שיפול מהם, ואפילו הוא יחידי חסוצ לפני רצ (מכילתא שם): יהרסו. כל הריסה מפרדת אסיפת הצנין, אף הנפרדין ממצב אנשים הורסים את המצב:

(22) וגם הכהנים. אף הצבורות שהעבודה צהש (זבחים קטו): הנגשים אל ה'. להקריב קרבנות, אף הם אל יסמכו על חשיבותם לעלות: יתקדשו. יהיו מזומנים להתיצב על עמדן: פן יפרץ. לשון פרצה, יהרוג צהש ויעשה צהש פרצה:

23 And Moses said unto the LORD: 'The people cannot come up to mount Sinai; for thou didst charge us, saying: Set bounds about the mount, and sanctify it.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֹא־יִכָּל הָעָם לַעֲלֹת אֶל־הָר סִינַי כִּי־אָמַרְתָּה הַעֲדֹתָהּ בְּנוֹל לֵאמֹר הַגְבֵּל אֶת־הָהָר וְקִדְּשָׁתוּ:	23 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֹא־יִכָּל הָעָם לַעֲלֹת אֶל־הָר סִינַי כִּי־אָמַרְתָּה הַעֲדֹתָהּ בְּנוֹל לֵאמֹר הַגְבֵּל אֶת־הָהָר וְקִדְּשָׁתוּ:
24 And the LORD said unto him: 'Go, get thee down, and thou shalt come up, thou, and Aaron with thee; but let not the priests and the people break through to come up unto the LORD, lest He break forth upon them.'	וַיֹּאמֶר לִיהוָה יְיָ אֵיזִיל חֹזֶת וְתִסַּק אֶת וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְכַהֲנִיָּא וְעַמָּא לֹא יִפְגְּרוּן לְמִסַּק לְקֶדֶם יְיָ דְלִמָּא יִקְטֹל בְּהוֹן:	24 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה לִךְ־רֵד וְעָלִית אִתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אֶל־יְהוָה לַעֲלֹת אֶל־יְהוָה פֶּן־יִפְרֹץ־בָּם:
25 So Moses went down unto the people, and told them.	וַיַּחַת מֹשֶׁה לְפָנֵי עַמָּא וַיֹּאמֶר לָהוֹן:	25 וַיֵּרֵד מֹשֶׁה אֶל־הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: (ס)
XX And God spoke all these words, saying:	וּמִלִּיל יְיָ ית כָּל פְּתֻמָּיָא הָאֵלִין לְמִימַר:	XX וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: (ס)

The Ten Commandments are presented here in Ta'am Tahton. For the Ten Commandments in Ta'am Elyon, see page 205.

2 I am the LORD thy God, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage.	אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי אֵלֶיךָ דֹּאֲפִיקְתִּיךָ הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:	2 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי אֵלֶיךָ דֹּאֲפִיקְתִּיךָ הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

(23) לא יוכל העם. איני צריך להעיד צהם, שהרי מותרין ועומדין הם היום שלשת ימים, ולא יוכלו לעלות, שאין להם רשות:

(24) לך רד. והעד צהם שנית, שמורזין את האדם קודם מעשה, וחורזין ומורזין אותו בשעת מעשה (מכילתא שם): ועלית איתה ואהרן עמך והכהנים. יכול אף הם עמך, תלמוד לומר ועלית איתה, אמור מעתה, איתה מחילה לעמך, ואהרן מחילה לעצמו, והכהנים מחילה לעצמם, משה נגש יותר מאהרן, ואהרן יותר מן הכהנים, והעם כל עיקר אל ירסו את מצד לעלות אל ה': פן יפרץ בם. אף על פיהם נקוד חטף קמ"ץ, אינו זו מגזרתו, כך דרך כל תיבה שנקודתה מלאפ"ס, כשהיא צאה במקף, משתנה הנקוד לחטף קמ"ץ:

(25) ויאמר אליהם. התראה זו:

(1) וידבר אלהים. אין אלהים אלא דיין, וכן הוא אומר אֱלֹהִים לֹא תִקְלָל (שמות כז, כז) ותרגומו דִּינָא, לפי שיש פרשיות בתורה שאם עשאו אדם מקבל שכר ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות, יכול אף עשרת הדברות כן, תלמוד לומר וידבר אלהים, דיין להפרע: את כל הדברים האלה. מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן, אם כן מה תלמוד לומר עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו. (קושיית אם כן כו', פירוש, לפי זה שמוכח מאת כל הדברים האלה, שגם שאר עשרת הדברות כולם אמר הקב"ה בדבור אחד, אם כן מה תלמוד לומר אנכי וגו', רצונו לומר מה צא להודיענו צמה שפרט לשון צ' דברות אלו מהשאר, מדוהיאם בלשון זה שהמשמעות דוקא אלו שנים צפרט מפי הגבורה יצאו, והלא לפי זה כולם כמשה, הקב"ה בכבודו ובעצמו דיברם. ומיך שחזר ופירש וכו', ורצונו לומר, באותה החזרה, לא החזיר ללמד על הכלל יצא, אלא על הפרט אלו שתי דברות ראשונות ביחוד ודו"ק): לֵאמֹר. מלמד שהיו עונים על הן ועל לאו לאו (מכילתא שם):

(2) אשר הוצאתיך מארץ מצרים. כדאי היא ההוצאה, ששהיו משועבדים לי. דבר אחר, לפי שנגלה צים כגבור מלחמה

3 Thou shalt have no other gods before Me.	3 לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי: לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים מִנִּי:
4 Thou shalt not make unto thee a graven image, nor any manner of likeness, of any thing that is in heaven above, or that is in the earth beneath, or that is in the water under the earth;	4 לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא תַעֲבִיד לְךָ צִלְמֹת וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם דְּמוּ דְּבַשְׁמַיָּא מִלְּעִילָא וְדְּבַאֲרֵא מִלְּרַע וְדְּבַמְיָא מִלְּרַע לָאֲרֵעָא:
5 thou shalt not bow down unto them, nor serve them; for I the LORD thy God am a jealous God, visiting the iniquity of the fathers upon the children unto the third and fourth generation of them that hate Me;	5 לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֹון אָבֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רִבְעִים לְשֹׁנָאִי: לֹא תִסְגֹּד לָהֶוּן וְלֹא תִפְלַחֲנִין אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא מִסַּעַר חֹבֵי אָבִיךָ עַל בָּנִין מִרְדִּין עַל דֶּר תִּלִּיתַי וְעַל דֶּר רִבְעֵאִי לְסִנְאִי כֹד מִשְׁלֵמִין בְּנִיָּא לְמַחֲטִי בְּתַר אָבִיךָ תִּהְיוּן:
6 and showing mercy unto the thousandth generation of them that love Me and keep My commandments.	6 וְעֹשֶׂה חֶסֶד לְאֲלֹפִים וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתַי (ס) וְעֹבֵד טִיבֹו לְאֲלֹפֵי דְרִין וְלִרְחֻמִּי וְלִנְטֹרִי פִקּוּדֵי:
7 Thou shalt not take the name of the LORD thy God in vain; for the LORD will not hold him guiltless that taketh His name in vain.	7 לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׁוֹא: (פ) לֹא תִיַּמֵּי בְשֵׁמָא דִּיִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַנְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּי יְיָ יֵת דִּיַּיִמִּי בְשֵׁמִיָּה לְשִׁקְרָא:

וּגְלַה כַּחַן כּוֹקֵן מִלֵּא רַחֲמִים, שְׁנֵאֲמַר וְסַסַּת רַגְלֵיךָ וְעָשִׂיתָ לְבָנֶיךָ הַסִּפִּיר (שמות כד, י), וְזוֹ הִיא לִפְנֵי זַעֲמַת הַשַּׁעֲבֹד, וְכַעֲס הַשָּׁמַיִם מִשְׁנֵאֲמָר, הוֹאִיל וְאִנִּי מִשְׁתַּנֶּה צִמְרָאוֹת, אֵל תִּאֲמַר שְׁתֵּי רְשׁוּתֵי הֶן (מְכִילֵת פ"ה), אֲנִכִּי הוּא אֲשֶׁר הוֹאֵלֵךְ מִמִּזְרָיִם וְעַל הַיָּם. דְּבַר אַחֵר, לִפִּי שֶׁהֵיוּ שׁוֹמְעִין קוֹלוֹת הַרְצָה, שְׁנֵאֲמַר אֵת הַקּוֹלוֹת, קוֹלוֹת בָּאִין מִד' רוּחוֹת וּמִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, אֵל תִּאֲמַר רְשׁוּתֵי הַרְצָה הֶן. וְלִמָּה אֲמַר לָשׁוֹן יַחֲדֵיךְ אֱלֹהֶיךָ, לִיֵּת פִּתְחוֹן פֶּה לְמַשֶּׁה לְלַמֵּד סְנִיגוּרִיא צִמְעָה הַעֲגֵל, וְזוֹ הִיא שְׁמֵר לְמָה ה' יִתְּקֶה אֶפְקָדָא (שמות לז, יא), לֹא לֵהס זֵוִית לֹא יִהְיֶה לְכַס אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אֲלֵא לִי לְצִדִּי: מִצִּית פִּרְעֹה שֶׁהֵיִתֵּס עֲצִדִּים לוֹ, אִו אִינוֹ אֹמֵר אֵלֵא מִצִּית עֲצִדִּים שֶׁהֵיוּ עֲצִדִּים לְעֲצִדִּים, תִּלְמוּד לֹמַר וּפִדְךָ מִצִּית עֲצִדִּים מִיד פִּרְעֹה מִלֵּךְ מִזְרָיִם, אֹמֵר מַעֲתָה, עֲצִדִּים לְמִלֵּךְ הֵיוּ, וְלֹא עֲצִדִּים לְעֲצִדִּים:

(3) לֹא יִהְיֶה לְךָ. לִמָּה נִאֲמַר, לִפִּי שְׁנֵאֲמַר לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ, אִין לִי אֵלֵא שְׁלֵא יַעֲשֶׂה, הַעֲשׂוֹי כְּבַר מִנִּין שְׁלֵא יִקִּים, תִּלְמוּד לֹמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ (מְכִילֵת פ"ו): אֱלֹהִים אֲחֵרִים. שְׁאִין אֱלֹהוֹת, אֵלֵא אֲחֵרִים עֲשֹׂאִים אֱלֹהִים עֲלֵיהֶם (מְכִילֵת שס). וְלֹא יִתְּכֵן לְפִרְשׁ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְזִלְמִי, שְׁנֵאֲמַר הוּא כֻּלְּפִי מַעֲלָה לְקִרְוֹתֵם אֱלֹהוֹת זִלְלוּ. דְּבַר אַחֵר אֱלֹהִים אֲחֵרִים, שֶׁהֵם אֲחֵרִים לְעֹבְדֵיהֶם, זֹעֲקִים אֱלֵיהֶם וְאִין עֹנִים אֹתָם, וְדוּמָה כְּאִילוֹ הוּא אַחֵר שְׁאִינוֹ מְכִירוֹ מַעֲוֹלִם: עַל פָּנָי. כֹּל זִמֵּן שְׁאִין קִיִּים, שְׁלֵא תִאֲמַר לֹא נִטְוֹו עַל עֲבֹדַת אֱלִילִים אֵלֵא אֹתוֹת הַדּוֹר (מְכִילֵת שס):

(4) פֶּסֶל. עַל שֶׁס שְׁנִפְסֵל: וְכֹל תְּמוּנָה. תְּמוּנָה כֹּל דְּבַר אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם:

(5) אֵל קַנָּא. מִקְנָה לְהַפְרֵעַ, וְאִינוֹ עוֹבֵר עַל מִדְתּוֹ לְמַחֲלוֹת עַל עוֹן עֲבֹדַת אֱלִילִים. כֹּל לָשׁוֹן קַנָּא אֲנִפְרִי"מִנְט צִלְע"ו (אִיפְרַנְד) נוֹתֵן לֹב לִפְרַע: לְשֵׁנָא. כְּתַרְגוּמוֹ, כְּשֶׁאֲחֻזִּין מַעֲשֶׂה אֲצוּתִיהֶם צִדִּיהֶם (סְנֵהֲרִין כז):

(6) נֹוֹצֵר חֶסֶד. שְׁאֵדֵס עוֹשֶׂה, לְשֵׁלֵס שְׁכַר עַד לְאֲלִפִּים דּוֹר, נִמְאָת מַדָּה טוֹבָה יִתִּירָה עַל מִדַּת פּוֹרְעֵנוּת אַחַת עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת, שׁוֹ לְאַרְבַּעַת דּוֹרוֹת, וְזוֹ לְאֲלִפִּים (תּוֹסַפְתָּא סוּטָה ד, א):

(7) לְשׁוֹא. (הַשְּׁנִי לָשׁוֹן שְׁקַר, כְּתַרְגוּמוֹ) קָמָה דְּתִימַר אִי זֶה שְׁבֻעַת שׁוֹא, נִשְׁבַּע לְשִׁנּוֹת אֵת הַיְדוּעַ, עַל עֲמוּד שֶׁל אֶזְנֵן שְׁהוּא שֶׁל זֶה, (הָרֵאשׁוֹן לָשׁוֹן מִגֵּן, כְּתַרְגוּמוֹ) זֶה הַנִּשְׁבַּע לְחַסֵּם וְלִהְבֵּל עַל שֶׁל עֵץ, וְעַל אֶזְנֵן אֶזְנֵן (שְׁבֻעוֹת כט):

8	Remember the sabbath day, to keep it holy.	הוֹי דְּכִיר יֵת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּ: לְקַדְּשׁוּתִיהּ:	זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:	8
9	Six days shalt thou labour, and do all thy work;	שֵׁתָּא יוֹמִין תַּפְּלַח וְתַעֲבִיד כָּל עֲבִידְתָּךְ:	שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ:	9
10	but the seventh day is a sabbath unto the LORD thy God, in it thou shalt not do any manner of work, thou, nor thy son, nor thy daughter, nor thy man-servant, nor thy maid-servant, nor thy cattle, nor thy stranger that is within thy gates;	וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קָדָם יי אֱלֹהֶךָ לֹא תַעֲבִיד כָּל עֲבִידָא אֶת וּבְרָךְ וּבְרָתְךָ עֲבָדְךָ וְאִמָּתְךָ וּבְעִירְךָ וּגְיוֹרְךָ דְּבִקְרָנְךָ:	וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה יי אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ עֲבָדְךָ וְאִמָּתְךָ וּבְהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:	10
11	for in six days the LORD made heaven and earth, the sea, and all that in them is, and rested on the seventh day; wherefore the LORD blessed the sabbath day, and hallowed it.	אֲרִי שֵׁתָּא יוֹמִין עֲבַד יי יֵת שְׁמִיָּא וְיֵת אֶרְעָא יֵת יָמָא וְיֵת כָּל דְּבָהּוֹן וְנַח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עַל כֵּן בְּרִיד יי יֵת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְקַדְּשִׁיהּ:	כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בִּרְךָ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: (ס)	11
12	Honour thy father and thy mother, that thy days may be long upon the land which the LORD thy God giveth thee.	יִסַּר יֵת אָבוּךָ וְיֵת אִמָּךְ בְּדִיל דְּיִירָכּוּן יוֹמֶךָ עַל אֶרְעָא דְּיִי אֱלֹהֶךָ יַחֲיִיב לָךְ:	כְּבֹד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יָאֲרִכּוּן יְמֶיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (ס)	12
13	Thou shalt not murder. Thou shalt not commit adultery. Thou shalt not steal. Thou shalt not bear false witness against thy neighbour.	לֹא תַקְטוּל נַפֶּשׁ לֹא תִגְוֹף לֹא תִגְנוֹב לֹא תִסְהִיד בְּחִבְרֶךָ סְהִידוּתָא דְּשִׁקְרָא:	לֹא תִרְצַח (ס) לֹא תִנָּאֵף (ס) לֹא תִגְנוֹב לֹא־תַעֲנֶנֶה בְּרַעְיָךְ עַד שִׁקֵּר: (ס)	13

(8) זכור. זכור ושומר בדבור אחד נאמר, וכן מחלליה מות יומת (שמות לא, יד) וציוס השצת שני כצאים (צמדבר כח, ט), וכן לא תלצש שטטטז גדלים שטטטט לך (דברים כב, יא), וכן ערות אשת אחיך (ויקרא יח, טו) וצמה יצא עליך (דברים כה, ה), הוא שנאמר אשת דבר חללים שטים זו שטטטט (תהלים סב, יב). זכור לשון פעול הוא, כמו אכול ושתו (ישעיה כב, יג), לנרץ וצלה (שמואל-ב ג, טו), וכן פתרונו חנו לבד זכור חמיד אח יוס השצת, שאס נודמן לך חפץ יפה, תהא מזמינו לשצת (ציה טו): (9) ועשית כל מלאכתך. כשתצא שצת, יהא צעינך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא פ"ו): (10) אחת וצנך וצתך. אלו הקטנים, או אינו אלא גדולים, אמרת, הרי כבר מזהרין הם, אלא לא בא אלא להזהיר גדולים על שציתת הקטנים, וזה ששנינו (שבת קכא). קטן שצא לכצות, אין שומעים לו, מפני ששציתתו עליך: (11) וינח ביום השביעי. כציוול הכציב צעמנו מנוחה, ללמד הימנו קל וחומר לאדם שמלאכתו צעמל וציגיעה שיהא נוח שצצת: בדרך. ויקדשהו. צרכו צמן לכופלו צשעי לחס משנה, וקדשו צמן שלא היה יורד צו: (12) למען יאריכו ימך. אס תצד יאריכו ימך, ואס לאו יקצרון, שצצרי תורה נוטריקון אס נדרשים, מכלל הן לאו ומכלל לאו הן (מכילתא פ"ח): (13) לא תנאף. אין ניאוף אלא צאשת איש, שנאמר מות יומת הנאף והנאפסת (ויקרא כ, ו), ואומר האשה המנאפסת פסת אישה פקח את זרים (יחזקאל טו, לב): לא תגנוב. צגונב נפשות הכתוב מדבר, לא תגנובו צגונב ממון, או אינו אלא זה צגונב ממון ולהלן צגונב נפשות, אמרת, דבר הלמד מענינו, מה לא תרצח לא תנאף מדבר צדבר שציצין עליהם מיצת צית דין,

14 Thou shalt not covet thy
neighbour's house; thou shalt not
covet thy neighbour's wife, nor his
man-servant, nor his maid-servant,
nor his ox, nor his ass, nor any
thing that is thy neighbour's.

לֹא תַחֲמִיד בֵּית חֶבְרֹן לֹא
תַחֲמִיד אֶתֶת חֶבְרֹן וְעַבְדֶּיהָ
וְאַמְתֶּיהָ וְתוֹרֶיהָ וְחֻמְרֶיהָ וְכָל־
דִּלְחֶבְרֹן:

לֹא תִחְמַד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תִחְמַד
אִשֶּׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׁוֹרְוֹ
וְחִמְלּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: (פ)

15 And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

וְכָל עָמָא חֲזַן יְתָ קְלִיא וְיִת
בְּעוּרִיא וְיִת קָל שׁוּפְרָא וְיִת
שׁוּרָא דְתַתָּן וְחֲזָא עָמָא וְזַעוּ
וּקְמוּ מִרְחִיק:

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת
וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֶת־קוֹל הַשֹּׁפָר
וְאֶת־הַהָר עֶשֶׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיָּנֻעוּ
וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֹק:

16 And they said unto Moses: 'Speak
thou with us, and we will hear; but
let not God speak with us, lest we
die.'

וַיֹּאמְרוּ לְמֹשֶׁה מִלֵּיל אֶת עַמּוּנָא
וּנְקִבִּיל וְלֹא יִתְמַלֵּל עַמּוּנָא מִן
שָׂדֶם יִי דְלִמָּא נִמּוּת:

וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה יְדַבֵּר־אַתָּה
עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ
אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת:

And Moses said unto the people:
17 'Fear not; for God is come to prove
you, and that His fear may be
before you, that ye sin not.'

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְעַמָּא לֹא תִדְחֲלוּן
אֲרִי בְדִיל לְנִסָּאָה יִתְכּוֹן
אֲתַגְלִי לְכוֹן יִקְרָא דִּי וּבְדִיל
דִּתְתִּי דְחֻלְתִּיה עַל אִפְּיכוֹן
בְּדִיל דְּלֹא תַחֲבוּבוּן:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֶל־
 תִּירְאוּ כִּי לִבְעֹבֹר נָסוּת אֶתְכֶם
 בָּא הָאֱלֹהִים וּבְעֹבֹר תִּהְיֶה
 יִרְאָתוֹ עַל־פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי
 תַחֲשָׂאוּ:

18 And the people stood afar off; but
Moses drew near unto the thick
darkness where God was.

וְקָם עֲמָא מִרְחִיק וּמִשָּׁה קָרִיב
לְצַד אֲמִטָּתָא דְּתַמָּן יִקְרָא
דִּי:

וַיַּעֲמֵד הָעָם מִרְחָק וּמִשָּׁה
נִגַּשׁ אֶל־הָעֶרְפֹּל אֲשֶׁר־נָשָׂם
הָאֱלֹהִים: (ס)

And the LORD said unto Moses:
19 Thus thou shalt say unto the
children of Israel: Ye yourselves
have seen that I have talked with
you from heaven.

וַיֹּאמֶר יי' לְמֹשֶׁה כְּדָנָן תִּימָר
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְּוֹן חַיִּיתוֹן אֲרִי
מִן שָׁמַיָא מְלִילִית עֲמֻכּוֹן:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֹּה
תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
רְאִיתֶם כִּי מִן־הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי
עִמָּכֶם:

אף לא תגנוז דבר שחייב עליו מיתת בית דין (סנהדרין פו.):

(15) וכל העם רואים. תלמוד שלא היה זה אדם אחד סומא, ומניין שלא היה זה אדם אחד, תלמוד לומר ויענו כל העם, ומניין שלא היה זה אדם אחד, תלמוד לומר נעשה ונשמע (מכילתא פ"ט): רואים את הקולות. רואין את הנשמע, שאין אפשר לראות בצמקום אחר (שם): את הקולות. היוצאין מפי הגבורה: וינעו. אין נוע אלא זע (שם): ויעמדו מרחוק. היו נרחקין לאחוריהם שנים עשר מיל, כאורך מחניהם, ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירם, שנאמר מלכי צָצֹאות יִדְלוּן יִדְלוּן (תהלים סה. יג. מכילתא שם):

(17) לַבַּעֲבוֹר נִסּוּת אֲתֹכֶם. לַגְדֹּל אֲתֹכֶם צִוּוּלֵם, שִׁנְאָ לָכֵם שֶׁם צְאוֹמוֹת שֶׁהוּא צִכְצֻדּוֹ נִגְלָה עֲלֵיכֶם: נִסּוּת. לַשּׁוֹן הָרֵמָה וּגְדֻלָּה, כְּמוֹ הָרִימוּ גַם (יִשְׁעִיהֶם, י), אֲרִיסֵי נָפִי (שֶׁם מֵט, כב), וְכִנָּם עַל הַצִּבְעָה (שֶׁם ל, יז), שֶׁהוּא זִקְוֹן: וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ. עַל יְדֵי שְׂרָאִיִם אוֹתוֹ יִרְאוּ וּמֵאִיסִים, תִּדְעוּ כִּי אֵין זִוְלָתוֹ, וּתִירְאוּ מִפְּנֵיו:

(18) נגש אל הערפל. לפנים משלש מחילות, חושר, ענן, וערפל, שנאמר וְהָרָה צֶעֶר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וְעָרַפֶּל (דברים 7, יא). ערפל הוא עב הענן, שאמר לו הנה אנכי בא אליך צעב הענן (שמות 16, ט):

(19) כה תאמר. בלשון הזה: אתם ראיתם. יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים מסיחין לו, שמה שאחרים

20 Ye shall not make with Me—gods of silver, or gods of gold, ye shall not make unto you.	לֹא תַעֲבֹדוּן קִדְמֵי דַחְלָן דְּכֶסֶף וְדַחְלָן דְּדָהָב לֹא תַעֲבֹדוּן לְכוּן:	20 לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֹתִי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם:
21 An altar of earth thou shalt make unto Me, and shalt sacrifice thereon thy burnt-offerings, and thy peace-offerings, thy sheep, and thine oxen; in every place where I cause My name to be mentioned I will come unto thee and bless thee.	מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲבִיד קִדְמֵי וְתָהִי דְבַח עֲלוֹתֶיךָ יֵת עֲלוֹתֶיךָ וְיֵת נִכְסֹת קוֹדֶשֶׁךָ מִן עֶנְךָ וּמִן תּוֹרֶךָ בְּכָל אֶתֶר דְּאֶשְׁרֵי שְׁכִינָתִי לְתָמָן אֲשַׁלַּח בְּרַכְתִּי לְךָ וְאֶבְרַכְנֶךָ:	21 מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת־עֹלֹתֶיךָ וְאֶת־שְׁלָמֶיךָ אֶת־צֹאנֶךָ וְאֶת־בָּקָרְךָ בְּכָל־ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ:
22 And if thou make Me an altar of stone, thou shalt not build it of hewn stones; for if thou lift up thy tool upon it, thou hast profaned it.	וְאִם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים תַעֲבִיד קִדְמֵי לֹא תִבְנֶי וְתִהְיוּן פְּסִילִן לֹא תָרִים חֲרָבְךָ עָלֶיהָ וְתִחַלְלֶנָּה:	22 וְאִם־מִזְבֵּחַ אֲבָנִים תַעֲשֶׂה־לִּי לֹא־תִבְנֶנָּה אֶתֶּהֶן גִּזְיֹת כִּי חֲרָבְךָ הִנֵּפֶת עָלֶיהָ וְתִחַלְלָהָ:
23 Neither shalt thou go up by steps unto Mine altar, that thy nakedness be not uncovered thereon.	וְלֹא תִסַּק בְּדִרְגָּיִן עַל מִדְבָּחִי דְּלֹא תִתְגַּלִּי עֲרִיתְךָ עֲלוֹתֶיךָ:	עה פסוקים וְלֹא־תַעֲלֶה בַּמַּעֲלֹת עַל־ מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִתְגַּלֶּה עֲרוּתְךָ עָלָיו: (פ)

משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין: כי מן השמים דברתי. וכמוז אחר אומר, ויִצְדֵּה ה' על הר סיני, צא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, מן השמים השמיך את קלו לִיִּסְכֶּךָ וְעַל הָרָרֶךְ הָרָאָךְ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדֹלָה (דברים ז, לו), כבודו בשמים, ואשו וגבורתו על הארץ. דבר אחר, הרקין השמים ושמי השמים, והגיען על ההר, וכן הוא אומר וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּצְדֵּה (תהלים יח, ו. מכילתא פ"ט):

(20) לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי. לא תעשון דמות שמשי המשמשים לפני במרום (מכילתא פ"י): אלהי כסף. צא להזהיר על הכרוזים, שאתה עושה לעמוד אחי, שלא יהיו של כסף, שאם שניתם לעשותם של כסף, הרי הן לפני כאלהות: ואלהי זהב. צא להזהיר שלא יוסיף על צ', שאם עשית ד', הרי הן לפני כאלהי זהב: לא תעשו לכם. לא תאמר, הריני עושה כרוזים צבתי כנסיות וצבתי מדרשות כדרך שאני עושה צבתי עולמים, לכן נאמר לא תעשו לכם:

(21) מִזְבֵּחַ אֲדָמָה. מחובר באדמה, שלא יבנו על גבי עמודים או על גבי כיפין (ג"א צסים) (מכילתא פ"ה). צר אחר, שהיה ממלא את חלל מזבח הנחשת אדמה בשעת חנייתו (מכילתא סג): תעשה לִי. שתהא תחלת עשייתו לשמי: וזבחת עליו. אללו, כמו וְעָלִי מִטָּה מִנְשָׁה (במדבר ז, כ), ואינו אלא עליו ממש, תלמוד לומר הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' אֵלֶיךָ (דברים יב, כז), ואין שחיטה צראש המזבח (מכילתא פ"א וצחים נח): את עולתך ואת שלמיך. אשר מלאך ומזקק. את זאנך ואת צקך. ירוש לאת עולתך ואת שלמיך: בכל המקום אשר אזכיר את שמי. אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי, שם אבא אליך וצרכתיך, אשרה שכינתי עליך, מכאן אחת למד, שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הצחירה, שם ניתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לצדך את העם:

(22) וּמִן תּוֹרֶךָ אֲבָנִים. רבי ישמעאל אומר, כל אס ואס שצמורה רשות, חוץ מג', ואם מוצא אבנים תעשה לִי, הרי אס זה משמש בלשון כאשר, וכאשר תעשה לי מוצא אבנים לא תצנה אתהן גזית, שהרי חובה עליך לבנות מוצא אבנים, שנאמר וְהָיָה לְךָ מִן הַבָּשָׂר (דברים כז, ו). וכן אס כסף פְּלֹגָה (שמות כז, כד), חובה הוא, שנאמר וְהָיָה לְךָ מִן הַבָּשָׂר (דברים כז, ח), ואף זה משמש בלשון כאשר. וכן וְאֵם פְּקֻדִּים מִן הַבָּשָׂר (ויקרא כז, יד), זו מנחת העומר שהיא חובה (מכילתא פ"א), ועל כרחך אין אס הללו תלויין, אלא ודאין, ובלשון כאשר הם משמשים: גזית. לשון גזיזה, שפוסלן ומכתתן בצרול: כי חרבך הנפת עליה. הרי כי זה משמש בלשון פה, שהוא דילמא, פן תניף חרבך עליה: ותחללה. הא למדת, שאם הנפת עליה צרול חללת שהמוצא נברא להאריך ימיו של אדם, והצרול נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה צדין שיוקף המקצר על המאריך (מדות פ"ג מ"ד). ועוד, שהמוצא מטיל שלום בין ישראל לאציהם שבשמים, לפיכך לא יבא עליו כורת ומחלל, והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים שאינם רואות ולא שומעות ולא מדברות, על ידי שמטילות שלום אמרה מורה לא תניף עליהם צרול, המטיל שלום בין איש לאשתו, בין משפחה למשפחה, בין אדם לחבירו, על אחת כמה וכמה שלא תבארוהו פורענות:

The Haftarah is Isaiah 6:1 – 7:6 & 9:5 – 9:6 on page 217. Sepharadim read Isaiah 6:1 – 6:13.

XXI	Now these are the ordinances which thou shalt set before them.	וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים וְאֵלֶּיךָ דִּתְסִדֵּר לִפְנֵיהֶם:	משפטים טז
2	If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing.	כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יָצֵא לְחֻפְשִׁי חֲנֹם:	2
3	If he come in by himself, he shall go out by himself; if he be married, then his wife shall go out with him.	אִם בָּגָּפוֹ יָבֹא בְּגִפּוֹ יֵצֵא אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצֵאָהָ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ:	3
4	If his master give him a wife, and she bear him sons or daughters; the wife and her children shall be her master's, and he shall go out by himself.	אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן-לָהּ אִשָּׁה וַיֵּלְדֶּה-לּוֹ בָּנִים אֹו בָּנוֹת הָאִשָּׁה וַיֵּלְדֶּיהָ תִּהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגִפּוֹ:	4

(23) ולא תעלה במעלות. כשאחיה צונה כצו למזבח, לא תעשהו מעלות מעלות, אשקנו"ש בלע"ז (שטופען שטאפלען) אלא חלוק יהא ומשופע: אשר לא תגלה ערותך. שעל ידי המעלות אחר נריך להרחיב פסיעותיך, ואף על פי שאינו גלוי ערוה ממך, שהרי כתיב ועשה להם מכנסים צד, מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא, ואחיה נהג בהם מנהג ציון, והרי דברים קל וחומר, ומה אצנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על ציון, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג ציון, חזירך שהוא צדמות יוררך, ומקפיד על ציונו, על אחת כמה וכמה:

(1) ואלה המשפטים. כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה, מוסיף על הראשונים (שמו"ר ל, ז), מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שששים סנהדרין אלל המקדש (ס"א המזבח): אשר תשים לפניך. אמר לו הקד"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה צ"א ג' פעמים, עד שחיה סדורה צפיהם כשנתה, ואיני מטריח עצמי להציג טעמי הדבר ופירושו, לך נאמר אשר תשים לפניך, כשלתן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: לפניך. ולא לפני עובדי אלילים (גיטין פח:), ואפילו ידעת דין אחד שהם דיני אותו כדיני ישראל, אל תציאם בערכאות שלהם, שהמציא דיני ישראל לפני ארמים, מחלל את השם ומיקר שם האלילים להשביחם (ס"א להחשיצם), שנאמר כי לא כזורנו צורם ואויצינו פלילים (דברים לב, לא), כשאיצינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

(2) כי תקנה עבד עברי. עבד שהוא עברי, או אינו אלא עבדו של עברי, עבד כנעני שלקחתו מישראל, ועליו הוא אומר שש שנים יעבד, ומה אני מקיים וְהִתְנַחֵלְתָּם אִתָּם (ויקרא כה, מו), בלקוח מן הכנענים, אבל בלקוח מישראל יא' בשש, תלמוד לומר כי ימכר לך אחיך העברי (דברים טו, יב), לא אמרתי אלא באחיך: כי תקנה. מיד בית דין שמכרוהו בגנבתו, כמו שנאמר אם אין לו וְנִמְכַּר בְּגִגְתּוֹ (שמות כב, ח), או אינו אלא צמוכר עצמו מפני דחקו, אבל מכרוהו בית דין לא יא' בשש, כשהוא אומר וְכִי יִמָּוֶד אִחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ (ויקרא כה, לט), הרי מוכר עצמו מפני דוחקו אמור, ומה אני מקיים כי תקנה, צנוכר צנית דין: לחפשי. לחירות:

(3) אם בגפו יבא. שלא היה נשוי אשה, כתרוממו אם בלחודוהי. ולשון צנוכר, צנוכר, שלא בא אלא כמות שהוא, יחידי בחור לבוש, צנוכר בגדו: בגפו יצא. מגיד, שאם לא היה נשוי מתחלה, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים (קידושין כ.). אם בעל אשה הוא. ישראלית (מכילתא פ"ב): ויצאה אשתו עמו. וכי הכניסה שחלא, אלא מגיד הכתוב, שהקונה עבד עברי חייב צמוכות אשתו וצניו (קידושין כב.):

(4) אם אדניו יתן לו אשה. מכאן, שהרשות ציד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים. או אינו אלא בישראלית, תלמוד לומר האשה וילדיה תהיה לאדוניה, הא אינו מדבר אלא בכנענית, שהרי העבירה אף היא יוצאה בשש,

But if the servant shall plainly say: I love my master, my wife, and my children; I will not go out free;	וְאִם-אָמַר יִימָר אֲדָבָר רְחִימָנָא יְתֵ רַבּוֹנִי יְתֵ אֶתִּי וְיֵת בְּנִי לֹא אֶפְזֹק בַּר חֹרִין:	וְאִם-אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְיֶה אֶת-אֲדֹנִי אֶת-אִשְׁתִּי וְאֶת-בְּנֵי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי:
then his master shall bring him unto God, and shall bring him to the door, or unto the door-post; and his master shall bore his ear through with an awl; and he shall serve him for ever.	וְיִקְרַבְנִיה רַבּוֹנִיה לְקֹדֶם דִּינִינָא וְיִקְרַבְנִיה לְוֵת דְּשֵׁא אוּ דְלֹת מְזוּזָתָא וְיִרְצַע רַבּוֹנִיה יְתֵ אֹרְזִיה בְּמַרְצָעָא וְיֵהִי לֵיהֵ עֶבֶד פְּלַח לְעָלַם:	וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל-הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל-הַדֶּלֶת אוֹ אֶל- הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת-אָזְנוֹ בַּמַּרְצָע וְעֶבְדּוֹ לְעָלָם: (ס)
And if a man sell his daughter to be a maid-servant, she shall not go out as the men-servants do.	וְאִרִּי יִזְבִּין גְּבֵר יְתֵ בְרַתִּיה לְאִמָּהּ לֹא תִפּוֹק כְּמַפְקָנֹת עֲבָדָא:	וְכִי-יִמְכֹר אִישׁ אֶת-בִּתּוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים:
If she please not her master, who hath espoused her to himself, then shall he let her be redeemed; to sell her unto a foreign people he shall have no power, seeing he hath dealt deceitfully with her.	אִם בִּישַׁת בְּעִינֵי רַבּוֹנָה דִּיִּשְׁיִימָה לֵיהֵ וְיִפְרַקְנָה לְגֵבֵר אַחֲרֵן לִית לֵיהֵ רְשׁוֹ לְזַבְנוֹהָ בְּמִשְׁלָטִיּה בַּה:	אִם-רָעָה בְּעִינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר- (כ) (לֹא) [ק' ל'] יַעֲדָהּ וְהִפְדָּהּ לְעָם נָכְרִי לֹא-יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ בְּכַדּוּבָה:

וּפְסִילוֹ לִפְנֵי שֵׁשׁ אֲסִיּוֹת הַבְּרִיָּה יוֹצֵאָה, שְׁנֵאֲמַר לְחִידָה הֶעָבְרִי אֲוֹ הֶעָבְרִיָּה (דְּבָרִים טו', יג) מִלְּמַד שֶׁאֵף הָעֲבָרִיָּה יוֹצֵאָה בַּשֵּׁשׁ: (5) אֵת אֲשֶׁתִּי. הַשְּׁפָחָה:

(6) אל האלהים. לבית דין, לריך שימלך צמוכריו שמכרוהו לו (מכילתא פ"צ): אל הדלת או אל המזוזה. יכול שיהא המזוזה כשרה לרצוע עליה, תלמוד לומר וְנִסְתָּה בְּאָזְנוֹ וּבְצִלָּתָהּ (דברים טו, יז), גדלת ולא צמוזה, הא מה תלמוד לומר או אל המזוזה, הקיש דלת למזוזה, מה מזוזה מעומד אף דלת מעומד (קידושין כב): ורצע אדוניו את אזנו במורצע. הימנית, או אינו אלף של שמאל, תלמוד לומר און און לגזירה שוה, נאמר כאן ורצע אדוניו את אזנו, ונאמר צמוזרע קנוך און המפצה הימנית (ויקרא יד, יד), מה להלן הימנית אף כאן הימנית. ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן צן זכאי, און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוז, והלך וגנז, תרצע (מכילתא פ"צ), ואם מוכר עצמו, און ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע. רבי שמעון היה דורש מקרא זה כמין חומר, (ר"ל קשר צרור מצושים שחולין צוואר לתכשיט) מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבצית, אמר הקב"ה, דלת ומזוזה שהיו עדים בצמרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם, ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע צפניהם: ועבדו לעולם. עד היוכל, או אינו אלף לעולם כשמעו, תלמוד לומר וְאִישׁ מִלְּמַשְׁפַּתוֹ קָשְׁבוּ (ויקרא כה, י), מגיד שחמשים שנה קרוים עולם, ולא שיהא עובדו כל חמשים שנה, אלף עובדו עד היוכל, צין סמוך צין מופלג:

(7) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּהּ. בַּקֶּטֶה הַכְּתוּב מְדַבֵּר (מְכִילָתָא פ"ג), יְכוּל אֲפִילוּ הַצִּיָּה סִימָנִים, אֲמַרְתָּ קְלוּ וְחוֹמֶר, וּמָה מְכֻרָה קוֹדֶם לָכֵן יוֹלָה בְּסִימָנֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְיֹלָה חֶסֶד אֵין כֶּסֶף, שֶׁאֵנוּ דוֹרְשִׁים אוֹתוֹ לְסִימָנֵי נְעוּרוֹת, שֶׁאִינָה מְכֻרָה אִינִי דִין שֶׁלָּה תִמְכַּר (עֲרֵכִין כ"ט): לֹא תִצָּא בְּצֵאת הָעֶבְרִים. כִּי־צֵאת עֲבָדִים כְּנַעֲנִים שִׁוְיוֹלָאִים בָּשָׁן וְעֵין, אֲבָל ז' לֹא תֵאֵל בָּשָׁן וְעֵין, אֲלָל עוֹבֵדֶת שֵׁשׁ, אוֹ עַד הַיּוֹבֵל, אוֹ עַד שֶׁתִּצָּא סִימָנֶיךָ, וְכָל הַקּוֹדֶם קוֹדֶם לְחִירוֹתָהּ, וְנוֹתֵן לָהּ דְּמֵי עֵינָה אוֹ דְּמֵי שִׁנָּה, אוֹ אִינוּ אֲלָל לֹא תֵאֵל כִּלְאֵת הָעֲבָדִים בָּשָׁן וְצִיּוֹל, תִּלְמוּד לומר כִּי יִמְכַר לָךְ אֶחָד הָעֲבָרִי אוֹ הָעֲבָרִיָּה, מִקִּישׁ עֲבָרִיָּה לְעֲבָרִי לְכָל יִצְאוֹתָיו, מֵה עֲבָרִי יוֹלָא בָּשָׁן וְצִיּוֹל, אִף עֲבָרִיָּה יוֹלָה בָּשָׁן וְצִיּוֹל, וּמָה לֹא תֵאֵל כִּלְאֵת הָעֲבָדִים, לֹא תֵאֵל בְּרָאשֵׁי אִיבָרִים כְּעֲבָדִים כְּנַעֲנִים, יְכוּל הָעֲבָרִי יוֹלָא בְּרָאשֵׁי אִיבָרִים, תִּלְמוּד לומר הָעֲבָרִי אוֹ הָעֲבָרִיָּה, מִקִּישׁ עֲבָרִי לְעֲבָרִיָּה, מֵה הָעֲבָרִיָּה אִינָה יוֹלָה בְּרָאשֵׁי אִיבָרִים, אִף הוּא אִינוּ יוֹלָא בְּרָאשֵׁי אִיבָרִים:

(8) אם רעה בעיני אדניה. שלא נשאה חן בעיניו לכנסה (מכילתא פ"ג): אשר לא יעדה. שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה, וכסף קנייתה הוא כסף קדושה. וכאן רמז לך הכתוב שמורה ציעוד, ורמז לך שאינה זריכה קדושין אחרים: והפדה. יתן לה מקום להפדות ולזאת, שאף הוא מסייע בפדיונה, ומה הוא מקום שנותן לה, שמגרע מפדיונה

- 9 ואם-לבנו ייעדנה כמשפט ואם לבריה יקיימנה כהלכת
הבנות יעשה-לה: בנות ישראל יעבד לה:
- 10 אם-אחרת יקח-לו שארה אם אוחרנתא יסב ליה זיונה
כסותה וענתה לא יגרע: כסותה וענתה לא ימנע:
- 11 ואם-שלוש-אלה לא יעשה לה ואם תלת אלין לא יעבד לה
ויצאה חנם אין כסף: (ס) ותפוק מן דלא כסף:
- 12 מכה איש ומת מות יומת: דימחי לאנש ויקטליה
אתקטלא יתקטיל:
- 13 ואשר לא צדה והאלהים אנה ודלא כמן ליה ומן קדם יי
לידו ושמתו לה מקום אשר אתמסר לידה ואשוי לה אתר
יניס שמה: (ס) יניס שמה:

במספר השנים שעשתה אללו היא שכורה אללו, כיצד, הרי שקנאה במנה ועשתה אללו צ' שנים, אומרים לו, יודע היית שעמדיה לנאת לסוף שש שנה, נמצא שקנית עבדות כל שנה ושנה בששית המנה, ועשתה אללך צ' שנים, הרי שלשית המנה, טול שני שלשיות המנה ותמצא מאללך: לעם נכרי לא ימשל למכרה. שאינו רשאי למכרה לאחר, לא האדון ולא האב (קידושין יח:). בבגדו בה. אם צא לצגוד זה, שלא לקיים זה מלות יעוד, וכן אביה, מאחר שבגד זה ומכרה לזה:

(9) ואם לבנו ייעדנה. האדון, מלמד שאף בנו קם מחמתו ליעדה אם ירצה אביו, ואינו צריך לקדושין אחרים, אלא אומר לה, הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמיך: כמשפט הבנות. שאר כסות ועונה:

(10) אם אחרת יקח לו. עליה: שארה כסותה וענתה לא יגרע. מן האמה שייעד לו ככר: שארה. מזונות (כתובות מז:). כסותה. כמשמעו: ענתה. תשמיש:

(11) ואם שלש אלה לא יעשה לה. אם אחת משלש אלה לא יעשה לה, ומה הן השלש, ייעדנה לו, או לבנו, או יגרע מפדיונה ותמצא, וזה לא יעדה לו, ולא לבנו, והיא לא היה צידה לפדות את עצמה: ויצאה חנם. ריבה לה יציאה לזו יותר ממה שריבה לעבדים, ומה היא היציאה, ללמדך שתמצא בסימנין, ותשהה עמו עוד עד שתצא סימנין, ואם הגיעו שש שנים קודם סימנין, כבר למדנו שתמצא, שנאמר העבד או העבדקה יעבדך שש שנים (דברים טו, יב), ומהו האמור כאן ויציאה חנם, שאם קדמו סימנים לשש שנים תמצא בהן (מכילתא פ"ג), או אינו אומר שתמצא אלא בצגרות (קידושין ד. ד), תלמוד לומר אין כסף, לרבות יציאת צגרות, ואם לא נאמרו שניהם, הייתי אומר ויציאה חנם זו צגרות, לכך נאמרו שניהם שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק:

(12) מכה איש ומת. כמה כתובים נאמרו בפרשת רוחסין, ומה שצידי לפרש למה צאו כולם, אפרש: מכה איש ומת. למה נאמר, לפי שנאמר ואיש כי יכה קל נפש אדם מות יומת (ויקרא כד, יז), שומע אני הכאה בלא מיתה, תלמוד לומר מכה איש ומת, אינו חייב אלא בהכאה של מיתה (סנהדרין פד:). ואם נאמר מכה איש ולא נאמר ואיש כי יכה, הייתי אומר אינו חייב עד שיכה איש, הכה את האשה ואת הקטן מנין, תלמוד לומר כי יכה כל נפש אדם, אפילו קטן ואפילו אשה. ועוד, אילו נאמר מכה איש, שומע אני אפילו קטן שהכה והרג יהא חייב, תלמוד לומר ואיש כי יכה (שם), ולא קטן שהכה. ועוד, כי יכה כל נפש אדם אפילו נפלים במשמע, תלמוד לומר מכה איש, שאינו חייב עד שיכה בן קיימא, הראוי להיות איש (מכילתא פ"ד):

(13) ואשר לא צדה. לא ארצ לו ולא נתכוין. צדה לשון ארצ, וכן הוא אומר ונאסף נאסף נאסף לקקפה (שמואל-א כד, יא). ולא יתכן לומר צדה לשון הצד ציד, שצידת חיות אין נופל ה"א בפועל שלה, ושם דבר צה ציד, וזה שם דבר צו צדיה ופועל שלו צודה, וזהו פועל שלו צד. ואומר אני פתרונו כתרוממו ודלא כמן ליה. ומנחם חזרו בחלק צד ציד, ואין אני מודה לו, ואם יש לחזרו באחת ממחלוקת של צד, נחזרנו בחלק על צד תנא (ישעיה סו, יב), צדה אוקה (שמואל-א כ, כ), ומלין לצד עלאה ימלל (דניאל ז, כה), אף כאן אשר לא צדה, לא צד למצוא לו שום צד מיתה, ואף זה יש להרהר עליו, מכל מקום לשון ארצ הוא: והאלהים אנה לידו. זמן לידו, לשון לא תאנה תליך קשה (תהלים נא, י), לא תאנה לצדיק קל און (משלי יב, כא), מתאנה הוא לי (מלכים-ב ה, ז), מזדמן למצוא לי עלה: והאלהים אנה לידו. ולמה תמצא זאת מלפניו, הוא שאמר דוד, פאשר

- 14 And if a man come presumptuously upon his neighbour, to slay him with guile; thou shalt take him from Mine altar, that he may die. וְכִי־יֵצֵד אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ וְאִרְיֵה יָרָשׁעַ גֹּבֵר עַל חֲבֵרִיהַ בְּעֶרְמָה מֵעַם מִזְבְּחִי תִקְחֶנּוּ לְמִקְטָלֶיהָ בְּכִילּוֹ מִן מִדְּבָחִי תִדְבְּרֶנִּיהָ לְמִקְטָל: (ס)
- 15 And he that smiteth his father, or his mother, shall be surely put to death. . וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת וְדִימָחִי לְאִבּוֹהִי וּלְאִמִּיהָ אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּיל: (ס)
- 16 And he that stealeth a man, and selleth him, or if he be found in his hand, he shall surely be put to death. וְגֵנֵב אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ וְיִזְבְּנֶנִּיהָ וְיִשְׁתַּכַּח בְּיָדֶיהָ מוֹת יוּמָת: (ס)
- 17 And he that curseth his father or his mother, shall surely be put to death. וּמִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת וְדִילּוּשׁ לְאִבּוֹהִי וְאִמִּיהָ אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּיל: (ס)
- 18 And if men contend, and one smite the other with a stone, or with his fist, and he die not, but keep his bed; וְכִי־יִרִיבוּ אֲנָשִׁים וְהִכָּה־אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּאֹגֶרֶף וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב: יָמוֹת יִמָּוֶת וְיָבֹל לְבוֹטְלָן: (ס)

יאמר משל הקדמני מרשעים יצא רשע (שמואל-א כד, יג), ומשל הקדמוני היא התורה, שהיא משל הקצ"ה שהוא קדמוני של עולם, והיכן אמרה תורה מרשעים יצא רשע, והאלהים אלה לידו, צמה הכתוב מדבר, בשני צני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג זה לא גלה, והקצ"ה מזמנן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם ונפל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות, נמלא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג: ושמותי לך מקום. אף במדבר שינום שמה. ואי זה מקום קולטו, זה מחנה לוי (מכות יב):

(14) וכי ייד. למה נאמר, לפי שנאמר מכה איש וגו', שומע אני אפילו רופא שהמית, ושליח בית דין שהמית במלקות ארבעים, והאז המכה את בנו, והרג הרודה את תלמידו, והשוגג, תלמוד לומר וכי יזיד ולא שוגג, להרגו בערמה ולא שליח בית דין והרופא והרודה בנו ותלמידו, שאף על פי שהם מזידים, אין מערימין: מעם מזבחי. אם היה כהן ורוצה לעבד עבודה, תקחנו למות (סנהדרין לה: יומא פה):

(15) ומכה אביו ואמו. לפי שלמדנו על החובל בחזירו שהוא בתשלומין ולא במיתה, הוצרך לומר על החובל באביו שהוא במיתה. ואינו חייב אלא בהכאה שיש בה חצורה (סנהדרין פד:): אביו ואמו. או זה או זה: מות יומת. בחנק:

(16) וגנב איש ומכרו. למה נאמר, לפי שנאמר פי יצא איש גנב נפש מאסיו (דברים כד, ז), אין לי אלא איש שגנב נפש, אשה או טומטום או אנדרוניוס שגנבו מנין, תלמוד לומר וגונב איש ומכרו. ולפי שנאמר כאן וגונב איש, אין לי אלא גונב איש, גונב אשה מנין, תלמוד לומר וגונב נפש (שם), לכך הוצרכו שניהם, מה שחסר זה גלה זה (מכילתא פ"ה): ונמצא בידו. שראוהו עדים שגנבו ומכרו, ונמצא בידו כצר קודם מכירה (סנהדרין פה:): מות יומת. בחנק. כל מיתה האמורה בתורה סתם, חנק היא. והפסיק הענין וכתב וגונב איש צין מכה אביו ואמו למקלל אביו ואמו, ונראה לי היינו פלוגתא, דמר סבר מקשינן הכאה לקללה, ומר סבר לא מקשינן (שם):

(17) ומקלל אביו ואמו. למה נאמר, לפי שהוא אומר איש איש יקלל את אביו (ויקרא כ, ט), אין לי אלא איש שקלל את אביו, אשה שקללה את אביה מנין, תלמוד לומר ומקלל אביו ואמו, סתם, צין איש וצין אשה, אם כן למה נאמר איש יקלל, להוציא את הקטן: מות יומת. בסקילה. וכל מקום שנאמר דמיו צו, בסקילה, וצנין אב לכולם, צאצאן ירגמו אהם דמיהם צם (שם, כ, כז), ובמקלל אביו ואמו נאמר דמיו צו (ת"כ פ' קדושים קידושין ל:):

(18) וכי יריבון אנשים. למה נאמר, לפי שנאמר עין תחת עין, לא למדנו אלא דמי איברי, אבל שבת ורפוי לא למדנו, לכך נאמרה פרשה זו (מכילתא פ"ו): ונפל למשכב. כתרומתו ויפל לזוטלן, לחולי שמבטלו ממלאכתו:

19	if he rise again, and walk abroad upon his staff, then shall he that smote him be quit; only he shall pay for the loss of his time, and shall cause him to be thoroughly healed.	אם יקום ויהלך בַּחֹץ עַל- בְּרִייתוֹ ויהי זָכָא מְחִיָּא לְחֹד בוֹטְלָנִיה יִתֵּן וְאָגַר אֲסִיָּא יְשָׁלִים:	אם יִקְוִים וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל- מִשְׁעָנָתוֹ וְנִקְחָה הַמִּכָּה רֶק שְׁבִתּוֹ יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא: (ס)	19
20	And if a man smite his bondman, or his bondwoman, with a rod, and he die under his hand, he shall surely be punished.	וְאִרִי יִמְחִי גִבֹר יֵת עֲבָדִיה אוֹ יֵת אֲמָתִיה בְּשׁוּלְטָן וַיָּמוּת תַּחַת יָדֵיה אֲתֵדָנָא יִתְדָן:	וְכִי־יִכֶּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־ אֲמָתוֹ בְּשֹׁבֵט וַיָּמוּת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֵם:	שני
21	Notwithstanding if he continue a day or two, he shall not be punished; for he is his money.	בְּרַם אִם יוֹמָא אוֹ תְּרִין יוֹמִין יִתְקַנִּים לֹא יִתְדָן אֲרִי כִסְפִיה הוּא:	אֲךְ אִם־יֻזְּם אוֹ יוֹמִים יַעֲמֹד לֹא יָקָם כִּי כִסְפוֹ הוּא: (ס)	21
22	And if men strive together, and hurt a woman with child, so that her fruit depart, and yet no harm follow, he shall be surely fined, according as the woman's husband shall lay upon him; and he shall pay as the judges determine.	וְאִרִי יִנְצֹן גּוֹבְרִין וַיִּמְחֹזֶן אֲתֵתָא מְעַדִּיא וַיִּפְקֹן וְלִדְהָא וְלֹא יְהִי מוֹתָא אֲתִנְבָּאָה יִתְגַּבִּי כְּמָא דִישְׁנֵי עֲלוּהִי בַעֲלָה דְּאֲתֵתָא וַיִּתֵּן מִמֵּימַר דִּינִינָא:	וְכִי־יִנְצֹו אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיִּצְאוּ יִלְדֶיהָ וְלֹא יְהִיה אֲסוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ כְּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וַיִּתֵּן בַּפְּלָלִים:	22
23	But if any harm follow, then thou shalt give life for life,	וְאִם מוֹתָא יְהִי וַתִּתֵּן נַפְשָׁא חֲלָף נַפְשָׁא:	וְאִם־אֲסוֹן יְהִיה וְנִתְּתָה נַפֶּשׁ תַּחַת נַפֶּשׁ:	23

(19) על משענתו. על צוריו וכחו (מכילתא שם): ונקמה המכה. וכי תעלה על דעתך שיהרג זה שלא הרג, אלא ללמדך כאן, שחובשים אותו עד שנראה אם יתרפא זה, וכן משמעו, כשקם זה והלך על משענתו, אז ונקמה המכה, אזל עד שלא יקום זה, לא נקה המכה: רק שבתו. בטול מלאכתו מחמת החולי, אם קטע ידו או רגלו, רואין בטול מלאכתו מחמת החולי, כאילו הוא שומר קשואין, שהרי אף לאחר החולי אינו ראוי למלאכת יד ורגל, והוא כבר נתן לו מחמת נזקו דמי ידו ורגלו, שנאמר יד תחת יד רגל תחת רגל: ורפא ירפא. כתרגומו, ישלם שכר הרופא (בבא קמא פה):

(20) וכי יכה איש את עבדו או את אמתו. בעבד כנעני הכתוב מדבר, או אינו אלא בעברי, תלמוד לומר כי כספו הוא, מה כספו קנוי לו עולמית, אף עבד הקנוי לו עולמית, והרי היה בכלל מכה איש ומת, אלא בא הכתוב והוציאו מן הכלל, להיות נדון בדין יום או יומים, שאם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פטור: בשבט. כשיש בו כדי להמית הכתוב מדבר, או אינו אפילו אין בו כדי להמית, תלמוד לומר בישראל, ואם צִלְצֹן יד אֲשֶׁר יָמוּתָהּ (במדבר לה, יז) (או בכלי עץ יד אשר ימות צו. גירסת ר"ס) הכהו, והלא דברים קל וחומר, מה ישראל חמור אין חייב עליו אלא אם כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית, ועל אחר שהוא כדי למות בהכרח זו, עבד הקל לא כל שכן: נקם ינקם. מיתת סייף (סנהדרין נז: מכילתא פ"ז), וכן הוא אומר קָרַב נִקְמָת נִקְמָת צָרִית (ויקרא כו, כה):

(21) אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם. אם על יום אחד הוא פטור על יומים לא כל שכן, אלא יום שהוא כיומים, ואיזה, זה מעת לעת (מכילתא פ"ז): לא יוקם כי כספו הוא. הא אחר שהכהו, אף על פי ששהה מעת לעת קודם שמת, חייב:

(22) וכי ינצו אנשים. זה עס זה, ונתכוון להכות את חבירו, והכה את האשה (מכילתא פ"ח): ונגפו. אין נגיפה אלא לשון דחיפה והכאה, כמו פָּן תִּגַּף צִלְצֹן רִגְלָךְ (תהלים לא, יב), וצִטְרָם יִתְנַפְּפוּ רִגְלֵיכֶם (ירמיה יג, טז), וצִלְצֹן נִגַּף (ישעיה ח, יד): ולא יהיה אסון באשה: ענוש יענוש. לשלם דמי ולדות לבעל, שמיין אותה כמה היתה ראויה להמכר בשוק, להעלות דמיה בשביל הריונה: ענוש יענוש. יגבו ממון ממנו, כמו וְשָׁאוּ אֶתְּוֹ מֵאֶה כֶּסֶף (דברים כב, יט): כאשר ישיח עליו וגו'. כשישענו הבעל בצית דין להשית עליו עונש על כך: ונתן. המכה דמי ולדות: בבללים. על פי הדיינים: (23) ואם אסון יהיה. באשה: ונתת נפש תחת נפש. רבותינו חולקין בדבר (סנהדרין עט.), יש אומרים נפש ממש, ויש אומרים ממון אצל לא נפש ממש, שהמתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה, ומשלם ליורשיו דמיו כמו שהיה נמכר

24	eye for eye, tooth for tooth, hand for hand, foot for foot,	עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל יָדָא חֲלָף יָדָא חֲלָף רֶגְלָא חֲלָף רֶגְלָא:	24
25	burning for burning, wound for wound, stripe for stripe.	כּוֹיָה תַּחַת כּוֹיָה פָּצַע תַּחַת פָּצַע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה: (ס)	25
26	And if a man smite the eye of his bondman, or the eye of his bondwoman, and destroy it, he shall let him go free for his eye's sake.	וְאִרִי יִמְחִי גֵבֶר יֵת עֵינָא דְעִבְדִּיהּ אוּ יֵת עֵינָא דְאִמְתִּיהּ וַיַּחַבְלָנָה לְבֵר חוֹרִין יַפְטָרְנֶיהּ חֲלָף עֵינֶיהּ:	26
27	And if he smite out his bondman's tooth, or his bondwoman's tooth, he shall let him go free for his tooth's sake.	וְאִם שָׁנָא דְעִבְדִּיהּ אוּ שָׁנָא דְאִמְתִּיהּ יַפִּיל לְבֵר חוֹרִין יַפְטָרְנֶיהּ חֲלָף שְׁנֵיהּ: (פ)	27
28	And if an ox gore a man or a woman, that they die, the ox shall be surely stoned, and its flesh shall not be eaten; but the owner of the ox shall be quit.	וְאִרִי יָגַח תּוֹרָא יֵת גּוֹבְרָא אוּ יֵת אִתְקַחָא וַיָּמוּת אֶתְרִגְמָא יִתְרַגֵּם תּוֹרָא וְלֹא יִתְאָכִיל יֵת בְּסָרְיָהּ וּבְסָרְיָהּ דְתּוֹרָא יְהִי זָכָא: וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוּ אֶת־אִשָּׁה וּמָת סָקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבָעַל הַשּׁוֹר נָקִי:	28

בשוק:

(24) עין תחת עין. סימא עין חזירו, נותן לו דמי עינו כמה שפחתו דמיו למכור בשוק, וכן כולם, ולא נטילת אבר ממנו, כמו שדרשו רבותינו בפרק החובל (בבא קמא פד):

(25) כויה תחת כויה. מכות אש. ועד עכשיו דבר בחבלה שיש בה פחת דמים, ועכשיו בשאין בה פחת דמים אלא זעיר, כגון כוואו בשפוד על כפרניו, אומדים כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול להיות מנטער כך: פצע. היא מכה המוסיפה דם, שפעת את בשרו, נפר"דור בלע"ז (אפענע וואונדע) הכל לפי מה שהוא, אם יש בו פחת דמים נותן נזק, ואם נפל למשכב נותן שבת ורפוי וצמח וזעיר. ומקרא זה יתר הוא, ובהחובל דרשוהו רבותינו לחייב על הנער אפילו במקום נזק, שאף על פי שנותן לו דמי ידו, אין פוטריין אותו מן הנער, לומר, הואיל וקנה ידו, יש עליו לחטכה בכל מה שירצה, אלא אומרים יש לו לחטכה בסם שאינו מנטער כל כך, וזה חטכה בצרזל וזערו: חבורה. היא מכה שהדם נזרר בה ואינו יוצא, אלא שמאדים הבשר כנגדו, ולשון חבורה טק"א בלע"ז (פפלעקן) כמו וְגַמְרַתְּ צִרְצְרָסִיו (ירמיה יג, כג), ותרגומו משקופי, לשון חצטה, בטדור"א בלע"ז (שלאג) וכן שְׁדָפוֹת קָדִים, שקיפן קידום, חצוטות צרות. וכן וְעַל הַמִּשְׁקָף (שמות יב, ז), על שם שהדלת נוקש עליו:

(26) את עין עבדו. כנעני, אבל עברי אינו יוצא בשן ועין, כמו שאמרנו אלל לא תלך כלאה העבדים: תחת עינו. וכן בכ"ד ראשי אברים, אצבעות הידים והרגלים, ושתי אזנים, והחוטם, וראש הגויה שהוא גיד האמה. ולמה נאמר שן ועין, שאם נאמר עין ולא נאמר שן, הייתי אומר, מה עין שנצרב עמו אף כל שנצרב עמו, והרי שן לא נצרב עמו. ואם נאמר שן ולא נאמר עין, הייתי אומר, אפילו שן חינוק שיש לה חליפין, לכך נאמר עין (מכילתא פ"ט):

(28) וכי יגח שור. אחד שור ואחד כל בהמה וסיה ועוף, אלא שדבר הכתוב בהווה (בבא קמא נד): ולא יאכל את בשרו. ממשמע שנאמר סקול יסקל השור, איני יודע שהוא נבלה, ונבלה אסורה באכילה, אלא מה תלמוד לומר ולא יאכל את בשרו, שאפילו שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה, בהנאה מנין, תלמוד לומר ובעל השור נקי, כאדם האומר לחבירו יאל פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום, זהו מדרשו (פסחים כב), בבא קמא מא). ופשוטו כמשמעו, לפי שנאמר במועד, וגם צעליו יומת, הוצרך לומר בזה ובעל השור נקי:

29 But if the ox was wont to gore in time past, and warning hath been given to its owner, and he hath not kept it in, but it hath killed a man or a woman; the ox shall be stoned, and its owner also shall be put to death.	וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְּמַל וְשְׁלֹשִׁים וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהָמִית אִישׁ אִו אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בֹּעֲלָיו יוּמָת: וְאִם תּוֹר נִגַּח הוּא מֵאֲתָמְלִי וּמִדְּקֻמוֹתָיו וְאֵתְסָקֵד בְּמִרְיָה וְלֹא נִטְרִיה וְיִקְטֹל גֵּבֶר אִו אִתָּא תּוֹרָא וְתִרְגָּמִים וְאִף מִרְיָה יִתְקַטֵּל:	29 וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְּמַל וְשְׁלֹשִׁים וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהָמִית אִישׁ אִו אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בֹּעֲלָיו יוּמָת:
30 If there be laid on him a ransom, then he shall give for the redemption of his life whatsoever is laid upon him.	אִם מָמוֹן יִשְׁוֹן עָלוּהִי וְיִתֵּן פִּדְיוֹן נַפְשֹׁהּ כֹּכֵל דִּישְׁוֹן עָלוּהִי:	30 אִם-כֹּפֶר יוֹשֶׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיוֹן נַפְשׁוֹ כֹּכֵל אֲשֶׁר-יוֹשֶׁת עָלָיו:
31 Whether it have gored a son, or have gored a daughter, according to this judgment shall it be done unto him.	אִו לְבֶר יִשְׂרָאֵל יִגַּח תּוֹרָא אִו לְבַת יִשְׂרָאֵל יִגַּח כְּדִינָא הָדִין יִתְעַבֵּד לִיה:	31 אִו-בֶּן יִגַּח אִו-בַּת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ:
32 If the ox gore a bondman or a bondwoman, he shall give unto their master thirty shekels of silver, and the ox shall be stoned.	אִם לְעַבְדָּא יִגַּח תּוֹרָא אִו לְאִמָּתָא פִּסְפָּא תַלְתִּין סָלְעִין יִתֵּן לְרַבּוּנִיה וְתוֹרָא יִתְרָגִים:	32 אִם-עֶבֶד יִגַּח הַשׁוֹר אִו אִמָּה כֶּסֶף וְשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶלִים יִתֵּן לֵאדֹנָיו וְהַשׁוֹר יִסָּקֵל: (ס)
33 And if a man shall open a pit, or if a man shall dig a pit and not cover it, and an ox or an ass fall therein,	וְאִרִּי יִפְתַּח גֵּבֶר גּוֹב אִו אִרִּי יִכְרִי גֵבֶר גּוֹב וְלֹא יִכְסִינִיה וְיִפּוֹל תַּמָּן תּוֹרָא אִו חֲמֹרָא:	33 וְכִי-יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אִו כִּי-יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֶּנּוּ וְנָפַל-שָׁמָּה שׁוֹר אִו חֲמֹר:
34 the owner of the pit shall make it good; he shall give money unto the owner of them, and the dead beast shall be his.	מִרְיָה דְּגּוֹבָא יִשְׁלִים כֶּסֶּפָּא יִתֵּיב לְמִרְוּהִי וּמִיתָא יִהִי דִילִיה:	34 בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלֵם כֶּסֶף יִשְׁיב לְבֹעֲלָיו וְהָמִית יִהְיֶה-לוֹ: (ס)

(29) מתמל שלשום. הרי שלש נגיחות (מכילתא פ"י): והועד בבעליו. לשון התראה צעדים, כמו העד העד צנו האיש (צראשית מג, ג): והמית איש וגו'. לפי שנאמר כי יגח, אין לי אלא שהמיתו צנניה, המיתו צנניה, דחיפה, וצניטה, מניין, תלמוד לומר והמית: וגם בעליו יומת. צידי שמים, יכול צידי אדם, תלמוד לומר מות יומת העפץ רצח הוא (צמדבר לה, טז), על רציחתו אמה הורגו, ואי אמה הורגו על רציחת שורו (סנהדרין טו:):

(30) אם כופר יושת עליו. אם זה אינו תלוי, והרי הוא כמו אם כסף תלוה, לשון אשר, זה משפטו, שישיתו עליו בית דין כופר: ונתן פדיון נפשו. דמי ניזק, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, דמי מוזיק (צבא קמא כז:):

(31) או בן יגח. צן שהוא קטן: או בת. שהיא קטנה, לפי שנאמר והמית איש או אשה, יכול אינו חייב אלא על הגדולים, תלמוד לומר או צן יגח וגו', לחייב על הקטנים כגדולים (מכילתא נזיקין פ"א):

(32) אם עבד או אמה. כנעניים (מכילתא שם): שלשים שקלים יתן. גזירת הכתוב הוא, צין שהוא שזה אלף וזו, צין שאינו שזה אלף דינר. והשקל משקלו ד' זהובים, שהם חצי אונקיא למשקל הישר של קלוגיא"א:

(33) וכי יפתח איש בור. שהיה מכוסה וגלוי: או כי יכרה. למה נאמר, אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן, אלא להציא כורה אחר כורה שהוא חייב (צבא קמא נא:). ולא יכסנו. הא אם כסהו פטור, וצופר צרשות הרצים דבר הכתוב (שם ג:). שור או חמור. הוא הדין לכל בהמה וחיה, שכל מקום שנאמר שור וחמור, אנו למדין אותו שור שור משבת, שנאמר למען ינוח שורך וחמורך, מה להלן כל בהמה וחיה כשור, שהרי נאמר במקום אחר וכל בהמתך, אף כאן כל בהמה וחיה כשור, ולא נאמר שור וחמור אלא שור ולא אדם חמור ולא כלים (שם ג:):

(34) בעל הבור. צעל התקלה, אף על פי שאין הבור שלו, שעשאו צרשות הרצים, עשאו הכתוב צעליו להתחייב עליו צנזקיו: כסף ישיב לבעליו. ישיב, לרצות שזה כסף ואפילו סוצין (שם ז), (והא דכתיב מיתב שדהו וכתב רש"י שהניקין מן העידיה, תיכך צגמי צפרק קמא דצבא קמא רב הונא צריה דרבי יהושע, דזהו אם צא לצבות קרקע, אבל מטלטלי כל מילי

35 And if one man's ox hurt another's, so that it dieth; then they shall sell the live ox, and divide the price of it; and the dead also they shall divide.	וְכִי-יִגָּף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמָת וּמָכְרוּ אֶת-הַשּׁוֹר הַחַי וַחֲצֹו אֶת-כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת-הַמָּת יַחֲצִיּוּ:	וְכִי-יִגָּף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמָת וּמָכְרוּ אֶת-הַשּׁוֹר הַחַי וַחֲצֹו אֶת-כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת-הַמָּת יַחֲצִיּוּ:
36 Or if it be known that the ox was wont to gore in time past, and its owner hath not kept it in; he shall surely pay ox for ox, and the dead beast shall be his own.	אוֹ אֶתִּידַע אֲדֹרִי תוֹר נָגַח הוּא מֵאֲתָמְלִי וּמִדְקַמּוֹהִי וְלֹא נִטְרִיה מְרִיה שְׁלָמָא יִשְׁלִים תוֹרָא חֲלָף תוֹרָא וּמִיתָא יְהִי דִילִיה:	אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַוֵּל שְׁלָשָׁם וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְעַלְיו שְׁלָם יִשְׁלָם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמָּת יִהְיֶה-לּוֹ: (ס)
37 If a man steal an ox, or a sheep, and kill it, or sell it, he shall pay five oxen for an ox, and four sheep for a sheep.	אֲדֹרִי יִגְנוֹב גֹּבֵר תוֹר אוֹ אֲמֹר וְיִכְסְנִיה אוֹ יִזְבְּנִיה חֲמִשָּׁא תוֹרִין יִשְׁלִים חֲלָף תוֹרָא וְאַרְבַּע עָנָא חֲלָף אֲמֹרָא:	כִּי יִגְנוֹב-אִישׁ שׁוֹר אוֹ-שֶׂה וַיַּטְבְּחוּ אוֹ מָכְרוּ חֲמִשָּׁה בָקָר יִשְׁלָם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע-צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה:
XXII If a thief be found breaking in, and be smitten so that he dieth, there shall be no bloodguiltiness for him.	אִם בְּמַחְתָּרְתָּא יִשְׁתַּכַּח גִּנְבָּא וַיִּתְמַחִי וַיָּמוּת לִית לִיה דָּם:	אִם-בְּמַחְתָּרְתָּא יִמְצָא הַגִּנֵּב וַהֲכָה וּמָת אֵין לוֹ דָּמִים:

מיטב הוא, דאי לא מזדבן הכא מזדבן הכא): והמת יהיה לו. לניזק, שמין את הנזלה ונוטלה בדמים, ומשלים לו המזיק עליה תשלומי נזקו (מכילתא פ"א צבא קמא י:):

(35) וְכִי יִגְדֹּף. ידחוף, בֵּין בְּקֶרְנָיו, בֵּין בְּגִפּוֹ, בֵּין בְּרַגְלָיו, בֵּין שֶׁנִּשְׁכּוּ בְּשִׁנָּיו, כּוֹלֵן כְּלָל נְגִיפָה הֵם, שְׂאִין נְגִיפָה אֲלָא לִשְׁוֹן מִכָּה: שׁוֹר אִישׁ. שׁוֹר שֶׁל אִישׁ: וּמִכְרָדוֹ אֶת הַשּׁוֹר וְגו'. בְּשׂוֹם הַכְּתוּב מִדְּבַר, שׁוֹר שׁוֹה מֵאֲתִים שֶׁהֵמִית שׁוֹר שׁוֹה מֵאֲתִים, בֵּין שֶׁהִנְצִלָה שׁוֹה הִרְבֵּה בֵּין שֶׁהָיָא שׁוֹה מַעֵט, כְּשֶׁנוֹטֵל זֶה חָזִי וְחָזִי הֵמָּה וְזֶה חָזִי הֵמָּה וְחָזִי הֵמָּה, נִמְאָא כָּל אֶחָד מִפְּסִיד חָזִי נֹזֵק שֶׁהִזִּיקָה הֵמִיתָה, לִמְדֵנוּ, שֶׁהֵמָּה מִשְׁלֵם חָזִי נֹזֵק, שֶׁמֶן הַשּׁוֹיִן אֲתָה לִמְד לִשְׂאִינִן שׁוֹיִן, כִּי דִין הֵמָּה לִשְׁלֵם חָזִי נֹזֵק לֹא פְחוּת וְלֹא יוֹתֵר. אִלּוּ יִכּוֹל אִף בְּשִׂאִינִן שׁוֹיִן בְּדַמְיָהָן כְּשֶׁהֵן חַיִּים אֲמַר הַכְּתוּב וְחָזֵנוּ אֶת שְׁנֵיהֶם, אִם אֲמַרְתָּ כֵּן, פְּעָמִים שֶׁהַמְזִיק מִשְׁתַּכֵּר הִרְבֵּה, כְּשֶׁהִנְצִלָה שׁוֹה לִימְכַר לַעֲבוֹד כּוֹכְבִּים הִרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּמִי שׁוֹר הַמְזִיק, וְאִי אִפְשָׁר שִׂיאֲמַר הַכְּתוּב שֶׁהָיָא הַמְזִיק נִשְׁכַּר, אִלּוּ פְעָמִים שֶׁהִנְזִיק נוֹטֵל הִרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּמִי נֹזֵק שֶׁלֵּם, שֶׁחָזִי דְּמִי שׁוֹר הַמְזִיק שׁוֹה יוֹתֵר מִכָּל דְּמִי שׁוֹר הַנִּיזֹק, וְאִם אֲמַרְתָּ כֵּן הִרִי חֵם חֲמוֹר מִמוּעַד. עַל כִּרְחֹק לֹא דִבֵּר הַכְּתוּב אֲלָא בְּשׁוֹיִן, וְלִמְדָךְ שֶׁהֵמָּה מִשְׁלֵם חָזִי נֹזֵק, וּמֵן הַשּׁוֹיִן תִּלְמוּד לִשְׂאִינִן שׁוֹיִן, שֶׁהַמִּשְׁתַּלֵּם חָזִי נֹזֵק, שְׂמִינִן לוֹ אֶת הַנְּצִלָה, וְהֵם שִׁפְחוּ דְּמִי בְּשִׁצִּיל הֵמִיתָה נוֹטֵל חָזִי הִפְחֹת וְהוֹכֵךְ. וְלִמָּה אֲמַר הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן הַזֶּה וְלֹא אֲמַר יִשְׁלֵם חָזִי, לִלְמַד שְׂאִין הֵמָּה מִשְׁלֵם אֲלָא מִגּוֹפּוֹ, וְאִם נִגַּח וּמֵת אֲחִ"כּ, אִין הַנִּיזֹק נוֹטֵל אֲלָא הַנְּצִלָה, וְאִם אֵינָהּ מִגַּעַת לַחֲזִי נֹזֵק יִפְסִיד. אִלּוּ שׁוֹר שׁוֹה מִנֵּה שֶׁנִּגַּח שׁוֹר שׁוֹה חֲמֵשׁ מֵאוֹת זֶז, אֵינִי נוֹטֵל אֲלָא אֶת הַשּׁוֹר, שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּיב הֵמָּה לַחֲזִיב אֶת בְּעָלָיו לִשְׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה (בְּצֹא קָמָא טו:):

(36) או בודע. או לא היה חס, אלא נודע כי שור נגח הוא, היום ומתמוול שלשום, הרי שלש נגימות: שלם ישרם שור. נזק שלם: והמת יהיה לו. לניזק, ועליו ישרים המזיק עד שיסתלם ניזק כל נזקו:

(37) חמשה בקר וגר. אמר ר' יוחנן זבן זכאי, חס המקום על כבודן של בריית, שור שהולך ברגליו, ולא נתצוה צו הגנה לנושאו על כחפו, משלם חמשה, שה שנושאו על כחפו, משלם ארבעה, הואיל ונתצוה צו. אמר רבי מאיר, צא וראה כמה גדולה כחה של מלאכה, שור שצטלו ממלאכתו, חמשה, שה שלא צטלו ממלאכתו, ארבעה: תחת השור תחת השנה. שגאן הכחוב לומר, שאין מדת תשלומי ד' וה' ניהגת אלא בשור ושה בלבד (שם סז):

(1) אם במחירת. כשהיה חותמת הצית: אין לו דמים. אין זו רציחה, הרי הוא כמת מעיקרו. כאן למדתך תורה, אם צא להרג השכם להרגו, וזה להרג צא, שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנטולין ממנו צפניו ושוקק, לפיכך, על מנת כן צא, שאם יעמוד צעל הממון כנגדו, יהרגו (סנהדרין עב.).

2	אם עֵינָא דְסִהְדִּיא נִפְלֵת עֲלוּהִי דְמָא לִיה שְׁלָמָא יְשֻׁלִּים אִם לִית לִיה וְיִזְדָּבֵן בְּגִנְבָתִיה:	2 אִם-זָרַחַה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דְּמִים לֹא שְׁלָם יִשְׁלָם אִם-אֵין לוֹ וְנִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ:
3	אִם אֲשֶׁתְּכֶחָא תִשְׁתַּכַּח בִּידֵיהּ גְּנוּבָתָא מִתּוֹר עַד חֶמֶר עַד אִמֵּר אָנוּן חֲזִין עַל חַד תִּרְרִין יְשֻׁלִּים:	3 אִם-הִמָּצָא תִמָּצָא בְיָדוֹ הַגֵּנֶבֶת מִשּׁוֹר עַד-חֶמֶר עַד-שֶׁה חַיִּים שְׁנַיִם יִשְׁלָם: (ס)
4	אִרִי יוֹכִיל גִּבֵּר חֶקֶל אוֹ כֶּרֶם וְיִשְׁלַח יָת בְּעִירֵיהּ וְיִיכּוֹל בְּחֶקֶל אַחֲרָן שְׂפָר חֶקְלֵיהּ וּשְׂפָר כְּרָמִיהּ יְשֻׁלִּים:	שלישי 4 כִּי יִבְעֶר-אִישׁ שָׂדֶה אוֹ-כֶּרֶם וְיִשְׁלַח אֶת-בְּעִירָהּ וּבְעֶר בְּשָׂדֶה אַחֵר מִיֵּטֵב שָׂדֶהוּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמּוֹ יִשְׁלָם: (ס)
5	אִרִי יִתְפַּק נֹר וְיִשְׂכַּח כּוֹבֵין וְיִיכּוֹל גְּדִישִׁין אוֹ קֶמֶא אוֹ חֶקֶל שְׁלָמָא יְשֻׁלִּים דְּאֲדִלִּיק יָת דְּלִיקָתָא:	5 כִּי-תִצָּא אֵשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנֶאֱכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקֶּמֶא אוֹ הַשָּׂדֶה שְׁלָם יִשְׁלָם הַמִּבְעֵר אֶת-הַבְּעִירָה: (ס)
6	אִרִי יִתֵּן גִּבֵּר לַחֲבֵרִיהּ כֶּסֶף אוֹ מְנִין לְמִטְרָה וְיִתְּנֵבּוֹן מִבֵּית גּוֹבְרָא אִם יִשְׁתַּכַּח גְּנוּבָא יְשֻׁלִּים עַל חַד תִּרְרִין:	6 כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ- כֶּלִים לְשֹׁמֵר וְגִנֵּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצָא הַגֵּנֶב יִשְׁלָם שְׁנַיִם:

(2) אם זרחח השמש עליו. אין זה אלא כמין משל, אם צרור לך הדבר שיש לו שלום עמך, כשמש הזה שהוא שלום בעולם, כך פשוט לך שאינו צא להרוג אפילו יעמוד בעל הממון כנגדו, כגון אב החותר לגנוב ממון הבן, צידוע שרחמי האב על הבן ואינו צא על עסקי נפשות (מכילתא פי"ג, סנהדרין עב). דברים לו. כחי הוא חשוב, ורציחה היא אם יהרגנו בעל הבית: שלם ישלם. הגנב ממון שגנב, ואינו חייב מיתה. ואונקלוס שתרגם אם עינא דסִהְדִּיא נִפְלֵת עלוהי, לקח לו שטה אחרת, לומר שאם מנאחור עדים קודם שצא בעל הבית, וכשצא בעל הבית נגדו תתרו צו שלא יהרגהו, דמים לו, חייב עליו אם הרגו, שמאחר שיש רואים לו, אין הגנב הזה צא על עסקי נפשות, ולא יהרוג את בעל הממון:

(3) אם המצא תמצא בידו. צרשותו, שלא טבח ולא מכר: משור עד חמור. כל דבר בכלל תשלומי כפל, צין שיש צו רוח חיים צין שאין צו רוח חיים, שהרי נאמר במקום אחר על שֶׁה על שְׁלָמָה על פֶּל אֲצִדָּה וגו' יִשְׁלָם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: חיים שניים ישלם. ולא ישלם לו מתים, אלא חיים או דמי חיים:

(4) כי יבער. את בעירה. ובער. כולם לשון צהמה, כמו אֲנַקְנוּ וְצִיעֵרֵנוּ (במדבר כ, ד): כי יבער. יולך צהמותיו בשדה וכרם של צבירו, ויזיק אותם באחת משתי אלו, או בשלוש בעירה, או בציעור, ופירשו רבותינו (בבא קמא ז:), ושלח הוא נזקי מדרכ קף רגל, ובער הוא נזקי השן האוכלת ומצערת: בשדה אחר. בשדה של איש אחר: מיטב שדהו ישלם. שמין את הנזק, ואם צא לשלם לו קרקע דמי נזק, ישלם לו ממיטב שדותיו, אם היה נזקו סלע, יתן לו שוה סלע מעידית שיש לו. למדך הכתוב, שהנזקין שמין להם בעידית (שם ו:):

(5) כי תצא אש. אפילו מעצמה: ומצאה קוצים. קרדו"נש צלע"ו: ונאכל גדיש. שליחה צקוים, עד שהגיעה לגדיש או לקמה המחוצרת בקרקע: או השדה. שליחה את נירו, ואריך לניר אותה פעם שניה: שלם ישלם המבעיר. אף על פי שהדליק בתוך שלו, והיא יצאה מעצמה על ידי קוצים שמנאה, חייב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תנא ותזיק: (6) וגנב מבית האיש. לפי דבריו (שם סג:): אם ימצא הגנב. ישלם הגנב שניים לבעלים:

7 If the thief be not found, then the master of the house shall come near unto God, to see whether he have not put his hand unto his neighbour's goods.	אם לא ישתכח גנבא ויתקרב מריה דביתא לקדם דיינא אם לא אושיט ידיה במא דמסר ליה חבריה:	7 אם-לא ימצא הגנב ונקרב בעל-הבית אל-האלהים אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו:
8 For every matter of trespass, whether it be for ox, for ass, for sheep, for raiment, or for any manner of lost thing, whereof one saith: 'This is it,' the cause of both parties shall come before God; he whom God shall condemn shall pay double unto his neighbour.	על כל פתגם דחוב על תור על חמר על אמר על פסו על כל אבידתא דיימר ארי הוא דין לקדם דיינא ייעול דין תרוניהון דיתבון דיינא ישרים על חד תרין לחבריה:	8 על-כל-דבר-פשע על-שור על-חמור על-שה על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר כיהוא זה עד האלהים יבא דבר-שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו: (ס)
9 If a man deliver unto his neighbour an ass, or an ox, or a sheep, or any beast, to keep, and it die, or be hurt, or driven away, no man seeing it;	ארי יתן גבר לחבריה חמר או תור או אמר וכל בעירא למטר ומית או אתבר או אשתבי לית דחוי:	9 כיהיתן איש אל-רעהו חמור או-שור או-שה וכל-בהמה לשמר ומת או-נשבר או-נשבה אין ראה:
10 the oath of the LORD shall be between them both, to see whether he have not put his hand unto his neighbour's goods; and the owner thereof shall accept it, and he shall not make restitution.	מומתא דיי תהי בין תרוניהון אם לא אושיט ידיה במא דמסר ליה חבריה ויקביל מריה מניה מומתא ולא ישרים:	10 שבעת יהיה תהיה בין שניהם אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישרם:

(7) אם לא ימצא הגנב. וצא השומר הזה שהוא צעל הצית: ונקרב. אל הדיינין, לדון עס זה, ולישבע לו שלא שלח ידו לשלו:

(8) על כל דבר פשע. שימצא שקרן בשזועתו, שיעידו עדים שהוא עצמו גנבו, וירשיעוהו אלהים על פיה העדים: ישרם שנים לרעהו. למדך הכתוב, שהטוען בפקדון לומר גנב הימני, ונמצא שהוא עצמו גנבו, משלם תשלומי כפל, ואימתי, בזמן שנשבע ואחר כך באו עדים. שכן דרשו רבותינו, ונקרב צעל הצית אל האלהים, קריצה זו שזועה היא, אחת אומר לשזועה או אינו אלא לדין, שכיון שצא לדין וכפר לומר גנבה, מיד יתחייב כפל אם באו עדים שהוא צידו, נאמר כאן שליחות יד, ונאמר למטה שליחות יד שצעת ה' פקיה בין שניהם אם לא שלח ידו, מה להלן שזועה אף כאן שזועה: אשר יאמר כי הוא זה. לפי פשוטו, אשר יאמר העד כי הוא זה שנשבעת עליו הרי הוא אצלך, עד הדיינין יצא דבר שניהם ויחקרו את העדות, ואם כשרים הם וירשיעוהו לשומר זה, ישלם שנים, ואם ירשיעו את העדים שנמצאו זוממין, ישלמו הם שנים לשומר. ורבותינו ז"ל דרשו, כי הוא זה, ללמד שאין מחייבין אותו שזועה אלא אם כן הודה במקצת, לומר כך וכך אני חייב לך, והמותר גנב ממני (פס קו):

(9) כי יתן איש אל רעהו חמור או שור. פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם (בבא מציעא צד:): לפיכך פטר בו את הגנבה, כמו שכתוב וגונב מבית האיש אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית. לשבועה. למדת שפוטש עצמו בשבועה זו, ופרשה זו אמורה בשומר שכר. לפיכך אינו פטור אם גנבה, כמו שכתוב אם גנב יגנב מעמו ישרם. אבל על האונס. כמו מות מעצמו, או נשבר, או נשבה בחזקה על ידי לסטים. ואין רואה. יעיד דבר:

(10) שבעת ה' תהיה. ישבע שכן הוא כדצרינו, והוא לא שלח זה יד להשתמש זה לעצמו, שאם שלח זה יד ואחר כך נאנסה, חייב צאונסים: ולקח בעליו. השזועה: ולא ישרם. לו השומר כלום:

II	But if it be stolen from him, he shall make restitution unto the owner thereof.	וְאִם-גָּנַב מֵעַמּוֹ יִשְׁלַם וְאִם אֶת־גִּנְבּוֹ יִתְּנֶיב מֵעַמִּיהָ לְבַעְלָיו:
12	If it be torn in pieces, let him bring it for witness; he shall not make good that which was torn.	אִם-טָרַף יִטְרַף יִבְאֵהוּ עַד הַטָּרְפָה לֹא יִשְׁלַם: (פ)
13	And if a man borrow aught of his neighbour, and it be hurt, or die, the owner thereof not being with it, he shall surely make restitution.	וְכִי-יִשְׁאַל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ-מֵת בְּעָלָיו אִין-עַמּוֹ שְׁלֵם יִשְׁלַם:
14	If the owner thereof be with it, he shall not make it good; if it be a hireling, he loseth his hire.	אִם-בְּעָלָיו עַמּוֹ לֹא יִשְׁלַם אִם-שָׂכִיר הוּא בָּא בְּשָׂכְרוֹ: (ס)
15	And if a man entice a virgin that is not betrothed, and lie with her, he shall surely pay a dowry for her to be his wife.	וְכִי-יִפְתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲרֻשָּׁה וְשָׁכַב עִמָּה מְהֵרָה יִמְהַרְנֶה לָּהּ לְאִשָּׁה:
16	If her father utterly refuse to give her unto him, he shall pay money according to the dowry of virgins.	אִם-מָאֵן יִמָּאֵן אָבִיהָ לְתַתָּהּ לֹא פָסַף יִשְׁקַל כְּמִהָרָה בְּתוּלָה: (ס)
17	Thou shalt not suffer a sorceress to live.	מְכַשֶּׁפָה לֹא תַחֲיֶה: חֲרָשָׁא לֹא תַחֲיֶה:
18	Whosoever lieth with a beast shall surely be put to death.	כָּל-שֹׁכֵב עִם-בְּהֵמָה מוֹת כָּל דֹּשָׁכּוֹב עִם בְּעִירָא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּיל: (ס)

(12) אם טרף יטרף. על ידי חיה רעה: יבאהו עד. יציא עדים שנטרפה צאונם ופטור: הטרפה לא ישלם. אינו אומר טרפה לא ישלם, אלא הטרפה, יש טרפה שהוא משלם ויש טרפה שאינו משלם, טרפת חתול ושוועל ונמיה משלם, טרפת זאב ארי ודוב ונחש אינו משלם, ומי לחשך לדון כן, שהרי כתיב ומת או נשבר או נשזה, מה מיתה שאין יכול להציל, אף שזר ושניה שאין יכול להציל:

(13) וכי ישאל. צא ללמדך על השואל שחייב צאונסין: בעליו אין עמו. אם בעליו של שור אינו עם השואל צמלאכתו (צבא מניעא שס):

(14) אם בעליו עמו. צין שהוא צאותה מלאכה צין שהוא צמלאכה אחרת, היה עמו בשעת שאלה, אינו צריך להיות עמו בשעת שצורה ומתה (שס נה): אם שכיר הוא. אם השור אינו שאל אלא שכור, צא בשכרו ליד השוכר הזה ולא בשאלה, ואין כל הנאה שלו, שהרי על ידי שכרו נשחמם, ואין לו משפט שואל להסתחייב צאונסין. ולא פירש מה דינו אם כשומר חנם או כשומר שכר, לפיכך נחלקו צו חכמי ישראל, שוכר כיצד משלם, רבי מאיר אומר כשומר חנם, רבי יהודה אומר כשומר שכר:

(15) וכי יפתה. מדבר על לבה עד ששומעת לו, וכן תרגומו וארי ישדל. שדול בלשון ארמי כפתוי בלשון עברי: ממהר ימהרנה. יפסוק לה מוהר כמשפט איש לאשתו, שכותב לה כחובה וישאנה:

(16) כמהרה הבתולות. שהוא קצוב חמשים כסף אצל התופס את הבתולה ושוכב עמה צאונס, שנאמר ונקטן קאיש העקב עמָה לאצרי הנערה חמשים קָסָף (דברים כב, כט):

(17) מכשפה לא תחיה. אלא תומת צנית דין, ואחד זכרים ואחד נקבות, אלא שדבר הכתוב צהויה, שהנשים מזויות מכשפות (סנהדרין סז):

(18) (ס"א כל שוכב עם בהמה מות יומת. צסקילה, רוצע כנרצעת, שכתוב צהן דמיהם צס):

19	He that sacrificeth unto the gods, save unto the LORD only, shall be utterly destroyed.	זָבַח לֵאלֹהִים יִחָרֵם בְּלִתי לִיהוָה לְבָדּוֹ:	דִּידָבַח לְטִעוֹת עֲמִיָּא יִתְקַטֵּל אֱלֹהִין לְשִׁמָּא דִּי בְּלַחֲדוּתָּהּ:
20	And a stranger shalt thou not wrong, neither shalt thou oppress him; for ye were strangers in the land of Egypt.	וְגֵר לֹא-תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:	וְלִגְיורָא לֹא תוֹנִין וְלֹא תַעֲיָקוּן אֲרִי דִּיִּירִין הָיוּתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:
21	Ye shall not afflict any widow, or fatherless child.	כָּל-אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תַעֲנוּן:	כָּל אַרְמָלָא וְיָיתָם לֹא תַעֲנוּן:
22	If thou afflict them in any wise—for if they cry at all unto Me, I will surely hear their cry—	אִם-עָנָה תַעֲנֶה אֹתוֹ כִּי אִם-צָעַק יִצְעַק אֵלַי שָׁמַע אֲשַׁמְעֵה צַעֲקָתוֹ:	אִם עֲנָא תַעֲנִי יִתִּיה אֲרִי אִם מִקְּבֵל יִקְבֵּל קְדָמִי קְבֵּלָא אֲקַבֵּל קְבִילִיתִיה:
23	My wrath shall wax hot, and I will kill you with the sword; and your wives shall be widows, and your children fatherless.	וַחֲרָה אַפִּי וַהֲרַגְתִּי אֹתְכֶם בַּחֶרֶב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֲלֵמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יָתוֹמִים: (פ)	וְיִתְקַף רוּגְזִי וְאֶקְטֹל יִתְכוּן בַּחֶרֶב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֲלֵמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יָתוֹמִין:
24	If thou lend money to any of My people, even to the poor with thee, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him interest.	אִם-כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֹנִי עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא-תִשְׁיָמוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ:	אִם כֶּסְפָּא תוֹוִיף בְּעַמִּי לְעֹנִיָּא דְּעַמָּךְ לֹא תִהִי כְּנֹשֶׁה לֹא תִשּׁוּן עָלֵיהּ חִיבּוּלָא:

(19) לאלהים. לעבודת גילולים. אילו היה נקוד לאלהים (הלמ"ד צז"ר"), היה צריך לפרש ולכתוב אחרים, עכשיו שאמר לאלהים, אין צריך לפרש אחרים, שכל למ"ד וצ"ת וה"א המשמשות בראש התיבה, אם נקודה בחטף, כגון למלך, למדבר, לעיר, צריך לפרש לאיזה מלך, לאיזה מדבר, לאיזה עיר, וכן למלכים, ולרגלים, בחיר"ק, צריך לפרש לאיזה, ואם אינו מפרש, כל מלכים במשמע, וכן לאלהים כל אלהים במשמע, אפילו קודש, אבל כשהיא נקודה פתח, כמו למלך, למדבר, לעיר, (פתח וקמץ ענין אחד בענין זה, וגם יש לומר בדרך אחר כמ"ס דקדוקי רש"י יעויין צו) נודע באיזה מלך מדבר, וכן לעיר נודע באיזה עיר מדבר, וכן לאלהים לאותן שהזרתם עליהם במקום אחר. כיוצא בו אין קמץ באלהים (תהלים פו, ח), לפי שלא פירש, הוצרך לינקד פתח: יחרם. יומת. ולמה נאמר יחרם, והלא כבר נאמרה צו מיתה במקום אחר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו' (דברים יז, ה), אלא לפי שלא פירש על איזו עבודה חייב מיתה, שלא תאמר כל עבודות במיתה, בא ופירש לך כאן וזבח לאלהים יחרם, לומר לך, מה זביחה עבודה הנעשית בפנים לשמים, אף אני מרצה המקטיר והמנסך שהם עבודות בפנים, וחיובין עליהם לכל עבודת אלילים, בין שדרכה לעבדה בכך בין שאין דרכה לעבדה בכך, אבל שאר עבודות, כגון המכבד והמרבץ והמגפף והמנשק, אינו במיתה אלא באזרה:

(20) וגר לא תונה. אונאת דברים, קונטרס ליר"ר בלע"ז (הענין) כמו והחלפתי את מונקת את צעק (ישעיה מט, כו): ולא תלחצנו. בגזילת ממון: כי גרים הייתם. אם הניחו, אף הוא יכול להנותק, ולומר לך אף אתה מגרים באת, מוס שצך אל תאמר לחברך. כל לשון גר, אדם שלא נולד באותה מדינה, אלא בא ממדינה אחרת לגור שם: (21) כל אלמנה ויתום לא תענון. הוא הדין לכל אדם, אלא שדבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם:

(22) אם ענה תענה אותו. הרי זה מקרא קצר, גזם ולא פירש ענשו, (והא דכתיב והיו נשיכם וגו', זהו אם כעוק יעק, אבל באם לא יעק לא פירש, וק"ל) כמו לָקַח כָּל הָרֶג קֵין (בראשית ד, טו), גזם ולא פירש ענשו, אף כאן אם ענה תענה אותו, לשון גזם, כלומר סופך ליטול את שלך, למה, כי אם כעק יעק אלו וגו':

(23) והיו נשיכם אלמנות. ממשמע שנאמר והרגתי אחכם, איני יודע שנשיכם אלמנות וזניכים יתומים, אלא הרי זו קללה אחרת, שיהיו הנשים צרות כאלמנות חיות, שלא יהיו עדים למיתת בעליהן ותהיינה אסורות להנשא, והזנים יהיו יתומים, שלא יניחום בית דין לירד לנכסי אביהם, לפי שאין יודעים אם מתו אם נשבו:

25 If thou at all take thy neighbour's garment to pledge, thou shalt restore it unto him by that the sun goeth down;	אם משכונא תסב כסותא דחברך עד מיעל שמשא תתיבניה ליה:	25 אם־תחבל תחבל שלמת רעה עד־בא השמש תשיבנו לו:
26 for that is his only covering, it is his garment for his skin; wherein shall he sleep? and it shall come to pass, when he crieth unto Me, that I will hear; for I am gracious.	ארי היא כסותיה בלחודה היא תותביה למשכיה במא ישכוב ויהי ארי יקבל קדמי ואקביל קבילתיה ארי חננא אנא:	26 כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב והיה כִּי־יצעק אלי ושמעתי כִּי־חנן אני: (ס)
27 Thou shalt not revile God, nor curse a ruler of thy people.	דינא לא תקיל ורבא בעמך לא תלוט:	רביעי אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר:
28 Thou shalt not delay to offer of the fulness of thy harvest, and of the outflow of thy presses. The first-born of thy sons shalt thou give unto Me.	בפורך ודמך לא תאחר בוכרא דבנך תפריש קדמי:	28 מלאכתך ודמך לא תאחר בכור בניה תתן־לי:
29 Likewise shalt thou do with thine oxen, and with thy sheep; seven days it shall be with its dam; on the eighth day thou shalt give it Me.	כן תעביר לתורך לענך שבועא יומין יהי עם אמה ביומא תמינאה תפרישנה קדמי:	29 כן־תעשה לשרך לצאנך שבועת ימים יהיה עם־אמו ביום השמיני תתנו־לי:

(24) אם כסף תלוה את עמי. רבי ישמעאל אומר, כל אס ואס שצחורה רשות, חוץ מג', וזה אחד מהן: את עמי. עמי ונכרי, עמי קודם. עני ועשיר, עני קודם. עני עירך ועני עיר אחרת, עני עירך קודמין (בבא מציעא ע"א). וזה משמעו, אס כסף תלוה, את עמי תלוה קודם לעוזב גילולים, ולאיזה מעמי, את העני, ולאיזה עני, לאותו שעמך. (ד"א את העני, שלא תנהוג בו מנהג ציון כהלוה שהוא עמי. את העני עמך. הוי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני): לא תהיה לו כנשה. לא תצבענו בחזקה, אס אתה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאילו הלוינו, אלא כאילו לא הלוינו, כלומר, לא תכלימהו: נשך. רבית, שהוא כנשיכת נחש, שנחש נושך חצורה קטנה כרגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מצנצץ ונופח עד קדקדו, כך רבית, אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהרבית עולה ומחסרו ממון הרבה:

(25) אם חבול תחבל. כל לשון חבלה אינו משכון צשעת הלוהה, אלא שממשכנין את הלוה כשמיגיע הזמן ואינו פורע. (חבול תחבול כפל לך בחבלה עד כמה פעמים, אמר הקב"ה, כמה אתה חייב לי, והרי נפשך עולה אללי כל אמש ואמש ונותנת דין וחשבון ומתחייבת לפני, ואני מחזירה לך, אף אתה טול והשצ טול והשצ): עד בא השמש תשיבנו לו. כל היום תשיבנו לו עד בא השמש, וכבוא השמש תחזור ותטלנו עד שיבא בקר של מחר, ובכסות יוס הכתוב מדבר שאין צריך לה צלילה (מכילתא פי"ט):

(26) כי הוא כסותה. זו טלית: שמלתו. זו חלוק: במה ישכב. לרבות את המצע:

(27) אלהים לא תקלל. הרי זו אזהרה לזכרת השם, ואזהרה לקללת דיין (סנהדרין סו.):

(28) מלאכתך. חוצה המוטלת עליך כשתמלא תבואתך להצטל, והם זכורים: ודמך. התרומה, ואיני יודע מהו לשון דמע: לא תאחר. לא תשנה סדר הפרשתן, לאחר את המוקדם ולהקדים את המאוחר, שלא יקדים תרומה לזכורים, ומעשר לתרומה: בכור בניך תתן לי. לפדותו צחמש סלעים מן הכהן, והלא כבר צוה עליו במקום אחר, אלא כדי לסמוך לו כן תעשה לשורך, מה זכור אדם לאחר לי יום פודהו, שנאמר ופדויו מצן חדש תפדה (במדבר י"ט), אף זכור בהמה דקה מטפל צו לי יוס, ואחר כך נותנו לכהן:

(29) שבועת ימים יהיה עם אמו. זו אזהרה לכהן, שאס צא למחר את קרבנו, לא ימחר קודם שמונה, לפי שהוא מחוסר זמן: ביום השמיני תתנו לי. יכול יהא חוצה לצו זיוס, נאמר כאן שמיני ונאמר להלן ומיום השמיני וְהָלָא יָקָה (ויקרא כב, כז), מה שמיני האמור להלן להכשיר משמיני ולהלן, אף שמיני האמור כאן להכשיר משמיני ולהלן (מכילתא פי"ט), וכן

30	And ye shall be holy men unto Me; therefore ye shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field; ye shall cast it to the dogs.	וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי וּבֶשֶׂר בְּשָׂדֶה טֶרֶף לֹא תֹאכְלוּ לִכְלָב תִּשְׁלֹכֶנּוּ אֹתוֹ: (ס)	30
XXIII	Thou shalt not utter a false report; put not thy hand with the wicked to be an unrighteous witness.	לֹא תִקְבִּיל שִׁמְעַ דְּשָׁקֶר לֹא תִשּׁוּי יָדְךָ עִם חַיִּיבָא לְמַהוּי לִיָּה סְהִיד שָׁקֶר:	XXIII
2	Thou shalt not follow a multitude to do evil; neither shalt thou bear witness in a cause to turn aside after a multitude to pervert justice;	לֹא תִהְיֶה בְּתֵר סִגְיֵי לֹא־בִּשְׂאָ וְלֹא תִתְּנֶנָּה מִלֵּאֲלָפָא מֵא דְּבַעֲיָנָךְ עַל דִּינָא בְּתֵר סִגְיֵי שְׁלִים דִּינָא:	2
3	neither shalt thou favour a poor man in his cause.	וְעַל מַסְפִּינָא לֹא תִרְחִים בְּדִינָה:	3
4	If thou meet thine enemy's ox or his ass going astray, thou shalt surely bring it back to him again.	כִּי תִפְגַּע שׂוֹר אִיבֶךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תַעֲגָה הֲשִׁב תְּשִׁיבֵנּוּ לוֹ: (ס)	4

משמעו, וזיום השמיני אתה ראוי ליתנו לו:

(30) ואנשי קודש תהיון לִי. אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבלות וטרפות, הרי אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי: ובשר בשדה טרפה. אף צבית כן, אלא שדבר הכתוב צהווה (מכילתא פ"ב), מקום שדרך צהמות ליטרף, וכן פי בִּשְׂדֶה מִקְלָה (דברים כב, כז), וכן אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרָה לִיָּה (שם כג, יא), הוא הדין למקרה יוס, אלא שדבר הכתוב צהווה. (ואונקלוס תרגם) ושבר דתליש מן חיוא חיתא, צשר שנתלש על ידי טרפת זאב או ארי (או) מן חיה כשרה או מצהמה כשרה צחייה: לכלב תשליכון אתו. אף הוא כו' או אינו אלא כלב כמשמעו צנצלה או מכור לנכרי קל וחומר לטרפה שמוותרת בכל הנאות א"כ מה תלוד לומר לכלב למדך הכתוב שאין הקצ"ה מקפח שכר כל צריה, שנאמר וְלָכֵן צָנִי יִקְרָךְ קָלָב לְשֵׁנו (שמות יא, ז), אמר הקצ"ה תנו לו שכרו (מכילתא פ"ב):

(1) לֹא תִשָּׂא שְׂמֵעַ שׂוֹא. כתרגומו לא תקבל שמע דשקר, אזהרה למקבל לשון הרע, ולדיין שלא ישמע דברי צעל דין עד שיצא צעל דין חצירו: אל תשת ידך עם רשע. הטוען את חצירו תציעת שקר, שהצטיחהו להיות לו עד חמס: (2) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רֵבִים לָרְעוֹת. יש צמקרא זה מדרשי חכמי ישראל, אבל אין לשון המקרא מיושב צהן על אופניו. מכאן דרשו שאין מטין לחובה צהכרעת דיין אחד (סנהדרין ז, ב), וסוף המקרא דרשו, אחרי רבים להטות, שאם יש שנים מחייבין יותר על המזכין, הטעם הדין על פיהם לחובה, וצדיני נפשות הכתוב מדבר. ואמנע המקרא דרשו, ולא תענה על ריב, על רב, שאין חולקין על מופלא שצבית דין, לפיכך מתחילין צדיני נפשות מן הצד, לקטנים שצהן שואלין תחלה שיאמרו את דעתם. ולפי דברי רבותינו כן פתרון המקרא: לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רֵבִים לָרְעוֹת. לחייב מיתה צשציל דיין אחד שירצו מחייבין על המזכין. ולא תענה על רב. לנטות מדצרו, ולפי שהוא חסר יו"ד דרשו צו כן. אחרי רבים להטות. ויש רבים שאתה נוטה אחריהם, ואימתי, צומן שהן שנים המכריעין צמחייבין יותר מן המזכין. ומשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות, שומע אני אבל היה עמם לטובה, מכאן אמרו דיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה. ואונקלוס תרגם לא תתמנע מלאלפא מה דצעיך על דינא, ולשון העצרי לפי התרגום כך הוא נדרש: לא תענה על ריב לנשות, אם ישאלך דבר למשפט, לא תענה לנטות לצד אחד ולסלק עצמך מן הריב, אלא הוי דן אותו לאמתו. ואני אומר ליצבו על אופניו כפשוטו וכך פתרונו. לא תהיה אחרי רבים לרעות. אם ראית רשעים מטין משפט, לא תאמר הואיל ורבים הם הנני נוטה אחריהם: ולא תענה על ריב לנשות וגו'. ואם ישאלך הנדון על אותו המשפט, אל תענו על הריב דבר הנוטה אחרי אותו רבים להטות את המשפט מאמתו, אלא אמור את המשפט כאשר הוא, וקולר יהא תלוי צנאר הרבים: (3) לֹא תִהְדָּר. לא תחלוק לו כבוד לזכותו צדין ולומר, דל הוא אזכנו ואכצדנו:

5 If thou see the ass of him that hateth thee lying under its burden, thou shalt forbear to pass by him; thou shalt surely release it with him.	אֲרִי תַחֲזִי חֲמֹרָא דְסָנְאָךְ רְבִיעַ תַּחֲזִית טוּעֲנִיָּה וְתַתְּמִנֵּעַ מִלְמַשְׁקַל לִיהּ מִשְׁבַּק תִּשְׁבּוֹק מָא דְבִלְבָּךְ עֲלוּזִי וְתַפְרִיק עִמָּיהּ:	5 כִּי-תִרְאֶה חֲמֹר שֹׁנֵאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלָתָּ מֵעֹזֹב לוֹ עֹזֵב תִּעֲזֹב עִמּוֹ: (ס)
6 Thou shalt not wrest the judgment of thy poor in his cause.	לֹא תַצְלִי דִין מִסְכִּינָךְ בְּדִינָיָהּ:	חמישי לֹא תִטֶּה מִשְׁפֹּט אֲבִינֶךָ בְּרִיבּוֹ:
7 Keep thee far from a false matter; and the innocent and righteous slay thou not; for I will not justify the wicked.	מִפְתָּנָמָא דְשִׁקְרָא הָוִי רַחֵיק וְדִנְכִי וְדִנְפֹכְךָ מִן דִּינָא לֹא תִקְטוֹל אֲרִי לֹא אֲזַכִּי חַיִּיבָא:	7 מִדְּבַר-שִׁקֵּר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל-תִּהְרֹג כִּי לֹא-אֲצַדִּיק רָשָׁע:
8 And thou shalt take no gift; for a gift blindeth them that have sight, and perverteth the words of the righteous.	וְשׁוּחָדָא לֹא תִקְבִּיל אֲרִי שׁוּחָדָא מַעֲוֵר עֵינֵי חַסְדִּימִין וּמִקְלָקִיל פְּתָגְמִין תִּרְצִין:	8 וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחֵד יַעֲוֶר פְּקָחִים וַיְסַלֵּף דְּבָרֵי צַדִּיקִים:
9 And a stranger shalt thou not oppress; for ye know the heart of a stranger, seeing ye were strangers in the land of Egypt.	וּלְגֵיזְרָא לֹא תַעֲיִקוּן וְאַתּוֹן יַדְעָתוֹן יֵת נַפְשָׁא דְגֵיזְרָא אֲרִי דִיִּירִין הָוִיתוֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:	9 וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יַדְעֵתֶם אֶת-נַפְשׁ הַגֵּר כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
10 And six years thou shalt sow thy land, and gather in the increase thereof;	וְשֵׁשׁ שָׁנִין תִּזְרַע יֵת אֲרָעְךָ וְתִכְנוֹשׁ יֵת עַלְלָתָהּ:	10 וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת-אֲרָצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ:

(5) כי תראה חמור שונאך וגר. הרי כי משמש כלשון דלמא, שהוא מד' לשונות של שמושי כי, וכה פתורנו, שמה תראה חמורו רובץ תחת משאו: וחדלת מעזוב לו. בחמיה: עזב תעזב עמו. עזיזה זו לשון עזרה, וכן עזר ופזר (מלכים-א יד, י), וכן ויעזבו ירושלמים עד החומה (נחמיה ג, ח), מלאכה עפר לעזוב ולסייע את חוזק החומה. כינא זו, כי תאמר בלךך רבים הג' וים האלה ממני וגו' (דברים ז, יז), שמה תאמר כן, בחמיה, לא תירא מהם. ומדרשו כך דרשו רבותינו, כי תראה וחדלת, פעמים שאתה חודל ופעמים שאתה עוזר, הא כינא, זקן ואינו לפי כבודו, וחדלת, או בהמת עובד כוכבים ומשאו של ישראל (צבא מציעא לז:), וחדלת: עזב תעזב עמו. לפרק המשא, מלמשקל ליה, מליטול משאוי ממנו:

(6) אבינך. לשון אובה, שהוא מדולדל ואבז לכל טובה (שם קיא:):

(7) ונקי וצדיק אל תהרג. מנין ליוצא מצית דין חייב, ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות, שמחזירין אותו, תלמוד לומר ונקי אל תהרגו, ואף על פי שאינו צדיק, שלא נטדק צבית דין, מכל מקום נקי הוא מדין מיתה, שהרי יש לך לזכותו. ומנין ליוצא מצית דין זכאי, ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה שאין מחזירין אותו לצית דין, תלמוד לומר וצדיק אל תהרג, וזה צדיק הוא, שננטדק צבית דין: כי לא אצדיק רשע. אין עליך להחזירו, כי אני לא אצדיקנו צדינו אם יאל מידך זכאי, יש לי שלוחים הרצה להמיתו צמיתה שנתחייב זה:

(8) ושחד לא תקח. אפילו לשפוט אמת, וכל שכן כדי להטות את הדין, שהרי כדי להטות את הדין נאמר כבר לא תטה משפט: יעור פקחים. ואפילו חכם בחורה ונוטל שוחד, סוף שמתרף דעתו עליו, וישתכח תלמודו, ויכה מאור עיניו (מכילתא פ"כ:): ויסלף. כחרגומו ומקלקל: דברי צדיקים. דברים המאודקים, משפטי אמת, וכן חרגומו פתגמין תריצין, ישרים:

(9) וגר לא תלחץ. בהרצה מקומות הזהירה תורה על הגר, מפני שסורו רע (צבא מציעא נט:): את נפש הגר. כמה קשה לו כשלוחמים אותו:

(10) ואספת את תבואתה. לשון הכנסה לצית, כמו ואספתו אל פוך ציקך (דברים כב, ז):

but the seventh year thou shalt let it rest and lie fallow, that the poor of thy people may eat; and what they leave the beast of the field shall eat. In like manner thou shalt deal with thy vineyard, and with thy oliveyard.	והשביעית תשמיטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה בן-תעשה לברמך לזיתך: ושביעיתא ותרטשנה ויכלון מספיני עמך ושארדון תיכול חית ברךא בן תעביד לברמך לזיתך:	והשביעית תשמיטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה בן-תעשה לברמך לזיתך:
Six days thou shalt do thy work, but on the seventh day thou shalt rest; that thine ox and thine ass may have rest, and the son of thy handmaid, and the stranger, may be refreshed.	ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחרמך וינפש בן-אמתך וזגר: ששת יומין תעביד עובדך וביומא שביעא תנוח בדיל דינח תורך ותמך וישקוט בר אמתך וגירך:	ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחרמך וינפש בן-אמתך וזגר:
And in all things that I have said unto you take ye heed; and make no mention of the name of other gods, neither let it be heard out of thy mouth.	ובכל דאמרית לכון תסתמרון ושום טעות עממא לא תדכרון לא ישמע על פומכון: ובכל דאמרית לכון תסתמרון ושום טעות עממא לא תדכרון לא ישמע על פומכון:	ובכל אשר-אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על-פיך:
Three times thou shalt keep a feast unto Me in the year.	תלת זמנין תיחגון קדמי בשתא: תלת זמנין תיחגון קדמי בשתא:	שלוש רגלים תחג לי בשנה:
The feast of unleavened bread shalt thou keep; seven days thou shalt eat unleavened bread, as I commanded thee, at the time appointed in the month Abib—for in it thou camest out from Egypt; and none shall appear before Me empty;	ית חגא דפטיר'א תטר שב'א יומין תיכול פטירא קמא דפסידתך לזמן ירחא דאביבא ארי ביה נפקתא ממצרים ולא יתחזון קדמי ריקנין: ית חגא דפטיר'א תטר שב'א יומין תיכול פטירא קמא דפסידתך לזמן ירחא דאביבא ארי ביה נפקתא ממצרים ולא יתחזון קדמי ריקנין:	את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות פאשר צויתך למועד חדש האביב כי-בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם:

(11) תשמיטנה. מעבודה: ונטשתה. מאכילה אחר זמן הביעור. דבר אחר תשמיטנה, מעבודה גמורה, כגון חרישה וזריעה. ונטשתה, מלוצל ומלקשקש: ויתרם תאכל חית השדה. להקיש מאכל אציון למאכל חיה, מה חיה אוכלת בלא מעשר, אף אציונים אוכלים בלא מעשר, מכאן אמרו אין מעשר בשביעית (מכילתא פ"כ): בן תעשה לברמך. ותחלת המקרא מדבר בשדה הלזן, כמו שאמר למעלה הימנו תזרע את ארצך:

(12) וביום השביעי תשבת. אף בשנה השביעית לא תעקר שנת בראשית ממקומה (שס), שלא תאמר, הואיל וכל השנה קרויה שנת, לא תנהג זה שנת בראשית: למען ינוח שורך וחרמך. תן לו נייח, להחיר שיהא תולש ואוכל עשבים מן הקרקע, או אינו אלא יחשנו בתוך הבית, אמרת, אין זה נייח אלא זער: בן אמתך. צעזד הערל הכתוב מדבר (שס): וזגר. זה גר תושב:

(13) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. לעשות כל מצות עשה באזהרה, שכל שמירה שבתורה אזהרה היא במקום לאו (יל"ש שנה, בשם המכילתא): לא תזכירו. שלא יאמר לו, שמור לי צד עצודת אלילים פלונית (סנהדרין סג:), או תעמוד עמי ביום עצודת אלילים פלונית. דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ללמדך, ששקולה עצודת אלילים כנגד כל המצוות כולם, והנזהר זה כשומר את כולן: לא ישמע. מן הנכרי: על פיך. שלא תעשה שותפות עם עובדי כוכבים, וישבע לך בעצודת אלילים שלו, נמצאת שאתה גורם שיזכיר על ידך:

(14) רגלים. פעמים, וכן פי הדיקני זה שלש רגלים (במדבר כב, כח):

(15) חדש האביב. שהתבואה מתמלאת זו באביב. אביב לשון אב, בכור וראשון לצשל פירות: ולא יראו פני ריקם. כשתבאו לראות פני ברגלים, הביאו לי עולות (חגיגה ז).

and the feast of harvest, the first-fruits of thy labours, which thou sowest in the field; and the feast of ingathering, at the end of the year, when thou gatherest in thy labours out of the field.	וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֹאת הַשָּׂנֶה בְּאֶסְפֶּךָ אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה:	16 וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֹאת הַשָּׂנֶה בְּאֶסְפֶּךָ אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה:
Three times in the year all thy males shall appear before the Lord GOD.	שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאֵלֹהִים יְיָ:	17 שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאֵלֹהִים יְיָ:
Thou shalt not offer the blood of My sacrifice with leavened bread; neither shall the fat of My feast remain all night until the morning.	לֹא תִזְבַּח עַל־חֲמִץ דָּם־זִבְחִי וְלֹא־יֵלִין חֶלֶב־חֲגִי עַד־בֹּקֶר:	18 לֹא תִזְבַּח עַל־חֲמִץ דָּם־זִבְחִי וְלֹא־יֵלִין חֶלֶב־חֲגִי עַד־בֹּקֶר:
The choicest first-fruits of thy land thou shalt bring into the house of the LORD thy God. Thou shalt not see the kid in its mother's milk.	רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ וְיִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גִּדִּי בְחֵלֶב אִמּוֹ:	19 רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ וְיִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל גִּדִּי בְחֵלֶב אִמּוֹ:
Behold, I send an angel before thee, to keep thee by the way, and to bring thee into the place which I have prepared.	הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לִפְנֶיךָ לְשַׁמְרְךָ בַּדֶּרֶךְ וְלְהַבִּיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּכְנֹתִי:	שטי 20 הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לִפְנֶיךָ לְשַׁמְרְךָ בַּדֶּרֶךְ וְלְהַבִּיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּכְנֹתִי:
Take heed of him, and hearken unto his voice; be not rebellious against him; for he will not pardon your transgression; for My name is in him.	הִשָּׁמַר מִפְּנֵי וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ אֶל־תִּמְרָר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ:	21 הִשָּׁמַר מִפְּנֵי וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ אֶל־תִּמְרָר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ:

(16) וְחַג הַקִּצִּיר. הוא חג שזעזע. בכוורי מעשיך. שהוא זמן הזאת זכורים, ששתי הלחם הזאין צעזרת, היו מתירין החדש למנחות ולהזיא זכורים למקדש, שנאמר ויזיוס הזפורים וגו' (זמדזר כח, כו): וְחַג הָאֶסֶף. הוא חג הסוכות: באספך את מעשיך. שכל ימות החמה הזכורה מתייזשת זשדות, וזחג אוספים אותה אל הזית מפני הגשמים: (17) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וגו'. לפי שהענין מדזר זשזיעית, הוזרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן (מכילתא פ"כ): כל זכוורי. הזכרים שזך: (18) לֹא תִזְבַּח עַל־חֲמִץ וגו'. לא תשחט את הפסח זי"ד זניסן עד שזזער החמץ (מכילתא שס פסחים סג): וְלֹא־יֵלִין חֶלֶב חֲגִי וגו'. חוץ למזבח: עד בקר. יכול אף על המערכה יפסל זלינה, תלמוד לומר על מוקדה על המזבח כל הלילה (ויקרא ו, ז): וְלֹא־יֵלִין חֶלֶב חֲגִי וגו'. חוץ למזבח: עד בקר. יכול אף על המערכה יפסל זלינה, תלמוד לומר על מוקדה על המזבח כל הלילה (ויקרא ו, ז): (19) רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ. אף הזזיעית חייזת זזכורים, לכך נאמר אף כאן זכוורי אדמתך. כיזד, אדם נכנס לחוץ שדה, רואה תאנה שזכרה, כורך עליה גמי לסימן ומקדישה. ואין זכורים אלא משזעת המינין האמורין זמקרא קרץ חטה ושענה וגו' (זזרים ח, ח): לֹא תִבְשֹׁל גִּדִּי. אף עגל וכזש זכלל גדי, שאין גדי אלא לשון ולד רך, ממה שאתה מווא זכמה מקומות זחורה שזחוז גדי והוזרך לפרש אחריו עזים, כגון אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי (זראשית לח, יז), אֲנִי אֲנִי אֲנִי (שס כ), אֲנִי אֲנִי אֲנִי (שס כו, ט). ללמדך שכל מקום שנאמר גדי סחם, אף עגל וכזש זמשמע. וזג מקומות נכחז זחורה, אחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור זשול (חולין קטו): (20) הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ. כאן נזזשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ (שמות לג, ג): אשר הכנותי. אשר זמנתי לחם לכס, זהו פשוטו. ומדרשו, אל המקום אשר הכינותי זזר, מקומי ניכר כנגדו, וזה אחד מן המקראות שאומרים שזית המקדש של מעלה, זכוון כנגד זית המקדש של מטה:

22	But if thou shalt indeed hearken unto his voice, and do all that I speak; then I will be an enemy unto thine enemies, and an adversary unto thine adversaries.	כִּי אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי וְעָשִׂיתָ כָּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאִיבֹתִי אֶת־אֹיְבֶיךָ וְצָרְתִּי אֶת־צָרְךָ וְאֹיְבֵי לְדַמְעִיכֶן לֹא:	22
23	For Mine angel shall go before thee, and bring thee in unto the Amorite, and the Hittite, and the Perizzite, and the Canaanite, the Hivite, and the Jebusite; and I will cut them off.	כִּי־יֵלֶךְ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וְהֵבִיאֲךָ אֶל־הָאֲמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי וְהַכְּחָדִיתִי:	23
24	Thou shalt not bow down to their gods, nor serve them, nor do after their doings; but thou shalt utterly overthrow them, and break in pieces their pillars.	לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם וְלֹא תַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיהֶם כִּי הָרַסְתָּ תַהֲרֹסֵם וְשִׁבַּר תִּשְׁבַּר מִצְבֹּתֵיהֶם:	24
25	And ye shall serve the LORD your God, and He will bless thy bread, and thy water; and I will take sickness away from the midst of thee.	וַעֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרֶךְ אֶת־לֶחְמְךָ וְאֶת־מִימְךָ וְהִסְרֹתִי מִחֲלָה מִקִּרְבְּךָ: (ס)	25
26	None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number of thy days I will fulfil.	לֹא תִהְיֶה מִשְׁכָּלָה וְעִקְרָה בְּאַרְצְךָ אֶת־מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא:	26
27	I will send My terror before thee, and will discomfit all the people to whom thou shalt come, and I will make all thine enemies turn their backs unto thee.	אֶת־אִימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהִמַּתִּי אֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר תָּבֹא בָהֶם וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־אֹיְבֶיךָ אֵלֶיךָ עֶרְף:	27

(21) אל תמר בו. לשון המראה, כמו פֶּשַׁר זְמֶרָה קָם פִּיךָ (יהושע א, יח): כי לא ישא לפשעכם. אינו מלומד זכך, שהוא מן הכת שאין חוטאין, ועוד, שהוא שליט, ואינו עושה אלא שליחותו: כי שמי בקרבו. מחובר לראש המקרא, השמר מפניו כי שמי משותף זו. ורבותינו אמרו, זה מטטרו"ן, ששמו כשם רבו, מטטרו"ן בגימטריא שדי:

(22) וצרת. כתרגומו ואעיק:

(24) הרס תהרסם. לאותם אלהות: מצבותיהם. אבנים שהם מציבין להשתחוות להם:

(26) לא תהיה משכלה. אם תעשה רצוני: משכלה. מפלת נפלים או קוצרת את צניה, קרויה משכלה:

(27) והמותי. כמו והממתי, ותרגומו ואשגש. וכן כל תיבה שפועל שלה כפול אות אחרונה, כשתהפוך לדבר בלשון פעלתי, יש מקומות שנוטל אות הכפולה ומדגיש את האות ונוקדו במלאפ"ס, כגון והמותי, מגזרת וְהָמַס גִּלְגַּל עֲגָלָה (ישעיה כח, כח). וְסָפַרְתִּי, מגזרת וְסָבַב בֵּית אֵל (שמואל א ז, טו). דְּלוֹתִי, מגזרת דָּלְלוּ וְסָרְבוּ (ישעיה יט, ו). עַל פְּסִיס חֲקִיתִךָ (שם מט, טז), מגזרת חֲקִיק לָב (שופטים ה, טו). קָם מִי רָצוֹתִי (שמואל א יב, ג), מגזרת רָצַץ עֲזַב דָּלִים (איוב כ, יט). והמתרגס והמותי, ואקטל, טועה הוא, שאלו מגזרת מיתה היתה, אין ה"א שלה צפת"ח, ולא מ"ם שלה מודגשת, ולא נקודה מלאפ"ס. אלא וְהָמַתִּי (צירי) כגון וְהָמַתְהָ אֶת הָעָם הַזֶּה (במדבר יד, טו), והמ"ו מודגשת לפי שתצא במקום צ' מו"ן, האחת נגשרת לפי שאין מיתה בלא תי"ו, והאחרת משמשת כמו אמרתי, חטאתי, עשיתי. וכן ונתתי, התי"ו מודגשת, שהיא צאה במקום שמים, לפי שהיה

28 And I will send the hornet before thee, which shall drive out the Hivite, the Canaanite, and the Hittite, from before thee.	וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ וְגִרְשָׁה אֶת־הַחִיטִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִיטִּי מִלְּפָנֶיךָ וְאֶשְׁלַח ית ערעיתא קדמך ותגריף ית חווי ית כנענאי וית חתאי מן קדמך:	28 וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ וְגִרְשָׁה אֶת־הַחִיטִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִיטִּי מִלְּפָנֶיךָ:
29 I will not drive them out from before thee in one year, lest the land become desolate, and the beasts of the field multiply against thee.	לֹא אֶגְרֹשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ בִּשְׁנָה אֶחָת פֶּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׁמֵמָה וּרְבֵבָה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה:	29 לֹא אֶגְרֹשֶׁנּוּ מִפְּנֶיךָ בִּשְׁנָה אֶחָת פֶּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׁמֵמָה וּרְבֵבָה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה:
30 By little and little I will drive them out from before thee, until thou be increased, and inherit the land.	זָעִיר וְזָעִיר אֶתְּרִיכְנוּ מִן־קִדְמוֹתָ עַד דְּחִסְגִּי וְתַחֲסִין ית ארעא:	30 זָעִיר וְזָעִיר אֶתְּרִיכְנוּ מִפְּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְּרֹחַ וְנַחֲלִיתָ אֶת־הָאָרֶץ:
31 And I will set thy border from the Red Sea even unto the sea of the Philistines, and from the wilderness unto the River; for I will deliver the inhabitants of the land into your hand; and thou shalt drive them out before thee.	וְאֲשִׁי ית תחומך מימא דסוף ועד ימא דפלשתאי וממדברא עד פרת ארי אמסר בידכון ית יתבי ארעא ותתריכנו מן קדמך:	31 וְשֵׁתִי אֶת־גְּבֻלְךָ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם פְּלִשְׁתִּים וּמִמִּדְבָּר עַד־הַנָּהָר כִּי אֶתֶּן בְּיָדְכֶם אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְגִרְשָׁתֶמוּ מִפְּנֶיךָ:
32 Thou shalt make no covenant with them, nor with their gods.	לֹא תִגְזֹר לָהֶוּן וּלְטַעֲוֹתֵהוּן בְּרִית:	32 לֹא־תִכְרֹת לָהֶם וּלְאֱלֹהֵיהֶם בְּרִית:
33 They shall not dwell in thy land—lest they make thee sin against Me, for thou wilt serve their gods—for they will be a snare unto thee.	לֹא יִשְׁבּוּ בְּאַרְצְךָ פֶּן־יַחֲטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִי תַעֲבֹד אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לְךָ לְמוֹקֵשׁ: (פ)	33 לֹא יִשְׁבּוּ בְּאַרְצְךָ פֶּן־יַחֲטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִי תַעֲבֹד אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לְךָ לְמוֹקֵשׁ: (פ)
XXIV And unto Moses He said: 'Come up unto the LORD, thou, and Aaron, Nadab, and Abihu, and seventy of the elders of Israel; and worship ye afar off;	וּלְמֹשֶׁה אָמַר סָק לְקֹדֶם יי אֶת וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִין מִסְּבֵי יִשְׂרָאֵל וְתִסְגְּדוּן מִרְחֵיק:	XXIV וְאֶל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֶל־יְהוָה אֹתְךָ וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרָחֵק:

זריך שלשה חו"ן, שמים ליסוד כמו ציוס פת ה' (יהושע י, יז), מפת אלהים היא (קהלת ג, יג), והשלישית לשמוש: עורף. שינוסו מלפניך ויהפכו לך ערפס:

(28) הצרעה. מין שרץ העוף, והיתה מכה אומם צעיניהם, ומטילה זהם ארס והם מתים. והצרעה לא עברה את הירדן (סוטה לו). והחתי והכנעני. הם ארץ סיחון ועוג, לפיכך מכל ז' אומות לא מנה כאן אלא אלו. וחוי, אף על פי שהוא מעבר הירדן והלאה, שנו רבותינו במסכת סוטה (שס), על שפת הירדן עמדה וזרקה זהם מרה:

(29) שממה. ריקנית מזני אדם, לפי שאתם מעט ואין כנס כדי למלאות אותה: ורבה עליך. ותרצה עליך:

(30) עד אשר תפרה. תרצה, לשון פרי, כמו פרו ורצו:

(31) ושתי. לשון השמה, והמיו מודגשת מפני שצאה תחת שמים, שאין שימה בלא תי"ו, והאחת לשמוש: עד הנהר. פרת: וגרשתמו. ותגרשם:

(33) כי תעבד וגו'. הרי אלו כי משמשין במקום אשר, וכן בכמה מקומות, וזהו לשון אי, שהוא אחד מד' לשונות שהכי משמש, וגם מזניו בהרצה מקומות אס משמש בלשון אשר, כמו ואס פקריז מנחם צפורים (ויקרא ז, יד), שהיא חוצה:

(1) ואל משה אמר. פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות, ובד' בסיון נאמרה לו עלה:

2 and Moses alone shall come near unto the LORD; but they shall not come near; neither shall the people go up with him.'	וַיִּתְקַרֵּב מֹשֶׁה בְּלַחְדוֹהִי לִקְדָּם יְיָ וְאִנּוּן לֹא יִתְקַרְבוּ וְעַמָּא לֹא יִסְקִין עִמּוֹהִי:	2 וַיִּגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל־יְהוָה וְהָם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ:
3 And Moses came and told the people all the words of the LORD, and all the ordinances; and all the people answered with one voice, and said: 'All the words which the Lord hath spoken will we do.'	וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וְאֵת כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה:	3 וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וְאֵת כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה:
4 And Moses wrote all the words of the LORD, and rose up early in the morning, and builded an altar under the mount, and twelve pillars, according to the twelve tribes of Israel.	וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה יֵת כָּל פִּתְגָמֵי דִי וַאֲקִידִים בְּצִפְרָא וּבָנָא מִדְּבָחָא בְּשָׁפוּלֵי טוֹרָא וְתַרְתָּא עֲשָׂרִי קָמָא לַתְּרֵי עֶשֶׂר שְׁבָטֵי דִישְׂרָאֵל:	4 וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וַיִּשְׁכֶּם בַּבֹּקֶר וַיִּבְנֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וּשְׁתֵּים עָשָׂר מִצְבֵּה לַשִּׁבְטִים עֶשֶׂר שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל:
5 And he sent the young men of the children of Israel, who offered burnt-offerings, and sacrificed peace-offerings of oxen unto the LORD.	וַיִּשְׁלַח אֶת־נְעָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים:	5 וַיִּשְׁלַח אֶת־נְעָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים:
6 And Moses took half of the blood, and put it in basins; and half of the blood he dashed against the altar.	וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשִׂם בְּאֵזִנֹת וַיִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ:	6 וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשִׂם בְּאֵזִנֹת וַיִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ:
7 And he took the book of the covenant, and read in the hearing of the people; and they said: 'All that the LORD hath spoken will we do, and obey.'	וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:	7 וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:
8 And Moses took the blood, and sprinkled it on the people, and said: 'Behold the blood of the covenant, which the LORD hath made with you in agreement with all these words.'	וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:	8 וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

(2) ונגש משה לבדו. אל הערפל:

(3) ויבא משה ויספר לעם. זו ציוס: את כל דברי ה'. מלות, פרישה, והגזלה: ואת כל המשפטים. ז' מלות שנלכטו צני נח, ושצח, וכנוד אז ואס, ופרה אדומה, ודינין, שניחנו להם צמרה (מכילתא בחדש פ"ג):

(4) ויכתוב משה. מצראשית ועד מתן תורה, וכתב מלות שנלכטו צמרה (סס): וישכם בבקר. צחמשה צסיון:

(5) את נערי. הצבורות:

(6) ויקח משה חצי הדם. מי חלקו, מלאך צא וחלקו: באגנות. שמי אגנות, אחד לחצי דם עולה, ואחד לחצי דם שלמים, להזות אותם על העם. ומכאן למדו רבותינו, שנכנסו אבותינו לצרית במילה וטבילה והזאת דמים, שאין הזאה בלא טבילה:

(7) ספר הברית. מצראשית ועד מתן תורה, ומלות שנלכטו צמרה:

9 Then went up Moses, and Aaron, Nadab, and Abihu, and seventy of the elders of Israel;	וּסְלִיק מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאַבִּיהוּא וְשִׁבְעֵין מִסְבֵּי יִשְׂרָאֵל׃	9 וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאַבִּיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
10 and they saw the God of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness.	וַיַּחֲזוּ יְתִיָּקָר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחֲתּוּ כַּפְּזָד אֲבָן טָבָא וְכַמְחֹזִי שָׁמַיָא לְבָרִירוֹ׃	10 וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רִגְלָיו כַּמַּעֲשָׂה לִבְנֵת הַסָּפִיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר׃
11 And upon the nobles of the children of Israel He laid not His hand; and they beheld God, and did eat and drink.	וּלְרִבְרָבֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִנִּיחַ נִזְקָא וַחֲזֹז יְתִיָּקָרָא דִּי וַהֲווּ חָדָן בְּקִירְבָּנֵיהוֹן דְּאַתְקַבְּלוּ כָּאֱלוֹ אֲכָלִין וְשִׁתִּין׃	11 וְאֶל־אַצִּילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֹז אֶת־הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ (ס)
12 And the LORD said unto Moses: ‘Come up to Me into the mount and be there; and I will give thee the tables of stone, and the law and the commandment, which I have written, that thou mayest teach them.’	וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סֵק לְקַדְמֵי לְטוּרָא וְהִי תִמָּן וְאַתִּין לָךְ יְתִיָּחֵי אֲבָנָא וְאוֹרִיתָא וְתַפְסוּדָתָא דְכְּתָבִית לְאַלּוֹפֵיהוֹן׃	12 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הַהָרָה וְהִנֵּח־שָׁם וְאַתְנֶה לָּךְ אֶת־לֶחֶת הָאֲבָן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרָתָם׃
13 And Moses rose up, and Joshua his minister; and Moses went up into the mount of God.	וְקָם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ מִשׁוּמְשִׁנֵּיהּ וּסְלִיק מֹשֶׁה לְטוּרָא דְאַתְגִּילִי עֲלוּהֵי יְקָרָא דִּי׃	13 וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הַר הָאֱלֹהִים׃
14 And unto the elders he said: ‘Tarry ye here for us, until we come back unto you; and, behold, Aaron and Hur are with you; whosoever hath a cause, let him come near unto them.’	וּלְסָבִיָּא אָמַר אוֹרִיכוּ לָנָא הָכָא עַד דְּנָתוּב לְוַחֲכוֹן וְהָא אַהֲרֹן וְחִיר עִמָּכוֹן מִן דְּאִיתִּי לֵיהּ דִּינָא יִתְקַרֵּב לְקַדְמֵיהוֹן׃	14 וְאֶל־הַזִּקְנִים אָמַר שְׁבוּ־לָנוּ בָּזָה עַד אֲשֶׁר־נָשׁוּב אֵלֵיכֶם וְהִנֵּה אֶהְרֹן וְחִיר עִמָּכֶם מִי־בְעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵהֶם׃

(8) ויזרוק. ענין הזאה, ותרגומו וזרק על מדצחא לכפרא על עמא:

(10) ויראו את אלהי ישראל. נסתכלו והציגו ונתחייבו מימה, אלא שלא ראה הקב"ה לערצב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן, ולזקנים עד ויהי העם קמתאניים וגו' ובצער עם אש ה' ופאחל צקצה המצנה, בקאינים שזמחנה: כמעשה לבנת הספיר. היא הימה לפניו בשעת השעבוד, לזכור זמן של ישראל שהיו משועבדים בזמנה לזנים: וכעצם השמים לטהר. משגאלו היה אור וחדוה לפניו: וכעצם. כתרומו לשון מראה: לטהר. לשון צרור וללול:

(11) ואל אצילי. הם נדד ואזיהוא והזקנים: לא שלח ידו. מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד: ויחזו את האלהים. היו מסתכלין בו בלב גס, מתוך אכילה ושתייה, כך מדרש תנחומא (בהעלותך ט"ו). ואונקלוס לא תרגם כן, אצילי, לשון גדולים, כמו ומאציליה קראתיו (ישעיה מא, ט), ואצל מן הרוח (במדבר יא, כה), שש אמות אצילה (יחזקאל מא, ח):

(12) ויאמר ה' אל משה. לאחר מתן תורה: עלה אלי ההרה והיה שם. מ'יוס: את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. כל שש מאות ושלש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן. ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיםד, לכל דבור ודבור מצות המלויות בו:

(13) ויקם משה ויהושע משרתו. לא ידעתי מה טיבו של יהושע כאן, ואומר אני שהיה התלמיד מלווה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה, ומשם ועל משה לבדו אל הר האלהים, ויהושע נטה שם אהלו ונתעכב שם כל מ' יום, שכן מזנינו כשירד משה, וישמע יהושע את קול העם צרעה, למדנו שלא היה יהושע עמם:

15	And Moses went up into the mount, and the cloud covered the mount.	וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל-הָהָר וַיִּכֶס העֲנַן אֶת-הָהָר:	מפטיר
16	And the glory of the LORD abode upon mount Sinai, and the cloud covered it six days; and the seventh day He called unto Moses out of the midst of the cloud.	וַיֵּשְׁכֶן כְּבוֹד-יְהוָה עַל-הָהָר סִינַי וַיִּכְסֶהוּ העֲנַן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל-מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּ�בִיעִי מִתּוֹךְ העֲנַן:	16
17	And the appearance of the glory of the LORD was like devouring fire on the top of the mount in the eyes of the children of Israel.	וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה כַּאֲשֶׁר אָכַל בְּרָאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	17
18	And Moses entered into the midst of the cloud, and went up into the mount; and Moses was in the mount forty days and forty nights.	וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ העֲנַן וַיַּעַל אֶל-הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָרָא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: (פ)	ק"מ פסוקים

The Haftarah is Jeremiah 34:8 - 34:22 ש"ס 33:25 - 33:26 on page 219. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 - 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. When Shabbat Shekalim is Rosh Hodesh, read as before but combine the 6th and 7th aliyot from the parsha, and read the 7th aliya for Shabbat Rosh Hodesh on page 233. On Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, the Maftir and Haftarah are on page 233. On Erev Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, read the Haftarah on page 236

XXV	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:	תרומה יח
2	'Speak unto the children of Israel, that they take for Me an offering; of every man whose heart maketh him willing ye shall take My offering.	דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ-לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת-תְּרוּמָתִי:	2

(14) ואל הזקנים אמר. צלחתו מן המחנה: שבו לנו בזה. והתעבדו כאן עם שאר העם צמחנה, להיות נכונים לשפוט לכל איש ריב: חור. צנה של מרים היה, ואציו כלב בן יפנה, שנאמר ויקח לו קלב קֶת אֶפְרַת וַיָּלֶד לוֹ אֶת חור (דברי הימים-א, 3, יט), אפרת זו מרים, כדאיתא בסוטה (יא:): מי בעל דברים. מי שיש לו דין: (16) ויכסו הענן. רבותינו חולקים בדבר (יומא ד.7), יש מהם אומרים אלו ששה ימים שמראש חדש (עד עצרת יום מתן תורה. רש"י שם): ויכסו הענן. להר: ויקרא אל משה ביום השביעי. לומר עשרת הדברות, ומשה וכל בני ישראל עומדים, אלא שחלק הכתוב כבוד למשה. ויש אומרים, ויכסו הענן למשה ו' ימים, לאחר עשרת הדברות, והם היו צמחלת מ' יום שעלה משה לקבל הלוחות, ולמדך שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים (שם): (18) בתוך הענן. ענן זה כמין עשן הוא, ועשה לו הקצה למשה שציל (נ"א חופה) צחוכו: (2) ויקחו לי תרומה. לי, לשמי: תרומה. הפרשה, יפרישו לי מממנוס נדבה: ידבנו לבו. לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב, פיישנ"ט צלע"ז (געשענק) תקחו את תרומתי. אמרו רבותינו, ג' תרומות אמורות כאן, אחת תרומת צקע לגלגלת שנעשו מהם האדנים, כמו שמפורש באלה פקודי, ואחת תרומת המזבח צקע לגלגלת, לקופות, לקנות מהן קרצנות

3	And this is the offering which ye shall take of them: gold, and silver, and brass;	וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתם זָהָב וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁת:	וְדָא אִפְרָשׁוּתָא דְתַסְבִּין מִנְהוּן דִּהְבָּא וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁא:
4	and blue, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' hair;	וְתִכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֶשֶׁשׁ וְעֵזִים:	וְתִכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָה זָהוּרִי וּבִזְיָ וּמַעֲזִי:
5	and rams' skins dyed red, and sealskins, and acacia-wood;	וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים:	וּמִשְׁכֵּי דִדְכָרִי מְסוּמָקִי וּמִשְׁכֵּי סִסְגֹנָא וְעֵצֵי שִׁטִּין:
6	oil for the light, spices for the anointing oil, and for the sweet incense;	וְשֶׁמֶן לַמָּאָר בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים:	מִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא בּוֹסְמִיָּא לְמִשַׁח רַבּוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
7	onyx stones, and stones to be set, for the ephod, and for the breastplate.	אֲבִנֵי־שֹׁהַם וְאֲבִנֵי מִלֵּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:	אֲבִנֵי בּוּרְלָא וְאֲבִנֵי אֶשְׁלָמוּתָא לְשִׁקְעָא בְּאַיְפוּדָא וּבְחֹשֶׁנָּא:
8	And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.	וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָם:	וַיַּעֲבִדוּן קֳדָמִי מִקְדָּשׁ וְאֶשְׁרֵי שְׁכִינֹתִי בִינִיהוּן:
9	According to all that I show thee, the pattern of the tabernacle, and the pattern of all the furniture thereof, even so shall ye make it.	כָּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מְרַאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תַּבְנִית כָּל־כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: (ס)	כָּכֹל דֵּאֲנָא מַחֲזִי יְתְךָ יְת דְּמוֹת מִשְׁכָּנָא וְיְת דְּמוֹת כָּל מְנוּחֵי וְכֵן תַּעֲבִדוּן:

צבור, ואחת תרומת המשכן, נדבת כל אחד ואחד שהתנדבו. י"ג דברים האמורים בענין, כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לצבדי כהונה כשהתקדק זהם:

(3) זהב וכסף ונחשת וגו'. כלם באו צנצנה איש איש מה שנדבו לצו, חוץ מן הכסף שצא צוה, מחצית השקל לכל אחד. ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהוצרך שם כסף יותר, שנאמר וְכֶסֶף פְּקוּדֵי קָעָה וְגו' צָקַע לְגִלְגָּלֶת וְגו' (שמות לח, כו"ז), ושאר הכסף הזה שם צנצנה, עשאוה לכלי שרת:

(4) ותכלת. אמר צבוע צדס חלזון (מנחות מד.), וצבוע ירוק: וארגמן. אמר צבוע ממין צבוע ששמו ארגמן: ושש. הוא פשתן (יבמות ד:). ועזים. נוזה של עזים, לכך תרגם אונקלוס וימעז, הצא מן העזים, ולא עזים עצמן, שחרגום של עזים עזינא:

(5) מאדמים. צבועות היו אדום לאחר עבודת: תחשים. מין חיה, ולא היתה אלא לשעה (שבת כח:), והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם סַסְגֹנָא, שש ומתפאר בגוונין שלו (שם): ועצי שטים. ומאין היו להם צמדצר, פירש רבי תנחומא (תרומה ט), יעקב צבינו צפה צרוח הקדש שעמידין ישראל לצנות משכן צמדצר, והציא ארזים למצרים ונטעם, וזוה לצניו ליעלם עמהם כשיצאו ממצרים:

(6) שמן למאור. שמן זית וזך להעלות נר תמיד: בשמים לשמן המשחה. שנעשה למשוח כלי המשכן והמשכן לקדשו, והוצרכו לו צשמים, כמו שמפורש בצי תשא: ולקטורת הסמים. שהיו מקטירין בכל ערב וצקר, כמו שמפורש בוצאתה תזוה. ולשון קטרת, העלאת קטור ותמרות עשן:

(7) אבני שדה. שמים הוצרכו שם, לצורך האפוד האמור בוצאתה תזוה: מלאים. על שם שעושין להם צוהצ מושב כמין גומא, ונותנין האבן שם למלאות הגומא, קרויים אבני מלאים, ומקום המושב קרוי משצנות: לאפוד ולחושן. אבני השם לאפוד ואבני המלוואים לחשן. וחשן ואפוד מפורשים בוצאתה תזוה, והם מיני תכשיט:

(8) ועשו לי מקדש. ועשו לשמי בית קדושה:

(9) ככל אשר אני מראה אותך. כאן, את תבנית המשכן (מנחות כט.). המקרא הזה מחוצר למקרא שלמעלה הימנו, ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך: וכן תעשו. לדורות (סנהדרין עז:), שצועות יד:), אם יאחד אחד מן הכלים או

10	And they shall make an ark of acacia-wood: two cubits and a half shall be the length thereof, and a cubit and a half the breadth thereof, and a cubit and a half the height thereof.	וַיַּעֲבֹדוּן אֲרוֹנָא דְּאָעִי שְׁטִין תַּרְתִּין אַמִּין וּפְלָגָא אוּרְכֵיהּ וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוּתְיֵיהּ וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רּוּמֵיהּ:	וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וְחֶצִי אַרְכּוֹ וְאַמָּה וְחֶצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וְחֶצִי קָמָתוֹ:	ישראל
11	And thou shalt overlay it with pure gold, within and without shalt thou overlay it, and shalt make upon it a crown of gold round about.	וְתַחֲפִי יְתִיה דְּהַב דְּכִי מְגִין וּמִבְּרָא תַחֲפִינֵיהּ וְתַעֲבִיד עֲלוּהִי זִיר דְּדָהַב סָחוּר סָחוּר:	וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תַּצְפֵּנּוּ וַעֲשִׂיתָ עָלָיו זֶר זָהָב סָבִיב:	11
12	And thou shalt cast four rings of gold for it, and put them in the four feet thereof; and two rings shall be on the one side of it, and two rings on the other side of it.	וְתַפִּיד לִיה אַרְבַּע עֲזָן דְּדָהַב וְתַתִּין עַל אַרְבַּע זַוְיֵיהּ וְתַרְתִּין עֲזָן עַל סְטָרֵיהּ חֹד וְתַרְתִּין עֲזָן עַל סְטָרֵיהּ תַּנְיָנָא:	וְיִצְקָתָ לּוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲת זָהָב וְנָתַתָּה עַל אַרְבַּע פַּעֲמָתָיו וּשְׁתֵּי טַבַּעֲת עַל-צִלְעוֹ הָאַחַת וּשְׁתֵּי טַבַּעֲת עַל-צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית:	12
13	And thou shalt make staves of acacia-wood, and overlay them with gold.	וְתַעֲבִיד אֲרִיחֵי דְּאָעִי שְׁטִין וְתַחֲפִי יְתֵהוּן דְּהַבָּא:	וַעֲשִׂיתָ בָדִי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:	13
14	And thou shalt put the staves into the rings on the sides of the ark, wherewith to bear the ark.	וְתַעֲיִל יָת אֲרִיחָא בְּעִזְקָתָא עַל סְטָרֵי אֲרוֹנָא לְמַטַּל יָת אֲרוֹנָא בְּהוּן:	וְהִבֵּאתָ אֶת-הַבָּדִים בְּטַבַּעֲת עַל צִלְעֹת הָאָרוֹן לְשֵׂאת אֶת-הָאָרוֹן בָּהֶם:	14
15	The staves shall be in the rings of the ark; they shall not be taken from it.	בְּעִזְקָתָא אֲרוֹנָא יִהְיוּ אֲרִיחָא לֹא יַעֲדוּן מִנֵּיהּ:	בְּטַבַּעֲת הָאָרוֹן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:	15
16	And thou shalt put into the ark the testimony which I shall give thee.	וְתַתִּין בְּאֲרוֹנָא יָת סִדְרוּתָא דְּאַתִּין לָךְ:	וְנָתַתָּ אֶל-הָאָרוֹן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ:	16

כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כחזנית אלו תעשו אותם. ואם לא היה המקרא מחובר למקרא שלמעלה הימנו, לא היה לו לכתוב וכן תעשו, אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו: (10) ועשו ארון. כמין ארונות שעושים בלא רגלים, עשויים כמין ארגז שקורין אישקרי"ן (שריין שראנק) יושב על שוליו: (11) מבית ומחוץ תצפנו. שלשה ארונות עשה בללאל, ב' של זהב וא' של עץ (יומא עב.), וד' כתלים ושולים לכל אחד, ופתוחים מלמעלה, נחן של עץ צחור של זהב, ושל זהב צחור של עץ, וחספה שפתו העליונה צובה, נמלא מצופה מבית ומחוץ: זר זהב. כמין כתר מוקף לו סביב, למעלה משפתו, שעשה הארון החיצון גבוה מן הפנימי, עד שעלה למול עובי הכפורת ולמעלה הימנו משהו, וכשהכפורת שוכב על עובי הכתלים, עולה הזר למעלה מכל עובי הכפורת כל שהוא, והוא סימן לכתר מורה: (12) ויצקת. לשון התכה כתרומתו: פעמותיו. וכזויות העליונות סמוך לכפורת היו נחונים, שמים מכאן ושמים מכאן לרחצו של ארון, והבדים נחונים בהם, וארכו של ארון מפסיק בין הבדים אמתים וחצי בין צד לצד, שיהיו שני בני אדם הנושאים את הארון מהלכין ביניהם, וכן מפורש במנחות (נח): צפרק שתי הלחם: ושתי טבעות על צלעו האחת. הן הן ד' טבעות שצמחלת המקרא, ופירש לך היכן היו, והיו"ו יז יתירה היא, ופתורנו כמו שתי טבעות, ויש לך לישבה כן, ושתי מן הטבעות האלו על כלעו האחת: צלעו. נדו: (13) בדי. מוטות: (15) לא יסורו ממנו לעולם (יומא עב.):

17	And thou shalt make an ark-cover of pure gold: two cubits and a half shall be the length thereof, and a cubit and a half the breadth thereof.	וְעָשִׂיתָ כִּפְתָּת זָהָב טָהוֹר וְתַעֲבִיד כְּפוֹרֶתָא דְדָהָב דְּכִי תִרְתִּין אַמִּין וּפְלָגָא אוֹרְכָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוֹתִיחָה:	שני וְעָשִׂיתָ כִּפְתָּת זָהָב טָהוֹר וְתַעֲבִיד כְּפוֹרֶתָא דְדָהָב דְּכִי תִרְתִּין אַמִּין וּפְלָגָא אוֹרְכָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוֹתִיחָה:
18	And thou shalt make two cherubim of gold; of beaten work shalt thou make them, at the two ends of the ark-cover.	וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב נֶגִיד תַּעֲבִיד יִתְהוֹן מִתְרִין סְטְרֵי כְּפוֹרֶתָא:	18 וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב נֶגִיד תַּעֲבִיד יִתְהוֹן מִתְרִין סְטְרֵי כְּפוֹרֶתָא:
19	And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof.	וְעָבִיד כְּרוּבָא חַד מִסְטְרָא מְכָא וְכְרוּבָא חַד מִסְטְרָא מְכָא מִן כְּפוֹרֶתָא תַּעֲבִידוּן יֵת כְּרוּבָא עַל תְּרִין סְטְרוֹהֵי:	19 וְעָשִׂה כְּרוּב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וְכְרוּב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן הַכִּפְתָּת תַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּרֻבִים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו:
20	And the cherubim shall spread out their wings on high, screening the ark-cover with their wings, with their faces one to another; toward the ark-cover shall the faces of the cherubim be.	וַיְהוֹן כְּרוּבָא פְּרִיסִין גְּדַפְיָהוֹן לְעִילָא מְטֵלִין בְּגַדְפֵיהוֹן עַל כְּפוֹרֶתָא וְאַפֵּיהוֹן חַד לְקַבִּיל חַד לְקַבִּיל כְּפוֹרֶתָא יְהוֹן אַפֵּי כְּרוּבָא:	20 וַיְהוֹן הַכְּרֻבִים פְּרִשֵׁי כַנְפֵיהֶם לְמַעַל סָבְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכִּפְתָּת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכִּפְתָּת וַיְהוֹן פְּנֵי הַכְּרֻבִים:
21	And thou shalt put the ark-cover above upon the ark; and in the ark thou shalt put the testimony that I shall give thee.	וְנָתַתָּ אֶת־הַכִּפְתָּת עַל־הָאָרֶן וּמַלְמַעְלָה וְאֶל־הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ:	21 וְנָתַתָּ אֶת־הַכִּפְתָּת עַל־הָאָרֶן וּמַלְמַעְלָה וְאֶל־הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ:

(16) ונתת אל הארן. כמו צארון. העדות. המורה, שהיא לעדות זיני וזיניכם שזייתי אתכם מלכות הכתובות זה: (17) כפורת. כסוי על הארון, שהיה פתוח מלמעלה, ומניחו עליו כמין דף: אמתים וחצי ארכה. כארכו של ארון, ורחבה כרחבו של ארון, ומונחת על עובי הכתלים חרצעתם, ואף על פי שלא נתן שיעור לעוביה, פירשו רבותינו שהיה עוביה טפח (סוכה ה.).

(18) כרבים. דמות פראוף מינוק להם: מקשה תעשה. שלא תעשה צפני עצמם ותחצרו צראשי הכפורת לאחר עשייתם, כמעשה נורפים שקורין שולדירי"ץ, אלא הטיל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפורת, והכה צפטיש וצקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה, וזייר הכרובים בצליטת קנאותיו: מקשה. בטד"ץ בלע"ז כמו דא לְדָא נֶקֶשׁ (דניאל ה, ו): קצות הכפורת. ראשי הכפורת:

(19) ועשה כרוב אחד מקצה. שלא תאמר שנים כרובים לכל קצה וקצה, לכך הוצרך לפרש כרוב אחד מקצה מזה: מן הכפורת. עזמה תעשה את הכרובים, זהו פירושו של מקשה תעשה אותם, שלא תעשה צפני עצמם ותחצרו לכפרת:

(20) פורשי כנפיהם. שלא תעשה כנפיהם שוככים, אלא פרושים וגבוהים למעלה אלל ראשיהם, שהיא י' טפחים בחלל שצין הכנפים לכפורת, כדאימא בסוכה (ה:):

(21) ואל הארון תתן את העדות. לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר ונתת אל הארון את העדות, ויש לומר, שזא ללמד שצדודו ארון לצדו צלל כפורת, יתן מחלה העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפורת עליו, וכן מצינו כשהקים את המשכן, נאמר וישן את העדת אל הארון (שמות מ, כ), ואחר כך וישן את הכפורת על הארון מלמעלה:

And there I will meet with thee, and I will speak with thee from 22 above the ark-cover, from between the two cherubim which are upon the ark of the testimony, of all things which I will give thee in commandment unto the children of Israel.	וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים אֲשֶׁר עַל-אֲרוֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל- בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)	22 וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים אֲשֶׁר עַל-אֲרוֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל- בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)
And thou shalt make a table of 23 acacia-wood: two cubits shall be the length thereof, and a cubit the breadth thereof, and a cubit and a half the height thereof.	וְתַעֲבִיד פֶּתוּרָא דְאֵעִי שְׁטִין תְּרֵתִין אַמִּין אוּרְכֵיהּ וְאַמְתָּא פּוּתֵיהּ וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רּוּמֵיהּ:	23 וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אַרְבֹּו וְאַמָּה רְחִבּוֹ וְאַמָּה וְחֲצִי קִמָּתוֹ:
And thou shalt overlay it with pure 24 gold, and make thereto a crown of gold round about.	וְתַחֲפִי יָתִיה דְּהָב דְּכִי וְתַעֲבִיד לִיה זִיר דְּדָהָב סָחוּר סָחוּר:	24 וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעָשִׂיתָ לּו זֶר זָהָב סָבִיב:
And thou shalt make unto it a 25 border of a handbreadth round about, and thou shalt make a golden crown to the border thereof round about.	וְתַעֲבִיד לִיה גְּדִנְפָא רּוּמֵיהּ פּוּשְׁפָא סָחוּר סָחוּר וְתַעֲבִיד זִיר דְּדָהָב לְגְדִנְפֵיהּ סָחוּר סָחוּר:	25 וְעָשִׂיתָ לּו מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וְעָשִׂיתָ זֶר-זָהָב לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב:
And thou shalt make for it four 26 rings of gold, and put the rings in the four corners that are on the four feet thereof.	וְתַעֲבִיד לִיה אַרְבַּע עֲזָקִין דְּדָהָב וְתַתִּין יָת עֲזָקְתָא עַל אַרְבַּע זְוִיָּתָא דְּלְאַרְבַּע רְגְלוֹהִי:	26 וְעָשִׂיתָ לּו אַרְבַּע טַבַּעֲתֵי זָהָב וְנָתַתָּ אֶת-הַטַּבַּעֲתֵי עַל אַרְבַּע הַפְּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רְגְלָיו:
Close by the border shall the rings 27 be, for places for the staves to bear the table.	לְקַבִּיל גְּדִנְפָא יְהוּיִן עֲזָקְתָא אֲתֵרָא לְאַרְיֵחָא לְמַטֵּל יָת פֶּתוּרָא:	27 לְעִמֹּת הַמִּסְגֶּרֶת תַּתְּיִין הַטַּבַּעֲתֵי לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת- הַשֻּׁלְחָן:

(22) וְנוֹעַדְתִּי: כשאקבע מועד לך לדבר עמך, אותו מקום אקבע למועד, שאצא שם לדבר אליך: ודברתי איתך מעל הכפורת. וצמקום אחר הוא אומר, ויִדְבַּר ה' אֵלַי מֵאֶחָל מוֹעֵד לְאֹמֶר (ויקרא א, א), זה המשכן מחוץ לפרכת, נמצאו שני כחוצים מכחישים זה את זה, צא הכחוצ השלישי והכריע ביניהם, ויצא משה אֵל אֶחָל מוֹעֵד וישמע אֵת הקול מדבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַפֶּפֶרֶת וגו' (צמדצו ז, פט), משה היה נכנס למשכן, וכיון שצא בחוץ הפתח, קול יורד מן השמים לצִין הכרוצים, ומשם יוצא ונשמע למשה צאֵל מוֹעֵד: ואת כל אשר אצווה אותך אל בני ישראל. הרי וי' זו יתירה וטפלה, וכמוהו הרבה צמקרא, וכה תפתר, ואת אשר אדבר עמך שם את כל אשר אצווה אותך, אל בני ישראל הוא: (23) קומתו. גובה רגליו עם עוצי השלחן (פסחים קט: וצתוס' שם ד"ה אמתא): (24) זר זהב. סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שלחן מלכים: (25) מסגרת. כתרִגומו גְּדִנְפָא, ונחלקו חכמי ישראל צדצר, יש אומרים למעלה היתה סביב לשולחן, כמו לצוזין שצשפת שולחן שרים, ויש אומרים למטה היתה תקועה, מרגל לרגל צצרצ רוחות השולחן, ודף השולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב למסגרתו. הוא זר האמור למעלה, ופירש לך כאן שעל המסגרת היתה: (27) לעמת המסגרת תהיין הטבעות. צרגלים תקועות כנגד ראשי המסגרת: לבתים לבדים. אותן טבעות יהיו צמים להכניס בהן הדסים: לבתים. לצורך צמים: לבדים. כתרִגומו לְאַתְרָא לְאַרְיֵחָא:

28 And thou shalt make the staves of acacia-wood, and overlay them with gold, that the table may be borne with them.	וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים שִׁטִּין וְתַחְפִּי יִתְּהוֹן דָּהָב וַיִּהְיוּ נִטְלִין בְּהוֹן ית פתורא:	28 וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצָפִיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשְׂאֵבָם אֶת־ הַשֻּׁלְחָן:
29 And thou shalt make the dishes thereof, and the pans thereof, and the jars thereof, and the bowls thereof, wherewith to pour out; of pure gold shalt thou make them.	וְתַעֲבִיד מְגֻשָּׁהּ וּבִזְכוּהִי וְקִסְוֹתֶיהָ וּמְכִילֹתֶיהָ דִּיתְנַסֵּךְ בְּהוֹן דָּהָב דְּכִי תַעֲבִיד יִתְּהוֹן:	29 וְעָשִׂיתָ קְעָרָתָיו וְכַפֹּתָיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמְנִקֵּיתָיו אֲשֶׁר יִסֹּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
30 And thou shalt set upon the table showbread before Me always.	וְתָתִין עַל פִּתּוֹרָא לֶחֶם אֲפִיא קִדְמִי תִדְרָא:	30 וְנָתַתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תַמִּיד: (פ)
31 And thou shalt make a candlestick of pure gold: of beaten work shall the candlestick be made, even its base, and its shaft; its cups, its knops, and its flowers, shall be of one piece with it.	וְתַעֲבִיד מְנִרְתָּא דָּהָב דְּכִי נְגִיד תַּחְעֲבִיד מְנִרְתָּא שְׂדֵה וְקִנָּה פְּלִידָהּ חֲזִירָהּ וְשׁוֹשְׁנָהּ מִנֶּה יִהְיוּ:	שלישי וְעָשִׂיתָ מְנִרְתָּ זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה תַּעֲשֶׂה (בספרי ספרד ואשכנז תיעשה) הַמְּנִרְתָּ יִרְכָּה וְקִנָּה גְּבִיעֶיהָ כַּפֹּתֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ:

(28) ונשא בם. לשון נפעל, יהיה נשא צם את השלחן:
(29) ועשית קערותיו וכפותיו. קערותיו זה הדפוס, שהיה עשוי כדפוס הלחם, והלחם היה עשוי כמין תיבה פרוזה משתי רוחותיה, שולים לו למטה, וקופל מכאן ומכאן כלפי מעלה כמין כותלים, ולכך קרוי לחם הפנים, שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן, לזדי הבית מזה ומזה, נותן ארכו לרחבו של שולחן, וכחליו זקופים כנגד שפת השולחן. והיה עשוי לו דפוס זהב ודפוס ברזל, בשל ברזל הוא נאפה, וכשמוציאו מן התנור נותנו בשל זהב עד למחר בשבת שמסדרו על השולחן, ואותו דפוס קרוי קערה: וכפותיו. הן בזיכין שנותנין זהם לבונה, ושחים היו לשני קומצי לבונה שנותנין על שתי המערכות, שנאמר וְנִתַּף עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זָקָה (ויקרא כד, ז): וקשותיו. הן כמין חלזים חלולים הנסדקין לארכן, דוגמתן עשה של זהב, ומסדר ג' על ראש כל לחם, שיש לבחם האחד על גבי אותן הקנים, ומצדילין צין לחם ללחם, כדי שחכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו, ובלשון ערבי כל דבר חלול קרוי קסור"א: ומנקיותיו. תרגומו ומְכִילֵיטָהּ, הן סניפים, כמין יסדות זהב עומדין בארץ, וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה כנגד גובה מערכת הלחם, ומפוצלים ששה (הרא"ש גורם חמשה) פזולים זה למעלה מזה, וראשי הקנים שצין לחם ללחם סמוכין על אותן פזולין, כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים וישצרו, ולשון מְכִילֵיטָהּ, סובלותיו, כמו גְּלִילֵיתִי הָכִיל (ירמיה ו, יא). אבל לשון מנקיות איני יודע איך נופל על סניפין, ויש מחכמי ישראל אומרים (מנחות זז.), קשותיו אלו סניפין, שמקשין אותם ומחזיקים אותם שלא ישצרו. ומנקיותיו. לו הקנים שמנקין אותם שלא יתעפשו, אבל אונקלוס שתרגם מְכִילֵיטָהּ, היה שונה כדברי האומר מנקיות הן סניפין: אשר יסך בהן. אשר יכוסה בהן, ועל קשותיו הוא אומר אשר יוסך, שהיו עליו כמין סכך וכסוי, וכן צמקום אחר הוא אומר וְאֵת קִשּׁוֹת הַנֶּסֶךְ (במדבר ד, ז), וזה זה, יוסך והנסך, לשון סכך וכסוי הם:

(30) לחם פנים. שיש לו פנים, כמו שפירשתי, ומנין הלחם וסדר מערכותיו, מפורשים צאמור אל הכהנים:
(31) מקשה תיעשה המנורה. שלא יעשה חליות, ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים, ואחר כך ידביקם כדרך הנורפים שקורין שולדיר"ך, אלא כולה באה מחתיכה אחת, ומקיש בקורנס וחותך בכלי האומנות, ומפריד הקנים חילך וחילך: מקשה. תרגומו נְגִיד, לשון המשכה, שממשיך את האיברים מן העשת לכלן ולכאן בהקשת הקורנס, ולשון מקשה מכת קורנס, צמד"ן בלע"ז כמו דָּא לְדָא נְקָשָׁן (דניאל ה, ו): תיעשה המנורה. מאליה (תנחומא דהעלותך ג), לפי שהיה משה מתקשה בה (מנחות כט.), אמר לו הקב"ה, השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה (תנחומא שם): ירכבה. הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה, ושלשה רגלים יוצאין הימנה ולמטה: וקנה. הקנה האמצעי שלה העולה בצאמט הירך, וזקוף כלפי מעלה, ועליו נר האמצעי עשוי כמין צוק, לזקוף השמן לתוכו ולתת הפתילה: גביעיה. הן כמין כוסות שעושין מזכוכית, ארוכים וקצרים, וקורין להם מדירג"ם, ואלו עשוין מזהב, ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמנין שנתן זהם הכתוב, ולא היו זה אלא לנוי: כפתריה. כמין תפוחים היו, עגולין סביב, בולטין סביבות הקנה האמצעי, כדרך שעושין

And there shall be six branches going out of the sides thereof: three 32 branches of the candlestick out of the one side thereof, and three branches of the candle-stick out of the other side thereof;	וּשְׁשֶׁה קָנִים יֵצְאוּ מִצְדֵּיהָ וּשְׁתָּא קִנִּין נִפְקִין מִסְטָרְהָ שְׁלֹשָׁה קִנֵּי מִנְּהָ מִצְדָּהּ תִּלְתָּא קִנֵּי מִנְּרֵתָא מִסְטָרָה הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קִנֵּי מִנְּהָ חֵד וּתִלְתָּא קִנֵּי מִנְּרֵתָא מִסְטָרָה תִּנְיָנָא:	32 וּשְׁשֶׁה קָנִים יֵצְאוּ מִצְדֵּיהָ וּשְׁתָּא קִנִּין נִפְקִין מִסְטָרְהָ שְׁלֹשָׁה קִנֵּי מִנְּהָ מִצְדָּהּ תִּלְתָּא קִנֵּי מִנְּרֵתָא מִסְטָרָה הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קִנֵּי מִנְּהָ חֵד וּתִלְתָּא קִנֵּי מִנְּרֵתָא מִסְטָרָה תִּנְיָנָא:
three cups made like almond-blossoms in one branch, a 33 knop and a flower; and three cups made like almond-blossoms in the other branch, a knop and a flower; so for the six branches going out of the candlestick.	תִּלְתָּא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנְיָא חֵד חִזּוּר וְשׁוֹשֵׁן וּתִלְתָּא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנְיָא חֵד חִזּוּר וְשׁוֹשֵׁן כֵּן לְשְׁתָּא קִנִּין דְּנִפְקִין מִן מִנְּרֵתָא:	33 שְׁלֹשָׁה גִבְעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד כַּפְתָּר וּפְרָח וּשְׁלֹשָׁה גִבְעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד כַּפְתָּר וּפְרָח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹת מִן הַמִּנְרֹתָה:
And in the candlestick four cups 34 made like almond-blossoms, the knops thereof, and the flowers thereof.	וּבַמִּנְרֵתָא אַרְבַּעָא כְּלִידִין מְצִירִין חִזּוּרָהָ וְשׁוֹשְׁנָהָ:	34 וּבַמִּנְרֹתָה אַרְבַּעָה גִבְעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ:
And a knop under two branches of one piece with it, and a knop under 35 two branches of one piece with it, and a knop under two branches of one piece with it, for the six branches going out of the candlestick.	וְחִזּוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִנְהָ וְחִזּוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִנְהָ וְחִזּוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִנְהָ לְשְׁתָּא קִנִּין דְּנִפְקִין מִן מִנְּרֵתָא:	35 וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנְהָ וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנְהָ וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנְהָ לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאוֹת מִן הַמִּנְרֹתָה:

למנורות שלפני השרים, וקורין להם פימל"ש, ומנין שלהם כחצו צפרשה כמה כפתורים צולטין ממנה וכמה חלק שצין כפתור לכפתור: ופרחיה. ליורין עשוין צה כמין פרחין: ממנה יהיו. הכל מקשה יוצא מתוך חתיכת השעת, ולא יעשה לצדס וידציקס:

(32) יוצאים מצדיה. לאלן ולכאן, באלכסון נמשכים ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, שהוא קנה האמצעי, ויוצאין מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה, התחתון ארוך, ושל מעלה קצר הימנו, והעליון קצר הימנו, לפי שהיה גובה ראשיהן שוה לגובהה של קנה האמצעי השביעי שממנו יוצאים הששה קנים:

(33) משקדים. כמרגומו, מציירים היו, כדרך שעושין לכלי כסף וזהב שקורין גיאל"ר: ושלשה גבעים. צולטין מכל קנה וקנה: כפתור ופרח. היה לכל קנה וקנה:

(34) ובמנורה ארבעה גבעים. גגופה של מנורה היו ארבעה גביעים, אחד צולט צה למטה מן הקנים, והג' למעלה מן יציאת הקנים היוצאין מצידיה: משקדים כפתוריה ופרחיה. זה אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע (יומא נב:), אין ידוע אם גביעים משוקדים, או משוקדים כפתוריה ופרחיה:

(35) וכפתור תחת שני הקנים. מתוך הכפתור היו הקנים נמשכים משני צדיה אילך ואילך. כך שנינו צמלכת המשכן (מנחות כח:), גובהה של מנורה י"ח טפחים, הרגלים והפרח ג' טפחים, הוא הפרח האמור בירך, שנאמר עד יִרְכָּה עד פְּרָחָה (במדבר ח, ז), וטפחיים חלק, וטפח שצו גביע מהארבעה גביעים, וכפתור ופרח משני כפתורים ושני פרחים האמורים במנורה עצמה, שנאמר משוקדים כפתוריה ופרחיה, למדנו שהיו צקנה שני כפתורים ושני פרחים לצד מן הג' כפתורים שהקנים נמשכין מתוכן, שנאמר וכפתור תחת שני הקנים וגו', וטפחיים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אילך ואילך נמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה, טפח חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו ונמשכים ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפחיים חלק, נשתיירו שם ג' טפחים, שצבם ג' גביעים וכפתור ופרח, נמצאו גביעים כ"ב, י"ח לששה קנים ג' לכל אחד ואחד, וארבעה בגופה של מנורה הרי כ"ב, ואחד עשר כפתורים, ו' בששת הקנים, וג' בגופה של מנורה שהקנים יוצאים מהם, ושנים עוד נאמרו במנורה, שנאמר משוקדים כפתוריה, ומיעוט כפתורים שנים, האחד למטה אלל הירך, והאחד בג' טפחים העליונים עס ג' הגביעים, ותשעה פרחים היו לה, ו' לששת הקנים, שנאמר צקנה האחד כפתור ופרח, וג' למנורה, שנאמר משוקדים כפתוריה ופרחיה, ומיעוט פרחים שנים, ואחד האמור בפרשת

36 Their knops and their branches shall be of one piece with it; the whole of it one beaten work of pure gold.	כַּפְתֵּרֵיהֶם וּקְנָתָם מִמִּנְהָ יִהְיוּ כִּלְהֵם מִקְשֵׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: כִּוְלֵה נְגִידָא חֲדָא דְדָהָב דְּכִי:	36 כַּפְתֵּרֵיהֶם וּקְנָתָם מִמִּנְהָ יִהְיוּ כִּלְהֵם מִקְשֵׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:
37 And thou shalt make the lamps thereof, seven; and they shall light the lamps thereof, to give light over against it.	וְעָשִׂיתָ אֶת־נֵרְתֶיהָ שִׁבְעָה וְהָעֵלָה אֶת־נֵרְתֶיהָ וְהָאִיר עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ: וְתַעֲבִיד יָת בּוֹצִינְהָא שִׁבְעָא וְתִדְלִיק יָת בּוֹצִינְהָא וַיְהִי מִנְהֵרִין לְקַבִּיל אִפְהָא:	37 וְעָשִׂיתָ אֶת־נֵרְתֶיהָ שִׁבְעָה וְהָעֵלָה אֶת־נֵרְתֶיהָ וְהָאִיר עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ:
38 And the tongs thereof, and the snuffdishes thereof, shall be of pure gold.	וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתֵּתֶיהָ זָהָב דְּכִי: וְצִיבְתָהָא וּמַחְתֵּתָהָ דְדָהָב דְּכִי:	38 וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתֵּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר:
39 Of a talent of pure gold shall it be made, with all these vessels.	כֶּכֶר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה: כֶּכֶרָא דְדָהָבָא דְכִיָּא יַעֲבִיד יְתָהּ יָת כָּל מְנִיָּא הָאֵלִין:	39 כֶּכֶר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה:
40 And see that thou make them after their pattern, which is being shown thee in the mount.	וּרְאֵה וַעֲשֶׂה בְתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־ אֵתָהּ מֵרָאָה בְּהָרִ: (ס) וְחִזִּי וַעֲבִיד בְּדַמּוּתָהוֹן דָּאֵתָ מִתַּחֲזִי בְטוֹרָא:	40 וּרְאֵה וַעֲשֶׂה בְתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־ אֵתָהּ מֵרָאָה בְּהָרִ: (ס)
XXVI Moreover thou shalt make the tabernacle with ten curtains: of fine twined linen, and blue, and purple, and scarlet, with cherubim the work of the skilful workman shalt thou make them.	וְיָת מִשְׁכָּנָא תַעֲבִיד עֶשֶׂר יָרִיעַן דְּבִינָן שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָן וְצִבְעֵי זָהָרִי צִוְרֵת כְּרוֹבִין עוֹבֵד אוּמָן תַעֲבִיד יְתָהוֹן: וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעֹת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלָת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְרוֹבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַעֲשֶׂה אֹתָם:	XXVI וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעֹת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלָת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְרוֹבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַעֲשֶׂה אֹתָם:

זהעלומך, עד ירכה עד פרחו. ואם תדקדק צמשנה זו הכתובה למעלה, תמצאם כמנינם איש איש במקומו: (37) את נרותיה. כמין זיכין שנותנין צמחן והפחילות: והאיר על עבר פניה. עשה פי ששם הנרות שצראשי הקנים היוצאים מזדה, מוסצים כלפי האמצעי, כדי שיהיו הנרות כשתדליקם מאירים על עבר פניה, מוסב אורם אל זד פני הקנה האמצעי שהוא גוף המנורה: (38) ומלכחיה. הם הלצחים העשויין ליקח זהם הפחילה מחוך השמן, לישבן ולמושכן צפי הנרות, ועל שם שלוקחים זהם קריוס מלקחים. וצִיבְתָהָ שחרגס אונקלום, לשון צבת, טוליי"ש צלע"ו ומחתותיה. הם כמין זיכין קטנים, שחותה זהן את האפר שצנר צקר צקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפחילות שדלקו הלילה וכזו, ולשון מחסה פוייש"ד צלע"ו כמו לַחֲפֹת אֵשׁ מִקִּיד (ישעיה ל, יד): (39) ככר זָהָב טָהוֹר. שלא יהיה משקלה עם כל כליה אלא ככר, לא פחות ולא יותר, והככר של חול ששים מנה, ושל קדש היה כפול, ק"ך מנה, והמנה הוא ליטרא ששוקלין זה כסף למשקל קולוני"א, והם ק' זהובים, כ"ה סלעים, והסלע ארבעה זהובים: (40) וראוה ועשה. ראוה כאן זהר תצנית שאני מראה אותך. מגיד שנתקשה משה צמעשה המנורה, עד שהראה לו הקצ"ה מנורה של אש: אשר אתה מראה. כמרגמו דִּלְאָם מִתַּחֲזִי צְטוֹרָא, אילו היה נקוד מראה צפת"ה, היה פתרונו אמה מראה לאחרים, עכשיו שנקוד חטף קמץ, פתרונו דאח מתחזי, שאחרים מראים לך (שהנקוד מפריד בין עושה לנעשה): (1) ואת המשכן תעשה עשר יריעות. להיות לו לגג, ולמחיצות מחוך לקרשים, שהיריעות תלויות מאחוריהן לכסותן: שש משור ותכלת וארגמן ותולעת שני. הרי ארבע מינין יחד בכל חוט וחוט, אחד של פשתים, וג' של זמר, וכל חוט וחוט כפול, הרי ד' מינין כשהן שזרין יחד כ"ד כפלים לחוט (בריימא דמלאכת המשכן): כרובים מעשה חשב. כרובים היו מציירין זהם בצריגתן, ולא צריקמה שהוא מעשה מחט, אלא בצריגה בשני כותלים, פרוץ אחד מכאן ופרוץ אחד מכאן, ארי מנד זה וגשר מנד זה, כמו שאורגין חגורות של משי שזרין צלע"ו פייש"א

2 The length of each curtain shall be eight and twenty cubits, and the breadth of each curtain four cubits; all the curtains shall have one measure.	אֹרְכָא דִּירִיעָתָא חֲדָא עֶשְׂרִין וְתִמְנֵי אַמִּין וּפְּתִילָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יִרְיעָתָא:	2 אֲרָךְ הִירִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחֶב אַרְבַּע בָּאַמָּה הִירִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־הִירִיעָת:
3 Five curtains shall be coupled together one to another; and the other five curtains shall be coupled one to another.	חֲמִישׁ יִרְיעֹן וְיִהְיוּ מְלֻפְּפִין חֲדָא עִם חֲדָא וְחֲמִישׁ יִרְיעֹן מְלֻפְּפִין חֲדָא עִם חֲדָא:	3 חֲמִשׁ הִירִיעֹת תִּהְיוּ חִבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֲתָהּ וְחֲמִשׁ יִרְיעֹת חִבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֲתָהּ:
4 And thou shalt make loops of blue upon the edge of the one curtain that is outmost in the first set; and likewise shalt thou make in the edge of the curtain that is outmost in the second set.	וְתַעֲבִיד עֲנוּבִין דְּתַכְלָא עַל סִפְתָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא מִסְטָרָא בֵּית לֹפִי וְכֵן תַּעֲבִיד בְּסִפְתָּא דִּירִיעָתָא בְּסִטְרָא בֵּית לֹפִי תִּנְיָנָא:	4 וְעָשִׂיתָ לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שִׁפְתֵי הִירִיעָה הָאֶחָת מִקְצֶה בַּחֲבֵרֶת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁפְתֵי הִירִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחֲבֵרֶת הַשֵּׁנִית:
5 Fifty loops shalt thou make in the one curtain, and fifty loops shalt thou make in the edge of the curtain that is in the second set; the loops shall be opposite one to another.	חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בִּירִיעָתָא חֲדָא וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בְּסִטְרָא דִּירִיעָתָא דְּבֵית לֹפִי תִּנְיָנָא מְכוּוֹן עֲנוּבִיָּא חֲדָא לְקַבִּיל חֲדָא:	5 חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בִּירִיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֶה הִירִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחֲבֵרֶת הַשֵּׁנִית מִקַּבִּילֹת הַלָּלֶאֱת אִשָּׁה אֶל־אַחֲתָהּ:

(3) תהיין חוברות. תופרן במחט 20 צד 20, חמש לצד וחמש לצד: אשה אל אחותה. כך דרך המקרא לדבר בצדד שהוא לשון נקבה, וצדד שהוא לשון זכר אומר איש אל אחיו כמו שנאמר בבראשית, וַיִּפְגְּשׁ אִישׁ אִשׁ אֵלָּא קָטָן (שמות כה, כ):

(4) לולאות. לל"ש בלע"ז וכן תרגם אוגוסטוס ענינו, לשון ענינה: מקצה בחוברת. צאונה יריעה שצדוף החזור. קצונת חמשת היריעות קרויה חוברת: וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית. צאונה יריעה שהיא קיינה, לשון קנה, כלומר לסוף החוברת:

(5) מקבילות הלולאות אשה אל אחותה. שמור שתעשה הלולאות צמדה אחת, מכוונות הצדלתן זו מזו, וכמדון יריעה זו כן יהא בצדדה, כשתפרוש חוברת אלל חוברת יהיו הלולאות של יריעה זו מכוונות כנגד לולאות של זו, וזהו לשון מקבילות, זו כנגד זו, תרגומו של כנגד, לקבל. היריעות ארכן כ"ח ורחבן ארבע, וכשחבר חמש יריעות יחד נמצא רחבן כ', וכן החוברת השנית. והמשכן ארכו שלשים מן המזרח למערב, שנאמר עשרים קרשים לפאת נגבה חמימה, וכן ללפון, וכל קרש אמה וחצי האמה, הרי שלשים מן המזרח למערב. רוחב המשכן מן הלפון לדרום עשר אמות, שנאמר ולירכתי המשכן ימה וגו', ושני קרשים למקצעות הרי עשר, ובמקומם אפרשם למקראות הללו. נותן היריעות ארכן לרחבו של משכן, עשר אמות אמצעיות לגג חלל רוחב המשכן, ואמה מכאן ואמה מכאן לעוצי ראשי הקרשים שעוציים אמה, נשתיירו ט"ז אמה, ח' ללפון וח' לדרום מכסות קומת הקרשים שגבהן עשר, נמצאו שתי אמות התחתונות מגולות. רחבן של יריעות ארבעים אמה כשהן מחוברות, עשרים אמה לחוברת, שלשים מהן לגג חלל המשכן לארכו, ואמה כנגד עוצי ראשי הקרשים שצמערב, ואמה לכסות עוצי העמודים שצמורח, שלא היו קרשים צמורח אלל ד' (צד"י יסן חמשה) עמודים, שהמסך פרוש ותלוי צוהן שבהן כמין וילון, נשתיירו ח' אמות התלויין על אחורי המשכן שצמערב, ושתי אמות התחתונות מגולות. זו מלאתי בצרייתא דמסכת מדות, אבל במסכת שבת (פרק הורק"ל:), אין היריעות מכסות את עמודי המזרח, וט' אמות תלויות אחורי המשכן, והכתוב בפרשה זו מסייענו ונתת את הפרוכת תחת הקרשים, ואם כדברי הצרייתא הזאת, נמצאת פרוכת משוכה מן הקרשים ולמערב אמה:

6 And thou shalt make fifty clasps of gold, and couple the curtains one to another with the clasps, that the tabernacle may be one whole.	וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וַחֲבַרְתָּ אֶת־הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֶתָּה בַּקְרָסִים וַהֲיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃	6 וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וַחֲבַרְתָּ אֶת־הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֶתָּה בַּקְרָסִים וַהֲיָה הַמִּשְ�כָּן אֶחָד׃
7 And thou shalt make curtains of goats' hair for a tent over the tabernacle; eleven curtains shalt thou make them.	וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עֲזִים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂתִי־עֶשְׂרֶה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃	7 וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עֲזִים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְ�כָּן עֲשָׂתִי־עֶשְׂרֶה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃
8 The length of each curtain shall be thirty cubits, and the breadth of each curtain four cubits; the eleven curtains shall have one measure.	אֹרְכָּא דִירִיעֲתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפְתִינָא אַרְבַּע אַמִּין דִירִיעֲתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְחֲדָא עֲשָׂרִי יְרִיעֹן׃	8 אֹרְכָּא דִירִיעֲתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפְתִינָא אַרְבַּע אַמִּין דִירִיעֲתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְחֲדָא עֲשָׂרִי יְרִיעֹן׃
9 And thou shalt couple five curtains by themselves, and six curtains by themselves, and shalt double over the sixth curtain in the forefront of the tent.	וַחֲבַרְתָּ חֲמִשַּׁיִם יְרִיעֹן לְחֹד וְשֵׁשׁ יְרִיעֹן לְחֹד וְתִיעוֹף יְרִיעֲתָא שְׁתִּיתִיתָא לְקַבִּיל אַפִּי מִשְׁכָּנָא׃	9 וַחֲבַרְתָּ אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וּכְפַלְתָּ אֶת־הַיְרִיעָה הַשְּׁשִׁית אֶל־מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל׃
10 And thou shalt make fifty loops on the edge of the one curtain that is outmost in the first set, and fifty loops upon the edge of the curtain which is outmost in the second set.	וְתַעֲבִיד חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עַל סִפְתָּא דִירִיעֲתָא חֲדָא בְּסִטְרָא בֵּית לוֹפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עַל סִפְתָּא דִירִיעֲתָא דְּבֵית לוֹפִי תִנְיִנָא׃	10 וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לִלְאָת עַל שִׁפְת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצָנָה בַּחֲבֶרֶת וְחֲמִשִּׁים לִלְאָת עַל שִׁפְת הַיְרִיעָה הַחֲבֶרֶת הַשֵּׁנִית׃
11 And thou shalt make fifty clasps of brass, and put the clasps into the loops, and couple the tent together, that it may be one.	וְתַעֲבִיד פּוֹרְפִין דְּנָחַשׁ חֲמִשִּׁין וְתַעֲלִיל יְת פּוֹרְפִיא בְּעֲנוּבִיא וְתַלְפִּיף יְת מִשְׁכָּנָא וַיְהִי חֵד׃	11 וְעָשִׂיתָ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וַהֲבֵאתָ אֶת־הַקְרָסִים בְּלִלְאָת וַחֲבַרְתָּ אֶת־הָאֹהֶל וַהֲיָה אֶחָד׃
12 And as for the overhanging part that remaineth of the curtains of the tent, the half curtain that remaineth over shall hang over the back of the tabernacle.	וְסִרְחָא דִּיתִיר בִּירִיעֹת מִשְׁכָּנָא פְּלָגוֹת יְרִיעֲתָא דִּיתִרָא תִסְרַח עַל אַחֲרֵי מִשְׁכָּנָא׃	12 וְסִרְחַ הָעֶדְף בִּירִיעֹת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֶדְפָּת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן׃

- (6) קרסי זהב. פירמיל"ש זלע"ז ומכניסין ראשן אחד זלולאות שמוצרת זז, וראשן אחד זלולאות שמוצרת זז, ומחזרין זכה;
- (7) יריעות עזים. מנוזה של עזים: לאהל על המשכן. לפרוש אותן על היריעות התחתונות;
- (8) שלשים באמה. שכשנותן ארכן לרוחב המשכן כמו שנתן את הראשונות, נמצאו אלו עודפות אמה מכאן ואמה מכאן, לכסות אחת מהשתי אמות שנשארו מגולות מן הקרשים, והאמה התחתונה של קרש שאין היריעה מכסה אותו, היא האמה התחתונה צנקן האדן, שהאדנים גבהן אמה;
- (9) וכפלת את היריעה הששית. העודפת זאלו העליונות יותר מן התחתונות: אל מול פני האהל. חצי רחבה היה תלוי, וכפול על המסך שצמורח כנגד הפתח, דומה לכלה נזועה המכוסה צעיף על פניה;
- (12) וסרח העודף ביריעות האהל. על יריעות המשכן. יריעות האהל הן העליונות של עזים, שקרוים אהל, כמו

And the cubit on the one side, and the cubit on the other side, of that which remaineth over in the length of the curtains of the tent, shall hang over the sides of the tabernacle on this side and on that side, to cover it.	וְהָאֹמֶה מִזֶּה וְהָאֹמֶה מִזֶּה בַּעֲדָךְ בְּאַרְבֵּי יָרִיעֵת מִשְׁכָּנָא יְהִי סָרוּחַ עַל-צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסּוֹתוֹ:	וְהָאֹמֶה מִזֶּה וְהָאֹמֶה מִזֶּה בַּעֲדָךְ בְּאַרְבֵּי יָרִיעֵת הָאֹהֶל יְהִי סָרוּחַ עַל-צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסּוֹתוֹ:
And thou shalt make a covering for the tent of rams' skins dyed red and a covering of sealskins above.	וַתַּעֲבִיד חוּפָאָה לְמִשְׁכָּנָא דְּמִשְׁכֵּי דְּכָרִי מְסוּמָקִי וְחוּפָאָה דְּמִשְׁכֵּי סִסְגָּנָא מִלְּעֵילָא:	וַעֲשִׂיתָ מִכְסֵּה לְאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וּמִכְסֵּה עֹרֹת תַּחְשִׁים מִלְּמַעְלָה: (פ)
And thou shalt make the boards for the tabernacle of acacia-wood, standing up.	וַתַּעֲבִיד יֵת דְּפִיָּא לְמִשְׁכָּנָא דְּאֵעִי שְׁטִין קִימִין:	וַעֲשִׂיתָ אֶת-הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:
Ten cubits shall be the length of a board, and a cubit and a half the breadth of each board.	עֶשֶׂר אַמּוּן אֹרְכָא דְּדִפָּא וְאַמָּתָא וּפְלָגוֹת אַמָּתָא פּוֹתִיא דְּדִפָּא חֹד:	עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקְּרָשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֹמֶה רָחֵב הַקְּרָשׁ הָאֶחָד:
Two tenons shall there be in each board, joined one to another; thus shalt thou make for all the boards of the tabernacle.	שְׁתֵּי יָדוֹת לְקָרֵשׁ הָאֶחָד תִּרְיִן צִירִין לְדִפָּא חֹד מְשׁוּלְבִין חֹד לְקַבִּיל חֹד כֵּן תַּעֲבִיד לְכָל דְּפִי מִשְׁכָּנָא:	שְׁתֵּי יָדוֹת לְקָרֵשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלְּבֹת אִשָּׁה אֶל-אַחֲתָהּ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

שנאמר בהן לאהל על המשכן, וכל אהל האמור בהן אינו אלא לשון גג, שמא הילול ומסככות על התחתונות, והן היו עודפות על התחתונות חצי היריעה למערב, שהחצי של יריעה אחת עשרה יתירה, היה נכפל אל מול פני האהל, נשאר שתי אמות רוחב חזיה, עודף על רוחב התחתונות: תסרה על אחורי המשכן. לכסות צ' אמות שהיו מגולות בקרשים: אחורי המשכן. הוא צד מערבי, לפי שהפתח במזרח שהן פניו, ואפון ולדרום קרויין צדדין, לימין ולשמאל:

(13) והאמה מזה והאמה מזה. לפון ולדרום: בעדף באורך יריעות האהל. שהן עודפות על אורך יריעות המשכן שתי אמות: יהיה סרוח על צדי המשכן. לפון ולדרום, כמו שפירשתי למעלה. למדה תורה דרך ארץ, שיהא אדם חס על היפה:

(14) מכסה לאהל. לאותו גג של יריעות עזים, עשה עוד מכסה אחד של עורות אילים מאדמים, ועוד למעלה ממנו מכסה עורות תחשים, ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג, ארכן ל' ורחבן י', אלו דברי רבי נחמיה. ולדברי רבי יהודה, מכסה אחד היה חצי של עורות אילים מאדמים וחצי של עורות תחשים:

(15) ועשית את הקרשים. היה לו לומר ועשית קרשים, כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מהו הקרשים, מאותן העומדין ומיוחדין לכן. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת, צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקצ"ה לזאת אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מוזמנים בידכם, הוא שיסד הצבלי צפוט שלו, טס מטע מוזקזים קורות בתינו ארזים, שנזכרו להיות מוכנים בידם מקודם לכן: עצי שטים עומדים. אישטנצ"ש צלע"ז שיהא אורך הקרשים זקוף למעלה בקירות המשכן, ולא תעשה הכתלים בקרשים שוכבים, להיות רוחב הקרשים לגובה הכתלים קרש על קרש:

(16) עשר אמות אורך הקרש. למדנו, גבהו של משכן עשר אמות: ואמה וחצי האמה רוחב. למדנו, ארכו של משכן ל' קרשים שיהיו צלפון וצדדרום מן המזרח למערב, ל' אמה:

(17) שתי ידות לקרש האחד. היה חורף את הקרש מלמטה בצמנעו בגובה אמה, ומניח רביע רחבו מכאן ורביע רחבו מכאן, והחריץ חצי רוחב הקרש בצמנעו, (רצונו לומר, קרש נקרא מה שנשאר לאחר שחרץ מכאן ומכאן, ואז נשאר רוחב אמה, נמצא חצי רוחב הקרש שצמנעו הוא חצי אמה. וכן פירש רש"י צהדיא צ' הזורק (שבת דף ט"ז:) שהחריץ בצמנעו רחב חצי אמה, והיה חורף רביעית אמה מכל צד, וכל יד היה רוחב רביעית אמה, וכן כל שפת אדן היה רוחב רביעית

18	And thou shalt make the boards for the tabernacle, twenty boards for the south side southward:	וַעֲשִׂיתָ אֶת־הַקָּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן וְתַעֲבִיד יָת דַּפְּיָא לַמִּשְׁכָּנָא עֲשָׂרִים קָרֶשׁ לַפֶּאֶת נִגְבָּה תִּימָנָה:	18
19	And thou shalt make forty sockets of silver under the twenty boards: two sockets under one board for its two tenons, and two sockets under another board for its two tenons;	וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקָּרֶשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֹׁתֵי יָדָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֹׁתֵי יָדָיו:	19
20	and for the second side of the tabernacle, on the north side, twenty boards.	וְלַצֵּלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לַפֶּאֶת צָפוֹן עֲשָׂרִים קָרֶשׁ:	20
21	And their forty sockets of silver: two sockets under one board, and two sockets under another board.	וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד:	21
22	And for the hinder part of the tabernacle westward thou shalt make six boards.	וְלִירְבֵּתִי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה תַּעֲשֶׂה וְלִסְפֵי מִשְׁכָּנָא מַעֲרָבָא תַּעֲבִיד שֵׁתָּא דַּפִּין:	22
23	And two boards shalt thou make for the corners of the tabernacle in the hinder part.	וּשְׁנֵי קָרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לַמִּקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְבֵּתָיִם:	23
24	And they shall be double beneath, and in like manner they shall be complete unto the top thereof unto the first ring; thus shall it be for them both; they shall be for the two corners.	וַיְהִיו תְּאֵמָם מִלְמֻטָּה וַיַּחֲדּוּ וַיְהִיו תְּמִיִם עַל־רֵאשֻׁוֹ אֶל־הַטֶּבַעַת הָאֶחָת בֵּן יְהִיָּה לְשֹׁתֵי הַמִּקְצַעַת וַיְהִיו:	24

אמה. ודוק היטב ואז סרה תלונת הרמב"ן ותמיהתו מסולקת) ואותן הידות מכנים באדנים שהיו חלולים, והאדנים גבה אמה, ויושבים רזופים מ' זה אלל זה, וידות הקרש הנכנסות בחלל האדנים חרוצות משלשה לדיהן, רוחב החרץ כעובי שפת האדן, שיכסה הקרש את כל ראש האדן, שאם לא כן נמצא ריוח בין קרש לקרש כעובי שפת שני האדנים שיפסיקו ביניהם, וזהו שנאמר ויהיו תאמים מלמטה, שימרוץ את לדי הידות כדי שימחצרו הקרשים זה אלל זה: משולבות. עשויות כמין שליזות סולם, מוצדלות זו מזו, ומשופין ראשיהם ליכנס בתוך חלל האדן, כשליצה הנכנסת בנקב עמודי הסולם: אשה אל אחתה. מכוונות זו כנגד זו, שיהיו חריציהם שוים זו כמדת זו, כדי שלא יהיו שתי ידות זו משוכה ללד פנים וזו משוכה ללד חוץ בעובי הקרש שהוא אמה, ומרגום של ידות זירין, לפי שדומות לזירי הדלת הנכנסים בחורי המפתח:

(18) לפאת נגבה תימנה. אין פאה זו לשון מקצוע, אלא כל הרוח קרויה פאה, כמרגומו לרוח עיצר דרומא:

(22) ולירבתי. לשון סוף, כמרגומו ולספיי. ולפי שהפתח צמורח קרוי מורח פנים והמערב אחוריס, וזהו סוף, שהפנים הוא הראש: תעשה ששה קרשים. הרי ט' אמות רוחב:

(23) ושני קרשים תעשה למקצעת. אחד למקצוע פשוט מערבית ואחד למערבית דרומית, כל שמה קרשים צסדר אחד הן, אלא שאלו הששים אינן בחלל המשכן, אלא חצי אמה מזו וחצי אמה מזו נראות בחלל להשלים רחבו לעשר, והאמה מזו והאמה מזו, באות כנגד אמות עובי קרשי המשכן הצפון והדרום, כדי שיהא המקצוע מצחוץ שוה:

(24) ויהיו תאמים מלמטה. כל הקרשים תאמים זה לזה מלמטה, שלא יפסיק עובי שפת שני האדנים ביניהם להרחיקן

25 Thus there shall be eight boards, and their sockets of silver, sixteen sockets: two sockets under one board, and two sockets under another board.	ויהיו תַּמְנֵינָא דְּפִין וְסֻמְכֵיהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתַּת עֶשֶׂר סֻמְכֵין תַּרְיִין סֻמְכֵין תַּחַת דְּפָא חַד וְתַרְיִין סֻמְכֵין תַּחַת דְּפָא חַד:	25 וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קָרְשִׁים וְאַדְנִיָּהֶם כֶּסֶף שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד:
26 And thou shalt make bars of acacia-wood: five for the boards of the one side of the tabernacle,	וְתַעֲבִיד עֲבָרֵי דְאֻעֵי שִׁטִּין חֲמִשָּׁה לְדָפֵי סִטֵּר מִשְׁכַּנָּא חַד:	26 וְעָשִׂיתָ בָּרִיחִם עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד:
27 and five bars for the boards of the other side of the tabernacle, and five bars for the boards of the side of the tabernacle, for the hinder part westward;	וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדָפֵי סִטֵּר מִשְׁכַּנָּא תַּנִּינָא וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדָפֵי סִטֵּר מִשְׁכַּנָּא לְסוּפְהוֹן מִעֶרְבָא:	27 וְחֲמִשָּׁה בָּרִיחִם לְקָרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי וְחֲמִשָּׁה בָּרִיחִם לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן לִבְרִכְתֵּיהֶם יָמָּה:
28 and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end.	וְעֲבָרָא מְצִיעָאָה בְּגוּ דְּפִיא מִעֶבֶר מִן סִפֵּי לְסִפֵּי:	28 וְהַבָּרִיחַ הַתִּיכָן בְּתוֹךְ הַקָּרְשִׁים מִבֶּרֶחַ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

זו מזו, זהו שפרשתי, שיהיו יצרי הידות חרוטים מזדיהן, שיהא רוחב הקרש צולט לצדיו חוץ לידי הקרש, לכסות את שפת האדן, וכן הקרש שאלו, ונמצאו תואמים זה לזה, וקרש המקצוע שבסדר המערב, חרוץ לרחבו צעזיו כנגד חרין של ד קרש הצפוני והדרומי, כדי שלא יפרידו האדנים ציניהם: ויחדו יהיו תמים. כמו תאומים: על ראשו. של קרש: אל הטבעת האחת. כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצין בשני צדיו כמו עוזי טבעת, ומכניסו בטבעת אחת, נמצא מתאים לקרש שאלו. אבל אותן טבעות לא ידעתי אם קצועות הן אם מטולטלות. ובקרש שבמקצוע היה טבעת צעזי הקרש (נראה כי מלות הדרומי והצפוני אלמטה קאי, ורואה לומר שהדרומי והצפוני וראש קרש כו' נכנס לתוכו, ומה שכתב היה טבעת צעזי קרש, רואה לומר צעזי קרש המערבי. ודו"ק) הדרומי והצפוני, וראש קרש המקצוע שבסדר מערב נכנס לתוכו, נמצאו שני הכתלים מחוברים: כן יהיה לשניהם. לשני הקרשים שבמקצוע, לקרש שבסוף צפון ולקרש המערבי, וכן לשני המקצועות:

(25) והיו שמנה קרשים. הן האמורות למעלה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצועות, נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי. כך שניה במשנה מעשה סדר הקרשים במלאכת המשכן. היה עושה את האדנים חלולים, וחוץ את הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מכאן, והחריץ חציו באמצע, ועשה לו שתי ידות כמין שני חמוקין (ולי נראה שהגרסא כמין שני חווקין) כמין שני שליבות סולם המזבחות זו מזו, ומשופות להכנס בחלל האדן כשליבה הנכנסת בנקב עמודי הסולם, והוא לשון משולבות, עשויות כמין שליבה, ומכניסן לתוך שני אדנים, שנאמר שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים (שמות לו, ל), וחוץ את הקרש מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן, ונחתן לתוך טבעת אחת של זהב, כדי שלא יהיו נפרדין זה מזה, שנאמר ויהיו תואמים מלמטה וגו', כך היא המשנה, והפירוש שלה הנעתי למעלה בסדר המקראות:

(26) בריחם. כתרומתו עֲבָרִין, ובלע"ז אֲשֵׁרִישׁ חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן. אלו ה', ג' הן, אלא שהצריח העליון והתחתון עשוי משתי חתיכות, זה מצריח עד חצי הכותל וזה מצריח עד חצי הכותל, זה נכנס בטבעת מזד זה וזה נכנס בטבעת מזד זה, עד שמגיעין זה לזה, נמצא שעליון ותחתון שנים שהן ארבע, אבל האמצעי ארכו כנגד כל הכותל, ומצריח מקצה הכותל ועד קצהו, שנאמר והצריח התיכון וגו' מצריח מן הקצה אל הקצה, שהעליונים והתחתונים היו להן טבעות בקרשים להכנס לתוכן, שתי טבעות לכל קרש, משולשים בתוך עשר אמות של גובה הקרש, חלק אחד מן הטבעת העליונה ולמעלה, וחלק אחד מן התחתונה ולמטה, וכל חלק הוא רביע אורך הקרש, ושני חלקים בין טבעת לטבעת, כדי שיהיו כל הטבעות מכוונות זו כנגד זו, אבל לצריח התיכון אין טבעות, אלא הקרשים נקובין צעזים, והוא נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכוונין זה מול זה, וזהו שנאמר בתוך הקרשים. הצריחים העליונים והתחתונים שצפון ושבדרום, אורך כל אחת ט"ו אמה, והתיכון ארכו ל' אמה, וזהו מן הקצה אל הקצה, מן המזרח ועד המערב, וה' צריחים שבמערב אורך העליונים והתחתונים ו' אמות, והתיכון ארכו י"ב, כנגד רוחב ח' קרשים, כך היא מפורשת במלאכת המשכן (שבת נח:):

29	And thou shalt overlay the boards with gold, and make their rings of gold for holders for the bars; and thou shalt overlay the bars with gold.	וְאֶת־הַקֶּרְשִׁים תַּצְפֶּה זָהָב וְאֶת־טַבַּעְתֵּיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בָּתִּים לְבָרִיחָם וְצִפִּית אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב:	וְיִת דָּפִיָּא תַּחְפִּי דְהָבָא וְיִת עֲזָקְתָּהוֹן תַּעֲבִיד דְהָבָא אֶתְרָא לְעַבְרִיא וְתַחְפִּי יִת עַבְרִיא דְהָבָא:
30	And thou shalt rear up the tabernacle according to the fashion thereof which hath been shown thee in the mount.	וְהִקְמַת אֶת־הַמִּשְׁכָּן כְּמֹשֶׁפֶטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָרִ: (ס)	וְתַקִּים יִת מִשְׁכָּנָא כְּהִלְכָתֶיהָ דְאֵתְחִיזָא בְּטוֹרָא:
31	And thou shalt make a veil of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen; with cherubim the work of the skilful workman shall it be made.	וְעָשִׂית פָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כָּרָבִים:	וְתַעֲבִיד פְּרוּכְתָא דְתַכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצַבְעֵי זָהָבִי וּבִוּץ שִׁזִּיר עוֹבֵד אוּמָן יַעֲבִיד יִתָּה צוֹרֵת כְּרוֹבִין:
32	And thou shalt hang it upon four pillars of acacia overlaid with gold, their hooks being of gold, upon four sockets of silver.	וְנִתְּתָהּ אֹתָהּ עַל־אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שָׁטִים מְצֻפִּים זָהָב וְוִיהֶם זָהָב עַל־אַרְבָּעָה אֲדָנֵי־כֶסֶף:	וְתַתִּין יִתָּה עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שָׁטִין מְחוּפֵן דְהָבָא וְוִיָּהוֹן דְהָבָא עַל אַרְבָּעָה סְמָכִין דְכֶסֶף:
33	And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt bring in thither within the veil the ark of the testimony; and the veil shall divide unto you between the holy place and the most holy.	וְנִתְּתָהּ אֶת־הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקֶּרְסִים וְהִבֵּאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָהּ הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:	וְתַתִּין יִת פְּרוּכְתָא תַּחוֹת פּוֹרְפִיָּא וְתַעֲיִל לְתַמָּן מִגִּוִּי לְפְרוּכְתָא יִת אֲרוֹנָא דְסִתְּרוּתָא וְתַפְרִישׁ פְּרוּכְתָא לְכוּן בֵּין קוֹדֶשׁא וּבֵין קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁיא:
34	And thou shalt put the ark-cover upon the ark of the testimony in the most holy place.	וְנִתְּתָה אֶת־הַכִּפֹּרֶת עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:	וְתַתִּין יִת כִּפּוֹרֶתָא עַל אֲרוֹנָא דְסִתְּרוּתָא בְּקֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁיא:

(29) בתים לבריהם. הטבעות שמעשה זה יהיו צמים להכניס בהן הצריחים: וצפית את הבריהם זהב. לא שהיה הזהב מדונק על הצריחים, שאין עליהם שום כפוי, אלא בקרש היה קובע כמין צ' פיפיות של זהב כמין צ' סדקי קנה חלול, וקובען אלל הטבעות לכאן ולכאן, ארכן ממלא את רוחב הקרש מן הטבעת לכאן וממנה לכאן, והצריח נכנס לחוכו, וממנו לטבעת, ומן הטבעת לפה השני, נמלא הצריחים מצופים זהב כשהן תחובין בקרשים, והצריחים הללו מצחוץ היו בולטות. הטבעות והפיפיות לא היו נראות בתוך המשכן, אלא כל הכותל חלק מצפנים:

(30) והקמת את המשכן. לאחר שיגמור, הקימהו: הראית בהר. קודם לכן, שאני עמיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו:

(31) פרוכת. לשון מחיצה הוא, ובלשון חכמים פרגוד, דבר המבדיל בין המלך ובין העם: תכלת וארגמן. כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט ו' חוטין: מעשה חושב. כבר פרשתי שזו היא אריגה של שתי קירות, והצירוף שמשני עצריה אינן דומין זה לזה: כרבים. צירוף של צריות יעשה זה.

(32) ארבעה עמודי שטים. ד' עמודים תקועים בתוך ד' אדנים, ואונקליות קבועין בהן, עקומין למעלה להושיב עליהן כלונס שראש הפרוכת כרוך בה, והאונקליות הן הווין, שהרי כמין ווין הן עשויים, והפרוכת ארכה י' אמות לרחבו של משכן, ורחבה י' אמות כגבהן של קרשים, פרוסה בשליש של משכן, שהיא הימנה ולפנים עשר אמות, והימנה ולחוץ כ' אמה, נמלא בית קדשי הקדשים עשר על עשר, שנאמר וְנִתְּתָה אֶת הַפָּרֹכֶת סָפַת הַקֶּרְסִים, המחצרים את שתי חוצרות של יריעות המשכן, ורוחב החוצרת כ' אמה, וכשפרשם על גג המשכן מן הפתח למערב, כלמה צבני שלישי המשכן, והחוצרת השנית כסתה שלישי של משכן, והמותר תלוי לאחוריו לכסות את הקרשים:

And thou shalt set the table without the veil, and the candlestick over against the table on the side of the tabernacle toward the south; and thou shalt put the table on the north side.	וְשַׁמַּתָּ אֶת־הַשְּׁלֶחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשְּׁלֶחָן עַל צֶלַע הַמִּזְשָׁן תִּימָנָה וְהַשְּׁלֶחָן תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן:	וְשַׁמַּתָּ אֶת־הַשְּׁלֶחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשְּׁלֶחָן עַל צֶלַע הַמִּזְשָׁן תִּימָנָה וְהַשְּׁלֶחָן תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן:
And thou shalt make a screen for the door of the Tent, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the weaver in colours.	וְעָשִׂיתָ מִסָּךְ לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיָשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה רָקִים:	וְעָשִׂיתָ מִסָּךְ לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיָשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה רָקִים:
And thou shalt make for the screen five pillars of acacia, and overlay them with gold; their hooks shall be of gold; and thou shalt cast five sockets of brass for them.	וְעָשִׂיתָ לַמִּסָּךְ חֲמִשָּׁה עַמּוּדֵי שִׁטִּים וְצָפִיתָ אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקֶתָ לָהֶם חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת: (ס)	וְעָשִׂיתָ לַמִּסָּךְ חֲמִשָּׁה עַמּוּדֵי שִׁטִּים וְצָפִיתָ אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקֶתָ לָהֶם חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת: (ס)
And thou shalt make the altar of acacia-wood, five cubits long, and five cubits broad; the altar shall be four-square; and the height thereof shall be three cubits.	וְעָשִׂיתָ אֹת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשַּׁת אַמּוֹת אָרְדָּ וְחֲמִשַּׁת אַמּוֹת רָחֵב רְבוע יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלְשׁ אַמּוֹת קָמָתוֹ:	וְעָשִׂיתָ אֹת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשַּׁת אַמּוֹת אָרְדָּ וְחֲמִשַּׁת אַמּוֹת רָחֵב רְבוע יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלְשׁ אַמּוֹת קָמָתוֹ:
And thou shalt make the horns of it upon the four corners thereof; the horns thereof shall be of one piece with it; and thou shalt overlay it with brass.	וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמָּוֶה תִּהְיֶינָה קַרְנֵיהֶם וְצָפִיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:	וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמָּוֶה תִּהְיֶינָה קַרְנֵיהֶם וְצָפִיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:
And thou shalt make its pots to take away its ashes, and its shovels, and its basins, and its flesh-hooks, and its fire-pans; all the vessels thereof thou shalt make of brass.	וְעָשִׂיתָ סִירֵּיתוֹ לְדִשְׁנוֹ וְיָעִי וּמִזְרָקָתוֹ וּמִזְלָגָתוֹ וּמִחֻתָּתוֹ לְכָל־כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת:	וְעָשִׂיתָ סִירֵּיתוֹ לְדִשְׁנוֹ וְיָעִי וּמִזְרָקָתוֹ וּמִזְלָגָתוֹ וּמִחֻתָּתוֹ לְכָל־כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת:

(35) ושמת את השלחן. שלחן צנפון, משוך מן הכותל הצפוני שמי אמות ומחצה, ומנורה דדרוס, משוכה מן הכותל הדרומי שמי אמות ומחצה, ומזבח הזהב נתון כנגד אור שצין שלחן למנורה, משוך קמעא כלפי המזרח, וכולם נתונים מן חצי המשכן ולפנים. כיצד, אורך המשכן מן הפתח לפרוכת עשרים אמה, המזבח והשלחן והמנורה משוכים מן הפתח לצד מערב עשר אמות:

(36) ועשית מסך. וילון, הוא מסך כנגד הפתח, כמו שֶׁכֶף צָעֵדו (איוב א, י), לשון מגין: מעשה רוקם. הנורות עשויות זו מעשה מחט, כפרצוף של עזר זה כך פרצוף של עזר זה: רוקם. שם האומן ולא שם האומנות, ומרגומו עוצד צִיָּר, ולא עוצד ציור. מדת המסך כמדת הפרוכת י' אמות על י' אמות:

(1) ועשית את המזבח וגו'. ושלש אמות קומתו. דברים ככתבן, דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר, נאמר כאן רצוע ונאמר בפנימי רצוע, מה להלן גבהו פי שנים כארכו, אף כאן גבהו פי שנים כארכו, ומה אני מקיים ושלש אמות קומתו, משפת סובב ולמעלה (זבחים נט):

(2) ממנו תהיין קרנותיו. שלא יעשם לצדם ויחצרו צו: וצפית אותו נחושת. לכפר על עזות מזבח, שנאמר ומִזְרָקָה נְחֹשֶׁת (ישעיה מח, 7):

(3) סירותיו. כמין יורות: לדשנו. להסיר דשנו למוכה, והוא שתרגס אונקלוס לְמִסְפֵּי קִטְמִיָּה, לספות הדשן לתוכס, כי

4 And thou shalt make for it a grating of network of brass; and upon the net shalt thou make four brazen rings in the four corners thereof.	וְעָשִׂיתָ לָּוּ מִכָּבֶר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת וְתַעֲבִיד לִיהָ סָרְדָּא עֹבֵד מִצְדָּתָא דְנַחֲשָׁא וְתַעֲבִיד עַל מִצְדָּתָא אַרְבַּע עֲזָקָן דְנַחֲשָׁא עַל אַרְבַּעַּא סְטְרוֹהִי:	4 וְעָשִׂיתָ לָּוּ מִכָּבֶר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נָחֶשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל-הָרֶשֶׁת אַרְבַּע טַבָּעֹת נָחֶשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו:
5 And thou shalt put it under the ledge round the altar beneath, that the net may reach halfway up the altar.	וְנִתְּנָה אֹתָהּ תַּחַת כִּרְכַּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַטָּה וְהִיָּתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ:	5 וְנִתְּנָה אֹתָהּ תַּחַת כִּרְכַּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַטָּה וְהִיָּתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ:
6 And thou shalt make staves for the altar, staves of acacia-wood, and overlay them with brass.	וְתַעֲבִיד אֲרִיחָא לְמִדְבָּחָא אֲרִיחֵי דְאֵעִי שְׁטִין וְתַחֲפִי יְתַהוֹן נַחֲשָׁא:	6 וְעָשִׂיתָ בָּדִים לְמִזְבֵּחַ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצַפִּיתָ אֹתָם נָחֶשֶׁת:
7 And the staves thereof shall be put into the rings, and the staves shall be upon the two sides of the altar, in bearing it.	וְהִוָּבֵא אֶת-בְּדָיו בְּטַבָּעֹת וְהָיוּ הַבָּדִים עַל-שְׁתֵּי צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בִּשְׂאֵת אֹתוֹ:	7 וְהִוָּבֵא אֶת-בְּדָיו בְּטַבָּעֹת וְהָיוּ הַבָּדִים עַל-שְׁתֵּי צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בִּשְׂאֵת אֹתוֹ:

יש מלות בלשון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון, לשמש בנין וסמירה כמו וּפְשָׁרֶשׁ שְׁרָשִׁיךְ (תהלים פ, י), אָוִיל מְשָׁרִישׁ (איוב ה, ג), וחלופו, וּבָקַל בְּצוּרָתִי שְׁרָשׁ (שם לא, יב). וכמוהו בְּסַעֲפִיכָה פְרִיָה (ישעיה יז, ו), וחלופו מְסַעֲף פְאָרָה (שם י, לג), מפשח סעיפיה. וכמוהו וְזֶה הָאֶחָד עֲלָמוֹ (ירמיה ג, יז), שבר ענמיו. וכמוהו וַיִּסְקְלֵהוּ בְּאֶבְנִים (מלכים א כא, יג), וחלופו סְקָלוּ מֶאֱבָן (ישע' סב, י), הסירו אבניה, וכן וַיַּעֲקֹרֵהוּ וַיִּסְקְלֵהוּ (שם ה, צ). אף כאן לדשנו להסיר דשנו, ובלע"ז אֲדַשְׁדַּר"ר ויעיו. כתרגומו, מגרפות שוטל זהם הדשן, והן כמין כסוי קדירה של מחכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז ויד"ל ומזרקותיו. לקבל זהם דם הזבחים: ומזלגותיו. כמין אונקליות כפופים, ומכה זהם בצצר ונחשבים צו, ומתהפכין זהן על גחלי המערכה שיהא ממחר שריפתו, ובלע"ז קרוניג"ש ובלשון חכמים נגוריות: ומזלגותיו. בית קבול יש להם, לטול זהן גחלים מן המזבח לשאחם על מזבח הפנימי לקטרת, ועל שם חתייתן קרויים מחתות, כמו לְקַחְתָּ אֵשׁ מִקִּיד (ישעיה ל, יד), לשון שאיבת אש ממקומה, וכן הַיִּסְסָה אֵשׁ אֵשׁ בְּחִיקוֹ (משלי כו, כז): לבל כליליו. כמו כל כליו:

(4) מכבר. לשון כברה שקורין קריצל"ש (זיעצ) כמין לבוש עשוי לו למזבח, עשוי חורין חורין כמין רשת, ומקרא זה מסורס, וכה פתורו, ועשית לו מכבר נחושט מעשה רשת:

(5) כרכב המזבח. סובב, כל דבר המקיף סביב צגגול קרוי כרכב, כמו ששינו צהכל שוחטין (חולין כה), אלו הן גולמי כלי עץ, כל שעמיד לשוף ולכרכב, והוא כמו שעשין חריצין עגולין בקרשי דפני החיצות וספסלי העץ, אף למזבח עשה חריץ סביבו, והיה רחבו אמה בדפנו לנוי, והוא לסוף שלש (ס"א שש) אמות של גבהו, כדברי האומר גבהו פי שנים כארכו, הא מה אני מקיים ושלש אמות קומתו, משפת סובב ולמעלה, אבל סובב להלוך הכהנים, לא היה למזבח הנחשת, אלא על ראשו לפני מקרנותיו, וכן שנינו בזבחים (סב). איזהו כרכוב, צין קרן לקרן, והיה רוחב אמה ולפנים מהן אמה של הלוך רגלי הכהנים, שתי אמות הללו קרויים כרכוב. ודקדקנו שם, והכתיב תחת כרכוב המזבח מלמטה, למדנו שהכרכוב בדפנו הוא ולבוש המכבר תחתיו, וסירץ המתרחץ, תרי הוי, חד לנוי, וחד לכהנים דלא ישתרגו, זה שצדופן לנוי היה, ומתחתיו הלבישו המכבר, והגיע רחבו עד חצי המזבח, נמצא שהמכבר רחב אמה, והוא היה סימן לחצי גבהו, להצדיל צין דמים העליונים לדמים התחתונים, וכנגדו עשו למזבח בית עולמים, דוגמת חוט הסקרא באמצעו. וכש שהיו עולין צו, אף על פי שלא פירשו צענין זה, כבר שמענו בפרשת מזבח אדמה תעשה לי, ולא תעלה זמעות, לא תעשה לו מעלות בזבש שלו אלא בזבש חלק, למדנו שהיה לו כבש. כך שנינו במכילתא (בחדש פ"א). ומזבח אדמה הוא מזבח הנחשת, שהיו ממלאין חללו אדמה במקום חנייתו, והכבש היה בדרום המזבח, מובדל מן המזבח מלא חוט השערה, ורגליו מגיעין עד אמה סמוך לקלעי החצר שצדו, כדברי האומר י' אמות קומתו. ולדברי האומר דברים ככתבן, ג' אמות קומתו, לא היה אורך הכבש אלא י' אמות, כך מלאכי במשנה מ"ט מדות, וזה שהיה מובדל מן המזבח מלא החוט, במסכת זבחים (סב): למדנו מן המקרא:

(7) בטבעות. צארבע טבעות שנעשו למכבר:

8	Hollow with planks shalt thou make it; as it hath been shown thee in the mount, so shall they make it.	חֲלִיל לִוְחֵינָי תַעֲבִיד יְתִיה כָּמָא דְאַחֲזִי יְתִי בְּטוֹרָא כֵּן יַעֲבִדוּן:	נָכוֹב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הִרְאָה אֹתְךָ בְּהָר כֵּן יַעֲשׂוּ: (ס)	8
9	And thou shalt make the court of the tabernacle: for the south side southward there shall be hangings for the court of fine twined linen a hundred cubits long for one side.	וְתַעֲבִיד יֵת דְּרַת מִשְׁכְּנָא לְרוּחַ עֵיבֵר דְּרוּמָא סְרְדִי לְדִרְתָּא דְּבִינָא שְׁזִיר מֵאָה אֲמִין אוֹרְכָא לְרוּחָא חֲדָא:	וְעָשִׂיתָ אֶת חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן לַפֶּאֶת נֹגֵב־תֵּימָנָה קִלְעִים לְחֲצֵר שֵׁשׁ מִשְׁזָר מֵאָה בְּאֹמֶה אֶרֶךְ לַפֶּאֶת הָאֶחָת:	סזעי
10	And the pillars thereof shall be twenty, and their sockets twenty, of brass; the hooks of the pillars and their fillets shall be of silver.	וְעַמּוּדֵיהִי עֶסְרִין וְסֻמְכֵיהוֹן עֶסְרִין דִּנְחָשָׁא וְנִי עַמּוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׂיהוֹן כֶּסֶף:	וְעַמּוּדָיו עֶשְׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וְנִי הָעַמּוּדִים וְנִחְשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:	10
11	And likewise for the north side in length there shall be hangings a hundred cubits long, and the pillars thereof twenty, and their sockets twenty, of brass; the hooks of the pillars and their fillets of silver.	וְכֵן לְרוּחַ צְפוֹנָא בְּאוֹרְכָא סְרְדִי מֵאָה אוֹרְכָא וְעַמּוּדֵיהִי עֶשְׂרִין וְסֻמְכֵיהוֹן עֶשְׂרִין דִּנְחָשָׁא וְנִי עַמּוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׂיהוֹן כֶּסֶף:	וְכֵן לַפֶּאֶת צְפוֹן בְּאֶרֶךְ קִלְעִים מֵאָה אֶרֶךְ וְעַמּוּדָיו עֶשְׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וְנִי הָעַמּוּדִים וְנִחְשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:	11
12	And for the breadth of the court on the west side shall be hangings of fifty cubits: their pillars ten, and their sockets ten.	וּפּוֹתֵיָא דְּדִרְתָּא לְרוּחַ מַעֲרָבָא סְרְדִי חֲמִשִּׁין אֲמִין עַמּוּדֵיהוֹן עֶשְׂרָא וְסֻמְכֵיהוֹן עֶשְׂרָא:	וְרַחֲב הַחֲצֵר לַפֶּאֶת־יָם קִלְעִים חֲמִשִּׁים אֹמֶה עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרֶה וְאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרֶה:	12
13	And the breadth of the court on the east side eastward shall be fifty cubits.	וּפּוֹתֵיָא דְּדִרְתָּא לְרוּחַ קְדוּמָא מְדִנְחָא חֲמִשִּׁין אֲמִין:	וְרַחֲב הַחֲצֵר לַפֶּאֶת קֶדְמָה מְזֻרְחָה חֲמִשִּׁים אֹמֶה:	13

(8) נכוֹב לוחות. כתרומתו חֲלִיל לוחין, לוחות עֲנִי שטים מכל זד והחלל צאמנע, ולא יאֵה כולו עַץ אחד, שיהא עֲצֵי ה' אמות על ה' אמות, כמין סדן:

(9) קלעים. עשוין כמין קלעי ספינה נקצים נקצים, מעשה קליעה ולא מעשה אורג, ותרומתו סְרְדִין כתרומתו של מכצר המתורגס סְרְדָא לפי שהן מנוקצין ככזרה: לפאה האחת. כל הרוח קרוי פאה:

(10) ועמודיו עשרים. חמש אמות בין עמוד לעמוד: ואדניהם. של העמודים נחשת, האדנים יושבים על הארץ, והעמודים תקועין לתוכן, היה עושה כמין קונדסין שקורין פלא"ש, ארכן ו' טפחים ורחבן ג', וטבעת נחשת קצוע צו צאמנעו, וכורך שפת הקלע סביביו צמיתים כנגד כל עמוד ועמוד, וחולה הקונדס דרך טבעתו צאונקליות שבעמוד העשוי כמין וי"ו, ראשו זקוף למעלה וראשו אחד תקוע בעמוד, כאותן שעושין להניב דלתות שקורין גונוי"ש, ורחב הקלע תלוי מלמטה, והיא קומת מחילות הסדר: ווי העמודים. הם האונקליות: וחשוקיהם. מוקפות היו העמודים בחוטי כסף סביב, ואיני יודע אם על פני כולן, אם צראשם, ואם צאמנעם, אך יודע אני שחשוק לשון חגורה, שכן מנינו צפילגש בגבעה, וְעָמּוּד לְמִדָּה סְמוּרִים סְבוּשִׁים (שופטים יט, י), תרגומו חשוקים:

(13) לפאת קדמה מזרחת. פני המזרח קרוי קדס, לשון פנים, אחור, לשון אחורים, לפיכך המזרח קרוי קדס שהוא פנים, ומערב קרוי אחור, כמו דתרגס אונקלוס הִים הַאֲחֵרוֹן (דברים יא, כד), ימא מערבא: חבושים אמה. אותן נ' אמה לא היו סתומים כולם בקלעים, לפי ששם הפתח, אלא ט"ו אמה קלעים לכתף הפתח מכאן, וכן לכתף השנייה, נשאר רחב חלל הפתח בנתיים כ' אמה, וזהו שנאמר וְלָשַׁעַר הַסֶּלֶךְ עֶשְׂרִים אֹמֶה, וילון למסך כנגד הפתח, כ' אמה ארך כרוחב הפתח:

14 The hangings for the one side [of the gate] shall be fifteen cubits: their pillars three, and their sockets three.	וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קִלְעִים לְכַתֵּף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: וְחֲמִישׁ עֶשְׂרֵה אַמִּין סָרְדֵי לְעֵבְרָא עַמֻּדֵיהוֹן תִּלְתָּא וְסֻמְכֵיהוֹן תִּלְתָּא:	14 וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קִלְעִים לְכַתֵּף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
15 And for the other side shall be hangings of fifteen cubits: their pillars three, and their sockets three.	וְלַכַּתֵּף הַשֵּׁנִית חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה קִלְעִים עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: וְלַכַּתֵּף הַשֵּׁנִית חֲמִישׁ עֶשְׂרֵה סָרְדֵי עַמֻּדֵיהוֹן תִּלְתָּא וְסֻמְכֵיהוֹן תִּלְתָּא:	15 וְלַכַּתֵּף הַשֵּׁנִית חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה קִלְעִים עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
16 And for the gate of the court shall be a screen of twenty cubits, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the weaver in colours: their pillars four, and their sockets four.	וְלַשַּׁעַר הַחֲצֵר מִסְדוֹ עֲשָׂרִים אַמָּה תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֶׂה רֶקֶם עַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה: וְלַתְּרַע דֶּרְתָּא פָּרָסָא עֲשָׂרִין אַמִּין דְּתַכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִיֵּב זְהוּרִי וּבּוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד צִיֵּיר עַמֻּדֵיהוֹן אַרְבָּעָא וְסֻמְכֵיהוֹן אַרְבָּעָא:	16 וְלַשַּׁעַר הַחֲצֵר מִסְדוֹ עֲשָׂרִים אַמָּה תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֶׂה רֶקֶם עַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה:
17 All the pillars of the court round about shall be filleted with silver; their hooks of silver, and their sockets of brass.	כָּל-עַמֻּדֵי הַחֲצֵר סָבִיב מִחֻשָּׁקִים כָּסָף וְוִיהֶם כָּסָף וְאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת: כָּל עַמֻּדֵי דֶּרְתָּא סָחֹר סָחֹר מְכֻבָּשִׁין כָּסָף וְוִיהוֹן כָּסָף וְסֻמְכֵיהוֹן דְּנְחָשָׁא:	מפטיר כָּל-עַמֻּדֵי הַחֲצֵר סָבִיב מִחֻשָּׁקִים כָּסָף וְוִיהֶם כָּסָף וְאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:
18 The length of the court shall be a hundred cubits, and the breadth fifty every where, and the height five cubits, of fine twined linen, and their sockets of brass.	אֹרְכָא דֶּרְתָּא מֵאָה אַמִּין וּפְתִיָא חֲמִשִּׁין בְּחֻמְשִׁין וְרוּמָא חֲמִישׁ אַמִּין דְּבּוּץ שְׁזִיר וְסֻמְכֵיהוֹן דְּנְחָשָׁא: אֹרְכָא דֶּרְתָּא מֵאָה וַחֲבֹ חֲמִשִּׁים בְּחֻמְשִׁים וְקֹמָה חֲמִשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:	18 אֹרְךְ הַחֲצֵר מֵאָה בְּאַמָּה וַחֲבֹ חֲמִשִּׁים בְּחֻמְשִׁים וְקֹמָה חֲמִשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:
19 All the instruments of the tabernacle in all the service thereof, and all the pins thereof, and all the pins of the court, shall be of brass.	לְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכָל עֲבֹדָתוֹ וְכָל-יִתְדֹתָיו וְכָל-יִתְדֹת הַחֲצֵר נְחֹשֶׁת: (ס) לְכָל מְנִי מִשְׁכָּנָא בְּכָל פּוֹלְחָנִיה וְכָל סְבוּהֵי וְכָל סְפִי דֶּרְתָּא דְּנְחָשָׁא:	19 לְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכָל עֲבֹדָתוֹ וְכָל-יִתְדֹתָיו וְכָל-יִתְדֹת הַחֲצֵר נְחֹשֶׁת: (ס)

(14) עמודיהם שלשה. חמש אמות בין עמוד לעמוד, בין עמוד שצראש הדרום העמוד במקצוע דרומית מזרחית, עד עמוד שהוא מן הג' שצמזרח ה' אמות, וממנו לשני חמש אמות, ומן השני לשלישי חמש אמות, וכן לכתף השנית, וארבעה עמודים למסך, הרי י' עמודים למזרח כנגד י' למערב:

(17) כל עמודי החצר סביב וגו'. לפי שלא פירש ווין וחשוקים ואדני נחשת אלא ללפון ולדרום, אצל למזרח ולמערב לא נאמר ווין וחשוקים ואדני נחשת, לכך צא ולמד כאן:

(18) ארך החצר. ה' לפון והדרום שמן המזרח למערב מאה באמה: ורחב חמשים בחמשים. חצר שצמזרח היתה מרובעת חמשים על חמשים, שהמשכן ארכו שלשים ורחבו עשר, העמיד מזרח פתחו בשפת נ' החיצונים של אורך החצר, נמצאו קלו בחמשים הפנימים, וכלה ארכו לסוף ל', נמצאו כ' אמה ריוח לאחוריו בין הקלעים שצמערב ליריעות של אחורי המשכן, ורחב המשכן עשר אמות צאמנע רוחב החצר, נמצאו לו עשרים אמה ריוח ללפון ולדרום מן קלעי החצר ליריעות המשכן, וכן למערב, וחמשים על חמשים חצר לפניו (עירובין כג:). וקומה חמש אמות. גובה מחילות החצר, והוא רוחב הקלעים: ואדניהם נחושת. להציא אדני המסך, שלא תאמר לא נאמרו אדני נחושת אלא לעמודי הקלעים, אצל אדני המסך של מין אחר היו. כך נראה בעיני שלכך חזר ושנאן:

(19) לכל כלי המשכן. שהיו צריכין להקמתו ולהורדתו, כגון מקצות לתקוע יתדות ועמודים: יתדות. כמין נגרי נחושת עשויין ליריעות האהל ולקלעי החצר, קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן, כדי שלא תהא הרוח מגזיהתן, ואיני

The Haftarah is I Kings 5:26 – 6:13 on page 221. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. When Shabbat Shekalim is Rosh Hodesh, read as before but combine the 6th and 7th aliyot from the parsha, and read the 7th aliya for Shabbat Rosh Hodesh on page 233. For Shabbat Zachor the maftir and haftarah are on page 240. On Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, the Maftir and Haftarah are on page 233.

20 And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

וְאָתָה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּקִיחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כִּתִּית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

וְאָתָה תִּפְקִיד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבּוּ לָךְ מִשַּׁח זֵיתָא דְּכִיָּא כְּתִישָׁא לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בּוֹצִינְיָא תְּדִירָא:

21 In the tent of meeting, without the veil which is before the testimony, Aaron and his sons shall set it in order, to burn from evening to morning before the LORD; it shall be a statute for ever throughout their generations on the behalf of the children of Israel.

בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֹקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ס)

בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא מִבְּרָא לְפָרוּכְתָּא דְּעַל סְהוּתָא יִסְדֵּר יְתִיה אֶהְרֹן וּבְנוֹהֵי מִרְמָשָׁא עַד צַפְרָא קָדָם יְיָ קִים עָלָם לְדִרְהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

XXVIII And bring thou near unto thee Aaron thy brother, and his sons with him, from among the children of Israel, that they may minister unto Me in the priest's office, even Aaron, Nadab and Abihu, Eleazar and Ithamar, Aaron's sons.

XXVIII וְאָתָה תִּקְרַב אֵלֶיךָ אֶת־אֶהְרֹן אָחִיךָ וְאֶת־בָּנָיו אֲתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ לִי אֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֹן:

וְאָתָה תִּקְרַב לְוָתֶךָ יְת אֶהְרֹן אָחִיךָ וְיְת בְּנוֹהֵי עִמִּיה מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְשָׁא קְדָמִי אֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֹן:

2 And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty.

וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאֶהְרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

וְתַעֲבִיד לְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא לְאֶהְרֹן אָחִיךָ לִיקָר וּלְתוֹשָׁבְהָא:

3 And thou shalt speak unto all that are wise-hearted, whom I have filled with the spirit of wisdom, that they make Aaron's garments to sanctify him, that he may minister unto Me in the priest's office.

וְאָתָה תִּדְבֹר אֶל־כָּל־חֲכָמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה וַעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֶהְרֹן לְקִדְשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי:

וְאָתָה תִּמְלִיל עִם כָּל חֲכָמֵי לֵבָא דְּאַשְׁלִימִית עִמְהוֹן רוּחַ חֲכָמָא וַיַּעֲבְדוּן יְת לְבוּשֵׁי אֶהְרֹן לְקִדְשׁוּתִיה לְשִׁמְשָׁא קְדָמִי:

יודע אס תחזין צארך, או קשורין ותלויין וכוזדן מכזיד שפולי היריעות שלא יועו צרות, ואומר אני, ששמן מוכיח עליהם שהם תקועין צארך, לכך נקראו יחדות, ומקרא זה מסייעני, אֶהְלָל בְּלָ יִצְחָן בְּלָ יִשַׁע וְיִשְׁלָחִי לְנֹחַם (ישעיה לג, כ): (20) זך. כלֵי שמרים, כמו ששנינו במנחות (פ.), מגרגרו בראש הית וכו': כתיב. הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחן בריחים, כדי שלא יהא צו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסן לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כחית למאור, ולא כחית למנחות: להעלות נר תמיד. מדליק עד שחאה שלהבת עולה מאליה (שבת כא.). תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו שחאה אומר עלת פְּמִיד (במדבר כה, ו), ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חזיתין נאמר תמיד (ויקרא ו, יג), ואינה אלא מַעֲלִיָּה בְּצִקָּר וּמַעֲלִיָּה בְּעֶרְבָא, אבל תמיד האמור בלחם הפנים, משבת לשבת הוא:

(21) מערב עד בוקר. תן לה מדחה שחאה דולקת מערב ועד בוקר, ושיערו חכמים חזי לוג ללילי טבת הארוכין, וכן לכל הלילות, ואם יותר אין צדק כלום: (1) ואתה הקרב אליך. לאחר שתגמור מלאכת המשכן:

And these are the garments which they shall make: a breastplate, and an ephod, and a robe, and a tunic of chequer work, a mitre, and a girdle; and they shall make holy garments for Aaron thy brother, and his sons, that he may minister unto Me in the priest's office.	וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶת וְיִמְעִיל וְכִתְנֹת תְּשֻׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֶט וְעֹשֶׂי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיד וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹתָּ לִי:	וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶת וְיִמְעִיל וְכִתְנֹת תְּשֻׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֶט וְעֹשֶׂי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיד וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹתָּ לִי:
And they shall take the gold, and the blue, and the purple, and the scarlet, and the fine linen.	וְהָיוּ יָקָחוּ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:	וְהָיוּ יָקָחוּ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:
And they shall make the ephod of gold, of blue, and purple, scarlet, and fine twined linen, the work of the skilful workman.	וְעָבְדוּן יֵת אֵיפֹדָא דְהָבָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא צִבְעָה וְהוֹרִי רְבִינִי שְׁזִיר עוֹבֵד אוֹמֵן:	וְעָבְדוּן יֵת אֵיפֹדָא דְהָבָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא צִבְעָה וְהוֹרִי רְבִינִי שְׁזִיר עוֹבֵד אוֹמֵן:

(3) לקדשו לכהנו לי. לקדשו להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, שיהא כהן לי, ולשון כהונה שירות הוא, שנטריא"ה בלע"ז

(4) חושן. תכשיט כנגד הלז: ואפוד. לא שמעתי (שהוא לבוש) ולא מלאתי בצרייתא פירוש תבניתו, ולזי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו, רחבו כרוחב גב איש, כמין סינר שקורין פורזי"נט שחגורות השורות כשוככות על הסוסים, כך מעשהו מלמטה, שנאמר וְדוֹד חָגוֹר אֶפֶדָּא (שמואל"ב ו, יד), למדנו שהאפוד חגורה היא. ואי אפשר לומר שאין זו אלא חגורה לבדה, שהרי נאמר וַיִּשֶׁן עָלָיו אֶת הָאֶפֶד (ויקרא ח, ז) ואחר כך וַיִּסְגֹּר אֹתוֹ בְּתֵשֶׁבֶת הָאֶפֶד (שם), ותרגם אוינקלוס בְּהִמְנִין אֶפֶדָּא, למדנו שהחשז הוא החגור, והאפוד שם תכשיט לבדו. ואי אפשר לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד, שהרי נאמר שתי כתפות האפוד, למדנו שהאפוד שם לבד, והכתפות שם לבד, וכך אני אומר שעל שם הסינר של מטה קרוי אפוד, על שם שאופדו ומקשטו זו, כמו שנאמר ויאפד לו זו (שם), והחשז הוא חגור שלמעלה הימנו, והכתפות קבועות זו. ועוד אומר לי לזי, שיש ראהי שהוא מין לבוש, שתרגם יונתן ודוד חגור אפוד צד, פְּרָדוּט דְּצוֹן, ותרגם כמו כן מעילין, פְּרָדוּטִין, במעשה תמר אחות אבשלום, פי כן תְּלַבֵּשׁ צִנּוֹת הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלָה מְעִילִים (שמואל"ב יג, יח): ומעיל. הוא כמין חלוק, וכן הכתונת, אלא שהכתונת סמוך לבשרו, ומעיל קרוי חלוק העליון: תשבץ. עשוין משצצות לנוי, והמשצצות הם כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושז קביעת אצנים טובות ומרגליות, כמו שנאמר באבני האפוד מִשְׁצָצוֹת זָהָב, ובלע"ז קוראין אותו קשטוני"ש מצנפת. כמין כיפת כובע שקורין קופי"א, שהרי במקום אחר קורא להם מגבעות, ומתרגמין פוֹבְּעִין (עיין יומא כה:). ואבנט. היא חגורה על הכתונת, והאפוד חגורה על המעיל, כמו שמצינו בסדר לבישתו, וַיִּשֶׁן עָלָיו אֶת הַבְּתֻלָה וַיִּסְגֹּר אֹתוֹ בְּתֵשֶׁבֶת וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ אֶת הַמְעִיל וַיִּשֶׁן עָלָיו אֶת הָאֶפֶד: בגדי קדש. מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם:

(5) והם יקחו. אותם חכמי לב שיעשו הבגדים, יקבלו מן המתנדבים את הזהב ואת התכלת, לעשות מהן את הבגדים: (6) ועשו את האפוד. אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות, הרי פירושן פרכים וישנה הקורא בצרופן, לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא, למען ירוץ הקורא זו, ואחר כך אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוככות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאחיליו, רחבו כמדת רוחב גבו של אדם ויותר, ומגיע עד עקביו, והחשז מחובר בראשו על פני רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגור זו, והכתפות מחוברות בחשז, אחת לימין ואחת לשמאל, מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר, וכשזוקפן עומדות לו על שני כתפיו, והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד, ארוכות כדי שיעור לזקפן אצל אורו מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט, ואבני השם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשצצות נחוות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הזהב מחוברות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרות תקועים במשצצות לימין, וכן שני ראשי השרשרות השמאליות תקועין במשצצות שבכתף שמאל, נמצא החשן חלוי במשצצות האפוד על לבו מלפניו, ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו, וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה, בראשו התחתון המחובר בחשז, טבעות

7 It shall have two shoulder-pieces joined to the two ends thereof, that it may be joined together.	תָּרִין כְּתָפִין מִלְּפָנָיִם יִהְיוּ לָיָהּ עַל תָּרִין סִטְרוֹהֵי וַיִּתְּלָפָף:	7 שְׁתֵּי כְתֻפֹת חִבְרֹת יִהְיֶה־לָּהּ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחִבְּרָה:
8 And the skilfully woven band, which is upon it, wherewith to gird it on, shall be like the work thereof and of the same piece: of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen.	וְהָמִין תְּקוּנִיָּה דְעֻלּוֹהֵי כְּעוּבְדֵיהּ מִנִּיהּ יְהִי דְהָבָא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעֵי זָהָב וּבִזְיָ שְׁזִיר:	8 וְחָשֵׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשָׂהּוּ מִמָּנֹה יִהְיֶה זָהָב תְּכֵלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:
9 And thou shalt take two onyx stones, and grave on them the names of the children of Israel:	וְתִסֵּב יֵת תְּרִיתִין אֲבְנֵי בִירָלָא וְתִגְלֹף עֲלֵיהֶן שְׁמֵהֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	9 וְלָקַחְתָּ אֶת־שְׁתֵּי אֲבְנֵי־שֹהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
10 six of their names on the one stone, and the names of the six that remain on the other stone, according to their birth.	שְׁתֵּא מִשְׁמֵהֶתָּהוֹן עַל אֲבְנָא חֲדָא וְיֵת שְׁמֵהֶת שְׁתֵּא דְּאַשְׁתָּארוּ עַל אֲבְנָא תְּנִיחָא כְּתוֹלְדָתָהוֹן:	10 שְׁשֹׁה מִשְׁמֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַשְּׁשֹׁה הַנּוֹתָרִים עַל־הָאֶבֶן הַשְּׁנִית כְּתוֹלְדָתָם:
11 With the work of an engraver in stone, like the engravings of a signet, shalt thou engrave the two stones, according to the names of the children of Israel; thou shalt make them to be inclosed in settings of gold.	עוּבְדֵי אוּמָן אֲבָן טָבָא כְּתָב מִפְּרֵשׁ כְּגִלְף דְּעֻזְקָא תִּגְלֹף יֵת תְּרִיתִין אֲבְנֵא עַל שְׁמֵהֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁקַען מְרֻמָּצָן דְּדָהָב תַּעֲבִיד יִתְהוֹן:	11 מַעֲשֶׂה חֶרֶשׁ אֲבָן פְּתוּחֵי חֶתֶם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָבִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבָּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

החשן אל מול טבעות האפוד שוכנים זה על זה, ומרכסן כפתיל תכלת תחצו צטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשך האפוד, ולא יהא נד ונצל, הולך וחוזר: זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. חמשה מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט. היו מרדדין את הזהב כמין טסים דקין, וקולצין פתילים מהם, וטווין אותן חוט של זהב עם שש חוטין של תכלת, וחוט של זהב עם שש חוטין של ארגמן, וכן בצולעת שני, וכן בשש, שכל המינין חוטן כפול ששה וחוט של זהב עם כל אחד ואחד, ואחר כך שזור את כולם כאחד, נמצא חוטן כפול כ"ח, וכן מפורש במס' יומא (עב.). ולמד מן המקרא הוה וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות (את פחילי הזהב) בתוך התכלת ובחור הארגמן וגו', למדנו שחוט של זהב שזור עם כל מין ומין: מעשה חושב. כבר פרשתי שהוא אריגת שתי קירות שאין לזרז שני עצריהם דומות זו לזו:

(7) שתי כחפות וגו'. הסינר מלמטה, וחשך האפוד היא החגורה, ולמודה לו מלמעלה דוגמת סינר הנשים, ומגבו של כהן היו מחוצרות בחשך שתי חתיכות כמין שתי רצועות רחבות, אחת כנגד כל כחף וכחף, וזקפן על שתי כחפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה, ועל ידי חצורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין נופלת, כמו שמפורש בענין, והיו זקופות והולכות כנגד כחפיו, ושתי אבני שהם קצועות זהב, אחת בכל אחת: אל שני קצותיו. אל רחבו של אפוד, שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן, וגבהו עד כנגד האצילים שקורין קוד"ש, שנאמר לא יקָרוּ צִיָּע (יחזקאל מד, יח), אין חוגרין במקום זיעה, לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממחניהם, אלא כנגד אציליהם: וחבר. האפוד עם אותן שתי כחפות האפוד יחצר אותם במחט למטה בחשך, ולא יארגס עמו, אלא אורגס לצד ואחר כך מחצרים:

(8) וחשב אפדתו. וחגור שעל ידו, הוא מאפדו ומתקנהו לכהן ומקסטו: אשר עליו. למעלה בשפת הסינר היא החגורה: כמעשהו. כאריגת הסינר מעשה חושך ומחמשת מינין, כך אריגת החשך מעשה חושך ומחמשת המינים: במנוי יהיה. עמו יהיה ארוג, ולא יארגנו לצד ויחצרו:

(10) כתולדותם. כסדר שגולד, ראובן שמעון לוי יהודה דן ונפתלי, על האחת, ועל השנייה, גד אשר יששכר זבולן יוסף, ובימינן מלך, שכן הוא כתוב במקום תולדותו, כ"ה אותיות בכל אחת ואחת:

(11) מעשה חרש אבן. מעשה אומן של אבנים. חרש זה, דבוק הוא למיזה שלחחריו, ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו,

12 And thou shalt put the two stones upon the shoulder-pieces of the ephod, to be stones of memorial for the children of Israel; and Aaron shall bear their names before the LORD upon his two shoulders for a memorial.	וּתְשִׁי יֵת תְּרֵתִין אֲבִנֵי עַל כַּתְּפֵי אֵיפֹדָא אֲבִי דְיוֹכְרָנָא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשָּׂא אֶהְרֹן יֵת לְפָנָי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כַתְּפָיו לְזִכָּרֹן: (ס)	12 וְשִׂמְתָּ אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבִנִים עַל כַּתְּפֵת הָאֵפֹד אֲבִי זָכָרֹן לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת־שְׁמוֹתָם לְפָנָי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כַתְּפָיו לְזִכָּרֹן: (ס)
13 And thou shalt make settings of gold;	וְתַעֲבִיד מְרֻמָּצֵן דְּדָהָב:	שני וְעָשִׂיתָ מְשֻׁבָּצֵת זָהָב:
14 and two chains of pure gold; of plaited thread shalt thou make them, of wreathen work; and thou shalt put the wreathen chains on the settings.	וְתַרְתִּין תְּפִין דְּדָהָב דְּבִי מְתַחְמֵן תַּעֲבִיד יְתֵהוּן עוֹבָד גְּדִילוֹ וְתַתִּין יֵת תְּפִינָא גְּדִילָתָא עַל מְרֻמָּצָתָא:	14 וּשְׁתֵּי שַׁרְשְׁרֹת זָהָב טָהוֹר מְגַבְּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֵׂה עֶבֶת וְנִתְּתָה אֶת־שַׁרְשְׁרֹת הָעֶבֶתָת עַל־הַמְּשֻׁבָּצֵת: (ס)
15 And thou shalt make a breastplate of judgment, the work of the skilful workman; like the work of the ephod thou shalt make it: of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, shalt thou make it.	וְתַעֲבִיד חֲשֹן דִּינָא עוֹבָד אוֹמֵן כְּעוֹבָד אֵיפֹדָא תַּעֲבִיד נִיָּה דְּהָבָא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָא וְצַבֵּעַ זָהָרִי וּבוּץ שְׁזִיר תַּעֲבִיד יְתִיָּה:	15 וְעָשִׂיתָ חֲשֹן מְשַׁפֵּט מַעֲשֵׂה חֵשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:
16 Four-square it shall be and double: a span shall be the length thereof, and a span the breadth thereof.	מְרֻבַּע יְהִי עֵיף זֶרֶתָא אוֹרְפֵיָה וְזֶרֶתָא פוֹתִינִיָּה:	16 רְבֹעַ יְהִיָּה כְּפֹל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ:
17 And thou shalt set in it settings of stones, four rows of stones: a row of carnelian, topaz, and smaragd shall be the first row;	וְתַשְׁלִים בֵּיהּ אַשְׁלָמוֹת אֲבָנָא אַרְבַּעַּא סְדָרִין דְּאֶבֶן טָבָא סְדָרָא קַדְמָאָה סַמְקֵן יֶרְקֵן וּבִרְקֵן סְדָרָא חֹד:	17 וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן אַרְבַּעַּה טוּרִים אֶבֶן טוֹר אֶדָם פַּטְדָּה וּבִרְקֵת הַטּוֹר הָאֶחָד:

וכן קרש עצים נטה קו (ישעיה מד, יג), חרש של עצים. וכן קרש צִנְזֵל מַעֲצָד (שם יצ), כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חותם. כתר גומו קסב מַפְרָשׁ פִּגְלָף דְּעִזְקָא, חרוטות האותיות בתוכן, כמו שחורצין חותמי טבעות שהם לחתום אגרות, כחצ ניכר ומפורש: על שמות. כמו צממות: מסבות משבצות. מוקפות האצנים צמסצות זהב, שעושה מושצ האצן זוהב כמין גומא למדת האצן, ומשקעה צמסצות, נמלאת המשצות סובצת את האצן סביב, ומחצר המשצות בכחפות האפוד:

(12) לזכרון. שיהא רואה הקצה את השצטים כחוצים לפניו, ויזכור לדקתם:
(13) ועשית משבצות. מיעוט משצות שמים, ולא פירש לך עמה צפרשה זו אלא מקצת זרכן, וצפרשת החשן גומר לך פירושן:

(14) שרשרות זהב. שלשלאות: מגבלות. לסוף גצול החשן תעשה אותם: מעשה עבות. מעשה קליעת חוטין, ולא מעשה נקבים וכפלים כחותן שעושין לצורות, אלא כחותן שעושין לַעֲדָקָא חֲסִידִין אִינְשִׁינְשִׁירָא (רוכפאס) (בינה כב): ונתתה את שרשרות. של עבותות העשויות מעשה עבות על משצות הללו. ולא זה הוא מקום נוואת עשייתן של שרשרות ולא נוואת קביעותן, ואין תעשה האמור כאן לשון זווי, ואין ונתתה האמור כאן לשון זווי, אלא לשון עמיד, כי צפרשת החשן חוזר ומזוהו על עשייתן ועל קביעותן, ולא נכתב כאן אלא להודיעך מקצת כורך המשצות שזוה לעשות עס האפוד, וכחצ לך זאת, לומר לך המשצות הללו יזקקו לך, לכשתעשה שרשרות מגבלות על החשן, תתנס על המשצות הללו:

(15) חושן משפט. שמכפר על קלקול הדין. דבר אחר משפט, שמזכר דבריו והצטחתו אמת, דרישנמ"ט צלע"ו שהמשפט משמש ג' לשונות, דברי טענות בעלי הדין, וגמר הדין, ועונש הדין, אס עונש מיתה אס עונש מכות אס עונש ממון, וזה משמש לשון צירור דברים, שמפרש ומזכר דבריו: כמעשה אפוד. מעשה חושב ומחמשת מינין:

(16) זרת ארכו וזרת רחבו. כפול, ומוטל לו לפניו כנגד לבו, שנאמר וְהָיוּ עַל לִבְ אֶהְרֹן, תלוי בכחפות האפוד הצאות מאחוריו על כתפיו, ונקפלות ויורדות לפניו מעט, והחשן תלוי בהן צפרשרות וטבעות, כמו שמפורש בענין:

18	and the second row a carbuncle, a sapphire, and an emerald;	וְהַטֹּר הַשֵּׁנִי נֶפֶךְ סַפִּיר וְיָהֱלֹם: וְסַדְרָא תַּנִּינָא אִזְמַרְגָּדִין שְׁבֻזִּי וְסַבְהָלוּם:	18
19	and the third row a jacinth, an agate, and an amethyst;	וְהַטֹּר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוּ וְסַדְרָא תְּלִיתָאָה קַנְפִּירִי טַרְקִינָא וְעִין עֵגְלָא: וְאַחֲלָמָה:	19
20	and the fourth row a beryl, and an onyx, and a jasper; they shall be inclosed in gold in their settings.	וְהַטֹּר הָרְבִיעִי תַרְשִׁישׁ וְשֹהַם וְיָשָׁפָה מְשַׁבָּצִים זָהָב יִהְיוּ בְּמִלּוֹאֲתָם: וְסַדְרָא רַב־עֵאָה כְּרוֹם יָמָא וּבֹרְלָא וּפְנִתִירִי מְרַמְצָן בְּדָהָב יִהְיוּ בְּאַשְׁלֻמֵּיהוֹן:	20
21	And the stones shall be according to the names of the children of Israel, twelve, according to their names; like the engravings of a signet, every one according to his name, they shall be for the twelve tribes.	וְהָאֲבָנִים תְּהִיֶּינּוּ עַל-שְׁמֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל-שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל-שֵׁמוֹ תְּהִיֶּינּוּ לְשֵׁנֵי עֶשֶׂר שְׁבָטִים: וְאֲבָנִיא יִהְיוּן עַל שְׁמֹתָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּרְמָא עֶשְׂרֵי עַל שְׁמֹתָהוֹן כְּתָב מִפְּרֶשׁ כְּגֻלָּף דְּעִזְקָא גָבַר עַל שְׁמִיָּהּ יִהְיוּן לְתַרֵּי עֶשֶׂר שְׁבָטִין:	21
22	And thou shalt make upon the breastplate plaited chains of wreathen work of pure gold.	וְעָשִׂיתָ עַל-הַחֹשֶׁן שְׂרֶשֶׁת גְּבֻלַּת מַעֲשֵׂה עֶבֶת זָהָב טָהוֹר: וְתַעֲבִיד עַל חוֹשְׁנָא תְּכִין מְתַחֲמֵן עוֹבֵד גְּדִילוֹ דְּדָהָב דְּכִי:	22
23	And thou shalt make upon the breastplate two rings of gold, and shalt put the two rings on the two ends of the breastplate.	וְעָשִׂיתָ עַל-הַחֹשֶׁן שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת-שְׁתֵּי הַטַּבָּעוֹת עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן: וְתַעֲבִיד עַל חוֹשְׁנָא תְּרִיתִין עִזְקָן דְּדָהָב וְתַתִּין יְת תְּרִיתִין עִזְקָתָא עַל תְּרִין סַטְרֵי חוֹשְׁנָא:	23
24	And thou shalt put the two wreathen chains of gold on the two rings at the ends of the breastplate.	וְנָתַתָּה אֶת-שְׁתֵּי עֲבֹתֵי הַזָּהָב וְתַתִּין יְת תְּרִיתִין גְּדִילָן דְּדָהָב עַל-שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת אֶל-קְצוֹת עִזְקָתָא בְּסַטְרֵי חוֹשְׁנָא: וְהַחֹשֶׁן:	24

(17) ומלאות בו. על שם שהאזנים ממלאות גומות המשצות הממוקנות להן, קורא אותן בלשון מלואים:
 (20) משבצים זהב. יהיו הטורים במלואותם, מוקפים משצות זהב צעומק שיעור שיתמלא בעוצי האזן, וזה לשון במלואותם, כשיעור מלוי עציין של אזנים יהיה עומק המשצות, לא פחות ולא יותר:
 (21) איש על שמו. כסדר תולדותם סדר האזנים, אודם לראובן, פטדה לשמעון, וכן כלם:
 (22) על החושן. צבציל החשן, לקצעם בצבעותיו, כמו שמפורש למטה בענין: שרשת. לשון שרשי אילן, המאחזין לאילן להאחז ולהתקע בארץ, אף אלו יהיו מאחזין לחשן, שבהם יהיה תלוי באפוד, והן שמי שרשרות האמורות למעלה בענין המשצות, ואף שרשרות פחר מנחם בן סרוק לשון שרשים, ואמר שהרי"ש יתירה, כמו מ"ם שצשלשום, ומ"ם שצריקס, ואיני רואה את דבריו, אלא שרשרת בלשון עבדית כשלשלת בלשון משנה: גבלת. הוא מגבולות האמור למעלה, שתתקעם בצבעות שיהיו בגבול החשן, וכל גבול לשון קצה, אשומי"ל בלע"ז מעשה עבות. מעשה קליעה:
 (23) על החושן. לצורך החושן, כדי לקצעם צו. ולא יתכן לומר שמהם תחלת עשייתן עליו, שאם כן מה הוא שחוזר ואומר ונתת את שמי הטבעות, והלא כבר נתונים צו, היה לו לכתוב בתחלת המקרא, ועשית על קצות החשן שמי טבעות זהב, ואף ששרשרות צריך אותה לפתור כן: על שני קצות החושן. לשמי פאות שכנגד הצואר לימנית ולשמאלית הצאים מול כתפות האפוד:
 (24) ונתתה את שתי עבותות הזהב. הן שרשרות גבולות הכמוצות למעלה, ולא פירש מקום קצוען בחשן, עכשיו מפרש לך שיהא מוחזק אותן בצבעות, ומדע לך שהן הן הראשונות, שהרי בפרשת אלה פקודי לא הוכפלו:

- 25 And the other two ends of the two wreathen chains thou shalt put on the two settings, and put them on the shoulder-pieces of the ephod, in the forepart thereof.
- 26 And thou shalt make two rings of gold, and thou shalt put them upon the two ends of the breastplate, upon the edge thereof, which is toward the side of the ephod inward.
- 27 And thou shalt make two rings of gold, and shalt put them on the two shoulder-pieces of the ephod underneath, in the forepart thereof, close by the coupling thereof, above the skilfully woven band of the ephod.
- 28 And they shall bind the breastplate by the rings thereof unto the rings of the ephod with a thread of blue, that it may be upon the skilfully woven band of the ephod, and that the breastplate be not loosed from the ephod.
- וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת תָּתִין תְּרֵתִין גְּדִילָן דָּעַל תְּרֵין תָּתִין עַל-שְׁתֵּי הַמְּשַׁבְּצוֹת וְנִתְּתָה עַל-כְּתָפוֹת הָאֶפֶד אֶל-מוֹל פָּנָיו:
- וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְשָׂמַתְּ אֹתָם עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל-שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל-עֵבֶר הָאֶפֶד (בַּסַּפְרִי סִפְרָד וּאֲשַׁכְנוּ הָאֶפֶד) בְּיָתְהָ:
- וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְנִתְּתָה אֹתָם עַל-שְׁתֵּי כְתָפוֹת הָאֶפֶד מִלְּמַטָּה מִמוֹל פָּנָיו לַעֲמֹת מִחֲבֶרְתּוֹ מִמַּעַל לַחֹשֶׁב הָאֶפֶד:
- וַיַּרְכְּסוּ אֶת-הַחֹשֶׁן מִטַּבָּעָיו אֶל-טַבָּעַת הָאֶפֶד בַּבִּתִּיל תַּכְלֹת לַהֲיוֹת עַל-חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא-יִנָּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד:
- וְתַעֲבִיד תְּרֵתִין עֶזְקֵן דָּדָהָב וְתִשְׂוִי וְתַהוֹן עַל תְּרֵין סַטְרֵי חוּשְׁנָא עַל סַפְתִּיהָ דְּלַעֲבָרָא דְּאִיפֻדָּא לְגִיו:
- וְתַעֲבִיד תְּרֵתִין עֶזְקֵן דָּדָהָב וְתִתִּין וְתַהוֹן עַל תְּרֵין כְּתָפֵי אִיפֻדָּא מִלְּרַע מִלְּקַבִּיל אֶפֶדָּהּ לְקַבִּיל בֵּית לֹאֲפִי מַעֲלֵי לְהַמִּין אִיפֻדָּא:
- וַיַּחֲדִינוּ יָת חוּשְׁנָא מַעֲזָקֶיהָ לַעֲזָקַת אִיפֻדָּא בְּחוּטָא דְּתַכִּילָתָא לְמַהֲנֵי עַל הַמִּין אִיפֻדָּא וְלֹא יִתְפָּרַק חוּשְׁנָא מַעֲלֵי אִיפֻדָּא:

(25) ואת שתי קצות. של שתי העצמות, צ' ראשיהם של כל אחת ואחת: תתן על שתי המשבצות. הן הן הכתובות למעלה בין פרשת החשן ופרשת האפוד, ולא פירש את זרכן ואת מקומן, עכשיו מפרש שיתקע בהן ראשי העצמות התחבצות בטבעות החשן לימין ולשמאל אלל הנזאר, שני ראשי שרשרות הימנית תוקע במשצות של ימין, וכן בשל שמאל שני ראשי שרשרות השמאלית: ונתחתה. המשצות על כתפות האפוד, אחת בזו ואחת בזו, נמצאו כתפות האפוד מחזיקין את החשן שלא יפול ובהן הוא תלוי, ועדיין שפת החשן התחמונה הולכת וצאה, ונוקשת על כריסו ואינה דבוקה לו יפה, לכך הוצרך עוד צ' טבעות לתחיתו, כמו שמפרש והולך: אל מול פניו. של אפוד, שלא יתן המשצות בעצר הכתפות שכלפי המעיל, אלא בעצר העליון שכלפי החוץ, והוא קרוי מול פניו של אפוד, כי אותו עבר שאינו נראה אינו קרוי פנים:

(26) על שני קצות החושן. הן שתי פאותיו התחמונה לימין ולשמאל: על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה. הרי לך שני סימנין, האחד שיתנס בשני קצות של תחיתו, שהוא כנגד האפוד, שעליו אינו כנגד האפוד, שהרי סמוך לזואר הוא, והאפוד נתון על מתניו, ועוד נתן סימן, שלא יקבעם בעצר החושן שכלפי החוץ, אלא בעצר שכלפי פנים, שנאמר ביתה, ואותו העצר הוא לזד האפוד, שחשצ האפוד חוגרו לכהן, ונקפל הסינר לפני הכהן על מתניו, וקצת כריסו מכאן ומכאן עד כנגד קצות החשן, וקצותיו שוכצין עליו:

(27) על שתי כתפות האפוד מלמטה. שהמשצות נתונות צראשי כתפות האפוד העליונים, הצאים על כתפיו כנגד גרונו ונקפלות ויורדות לפניו, והטבעות נזה ליתן צראשן השני שהוא מחוצר לאפוד, והוא שנאמר לעומת מחצרתו, סמוך למקום חצורן צאפוד למעלה מן החגורה מעט, שהמחצרת לעומת החגורה, ואלו נתונים מעט בגובה זקיפת הכתפות, הוא שנאמר ממעל לחשצ האפוד, והן כנגד סוף החשן, ונותן פחיל תכלת צאותן הטבעות וטבעות החשן, ורוכסן צאותו פחיל לימין ולשמאל, שלא יהא תחתית החשן הולך לפניו וחוזר לאחור ונוקש על כריסו, ונמצא מיושצ על המעיל יפה: ממוול פניו. בעצר החיוון:

(28) וירכסו. לשון חצור, וכן מִרְכָּסִי אִישׁ (תהלים לא, כא), חצורי חצרי רשעים. וכן וְהִרְכָּסִים לְנִקְשָׁה (ישעיה מ, ד),

29 And Aaron shall bear the names of the children of Israel in the breastplate of judgment upon his heart, when he goeth in unto the holy place, for a memorial before the LORD continually. .	29 וְנָשָׂא אֶהָרֹן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל־לִבּוֹ בָּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזִכְרוֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד:
30 And thou shalt put in the breastplate of judgment the Urim and the Thummim; and they shall be upon Aaron's heart, when he goeth in before the LORD; and Aaron shall bear the judgment of the children of Israel upon his heart before the LORD continually.	30 וְנָתַתָּ אֶל־חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתֻּמִּיִּם וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהָרֹן בָּבֹאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהָרֹן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לִבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: (ס)
31 And thou shalt make the robe of the ephod all of blue.	שלישי וַעֲשִׂיתָ אֶת־מְעִיל הָאֶפֹד כָּלִיל תְּכֵלֶת:
32 And it shall have a hole for the head in the midst thereof; it shall have a binding of woven work round about the hole of it, as it were the hole of a coat of mail that it be not rent.	32 וְהָיָה פִּי־רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שְׂפָה וְהָיָה לָפְיוֹ סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כָּפִי תַּחֲרָא וְהָיָה־לּוֹ לֹא יִקְרַע:
33 And upon the skirts of it thou shalt make pomegranates of blue, and of purple, and of scarlet, round about the skirts thereof; and bells of gold between them round about:	33 וַעֲשִׂיתָ עַל־שׁוּלָיו רִמְנוֹי תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלָיו סָבִיב וּפַעֲמֹנֵי זָהָב בְּתוֹכָם עַל־שׁוּלָיו סָחֹר סָחֹר וְזִגְזִין סָבִיב:

הרים הסמוכים זה לזה, שאי אפשר לירד לגיא שצניניהם אלא בקושי גדול, שמתוך סמיכתן הגיא זקופה ועמוקה, יהיו לזקעת מישור ונוחה לילך: להיות על חשב האפוד. להיות החשן דבוק אל חשב האפוד: ולא יזה. לשון ניתוק, ולשון ערבי הוא כדברי דונש בן לברט:

(30) האורים ואת התמים. הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן, שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו (יומא עג:). ובמקדש שני היה החשן, שאי אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים, אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט, שנאמר וְשָׁלַל לוֹ צִמְשֵׁפֶט הָאֲוִירִים (במדבר כז, כא): את משפט בני ישראל. דבר שהם נשפטים ונוכחים על ידו אם לעשות דבר או לא לעשות. ולפי המדרש אגדה, שהחשן מכפר על מעוטי הדין נקרא משפט, על שם סליחת המשפט:

(31) את מעיל האפוד. שאפוד ניתן עליו לחגורה: כליל תכלת. כולו תכלת, שאין מין אחר מעורב בו: (32) והיה פי ראשו. פי המעיל צגצהו, הוא פתיחת צית הנאמר: בתוכו. כתרגומו פָּסִיל לְגִינָה, כפול לחוכו, להיות לו לשפה כפילתו, והיה מעשה אורג ולא צמחט: כפי תחרא. למדנו שהשריונים שלהם כפול לחוכו: לא יקרע. כדי שלא יקרע, והקורעו עובר בלאו, שזה ממנין לאוין שצמחורה, וכן לא יִצַח החשן, וכן לא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ (שמות כה, טו), הנאמר צדי הארון:

(33) רמוני. עגולים וחלולים היו, כמין רמונים העשויים בצמח תרגולת: ופעמוני זהב. זגין עם עִנְזָלִין שצמחוס: בתוכם סביב. צניניהם סביב, צין שני רמונים פעמון אחד, דבוק ותלוי בשולי המעיל:

34 a golden bell and a pomegranate, a golden bell and a pomegranate, upon the skirts of the robe round about.	וְגָא דְדִהָבָא וְרִמּוֹנָא זָנָא דְדִהָבָא וְרִמּוֹנָא עַל שְׂפוּלֵי מְעִילָא סָחוּר סָחוּר:	34 פֶּעֱמֹן זָהָב וְרִמּוֹן פֶּעֱמֹן זָהָב וְרִמּוֹן עַל־שְׁלֵי הַמְעִיל סָבִיב:
35 And it shall be upon Aaron to minister; and the sound thereof shall be heard when he goeth in unto the holy place before the LORD, and when he cometh out, that he die not.	וַיְהִי עַל אַהֲרֹן לְשִׁמְשָׁא וַיִּשְׁתַּמַּע קִלְיָה בְּמִיעֲלִיָּה לְקִידָשָׁא לְקִדְם יְיָ וּבְמִפְקִיָּה וְלֹא יָמוּת:	35 וַיְהִי עַל־אַהֲרֹן לְשֶׁרֶת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבָאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאוֹתָיו וְלֹא יָמוּת: (ס)
36 And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE LORD.	וְתַעֲבִיד צִיצָא דְדִהָב דְּכִי וְתַגְלוֹף עֲלוּהִי כְּתָב מִפְּרֵשׁ קֹדֶשׁ לֵי:	36 וַעֲשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:
37 And thou shalt put it on a thread of blue, and it shall be upon the mitre; upon the forefront of the mitre it shall be.	וְתַשִּׁי יְתִידָה עַל חוּטָא דְּתַכִּילְתָּא וַיְהִי עַל מְצַנְפְתָּא לְקַבִּיל אַפִּי מְצַנְפְתָּא יְהִי:	37 וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פֶּתִיל תְּכֵלֶת וַיְהִי עַל־הַמְצַנְפֹּת אֶל־מוֹל פְּנֵי־הַמְצַנְפֹּת יְהִיָּה:
38 And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the LORD.	וַיְהִי עַל בֵּית עֵינֹהִי דְאַהֲרֹן וַיִּשְׁוֹל אַהֲרֹן יַת עֲוֹנֹת קִידָשִׁיא דִּיקְדָּשׁוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְנַת קִידָשִׁיהוֹן וַיְהִי עַל בֵּית עֵינֹהִי תְדִירָא לְרַעְנָא לְהוֹן קֹדֶם יְיָ:	38 וַיְהִי עַל־מִצַּח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־עֹן הַקֹּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מַתָּנֹת קִדְשֵׁיהֶם וַיְהִי עַל־מִצְחוֹ תָמִיד לְרַצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה:

(34) פֶּעֱמֹן זָהָב וְרִמּוֹן זָהָב וְרִמּוֹן אֵלָּלוּ:
 (35) וְלֹא יָמוּת. מְכַלֵּל לֹא אֶחָד שׁוֹמֵעַ הֵן, אִם יִהְיֶה לוֹ לֹא יִתְחַיֵּב מִיָּתָהּ, הֵא אִם יִכְנַס מִחוּסָר אֶחָד מִן הַבְּגָדִים הַלֵּלוּ, חַיִּיב מִיָּתָהּ בִּידֵי שָׂמִים:
 (36) צִיץ. כַּמִּין טָס שֶׁל זָהָב הִיָּה, רוֹחֵב צ' אֲצָבָעוֹת, מְקִיף עַל הַמִּצַּח מֵאֲחוּז לְאֲחוּז (סוֹכָה ה:):
 (37) עַל פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וּבַמִּקּוֹם אַחֵר הוּא אֹמֵר, וַיִּשְׁוֹל עָלָיו פֶּתִיל תְּכֵלֶת (שְׁמוֹת לט, לא), וְעוֹד, כַּחֲצִיב כֹּאן וְהִיָּה עַל הַמְצַנְפֹּת, וְלִמְטָה הוּא אֹמֵר וְהִיָּה עַל מִצַּח אַהֲרֹן, וּבַשְּׂחִיטָה קֹדָשִׁים שְׂגִינֹ (זְבַחִים יט:), שֶׁעָרֹ הִיָּה נִרְאָה בִּין צִיץ לְמִצַּנְפֹּת שֶׁשֶׁ מְנִיחַ תְּפִלִּין, לְמַדְנוּ שֶׁהַמְצַנְפֹּת לְמַעַלָּה בְּגוֹזָה הָרָאשׁ, וְאִינִי עֲמוּקָה לְהַכְנִס בָּהּ כָּל הָרָאשׁ עַד הַמִּצַּח, וְהַצִּץ מְלִמְטָה, וְהַפֶּתִילִים הֵיוּ בְּנִקְצִים, וְתַלְוִיין בּו צִשְׁנֵי רָאשִׁים וּבְאִמְצָעוֹ, שֶׁשֶׁ בְּג' מְקוֹמוֹת הַלֵּלוּ, פֶּתִיל מְלִמְעַלָּה אֶחָד מִבְּחוּץ וְאֶחָד מִצְּפִנִּים כִּנְגֻד, וְקוֹשֶׁר רָאשֵׁי הַפֶּתִילִים מֵאֲחוּרֵי הָעוֹרֶף שֶׁלֹּשְׁתָּן, וְנִמְצְאוּ בִין אֹרֶךְ הַטָּס וּפִתְלֵי רָאשֵׁי מְקִיפִין אֶת הַקֶּדֶקֶד, וּפִתְלֵי הָאִמְצָעִי שֶׁבְּרָאשׁוֹ קָשׁוּר עִם רָאשֵׁי הַשִּׁנִּים, וְהוֹלֵךְ עַל פְּנֵי רוֹחֵב הָרָאשׁ מְלִמְעַלָּה, נִמְצָא עָשׂוּ כַּמִּין כּוֹבַע, וְעַל פֶּתִיל הָאִמְצָעִי הוּא אֹמֵר וְהִיָּה עַל הַמְצַנְפֹּת, וְהִיָּה נֹתֵן הַצִּץ עַל רָאשׁוֹ כַּמִּין כּוֹבַע עַל הַמְצַנְפֹּת, וְהַפֶּתִיל הָאִמְצָעִי מִחֻיּוֹק שְׂאִינוֹ נּוֹפֵל, וְהַטָּס תַּלְוֵי כִּנְגֵד מִנְחוֹ, וְנִתְקַיְּמוּ כָּל הַמְקַרְאוֹת, פֶּתִיל עַל הַצִּץ, וְצִיץ עַל הַפֶּתִיל, וּפִתְלֵי עַל הַמְצַנְפֹּת מְלִמְעַלָּה:
 (38) וְנָשָׂא אַהֲרֹן. לְשׁוֹן סְלִיחָה, וְאֵף עַל פִּי כֵן אִינוֹ זֶה מִשְׁמַעוֹ, אַהֲרֹן נוֹשֵׂא אֶת הַמִּשָּׁא שֶׁל עוֹן, נִמְצָא מְסוּלָק הָעוֹן מִן הַקֹּדָשִׁים: אֶת עוֹן הַקֹּדָשִׁים. לְרִצּוֹת עַל הַדָּם וְעַל הַחֵלֶב שֶׁקָּרְצוּ בְּטוֹמָאָה, כִּמוֹ שֶׁשְׂגִינֹ (מִנְחוֹת כה), אִי זֶה עוֹן הוּא נוֹשֵׂא, אִם עוֹן פְּגוּל הָרִי כִּבְר נֶאֱמַר לֹא יִרְאֶה, וְאִם עוֹן נֹתֵר הָרִי נֶאֱמַר לֹא יִחַשֵׁב, וְאִין לֹא יִמָּכַר עַל עוֹן הַכֹּהֵן שֶׁהַקְּרִיב טָמֵא, שֶׁהָרִי עוֹן הַקֹּדָשִׁים נֶאֱמַר, וְלֹא עוֹן הַמְקַרִּיבִים, הֵא אִינוֹ מִרְצָה אֵלָּא לְהַכְשִׁיר הַקֶּרְבָּן: וְהִיָּה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד. אִי אִפְשָׁר לֹאמַר שִׁיחָא עַל מִנְחוֹ תָּמִיד, שֶׁהָרִי אִינוֹ עָלָיו אֵלָּא בְּשַׁעַת הַעֲבֹדָה, אֵלָּא תָּמִיד לְרִצּוֹת לָהֶם, אִפְּלִינֹ אִינוֹ עַל מִנְחוֹ, שֶׁלֹּא הִיָּה כֹּהֵן גְּדוֹל עוֹבֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְלִדְבָרֵי הָאוֹמֵר עוֹדֵהוּ עַל מִנְחוֹ מְכַפֵּר וּמִרְצָה, וְאִם לֹא אִינוֹ מִרְצָה, נִדְרָשׁ עַל מִנְחוֹ תָּמִיד, לְמַלְּמַד שֶׁמִּשְׁמַשׁ בּו צְעוּדוֹ עַל מִנְחוֹ, שֶׁלֹּא יִסְיַח דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ:

39 And thou shalt weave the tunic in chequer work of fine linen, and thou shalt make a mitre of fine linen, and thou shalt make a girdle, the work of the weaver in colours.	וְשִׁבְצָתָּ הַכֹּתֶנֶת שֵׁשׁ וְעֹשִׂיתָ מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵת תַּעֲשֶׂה וְהַמָּנִן תַּעֲבִיד עֹבֵד צִיִּיר:	39 וְשִׁבְצָתָּ הַכֹּתֶנֶת שֵׁשׁ וְעֹשִׂיתָ מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵת תַּעֲשֶׂה וְהַמָּנִן תַּעֲבִיד עֹבֵד צִיִּיר:
40 And for Aaron's sons thou shalt make tunics, and thou shalt make for them girdles, and head-tires shalt thou make for them, for splendour and for beauty.	וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲבִיד כֹּתֶנֶת וְעֹשִׂיתָ לָהֶם אַבְנֵיטִים וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת:	40 וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה כֹּתֶנֶת וְעֹשִׂיתָ לָהֶם אַבְנֵיטִים וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת:
41 And thou shalt put them upon Aaron thy brother, and upon his sons with him; and shalt anoint them, and consecrate them, and sanctify them, that they may minister unto Me in the priest's office.	וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם אֶת-אַהֲרֹן אֶחָיִךְ וְאֶת-בָּנָיו אִתּוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֶת-יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְכַהֲנוּ לִי:	41 וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם אֶת-אַהֲרֹן אֶחָיִךְ וְאֶת-בָּנָיו אִתּוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֶת-יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְכַהֲנוּ לִי:
42 And thou shalt make them linen breeches to cover the flesh of their nakedness; from the loins even unto the thighs they shall reach.	וַעֲשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי-בָד לְכִסּוֹת בָּשָׂר עֲרוֹהָ מִמֵּתְנִים וְעַד-יָרְכִים יִהְיוּ:	42 וַעֲשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי-בָד לְכִסּוֹת בָּשָׂר עֲרוֹהָ מִמֵּתְנִים וְעַד-יָרְכִים יִהְיוּ:
43 And they shall be upon Aaron, and upon his sons, when they go in unto the tent of meeting, or when they come near unto the altar to minister in the holy place; that they bear not iniquity, and die; it shall be a statute for ever unto him and unto his seed after him.	וְהָיוּ עַל-אַהֲרֹן וְעַל-בָּנָיו בְּבֹאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד אֹו בְּגִשְׁתָּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתָּ בַקֹּדֶשׁ וְלֹא-יָשְׂאוּ עֹון וּמָתוּ חֻקַּת עוֹלָם לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו: (ס)	43 וְהָיוּ עַל-אַהֲרֹן וְעַל-בָּנָיו בְּבֹאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד אֹו בְּגִשְׁתָּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתָּ בַקֹּדֶשׁ וְלֹא-יָשְׂאוּ עֹון וּמָתוּ חֻקַּת עוֹלָם לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו: (ס)
XXIX And this is the thing that thou shalt do unto them to hallow them, to minister unto Me in the priest's office: take one young bullock and two rams without blemish,	וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִם:	רציעי כב וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִם:

(39) ושבצת. עשה אותם משצצות, וכולם של שש:
(40) ולבני אהרן תעשה כתנת. ארבעה צגדים הללו ולא יותר, כתונת, ואבנט, ומגבעות היא מצנפת, ומכנסים הכתוצים למטה צפרסה:
(41) והלבשת אותם את אהרן. אותם האמורין צאהרן, חשן, ואפוד, ומעיל, וכתונת תשצן, מצנפת, ואבנט, וליץ, ומכנסים, הכתוצים למטה כולס: ואת בניו אתו. אותם הכתוצים צהס: ומשחת אותם. את אהרן ואת בניו צשמן המשחה: ומלאת את ידם. כל מלוי ידיים לשון חנוך, כשהוא נכנס לדצר להיות מוחזק צו מאותו יום והלאה, וצלשון לע"ז, כשממנין אדם על פקודת דצר, נותן השליט צידו צית יד של עור שקורין גוואנ"טו, ועל ידו הוא מחזיקו צדצר, וקורין לאותו מסירה וויר"סטי, והוא מלוי ידיים:
(42) ועשה להם. לאהרן ולצניו: מכנסי בד. הריח' צגדים לכהן גדול וארבעה לכהן הדיוט:
(43) והיו על אהרן. כל הצגדים האלה, על אהרן הראויין לו: ועל בניו. האמורין צהס: בבואם אל אהל מועד. להיכל וכן למשכן: ומתו. הא למדת, שהמשמש מחסר צגדים, צמיתה: חקת עולם לו. כל מקום שנאמר חקת עולם, הוא גזירה מיד ולדורות לעכצ צו:

and unleavened bread, and cakes 2 unleavened mingled with oil, and wafers unleavened spread with oil; of fine wheaten flour shalt thou make them.	וְלֶחֶם מִצּוֹת וְחֻלֵּת מִצָּת בְּלִילֵת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מִשְׁחֵים בַּשֶּׁמֶן סֵלֶת חֲטִים תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
And thou shalt put them into one 3 basket, and bring them in the basket, with the bullock and the two rams.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
And Aaron and his sons thou shalt 4 bring unto the door of the tent of meeting, and shalt wash them with water.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
And thou shalt take the garments, 5 and put upon Aaron the tunic, and the robe of the ephod, and the ephod, and the breastplate, and gird him with the skilfully woven band of the ephod.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
And thou shalt set the mitre upon 6 his head, and put the holy crown upon the mitre.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
Then shalt thou take the anointing 7 oil, and pour it upon his head, and anoint him.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:
And thou shalt bring his sons, and 8 put tunics upon them.	וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל-סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת-הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמֵּי־ וְלִקַּחְתָּ אֶת-הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-הַכֹּהֲנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת-הָאֵפֹד וְאֶת-הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד: וְשִׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת-נֹזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל-הַמִּצְנֶפֶת: וְלִקַּחְתָּ אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָ עַל-רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ: וְאֶת-בָּנָיו תִּקְרִיב וְהַלְבַּשְׁתָּם כְּתֹנֶת:

- (1) לקח. כמו קח, ושמי גזרות הן, אחת של קיסה ואחת של לקיסה, ולהן פתרון אחד: פר אחד. לכפר על מעשה העגל שהוא פר:
- (2) ולחם מצות וחלת מצת ורקיקי מצות. הרי אלו ג' מינין, רבוכה, וחלות, ורקיקין. לחם מצות היא הקרויה למטה צענין חלת לחם שמן, על שם שנותן שמן צר רבוכה כנגד החלות והרקיקין, וכל המינין באים עשר עשר חלות (מנחות עו.): בשמן. כשהן קמח, יולק צהן שמן וכוללן (שם עה.): משחים בשמן. אחר אפייתן מושחן כמין כ"ף יוגית שהיא עשויה כנו"ן שלנו (שם):
- (3) והקרבת אותם. אל חצר המשכן ציוס הקממו:
- (4) ורחצת. זו טבילת כל הגוף:
- (5) ואפדת. קשט ומקן הסגולה והסינר סביבותיו:
- (6) נזר הקדש. זה הציץ: על המצנפת. כמו שפירשתי למעלה, על ידי הפתיל האמצעי ושני פתילין שצראשו הקשורין שלשמן מאחורי העורף, הוא נותנו על המצנפת כמין כובע:
- (7) ומשחת אותו. אף משיחה זו כמין כ"ף יוגית, נותן שמן על ראשו, ובין ריסי עיניו, ומחברן באצבעו:

9 And thou shalt gird them with girdles, Aaron and his sons, and bind head-tires on them; and they shall have the priesthood by a perpetual statute; and thou shalt consecrate Aaron and his sons.	וְתִזְרִיז יִתְּהוּן הַמִּינִין אֹהֶלֶן וּבְנֵיהֶי וְתִתְּקִין לָהֶן קוֹבְעִין וְתִהְיֶה לָהֶן כְּהוֹנָתָא לְקִים עֲלֵם וְתִקְרִיב קוֹדֶבְנָא דְאֹהֶלֶן וְקוֹדֶבְנָא דְבְנֵיהֶי:	9 וְחִגְרְתָּ אֹתָם אֲבָנִט אֹהֶלֶן וּבְנָיו וְחִבְשֶׁת לָהֶם מִגְבַּעַת וְהָיְתָה לָהֶם כְּהֻנָּה לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִלֵּאת יָד־אֹהֶלֶן וַיִּד־בְּנָיו:
10 And thou shalt bring the bullock before the tent of meeting; and Aaron and his sons shall lay their hands upon the head of the bullock.	וְתִקְרִיב יֵת תּוֹרָא לְקִדְם מִשְׁכַּן זִמְנָא וְיִסְמֹד אֹהֶלֶן וּבְנֵיהֶי יֵת יְדֵיהֶן עַל רִישׁ תּוֹרָא:	10 וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְסָמַךְ אֹהֶלֶן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר:
11 And thou shalt kill the bullock before the LORD, at the door of the tent of meeting.	וְתַכּוֹס יֵת תּוֹרָא קִדְם יֵי בִתְרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא:	11 וְשַׁחֲטָה אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
12 And thou shalt take of the blood of the bullock, and put it upon the horns of the altar with thy finger; and thou shalt pour out all the remaining blood at the base of the altar.	וְתִסַּב מִדָּמָא דְתּוֹרָא וְתִתִּין עַל קִרְנֵי מִדְבָּחָא בְּאַצְבָּעֶךָ וְיֵת כָּל דָּמָא תִשְׁפּוֹךְ לִיסוּדָא דְמִדְבָּחָא:	12 וְלָקַחְתָּ מִדָּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל־קִרְנֵי הַמִּזְבֵּחַ בְּאַצְבָּעֶךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם תִּשְׁפּוֹךְ אֶל־יִסוּד הַמִּזְבֵּחַ:
13 And thou shalt take all the fat that covereth the inwards, and the lobe above the liver, and the two kidneys, and the fat that is upon them, and make them smoke upon the altar.	וְתִסַּב יֵת כָּל תְּרָבָא דְחִפֵּי יֵת גִּנָּא וְיֵת חִצְרָא דְעַל כְּבִדָּא וְיֵת תְּרִיתִין כּוֹלִין וְיֵת תְּרָבָא דְעַל־יהֶן וְתִסִּיק לְמִדְבָּחָא:	13 וְלָקַחְתָּ אֶת־כָּל־הַחֵלֶב הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקֶּבֶד וְאֶת הַיִּתְרֹת עַל־הַכְּבֵד וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיתָן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ:
14 But the flesh of the bullock, and its skin, and its dung, shalt thou burn with fire without the camp; it is a sin-offering.	וְיֵת בָּשָׂר תּוֹרָא וְיֵת מִשְׁפִּיה וְיֵת אוֹכְלִיה תּוֹקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא חֲטָאתָא הוּא:	14 וְאֶת־בָּשָׂר הַפָּר וְאֶת־עֲרוֹ וְאֶת־פָּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה חֲטָאת הוּא:
15 Thou shalt also take the one ram; and Aaron and his sons shall lay their hands upon the head of the ram.	וְיֵת דְּכָרָא חֵד תִּסַּב וְיִסְמְכוּן אֹהֶלֶן וּבְנֵיהֶי יֵת יְדֵיהֶן עַל רִישׁ דְּכָרָא:	15 וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וְסָמְכוּ אֹהֶלֶן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

- (9) והיתה להם. מלוי ידים זה לכהונת עולם: ומלאות. על ידי הדצרים האלה: יד אהרן ויד בניו. צמילוי ופקודת הכהונה:
- (11) פתח אהל מועד. צחצר המשכן שלפני הפתח:
- (12) על קרנות. למעלה, צקרנות ממש (וצחיס נג.). ואת כל הדם. שירי הדם: אל יסוד המזבח. כמין צליטת בית קבול עשוי לו סביב סביב לאחר שעלה אמה מן הארץ (מדות פ"ג מ"א):
- (13) החלב המכסה את הקרב. הוא הקרום שעל הכרס שקורין טיל"א: ואת היתרת. הוא טרפשא דכדגא שקורין איבר"ש (ראטהפליש): על הכבד. אף מן הכבד יטול עמה (ת"כג, ד):
- (14) תשרף באש. לא מנינו חטאת חילוה נשרפת אלא זו:

16 And thou shalt slay the ram, and thou shalt take its blood, and dash it round about against the altar.	וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וְלִקַּחְתָּ אֶת־דְּמֹו וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְתָפַס יָת דְּכָרָא וְתִסַּב יָת דְּמִיָּה וְתִזְרוֹק עַל מִדְּבַחָא סָחוּר:	16 וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וְלִקַּחְתָּ אֶת־דְּמֹו וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
17 And thou shalt cut the ram into its pieces, and wash its inwards, and its legs, and put them with its pieces, and with its head.	וְאֶת־הָאֵיל תִּנְתַּח לְנִתְחָיו וְרַחֲצֶתָ קִרְבּוֹ וּכְרָעָיו וְנִתְתָּ עַל־נִתְחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ: וְיָת דְּכָרָא תִּפְלִיג לְאַבְרוֹהִי וְתַחֲלִיל גְּוִיָּהּ וּכְרָעֵיהִי וְתִתִּין עַל אַבְרוֹהִי וְעַל רִישָׁהּ:	17 וְאֶת־הָאֵיל תִּנְתַּח לְנִתְחָיו וְרַחֲצֶתָ קִרְבּוֹ וּכְרָעָיו וְנִתְתָּ עַל־נִתְחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ:
18 And thou shalt make the whole ram smoke upon the altar; it is a burnt-offering unto the LORD; it is a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.	וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל וְהַמִּזְבֵּחַה עֹלָה הִוא לַיהוָה רִיחַ נִיחֹוֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה הִוא: וְתִסִּיק יָת כָּל דְּכָרָא לְמִדְּבַחָא עֹלָתָא הִוא קֹדֶם יְיָ לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קוֹרְבָנָא קֹדֶם יְיָ הִוא:	18 וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל וְהַמִּזְבֵּחַה עֹלָה הִוא לַיהוָה רִיחַ נִיחֹוֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה הִוא:
19 And thou shalt take the other ram; and Aaron and his sons shall lay their hands upon the head of the ram.	וְלִקַּחְתָּ אֶת הָאֵיל הַשֵּׁנִי וְסָמְךָ אֹהֲרָן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:	19 וְלִקַּחְתָּ אֶת הָאֵיל הַשֵּׁנִי וְסָמְךָ אֹהֲרָן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:
20 Then shalt thou kill the ram, and take of its blood, and put it upon the tip of the right ear of Aaron, and upon the tip of the right ear of his sons, and upon the thumb of their right hand, and upon the great toe of their right foot, and dash the blood against the altar round about.	וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וְלִקַּחְתָּ מִדְּמוֹ וְנִתְתָּה עַל־תְּנוּךְ אָזְנוֹ אֹהֲרָן וְעַל־תְּנוּךְ אָזְנוֹ בְּנָיו הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְתָפַס יָת דְּכָרָא וְתִסַּב מִדְּמִיָּה וְתִתִּין עַל רוֹם אוֹדְנָא דְּאֹהֲרָן וְעַל רוֹם אוֹדְנָא דְּבְנוֹהִי דִּימִינָא וְעַל אֲלִיּוֹן יְדֵהוֹן דִּימִינָא וְעַל אֲלִיּוֹן רַגְלֵהוֹן דִּימִינָא וְתִזְרוֹק יָת דְּמָא עַל מִדְּבַחָא סָחוּר:	20 וְשַׁחַטְתָּ אֶת־הָאֵיל וְלִקַּחְתָּ מִדְּמוֹ וְנִתְתָּה עַל־תְּנוּךְ אָזְנוֹ אֹהֲרָן וְעַל־תְּנוּךְ אָזְנוֹ בְּנָיו הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
21 And thou shalt take of the blood that is upon the altar, and of the anointing oil, and sprinkle it upon Aaron, and upon his garments, and upon his sons, and upon the garments of his sons with him; and he and his garments shall be hallowed, and his sons and his sons' garments with him.	וְתָפַס מִן דְּמָא דְּעַל מִדְּבַחָא וּמִמַּשְׁחָא דְּרַבּוּתָא וְתִדִּי עַל אֹהֲרָן וְעַל לְבוּשׁוֹהִי וְעַל בְּנוֹהִי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עֲמִיָּה וְיִתְקַדֵּשׁ הִוא וּלְבוּשׁוֹהִי וּבְנוֹהִי וּלְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עֲמִיָּה:	21 וְלִקַּחְתָּ מִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִמַּשְׁחַת הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ עַל־אֹהֲרָן וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־בְּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בְנָיו אֹתוֹ וְקִדֵּשׁ הִוא וּבְגָדָיו וּבְגָדֵי בְנָיו אֹתוֹ:

(16) וזרקת. כללי, אוחז במזרק וזורק כנגד הקרן, כדי שיראה לכאן ולכאן, ואין קרבן טעון מתנה באמצע אלא חטאת בלבד, אבל שאר זבחים אינן טעונין קרן ולא אמצע, שמתן דמם מחזי המזבח ולמטה, ואינו עולה בכבש, אלא עומד בארץ וזורק: סביב. כך מפורש בשחיטת קדשים (זבחים נג:), שאין סביב אלא צ' מתנות שהן ארבע, האחת בקרן וזית זו, והאחת בקרן שכנגדה באלכסון, וכל מתנה נראית בשני צדי הקרן אילך ואילך, נמצא הדם נתון צד' רוחות סביב, לכך קרוי סביב: (17) על נתחיו. עם נתחיו, וספ על שאר הנתחים: (18) ריח ניחוח. נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני: אשה. לשון אש, והיא הקטרת איצרים שעל האש: (20) תנוך. הוא הסחוס ("כ"מילואים כ"א), גדר האמנעי שבתוך האוזן, שקורין טנדור"ס: בהן ידם. הגודל, ובפרק האמנעי:

Also thou shalt take of the ram the fat, and the fat tail, and the fat that covereth the inwards, and the lobe of the liver, and the two kidneys, and the fat that is upon them, and the right thigh; for it is a ram of consecration;	וּלְקַחְתָּ מִן־הָאֵיל הַחֹלֶב וְהָאֵלֶּיָּה וְאֶת־הַחֲלָבֹה הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־יִתְרַת הַכֶּבֶד וְאֶת־שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֶת־הַחֲלָב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן וְאֶת־שׁוֹק הַיָּמִין כִּי אֵיל מִלְאִים הוּא:	22
and one loaf of bread, and one cake of oiled bread, and one wafer, out of the basket of unleavened bread that is before the LORD.	וּכְפֹר לֶחֶם אֶחָת וְחֻלֹּת לֶחֶם שֶׁמֶן אֶחָת וְרִקִּיק אֶחָד מִסֵּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:	23
And thou shalt put the whole upon the hands of Aaron, and upon the hands of his sons; and shalt wave them for a wave-offering before the LORD.	וְשַׁמֶּת הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וְהִנֵּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:	24
And thou shalt take them from their hands, and make them smoke on the altar upon the burnt-offering, for a sweet savour before the LORD; it is an offering made by fire unto the LORD.	וּלְקַחְתָּ אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְשַׁרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁה הוּא לִיהוָה:	25
And thou shalt take the breast of Aaron's ram of consecration, and wave it for a wave-offering before the LORD; and it shall be thy portion.	וּלְקַחְתָּ אֶת־הַחֹזֶה מֵאֵיל הַמִּלְאִים אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהִנֵּפְתָּ אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לָךְ לְמִנְחָה:	26

(22) החלב. זה חלב הדקים או הקיזה (חולין מט:). והאליה. מן הכליות ולמטה, כמו שמפורש בויקרא (ג, ט) שנאמר לַעֲמֹת הָעֵצָה יִסְרְקָהּ, מקום שהכליות יוערות, ובאמורי הפר לא נאמר אליה, שאין אליה קריצה אלא צבצב וכבשה ואיל, אצל שור ועז אין טעונים אליה: ואת שוק הימין. לא מצינו הקטרה בשוק הימין עם האמורים, אלא זו בלבד: כי איל מלואים הוא. שלמים לשון שלמות, שהושלם בכל. מגיד הכתוב שהמלואים שלמים, ששמיים שלום למזבח, ולעובד העבודה, ולצעלים לכך אני מצריכו החזה, להיות לו לעובד העבודה למנה, וזה משה ששימש צמלואים, והשאר אכלו אהרן ובניו, שהם צעלים, כמפורש בענין:

(23) וכבר לחם. מן החלות: וחלת לחם שמן. ממין הרבוצה: ורקי. מן הרקיקין אחד, מעשר שבכל מין ומין. ולא מצינו תרומת לחם הבא עם זבח נקטרת, אלא זו בלבד, שתרומת לחמי תודה ואיל נזיר נתונה לכהנים עם חזה ושוק, ומזה לא היה למשה למנה, אלא חזה בלבד:

(24) על כפי אהרן וגור והנפת. שניהם עסוקין בתנופה, הצעלים והכהן, הא כיצד, כהן מניח ידו תחת יד הצעלים ומניף, וזוהו היו אהרן ובניו צעלים ומשה כהן: תנופה. מוליך ומציא למי שארבע רוחות העולם שלו, ותנופה מעבדת ומצטלת פורעניות ורוחות רעות. תרומה, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ומעבדת טללים רעים (מנחות טז.).

(25) על העולה. על האיל הראשון שהעלית עולה: לריח ניחוח. לנחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו: אשה. לאש נתן: לה. לשמו של מקום:

27 And thou shalt sanctify the breast of the wave-offering, and the thigh of the heave-offering, which is waved, and which is heaved up, of the ram of consecration, even of that which is Aaron's, and of that which is his sons'.

28 And it shall be for Aaron and his sons as a due for ever from the children of Israel; for it is a heave-offering; and it shall be a heave-offering from the children of Israel of their sacrifices of peace-offerings, even their heave-offering unto the LORD.

29 And the holy garments of Aaron shall be for his sons after him, to be anointed in them, and to be consecrated in them.

30 Seven days shall the son that is priest in his stead put them on, even he who cometh into the tent of meeting to minister in the holy place.

31 And thou shalt take the ram of consecration, and seethe its flesh in a holy place.

32 And Aaron and his sons shall eat the flesh of the ram, and the bread that is in the basket, at the door of the tent of meeting.

וּתְקַדִּישׁ יֵת חֲדָיָא דְאַרְמוּתָא וְיֵת שְׂקָא דְאַפְרָשׁוּתָא דְאַתְרָם וְדִאֲתַפְרֵשׁ מִדְּכַר קוֹרְבָנֵי־אֵל מִדְּלֶאֱהֶרֶן וּמִדְּלִבְנָוֵהוּ:

וְיִהְיֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְקִים עֹלָם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרִי אַפְרָשׁוּתָא הוּא וְאַפְרָשׁוּתָא יְהִי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְכַּסֶּת קוֹדְשִׁיהוֹן אַפְרָשׁוּתָהוֹן קִדְּם:

וּלְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא דְלֶאֱהֶרֶן וְהוֹן לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה בָהֶם וּלְמַלְאֲכָם אֶת־יָדָם:

שִׁבְעָא יוֹמִין יִלְבָּשׁוּן כְּהֵנָא תַּחֲתוֹהִי מִבְּנֵי דְיִיעוּל לְמִשְׁכַּן זְמָנָא לְשִׁמְשָׁא בְּקוֹדֶשָׁא:

וְיֵת דְּכַר קוֹרְבָנֵי־תִסֵּב וְתִבְשִׁיל יֵת בְּשָׂרִיהּ בְּאַתְרֵי קִדִּישׁ:

וְיִכּוּל אַהֲרֹן וּבָנָיו יֵת בֶּשֶׂר דְּכָרָא וְיֵת לַחְמָא דְּבִסְלָא בְּתַרְע מִשְׁכַּן זְמָנָא:

וְקִדִּשְׁתָּ אֶת־זֶה הַתְּנוּפָה וְאֶת־שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הִנֵּף וְאֲשֶׁר הִוָּרֵם מֵאֵילִל הַמִּלֵּאִים מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו:

וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֶקֶד עֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הִוא וְתְרוּמָה יִהְיֶה מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיהֶם תְּרוּמָתָם לַיהוָה:

וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהָיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה בָהֶם וּלְמַלְאֲכָם אֶת־יָדָם:

שִׁבְעַת יָמִים יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן תַּחֲתָיו מִבְּנָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בְּקֹדֶשׁ:

וְאֵת אֵילֵי הַמִּלֵּאִים תִּקַּח וּבִשְׁלַת אֶת־בִּשְׂרוֹ בְּמָקָם קֹדֶשׁ:

וְאָכַל אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־בֶּשֶׂר הָאֵילִל וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(27) וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה וגו'. קדשם לדורות, להיות נהגת תרומתם והנפתם בחזה ושוק של שלמים, אצל לא להקטרה, אלא והיה לאהרן ולבניו לאכול: תנופה. לשון הולכה והצאה, וינטלי"ר צלע"ז: הורם. לשון מעלה ומוריד:

(28) לחק עולם מאת בני ישראל. שהשלמים לצעלים, ואת החזה ואת השוק יתנו לכהן: כי תרומה הוא. החזה ושוק הזה:

(29) לבניו אחרייו. למי שצא בגדולה אחרייו: למשחה. להסגל צהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה, כמו לך נסתים למִשְׁחָה (צמדכר יח, ח), אל תִּנְעוּ צִמְשִׁי (תהלים קה, טו): ולמלא בם את ידם. על ידי הנגדים הוא מתלבש צכהונה גדולה:

(30) שבעת ימים. רשופין: ילבשם הכהן. אשר יקום מצניו תחתיו לכהונה גדולה, כשימנוהו להיות כהן גדול: אשר יבא אל אהל מועד. אותו כהן המוכן להכנס לפני ולפנים ציום הכפורים, וזהו כהן גדול, שאין עצודת יום הכפורים כשרה אלא צו (יומא עג.). תחתיו מבניו. מלמד, שאם יש לו לכהן גדול צן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן גדול תחתיו (ת"כ ו, טו): הכהן תחתיו מבניו. מכאן ראינו, כל לשון כהן, לשון פועל עצד ממש, לפיכך ניגון קָצִיר נמשך לפניו:

(31) במקום קדש. צחר אהל מועד, שהשלמים הללו קדשי קדשים היו:

(32) פתח אהל מועד. כל המצר קרוי כן:

- 33 And they shall eat those things
wherewith atonement was made, to
consecrate and to sanctify them;
but a stranger shall not eat thereof,
because they are holy.
- 34 And if aught of the flesh of the
consecration, or of the bread,
remain unto the morning, then
thou shalt burn the remainder with
fire; it shall not be eaten, because it
is holy.
- 35 And thus shalt thou do unto Aaron,
and to his sons, according to all
that I have commanded thee; seven
days shalt thou consecrate them.
- 36 And every day shalt thou offer the
bullock of sin-offering, beside the
other offerings of atonement; and
thou shalt do the purification upon
the altar when thou makest
atonement for it; and thou shalt
anoint it, to sanctify it.
- 37 Seven days thou shalt make
atonement for the altar, and
sanctify it; thus shall the altar be
most holy; whatsoever toucheth the
altar shall be holy.
- וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כִּפֹּר בָּהֶם
לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר
לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם:
- וְאִם־יִנָּתַר מִבֶּשֶׂר הַמִּלֻּאִים
וּמִן־הַלֶּחֶם עַד־הַבֹּקֶר וְשִׁרְפָתָהּ
אֶת־הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ לֹא יֹאכַל
כִּי־קֹדֶשׁ הוּא:
- וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה
כָּכָל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֹתְכָה שִׁבְעַת
יָמִים תְּמַלֵּא יָדָם:
- וּפָר חֲטָאת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל־
הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאתָ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
בְּכַפֹּרֶת עָלָיו וּמִשְׁחָתָה אֹתוֹ
לְקַדְּשׁוֹ:
- שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ
קָדֹשׁ קְדָשִׁים כָּל־הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ
יִקְדָּשׁ: (ס)

(33) ואכלו אותם. אהרן וזניו, לפי שהם צעליהם: אשר כפר בהם. להם כל זרות ומיעוץ: למלא את ידם. צאיל ולחם הללו: לקדש אתם. שעל ידי המלוואים הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו לכהונה: כי קדש הם. קדשי קדשים, ומכאן למדנו אזהרה לזר האוכל קדשי קדשים, שנתן המקרא טעם לדבר משום דקדש הם:

(35) ועשית לאהרן ולבניו ככה. שנה הכתוב וכל לעכז, שאם חסר דבר אחד מכל האמור צענין, לא נתמלאו ידיהם להיות כהנים, ועצודתם פסולה: אתכה. כמו אותך: שבעת ימים תמלא וגר. צענין הזה וצקצנות הללו בכל יום:

(36) על הכפורים. צעיל הכפורים, לכפר על המזבח מכל זרות ומיעוץ, ולפי שנאמר שבעת ימים תמלא ידם, אין לי אלא דבר הבא צעילם, כגון האילים והלחם, אבל הבא צעיל המזבח, כגון פר שהוא לחטוי המזבח, לא שמענו, לכך הוצרך מקרא זה. ומדרש תורת כהנים (מילואים ט"ו) אומר, כפרת המזבח הוצרך, שמה התנדב איש דבר גזול צמלאכת המשכן והמזבח: וחטאת. וקדשי, לשון מתנת דמים הנתונים באצבע קרוי חטוי: ומשחת אותו. בשמן המשחה, וכל המשיחות כמין כ"ף יוני:

(37) והיה המזבח קדש. ומה היא קדושתו, כל הנוגע צמזבח יקדש, אפילו קרבן פסול שעלה עליו, קדשו המזבח להכשירו שלא ירד, מתוך שנאמר כל הנוגע וגו' יקדש, שומע אני צין ראוי צין שאינו ראוי, כגון דבר שלא היה פסולו בקדש, כגון הרובע והנרצע, ומוקצה, ונעצד, והטריפה, וכיוצא בהן, תלמוד לומר וזה אשר תעשה, הסמוך אחריו, מה עולה ראוייה אף כל ראוייה (ת"כ ו, ב. זכאים פג:), שנראה לו כזר ונפסל משאג לעזרה, כגון הלן, והיוצא, והטמא, ושנשחט צמחצבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, וכיוצא בהן:

38 Now this is that which thou shalt offer upon the altar: two lambs of the first year day by day continually.	וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְדִין דְּתַעֲבִיד עַל מִדְּבָחָא אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא תָרִין לְיוֹמָא תְּדִירָא:	שְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד:
39 The one lamb thou shalt offer in the morning; and the other lamb thou shalt offer at dusk.	וְאֶת-הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה וְאֶת אֶמְרָא תְּנִינָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמַשְׁיָא:	39 אֶת-הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:
40 And with the one lamb a tenth part of an ephah of fine flour mingled with the fourth part of a hin of beaten oil; and the fourth part of a hin of wine for a drink-offering.	וְעֶשְׂרֹנָא סֹלֶתָא דְּפִיל בְּמִשְׁחָא כְּתִישָׁא רַבְעוֹת הֵינָא וְנִסְכָּא רַבְעוֹת הֵינָא חֲמֻרָא לְאֶמְרָא חַד:	40 וְעֶשְׂרֵן סֹלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רַבַּע הַחֵיץ וְנִסְךְ רַבִּיעֵת הַחֵיץ יַיִן לִכְבֹּשׂ הָאֶחָד:
41 And the other lamb thou shalt offer at dusk, and shalt do thereto according to the meal-offering of the morning, and according to the drink-offering thereof, for a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.	וְאֶת אֶמְרָא תְּנִינָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמַשְׁיָא כְּמִנְחַת צֶפְרָא וְכִנְסָכָה תַעֲבִיד לָהּ לְאֶחָדָא בְּרַעְנָא קוֹרְבָנָא קֹדֶם יְיָ:	41 וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקָר וְכִנְסָכָה תַעֲשֶׂה-לָּהּ לִבְיֹת נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
42 It shall be a continual burnt-offering throughout your generations at the door of the tent of meeting before the LORD, where I will meet with you, to speak there unto thee.	עֲלֹת תְּדִירָא לְדָרִיכֹן בְּתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא קֹדֶם יְיָ דְּאִזְמִין מִימְרֵי לָכוֹן תִּמְן לְמַלְלָא עִמָּךְ תִּמְן:	42 עֲלֹת תָּמִיד לְדָרִיכֶיכֶם פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אֹעֲדָה לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם:
43 And there I will meet with the children of Israel; and [the Tent] shall be sanctified by My glory.	וְאִזְמִין מִימְרֵי תִמְן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶתְקַדַּשׁ בִּיקְרִי:	43 וְנִעַדְתִּי שָׁמָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכְבוֹדִי:

(40) ועשרון סולת. עשירית האיפה, מ"ג ציאים וחומש ציאה: בשמן כתית. לא לחוצה נאמר כתית, אלא להכשיר, לפי שנאמר כתית למאור, ומשמע למאור ולא למנחות, יכול לפסול למנחות, תלמוד לומר כאן כתית, ולא נאמר כתית למאור אלא למעט מנחות שאין צריך כתית, שאף הטחון צרחיים כשר בהן (מנחות פו.): רבע ההין. שלשה לוגין: ונסך. לספלים, כמו ששנינו במסכת סוכה (מח.), שני ספלים של כסף היו צראש המזבח, ומנוקבים כמין שני חוטמין דקים, נותן היין לחוכו, והוא מקלח ויוצא דרך החוטם, ונופל על גג המזבח, ומשם יורד לשיתין צמזבח צית עולמים, וצמזבח הנחשת יורד מן המזבח לארץ:

(41) לריח ניחוח. על המנחה נאמר, שמנחת נסכים כולה כליל, וסדר הקרבתם, האיברים בתחלה ואחר כך המנחה, שנאמר עֲלֶה וּמִנְחָה (ויקרא כג, לו):

(42) תמיד. מיום אל יום, ולא יפסיק יום צנתיים: אשר אועד לכם. כשאקבע מועד לדבר אליך, שם אקבענו לצא. ויש מרבותינו למדים מכאן, שמעל מזבח הנחשת היה הקד"ה מדבר עם משה משהווקס המשכן, ויש אומרים מעל הכפורת כמו שנאמר וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַפֶּתַח (שמות כה, כג). ואשר אועד לכם האמור כאן אינו אמור על המזבח, אלא על אהל מועד הנזכר במקרא:

(43) ונועדתי שמוה. אתועד עמם צדצור, כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם: ונקדש. המשכן: בכבודי. שחשבה שכינתו צו. ומדרש אגדה, אל תקרי צכצודי אלא צמכודי, צמכודים שלי, כאן רמז לו מיתת בני אהרן ציוס הקמתו, והוא שאמר משה הוא אֲשֶׁר דָּבָר ה' לֵאמֹר צִקְרָצִי אֶקְדֵּשׁ (ויקרא יג, ג), והיכן דָּבָר, ונקדש צכצודי:

44 And I will sanctify the tent of meeting, and the altar; Aaron also and his sons will I sanctify, to minister to Me in the priest's office.	וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶקְדֹּשׁ לְכַהֵן לִי:	44 וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶקְדֹּשׁ לְכַהֵן לִי:
45 And I will dwell among the children of Israel, and will be their God.	וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:	45 וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים:
46 And they shall know that I am the LORD their God, that brought them forth out of the land of Egypt, that I may dwell among them. I am the LORD their God.	וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּצִיֵּא אֶתְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְּתוֹכָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: (פ)	46 וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּצִיֵּא אֶתְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְּתוֹכָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: (פ)
XXX And thou shalt make an altar to burn incense upon; of acacia-wood shalt thou make it.	וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:	שניע כג וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:
2 A cubit shall be the length thereof, and a cubit the breadth thereof; foursquare shall it be; and two cubits shall be the height thereof; the horns thereof shall be of one piece with it.	אֹמֶת אֶרְכּוֹ וְאֹמֶת רָחְבּוֹ רְבֹעַ יְהִיָּה וְאֹמֶתַיִם קַמּוֹתוֹ מִמֶּנּוּ קַרְנֵיהֶם:	2 אֹמֶת אֶרְכּוֹ וְאֹמֶת רָחְבּוֹ רְבֹעַ יְהִיָּה וְאֹמֶתַיִם קַמּוֹתוֹ מִמֶּנּוּ קַרְנֵיהֶם:
3 And thou shalt overlay it with pure gold, the top thereof, and the sides thereof round about, and the horns thereof; and thou shalt make unto it a crown of gold round about.	וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גֻּזּוֹ וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קַרְנֵיהֶם וְעָשִׂיתָ לּוֹ זֶרֶן סָבִיב:	3 וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גֻּזּוֹ וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קַרְנֵיהֶם וְעָשִׂיתָ לּוֹ זֶרֶן סָבִיב:
4 And two golden rings shalt thou make for it under the crown thereof, upon the two ribs thereof, upon the two sides of it shalt thou make them; and they shall be for places for staves wherewith to bear it.	וְשָׁתִי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ מִתַּחַת לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי צִדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהֶמָּה:	4 וְשָׁתִי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ מִתַּחַת לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי צִדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהֶמָּה:
5 And thou shalt make the staves of acacia-wood, and overlay them with gold.	וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:	5 וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:

- (46) לשכני בחוכם. על מנת לשכון אני צחוכס:
 (1) מקטר קטורת. להעלות עליו קטור עשן סמים:
 (3) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה ככל חנייתס: זר זהב. סימן הוא לכתר כהונה:
 (4) צלעותיו. כאן הוא לשון זיות כתר גומו, לפי שנאמר על שני צדיו, על שתי זויותיו שצנני צדיו: והיה. מעשה הטענות האלה: לבתים לבדים. לכל בית מהיה הטענת לצד:

And thou shalt put it before the veil that is by the ark of the testimony, before the ark-cover that is over the testimony, where I will meet with thee.	וְתָתִין יְתִיה קֹדֶם פְּרוּכָתָא דְּעַל אֲרוֹנָא דְּסִהְדוּתָא קֹדֶם כְּפֹרֶתָא דְּעַל סִהְדוּתָא דְּאַזְמִין מִימְרֵי לָךְ תִּמְן:	וְנִתְּתָה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדוּת לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת אֲשֶׁר אוֹעֵד לָךְ שָׁמָּה:	6
And Aaron shall burn thereon incense of sweet spices; every morning, when he dresseth the lamps, he shall burn it.	וַיִּקְטֹר עָלוֹהִי אֶהָרֹן קִטְרֶת בּוֹסְמִין בְּצֶפֶר בְּצֶפֶר בְּאַתְקִנּוּתִיה יֵת בּוֹצִינְיָא יִקְטִירֶנָּה:	וַהֲקִטִּיר עָלָיו אֶהָרֹן קִטְרֶת סִמִּים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת־הַנֶּחֱרֵת יִקְטִירֶנָּה: מִפְטִיר	7
And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the LORD throughout your generations.	וּבְאֹד־לָקוֹת אֶהָרֹן יֵת בּוֹצִינְיָא בֵּין שְׁמֵשָׁא יִקְטִירֶנָּה קִטְרֶת בּוֹסְמִין תְּדִירָא קֹדֶם יי לְדָרִיכוֹן:	וּבְהֶעֱלֹת אֶהָרֹן אֶת־הַנֶּחֱרֵת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִירֶנָּה קִטְרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:	מפטיר
Ye shall offer no strange incense thereon, nor burnt-offering, nor meal-offering; and ye shall pour no drink-offering thereon.	לֹא תִסְקִין עָלוֹהִי קִטְרֶת בּוֹסְמִין נֹכְרָאִין וְעֹלֹתָא וּמִנְחָתָא וְנִסְכָּא לֹא תִנְסְכוּן עָלוֹהִי:	לֹא־תַעֲלֹו עָלָיו קִטְרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנִסֵּךְ לֹא תִסְכוּ עָלָיו:	9
And Aaron shall make atonement upon the horns of it once in the year; with the blood of the sin-offering of atonement once in the year shall he make atonement for it throughout your generations; it is most holy unto the LORD.	וַיִּכְפֹּר אֶהָרֹן עַל קַרְנֹתֶיהָ חֹדָא בְּשֵׁתָא מִדָּם הַטָּהוֹר כְּפֹרִיָא חֹדָא בְּשֵׁתָא יִכְפֹּר עָלוֹהִי לְדָרִיכוֹן קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא קֹדֶם יי:	וַיִּכְפֹּר אֶהָרֹן עַל־קַרְנֹתָיו אֶחָת בְּשָׁנָה מִדָּם הַטָּהוֹר הַכַּפֹּרִים אֶחָת בְּשָׁנָה יִכְפֹּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ־קֹדֶשִׁים הוּא לִיהוָה: (פ)	קא פסוקים

The Haftarah is Ezekiel 43:10 – 43:27 on page 223. For Shabbat Zachor the maftir and haftarah are on page 240.

And the LORD spoke unto Moses, saying: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:

- (6) לפני הפרכת. שמה תאמר משוך מכנגד הארון לכפון או לדרוס, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכיון כנגד הארון מצחוץ:
- (7) בהיטיבו. לשון נקוי הצידין של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו זלילה, והיה מטיבן בכל צקר וצקר: הגרות.
- (8) ובהעלות. כשידליקם להעלות להצתן: יקטירנה. בכל יום, פרס מקטיר שחרית, ופרס מקטיר בין הערבים:
- (9) לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה, כולן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה. עולה של צהמה ועוף, ומנחה היא של לחם:
- (10) וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ציום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות וינא אל המזבח אשר לפני ה' וינסך עליו (ויקרא טז, יח): חטאת הכפרים. הם פר ושעיר של יום הכפורים, המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקודש לדברים הללו בלבד, ולא לעבודה אחרת:

12 When thou takest the sum of the children of Israel, according to their number, then shall they give every man a ransom for his soul unto the LORD, when thou numberest them; that there be no plague among them, when thou numberest them.	כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בַּפֶּקֶד אַתֶּם וְלֹא־יְהִי בָהֶם נֶגֶף בַּפֶּקֶד אַתֶּם: 12 אֲרִי תִקְבִּיל יְת חוֹשֶׁבֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִנְיָהוֹן וְיִתְּנוּ גֹבֶר פִּזְרָקֵן נַפְשֵׁיהֶם קָדֶם יְיָ כִּד תִּמְנֶי יִתְּהוֹן וְלֹא יִהְי בָּהוֹן מוֹתָא כִּד תִּמְנֶי יִתְּהוֹן:
13 This they shall give, every one that passeth among them that are numbered, half a shekel after the shekel of the sanctuary—the shekel is twenty gerahs—half a shekel for an offering to the LORD.	זֶהוּ יִתְּנוּ כָל־הָעֹבֵר עַל־הַפִּקְדִים מִחֻצֵּי הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֻצֵּי הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה: 13 דִּין יִתְּנוּ כָל דְּעֹבֵר עַל מִנְיָא פְּלָגוֹת סְלֵעָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא עֲשָׂרִין מְעִין סְלֵעָא פְּלָגוֹת סְלֵעָא אֲפָרְשׁוּתָא קָדֶם יְיָ:
14 Every one that passeth among them that are numbered, from twenty years old and upward, shall give the offering of the LORD.	כָּל הָעֹבֵר עַל־הַפִּקְדִים מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה: 14 כָּל דְּעֹבֵר עַל מִנְיָא מִבֶּן עֲשָׂרִין שָׁנִין וְלַעֲלִילָא יִתֵּן אֲפָרְשׁוּתָא קָדֶם יְיָ:
15 The rich shall not give more, and the poor shall not give less, than the half shekel, when they give the offering of the LORD, to make atonement for your souls.	הָעָשִׂיר לֹא־יִרְבֶּה וְהַדָּל לֹא יִמְעֹט מִמִּחֻצֵּי הַשֶּׁקֶל לְתַת אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: 15 דְּעֵתִיר לֹא יִסְגִי וְדַמְסָפִין לֹא יִזְעַר מִפְּלָגוֹת סְלֵעָא לְמִתָּן יִת אֲפָרְשׁוּתָא קָדֶם יְיָ לְכַפֵּרָא עַל נַפְשָׁתְכוֹן:

(12) כי תשא. לשון קבלה כתרומה, כשתחפון לקבל כסוס מנינם לדעת כמה הם, אל תמנע לגלגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מנינם: ולא יהיה בהם נגף. שהמנין שולט בו עין הרע, וְדָבָר זֶה עֲלֵיהֶם, כמו שמיני צימי דוד:

(13) זה יתנו. הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו כזה יתנו: העובר על הפקודים. דרך המונין מעבירין את הנמנין זה אחר זה, וכן כל חֶשֶׁר יִעָצֵר שֶׁמֶט הַשֶּׁקֶל (ויקרא כז, לב), וכן שֶׁעֶזְרָה הַזֶּה עַל יְדֵי מוֹנֶה (ירמיה לג, יג): מחצית השקל בשקל הקדש. במשקל השקל שקצנתי לך לשקול בו שקלי הקדש, כגון שקלים האמורין בצרפת ערכין ושדה אחוזה: עשרים גרה השקל. עכשיו פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה, וכן בשמואל (א, ז, לו) יצוא להשפחות לו ללגורת פסח וכפר לקס: עשרים גרה השקל. שהשקל השלם ד' זוזים, והזו מתחלתו חמש מעות, אלא צאו והוסיפו עליו שמונה, והעלוהו לשש מעה כסף, ומחצית השקל הזה שאמרתי לך, יתנו תרומה לה':

(14) מבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן, שאין פחות מבן עשרים יוצא לצבא, ונמנה בכלל אנשים:

(15) לכפר על נפשותיכם. שלא תנגפו על ידי מנין. דבר אחר לכפר על נפשותיכם, לפי שרמז להם כאן ג' תרומות, שנכתב כאן תרומת ה' ג' פעמים, אחת תרומת אדנים, שמנאן כשהתחילו צנדבת המשכן, ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל, ועלה למאת הכתר, שנאמר וְקָסָף פְּקוּדֵי הָעֶדָה מֵאֶת פֶּקֶד (שמות לח, כה), ומהם נעשו האדנים שנאמר וְיִהְי מֵאֶת פֶּקֶד הַקָּסָף וגו' (שם שם, כז). והשנית אף היא על ידי מנין, שמנאן משהוקם המשכן, הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים, וְקָסָד לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁנִי (במדבר א, ח), ונתנו כל אחד מחצית השקל, והן לקנות מהן קרצנות לצבור של כל שנה ושנה, והשוו זהם עניים ועשירים, ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם, שהקרצנות לכפרה הם צאים. והשלישית היא תרומת המשכן, כמו שנאמר קָל מֵרִים תְּרוּמַת פֶּקֶד וְנִחֲשֶׁת (שמות לה, כד), ולא היתה יד כלם שוה זה, אלא איש איש מה שנדדו לזו:

And thou shalt take the atonement money from the children of Israel, and shalt appoint it for the service of the tent of meeting, that it may be a memorial for the children of Israel before the LORD, to make atonement for your souls.' 16	וְלִקְחֹתָ אֶת־כֶּסֶף הַכֹּפְרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם: (פ)	16
And the LORD spoke unto Moses, saying: 17	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	17
'Thou shalt also make a laver of brass, and the base thereof of brass, whereat to wash; and thou shalt put it between the tent of meeting and the altar, and thou shalt put water therein. 18	וַעֲשִׂיתָ כִּיֹּור נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרִחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם:	18
And Aaron and his sons shall wash their hands and their feet thereat; 19	וַיִּרְחֲצוּ אֹהֶלֶן וּבְנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:	19
when they go into the tent of meeting, they shall wash with water, that they die not; or when they come near to the altar to minister, to cause an offering made by fire to smoke unto the LORD; 20	בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמָתוּ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהִקְטִיר אֲשֶׁה לַיהוָה:	20

(16) ונתת אותו על עבודת אהל מועד. למדת, שננטו למנותם בתחלת נדבחת המשכן אחר מעשה העגל, מפני שנכנס זהם מגפה, כמו שנאמר וַיִּגַּף ה' אֶת הָעָם (שמות לב, לה), משל לנאחן החציצה על צעליה שנפל זה דבר, ומפסק, אמר לו לרועה בצקשה ממך, מנה את לאני ודע כמה נותרו זהם, להודיע שהיא חציצה עליו. ואי אפשר לומר שהמנין הזה הוא האמור בחומש הפקודים, שהרי נאמר זו בַּקֶּדֶד לַחֲדָשׁ הַשָּׁנָה (במדבר א, ה), והמשכן הוקם באחד לחדש הראשון, שנאמר בַּיּוֹם הַחֲדָשׁ בְּרִאשׁוֹן בַּקֶּדֶד לַחֲדָשׁ פָּקִידִים וגו' (שמות מ, ז), ומהמנין הזה נעשו האדנים משקלים שלו, שנאמר וַיְהִי מֵאֵת פָּכֶר הַקֶּסֶף לָקֶטֶת וגו' (שם לח, כו), הא למדת, ששמים היו, אחת בתחלת נדבחת אחר יום הכפורים בשנה ראשונה, ואחת בשנה שנייה באייר משהוקם המשכן. ואם תאמר, וכי אפשר שבשניהם היו ישראל שוים, ו' מאות אלף וג' אלפים וה' מאות וי', שהרי בכסף פקודי העדה נאמר כן, ובחומש הפקודים אף זו נאמר כן, וַיְהִי כֹל הַפְּקָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁים (במדבר א, מו), והלא בשתי שנים היו, ואי אפשר שלא היו בשעת מנין הראשון בני י"ט שנה שלא נמנו, ובשנייה נעשו בני כ'. תשובה לדבר, אצל שנות האנשים בשנה אחת נמנו, אצל למנין יציאת מצרים היו שתי שנים, לפי שליציאת מצרים מונין מניסן, כמו ששנינו במסכת ראש השנה (ג), ונבנה המשכן בראשונה והוקם בשנייה, שנחשדה שנה באחד בניסן, אצל שנות האנשים מונין למנין שנות עולם המתחילין מתשרי, נמנאו שני המנינים בשנה אחת, המנין הראשון היה בתשרי לאחר יום הכפורים, שנחשדה המקום לישראל לסלוח להם וננטו על המשכן, והשני באחד באייר: על עבודת אהל מועד. הן אדנים שנעשו זו:

(18) כיור. כמין דוד גדולה, ולה דדים המריקים צפיהם מים: וכנו. כתרומתו צְסִיָּה, מושב מתוקן לכיור: לרחצה. מושב על הכיור: ובין המזבח. מזבח העולה, שכחוצו זהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור מִשְׁוֹךְ קמעא, ועומד כנגד אור שצין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר וְאֵת מִצָּחַ הָעֹלָה שָׁם פָּתַח מִשְׁוֹךְ אֹהֶל מוֹעֵד (שמות מ, כט), כלומר מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעא כלפי הדורס, כך שנויה צוּחִים (נט):

(19) את ידיהם ואת רגליהם. צבת אחת היה מקדש ידי ורגליו, וכך שנינו צוּחִים (יע), כיצד קדוש ידים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדשן:

21 so they shall wash their hands and their feet, that they die not; and it shall be a statute for ever to them, even to him and to his seed throughout their generations.'	וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמָתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹא יִזְרְעוּ לְדֹרֹתָם: (פ)	ע"כ בחול
22 Moreover the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	22 וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
23 'Take thou also unto thee the chief spices, of flowing myrrh five hundred shekels, and of sweet cinnamon half so much, even two hundred and fifty, and of sweet calamus two hundred and fifty,	וְאַתָּה סֹב לָךְ בּוֹסְמִין רִישָׁא מִירָא דְכִיָּא מִתְקַל חֲמִישׁ מָאָה וְקִנְמֵן בֶּשֶׂם פְּלִגְוִיתִיה מִתְקַל מֵאֲתָן וְחֲמִשִּׁין וְקִנִּי בּוֹסְמָא מִתְקַל מֵאֲתָן וְחֲמִשִּׁין:	23 וְאַתָּה קַח־לָךְ בְּשָׂמִים רִאשׁ מִרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמֵן בֶּשֶׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם וְקִנְיָה־בֶּשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם:
24 and of cassia five hundred, after the shekel of the sanctuary, and of olive oil a hin.	וְקִצְיֶתָא מִתְקַל חֲמִישׁ מָאָה בְּסֻלְעֵי קוֹדֶשָׁא וּמִשַׁח זֵיתָא מְלִי הֵינָא:	24 וְקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן זֵיתֵי הָיִן:
25 And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.	וְתַעֲבִיד יְתִיה מִשַׁח רַבּוֹת קוֹדֶשָׁא בּוֹסֵם מְבוֹסֵם עוֹבֵד בּוֹסְמֵנו מִשַׁח רַבּוֹת קוֹדֶשָׁא יְהִי:	25 וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מְשַׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקַח מְרַקַּחַת מַעֲשֶׂה רֶקַח שֶׁמֶן מְשַׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:
26 And thou shalt anoint therewith the tent of meeting, and the ark of the testimony,	וְתַרְבִּי בִיה יֵת מִשְׁכַּן זִמְנָא וְיֵת אֲרוֹנָא דְּתִשְׁבּוּתָא:	26 וּמִשַׁחַת בּוֹ אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת:
27 and the table and all the vessels thereof, and the candlestick and the vessels thereof, and the altar of incense,	וְיֵת פְּתוּרָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְיֵת מְנִרְתָּא וְיֵת מְנִהָא וְיֵת מִדְּבָחָא דְּקִטְרֶת בּוֹסְמִיָּא:	27 וְאֶת־הַשְּׁלֶחָן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמְּנֹרֶה וְאֶת־כָּלֵיהָ וְאֶת מִזְבֵּחַ הַקֹּטֶרֶת:

(20) בבואם אל אהל מועד. להקטיר שחרית וצין הערבים קטרת, או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי עזודת אלילים: ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו, שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אחת שומע הן: אל המזבח. החיטין, שאין כאן זיאת אהל מועד אלא בחצר:

(21) ולא ימותו. לחייב מיתה על המשמש צמוצח ואינו רחוך ידיים ורגלים, שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל:

(23) בשמים ראש. חסודים: וקנמן בשם. לפי שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש צו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעך, לכך הוצרך לומר קנמן צסס, מן הטוב: מחציתו חמשים ומאתים. מחצית הצאתו תהא חמשים ומאתים, נמצא כלו חמש מאות, כמו שיעור מר דרור, אם כן למה נאמר צו חטאין, גזרת הכתוב היא להציאו לחטאין, להרבות צו צ' הכרעות, שאין שוקלין עין צעין, וכך שנויה צכריות (ה): וקנה בושם. קנה של צסס, לפי שיש קנים שאינן של צסס, הוצרך לומר צסס: חמשים ומאתים. סך משקל כולו:

(24) וקדה. שם שורש עשצ, וצלשון חכמים קציעה: הין. י"ב לוגין, ונחלקו צו חכמי ישראל, ר' מאיר אומר, צו שלקו את העקרין, אמר לו ר' יהודה, והלא לסוך את העקרין אינו סיפק, אלא שראוס צמים שלא יצלעו את השמן, ואחר כך הציף עליהם השמן, עד שקלט הריח וקפחו לשמן שעל העקרין:

(25) רוקח מרקהת. רוקח שם דצר הוא, והרי הוא כמו רקע, רגע, ואינו כמו רגע הים (ישעיה נא, טו), וכמו לוקע קאָךְ (שם מצ, ה), שהטעם למטה, וכל דצר המעורב צבצירו, עד שזה קופח מזה או ריח או טעם, קרוי מרקחת: רקה מרקהת. רקה העשוי על ידי אומנות וטערוצות: מעשה רוקח. שם האומן צבצר:

(26) ומשחת בו. כל המשיחות כמין כ"ף יונית, חוץ משל מלכים שהן כמין נור:

28	and the altar of burnt-offering with all the vessels thereof, and the laver and the base thereof.	וְאֶת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כַּנּוֹ: וְיִתְּךָ מִדְּבַחַת דְּעֹלָתָא וְיִתְּךָ מִנְּוֹהֵי וְיִתְּךָ כִּיּוֹרָא וְיִתְּךָ בְּסִיסָהּ:
29	And thou shalt sanctify them, that they may be most holy; whatsoever toucheth them shall be holy.	וְקִדְשָׁתָם אֹתָם וְהָיוּ קִדְשׁ קִדָּשִׁים כָּל־הַנִּגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: וְהָיוּ קִדְשִׁים וְיִתְּךָ וְיִתְּךָ קִדְשִׁין כָּל־דִּקְרַב בָּהוֹן יִתְקַדֵּשׁ:
30	And thou shalt anoint Aaron and his sons, and sanctify them, that they may minister unto Me in the priest's office.	וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּמְשַׁח וְקִדְשָׁתָם אֹתָם לְכַהֵן לִי: וְיִתְּךָ אַהֲרֹן וְיִתְּךָ בָנָיו תִּרְבִּי וְיִתְקַדֵּשׁ יִתְּךָ לְשִׁמְשָׁא קִדְמִי:
31	And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.	וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שִׁמֶן מִשְׁחַת־קִדְשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלִיל לְמִימַר מִשַׁח רַבּוֹת קוֹדֶשָׁא יְהִי דִין קִדְמִי לְדִרְיֹכּוֹן:
32	Upon the flesh of man shall it not be poured, neither shall ye make any like it, according to the composition thereof; it is holy, and it shall be holy unto you.	עַל־בָּשָׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבְמַתְכֵנָתוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָמֹהוּ קִדְשׁ הוּא קִדְשׁ יִהְיֶה לָכֶם: עַל בָּשָׂרָא דְאַנְשָׁא לֹא יִתְסָךְ וּבְדַמּוּתִיהָ לֹא תַעֲבִדוּן כְּוִתִּיהָ קוֹדֶשָׁא הוּא קוֹדֶשָׁא יְהִי לְכּוֹן:
33	Whosoever compoundeth any like it, or whosoever putteth any of it upon a stranger, he shall be cut off from his people.	אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל־זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ: גִּבֹר דִּיבָסִים דְּכֹוֹתִיהָ וְדִוְתִין מְנִיהָ עַל חִילוֹנִי וְיִשְׁתִּיזִי מַעֲמִיהָ:
34	And the LORD said unto Moses: 'Take unto thee sweet spices, stacte, and onycha, and galbanum; sweet spices with pure frankincense; of each shall there be a like weight.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לָךְ סָמִים נְטִיף וְשַׁחֲלֹת וְחִלְבֹנָה סָמִים וְלִבְנָה זָכָה בְּבֹד יִתְּךָ: וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה סֹב לָךְ בּוֹסְמִין נְטוּפָא וְשׁוּפָא וְחִלְבֹנָתָא בּוֹסְמִין וְלִבְנָתָא דְכִיתָא מִתְקַל בְּמִתְקַל יְהִי:

(29) וקדשת אותם. משיחה זו מקדשתם להיות קדש קדשים, ומה היא קדושתם, כל הנוגע וגוי, כל הראוי לכלי שרת, משנכנס לתוכו קדוש קדושת הגוף, להפסל בזיוף, ולניה, וטבול יוס, ואינו נפדה לזאת לחולין, אבל דבר שאינו ראוי להם אין מקדשין. ושנויה היא משנה שלימה אצל מזבח, מתוך שנאמר כל הנגע צמץ יקדש (שמות כט, לז), שומע אני צין ראוי צין שאינו ראוי, תלמוד לומר כצעים, מה כצעים ראויים אף כל ראויים. כל משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגס לשון רצוי, לפי שאין צורך משיחתם אלא לגדולה, כי כן יסד המלך שזה חנוך גדולתו, ושאר משיחות, כמו ריקקין משוחין ונראשית שמינים ימשחו (עמוס ו, ו), לשון ארמית בהן כלשון עזרית:

(31) לדרתיתכם. מכאן למדו רבותינו לומר שכולו קיים לעתיד לבא (הוריות יא:): זה. בגימטריא תריסר לוגין הוו: (32) לא ייסך. בשני יודיין, לשון לא יפעל, כמו למען ייטב לך (דברים ו, יח): על בשר אדם לא ייסך. מן השמן הזה עזמו: ובמתכנתו לא תעשו כמותו. בסקוס סממניו, לא תעשו אחר כמוהו במשקל סממניו הללו, לפי מדת הין שמן, אבל אם פחת או רצה סממניו לפי מדת הין שמן, מותר, ואף העשוי במתכונתו של זה, אין הסך ממנו חייב, אלא הרוקח (כריתות ה:). ובמתכנתו. לשון חשבון, כמו מתכנת הלצנים, וכן במתכונתה, של קטורות:

(33) ואשר יתן ממנו. מאותו של משה: על זר. שאינו צורך כהונה ומלכות: (34) נטף. הוא צרי, ועל שאינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף קרוי נטף, ובלע"ז גומ"א (גוממא), והצרי קורין לו טרי"אקה (טהעריאק): ושחלת. שורש צס, חלק ומזהיר כשפורן, ובלשון המשנה קרוי כפורן, וזהו שתרסס אונקלוס וטופקא:

35 And thou shalt make of it incense, a perfume after the art of the perfumer, seasoned with salt, pure and holy.	וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קֹטֶרֶת רֶקֶח מַעֲשֶׂה בּוֹסֶם עוֹבֵד בּוֹסְמָנוּ מְעַרֵּב דְּכִי לְקוֹדֶשָׁא:	35 וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קֹטֶרֶת רֶקֶח מַעֲשֶׂה בּוֹסֶם עוֹבֵד בּוֹסְמָנוּ מְעַרֵּב דְּכִי לְקוֹדֶשָׁא:
36 And thou shalt beat some of it very small, and put of it before the testimony in the tent of meeting, where I will meet with thee; it shall be unto you most holy.	וְשַׁחֲקֶתָ מִמֶּנָּה הִדֵּק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֲנִיעַד לָךְ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם:	36 וְשַׁחֲקֶתָ מִמֶּנָּה הִדֵּק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֲנִיעַד לָךְ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם:
37 And the incense which thou shalt make, according to the composition thereof ye shall not make for yourselves; it shall be unto thee holy for the LORD.	וְהַקֹּטֶרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמַתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לַיהוָה:	37 וְהַקֹּטֶרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמַתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לַיהוָה:
38 Whosoever shall make like unto that, to smell thereof, he shall be cut off from his people.	אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹתָהּ לְהָרִיחַ בָּהּ וּנְכַרְתָּ מֵעַמּוּי: (ס)	38 אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹתָהּ לְהָרִיחַ בָּהּ וּנְכַרְתָּ מֵעַמּוּי: (ס)
XXXI And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:	כד וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
2 'See, I have called by name Bezalel the son of Uri, the son of Hur, of the tribe of Judah;	חֲזִי דְרַבִּיתִּי בְּשׁוֹם בְּצַלְאֵל בֶּר אֹרִי בֶר חוּר לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה:	2 רְאֵה קָרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אֹרִי בֶן־חוּר לְמִטַּה יְהוּדָה:
3 and I have filled him with the spirit of God, in wisdom, and in understanding, and in knowledge, and in all manner of workmanship,	וְאִשְׁלִימִית עִמּוּיָהּ רוּחַ מִן קָדָם יְיָ בְּחָכְמָהּ וּבְסוֹכְלָתָהּ וּבְמִדָּה וּבְכָל־מְלָאכָה:	3 וְאִשְׁלִימִית עִמּוּיָהּ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָהּ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

וחלבנה. צסם שריחו רע, וקורין לו גלז"נא (גאלנאן) ומנאה הכתוב צין סממני הקטורת, ללמדנו שלא יקל צעינינו לזרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלתנו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו: סמים. אחרים: ולבונה זכה. מכאן למדו רבותינו (כריתות ו:): "א סממנין נאמרו לו למשה צסיני, מעוט סמים שנים, נטף ושחלת וחלצנה ג', הרי ה', סמים, לרבות עוד כמו אלו, הרי עשר, ולצונה, הרי י"א. ואלו הן, הנרי, והאפורן, החלצנה, והלצונה, מור, וקציעה, שזולת נרד, וכרכוס, הרי ח', שהשזולת ונרד אחד שהנרד דומה לשזולת, הקושט, והקילופה, והקנמון, הרי י"א. צורית כרשינה אינו נקטר, אלא צו שפיין את האפורן ללצנה שמהא נאה: בד בבד יהיה. אלו הארבעה הנזכרים כאן יהיו שוין משקל צמסקל, כמשקלו של זה כך משקלו של זה, וכן שנינו, הנרי והאפורן והחלצנה והלצונה משקל שצעים שצעים מנה. ולשון צד, נראה צעיני שהוא לשון יחיד, אחד באחד יהיה, זה כמו זה:

(35) ממלח. כתרמומו מעורב, שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה, ואומר אני שדומה לו ויזלאו המלחים (יונה א, ה), מלשיך וזלזלך (יחזקאל כז, כז), על שם שמהפכין את המים צמשוטות כשמהיגים את הספינה, כאדם המהפך צכף ציזים טרופות לערבן עם המים, וכל דצר שדאס רוצה לערב יפה יפה, מהפכו באצבע או בצוך: ממולח שדור קדש. ממולח יהיה, וטהור יהיה, וקדש יהיה:

(36) ונתתה ממנה וגו'. היא קטרת שצכל יוס ויוס שעל מוצח הפנימי שהוא צאהל מועד: אשר אועד לך שמה. כל מועדי דצור שאקצע לך, אני קוצעם לאותו מקום:

(37) במתכנתה. צמנין סממניה: קדש תהיה לך לה'. שלא תעשנה אלא לשמי:

(38) להריח בה. אכל עושה אמה צמתכנתה משלך כדי למכרה ללצור:

(2) קראתי בשם. לעשות מלאכתי, את צלאל:

4	to devise skilful works, to work in gold, and in silver, and in brass,	4 לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: לאלפא אומנון למעבד בדהבא ובכסףא ובנחשא:
5	and in cutting of stones for setting, and in carving of wood, to work in all manner of workmanship.	5 ובחרשת אבן למלאה ובחרשת עץ לעשות בכל-מלאכה: ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבדא:
6	And I, behold, I have appointed with him Oholiab, the son of Ahisamach, of the tribe of Dan; and in the hearts of all that are wise-hearted I have put wisdom, that they may make all that I have commanded thee:	6 ואני הנה נתתי אתו אהליאב בן-אחיסמך למטה-דן ובלב כל-חכם-לב נתתי חכמה ועשו את כל-אשר צויתך: ואנא הא יהבית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובלב כל חכמי לבא יהבית חכמתא ויעבדון ית כל דפשידתך:
7	the tent of meeting, and the ark of the testimony, and the ark-cover that is thereupon, and all the furniture of the Tent;	7 אתו אהל מועד ואת-הארן לעדת ואת-הכפרת אשר עליו ואת כל-כלי האהל: ית משכן זמנא וית ארונא לסהדותא וית כפורתא דעלוהי וית כל מני משכנא:
8	and the table and its vessels, and the pure candlestick with all its vessels, and the altar of incense;	8 ואת-השלחן ואת-כליו ואת-המנרה הטהרה ואת-כל-כליה ואת מזבח הקטרת: וית פתורא וית מנוהי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבחא דקטרת בוסמיא:
9	and the altar of burnt-offering with all its vessels, and the laver and its base;	9 ואת-מזבח העלה ואת-כל-כליו ואת-הכיור ואת-כנו: וית מדבחא דעלתא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה:
10	and the plaited garments, and the holy garments for Aaron the priest, and the garments of his sons, to minister in the priest's office;	10 ואת בגדי השרד ואת-בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת-בגדי בגיו לכהן: וית לבושי שמושא וית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

(3) בחכמה. מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד: ובתבונה. מציין דבר מלצו מתוך דברים שלמד: ובדעת. רוח הקדש:

(4) לחשוב מחשבות. אריגת מעשה חשב:

(5) ובחרשת. לשון אומנות, כמו פקש פקש (ישעיה מ, כ). ואונקלוס פירש, ושנה בפירושן, שאומן אבנים קרוי אומן, וחרש עץ קרוי נגר: למלאה. להושיבה צמסצות שלה צמלואה, לעשות המסצות למדת מושב האבן ועוציה:

(6) ובלב כל חכם לב וגו'. ועוד שאר חכמי לב שצבס, וכל אשר נתתי צו חכמה, ועשו את כל אשר צויתך:

(7) ואת הארון לעדות. לצורך לוחות העדות:

(8) הטהורה. על שם זה טהור:

(10) ואת בגדי השרד. אומר אני לפי פשוטו של מקרא, שאי אפשר לומר שצבגדי כהונה מדבר, לפי שנאמר אללם ואת צבגי הקדש לאהרן הכהן ואת צבגי בניו לכהן, אלא אלו צבגי השרד הם, צבגי התכלת והארגמן וחולעת שני האמורים צפרשת מסעות, ונתנו עליהם צבג פקלית (צמדבר ד, יז). ונתנו עליהם צבג ארזמן (שם יג), ונתנו עליהם צבג חולעת שני (שם ח), וגראין דברי, שנאמר ואת-הארגמן ואת-החולעת השני עשו צבגי שךד לשבת פקדש (שמות לט, א), ולא הוזכר שם עמהם, ואם צבגדי כהונה מדבר, לא מצינו באחד מהם ארגמן או חולעת שני בלא שם: בגדי השרד. יש מפרשים לשון עבודה ושירות, כתרומתו לזושי שמושא, ואין לו דמיון צמקרא, ואני אומר שהוא לשון ארמי, כתרומתו של קלעים ותרומתו של מכרז,

and the anointing oil, and the ¹¹ incense of sweet spices for the holy place; according to all that I have commanded thee shall they do.'	וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת-קִטְרֶת ¹¹ הַסַּמִּים לְקֹדֶשׁ כָּכָל אֲשֶׁר- צִוִּיתִךָ יַעֲשׂוּ: (פ)
¹² And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ¹² וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה לְמִימַר:
'Speak thou also unto the children ¹³ of Israel, saying: Verily ye shall keep My sabbaths, for it is a sign between Me and you throughout your generations, that ye may know that I am the LORD who sanctify you.	וְאָתָּה דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ¹³ לֵאמֹר אֲךָ אֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם:
Ye shall keep the sabbath therefore, ¹⁴ for it is holy unto you; every one that profaneth it shall surely be put to death; for whosoever doeth any work therein, that soul shall be cut off from among his people.	וְשַׁמְרַתֶּם אֶת-הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ ¹⁴ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל-הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמִּיהָ:
Six days shall work be done; but on ¹⁵ the seventh day is a sabbath of solemn rest, holy to the LORD; whosoever doeth any work in the sabbath day, he shall surely be put to death.	שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה ¹⁵ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַיהוָה כָּל-הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת:
Wherefore the children of Israel ¹⁶ shall keep the sabbath, to observe the sabbath throughout their generations, for a perpetual covenant.	וְשַׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשַּׁבָּת ¹⁶ לַעֲשׂוֹת אֶת-הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם:

שהיו ארוגים במחט, עשויים נקצים נקצים, לל"דין זלע"ז (שלינגווערק):
 (11) ואת קטורת הסמים לקדש. לזרן הקטרת ההיכל שהוא קדש:
 (13) ואתה דבר אל בני ישראל. ואמה, אף על פי שהפקדתיך לזוהם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות
 את השבת מפני אותה מלאכה: אך את שבתותי תשמורו. אף על פי שזהו רדופין וזריזין בזריות המלאכה, שבת אל
 תדחה מפניה. כל אחי ורקין מעוטין, למעט שבת ממלאכת המשכן: כי אות היא ביני וביניכם. אות גדולה היא ציינו
 שצחרתי בכם, בהגחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה: לדעת. האומות זה, כי אני ה' מקדשכם:
 (14) מות יומת. אם יש עדים והמראה: ונכרתה. בלא המראה: מחלליה. הנוהג זה חול צקדושה:
 (15) שבת שבתון. מנוח מרגוע ולא מנוח עראי: (שבת שבתון. לך כפלו הכחוצ, לומר שאסור בכל מלאכה, אפילו
 אוכל נפש, וכן יום הכפורים שנאמר בו שבת שבתון הוא לך (ויקרא כג, לז), אסור בכל מלאכה, אבל יום טוב לא נאמר בו כי
 אם צוים הראשון שבתון וצוים השמיני שבתון (שם, לט), אסורים בכל מלאכת עבודה, ומותרים במלאכת אוכל נפש: קדש
 לה. שמירת קדושה לשמי וצממות:

It is a sign between Me and the children of Israel for ever; for in six days the LORD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and rested.'

17

בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹת
הוּא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים
עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת
וַיִּנָּפֶשׁ: (ס)

17

And He gave unto Moses, when He had made an end of speaking with him upon mount Sinai, the two tables of the testimony, tables of stone, written with the finger of God.

18

וַיִּתֵּן אֶל־מֹשֶׁה כְּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר
אֹתוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לְחֹת הָעֵדוּת
לְחֹת אֲבָן כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע
אֱלֹהִים:

שני

And when the people saw that Moses delayed to come down from the mount, the people gathered themselves together unto Aaron, and said unto him: 'Up, make us a god who shall go before us; for as for this Moses, the man that brought us up out of the land of Egypt, we know not what is become of him.'

XXXII

וַיֵּרָא הָעָם כִּי־בִשֵּׁשׁ מֹשֶׁה
לִרְדֹּת מִן־הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם
עַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּמ
עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ
לְפָנֵינוּ כִּי־זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר
הֵעֵלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדָעְנוּ
מַה־הָיָה לוֹ:

XXXII

(17) וינפש. כתרגומו ונח, וכל לשון נופש הוא לשון נפש, שמשיב נפשו ונשימתו בהרגיעו מטורח המלאכה, ומי שכחוצ צו לא ייעץ ולא ייגע (ישעיה מ, כח), וכל פעלו במאמר הכתיב מנוחה לעצמו, לשגור האוזן מה שהיא יכולה לשמוע:
(18) ויתן אל משה וגר. אין מוקדם ומאוחר בתורה, מעשה העגל קודם לזווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי ב"ז נתמזו נשתצרו הלוחות, וציוס הכפורים נתראה הקצ"ה לישראל, ולמחרת התחילו נדצת המשכן והוקס באחד נציוסן. (ז"ע טובא, דילמא הכל כסדר, וזווי הקצ"ה למשה היה בארצעים ימים הראשונים, טרם עשות העגל, וקודם רדחו מההר עשו העגל, ומשה לא הגיד לישראל צווי המשכן עד למחרת יום הכפורים, שהיו ישראל מרואים להקצ"ה, וכן הוא צהדיא צוהר ויקהל, אשר על כן צווי הקצ"ה כתיב מאת כל איש, דהיינו גס ערצ רב, כמו שדרשו רבותינו ז"ל, איש איש, מלמד וכו', ומשה צציווי אמר לישראל, קחו מאתכם דייקא, ולא מערצ רב, לפי שהם גרמו צנוקין וק"ל): ככלתו, כתיב חסר, שנמסרה לו תורה צמתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה. דבר אחר, מה כלה מתקשטת צכ"ד קשטין, הן האמורים צספר ישעיה (ג, חכד), אף תלמיד חכם צריך להיות צקי צכ"ד ספרים: לדבר אחר. החקים והמשפטים צצואלה המשפטים: לדבר אחר. מלמד שהיה משה שומע מפי הגבורה, וחוזרין ושובין את ההלכה שניהם יחד: לחת. לחת כתיב, שהיו שמהן שוות:

(1) כי בשש משה. כתרגומו לשון איחור, וכן צשש קצצו (שופטים ה, כח), ויחילו עד צוש (ש, ג, כה), כי כשעלה משה להר אמר להם, לסוף ארצעים יום אני צא בתוך ו' שעות, כצצורים הם צאחות יום שעלה מן המנין הוא, והוא אמר להם שלמים, ארצעים יום וילינו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו, שהרי צו צציון עלה, נמאל יום ארצעים צשצעה עשר צצמוז, ציו צא השטן וערצצ את העולם, והראה דמות חשך ואפלה וערצצויא, לומר ודאי מת משה לכך צא ערצצויא לעולם, אמר להם מת משה צכצר צאו שש שעות ולא צא וכו', כדאיתא צמסכת שצת (פט). ואי אפשר לומר שלא טעו אללא ציוס המעוין, צין קודם חלות צין לאחר חלות, שהרי לא ירד משה עד יום המחרת, שנאמר וינשקומו מן הקדש ויעלו עלות: אשר ילכו לפנינו. אלהות הרצה איוו להם: כי זה משה האיש. כמין דמות משה הראה להם השטן, שנושאים אותו צצויר רקיע השמים: אשר העלנו מארץ מצרים. והיה מורה לנו דרך אשר נעלה צה, עתה צריכין אנו לאלהות אשר ילכו לפנינו:

- 2 And Aaron said unto them: 'Break off the golden rings, which are in the ears of your wives, of your sons, and of your daughters, and bring them unto me.'
- 3 And all the people broke off the golden rings which were in their ears, and brought them unto Aaron.
- 4 And he received it at their hand, and fashioned it with a graving tool, and made it a molten calf; and they said: 'This is thy god, O Israel, which brought thee up out of the land of Egypt.'
- 5 And when Aaron saw this, he built an altar before it; and Aaron made proclamation, and said: 'To-morrow shall be a feast to the LORD.'
- 6 And they rose up early on the morrow, and offered burnt-offerings, and brought peace-offerings; and the people sat down to eat and to drink, and rose up to make merry.
- וַיֹּאמֶר אֶל־הֶם אַהֲרֹן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי: לָנוֹתִי:
- וַיִּתְּפְּרוּ כָל־הָעָם אֶת־נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל־אַהֲרֹן:
- וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֲרֹט וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵעֲלֵינוּ מִמִּצְרָיִם:
- וַיֵּצֵא אַהֲרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לִפְנָיו וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה מָחָר:
- וַיִּשְׁכְּבוּ מִמָּחָרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וּשְׁתֹּי וַיִּקְמְצוּ לְצַחֵק: (פ)
- וַאֲקִדְמוּ בְיוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וַאֲסִיקוּ עֲלוֹן וְקָרִיבוּ נִכְסֵין וַאֲסַחֲר עֲמָא לְמִיכָל וּלְמִשְׁתֵּי וְקָמוּ לְחִיּוּבָא:

(2) באזני נשיכם. אמר אהרן כלכו, הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן, שמה יתעבז הדבר, ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמם: פרקו. לשון לווי, מגזרת פרק ליחיד, כמו זכרו מגזרת ברכ: (3) ויתפרקו. לשון פריקת משא, כשנטלו מאזניהם נמלאו הם מפורקים מנומיהם, דישקריי"ר בלע"ז (ענטלאזטעט): את נזמי. כמו מנומי, כמו קלאטי קאט העיר (שמות ט, כט), מן העיר: (4) ויצר אותו בחרט. יש לתרגמו בשני פנים, האחד ויצר לשון קשירה, בחרט לשון סודר, כמו והמטפחות והפריטים (ישעיה ג, כז), ויצר פקדים פקדי פקדי פקדי (מלכים ב, כג). והב' ויצר לשון צורה, בחרט כלי אומנות הצורפין שחורצין וחורטין צורות זבוב, כעט סופר החורט אותיות בלוחות ופנקסין, כמו וכתב עליו צחקר חנוש (ישעיה ח, א), וזהו שתרגם אונקלוס וצר יתיה צזיקא, לשון ציור, הוא, כלי אומנות שחורצין צו צבוב אותיות ושקדים שקורין בלע"ז ניי"ל (גראצשטיכל), ומוציפין על ידו חותמות: עגל מסכה. כיון שהשליכו לאור צפור, באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממזרים ועשאוהו כשפים, ויש אומרים מיכה היה שם, שיאל מתוך דמוסי בנין שנחמטין צו צמזרים (סנהדרין קא:), והיה צידו שם וטם, שכתב צו משה עלה שור עלה שור להעלות ארונו של יוסף מתוך נילוס, והשליכו לתוך הפור, ויאל העגל: מסכה. לשון מחכת. דבר אחר, קס"ה קנטרין זה היו צו, כגימטריא של מסכה: אלה אלהיך. ולא נאמר אלה אלהינו, מכאן שערב רב שעלו ממזרים הם שנקהל על אהרן והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו: (5) וירא אהרן. שהיה צו רוח חיים, שנאמר צמזמית שור אכל עש (תהלים קו, כ), וראה שהצליח מעשה שטן, ולא היה לו פה לדחות לגמרי: ויבן מזבחה. לדחות: ויאמר חג לה' מחר. ולא היום, שמה יבא משה קודם שיעבדוהו, וזה פשוטו. ומדרשו בויקרא רבה (י, ג), דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור צן אחותו שהיה מוכיחם והרגוהו, וזהו ויבן (לשון צינה) מזבח לפניו, ויבן מזבח לפניו, ועוד ראה ואמר מוטב שיתלה צי הסרחון ולא בהם, ועוד ראה ואמר, אם הם צונים את המזבח, זה מציא צרור וזה מציא אבן ונמלאת מלאכתן עשויה צבת אחת, מתוך שאני צונה אותו ומתעלל במלאכתו, צין כך וצין כך משה צא: חג לה'. כלכו היה לשמים, בטוח היה שיבא משה ויעבדו את המקום: (6) וישכימו. השטן ורזם כדי שיחטאו: לצחק. יש צמשמע הזה גלוי עריות, כמו שנאמר לזקק צי (צראשית לט, יז),

And the LORD spoke unto Moses: 7 'Go, get thee down; for thy people, that thou broughtest up out of the land of Egypt, have dealt corruptly;	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּךְ־רָד 7 כִּי שָׁתָה עַמֶּךָ אֲשֶׁר הֵעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
they have turned aside quickly out of the way which I commanded 8 them; they have made them a molten calf, and have worshipped it, and have sacrificed unto it, and said: This is thy god, O Israel, which brought thee up out of the land of Egypt.'	סֵרוּ מַהֲרָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר 8 צִוִּיתָם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לּוֹ וַיִּזְבְּחוּ־לּוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵעֵלוּנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
And the LORD said unto Moses: 'I 9 have seen this people, and, behold, it is a stiffnecked people.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רְאִיתִי 9 אֶת־הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עַם־קָשֶׁה־ עֲרָף הוּא:
Now therefore let Me alone, that 10 My wrath may wax hot against them, and that I may consume them; and I will make of thee a great nation.'	וְעַתָּה הַנִּיחָה לִּי וַיַּחֲרֹאֲפִי 10 בָהֶם וַאֲכַלֶּם וְאָעִשָׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל:
And Moses besought the LORD his God, and said: 'LORD, why doth II Thy wrath wax hot against Thy people, that Thou hast brought forth out of the land of Egypt with great power and with a mighty hand?	וַיַּתַּל מֹשֶׁה אֶת־פָּנָיו יְהוָה אֱלֹהָיו II וַיֹּאמֶר לְמַה יְהוָה יַחֲרֶה אַפֶּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה:
Wherefore should the Egyptians speak, saying: For evil did He bring 12 them forth, to slay them in the mountains, and to consume them from the face of the earth? Turn from Thy fierce wrath, and repent of this evil against Thy people.	לְמַה יֹּאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר 12 בָּרָעָה הוֹצִיאָם לְהָרֹג אֹתָם בְּהָרִים וּלְכַלֹּתָם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ:

ושפיכות דמים, כמו שנאמר יקומו נא הנערים וישחקו לפניו (שמואל ב, ז, יד), אף כאן נהרג חור:
(7) וידבר. לשון קושי הוא, כמו וידבר ארס קשות (בראשית מז, ז): לך רד. רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא
בשצילם (ברכות לז), באותה שעה נחנדה משה מפי בית דין של מעלה: שחת עמך. שחת העם לא נאמר, אלא עמך, ערצ
רצ שקבלת מעמך וג' יירחם, ולא נמלכת זי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו:
(9) קשה עורף. מחזירין קשי ערפם לגד מוכיחיהם וממאנים לשמוע:
(10) הניחה לי. עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי
בז, שאם יתפלל עליהם לא יכלם (שמו"ר מז, י):
(11) למה ה' יחרה אפך. כלום מתקנא אלא חכם צחכם, גבור צבצור:
(12) והנחם. התעשת מחשבה אחרת להיטיב להם: על הרעה. אשר חשבת להם:

Remember Abraham, Isaac, and Israel, Thy servants, to whom Thou didst swear by Thine own self, and saidst unto them: I will multiply your seed as the stars of heaven, and all this land that I have spoken of will I give unto your seed, and they shall inherit it for ever.'	זָכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֻכָּה אֶת־זֶרְעֶכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֶן לְזֶרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעַלְמִם:	13
And the LORD repented of the evil which He said He would do unto His people.	וַיִּנָּחֵם יְהוָה עַל־הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: (פ)	14
And Moses turned, and went down from the mount, with the two tables of the testimony in his hand; tables that were written on both their sides; on the one side and on the other were they written.	וַיָּפֶן וַיֵּרָד מֹשֶׁה מִן־הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מִשְׁנֵי עֲבְרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים:	כה
And the tables were the work of God, and the writing was the writing of God, graven upon the tables.	וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הָמָּה וְהַמְּכָתֵב מְכָתֵב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל־הַלַּחַת:	16
And when Joshua heard the noise of the people as they shouted, he said unto Moses: 'There is a noise of war in the camp.'	וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעָם בָּרָעָה וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה:	17
And he said: 'It is not the voice of them that shout for mastery, neither is it the voice of them that cry for being overcome, but the noise of them that sing do I hear.'	וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוּת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוּת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוּת אֲנָכִי שָׁמַע:	18

(13) זכור לאברהם. אם עצרו על עשרת הדצרות, אזרהם אזיהם נחנסה צעשר נסיונות ועדיין לא קבל שכר, תנהו לו ויאלו עשר צעשר: לאברהם ליצחק ולישראל. אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו להשרף עליך צאור כשדים, אם להריגה, זכור ליצחק שפלט נוארו לעקידה, אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן (שמו"ר מד, ה), ואם אינן נזולין בזכותן, מה אחת אומר לי ואעשה אותך לגוי גדול, ואם כסא של שלש רגלים אינו עומד לפניך צעשת כעסך, קל וחומר לכסא של רגל אחד (צרכות לב). אשר נשבעת להם כך. לא נצבעת להם צדצר שהוא כלה, לא צשמים ולא צארך, לא צהרים ולא צגצעות, אלא כך, שאתה קיים וצצועתך קיימת לעולם, שנאמר צי נצצעטי נאס ה' (צראשית כב, טז), וליצחק נאמר, וְאֶקְיַמְתִּי אֶת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָשָׂעַמְתִּי לְאַצְקָהָם אֲצִידָה (שם כו, ג), וליעקב נאמר אֲנִי אֵל שְׂדֵי פָרָה וְרָצָה (שם לה, יא), נצצע לו צאל שדי: (15) משני עבריהם. היו האותיות נקראות, ומעשה נסים היה (צצת קד):

(16) מעשה אלהים המה. כמשמעו, הוא צצצודו עשאן. דצר אחר, כאדם האומר לחצרו כל עסקיו של פלוני צמלאכה פלונית, כך כל צעשועיו של הקצ"ה צמורה: חרות. לשון חרט וחרט אחד הוא, שניהם לשון חיקוק, אנטליי"ר צלע"ו (איינשניידען):

(17) ברעה. צהריעו, שהיו מריעים ושמחים ונחמקים:

(18) אין קול ענות גבורה. אין קול הזה נראה קול עניית גצורים הנעקים נחמן, ולא קול חלשים שצועקים וי, או ניסה:

19 And it came to pass, as soon as he came nigh unto the camp, that he saw the calf and the dancing; and Moses' anger waxed hot, and he cast the tables out of his hands, and broke them beneath the mount.	וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֵגֶל וּמַחֲלֵת וַיִּחַר־אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת־הַלְּחָת וַיִּשְׁבֶּר אֹתָם תַּחַת הָהָר׃	19 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֵגֶל וּמַחֲלֵת וַיִּחַר־אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת־הַלְּחָת וַיִּשְׁבֶּר אֹתָם תַּחַת הָהָר׃
20 And he took the calf which they had made, and burnt it with fire, and ground it to powder, and strewed it upon the water, and made the children of Israel drink of it.	וַיִּקַּח אֶת־הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר־דָּק וַיִּזֶר עַל־פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׁק אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃	20 וַיִּקַּח אֶת־הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר־דָּק וַיִּזֶר עַל־פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׁק אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
21 And Moses said unto Aaron: 'What did this people unto thee, that thou hast brought a great sin upon them?'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן מַה עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי־הִבֵּאתָ עָלֵיו חַטָּאת גְּדוֹלָה׃	21 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן מַה עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי־הִבֵּאתָ עָלֵיו חַטָּאת גְּדוֹלָה׃
22 And Aaron said: 'Let not the anger of my lord wax hot; thou knowest the people, that they are set on evil.	וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן לֹא יִתְקַף רוּחֲךָ דְּרַבּוֹנִי אֵת יַדְעֵת יֵת עֲמָא אַרִי בְּבִישׁ הוּא׃	22 וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־יְיָ אֵף אֲדֹנָי אֲתָה יַדְעֵת אֶת־הָעָם כִּי בָרַע הוּא׃
23 So they said unto me: Make us a god, which shall go before us; for as for this Moses, the man that brought us up out of the land of Egypt, we know not what is become of him.	וַיֹּאמְרוּ לִי עֲבִיד לָנָא דְּחִלָּן דִּיהִכּוּן קְדַמָּנָא אַרִי דִּין מֹשֶׁה גּוֹבְרָא דְּאִסְקָנָא מֵאֲרַעָא דְּמִצְרַיִם לֹא יָדַעְנָא מַה הָיָה לֵיה׃	23 וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי־זָהוּ מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵעֲלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מַה־הָיָה לוֹ׃
24 And I said unto them: Whosoever hath any gold, let them break it off; so they gave it me; and I cast it into the fire, and there came out this calf.	וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי זָהָב הִתְפָּקּוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וַאֲשַׁלְכֵהוּ בָאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה׃	24 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי זָהָב הִתְפָּקּוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וַאֲשַׁלְכֵהוּ בָאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה׃
25 And when Moses saw that the people were broken loose—for Aaron had let them loose for a derision among their enemies—	וַיֵּרָא מֹשֶׁה יֵת עֲמָא אַרִי בְּטִיל הוּא אַרִי בְּטִילָנוּן אַהֲרֹן לְאִסְבוּתָהוֹן שׁוּם בִּישׁ לְדָרְיָהוֹן׃	25 וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי־פָרַעַה אַהֲרֹן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם׃

קול ענות. קול חרופין וגדופין, המענין את נפש שומעין כשנאמרין לו: (19) וישלך מידו וגר. אמר, מה פסח שהוא אחד מן המלות, אמרה תורה כל זן נכר לא יאכל צו, התורה כולה כאן, וכל ישראל מומרים ואחננה להם: תחת ההר. לרגלי ההר:

(20) ויזר. לשון נפון, וכן יזרה על נוה גפרית (איז ית, טו), וכן פי חָס מִזְרָה קָשָׁת (משלי א, יז), שזרין זה דגן וקטניות: וישק את בני ישראל. נחמין לצדקס כסוטות, שלש מימות נדונו שם, אס יש עדים והתראה, צסיף, כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובין, עדים בלא התראה, במגפה, שנאמר ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה, בהדרוקן (יומא סו:), שצדקוס המיס ונצו צטניהם:

(21) מזה עשה לך העם. כמה יסורים סבלת שיסרוך עד שלא תביא עליהם חטא זה:

(22) כי ברע הוא. דרך רע הם הולכין ממיד, ובנסיונות לפני המקום:

(24) ואמר להם. דבר אחד, למי זה צד, והם מהרו והתפרקו ויתנו לי: ואשלכהו באש. ולא ידעתי שיצא העגל הזה, ויאל:

26 then Moses stood in the gate of the camp, and said: 'Whoso is on the LORD'S side, let him come unto me.' And all the sons of Levi gathered themselves together unto him.	וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בַּשַּׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִן דִּחְלִיא דִּי יִתֵּן לִנְפְשִׁי וְאַתְּנִישׁוּ לִנְפְשִׁי כָּל בְּנֵי לֵוִי:	26 וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בַּשַּׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִן דִּחְלִיא דִּי יִתֵּן לִנְפְשִׁי וְאַתְּנִישׁוּ לִנְפְשִׁי כָּל בְּנֵי לֵוִי:
27 And he said unto them: 'Thus saith the LORD, the God of Israel: Put ye every man his sword upon his thigh, and go to and fro from gate to gate throughout the camp, and slay every man his brother, and every man his companion, and every man his neighbour.'	וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימוּ אִישׁ-חֶרֶב עַל-יָרְכּוֹ עִבְדוּ וְשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה וְהָרְגוּ אִישׁ-אֶת-אָחִיו וְאִישׁ-אֶת-רֵעֵהוּ וְאִישׁ-אֶת-קָרְבּוֹ:	27 וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימוּ אִישׁ-חֶרֶב עַל-יָרְכּוֹ עִבְדוּ וְשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה וְהָרְגוּ אִישׁ-אֶת-אָחִיו וְאִישׁ-אֶת-רֵעֵהוּ וְאִישׁ-אֶת-קָרְבּוֹ:
28 And the sons of Levi did according to the word of Moses; and there fell of the people that day about three thousand men.	וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-לֵוִי כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן-הָעָם בְּיוֹם הַהוּא כֶּשֶׁלֶשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ:	28 וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-לֵוִי כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן-הָעָם בְּיוֹם הַהוּא כֶּשֶׁלֶשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ:
29 And Moses said: 'Consecrate yourselves to-day to the LORD, for every man hath been against his son and against his brother; that He may also bestow upon you a blessing this day.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְרִיבוּ יָדֵיכֶם יוֹמָא דִּין קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ אֲרִי גֹבֵר בְּבָרִיָּה וּבְאָחֻוּי וּלְאִיתָאָה עָלֵיכֶם יוֹמָא דִּין בִּרְכָן:	29 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מְלֵאוּ יָדְכֶם הַיּוֹם לַיהוָה כִּי אִישׁ בִּבְנוֹ וּבְאָחֻיו וּלְתַת עָלֵיכֶם הַיּוֹם בִּרְכָה:
30 And it came to pass on the morrow, that Moses said unto the people: 'Ye have sinned a great sin; and now I will go up unto the LORD, peradventure I shall make atonement for your sin.'	וַהֲיָה בְּיוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְעָמָא אַתּוֹן חֲבַתּוֹן חוּבָא רַבָּא וְכַעַן אֶסֶק לְקָדָם יְיָ מָאָם אַכְפַּר עַל חוּבֵיכֶם:	30 וַיְהִי מִמָּחָרָת וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַתֶּם חָטֵאתֶם חֲטָאתָה גְדֹלָה וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֶל-יְהוָה אוֹלִי אַכְפְּרָה בְּעַד חֲטֵאתְכֶם:
31 And Moses returned unto the LORD, and said: 'Oh, this people have sinned a great sin, and have made them a god of gold.	וַתָּב מֹשֶׁה לְקָדָם יְיָ וַיֹּאמֶר בְּכַעַן חָב עָמָא הָדִין חוּבָא רַבָּא וְכַעַדוֹ לַהוֹן דִּחְלָן דְּדָהָב:	31 וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנָּה חֲטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאתָה גְדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִי זָהָב:

- (25) פרוע. מגולה, נחגלה שמנו וקלנו, כמו ופרע את ראש האשה (צמדזר ה, יח): לשמצה בקמיהם. להיות להם הדבר הזה לגנות צפי כל הקמים עליהם:
- (26) מי לדי אלי. יבא אלי: בני לוי. מכאן שכל השצט כשר (יומא שס):
- (27) כה אמר וגו'. והיכן אמר, וזה לאלהים יתקם (שמות כז, יט), כך שנויה צמכילתא (פסחא פ"ז): אחיו. מאמו, והוא ישראל:
- (29) מלאו ידכם. אתם ההורגים אותם, דצזר זה תחנכו להיות כהנים למקום: כי איש. מכס ימלא ידו צנו ובאחיו:
- (30) אכפרה בעד חטאתכם. אשים כופר וקנוח וסתימה לנגד חטאתכם, להצדיל צניכס וצין החטא:
- (31) אלהי זהב. אתה הוא שגרמת להם, שהשפעת להם זהב וכל חפצם, מה יעשו שלא יחטאו (יומא פו: ברכות לז.). משל למלך, שהיה מאכיל ומשקה את צנו ומקשטו, וחולה לו כים צווארו ומעמידו צפתח בית זונות, מה יעשה הצן שלא יחטא (ברכות שס):

32 Yet now, if Thou wilt forgive their sin—; and if not, blot me, I pray Thee, out of Thy book which Thou hast written.'	וְעַתָּה אִם־תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם־ אֵין מַחְנִי נָא מִסִּפְרֶךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: וְכַעַן אִם שִׁבַּקְתָּ לְחַוְּבֵיהוֹן וְאִם לֹא מַחְנִי כַּעַן מִסִּפְרֶךָ דְּכַתְבָּתָּ:	32 וְעַתָּה אִם־תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם־ אֵין מַחְנִי נָא מִסִּפְרֶךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ:
33 And the LORD said unto Moses: 'Whosoever hath sinned against Me, him will I blot out of My book.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר חָטָא־לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי: וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה מִן דְּחָב קִדְמִי אֶמְחִינִיה מִסִּפְרִי:	33 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר חָטָא־לִי אֶמְחֶנּוּ מִסִּפְרִי:
34 And now go, lead the people unto the place of which I have spoken unto thee; behold, Mine angel shall go before thee; nevertheless in the day when I visit, I will visit their sin upon them.'	וְעַתָּה לֵךְ וְנָתַתָּ אֶת־הָעָם אֶל־ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לִפְנֶיךָ וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקְדִתִּי עֲלֵהֶם חַטָּאתָם: וְכַעַן אֵיזִיל דְּבַר יְת עִמָּא לְאַתְרָא דְּמִלְלִית לָךְ הָא מַלְאָכִי יְהִי קִדְמָךְ וּבְיוֹם אֶסְעָרוּתִי וְאֶסְעַר עֲלֵיהוֹן חַוְּבֵיהוֹן:	34 וְעַתָּה לֵךְ וְנָתַתָּ אֶת־הָעָם אֶל־ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לִפְנֶיךָ וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקְדִתִּי עֲלֵהֶם חַטָּאתָם:
35 And the LORD smote the people, because they made the calf, which Aaron made.	וַיִּגַּף יְהוָה אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָעֵגֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אַהֲרֹן: וּמָחָא יי יְת עִמָּא עַל דְּאַשְׁתַּעֲבָדוּ לְעֵגֹל דְּעַבַד אַהֲרֹן:	35 וַיִּגַּף יְהוָה אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָעֵגֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אַהֲרֹן: (ס)
XXXIII And the LORD spoke unto Moses: 'Depart, go up hence, thou and the people that thou hast brought up out of the land of Egypt, unto the land of which I swore unto Abraham, to Isaac, and to Jacob, saying: Unto thy seed will I give it—	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵךְ עֲלֵה מִזֶּה אֶתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֵלִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־ הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְוָרְעָה אֶתְנַנָּה: וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה אֵיזִיל סָק מִכָּא אֶת וְעִמָּא דְּאַסִּיקְתָּא מֵאֶרֶעא דְּמִצְרַיִם לְאֶרֶעא דְּקִימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְמִימַר לְבָנְךָ אֶתְנַנָּה:	XXXIII וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵךְ עֲלֵה מִזֶּה אֶתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֵלִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־ הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְוָרְעָה אֶתְנַנָּה:
2 and I will send an angel before thee; and I will drive out the Canaanite, the Amorite, and the Hittite, and the Perizzite, the Hivite, and the Jebusite—	וְאֶשְׁלַח קִדְמָךְ מַלְאָכָא וְאֶתְרִיף יְת כְּנַעֲנָאִי אֲמֹרִי וְחִתִּי וּפְרִזִּי חִוִּי וְיִבְסָאִי: וְאֶשְׁלַח גְּרִשְׁתִּי וְגִרְשֵׁתִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הָאֲמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבֹּסִי:	2 וְאֶשְׁלַח קִדְמָךְ מַלְאָכָא וְגִרְשֵׁתִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הָאֲמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבֹּסִי:
3 unto a land flowing with milk and honey; for I will not go up in the midst of thee; for thou art a stiffnecked people; lest I consume thee in the way.'	לְאֶרֶע עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבַשׁ אֲרִי לֹא אֶסְלִיךְ שְׁכִינָתִי מִבִּינְךָ אֲרִי עִם קָשִׁי קָדֵל אֶת דְּלִמָּא אֲשִׁיצִינְךָ בְּאוֹרְחָא: אֶל־אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם־קָשֵׁה־עַרְףְּ אֶתָּה פֶּן־אֶכְלֶךָ בְּדֶרֶךְ:	3 אֶל־אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם־קָשֵׁה־עַרְףְּ אֶתָּה פֶּן־אֶכְלֶךָ בְּדֶרֶךְ:

- (32) ועתה אם תשא חטאתם. הרי טוב, איני אומר לך מחני: ואם אין מחני. וזה מקרא קצר, וכן הרצה: מספרך. מכל התורה כולה, שלא יאמרו עלי שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים:
- (34) אל אשר דברתי לך. יש כאן לך אלל דבור במקום אליך, וכן לדבר לו על אדוניהו (מלכים-א ז, יט): הנה מלאכי. ולא אני: וביום פקדי וגו'. עשה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עס שאר העונות, ואין פורענות צאה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:
- (35) ויגוף ה' את העם. מיחה זידי שמים, לעדים צלל התראה:
- (1) לך עלה מזה. ארץ ישראל גבוה מכל הארצות, לכן נאמר עלה. דבר אחר, כלפי שאמר לו בשעת הכעס לך רד, אמר לו בשעת רצון לך עלה: אתה והעם. כאן לא אמר ועמך:
- (2) וגרשתי את הכנעני וגו'. ששה אומות הן, והגרשתי עמד ופנה מפניהם מאליו:

- 4 And when the people heard these evil tidings, they mourned; and no man did put on him his ornaments.
- 4 וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת־הַדְּבָר הַרָּע הַזֶּה וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא־שָׂתוּ אִישׁ עָדָיו עָלָיו:
- And the LORD said unto Moses: 'Say unto the children of Israel: Ye are a stiffnecked people; if I go up into the midst of thee for one moment, I shall consume thee; therefore now put off thy ornaments from thee, that I may know what to do unto thee.'
- 5 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמַר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם עַם־קָשֶׁה־עֹרֶף רָגַע אֶחָד אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ וְכִלִּיתִיךָ וְעַתָּה הוֹרֵד עִדְיֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאִדְעָה מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ:
- 6 And the children of Israel stripped themselves of their ornaments from mount Horeb onward.
- 6 וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֲדֵיהֶם מִהָר הַחֹרֵב:
- Now Moses used to take the tent and to pitch it without the camp, afar off from the camp; and he called it The tent of meeting. And it came to pass, that every one that sought the LORD went out unto the tent of meeting, which was without the camp.
- 7 וּמֹשֶׁה יָקַח אֶת־הָאֹהֶל וַנִּטְהַר לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן־הַמַּחֲנֶה וַקְרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד וַהֲיָה כָּל־מִבְקֵשׁ יְהוָה יֵצֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:
- 8 And it came to pass, when Moses went out unto the Tent, that all the people rose up, and stood, every man at his tent door, and looked after Moses, until he was gone into the Tent.
- 8 וַהֲיָה כַּצָּאת מֹשֶׁה אֶל־הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל־הָעָם וַיִּנָּצְבוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ וַהֲבִיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד־בָּאוּ הָאֹהֶלָה:

(3) אל ארץ זבת חלב ודבש. אני אומר לך להעלותם: כי לא אעלה בקרבך. לכן אני אומר לך ושלחתי לפניך מלאך: כי עם קשה עורף אתה. וכשכניתי צקצכס ואחס ממרים צי, מרצה אני עליכם זעם: אבלך. לשון כליון:

(4) הדבר הרע. שאין השכינה שורה ומהלכת עמם: איש עדין. כחרים שניתנו להם צחורצ כשאמרו נעשה ונשמע (שבת פח):

(5) רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך. אם אעלה צקצצק ואחס ממרים צי צקציות ערפכס, אזעוס עליכם רגע אחד, שהוא שיעור זעמי, שנאמר צָי קָמַעַט רָגַע עַד יַעֲצֹר זָעַם (ישעיה כו, כ), ואכלה אחכס, לפיכך טוֹב לָכֵס שֶׁאֶשְׁלַח מִלֶּאךְ: ועתה. פורענות זו תלקו מיד, שמורידו עדיכס מעליכס: ואדעה מֶה אֶעֱשֶׂה לָךְ. צפקודת שאר העון, אני יודע מה שצלצי לעשות לך:

(6) את עדים מהר חורב. את הָעָדִי שֶׁהִיא צידס מהר חורב:

(7) ומשה. מאותו עון והללה. יקח את האהל. לשון הווה הוא, לוקח אהלו וגוטהו מחוץ למחנה, אמר, מנודה לרצ מנודה לתלמיד: הרחק. אלפים אמה, כענין שנאמר אֵךְ רְחוֹק יְהִיֶּה צִינִיקָס וַצִּינוּ קָלִיפִּיס: אִמָּה צִמְדָּה (יהושע ג, ד): וקרא לו. והיה קורא לו אהל מועד, הוא בית ועד למצקשי תורה: כל מבקש ה'. מכאן למצקש פני זקן, כמקבל פני שכינה: יצא אל אהל מועד. כמו יוצא. דבר אחר והיה כל מצקש ה', אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכינה, חצריהם אומרים להם הרי הוא צאהלו של משה:

9 And it came to pass, when Moses entered into the Tent, the pillar of cloud descended, and stood at the door of the Tent; and [the LORD] spoke with Moses.	וַהֲיָה כִּבְּאֵ מֹשֶׁה הָאֹהֶלָה יֵרֵד עֲמוּד הָעֲנָן וְעַמֹּד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם־מֹשֶׁה:	9 וַהֲיָה כִּבְּאֵ מֹשֶׁה הָאֹהֶלָה יֵרֵד עֲמוּד הָעֲנָן וְעַמֹּד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם־מֹשֶׁה:
10 And when all the people saw the pillar of cloud stand at the door of the Tent, all the people rose up and worshipped, every man at his tent door.	וְרָאָה כָּל־הָעָם אֶת־עַמֹּד הָעֲנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם וַהֲשִׁתָּחוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלֹו:	10 וְרָאָה כָּל־הָעָם אֶת־עַמֹּד הָעֲנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם וַהֲשִׁתָּחוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלֹו:
II And the LORD spoke unto Moses face to face, as a man speaketh unto his friend. And he would return into the camp; but his minister Joshua, the son of Nun, a young man, departed not out of the Tent.	וּמִמָּלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה מִמָּלִל עִם מִמָּלִל כְּמֵא דִּמְלִיל גּוֹבְרָא עִם חֲבֵרִיה וְתַאֲיִב לְמִשְׁרִיתָא וּמִשְׁמִינִיָּה יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון עוֹלִימָא לָא עָדִי מִגּוֹ מִשְׁכָּנָא:	II וְדִבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל־הַמַּחֲנֶה וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון זָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל: (פ)
12 And Moses said unto the LORD: 'See, Thou sayest unto me: Bring up this people; and Thou hast not let me know whom Thou wilt send with me. Yet Thou hast said: I know thee by name, and thou hast also found grace in My sight.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ חֲזִי דַאֲתָּ אַתָּה אֹמֵר לִי אֲסִיק יְת עַמָּא הַדִּין וְאַתָּה לֹא אוֹדְעַתְנִי יְת דִּתְשַׁלַּח עָמִי וְאַתָּה אֹמֶרְתָּ רַבִּיתְךָ בְּשׁוּם וְאַף אֲשַׁכְּחָתָא רַחֲמִין קִדְמִי:	שלישי וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה רְאֵה אַתָּה אֹמֵר אֵלַי הֵעַל אֶת־הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֵת אֲשֶׁר־תְּשַׁלַּח עִמִּי וְאַתָּה אֹמֶרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְּשֵׁם וְגַם־מִצָּאתָ חֵן בְּעֵינַי:

(8) והיה. לשון הווה: כצאת משה מן המחנה. ללכת אל האהל: יקומו כל העם. עומדים מפניו, ואין יושבין עד שנתכסה מהם: והביטו אחרי משה. לשבח, אשר ילוד אשה שכן מוצטח שהשכינה תכנסם אחרי לפתח אהליו: (9) ודבר עם משה. כמו ומדבר עם משה. תרגומו ומתמלל עם משה, שהוא כבוד השכינה, כמו וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר 1, פט), ואינו קורא מדבר אליו, כשהוא קורא מדבר פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו, וההדיוט שומע מאליו, וכשהוא קורא מדבר, משמע שהמלך מדבר עם ההדיוט: (10) והשתחוּ. לשכינה:

(11) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. ומתמלל עם משה: ושב אל המחנה. לאחר שנדבר עמו, היה שז משה אל המחנה, ומלמד לזקנים מה שלמד, והדבר הזה נהג משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר, שהרי בשצעה עשר בתמוז נשתצרו הלוחות (תענית כח:), וזי"ח שרף את העגל ודן את החוטאים, וזי"ט עלה, שנאמר ויהי ממחרת ויאמר משה אל ה' (שמות 32, ל), ועשה שם ארבעים יום וצקש רחמים, שנאמר ואתנפל לפני ה' וגו' (דברים 10, יח), ובראש חדש אלול נאמר לו ועלית בצקר אל הר סיני, לקבל לוחות האחרונות, ועשה שם מ' יום, שנאמר בהם ואלכזי עמדתי צהר פְּמִים הרִאשונים וגו' (שם 1, י), מה הראשונים בראון אף האחרונים בראון, אמור מעתה, אמנעיים היו צבעם. ב' צחשירי נתרצה הקד"ה לישראל בשמחה וצלצ שלם, ואמר לו למשה קלקטי פֶּדְרִיךְ, ומסר לו לוחות אחרונות, וירד והתחיל לזוותן על מלאכת המשכן, ועשהו עד אחד צניסן, ומשהוקם לא נדבר עמו עוד, אלא מאהל מועד: ושב אל המחנה. תרגומו וקָם לְמִשְׁרִיתָא, לפי שהוא לשון הווה, וכן כל הענין, וראה כל העם וחזן, ונצבו וקיימין. והביטו, ומסתכלין. והשתחוּ, וקִגְדִין. ומדרשו, ודבר ה' אל משה שישוב אל המחנה, אמר לו אני צבעם ואתה צבעם, אם כן מי יקרבם:

(12) ראה אתה אומר אלי. ראה, תן עיניך ולבך על דברך, אתה אומר אלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו', ואשר אמרת לי הגה אֲנִי שְׁלַח מִלֶּאֱךָ (שמות כג, כ), אינן הודעה, שאין אני חפץ בה: ואתה אמרת ידעתך בשם. הכרתין מאשר בני אדם בשם חשיבות, שהרי אמרת לי הגה אֲנִי שְׁלַח מִלֶּאֱךָ אֲלֵיךָ צַעַב הָעֵקֶן וגו' וגם צֶךְ יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם (שם יט, ט):

- 13 Now therefore, I pray Thee, if I have found grace in Thy sight, show me now Thy ways, that I may know Thee, to the end that I may find grace in Thy sight; and consider that this nation is Thy people.'
 ועתה אם־נא מָצאתי חן בְּעֵינֶיךָ הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת־דְּרָכְךָ וְאֶדְעֶךָ לְמַעַן אֲמַצֶּא־חֵן בְּעֵינֶיךָ וְרָאֵה כִּי עַמְּךָ הִנְּנִי הַזֶּה:
- 14 And He said: 'My presence shall go with thee, and I will give thee rest.'
 וַיֹּאמֶר פָּנִי יֵלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לְךָ:
- 15 And he said unto Him: 'If Thy presence go not with me, carry us not up hence.'
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם־אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אֶל־תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה:
- 16 For wherein now shall it be known that I have found grace in Thy sight, I and Thy people? is it not in that Thou goest with us, so that we are distinguished, I and Thy people, from all the people that are upon the face of the earth?'
 וּבַמָּהוּ יוֹדַע אֲפֹא כִּי־מָצאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעַמְּךָ הַלּוֹא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ וּנְפַלְיֵנוּ אֲנִי וְעַמְּךָ מִכָּל־הָעָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: (פ)
- 17 And the LORD said unto Moses: 'I will do this thing also that thou hast spoken, for thou hast found grace in My sight, and I know thee by name.'
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה גַם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֲעֲשֶׂה כִּי־מָצאתִי חֵן בְּעֵינִי וְאֶדְעֶךָ בְּשֵׁם:
- 18 And he said: 'Show me, I pray Thee, Thy glory.'
 וַיֹּאמֶר הִרְאֵנִי נָא אֶת־כְּבוֹדְךָ:
- 19 And He said: 'I will make all My goodness pass before thee, and will proclaim the name of the LORD before thee; and I will be gracious to whom I will be gracious, and will show mercy on whom I will show mercy.'
 וַיֹּאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:
- 19 וַיֹּאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

(13) ועתה. אם אמת שמצאתי חן בעיניך, הודיעני נא את דרכיך, מה שבר אהה נותן למוצאי חן בעיניך: ואדעך למען אמצא חן בעיניך. ואדע בזו מדת תגמוליך, מה היא מציאת חן שמצאתי בעיניך, ופתרון למען אמצא חן, למען אכיר כמה שבר מציאת חן: וראה כי עמך הגוי הזה. שלא תאמר ואעשה אותך לגוי גדול, ואת אלה תעזוב, ראה כי עמך הם מקדם, ואם זהם תמאס, איני סומך על היוצאים מחלצי שיתקיימו, ואת תשלום השכר שלי בעם הזה תודיעני. ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות (ז), ואני ליישב המקראות על אופניהם ועל סדרם באתי:

(14) ויאמר פני ילכו. כתרוממו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך, כמו ופניך הלכים בקרב (שמואל ב' יז, יא):

(15) ויאמר אליו. זו אני חפץ, כי על ידי מלאך אל תעלנו מזה:

(16) ובמה יודע אפוא. יודע מציאת חן, הלא בלכתך עמנו, ועוד דבר אחר אני שואל ממך, שלא תשרה שכינתך עוד על אומות עובדי אלילים: ונפלינו אני ועמך. ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם, כמו והפלה ה' צין מקנה ישראל וגו' (שמות ט, ז):

(17) גם את הדבר הזה. שלא תשרה שכינתי עוד על עובדי אלילים אעשה, ואין דבריו של בלעם הרשע על ידי שריית שכינה, אלא נופל וגלוי עינים, כגון ואלו דבר יגב (איוב ד, ז), שומעים על ידי שליח:

(18) ויאמר הראני נא את כבודך. ראה משה שהיה עת רצון ודבריו מקובלים, והוסיף לשאול להראותו מראית כבודו:

20	And He said: 'Thou canst not see My face, for man shall not see Me and live.'	וַיֹּאמֶר לֹא תִכּוֹל לִמְחֹזֵי יַת אִפִּי שְׂכִינָתִי אֲרִי לֹא יִחְזִינִי אִנְשָׁא וְיִתְקִיִּים:	וַיֹּאמֶר לֹא תִכּוֹל לִרְאֹת אֶת-פָּנַי כִּי לֹא-יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחָי:	20
21	And the LORD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.	וַיֹּאמֶר יְיָ הֵא אֶתֶר מְתוּשֶׁן קִדְמִי וְתִתְעַתֵּד עַל טֶנֶּקְרָא:	וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה מָקוֹם אֵתִי וּנִצַּבְתָּ עַל-הַצּוּר:	21
22	And it shall come to pass, while My glory passeth by, that I will put thee in a cleft of the rock, and will cover thee with My hand until I have passed by.	וְיִהְיֶה בְּעֵבֶר כַּבְּדִי וְשִׁמְתִּיךָ בְּמַעֲרַת טֶנֶּקְרָא וְאֶגִּין בְּמִימְרִי עֲלֶיךָ עַד דְּאֶעְבֵּר:	וְיִהְיֶה בְּעֵבֶר כַּבְּדִי וְשִׁמְתִּיךָ בְּמַעֲרַת הַצּוּר וְשִׁפְתִּי כַּפִּי עֲלֶיךָ עַד-עֲבָרִי:	22
23	And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen.'	וְאֶעֱדִי יַת דְּבַרְתָּ יְקָרִי וְתִחְזִי יַת דְּבַתְרִי וְדִקְדָּמִי לֹא יִתְחַזֵּן:	וְהִסְרֹתִי אֶת-כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת-אֲחֵרִי וּפָנַי לֹא יִרְאוּ: (פ) (ספּק פּרשׁה סתומה בכּתּר ארם צובה)	23
XXXIV	And the LORD said unto Moses: 'Hew thee two tables of stone like unto the first; and I will write upon the tables the words that were on the first tables, which thou didst break.	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה פֶּסֶל לֶךְ תִּרְיִן לוֹחֵי אֲבָנִיָּא כְּקִדְמָאִי וְאִכְתּוּב עַל לוֹחֵיָא יַת פְּתֻגְמֵיָא דְּהָווּ עַל לוֹחֵיָא קִדְמָאִי דְּתִבְרַתָּא:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פֶּסֶל-לֶךְ שְׁנֵי-לִחֹת אֲבָנִים כְּרֵאשִׁינִים וְכִתְבְּתִי עַל-הַלְּחֹת אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-הַלְּחֹת הָרִאשִׁינִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ:	חמישי כה

(19) ויאמר אני אעביר וגו'. הגיעה שעה שתראה כצודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רואה ואריך ללמדך סדר חפלה, שכשנזכרת לבקש רחמים על ישראל, הזכרת לי זכות אבות, כסבור אחת שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה, אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הנור, ואחת לפון צמעה: וקראתי בשם ה' לפניך. ללמדך סדר בקשת רחמים, אף אם תכלה זכות אבות. וכסדר זה שאתה רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות (ראש השנה יז), הוי מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכירו לפני רחום וחנון, יהיו נענים, כי רחמי לא כלים: וחנוני את אשר אהון. אותן פעמים שארשה לחון: ורחמתי. עת שאחפון לרחם. עד כאן לא הבטיחו אלא עתים אענה ועתים לא אענה, אבל בשעת מעשה אמר לו הנה קנתי פְּתִי, הבטיחו שאין חוזרות ריקם (שס):

(20) ויאמר לא תוכל וגו'. אף כשאעביר כל טובי על פניך, איני נותן לך רשות לראות את פני: (21) הנה מקום אתי. זהר אשר אני מדבר עמך תמיד, יש מקום מוכן לי לזרכך שאטמינך שם שלא תזוק, ומשם תראה מה שתראה, זו פשוטו. ומדרשו, על מקום שהשכינה שם מדבר, ואומר המקום אתי ואינו אומר אני במקום, שהקצ"ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו:

(22) בעבור כבודי. כשאעזור לפניך: בנקרת הצור. כמו העיני הַלְּגָשִׁים הָהֵם פְּנֵקֶר (צמדצר טז, יד), יקרוץ עקצי נסל (משליל, יז), אֶלֶּי קָרָתִי וְשִׁתִּיתִי מִיָּס (ישעיה לז, כה), גזרה אחת להם: נקרת הצור. כריית הנור: ושכותי כפי. מכאן שנחנה רשות למחבלים לחבל (ת"כ פ' ויקרא), ותרגומו וְאֶגִּין צְמִימִרִי, כנוי הוא לדרך כבוד של מעלה, שאינו נריך לסוכך עליו בכף ממש:

(23) והסרתי את כפי. וְאֶעֱדִי יַת דְּבַרְתָּ יְקָרִי, כשתסתלק הנהגת צודי מנגד פניך, ללכת משם ולהלן: וראית את אחורי. הראהו קשר של תפילין:

(1) פסל לך. הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם נחשער משה הרבה: פסל לך. אחת שצרת הראשונות, אחת פסל לך אחרות, משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר, אם יאמר המלך להורגה, אומר לו עדיין אינה אשתך, צדק המלך ומאז שלא היה הקלקול אלא מן השפחות, נתרצה לה, אמר לו שושבינה, כתוב לה כתובה אחרת שנקרעה הראשונה, אמר לו המלך,

2 And be ready by the morning, and come up in the morning unto mount Sinai, and present thyself there to Me on the top of the mount.	וְהָיָה נָכוֹן לִבְקָרְךָ וְעָלִיתָ בִּבְקָרְךָ אֶל־הָרַר סִינַי וּנְצַבְתָּ לִּי שָׁם עַל־רֹאשׁ הַהָרִי׃	2 וְהָיָה נָכוֹן לִבְקָרְךָ וְעָלִיתָ בִּבְקָרְךָ אֶל־הָרַר סִינַי וּנְצַבְתָּ לִּי שָׁם עַל־רֹאשׁ הַהָרִי׃
3 And no man shall come up with thee, neither let any man be seen throughout all the mount; neither let the flocks nor herds feed before that mount.'	וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אֶל־יִירָא בְּכָל־הָהָר גַּם־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אֶל־יִרְעוּ אֶל־מִוֶּלֶת הָהָר הַהוּא׃	3 וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אֶל־יִירָא בְּכָל־הָהָר גַּם־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אֶל־יִרְעוּ אֶל־מִוֶּלֶת הָהָר הַהוּא׃
4 And he hewed two tables of stone like unto the first; and Moses rose up early in the morning, and went up unto mount Sinai, as the LORD had commanded him, and took in his hand two tables of stone.	וַיַּסֵּס לִדְוָי אֲבִנִּים כְּמֹד מֹשֶׁה בַּצֹּפָר וְסָלַק לְטוֹרָא דְסִינַי כְּמֹד דְּפָקִיד יְיָ יְהִיָּה וְנָסִיב בִּידֵיהִי תְרִין לִדְוָי אֲבִנִּים׃	4 וַיַּסֵּס לִדְוָי אֲבִנִּים כְּמֹד מֹשֶׁה בַּצֹּפָר וְסָלַק לְטוֹרָא דְסִינַי כְּמֹד דְּפָקִיד יְיָ יְהִיָּה וְנָסִיב בִּידֵיהִי תְרִין לִדְוָי אֲבִנִּים׃
5 And the LORD descended in the cloud, and stood with him there, and proclaimed the name of the LORD.	וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה׃	5 וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה׃
6 And the LORD passed by before him, and proclaimed: 'The LORD, the LORD, God, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;	וַיַּעֲבֹר יְיָ שְׁכִינְתִּיהָ עַל אִפּוּהִי וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהִים רַחֲמָנָא וְחַנּוּנָא מְרַחֵם רַגִּז וּמְסֻגִּי לְמַעַבְדֵּי טָבוֹן וְקָשׁוּט׃	6 וַיַּעֲבֹר יְהוָה ׀ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְהוָה ׀ יְהוָה אֱלֹהִים רַחֲמָנָא וְחַנּוּן אַרְךָ אָפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת׃
7 keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation.'	נְטִיר טִיבּוֹ לְאַלְפֵי דְרִין שְׁבִיב לְעוֹנֵן וְלַמְרֹד וּלְחֻבִּין סְלַח לְדַחֲבִין לְאַדְרִיתִיהָ וְלִדְלָא תִּיבִין לֹא מִזְבִּי מִסַּעַר חֻבִּי אֲבָקוֹן עַל בְּנֵי וְעַל בְּנֵי בְנֵי מְרַדִּין עַל דֶּר תְּלִיתָא וְעַל דֶּר רַב־עֵא׃	7 נִצָּר (בספרי תימן נצור בנורן רגילה) חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָ לֹא יִנְקָה פִּקְדוֹ עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רַבְעִים׃

אחא קרעת אומה, אחא קנה לה נייר אחר ואני אכחזב לה ככתב ידי, כן המלך זה הקב"ה, השפחות אלו ערב רב, והשושצין זה משה, ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל, לכך נאמר פסל לך:

(2) נכון. מזומן:

(3) ואיש לא יעלה עמך. הראשונות על ידי שהיו צתשואות וקולות וקהלות, שלטה בהן עין רעה, אין לך יפה מן הזניעות:

(5) ויקרא בשם ה'. מתרגמין וקרא בשםא דה':

(6) יי' יי'. מדת רחמים היא, אחת קודם שיחטא, ואחת לאחר שיחטא וישוב (ראש השנה יז): אל. אף זו מדת רחמים, וכן הוא אומר, אֵלֵי אֵלֵי לְמַה עֲזַבְתָּנִי (תהלים כז, ב), ואין לומר למדת הדין למה עזבתני, כך מנאסתי במכילתא (שירה פ"ג): ארך אפים. מאריך אפו, ואינו ממחר ליפרע, שמא יעשה תשובה: ורב חסד. לזריכים חסד, שאין להם זכויות כל כך: ואמת. לשלם שכר טוב לעושי רצונו:

8 And Moses made haste, and bowed
his head toward the earth, and
worshipped.

וַיִּמָּהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֹּף אֶרְצָה וְאוֹחֵי מֹשֶׁה וּבָרַע עַל אֶרֶץ אֱשֶׁתִּי וַיִּשְׁתַּחוּ: וַיִּסְגִּיד:

9 And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O Lord, let the Lord, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiffnecked people; and pardon our iniquity and our sin, and take us for Thine inheritance.'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מִצֵּאתִי חֵן
 בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְהוֹהָנָה אֲדֹנָי
 בְּמַרְבְּנֵי כִי עַם-קָשָׁה-עֲרָף
 הוּא וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנָיו וְלַחַטָּאתָיו
 וּנְחַלְתָּנוּ:

And He said: 'Behold, I make a covenant; before all thy people I will do marvels, such as have not been wrought in all the earth, nor in any nation; and all the people among which thou art shall see the work of the LORD that I am about to do with thee, that it is tremendous.

וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִי כֹרֵת בְּרִית בֵּית
נֶגֶד כָּל-עַמּוּךְ אֲעֵשֶׂה נִפְלְאוֹת
אֲשֶׁר לֹא-נִבְרְאוּ בְּכָל-הָאָרֶץ
וּבְכָל-הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל-הָעָם
אֲשֶׁר-אַתָּה בִּקְרַבּוֹ אֶת-מַעֲשֵׂה
יְהוָה כִּי-נִזְכָּר הוּא אֲשֶׁר אֲנִי
עֹשֶׂה עִמָּךְ:

II Observe thou that which I am commanding thee this day; behold, I am driving out before thee the Amorite, and the Canaanite, and the Hittite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite.

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַר לְךָ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם הַנֶּהְיִי גֵרֶשׁ מִבְּנֵיךָ אֶת-הָאֲמֹרִי וְהַכְנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי:

12 Take heed to thyself, lest thou
make a covenant with the
inhabitants of the land whither
thou goest, lest they be for a snare
in the midst of thee.

הַשֹּׁמֵר לֹא פֶן־תִּכְרַת בְּרִית
לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתָּה
כֹּא עֲלֶיהָ פֶן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ
בְּקִרְבֶּךָ:

אֲסֵתֶמֶר לְךָ דִּלְמָא תִּגְזֹר קָנָם
לְיִתִּיב אֲרֵאָא דְּאֵת עֲלִיל עֲלֵה
דִּלְמָא יְהִי לְתַקְלָא בִּינְךָ:

But ye shall break down their altars,¹³
and dash in pieces their pillars, and
ye shall cut down their Asherim.

כִּי אֶת־מִזְבְּחָתָם תִּתְּצֶנּוּ וְאֶת־
מִצְבְּתָם תִּשְׁפֹּרֶן וְאֶת־אֲשֵׁרֵי
תִּכְרֹתֵיהֶן:

(7) נוצר חסד. שאדם עושה לפניו: לאלפים. לשני אלפים דורות. עונות, אלו הזדויות. פשעים, אלו המרדים שאדם עושה להכעיס: ונקמה לא ינקה. לפי פשוטו משמע, שאינו מוותר על העון לגמרי, אלא נפרע ממנו מעט מעט. ורבותינו דרשו (יומא פו.), מנקה הוא לשנים ולא ינקה לשאין שנים: פוקד עון אבות על בנים. כשאחוזים מעשה אבותיהם בידיהם, שכבר פירש במקרא אחר לשונאי: ועל רבעים. דור רביעי, נמאזת מדה טובה מרובה על מדת פורענות אחת לחמש מאות. שבמדה טובה הוא אומר נוצר חסד לאלפים:

(8) ויזהר משה. כשראה משה שכינה עוזרתו ושמע קול הקריאה, מיד וישתחו:

(9) 'לך נא ה' בקרבנו. כמו שהצטחנו, מאחר שאתה נושא עון, ואם עם קשה עורף הוא וימרו בך, ואמרת על זאת פן אלכל בדרך, אתה תסלח לעווננו וגו'. יש כי במקום אס: ונחלחנו. וחסנו לך לנחלה (ס"א שחתן לנו נחלה) מיוחדת, וזו היא צהש ונפלינו אני ועמך, שלא תשרה שכינתך על האומות עובדי אלילים:

(10) כורת ברית. על זאת: אעשה נפלאות. לשון ופלינו, שמהיו מוזדלס בזו מכל האומות עובדי אלילים, שלא חשדו שכינתי עליהם:

(11) את האמורי וגו'. ו' אומות יש כאן, כי הגרגשי עמד ופנה מפניהם:

14	For thou shalt bow down to no other god; for the LORD, whose name is Jealous, is a jealous God;	אֲרִי לֹא תִסְגֹּד לְשֵׁעוֹת עַמִּי אֲרִי יי קִנְאָה שְׁמִיה אֵל קִנְאָה הוּא:	כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר כִּי יִהְיֶה קִנְאָה שְׁמוֹ אֵל קִנְאָה הוּא:	14
15	lest thou make a covenant with the inhabitants of the land, and they go astray after their gods, and do sacrifice unto their gods, and they call thee, and thou eat of their sacrifice;	דְּלֹמָא תִּגְזֹר קִיָּם לְיִתִּיב אֶרְעָא וַיִּשְׁעוּ בְּתַר שְׁעוֹתֵהוֹן וַיִּדְבַּחוּ לְשֵׁעוֹתֵהוֹן וַיִּקְרוּן לָךְ וְיִכּוֹל מִדְּבַחֵיהוֹן:	פֶּן-תִּכְלֹת בְּרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְזָנּוּ אַחֲרַי אֱלֹהֵיהֶם וַנִּבְחֹל לְאֱלֹהֵיהֶם וְקִרְאָ לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחָם:	15
16	and thou take of their daughters unto thy sons, and their daughters go astray after their gods, and make thy sons go astray after their gods.	וְתִסָּב מִבְּנֹתֵהוֹן לְבָנֶיךָ וַיִּשְׁעוּ בְּנֹתֵהוֹן בְּתַר שְׁעוֹתֵהוֹן וַיִּשְׁעוּ יֵת בָּנֶיךָ בְּתַר שְׁעוֹתֵהוֹן:	וְלִקַּחְתָּ מִבְּנֹתֵי לְבָנֶיךָ וְזָנּוּ בְּנֹתֵי אַחֲרַי אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת-בְּנֵיךָ אַחֲרַי אֱלֹהֵיהֶן:	16
17	Thou shalt make thee no molten gods.	דְּחָלוֹ דְּמִתְקָא לֹא תַעֲבִיד לָךְ:	אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה-לָּךְ:	17
18	The feast of unleavened bread shalt thou keep. Seven days thou shalt eat unleavened bread, as I commanded thee, at the time appointed in the month Abib, for in the month Abib thou camest out from Egypt.	יֵת חֲנֹא דְּפִטִּירָא תִּטַּר שִׁבְעָא יוֹמִין תִּיכּוֹל פִּטִּירָא דְּפִשִּׁידְתָּךְ לְזִמְן יִרְחָא דְּאַבִּיבָא אֲרִי בִּירְחָא דְּאַבִּיבָא נִפְקַתָּא מִמִּצְרַיִם:	אֶת-חֲגֵי הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בַחֹדֶשׁ הָאָבִיב יֵצְאתָ מִמִּצְרַיִם:	18
19	All that openeth the womb is Mine; and of all thy cattle thou shalt sanctify the males, the firstlings of ox and sheep.	כָּל פֶּתַח וּלְדָא דִּילִי הוּא וְכָל בְּעִירָךְ תִּקְדִּישׁ דְּכָרִין בְּכוֹר תּוֹר וְאֹמֶר:	כָּל-פֶּטֶר רֶחֶם לִי וְכָל-מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׁוֹר וְשֵׂה:	19
20	And the firstling of an ass thou shalt redeem with a lamb; and if thou wilt not redeem it, then thou shalt break its neck. All the first-born of thy sons thou shalt redeem. And none shall appear before Me empty.	וּבִיכְרָא דְּחִמְרָא תִּפְרוֹק בְּאִמְרָא וְאִם לֹא תִפְרוֹק וְתִקְפִּיהַּ כָּל בּוֹכְרָא דְּבָנֶיךָ תִּפְרוֹק וְלֹא יִתְחַזּוּן קִדְמִי רִיקָנִין:	וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֵׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ כָּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא-יֵרָאוּ פָנַי רִיקָם:	20

(13) אשריו. הוא אילן שעוצדים אותו:

(14) קנא שמו. מקנא להפרע ואינו מוותר. וזהו כל לשון קנאה, אוחז בנצחונו ופורע מעוזציו:

(15) ואכלת מזבחך. כסצור אתה שאין עונש צאכילתו, ואני מעלה עליך כמודה בעבודתו, שמתוך כך אתה צא ולוקח מבנותיו לבניך (עבודה זרה ח.).

(18) חדש האביב. חדש הצפור, שהמצואה מתזכרת בציסולה:

(19) כל פטר רחם לי. צאדם: וכל מקנך תזכר וגו'. וכל מקנך אשר תזכר בפטר שור ושה, אשר יפטור וזכר את רחמה. פטר. לשון פמיחה, וכן פוטור מים ראשית מלון (משלי יז, יד). חיי"ו של תזכר לשון נקבה היא, מוסב על היולדת:

(20) ופטר חמור. ולא שאר בהמה טמאה: תפדה בשנה. נותן שם לכהן, והוא חולין ביד כהן, ופטר חמור מותר בעבודה לבעלים: וערפחו. עורפו בקופיץ, הוא הפסיד ממון כהן, לפיכך יופסד ממנו: כל בכור בניך תפדה. חמשה סלעים פדיונו קלוצ, שנאמר ופדיון מִצֵּן חֶדֶשׁ פִּקְדָה (במדבר יח, טז): ולא יראו פני ריקם. לפי פשוטו של מקרא, דבר בפני עצמו הוא, ואינו מוסב על הבכור, שאין מצוות בכור ראיית פנים, אלא אזהרה אחרת היא, וכשתעלו לרגל לראות, לא יראו פני ריקם, מזה עליכם להביא עולת ראיית פנים. ולפי מדרש ברייתא, מקרא יתר הוא, ומופנה לגזרה שיה, ללמד

21 Six days thou shalt work, but on the seventh day thou shalt rest; in plowing time and in harvest thou shalt rest.	שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בְּחֹרֶשׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת:	21 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בְּחֹרֶשׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת:
22 And thou shalt observe the feast of weeks, even of the first-fruits of wheat harvest, and the feast of ingathering at the turn of the year.	וְחַג שָׁבֻעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בַּבּוֹרִי קִצִּיר חֲטִיטִים וְחַג הָאֲסִיף תִּקְוֹפֶת הַשָּׁנָה:	22 וְחַג שָׁבֻעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בַּבּוֹרִי קִצִּיר חֲטִיטִים וְחַג הָאֲסִיף תִּקְוֹפֶת הַשָּׁנָה:
23 Three times in the year shall all thy males appear before the Lord God, the God of Israel.	תֵּלֶת זְמַנִּין בְּשָׁתָה יִתְחַזֵּן כָּל דְּכוּרָךְ קֶדֶם רַבּוֹן עָלְמָא יי אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל:	23 שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל-זְכוּרָךְ אֶת-פָּנֵי הָאֱלֹהִים יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
24 For I will cast out nations before thee, and enlarge thy borders; neither shall any man covet thy land, when thou goest up to appear before the LORD thy God three times in the year.	אֲרִי אֶתְרִיד עִמָּיִן מִן קִדְמָךְ וְאֶפְתִּי יַת תְּחוּמֶיךָ וְלֹא יִחְמִיד אִנְשׁ יַת אֶרְעֶךָ בְּמִסְקָךְ לְאַתְחַזֶּה קֶדֶם יי אֱלֹהֶיךָ תֵּלֶת זְמַנִּין בְּשָׁתָה:	24 כִּי-אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת-גְּבֻלָּךְ וְלֹא-יִחְמַד אִישׁ אֶת-אַרְצְךָ בַּעֲלֹתְךָ לְרֹאוֹת אֶת-פָּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה:
25 Thou shalt not offer the blood of My sacrifice with leavened bread; neither shall the sacrifice of the feast of the passover be left unto the morning.	לֹא תִכּוֹס עַל חֲמִיעַ דָּם פִּסְחִי וְלֹא יִבִּיתוּן לְצִפְרָא תְּרֵבִי נִכְסֵת חֲגָא דְּפִסְחָא:	25 לֹא-תִשְׁחַט עַל-חֶמֶץ דָּם-זִבְחִי וְלֹא-יֵלִין לִפְקֹר זֶבַח חַג הַפִּסַּח:
26 The choicest first-fruits of thy land thou shalt bring unto the house of the LORD thy God. Thou shalt not seethe a kid in its mother's milk.'	רִישׁ בַּבּוֹרִי אֶרְעֶךָ תִּבְרִית לְבֵית מִקְדָּשְׁךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ לֹא תִכְלֹן בֶּשֶׂר בַּחֲלָב:	26 רִאשִׁית בַּבּוֹרִי אֲדַמְתְּךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשַׁל גִּדִּי בַחֲלָב אִמּוֹ: (פ)

על הענקתו של עזר עזרי שהוא חמשה סלעים מכל מין ומין, כפדיון צדור, צמסכת קדושין (יז):

(21) בחריש ובקציר תשבות. למה נזכר חריש וקציר, יש מרבותיו ואומרים (ראש השנה ט), על חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית וקציר של שביעית היואל למואל שביעית, ללמדך שמוספין מחול על הקדש, וכך משמעו, שש ימים תעבוד וציוס השביעית תשבות, ועבודת ו' הימים שהתרחי לך, יש שנה שהחריש והקציר אסור, ואין לרד לומר חריש וקציר של שביעית, שהרי כבר נאמר שך לא תזקע וגו' (ויקרא כה, ד). ויש אומרים שאינו מדבר אלא בשבת, וחריש וקציר שהוזכר בו לומר לך, מה חריש רשות אף קציר רשות, יאל קציר העומר שהוא מזוה, ודוחה את השבת:

(22) בכורי קציר חטים. שאתה מציא צו שתי הלחם מן החטים. בכורם שהיא מנחה ראשונה הצאה מן החדש של חטים למקדש, כי מנחת העומר הצאה צפסח, מן השעורים היא: וחג האסיף. צומן שאתה אוסף תצאחך מן השדה לצית. אסיפה זו לשון הכנסה לצית, כמו וְאֶסְפָּנוּ אֶל פֶּדֶן צִיטָה (דברים כב, צ): תקופת השנה. שהיא צמורת השנה, צמחלת השנה הצאה: תקופת. לשון מסירה והקפה:

(23) כל זכורך. כל הזכרים שצך. הרצה מזות צמורה נאמרו ונכפלו, ויש מהם שלש פעמים וארבע, לחייב ולענוש על מנין לאוין שזה, ועל מנין עשה שזה:

(24) אוריש. כמרגומו וְאֶסְפָּנוּ, וכן וְאֶסְפָּנוּ (דברים כ, לא), וכן וְאֶסְפָּנוּ (צמדצר כא, לב), לשון גירושין: והרחבתי את גבולך. ואתה רחוק מצית הצמירה, ואינך יכול לראות לפני תמיד, לכך אני קובע לך שלשה רגלים הללו:

(25) לא תשחט וגו'. לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים, אזורה לשוחט, או לזורק, או לאחד מצני צמורה (פסחים סג): ולא ילין. כמרגומו, אין לינה מועלת צראש המוצח, ואין לינה אלא צעמוד השחר: זבח חג הפסח. אמוריו, ומכאן אתה למד לכל הקטר חלצים ואצרים:

27 And the LORD said unto Moses: 'Write thou these words, for after the tenor of these words I have made a covenant with thee and with Israel.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתֹב לְךָ יֵת פִּתְגָמֵי הָאֱלֹהִים אֲרִי עַל מִימֶר פִּתְגָמֵי הָאֱלֹהִים גְּזֵרִית עִמָּךְ קִים וְעַם יִשְׂרָאֵל:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּתֹב לְךָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל: שְׂצִיעֵי כו
28 And he was there with the LORD forty days and forty nights; he did neither eat bread, nor drink water. And he wrote upon the tables the words of the covenant, the ten words.	וַהֲיָה תָמָן קָדָם יְיָ אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלֹת לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיָּא לֹא שָׁתָי וּכְתַב עַל לוחֵיָא יֵת פִּתְגָמֵי קִימָא עֲשָׂרָא פִּתְגָמִין:	וַיְהִי־שָׁם עִם־יְהוָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־תְּלָחוֹת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים: 28
29 And it came to pass, when Moses came down from mount Sinai with the two tables of the testimony in Moses' hand, when he came down from the mount, that Moses knew not that the skin of his face sent forth abeams while He talked with him.	וַהֲיָה כִּד נִחַת מֹשֶׁה מִטּוֹרָא דְּסִינַי וַתְּרִין לוחֵי דְּסִידוֹתָא בִּידָא דְּמֹשֶׁה בְּמִיחַתִּיה מִן טוֹרָא וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע אֲרִי סְגִי זִיו יִקְרָא דְּאַפּוֹהִי בְּמַלְלוֹתִיה עֵמִיה:	וַיְהִי בְּרִדַּת מֹשֶׁה מִתֵּר סִינַי וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן־הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא־יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ: 29
30 And when Aaron and all the children of Israel saw Moses, behold, the skin of his face sent forth beams; and they were afraid to come nigh him.	וַיֵּרָא אֶהָרָן וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מֹשֶׁה וְהָא סְגִי זִיו יִקְרָא דְּאַפּוֹהִי וַדְּחִילוּ מִלֹּאֲתִקְרָבָא לְוִתִּיה:	וַיֵּרָא אֶהָרָן וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וַהֲנֶה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִגִּשַׁת אֱלֹהֵי: 30
31 And Moses called unto them; and Aaron and all the rulers of the congregation returned unto him; and Moses spoke to them.	וַקְרָא לְהוֹן מֹשֶׁה וַתָּבוּ לְוִתִּיה אֶהָרָן וְכָל רִבְרִבָּא בְּכִנְשָׁא וּמַלְלִי מֹשֶׁה עִמָּהוֹן:	וַיִּקְרָא אֱלֹהֶם מֹשֶׁה וַיָּשָׁבוּ אֵלָיו אֶהָרָן וְכָל־הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם: 31
32 And afterward all the children of Israel came nigh, and he gave them in commandment all that the LORD had spoken with him in mount Sinai.	וַבְּתֵר בֵּן אֶתְקִרְבוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּפְסִידוֹנוֹן יֵת כָּל דְּמַלְלִי יְיָ עֵמִיה בְּטוֹרָא דְּסִינַי:	וְאַחֲרֵי־כֵן נִגְשׂוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְוֵם אֶת כָּל־אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֹתוֹ בְּהָר סִינַי: 32

(26) ראשית בכורי אדמתך. משנעת המינין האמורים בשבט ארנך, ארץ ספיה ופערך ונפן וגו' (דברים ח, ח), ודבש, הוא דבש תמרים: לא תבשל גדי. אזהרה לזכר וסלז, ושלשה פעמים כחוצ צחורה, אחד לאכילה, ואחד להגאה, ואחד לאיסור צישול (חולין קטו): גדי. כל וולד רך צמשמע, ואף עגל וכבש, ממה שהורך לפרש צכמה מקומות גדי עזים, למדת שגדי סחם כל יונקים צמשמע: בחלב אמו. פרט לעוף, שאין לו חלב אס, שאין איסורו מן החורה אלא מדברי סופרים: (27) את הדברים האלה. ולא אמה רשאי לכחוצ תורה שצנל פה: (29) ויהי ברדת משה. כשהציא לוחות אחרונות ציום הכפורים: כי קרן. לשון קרנים, שהאור מזהיק וצולט כמין קרן. ומהיכן זכה משה לקרני הוד, רצונו אמרו מן המערה, שנתן הקצ"ה ידו על פניו, שנאמר וְשָׁפְטִי כָפִי (שמות לג, כב): (30) וייראו מגשת אליו. צא וראה כמה גדולה כחה של עזירה, שעד שלא פשטו ידיהם צעצירה מהו אומר, ומקרא פזוד ה' פאש אקלם צראש הקר לעיני צני ישראל (שמות כד, יז), ולא יראים ולא מודעזעים, ומשעשו את העגל, אף מקרני הודו של משה היו מרתעים ומודעזעים: (31) הנשאים בעדה. כמו נשיאי העדה: וידבר משה אליהם. שליחותו של מקום, ולשון הווה הוא כל הענין הזה:

33 And when Moses had done speaking with them, he put a veil on his face.	וַיְכַל מֹשֶׁה מִדְּבַר אֲתָם וַיִּתֵּן עַל־פָּנָיו מִסְוָה: וַיָּהֲב עַל אַפֹּהֵי בֵית אֹפֶי:	מפטיר ויכל משה מדבר אתם ויתן על־פָּנָיו מִסְוָה: ויָּהֲב עַל אַפֹּהֵי בֵית אֹפֶי:
34 But when Moses went in before the LORD that He might speak with him, he took the veil off, until he came out; and he came out; and spoke unto the children of Israel that which he was commanded.	וַיָּבֹא מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּסֹּר אֶת־הַמִּסְוָה עַד־צֵאתוֹ וַיֵּצֵא וְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יְצָוהוּ:	34 ובבא משה לפני יהוה לדבר אִתּוֹ וַיִּסֹּר אֶת־הַמִּסְוָה עַד־צֵאתוֹ וַיֵּצֵא וְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יְצָוהוּ:
35 And the children of Israel saw the face of Moses, that the skin of Moses' face sent forth beams; and Moses put the veil back upon his face, until he went in to speak with Him.	וַרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרָן עוֹר פָּנֵי מֹשֶׁה וַהֲשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמִּסְוָה עַל־פָּנָיו עַד־בֹּאָ לְדַבֵּר אִתּוֹ: (ס)	קלט פסוקים וַרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרָן עוֹר פָּנֵי מֹשֶׁה וַהֲשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמִּסְוָה עַל־פָּנָיו עַד־בֹּאָ לְדַבֵּר אִתּוֹ: (ס)

The Haftarah is I Kings 18:1 – 18:39 on page 225. Sepharadim read I Kings 18:20 – 18:39. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244.

XXXV And Moses assembled all the congregation of the children of Israel, and said unto them: 'These are the words which the LORD hath commanded, that ye should do them.	וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֲתָם:	וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֲתָם:
2 Six days shall work be done, but on the seventh day there shall be to you a holy day, a sabbath of solemn rest to the LORD; whosoever doeth any work therein shall be put to death.	שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִי לָכֶם קָדֹשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת:	2 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִי לָכֶם קָדֹשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת:

(32) ואחרי כן נגשו. אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל. תנו רבנן, כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן, שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקם, נסתלקו הם, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לזדדין, נכנסו כל העם, שנה להם משה פרקם, נמלא ציד כל העם א', ציד הזקנים ב', ציד בני אהרן שלשה, ציד אהרן ארבעה וכו', כדאיתא בעירובין (נד:):

(33) ויתן על פניו מסוה. כתרנומו צית אפי, לשון ארמי הוא בגמרא סוי לץא (כתובות סב:), ועוד בכתובות (ס.), הוה קא מסוה לאפה, לשון הבטה, היה מסתכל זה, אף כאן מסוה, בגד הניתן כנגד הפרצוף וצית העינים, ולכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם, היה נותן המסוה כנגדן, ונוטלו בשעה שהיה מדבר עם ישראל, ובשעה שהמקום נדבר עמו עד לאתו, ובאמתו ילא בלא מסוה:

(34) ודבר אל בני ישראל. וראו קרני ההוד בפניו, וכשהוא מסתלק מהם:

(35) והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו. וכשבא לדבר אתו נוטלו מעל פניו:

(1) ויקהל משה. למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר, והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים צידים, אלא הן נאספים על פי דבורו, ומרגומו ואקגש:

(2) ששת ימים. הקדים להם אזרת שבת לנווי מלאכת המשכן, לומר, שאינו דוחה את השבת:

3 Ye shall kindle no fire throughout your habitations upon the sabbath day.'	לֹא תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹתְבְּנֵיכֶם בְּיוֹמֵי דְשַׁבְּתָא:	3 לֹא-תִבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: (פ)
4 And Moses spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'This is the thing which the LORD commanded, saying:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דִּין פְּתִיגָא דְפָשִׁיד יְיָ לְמִימַר:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:
5 Take ye from among you an offering unto the LORD, whosoever is of a willing heart, let him bring it, the LORD'S offering: gold, and silver, and brass;	סְבוּ מִכֹּחַן אִפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ כָּל דִּיתְרַעֵי לִבֵּיהּ יִיתִי יְיָ אִפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ דְהַבָּא וְכֶסֶף וְנָחֶשֶׁא:	5 קַחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כָּל נָדִיב לִבּוֹ וְבִיָּאָה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנָחֶשֶׁת:
6 and blue, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' hair;	וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָה וְזָהָב וְכֶסֶף וְנָחֶשֶׁא:	6 וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים:
7 and rams' skins dyed red, and sealskins, and acacia-wood;	וּמִשְׁכֵּי דִדְכְּרֵי מִסְמָקֵי וּמִשְׁכֵּי סִסְגוּנָא וְאַעִי שִׁטִּין:	7 וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים:
8 and oil for the light, and spices for the anointing oil, and for the sweet incense;	וּמִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא וּבִוסְמִיָּא לְמִשַׁח רַבּוּתָא וְלִקְטֹרֶת בִּוסְמִיָּא:	8 וְשֶׁמֶן לַמָּאֹר וּבִשְׁמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסָּמִים:
9 and onyx stones, and stones to be set, for the ephod, and for the breastplate.	וְאַבְנֵי בֹדֶלָא וְאַבְנֵי אִשְׁלִמוּתָא לְשִׁקְעָא בְּאַיְפוּדָא וּבְחֹשֶׁן:	9 וְאַבְנֵי-שֹׁהַם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:
10 And let every wise-hearted man among you come, and make all that the LORD hath commanded:	וְכָל חֲכִימֵי לְבָא דְבָכוּן יִיתִין וְיַעֲבֹדוּן יְיָ כָּל דְּפָשִׁיד יְיָ:	10 וְכָל-חָכָם-לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
11 the tabernacle, its tent, and its covering, its clasps, and its boards, its bars, its pillars, and its sockets;	יְיָ מִשְׁכְּנָא יְיָ פְּרִסְיָהּ וְיָתִי חוּפְאֵיהּ פּוּרְפּוּהִי דְפּוּהִי עֲבֹרוּהִי עֲמֻדוֹהִי וְסִמְכוּהִי:	יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶת-אֹהֶל־וָאֵת מִכְסָּהּ אֶת-קַרְסִיוֹ וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיחָיו אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו:
12 the ark, and the staves thereof, the ark-cover, and the veil of the screen;	יְיָ אֲרוֹנָא וְיָתִי אֲרִיחֻהִי יְיָ כַּפֹּרֶתָא וְיָתִי פְּרוּכָתָא דְפָרְסָא:	12 אֶת-הָאָרֹן וְאֶת-בְּדָיו אֶת-הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ:

(3) לא תבערו אש. יש מרצותינו אומרים, הצערה ללאו יאלת, ויש אומרים לחלק יאלת (סנהדרין לה: יצמות ו:):

(4) זה הדבר אשר צוה ה'. לי לאמר לכס:

(5) נדיב לבו. על שם שלזו נדצו קרוי נדיצ לז. כבר פירשתי נדצת המשכן ומלאכתו במקום נוואחס:

(11) את המשכן. יריעות המסתוגות הנראות בתוכו קרוים משכן: את אהלו. היא אהל יריעות עזים העשוי לגג:

ואת מכסהו. מכסה עורות חילים והתחשים:

13	the table, and its staves, and all its vessels, and the showbread;	וְיֵת פְּתוּרָא וְיֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְיֵת לַחִים אֲפִיא:	אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־בְּדָיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:	13
14	the candlestick also for the light, and its vessels, and its lamps, and the oil for the light;	וְיֵת מְנֻרָתָא דְאֶנְהוּרֵי וְיֵת מְנֵהָ וְיֵת בּוֹצִינְהָא וְיֵת מִשְׁחָא דְאֶנְהוּרֹתָא:	וְאֶת־מְנֻרַת הַמָּאֹר וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת־נִרְתֶּיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:	14
15	and the altar of incense, and its staves, and the anointing oil, and the sweet incense, and the screen for the door, at the door of the tabernacle;	וְיֵת מִדְּבָחָא דְקִטְרֶת בּוֹסְמִיא וְיֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיֵת קִטְרֶת בּוֹסְמִיא וְיֵת פָּרֶסָא דְתִרְעָא לְתִרְעָא מִשְׁכָּנָא:	וְאֶת־מִזְבֵּחַ הַקִּטְרֹת וְאֶת־בְּדָיו וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קִטְרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן:	15
16	the altar of burnt-offering, with its grating of brass, its staves, and all its vessels, the laver and its base;	וְיֵת מִדְּבָחָא דְעֻלְתָּא וְיֵת סְרָדָא דְנִחְשָׁא דִילֵיהָ וְיֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְיֵת כִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָהּ:	אֶתוּ מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבָּר הַנִּחֲשֹׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־בְּדָיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כִּנּוֹ:	16
17	the hangings of the court, the pillars thereof, and their sockets, and the screen for the gate of the court;	וְיֵת סְרָדֵי דִרְתָּא וְיֵת עֲמוּדֹהִי וְיֵת סִמְכָהָ וְיֵת פָּרֶסָא דְתִרְעָא דִרְתָּא:	אֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת־עֲמֻדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת מָסַךְ שַׁעַר הַחֹצֵר:	17
18	the pins of the tabernacle, and the pins of the court, and their cords;	וְיֵת סִבֵּי מִשְׁכָּנָא וְיֵת סִבֵּי דִרְתָּא וְיֵת אֲטוּוֹיָהוֹן:	אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הַחֹצֵר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם:	18
19	the plaited garments, for ministering in the holy place, the holy garments for Aaron the priest, and the garments of his sons, to minister in the priest's office.'	וְיֵת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא לְשִׁמְשָׂא בְּקוּדְשָׁא וְיֵת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׂא לְאַהֲרֹן כֹּהֵנָא וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא:	אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשִׁרְתָּת בִּקְדֹשׁ וְאֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן:	19
20	And all the congregation of the children of Israel departed from the presence of Moses.	וַיִּנָּפְקוּ כָּל כְּנַשְׂתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קֳדָם מֹשֶׁה:	וַיֵּצְאוּ כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:	20

(12) ואת פרוכת המסך. פרוכת המחילה. כל דצר המגין צין למעלה צין מכנגד קרוי מסך וסכך, וכן שָׁקַף צִעְלו (איוב א, 1), הִנְיִי שָׁךְ אֶת דְּרָכָךְ (הושע ז, ח):

(13) לֶחֶם הַפָּנִים. כצר פירשתי, על שם שהיו לו פנים לכאן ולכאן, שהיה עשוי כמין חיצה פרושה:

(14) ואת כלִיה. מלקחים ומחמות: נרותיה. לזוּינִי"ש בלע"ז, בזיכים שהשמן והפחילות נתונים בהן: ואת שמן המאור. אף הוא צריך חמיה לז, שהוא משונה משאר שמנים, כמו שמפורש בזמנחות (פז), מגררו בראש הזית, והוא כתיב ויך:

(15) מסך הפתח. וילון שלפני המזרח, שלא היו שם קרשים ולא יריעות:

(17) את עמודיו ואת אדניה. הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה, וכן דברים הרבה: ואת מסך שער החצר. וילון פרוש לזד המזרח עשרים אמה אמצעיות, של רוחב החצר שהיה חמשים רחב, וסחומין הימנו לזד לפון ט"ו אמה, וכן לדרום, שנאמר וַתִּשָּׂא עֶשְׂרֵה אֲמָה קָלָעִים לָקָתָף (שמות כז, יד):

(18) יתדות. לתקוע ולקשור בהם סופי היריעות בארץ, שלא ינועו צרות: מיתריהם. חבלים לקשור:

(19) בגדי השרד. לכסות הארון והשלחן והמזבח וזמנחות צעתי סילוק מסעות:

- 21 And they came, every one whose heart stirred him up, and every one whom his spirit made willing, and brought the LORD'S offering, for the work of the tent of meeting, and for all the service thereof, and for the holy garments. .
- 22 And they came, both men and women, as many as were willing-hearted, and brought nose-rings, and ear-rings, and signet-rings, and girdles, all jewels of gold; even every man that brought an offering of gold unto the LORD.
- 23 And every man, with whom was found blue, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' hair, and rams' skins dyed red, and sealskins, brought them.
- 24 Every one that did set apart an offering of silver and brass brought the LORD'S offering; and every man, with whom was found acacia-wood for any work of the service, brought it.
- 25 And all the women that were wise-hearted did spin with their hands, and brought that which they had spun, the blue, and the purple, the scarlet, and the fine linen.
- 26 And all the women whose heart stirred them up in wisdom spun the goats' hair.
- וַיָּבֹאוּ כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִשְׁאָו לִבּוֹ וְכָל אִשֶּׁר נִדְבָּה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת-תְּרוּמַת יְהוָה לַמִּלְאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְל-עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ:
- וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל-הַנָּשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל-כְּלֵי זָהָב וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה:
- וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחָּשִׁים הֵבִיאוּ:
- כָּל-מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל-מִלְאכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ:
- וְכָל-אִשָּׁה חַכְמַת-לֵב בִּידֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת-תְּכֵלֶת וְאֶת-הָאַרְגָּמָן אֶת-תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:
- וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בְּחֻכְמָה טָווּ אֶת-הָעִזִּים:
- וְכָל גִּבֵּר דְּאֶתְרָעִי לִבִּיה וְכָל דְּאֶשְׁלִימַת רוּחִיהָ עָמִיה אֵיתִיאוּ יָת אִפְרָשׁוּתָא קָדָם יי לַעֲבִידַת מִשְׁכַּן זִמְנָא וְלִכְל פּוֹלְחָנִיה וְלִלְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא:
- וּמִיתָן גּוֹבְרִיָא עַל נִשְׂיָא כָּל דְּאֶתְרָעִי לִבִּיה אֵיתִיאוּ שִׁירִין וְשִׁבִּין וְעִזִּין וּמְחוּדָּ כָּל מִן דְּדָהָב וְכָל גִּבֵּר דְּאָרִים אֶרְמוּת דְּהָבָא קָדָם יי:
- וְכָל גִּבֵּר דְּאֶשְׁתַּכַּח עָמִיה תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעֵי זָהָרִי וּבֹץ וּמַעֲזֵי וּמִשְׁכֵּי דְדִכְרִי מִסְמָקִי וּמִשְׁכֵּי סִסְגֻנָא אֵיתִיאוּ:
- כָּל דְּאָרִים אֶרְמוּת כֶּסֶף וְנִחֲשֶׁת אֵיתִיאוּ יָת אִפְרָשׁוּתָא קָדָם יי וְכָל דְּאֶשְׁתַּכַּח עָמִיה אֵעִי שִׁטִּין לְכָל עֲבִידַת פּוֹלְחָנָא אֵיתִיאוּ:
- וְכָל אֶתְנָא חַכְמַת לִבָּא בִידֶהָ עָזְלָא וּמִיתָן כֶּד עָזְלָא יָת תְּכֵלָא וְיָת אֶרְגָּמָא יָת צִבְעֵי זָהָרִי וְיָת בּוּצָא:
- וְכָל נִשְׂיָא דְּאֶתְרָעִי לִבָּהּ עָמְהוֹן בְּחֻכְמָא עָזְלָן יָת מַעֲזָא:

(22) על הנשים. עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח על כפשוטו, משום דלא מתרגם ויצאו הנשים וְלָתוּ גִבְרִיָא, כמו שמתרגם לעיל מיניה, רק מתרגם ומִיִּתָן, ורצה לומר שהביאו חס ונוס בעודן על הנשים, כמו שכתב רש"י על טו (את העזים): חח. הוא תכשיט של זהב עגול, נתון על הזרוע, והוא הזמיר: וכומז. כלִי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה, ורבותינו פירשו שם כומז, כאן מקום זמה: (23) וכל איש אשר נמצא אֹתוֹ. תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים, כולם הביאו: (26) טוו את העזים. היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העזים היו טווין אותם (שבת נט.).

27 And the rulers brought the onyx stones, and the stones to be set, for the ephod, and for the breastplate;	וְהַנְּשָׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבִנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבִנֵי תַּמְלָאִים לְאַפֹּד וּלְחֹשֶׁן:	27 והנשאים הביאו את אבני השם ואת אבני תמלאים לאפוד ולחשן:
28 and the spice, and the oil, for the light, and for the anointing oil, and for the sweet incense.	וְיֵת בֹּסֶמֶת וְיֵת מִשְׁחָא לְאַנְהֲרוּתָא וּלְמִשַׁח רַבּוּתָא וּלְקִטְרֶת בֹּסֶמֶת:	28 ואת־הַבֶּשֶׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמָאֹר וְלִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה וּלְקִטְרֶת הַסִּמִּים:
29 The children of Israel brought a freewill-offering unto the LORD; every man and woman, whose heart made them willing to bring for all the work, which the LORD had commanded by the hand of Moses to be made.	כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדָב לִבָּם אָתָּם לְהֵבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: (פ)	29 כל־איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל־המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד־משה הביאו בנ־ישראל נדבה ליהוה: (פ)
30 And Moses said unto the children of Israel: 'See, the LORD hath called by name Bezalel the son of Uri, the son of Hur, of the tribe of Judah.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹור לְמִטַּה יְהוּדָה:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹור לְמִטַּה יְהוּדָה:
31 And He hath filled him with the spirit of God, in wisdom, in understanding, and in knowledge, and in all manner of workmanship.	וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים וַיַּחַכְמֵהוּ בְּחָכְמָא וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:	31 וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים וַיַּחַכְמֵהוּ בְּחָכְמָה וּבְדַבְרָה וּבְכָל־מְלָאכָה:
32 And to devise skilful works, to work in gold, and in silver, and in brass,	וּלְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבֶת לַעֲשׂוֹת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחָשָׁת:	32 וּלְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבֶת לַעֲשׂוֹת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחָשָׁת:
33 and in cutting of stones for setting, and in carving of wood, to work in all manner of skilful workmanship.	וּבַחֲרֹשֶׁת אָבֶן לְמִלְאָה וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכֶת מַחֲשָׁבֶת:	33 וּבַחֲרֹשֶׁת אָבֶן לְמִלְאָה וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכֶת מַחֲשָׁבֶת:
34 And He hath put in his heart that he may teach, both he, and Oholiab, the son of Ahisamach, of the tribe of Dan.	וְלַהֲוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאֶהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמִטַּה דָן:	34 וְלַהֲוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאֶהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמִטַּה דָן:

(27) והנשאים הביאו. אמר ר' נתן, מה ראו נשיאים להתנדב צחוכה המוצח צחלה, וצמלכת המשכן לא התנדבו צחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבים, ומה שמחסרין לנו משלימין אותם, כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים (שמות לו, ז), אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השם וגו', לכך התנדבו צחוכה המוצח צחלה, ולפי שנחשלו מתחלה, נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב:

(30) חור. צנה של מרים היה:

(34) ואהליאב. משצט דן, מן הירודין שצצטים, מצני השפחות, והשוהו המקום לצללל למלאכת המשכן, והוא מגדולי

Them hath He filled with wisdom of heart, to work all manner of workmanship, of the craftsman, and of the skilful workman, and of the weaver in colours, in blue, and in purple, in scarlet, and in fine linen, and of the weaver, even of them that do any workmanship, and of those that devise skilful works.

And Bezalel and Oholiab shall work, and every wise-hearted man, in whom the LORD hath put wisdom and understanding to know how to work all the work for the service of the sanctuary, according to all that the LORD hath commanded.'

And Moses called Bezalel and Oholiab, and every wise-hearted man, in whose heart the LORD had put wisdom, even every one whose heart stirred him up to come unto the work to do it.

And they received of Moses all the offering, which the children of Israel had brought for the work of the service of the sanctuary, wherewith to make it. And they brought yet unto him freewill-offerings every morning.

And all the wise men, that wrought all the work of the sanctuary, came every man from his work which they wrought.

And they spoke unto Moses, saying: 'The people bring much more than enough for the service of the work, which the LORD commanded to make.'

מֵלֵא אֹתָם חֲכֵמַת-לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל-מְלָאכֶת חֶרֶשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקֶם בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאַרְגֵּי עֹשִׂי כָל-מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחְשְׁבֹת: אֲשֵׁלִים עֲמֵהוּן חֲכִימוֹת לְבָא לְמַעֲבֹד כָּל עֲבִידַת נָגֵד וְאוֹמֵן וְצִיִּיר בַּתְּכֵלֵא וּבְאַרְגָּמָא בְּצִבְעֵ זְהוּרִי וּבְבוֹצָא וּמַחִי עֲבָדֵי כָל עֲבִידָא וּמְלָפֵי אוֹמְנֹן:

וַעֲשֶׂה בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכֵמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה לַדַּעַת לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל-אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֲכֵמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׁאָו לָבֹא לְקַרְבָּה אֶל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל-הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בִּבְקָר בִּבְקָר:

וַיָּבֹאוּ כָל-הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל-מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ-אִישׁ מִמְּלָאכֶתוֹ אֲשֶׁר-הִמָּה עֹשִׂים:

וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה לֹאמַר מִדְּבָרִים הָעֵם לְהֵבִיא מִדִּי הָעֲבָדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה לְמִימַר מִסְּגָן עֲמָא לְאִיתָאָה מִסַּת פּוֹלְחָנָא לְעֲבִידָתָא דְּפִקִּיר יִי לְמַעֲבֹד יְתָה:

הַשְׁמִיט, לְקִיִּים מִה שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא נָפַר שֶׁעַ לְפָנֵי דָל (אִיוֹצ לֵד, יט):
(5) מִדִּי הַעֲבֹדָה. יוֹמֵר מְכַל לִזְרוֹךְ הַעֲבֹדָה:

And Moses gave commandment, and they caused it to be proclaimed throughout the camp, saying: 'Let neither man nor woman make any more work for the offering of the sanctuary.' So the people were restrained from bringing.	וַיִּצְו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל-יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלֹא הָעָם מִהָבִיא:	וַיִּצְו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל-יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלֹא הָעָם מִהָבִיא:
For the stuff they had was sufficient for all the work to make it, and too much.	וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַּיָּם לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: (ס)	וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַּיָּם לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: (ס)
And every wise-hearted man among them that wrought the work made the tabernacle with ten curtains: of fine twined linen, and blue, and purple, and scarlet, with cherubim the work of the skilful workman made he them.	וַיַּעֲשׂוּ כָל-חָכָם-לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת-הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָם:	וַיַּעֲשׂוּ כָל-חָכָם-לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת-הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָם:
The length of each curtain was eight and twenty cubits, and the breadth of each curtain four cubits; all the curtains had one measure.	אֹרְכָא דִירִיעֵתָא חֲדָא עֲשָׂרִין וְתַמְנִי אַמִּין וּפְּוִתָּא אַרְבַּע אַמִּין דִירִיעֵתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יְרִיעֵתָא:	אֹרְכָא דִירִיעֵתָא חֲדָא עֲשָׂרִין וְתַמְנִי אַמִּין וּפְּוִתָּא אַרְבַּע אַמִּין דִירִיעֵתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יְרִיעֵתָא:
And he coupled five curtains one to another; and the other five curtains he coupled one to another.	וַיַּחֲבֹר אֶת-חֲמִשׁ הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל-אַחַת וְחֲמִשׁ יְרִיעֹת חִבְר אַחַת אֶל-אַחַת:	וַיַּחֲבֹר אֶת-חֲמִשׁ הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל-אַחַת וְחֲמִשׁ יְרִיעֹת חִבְר אַחַת אֶל-אַחַת:
And he made loops of blue upon the edge of the one curtain that was outmost in the first set; likewise he made in the edge of the curtain that was outmost in the second set.	וַיַּעַבְד עֲנוּבִין דְתַכְלָא עַל סַפְתָּא דִירִיעֵתָא חֲדָא מִסְטָרָא בֵּית לֹפִי כֵן עָבַד בְּסַפְתָּא דִירִיעֵתָא בְּסַטְרָא בֵּית לֹפִי תַנְיָנָא:	וַיַּעַבְד עֲנוּבִין דְתַכְלָא עַל סַפְתָּא דִירִיעֵתָא חֲדָא מִסְטָרָא בֵּית לֹפִי כֵן עָבַד בְּסַפְתָּא דִירִיעֵתָא בְּסַטְרָא בֵּית לֹפִי תַנְיָנָא:
Fifty loops made he in the one curtain, and fifty loops made he in the edge of the curtain that was in the second set; the loops were opposite one to another.	חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בִּירִיעֵתָא חֲדָא וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בְּסַטְרָא דִירִיעֵתָא דְבֵּית לֹפִי תַנְיָנָא מַכּוֹנִן עֲנוּבֵיָא חֲדָא לְקַבִּיל חֲדָא:	חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בִּירִיעֵתָא חֲדָא וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בְּסַטְרָא דִירִיעֵתָא דְבֵּית לֹפִי תַנְיָנָא מַכּוֹנִן עֲנוּבֵיָא חֲדָא לְקַבִּיל חֲדָא:

(6) ויכלא. לשון מניעה:

(7) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה ומלאכת ההנאה היתה דים של עושי המשכן, לכל המלאכה של משכן לעשות אותה, ולהוטר: והותר. כמו וְהִקְצַד אֶת לְצו (שמות ט, יא), וְהִפּוֹת אֶת מוֹאָז (מלכים-ב ג, כד):

13 And he made fifty clasps of gold, and coupled the curtains one to another with the clasps; so the tabernacle was one.	וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וַיַּחְבֵּר אֶת־הַיִּרְיעוֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: (פ)	13 וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קְרָסִי זָהָב וַיַּחְבֵּר אֶת־הַיִּרְיעוֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: (פ)
14 And he made curtains of goats' hair for a tent over the tabernacle; eleven curtains he made them.	וַיַּעַבְדוּ יִרְיעוֹן דִּמְעוֹי לַפָּרֶסָא עַל מִשְׁכַּנָּא חֲדָא עֲשָׂרֵי יִרְיעוֹן עֲבַד יְתֵהוֹן:	14 וַיַּעַשׂ יִרְיעוֹת עֲזִים לְאַהֲלֵי עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשָׂתֵי־עֶשְׂרֶה יִרְיעוֹת עָשָׂה אֹתָם:
15 The length of each curtain was thirty cubits, and four cubits the breadth of each curtain; the eleven curtains had one measure.	אֹרְכָא דִּירְיעוֹתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וְאַרְבַּע אַמִּין פּוּתְיָא דִּירְיעוֹתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לַחֲדָא עֲשָׂרֵי יִרְיעוֹן:	15 אֹרֶךְ הַיִּרְיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֲמָה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחֵב הַיִּרְיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְעֲשָׂתֵי עֶשְׂרֶה יִרְיעוֹת:
16 And he coupled five curtains by themselves, and six curtains by themselves.	וְלִפְיָי יֵת חֲמִישׁ יִרְיעוֹן לְחֹד וְיֵת שֵׁשׁ יִרְיעוֹן לְחֹד:	16 וַיַּחְבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיִּרְיעוֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיִּרְיעוֹת לְבָד:
17 And he made fifty loops on the edge of the curtain that was outmost in the first set, and fifty loops made he upon the edge of the curtain which was outmost in the second set.	וַיַּעַבְדוּ עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סַפְתָּא דִּירְיעוֹתָא בְּסִטְרָא בֵּית לֹוּפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד עַל סַפְתָּא דִּירְיעוֹתָא דְּבֵית לֹוּפִי תְּנִינָא:	17 וַיַּעַשׂ לְלֹאֵת חֲמִשִּׁים עַל שַׁפֹּת הַיִּרְיעָה הַקֵּיצָנָה בַּמַּחְבֵּרֶת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עָשָׂה עַל־שַׁפֹּת הַיִּרְיעָה הַחֻבֵּרֶת הַשֵּׁנִית:
18 And he made fifty clasps of brass to couple the tent together, that it might be one.	וַיַּעַבְדוּ פּוּרְפִין דְּנַחֲשׁ חֲמִשִּׁין לְלַפְפָּא יֵת מִשְׁכַּנָּא לְמַהוּי חָד:	18 וַיַּעַשׂ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לַחְבֵּר אֶת־הָאֹהֶל לְהִיֵּת אֶחָד:
19 And he made a covering for the tent of rams' skins dyed red, and a covering of sealskins above.	וַיַּעַבְדוּ חוּפָאָה לְמִשְׁכַּנָּא דְּמִשְׁכֵּי דְּכָרִי מְסֻמָּקִי וְחוּפָאָה דְּמִשְׁכֵּי סִסְגוֹנָא מְלַעִילָא:	19 וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֲלֵי עֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וּמִכְסֵּה עֹרֹת תַּחֲשִׁים מִלְמַעְלָה: (ס)
20 And he made the boards for the tabernacle of acacia-wood, standing up.	וַיַּעַבְדוּ יֵת דְּפִיָּא לְמִשְׁכַּנָּא דְּאֵעִי שְׁטִין קִימִין:	חמשי וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:
21 Ten cubits was the length of a board, and a cubit and a half the breadth of each board.	עֲשָׂר אַמִּין אֹרְכָא דְּדִפָּא וְאַמָּתָא וּפְלָגוֹת אַמָּתָא פּוּתְיָא דְּדִפָּא חָד:	21 עֲשָׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקְּרֶשׁ וְאַמָּה וְחֻצִי הָאֲמָה רָחֵב הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד:
22 Each board had two tenons, joined one to another. Thus did he make for all the boards of the tabernacle.	תְּרִין צִירִין לְדִפָּא חָד מְשׁוּלְבִין חָד לְקַבִּיל חָד בֵּין עֲבַד לְכָל דְּפִי מִשְׁכַּנָּא:	22 שְׁתֵּי יָדָי לְקְרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת בֵּין עָשָׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

23 And he made the boards for the tabernacle; twenty boards for the south side southward.	וַיַּעַשׂ אֶת־הַקֶּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן וַעֲבַד יָת דְּפִיָּא לַמִּשְׁכָּנָא עֲשָׂרִים קֶרֶשִׁים לַפָּאָת נֹגֵב תִּמְנָנָה:	23 וַיַּעַשׂ אֶת־הַקֶּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲשָׂרִים קֶרֶשִׁים לַפָּאָת נֹגֵב תִּמְנָנָה:
24 And he made forty sockets of silver under the twenty boards: two sockets under one board for its two tenons, and two sockets under another board for its two tenons.	וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקֶּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתָּיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתָּיו:	24 וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקֶּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתָּיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתָּיו:
25 And for the second side of the tabernacle, on the north side, he made twenty boards,	וּלְצֹלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפָּאָת צִפּוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קֶרֶשִׁים:	25 וּלְצֹלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפָּאָת צִפּוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קֶרֶשִׁים:
26 and their forty sockets of silver: two sockets under one board, and two sockets under another board.	וְאַרְבָּעִים סְמִיכָהוֹן דְּכֶסֶף תָּרִין סְמִיכֵין תַּחַת דְּפָא חַד וְתָרִין סְמִיכֵין תַּחַת דְּפָא חַד:	26 וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד:
27 And for the hinder part of the tabernacle westward he made six boards.	וּלְסִפֵּי מִשְׁכָּנָא מֵעֶרְבָא עֲבַד שֵׁתָא דְּפִין:	27 וּלְיִרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עָשָׂה שֵׁשֶׁה קֶרֶשִׁים:
28 And two boards made he for the corners of the tabernacle in the hinder part;	וּשְׁנֵי קֶרֶשִׁים עָשָׂה לַמְּקַצֶּת וְהָיוּ מְכֻנִּין מִלְּרַע וּכְחֻדָּא הָיוּ מְכֻנִּין בְּרִישֵׁיהוֹן בְּעִזְקָתָא חֻדָּא בִּן עֲבַד לְתַרְוִיהוֹן לְתַרְתֵּין זָוִין:	28 וּשְׁנֵי קֶרֶשִׁים עָשָׂה לַמְּקַצֶּת וְהָיוּ מְכֻנִּין מִלְּרַע וּכְחֻדָּא הָיוּ מְכֻנִּין בְּרִישֵׁיהוֹן בְּעִזְקָתָא חֻדָּא בִּן עֲבַד לְתַרְוִיהוֹן לְתַרְתֵּין זָוִין:
29 that they might be double beneath, and in like manner they should be complete unto the top thereof unto the first ring. Thus he did to both of them in the two corners.	וְהָיוּ מְכֻנִּין מִלְּרַע וּכְחֻדָּא הָיוּ מְכֻנִּין בְּרִישֵׁיהוֹן בְּעִזְקָתָא חֻדָּא בִּן עֲבַד לְתַרְוִיהוֹן לְתַרְתֵּין זָוִין:	29 וְהָיוּ מְכֻנִּין מִלְּרַע וּכְחֻדָּא הָיוּ מְכֻנִּין בְּרִישֵׁיהוֹן בְּעִזְקָתָא חֻדָּא בִּן עֲבַד לְתַרְוִיהוֹן לְתַרְתֵּין זָוִין:
30 And there were eight boards, and their sockets of silver, sixteen sockets: under every board two sockets.	וְהָיוּ תִּמְנָנָא דְּפִין וְסְמִיכָהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתַּת עֶשֶׂר סְמִיכֵין תָּרִין סְמִיכֵין תָּרִין סְמִיכֵין תַּחַת דְּפָא חַד:	30 וְהָיוּ תִּמְנָנָא דְּפִין וְסְמִיכָהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתַּת עֶשֶׂר סְמִיכֵין תָּרִין סְמִיכֵין תָּרִין סְמִיכֵין תַּחַת דְּפָא חַד:
31 And he made bars of acacia-wood: five for the boards of the one side of the tabernacle,	וַיַּעַשׂ בָּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקֶרֶשִׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:	31 וַיַּעַשׂ בָּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקֶרֶשִׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:
32 and five bars for the boards of the other side of the tabernacle, and five bars for the boards of the tabernacle for the hinder part westward.	וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדְּפִי סֵטֶר מִשְׁכָּנָא תִּנְיָנָא וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדְּפִי מִשְׁכָּנָא לְסוּפָהוֹן מֵעֶרְבָא:	32 וְחֲמִשָּׁה בָּרִיחֵם לְקֶרֶשִׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בָּרִיחֵם לְקֶרֶשִׁי הַמִּשְׁכָּן לְיִרְכְּתֵים יָמָה:

33	And he made the middle bar to pass through in the midst of the boards from the one end to the other.	וַעֲבַד יֵת עֲבָרָא מְצִיעָא לְעֲבָרָא בְּגוּ דְּפִיא מִן סִיפִי לְסִיפִי:	וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּרִית הַתִּיכֵן לְבָרֶחַ בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקֶּצֶה אֶל־ הַקֶּצֶה:	33
34	And he overlaid the boards with gold, and made their rings of gold for holders for the bars, and overlaid the bars with gold.	וַיֵּת דְּפִיא חָפָא דְּהָבָא וַיֵּת עֲזָקָתְהוֹן עֲבַד דְּהָבָא אֶתְרָא לְעֲבָרֵיא וַחֲפָא יֵת עֲבָרֵיא דְּהָבָא:	וְאֶת־הַקְּרָשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת־טַבַּעְתָּם עָשָׂה זָהָב בָּתִּים לְבָרִיתָם וַיַּצֵּף אֶת־הַבָּרִיתָם זָהָב:	34
35	And he made the veil of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen; with the cherubim the work of the skilful workman made he it.	וַעֲבַד יֵת פְּרוּכְתָא דְּחֻכְלָא וְאַרְגָּמָא וּצְבַע זָהָרִי וּבוּץ שֹׁזֵר עוֹבַד אוֹמֵן עֲבַד יֵת צוּרַת כְּרוֹבִיִן:	וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּשְׁשׁ מְשֹׁזֵר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרָבִים:	35
36	And he made thereunto four pillars of acacia, and overlaid them with gold, their hooks being of gold; and he cast for them four sockets of silver.	וַעֲבַד לָהּ אַרְבַּעָא עֲמוּדֵי שִׁטִּים וַחֲפָנֵן דְּהָבָא וַנִּיהוֹן דְּהָבָא וְאֹתֵיד לְהוֹן אַרְבַּעָא סְמָכִין דְּכֶסֶף:	וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבַּעָא עֲמוּדֵי שִׁטִּים וַיַּצֵּפֵם זָהָב וַיִּיהֶם זָהָב וַיַּצֵּק לָהֶם אַרְבַּעָא אֲדָנִי־כֶסֶף:	36
37	And he made a screen for the door of the Tent, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the weaver in colours;	וַעֲבַד פָּרֹסָא לְתַרְע מִשְׁכָּנָא דְּחֻכְלָא וְאַרְגָּמָא וּצְבַע זָהָרִי וּבוּץ שֹׁזֵר עוֹבַד צִיִּיר:	וַיַּעַשׂ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּשְׁשׁ מְשֹׁזֵר מַעֲשֵׂה רָקִים:	37
38	and the five pillars of it with their hooks; and he overlaid their capitals and their fillets with gold; and their five sockets were of brass.	וַיֵּת עֲמוּדֵיהִי חֲמֹשָׁא וַיֵּת וַנִּיהוֹן וַחֲפֵי רִישֵׁיהוֹן וְכַבּוּשֵׁיהוֹן דְּהָבָא וְסְמָכֵיהוֹן חֲמֹשָׁא דְּנַחֲשָׁא:	וְאֶת־עֲמוּדֵיהִי חֲמֹשָׁה וְאֶת־וַנִּיהֶם וְצָפָה רִאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֵיהֶם חֲמֹשֶׁה נְחֹשֶׁת: (פ)	38
XXXVII	And Bezalel made the ark of acacia-wood: two cubits and a half was the length of it, and a cubit and a half the breadth of it, and a cubit and a half the height of it.	וַעֲבַד בְּצַלְאֵל יֵת אֲרוֹנָא דְּאָעִי שִׁטִּין תְּרֵתִין אַמִּין וּפְלָגָא אוּרְכֵיהּ וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוּתְיֵיהּ וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רּוּמֵיהּ:	וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְכּוֹ וְאַמָּה וַחֲצִי רְחָבּוֹ וְאַמָּה וַחֲצִי קַמְתּוֹ:	כז
2	And he overlaid it with pure gold within and without, and made a crown of gold to it round about.	וַחֲפָהי דְּהָב דְּכִי מִגִּיּוּ וּמִבְּרָא וַעֲבַד לִיה זִיר דְּדָהָב סְחוּר סְחוּר:	וַיַּצְפּוּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבִּיַּת וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב:	2
3	And he cast for it four rings of gold, in the four feet thereof: even two rings on the one side of it, and two rings on the other side of it.	וְאֹתֵיד לִיה אַרְבַּע עֲזָקִין דְּדָהָב עַל אַרְבַּע זְוִיָּתֵיהּ וְתִרְתִּין עֲזָקִין עַל סְטֵרִיהּ חֵד וְתִרְתִּין עֲזָקִין עַל סְטֵרִיהּ הַנִּינָא:	וַיַּצֵּק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמָתָיו וּשְׁתֵּי טַבַּעֲת עַל־צִלְעוֹ הָאַחַת וּשְׁתֵּי טַבַּעֲת עַל־צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית:	3

(1) ויעש בצלאל. לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו:

4	And he made staves of acacia-wood, and overlaid them with gold.	וַיַּעַבְד אֲרִיחֵי דָאֲעִי שֹׁטִין וַחֲפָא יִתְהוֹן דְּהָבָא:	וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שֹׁטִים וַיִּצָּרֶף אֹתָם זָהָב:	4
5	And he put the staves into the rings on the sides of the ark, to bear the ark.	וַאֲעִיל יֵת אֲרִיחֵיא בְּעִזְקָתָא עַל סְטְרֵי אַרְוֹנָא לְמַטַּל יֵת אַרְוֹנָא:	וַיָּבֵא אֶת־הַכַּבִּדִּים בְּטַבַּעֹת עַל צִלְעֹת הָאָרֹן לְשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן:	5
6	And he made an ark-cover of pure gold: two cubits and a half was the length thereof, and a cubit and a half the breadth thereof.	וַעֲבַד כְּפֹרֶתָא דְּדָהָב דְּכִי תַרְתִּין אַמִּין וּפְלָגָא אוֹרְכָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא פּוֹתִיָּה:	וַיַּעַשׂ כְּפֹרֶת זָהָב טָהוֹר אַמְתִּים וַחֲצִי אַרְכָּה וְאַמָּה וַחֲצִי רָחְבָּה:	6
7	And he made two cherubim of gold: of beaten work made he them, at the two ends of the ark-cover:	וַעֲבַד תַּרְיִן כְּרוּבִין דְּדָהָב נְגִיד עֲבַד יִתְהוֹן מִתַּרְיִן סְטְרֵי כְּפֹרֶתָא:	וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְּרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה עָשָׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכְּפֹרֶת:	7
8	one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover made he the cherubim at the two ends thereof.	כְּרוּבָא חַד מִסְטָרָא מְכָא וְכְרוּבָא חַד מִסְטָרָא מְכָא מִן כְּפֹרֶתָא עֲבַד יֵת כְּרוּבֵיא מִתַּרְיִן סְטְרוֹהֵי:	כְּרוּב־אַחַד מְקַצָּה מִזָּה וְכְרוּב־אַחַד מְקַצָּה מִזָּה מִן־הַכְּפֹרֶת עָשָׂה אֶת־הַכְּרֻבִים מִשְׁנֵי (כ' קְצוּוֹתוֹ) [ק' קְצוּוֹתוֹ]:	8
9	And the cherubim spread out their wings on high, screening the ark-cover with their wings, with their faces one to another; toward the ark-cover were the faces of the cherubim.	וְהוּו כְּרוּבֵיא פְּרִיסִין גְּדַפִּיהוֹן לְעִילָא מְטַלֵּן בְּגַדְפִּיהוֹן עַל כְּפֹרֶתָא וְאַפִּיהוֹן חַד לְקַבִּיל חַד לְקַבִּיל כְּפֹרֶתָא הוּו אַפֵּי כְּרוּבֵיא:	וַיִּהְיוּ הַכְּרֻבִים פְּרָשֵׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכְּפֹרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכְּפֹרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים: (פ)	9
10	And he made the table of acacia-wood: two cubits was the length thereof, and a cubit the breadth thereof, and a cubit and a half the height thereof.	וַעֲבַד יֵת פִּתּוּקָא דָאֲעִי שֹׁטִין תַּרְתִּין אַמִּין אוֹרְכָּה וְאַמְתָּא פּוֹתִיָּה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רִמְיָה:	וַיַּעַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שֹׁטִים אַמְתִּים אַרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ וְאַמָּה וַחֲצִי קְמָתוֹ:	10
11	And he overlaid it with pure gold, and made thereto a crown of gold round about.	וַחֲפָא יִתִּיה דָּהָב דְּכִי וַעֲבַד לִיה זִיר דְּדָהָב סָחוֹר סָחוֹר:	וַיִּצָּרֶף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֶרֶז זָהָב סָבִיב:	11
12	And he made unto it a border of a hand-breadth round about, and made a golden crown to the border thereof round about.	וַעֲבַד לִיה גְּדַנְפָא רִוְמִיה פּוֹשְׂקָא סָחוֹר סָחוֹר וַעֲבַד זִיר דְּדָהָב לְגְּדַנְפִּיה סָחוֹר סָחוֹר:	וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֶרֶז־זָהָב לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב:	12
13	And he cast for it four rings of gold, and put the rings in the four corners that were on the four feet thereof.	וְאַתִּיד לִיה אַרְבַּע עֲזָן דְּדָהָב וַיַּחֵב יֵת עֲזָקָתָא עַל אַרְבַּע זַוִּיתָא דְּלְאַרְבַּע רַגְלוֹהֵי:	וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבַּעֹת עַל אַרְבַּע הַפְּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו:	13

14 Close by the border were the rings, the holders for the staves to bear the table.	לְעֵמֶת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטְּבָעֹת בְּתוֹם לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת־ הַשֻּׁלְחָן: לְקַבִּיל גְּדִנְפָא הַנּוֹאֵה עֲזָקְתָא אֶתְרָא לְאַרְיִחְיָא לְמַטְל ית פְּתוּרָא:	14
15 And he made the staves of acacia-wood, and overlaid them with gold, to bear the table.	וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּרֶף אֹתָם זָהָב לְשֵׂאת אֶת־ הַשֻּׁלְחָן: וַעֲבַד ית אַרְיִחְיָא דְאֵעִי שִׁטִּין וַחֲפָא יתְהוֹן דְּהָבָא לְמַטְל ית פְּתוּרָא:	15
16 And he made the vessels which were upon the table, the dishes thereof, and the pans thereof, and the bowls thereof, and the jars thereof, wherewith to pour out, of pure gold.	וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־ הַשֻּׁלְחָן אֶת־קַעְרֹתָיו וְאֶת־ כַּפְתָּיו וְאֵת מִנְקִיתָיו וְאֶת־ הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר יִסֹּךְ בָּהֶן זָהָב טְהוֹר: (פ) וַעֲבַד ית מִנְיָא דְעַל פְּתוּרָא ית מְגֹסְוֵי וְיֵת בְּזֻכְוֵי וְיֵת מְכִילְתִּיה וְיֵת קְסוּתָא דִּיתְנִסְף בְּהוֹן דְּדִהָב דְכִי:	16
17 And he made the candlestick of pure gold: of beaten work made he the candlestick, even its base, and its shaft; its cups, its knops, and its flowers, were of one piece with it.	וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנֹרֶה זָהָב טְהוֹר מִקְשָׁה עֲשָׂה אֶת־הַמְּנֹרֶה יִרְכָּה וְקִנֵּה גְבִיעֶיהָ כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמְּנֶה הָיוּ: וַעֲבַד ית מְנֹרֶתָא דְדִהָב דְכִי נְגִיד עֲבַד ית מְנֹרֶתָא שְׂדֵה וְקִנֵּה פְלִידָהָ חֲזוּרָהָ וְשׁוֹשְׁנָהָ מִמְּנֶה הָיוּ:	שטי (שלישי) 17
18 And there were six branches going out of the sides thereof: three branches of the candlestick out of the one side thereof, and three branches of the candlestick out of the other side thereof;	וּשְׁשֶׁה קָנִים יֵצְאִים מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קֲנֵי מְנֹרֶה מִצְדֵּהָ הָאַחַד וּשְׁלֹשָׁה קֲנֵי מְנֹרֶה מִצְדֵּה הַשֵּׁנִי: וּשְׁתָּא קִנִּין נִפְקִין מִסְטְרָהָ תְּלָתָא קֲנֵי מְנֹרֶתָא מִסְטְרָה חַד וּתְלָתָא קֲנֵי מְנֹרֶתָא מִסְטְרָה תְּנִינָא:	18
19 three cups made like almond-blossoms in one branch, a knop and a flower; and three cups made like almond-blossoms in the other branch, a knop and a flower. So for the six branches going out of the candlestick.	שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנֵּה הָאֶחָד כַּפְתָּר וּפְרָח וּשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנֵּה אַחַד כַּפְתָּר וּפְרָח בֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִן־הַמְּנֹרֶה: תְּלָתָא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנֵּיהָ חַד חֲזוּר וְשׁוֹשֵׁן וּתְלָתָא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנֵּיהָ חַד חֲזוּר וְשׁוֹשֵׁן בֵּן לְשֵׁתָא קִנִּין דְּנִפְקִין מִן מְנֹרֶתָא:	19
20 And in the candlestick were four cups made like almond-blossoms, the knops thereof, and the flowers thereof;	וּבַמְּנֹרֶה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתָּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ: וּבַמְּנֹרֶתָא אַרְבָּעָא כְּלִידִין מְצִירִין חֲזוּרָהָ וְשׁוֹשְׁנָהָ:	20
21 and a knop under two branches of one piece with it, and a knop under two branches of one piece with it, and a knop under two branches of one piece with it, for the six branches going out of it.	וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמְּנֶה וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמְּנֶה וְכַפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמְּנֶה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִמְּנֶה: וְחֲזוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִמְּנֶה וְחֲזוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִמְּנֶה וְחֲזוּר תַּחַת תְּרִין קִנִּין דְּמִמְּנֶה לְשֵׁתָא קִנִּין דְּנִפְקִין מִמְּנֶה:	21

22 Their knops and their branches were of one piece with it; the whole of it was one beaten work of pure gold.	תְּחִירֵיהֶון וְקִנְיֵהֶון מִנֹּה הָיוּ כִּלְאֵה מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: כִּילְאֵה נִגְיָדָא חֲדָא דְדָהָב דְכִי:	22 כִּפְתָּרֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנֶה הָיוּ כִּלְאֵה מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:
23 And he made the lamps thereof, seven, and the tongs thereof, and the snuffdishes thereof, of pure gold.	וַעֲבַד יֵת בּוֹצִינְהָא שִׁבְעָא וְצִיבְתָּהָא וּמַחְתֵּיתָהָא דְדָהָב דְכִי:	23 וַיַּעַשׂ אֶת־נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתֵּיתֶיהָ זָהָב טָהוֹר:
24 Of a talent of pure gold made he it, and all the vessels thereof.	כִּפְרָא דְדָהָבָא דְכִיָּא עֲבַד יְתָה וְיֵת כָּל מִנְהָא:	24 כִּכָּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כֵּלֶיהָ: (פ)
25 And he made the altar of incense of acacia-wood: a cubit was the length thereof, and a cubit the breadth thereof, four-square; and two cubits was the height thereof; the horns thereof were of one piece with it.	וַעֲבַד יֵת מִדְּבָחָא דְקִטְרֵת בּוֹסְמִיָּא דְאַעִי שְׁטִין אֲמָתָא אֹרְכֶיהָ וְאֲמָתָא פּוֹתֵייהָ מִרְבַּע וְתַרְתִּין אֲמִין רֹמִיָּה מִנְיָה הִנָּאָה קַרְנוֹהִי:	25 וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבֵּחַ הַקִּטְרֹת עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָה אֶרְכּוֹ וְאֲמָה רָחְבּוֹ רְבֹועַ וְאֲמָתִים קָמָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו:
26 And he overlaid it with pure gold, the top thereof, and the sides thereof round about, and the horns of it; and he made unto it a crown of gold round about.	וְחָפָא יְתִיהָ דְהָב דְכִי יֵת אֲנָרִיָּה וְיֵת פּוֹתְלוֹהִי סָחוֹר סָחוֹר וְיֵת קַרְנוֹהִי וְעֲבַד לִיהָ זִיר דְדָהָב סָחוֹר סָחוֹר:	26 וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גֻּזּוֹ וְאֶת־קִירְתָּיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֵתָיו וַיַּעַשׂ לָזֶר זָהָב סָבִיב:
27 And he made for it two golden rings under the crown thereof, upon the two ribs thereof, upon the two sides of it, for holders for staves wherewith to bear it.	וְתַרְתִּין עֲזָן דְדָהָב עֲבַד לִיהָ מְלָרַע לְזִירֵיהָ עַל תַּרְתִּין זְוִיָּתִיהָ עַל תַּרְתִּין סְטְרוֹהִי לְאַתְרָא לְאַרְיֵחִיָּא לְמַטְל יְתִיהָ בְּהוֹן:	27 וּשְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב עָשָׂה־לָּהּ מִתַּחַת לְזִרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לִשְׂאת אֹתוֹ בָּהֶם:
28 And he made the staves of acacia-wood, and overlaid them with gold.	וַעֲבַד יֵת אֲרִיחִיָּא דְאַעִי שְׁטִין וְחָפָא יְתֵהוֹן דְּהָבָא:	28 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב:
29 And he made the holy anointing oil, and the pure incense of sweet spices, after the art of the perfumer.	וַעֲבַד יֵת מִשְׁחָא דְרִבּוֹתָא קוֹדֶשָׁא וְיֵת קִטְרֵת בּוֹסְמִיָּא דְכִי עוֹבָד בּוֹסְמָנוּ:	29 וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קִטְרֹת הַסַּמִּים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֶקֶח: (ס)
XXXVIII And he made the altar of burnt-offering of acacia-wood: five cubits was the length thereof, and five cubits the breadth thereof, four-square, and three cubits the height thereof.	וַעֲבַד יֵת מִדְּבָחָא דְעֻלְתָּא דְאַעִי שְׁטִין חֲמִישׁ אֲמִין אֹרְכֶיהָ וְחֲמִישׁ אֲמִין פּוֹתֵייהָ מִרְבַּע וְתֻלַּת אֲמִין רֹמִיָּה:	29 וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אֲמֹת אֶרְכּוֹ וְחֲמֵשׁ אֲמֹת רָחְבּוֹ רְבֹועַ וְשָׁלֹשׁ אֲמֹת קָמָתוֹ: (עזריע) (רביעי)
2 And he made the horns thereof upon the four corners of it; the horns thereof were of one piece with it; and he overlaid it with brass.	וַעֲבַד קַרְנוֹהִי עַל אַרְבַּע זְוִיָּתִיהָ מִנְיָה הִנָּאָה קַרְנוֹהִי וְחָפָא יְתִיהָ נְחָשָׁא:	2 וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו וַיִּצָּף אֹתוֹ נְחָשֶׁת:

And he made all the vessels of the altar, the pots, and the shovels, and the basins, the flesh-hooks, and the fire-pans; all the vessels thereof made he of brass.	וַיַּעַשׂ אֶת-כָּל-כֵּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הַסִּירֹת וְאֶת-הַיָּעִים וְאֶת-הַמִּזְרְקֹת אֶת-הַמְּזֻלָּגֹת וְאֶת-הַמִּחְתָּת כָּל-כֵּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת:	וַיַּעַשׂ אֶת-כָּל-כֵּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הַסִּירֹת וְאֶת-הַיָּעִים וְאֶת-הַמִּזְרְקֹת אֶת-הַמְּזֻלָּגֹת וְאֶת-הַמִּחְתָּת כָּל-כֵּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת:
And he made for the altar a grating of network of brass, under the ledge round it beneath, reaching halfway up.	וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת פְּרָכְבוֹ מִלְמַטָּה עַד-חֻצְיוֹ:	וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת פְּרָכְבוֹ מִלְמַטָּה עַד-חֻצְיוֹ:
And he cast four rings for the four ends of the grating of brass, to be holders for the staves.	וַיִּצֹק אַרְבַּע טַבַּעֲתַי אֶרְבַּע וַיִּתֵּן לַסֶּרֶדָּא דְנְחֹשָׁא אֶתְרָא לְאַרְיִחָא:	וַיִּצֹק אַרְבַּע טַבַּעֲתַי אֶרְבַּע וַיִּתֵּן לַסֶּרֶדָּא דְנְחֹשָׁא אֶתְרָא לְאַרְיִחָא:
And he made the staves of acacia-wood, and overlaid them with brass.	וַיַּעַשׂ אֶת-הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיַּצְקֵם אֶתָּם נְחֹשֶׁת:	וַיַּעַשׂ אֶת-הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיַּצְקֵם אֶתָּם נְחֹשֶׁת:
And he put the staves into the rings on the sides of the altar, wherewith to bear it; he made it hollow with planks.	וַיָּבֵא אֶת-הַבָּדִים בְּטַבַּעֲתַי עַל צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׂאת אוֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לְחַת עָשָׂה אוֹתוֹ: (ס)	וַיָּבֵא אֶת-הַבָּדִים בְּטַבַּעֲתַי עַל צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׂאת אוֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לְחַת עָשָׂה אוֹתוֹ: (ס)
And he made the laver of brass, and the base thereof of brass, of the mirrors of the serving women that did service at the door of the tent of meeting.	וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כְּנוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֹת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ס)	וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כְּנוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֹת הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ס)
And he made the court; for the south side southward the hangings of the court were of fine twined linen, a hundred cubits.	וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפָּאָתוֹ נֶגֶב תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מֵאָה בָּאֲמָה:	וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפָּאָתוֹ נֶגֶב תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מֵאָה בָּאֲמָה:

(7) נבוב לוחות. נבוב הוא חלול, וכן ועציו ארבע ארבעות נבוב (ירמיה נב, כא): נבוב לוחות. הלוחות של עצי שטים לכל רוח, והחלל באמצע:

(8) במראות הצבאות. צנות ישראל היו בידן מראות, שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לדעת המשכן, והיה מואם משה בהן, מפני שעשויים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חציבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים לצבאות רבות במצרים, כשהיו בעליהם יגיעים בעבודת פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכליות אותם, ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עס בעלה במראה, ומשדלתו בדברים, לומר אני נאה ממך, ומתוך כך מביאות לבעליהם לידי תאוה, ונוקקות להם, ומתעצרות ויולדות שם, שנאמר פסח הפפוח עורקתיך (שיר השירים ח, ה), וזה שנאמר במראות הצבאות, ונעשה הכיור מהם, שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה בעלה ונסתרה, ומדע לך שהן מראות ממש, שהרי נאמר ונחשת התנופה שבעים ככר וגו' ויעש זה וגו', וכיור וכו' לא הזכירו שם, למדת, שלא היה נחשת של כיור מנחשת התנופה, כך דרש רבי תנחומא (פקודי ט), וכן תרגם אונקלוס דַּמְקִינִת נְשִׂאָה, והוא תרגום של מראות, מירוא"ש בלע"ז (שפיעעל), וכן מצינו בישעיה (ג, כג), וְהַגְלִינִים, מתרגמין וּמְקִינִתָּא: אשר צבאו. להביא נדבחו:

10 Their pillars were twenty, and their sockets twenty, of brass; the hooks of the pillars and their fillets were of silver.	עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף: עמודיהן עשרין וסמכיהן עשרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף:	10 עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף:
11 And for the north side a hundred cubits, their pillars twenty, and their sockets twenty, of brass; the hooks of the pillars and their fillets of silver.	ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף: ולרוח צפונא מאה אמן עמודיהן עשרין וסמכיהן עשרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף:	11 ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף:
12 And for the west side were hangings of fifty cubits, their pillars ten, and their sockets ten; the hooks of the pillars and their fillets of silver.	ולפאת ים קלעים חמשים באמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמודים ונחשיהם כסף: ולרוח מערבא סרדי חמשים אמן עמודיהן עשרה וסמכיהן עשרה ווי עמודיא וכבושיהון כסף:	12 ולפאת ים קלעים חמשים באמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמודים ונחשיהם כסף:
13 And for the east side eastward fifty cubits.	ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: ולרוח קדומא מדנחא חמשים אמן:	13 ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה:
14 The hangings for the one side [of the gate] were fifteen cubits; their pillars three, and their sockets three.	קלעים חמש עשרה אמה אל תפתח עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה: סרדי חמש עשרה אמן לעברא עמודיהן תלתא וסמכיהן תלתא:	14 קלעים חמש עשרה אמה אל תפתח עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:
15 And so for the other side; on this hand and that hand by the gate of the court were hangings of fifteen cubits; their pillars three, and their sockets three.	ולפנת השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה: ולעברא תנינא מכא ומכא לתרע דרתא סרדי חמש עשרה אמן עמודיהן תלתא וסמכיהן תלתא:	15 ולפנת השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה:
16 All the hangings of the court round about were of fine twined linen.	כל סרדי דרתא סחור סחור דבויץ שזיר: כל קלעי החצר סביב שש משזר:	16 כל קלעי החצר סביב שש משזר:
17 And the sockets for the pillars were of brass; the hooks of the pillars and their fillets of silver; and the overlaying of their capitals of silver; and all the pillars of the court were filleted with silver.	והאדנים לעמודים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר: וסמכיא לעמודיא דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף וחפוי רישיהון כסף ואנני מכובשין כסף כל עמודי דרתא:	17 והאדנים לעמודים נחשת ווי העמודים ונחשיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר:
18 And the screen for the gate of the court was the work of the weaver in colours, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen; and twenty cubits was the length, and the height in the breadth was five cubits, answerable to the hangings of the court.	ומסך שער החצר מעשה רגם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר: ופרסא דתרע דרתא עובד צייר דתכלא וארגנא וצבע זהורי ובויץ שזיר ועשרין אמן אורכא ורומא בפותיא חמש אמן לקביל סרדי דרתא:	ומסך שער החצר מעשה רגם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר:

מפטי

- 19 And their pillars were four, and their sockets four of brass; their hooks of silver, and the overlaying of their capitals and their fillets of silver. 19 וְעַמֻּדֵיהֶם אַרְבַּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבַּעָה נְחֹשֶׁת וְנִיְהֵם כָּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם כָּסֶף: כקב פסוקים
- 20 And all the pins of the tabernacle, and of the court round about, were of brass. כקב פסוקים וְכָל־חֵיתֹת־לְמִשְׁכַּן וְלַחֲצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: (ס) וְכָל סָבִיב לְמִשְׁכָּנָא וּלְדִרְתָּא סָחֹר סָחֹר דְּנְחֹשָׁא:

The Haftarah is I Kings 7:40 – 7:50 on page 229. Sepharadim read I Kings 7:13 – 7:26. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244. On Shabbat HaHodesh, Maftir is Exodus 12:1 – 20, and the Haftarah is on page 248.

- 21 These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest. פקודי כח אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכַּן מִשְׁכַּן אֱלֹהֵי מִנִּי מִשְׁכָּנָא מִשְׁכָּנָא דְּסִדְחֻתָּא דְּאַתְמָנִיאוּ עַל מִימְרָא דְּמֹשֶׁה פּוֹלְחֵן לִיְוָא בִּידָא דְּאִיתָמָר בֶּר אֶהְרֹן כֹּהֵנָא:
- 22 And Bezalel the son of Uri, the son of Hur, of the tribe of Judah, made all that the LORD commanded Moses. 22 וּבְצַלָּאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר בְּלִמְטָה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: כח וּבְצַלָּאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר וּבְצַלָּאֵל בֶּר אוּרִי בֶר חֹר לְשִׁבְטָא דְּיְהוּדָה עֲבַד יְת כָּל דְּפִקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה:

(18) לעמת קלעי החצר. כמדת קלעי החצר:
 (21) אלה פקודי. צפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת, ונמנו כל כליו לכל עבודתו: המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל: משכן העדות. עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם: עבודת הלוים. פקודי המשכן וכליו, הוא עבודה המסורה ללוים במדבר, לשאת ולהוריד ולהקים, איש איש למשאו המופקד עליו, כמו שאמור צפרשת נשא (במדבר ד): ביד איתמר. הוא היה פקיד עליהם למסור לכל בית אב עבודה שעליו:
 (22) ובצלאל בן אורי וגר עשה אל כל אשר צוה ה' את משה. אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, (לא לענין צווי להתנדב קאמר, דהא אדרבה להיפך צוה הקב"ה צפרשת תרומה, מתחלה הכלים שלחן מנורה יריעות, ואחר כך ציווי הקרשים, וציווי משה רבינו ע"ה ריש ויקהל, תחלה המשכן ואהלו ואחר כך הכלים, הא מיירי לענין ציווי לפועל איך יפעול כסדר, ותמלא צפרשת כי תשא ראיה קראתי בשם צלאל וגו', הוזכר מתחלה את אהל מועד, ואחר כך הכלים, אצל לענין להתנדב להכין מה שיהיו צריכין, מה לי מה שמתנדב תחלה, ועיין בתוספות פרק ה' (ברכות נה). ואם תאמר מנלן שמשנה רבינו ע"ה צוה לצלאל הפך הענין, ויש לומר, כיון דכתיב צפרשת ויקהל ויקרא משה אל צלאל ואל אהליאז וגו', וקרא מה שדיבר עמהם, והאי קרא מדכתיב כל אשר צוה ה' את משה, חזינן דהיה מצוה להם צהיפוך. ודוק היטב). אמר לו צלאל מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר משה, צלל אל היית, כי וודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחלה ואחר כך עשה כלים:

23 And with him was Oholiab, the son of Ahihamach, of the tribe of Dan, a craftsman, and a skilful workman, and a weaver in colours, in blue, and in purple, and in scarlet, and fine linen.—

24 All the gold that was used for the work in all the work of the sanctuary, even the gold of the offering, was twenty and nine talents, and seven hundred and thirty shekels, after the shekel of the sanctuary.

25 And the silver of them that were numbered of the congregation was a hundred talents, and a thousand seven hundred and three-score and fifteen shekels, after the shekel of the sanctuary:

26 a beka a head, that is, half a shekel, after the shekel of the sanctuary, for every one that passed over to them that are numbered, from twenty years old and upward, for six hundred thousand and three thousand and five hundred and fifty men.

27 And the hundred talents of silver were for casting the sockets of the sanctuary, and the sockets of the veil: a hundred sockets for the hundred talents, a talent for a socket.

28 And of the thousand seven hundred seventy and five shekels he made hooks for the pillars, and overlaid their capitals, and made fillets for them.

וְאִתּוֹ אֹהֵלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן חָרָשׁ וְחָשֵׁב וְרָקֵם בְּתַכְלִית וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ: (ס)

כָּל־הַזָּהָב הַעֲשׂוּי לַמִּלְאָכָה לְעִבְדוֹתָא בְּכָל עֲבֹדָת קוֹדֶשׁ וְהֵנָּה דָּהָב אֲרָמוֹתָא עֲשָׂרִין וְתִשְׁעַ עֲשָׂרִין וְשִׁבְעָ מֵאָה וְתַלְתִּין סָלְעִין בְּסָלְעֵי קוֹדֶשׁ:

וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֹת כֶּכָר וְאַלְף וְשִׁבְעַ מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

בְּקַע לְגִלְגָּלֹת מַחְצִית הַשָּׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקָדִים מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלְף וּשְׁלֹשֹׁת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים:

וְהָיָה מֵאֹת כֶּכָר הַכֶּסֶף לְצֻקֹת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֲדָנֵי הַפָּרֹכֶת מֵאֹת אֲדָנִים לַמֵּאֹת הַכֶּכָר כֶּכָר לְאֶדָן:

וְאֶת־הָאֶלְף וְשִׁבְעַ הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֶשֶׂה וָיוֹם לְעִמּוּדֵיהֶם וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם:

(24) ככר. ששים מנה, ומנה של קדש כפול היה, הרי הככר ק"כ מנה, והמנה כ"ה סלעים, הרי ככר של קדש שלשת אלפים שקלים, לפיכך מנה צפּרופּוט כל השקלים שפחותין צמנינם מג' אלפים, שאין מגיעין לככר:

(26) בקע. הוא שם משקל של מחצית השקל: לשש מאות אלף וגר. כך היו ישראל, וכך עלה מנינם אחר שהוקם המשכן בצפר צמדצר, ואף עתה צמדצת המשכן כך היו, ומנין חלצי השקלים של שש מאות אלף, עולה מאת ככר כל אחד של שלשת אלפים שקלים, כיצד, שש מאות אלף חלצין הרי הן ג' מאות, אלף שלימים, הרי מאת ככר, והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים חלצין, עולין אלף ושבצע מאות וחמשה ושבצעים שקלים:

(27) לצקת. כתרמומו לְאַצְקָא: את אדני הקדש. של קרשי המשכן, שהם מ"ח קרשים, ולהן ז'ו אדנים, ואדני פרכת ארבעה, הרי מאה, וכל שאר האדנים נחשת כתיב צהם:

29	And the brass of the offering was seventy talents and two thousand and four hundred shekels.	וַנַּחֲשׁ אֶת־מוֹתָא שִׁבְעִין כִּכָּרִין וַתְּרִין אֲלָפִין וָאַרְבַּע מֵאָה סָלְעִין:	וַנַּחֲשׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְאַלְפִים וָאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל:	29
30	And therewith he made the sockets to the door of the tent of meeting, and the brazen altar, and the brazen grating for it, and all the vessels of the altar,	וַיַּעַבְד בָּהּ יֵת סְמִי כִּתְרַע מִשְׁכָּן וְזִמְנָא וְיֵת מִדְּבָחָא דִּנְחָשָׁא וְיֵת סִרְדָּא דִּנְחָשָׁא דִּילִיָּהּ וְיֵת כָּל מִנֵּי מִדְּבָחָא:	וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אֲדָנִי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וְאֵת מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לּוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ:	30
31	and the sockets of the court round about, and the sockets of the gate of the court, and all the pins of the tabernacle, and all the pins of the court round about.	וְיֵת סְמִי כִּתְרַת סָחוּר סָחוּר וְיֵת סְמִי כִּתְרַע תְּרַע דִּתְרַת וְיֵת כָּל סָפֵי מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל סָפֵי דִּתְרַת סָחוּר סָחוּר:	וְאֶת־אֲדָנִי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֶת־אֲדָנִי שַׁעַר הַחֲצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֵת הַחֲצֵר סָבִיב:	31
XXXIX	And of the blue, and purple, and scarlet, they made plaited garments, for ministering in the holy place, and made the holy garments for Aaron, as the LORD commanded Moses.	וּמִן תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעָ זָהָבִי עָבְדוּ לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא לְשִׁמְשָׁא בְּקוֹדֶשָׁא וְעָבְדוּ יֵת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא דְלֹא־הֶרֶן כְּמֹא דְפָקִיד יְיָ יֵת מִשָּׁה:	וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְּגָדֵי־שָׂרָד לְשֵׁרֶת בְּקָדֹשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־הֶרֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	XXXIX
2	And he made the ephod of gold, blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen.	וַעֲבַד יֵת אֵיפֹדָא דְהָבָא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעָ זָהָבִי וּבֹיץ שֹׁזֵר:	וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר:	שני (חמישי)
3	And they did beat the gold into thin plates, and cut it into threads, to work it in the blue, and in the purple, and in the scarlet, and in the fine linen, the work of the skilful workman.	וַרְדִּידוּ יֵת טָסִי דְדִּהָבָא וְקָצְצוּ חוּטִין לְמַעַבְד בְּגוֹ תְּכֵלֵא וּבְגוֹ אַרְגָּמָנָא וּבְגוֹ צִבְעָ זָהָבִי וּבְגוֹ בּוּצָא עוֹבָד אוּמָן:	וַיִּרְקְעוּ אֶת־פַּתִּי הַזָּהָבִי וְקָצְצוּ פְתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חָשָׁב:	3
4	They made shoulder-pieces for it, joined together; at the two ends was it joined together.	כְּתָפִין עָבְדוּ לִיָּה מְלֻפָּפִין עַל תְּרִין סְטְרוֹהֵי מְלֻפָּף:	כְּתָפֹת עָשׂוּ־לּוֹ חֲבֵרֹת עַל־שְׁנֵי (כ' קצוותיו) [ק' קצותיו] חֲבֵר:	4

(28) וצפה ראשיהם. של עמודים מהן, שזכולן כתיב וצפה ראשיהם וחשוקיהם כסף: (1) ומן התכלת והארגמן וגו'. שש לא נאמר כאן, ומכאן אני אומר שאין צגדי שרד הללו צגדי כהונה, שצגדי כהונה היה שש, אלא הם צגדים שמכסים צהם כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה צהם שש: (3) וירקעו. כמו לרקע קֶאֱרָץ (תהלים קלו, ו), כתרומתו ורדידו טסין, היו מרדדין מן הזהב, אשטני"דרא צלע"ו (אויזדעהנען), טסין דקות. כאן הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין, מרדדים טסין דקין, וקוצצין מהן פתילים לאורך הטם, לעשות אותן פתילים מעורבים עם כל מין ומין בחשן ואפוד, שנאמר צהן זהב, חוט אחד של זהב עם ששה חוטין של תכלת, וכן עם כל מין ומין, שכל המינין חוטין כפול ששה, וזהב חוט שציעי עם כל אחד ואחד:

And the skilfully woven band, that was upon it, wherewith to gird it 5 on, was of the same piece and like the work thereof: of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, as the LORD commanded Moses.	וַחֲשֹׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמְנוֹ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ מֹשֶׁה: (ט)	וַחֲשֹׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמְנוֹ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ מֹשֶׁה: (ט)
And they wrought the onyx stones, inclosed in settings of gold, graven with the engravings of a signet, according to the names of the children of Israel. 6	וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי הַשֵּׁהם מִסֶּבֶת מִשְׁבָּצֹת זָהָב מְפִתְחֹת פְּתוּחֵי חֻזָּתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי הַשֵּׁהם מִסֶּבֶת מִשְׁבָּצֹת זָהָב מְפִתְחֹת פְּתוּחֵי חֻזָּתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
And he put them on the shoulder-pieces of the ephod, to be stones of memorial for the children of Israel, as the LORD commanded Moses. 7	וַיִּשֵׂם אֹתָם עַל כְּתֻפֹת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זִכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ מֹשֶׁה: (י)	וַיִּשֵׂם אֹתָם עַל כְּתֻפֹת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זִכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ מֹשֶׁה: (י)
And he made the breastplate, the work of the skilful workman, like the work of the ephod: of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen. 8	וַיַּעֲבֵד יֵת חוֹשֶׁנָּא עוֹבֵד אוֹמֵן כְּעוֹבֵד אֶפְדָּא דְהָבָא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְצִבְעֵ זָהָרִי וּבִיזָן שְׂזִיר:	וַיַּעֲשֵׂשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֲשֹׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:
It was four-square; they made the breastplate double; a span was the length thereof, and a span the breadth thereof, being double. 9	רְבֹעַ הָיָה כְּפֹל עָשׂוּ אֶת־ הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֶרְכּוֹ וְזֶרֶת רְחֵבּוֹ כְּפֹל:	רְבֹעַ הָיָה כְּפֹל עָשׂוּ אֶת־ הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֶרְכּוֹ וְזֶרֶת רְחֵבּוֹ כְּפֹל:
And they set in it four rows of stones: a row of carnelian, topaz, and smaragd was the first row. 10	וַיִּמְלְאוּ־בּוֹ אַרְבַּעַה טֹוֹרֵי אֲבָן טֹוֹר אֶדָם פְּטֹדָה וּבְרָקֶת הַטֹּוֹר הָאֶחָד:	וַיִּמְלְאוּ־בּוֹ אַרְבַּעַה טֹוֹרֵי אֲבָן טֹוֹר אֶדָם פְּטֹדָה וּבְרָקֶת הַטֹּוֹר הָאֶחָד:
And the second row, a carbuncle, a sapphire, and an emerald. 11	וּסְדָרָא תַנִּינָא אִזְמַרְגָדִין שְׁבִיזִי וּסְבִהָלוּם:	וְהַטֹּוֹר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סַפִּיר וַיְהִלֵּם:
And the third row, a jacinth, an agate, and an amethyst. 12	וּסְדָרָא תְּלִיתָא קַנְפִּירִי טַרְקִיא וְעִין עֵגְלָא:	וְהַטֹּוֹר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוּ וְאַחֲלָמָה:
And the fourth row, a beryl, an onyx, and a jasper; they were inclosed in fittings of gold in their settings. 13	וּסְדָרָא רְבִיעָא פְּרוּם יָמָא וּבִרְלָא וּפְנִתִירִי מִשְׁקָען מִרְמָצֵן בְּדָהָב בְּאִשְׁלֵמוֹתָהוֹן:	וְהַטֹּוֹר הָרְבִיעִי תַרְשִׁישׁ שֵׁהם וַיִּשְׁפָּה מִוִּסְבֹּת מִשְׁבָּצֹת זָהָב בְּמִלְאָתָם:

14 And the stones were according to the names of the children of Israel, twelve, according to their names, like the engravings of a signet, every one according to his name, for the twelve tribes.	וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָנָה שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל־שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חֹתֶם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנִים עָשָׂר שִׁבְטִי:	14 וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָנָה שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל־שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חֹתֶם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשָׁנִים עָשָׂר שִׁבְטִי:
15 And they made upon the breastplate plaited chains, of wreathen work of pure gold.	וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרֶת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֶבֶת זָהָב טָהוֹר:	15 וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרֶת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֶבֶת זָהָב טָהוֹר:
16 And they made two settings of gold, and two gold rings; and put the two rings on the two ends of the breastplate.	וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מַשְׁבָּצֹת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתֵי עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:	16 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מַשְׁבָּצֹת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתֵי עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:
17 And they put the two wreathen chains of gold on the two rings at the ends of the breastplate.	וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֶבֶתֹת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתֵי עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:	17 וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֶבֶתֹת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתֵי עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:
18 And the other two ends of the two wreathen chains they put on the two settings, and put them on the shoulder-pieces of the ephod, in the forepart thereof.	וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֶבֶתֹת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמַּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:	18 וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֶבֶתֹת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמַּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:
19 And they made two rings of gold, and put them upon the two ends of the breastplate, upon the edge thereof, which was toward the side of the ephod inward.	וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּשְׁימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שִׁפְתּוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֶפֶד בִּיְתֵהָ:	19 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּשְׁימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שִׁפְתּוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֶפֶד בִּיְתֵהָ:
20 And they made two rings of gold, and put them on the two shoulder-pieces of the ephod underneath, in the forepart thereof, close by the coupling thereof, above the skilfully woven band of the ephod.	וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֶפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו לְעֻמָּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד:	20 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבַּעֲתֵי זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֶפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו לְעֻמָּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד:
21 And they did bind the breastplate by the rings thereof unto the rings of the ephod with a thread of blue, that it might be upon the skilfully woven band of the ephod, and that the breastplate might not be loosed from the ephod; as the LORD commanded Moses.	וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבַּעְתָּיו אֶל־טַבַּעֲתֵי הָאֶפֶד בַּפִּתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיטֵל עַל־חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא־יִנָּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	21 וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבַּעְתָּיו אֶל־טַבַּעֲתֵי הָאֶפֶד בַּפִּתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיטֵל עַל־חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא־יִנָּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)

22 And he made the robe of the ephod of woven work, all of blue;	וַיַּעַשׂ אֶת־מְעִיל הָאֵפֹד מַעֲשֶׂה וַעֲבַד יָת מְעִיל אֵיפֹדָא עֹבֵד מַחִי גָמִיר תַּכְלָא:	וַיַּעַשׂ אֶת־מְעִיל הָאֵפֹד מַעֲשֶׂה אֶרֶג כָּלִיל תַּכְלָת: שלישי (שש')
23 and the hole of the robe in the midst thereof, as the hole of a coat of mail, with a binding round about the hole of it, that it should not be rent.	וּפּוּמִיָּה דְמְעִילָא כְּפִיל לַגְּנִיָּה כְּפּוּם שְׂרָן תּוּרָא מְקַר לְפּוּמִיָּה סָחֹר סָחֹר לָא יִתְבַּזֵּעַ:	23 וּפִי־הַמְעִיל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַחְרָא שָׁפָה לְפָיו סָבִיב לָא יִקְרַע:
24 And they made upon the skirts of the robe pomegranates of blue, and purple, and scarlet, and twined linen.	וַיַּעֲבֹדוּ עַל שְׂפּוּלֵי מְעִילָא רְמוֹנֵי תַכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָה וְזָהָרִי שְׂזִיר:	24 וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמְעִיל רְמוֹנֵי תַכְלָת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מְשֻׁזָּר:
25 And they made bells of pure gold, and put the bells between the pomegranates upon the skirts of the robe round about, between the pomegranates:	וַיַּעֲבֹדוּ זָגִין דְדָהָב דְכִי וַיִּהְיוּ יָת זָגִיא בְּגוֹ רְמוֹנִיאָא עַל שְׂפּוּלֵי מְעִילָא סָחֹר סָחֹר בְּגוֹ רְמוֹנִיאָא:	25 וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים בְּתוֹךְ הָרְמוֹנִים עַל־שׁוּלֵי הַמְעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרְמוֹנִים:
26 a bell and a pomegranate, a bell and a pomegranate, upon the skirts of the robe round about, to minister in; as the LORD commanded Moses.	זָגָא וְרְמוֹנָא זָגָא וְרְמוֹנָא עַל שְׂפּוּלֵי מְעִילָא סָחֹר סָחֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:	26 פַּעֲמָן וְרֶמֶן פַּעֲמָן וְרֶמֶן עַל־שׁוּלֵי הַמְעִיל סָבִיב לְשִׁרְתָּא כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: (ס)
27 And they made the tunics of fine linen of woven work for Aaron, and for his sons,	וַיַּעֲבֹדוּ יָת כְּתוּנֵי דְבוּצָא עֹבֵד מַחִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:	27 וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּתָנֹת שֵׁשׁ מַעֲשֶׂה אֶרֶג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:
28 and the mitre of fine linen, and the goodly head-tires of fine linen, and the linen breeches of fine twined linen,	וַיַּת מִצְנֶפֶתָא דְבוּצָא וַיַּת שִׁבְחָ קוֹבְעִיא דְבוּצָא וַיַּת מְכַנְסֵי בּוּצָא דְבוּץ שְׂזִיר:	28 וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פְּאֲרֵי הַמְּגַבְעֹת שֵׁשׁ וְאֶת־מְכַנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:
29 and the girdle of fine twined linen, and blue, and purple, and scarlet, the work of the weaver in colours; as the LORD commanded Moses.	וַיַּת הַמִּינָא דְבוּץ שְׂזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְעָה וְזָהָרִי עֹבֵד צִיר כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:	29 וְאֶת־הָאֲבֵט שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְתַכְלָת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֶׂה רָקֵם כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: (ס)
30 And they made the plate of the holy crown of pure gold, and wrote upon it a writing, like the engravings of a signet: HOLY TO THE LORD.	וַיַּעֲבֹדוּ יָת צִיצָא כָּלִילָא דְקוֹדֶשָׁא דְדָהָב דְכִי וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו כְּתָב מִפְּרֵשׁ קֹדֶשׁ לֵי: עֲלוּהִי כְתָב מִפְּרֵשׁ קֹדֶשׁ לֵי:	30 וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיצֵן גִּזְר־הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:

(28) ואת פארי המגבעות. תפארת המגבעות, המגבעות המפוארות:

31 And they tied unto it a thread of blue, to fasten it upon the mitre above; as the LORD commanded Moses.	וַיִּתְּנוּ עָלָיו פֶּתִיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (ס)	31 וַיִּתְּנוּ עָלָיו פֶּתִיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (ס)
32 Thus was finished all the work of the tabernacle of the tent of meeting; and the children of Israel did according to all that the LORD commanded Moses, so did they.	וַתֵּכֶל כָּל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשִׂי: (פ)	32 וַתֵּכֶל כָּל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשִׂי: (פ)
33 And they brought the tabernacle unto Moses, the Tent, and all its furniture, its clasps, its boards, its bars, and its pillars, and its sockets;	וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחָו וְעַמֻּדָיו וְאַדְנָיו:	33 וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחָו וְעַמֻּדָיו וְאַדְנָיו:
34 and the covering of rams' skins dyed red, and the covering of sealskins, and the veil of the screen;	וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְּאֻדָּמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ:	34 וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְּאֻדָּמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ:
35 the ark of the testimony, and the staves thereof, and the ark-cover;	אֶת־אֲרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת־בָּרָיו וְאֶת הַכַּפֹּרֶת:	35 אֶת־אֲרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת־בָּרָיו וְאֶת הַכַּפֹּרֶת:
36 the table, all the vessels thereof, and the showbread;	אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:	36 אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:
37 the pure candlestick, the lamps thereof, even the lamps to be set in order, and all the vessels thereof, and the oil for the light;	אֶת־הַמְּנֹרֶה הַטָּהוֹרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ נֵרֹת הַמַּעֲרֵכָה וְאֶת כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:	37 אֶת־הַמְּנֹרֶה הַטָּהוֹרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ נֵרֹת הַמַּעֲרֵכָה וְאֶת כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

(31) לתת על המצנפת מלמעלה. ועל ידי הפחילים היה מושיבן על המצנפת כמין כתר, ואי אפשר לומר הניץ על המצנפת, שהרי זשחטת קדשים שנינו (זבחים יט:), שערו היה נראה בין ניץ למצנפת ששם מניח תפילין, והניץ היה נתון על המצת, הרי המצנפת למעלה והניץ למטה, ומהו על המצנפת מלמעלה. ועוד הקשיתי זה, כאן הוא אומר ויתנו עליו פתיל תכלת, ובענין הזוואה הוא אומר ושמם אלו על פתיל תכלת (שמות כח, לו). ואומר אני, פתיל תכלת זה חוטין הן, לקשרו זהו במצנפת, לפי שהניץ אינו אלא מאוזן לאוזן וצמה יקשרנו במצחו, והיו קבועין בו חוטין תכלת לשני ראשיו וצאמנעיתו, שזהו קושרו ותולהו במצנפת כשהוא בראשו, ושני חוטין היו בכל קצה וקצה, אחת ממעל ואחת מתחת לזד מצחו, וכן צאמנעו, שכן הוא נוח לקשור, ואין דרך קשירה בפחות משני חוטין, לכך נאמר על פתיל תכלת, ועליו פתיל תכלת, וקושר ראשיהם השנים כולם יחד מאחוריו למול ערפו, ומושיבו על המצנפת. ואל תתמה שלא נאמר פתילי תכלת, הואיל ומרובין הן, שהרי מזינו צחשן ואפוד ויִרְקָסוּ אֶת הַשָּׁן וגו', ועל כרחק פחות משנים לא היו, שהרי צחשן קצות החשן היו צ' טבעות החשן, וצב' כתפות האפוד היו צ' טבעות האפוד שכנגדן, ולפי דרך קשירה ד' חוטין היו, ומכל מקום פחות משנים אי אפשר:

(32) ויעשו בני ישראל. את המלאכה ככל אשר צוה ה' וגו':

(33) ויביאו את המשכן וגו'. שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקצ"ה הקמחו, שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים שאין כח צאדם לזקפן, ומשה העמידו, אמר משה לפני הקצ"ה, איך אפשר הקממו על ידי אדם, אמר לו עסוק אהה בידך, נראה כמקימו והוא נוקף וקם מאליו, והוא שנאמר (שמות מ, יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא (פקודי י"א):

38	and the golden altar, and the anointing oil, and the sweet incense, and the screen for the door of the Tent;	וְיֵת מִדְּבַחַּא דְּדָהָבָא וְיֵת מִשְׁחָא דְּרִבּוּתָא וְיֵת קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא וְיֵת פְּרָסָא דְּתֹרַע מִשְׁכְּנָא:	וְאֵת מִזְבֵּחַ הַזָּהָב וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֵת מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל:	38
39	the brazen altar, and its grating of brass, its staves, and all its vessels, the laver and its base;	יֵת מִדְּבַחַּא דְּנְחָשָׁא וְיֵת סִרְדָּא דְּנְחָשָׁא דִּילִיָּה יֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת כָּל מְנוּהֵי יֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסָיָה:	אֵתוּ מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וְאֵת־מִכְבָּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדִיּוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כִּנּוֹ:	39
40	the hangings of the court, its pillars, and its sockets, and the screen for the gate of the court, the cords thereof, and the pins thereof, and all the instruments of the service of the tabernacle of the tent of meeting;	יֵת סִרְדֵי דֶרְתָּא יֵת עֲמוּדֵהָא וְיֵת סִמְכָהָא וְיֵת פְּרָסָא לְתֹרַע דֶּרְתָּא יֵת אֲטוּנוֹהִי וְיֵת כָּל מְנֵי פּוֹלְחָן מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכַּן זִמְנָא:	אֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמָּסַךְ לְשַׁעַר הַחֹצֵר אֶת־מִיתְרָיו וְיִתְדֵיהֶם וְאֵת כָּל־כְּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד:	40
41	the plaited garments for ministering in the holy place; the holy garments for Aaron the priest, and the garments of his sons, to minister in the priest's office.	יֵת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא לְשִׁמְשָׂא בְּקוֹדֶשֶׁת יֵת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשֶׁת לְאַהֲרֹן כֹּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא:	אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכֹהֵן:	41
42	According to all that the LORD commanded Moses, so the children of Israel did all the work.	כָּל דְּפָקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה בֶּן עֲבָדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל פּוֹלְחָנָא:	כָּל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָעֲבֹדָה:	42
43	And Moses saw all the work, and, behold, they had done it; as the LORD had commanded, even so had they done it. And Moses blessed them.	וַיַּחְזֵא מֹשֶׁה יֵת כָּל עֲבִידָתָא וְהָא עֲבָדֵי יְתָה כְּמָא דְּפָקִיד יְיָ בֶּן עֲבָדֵי וּבִרְדֵּי יְתָהוֹן מֹשֶׁה:	וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בֶּן עָשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: (פ)	43
XL	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	חמישי (שניעי)
2	'On the first day of the first month shalt thou rear up the tabernacle of the tent of meeting.	בְּיוֹם יִרְחָא קֳדָמָהּ בְּחַד לְיִרְחָא תָקִים יֵת מִשְׁכְּנָא מִשְׁכַּן זִמְנָא:	בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד:	2
3	And thou shalt put therein the ark of the testimony, and thou shalt screen the ark with the veil.	וּתְשִׁי תִמָּן יֵת אֲרוֹנָא דְּסִדְּוֹתָא וּתְשִׁיל עַל אֲרוֹנָא יֵת פְּרוּכְתָּא:	וְשַׂמְתָּ שָׁם אֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסַכַּתָּ עַל־הָאֲרוֹן אֶת־הַפָּרֹכֶת:	3

(43) וַיְבָרֶךְ אוֹתָם מֹשֶׁה. אָמַר לָהֶם יְהִי רָצוֹן שְׂמִינָה צִמְעָשָׁה יְדִיכֶם, וְיִהִי נָעֵם ה' לְאֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וְגו' (תהלים 5, יז), וְהוּא אֶחָד מִי"א מְזֻמְרִים שֶׁנִּתְפַּלֵּה לְמֹשֶׁה:

4	And thou shalt bring in the table, and set in order the bread that is upon it; and thou shalt bring in the candlestick, and light the lamps thereof.	וְהִבֵּאתָ אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְעִרְכָתָּ אֶת־עֲרֻכּוֹ וְהִבֵּאתָ אֶת־הַמְּנֹרֶה וְהַעֲלִיתָ אֶת־נֵרֹתָיו׃ וְתָעִיל יֵת פִּתּוּרָא וְתַסְדֵּר יֵת סִדְרִיהּ וְתָעִיל יֵת מְנֹרָתָא וְתִדְלִיק יֵת בּוֹצִינְהָא׃	4
5	And thou shalt set the golden altar for incense before the ark of the testimony, and put the screen of the door to the tabernacle.	וְנִתְּתָה אֶת־מִזְבֵּחַ הַזָּהָב לִקְטֹרֶת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת וְשַׂמְתָּ אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃ וְתָתִין יֵת מִדְּבָחָא דִּדְהָבָא לִקְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא קֹדֶם אֲרוֹנָא דִּסְהוּתָא וְתַשּׁוּי יֵת פֶּרְסָא דִּתְרַעָא לַמִּשְׁכָּנָא׃	5
6	And thou shalt set the altar of burnt-offering before the door of the tabernacle of the tent of meeting.	וְנִתְּתָה אֶת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד׃ וְתָתִין יֵת מִדְּבָחָא דְעֹלָתָא קֹדֶם תְּרַע מִשְׁכָּנָא מִשְׁכַּן זִמְנָא׃	6
7	And thou shalt set the laver between the tent of meeting and the altar, and shalt put water therein.	וְנִתְּתָל אֶת־הַכִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מַיִם׃ וְתָתִין יֵת כִּיּוֹרָא בֵּין מִשְׁכַּן זִמְנָא וּבֵין מִדְּבָחָא וְתָתִין תַּמָּן מַיָּא׃	7
8	And thou shalt set up the court round about, and hang up the screen of the gate of the court.	וְשַׂמְתָּ אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנָתַתָּ אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הַחֹצֵר׃ וְתַשּׁוּי יֵת דִּרְתָּא סָחוּר סָחוּר וְתָתִין יֵת פֶּרְסָא דִּתְרַע דִּרְתָּא׃	8
9	And thou shalt take the anointing oil, and anoint the tabernacle, and all that is therein, and shalt hallow it, and all the furniture thereof; and it shall be holy.	וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ׃ וְתַסֵּב יֵת מִשְׁחָא דִּרְבוּתָא וְתַרְבִּי יֵת מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל דְּבִיָּה וְתַקְדִּישׁ יֵתִיהּ וְיֵת כָּל מְנוּהִי וְיִהִי קוֹדֶשׁ׃	9
10	And thou shalt anoint the altar of burnt-offering, and all its vessels, and sanctify the altar; and the altar shall be most holy.	וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וּקְדַשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים׃ וְתַרְבִּי יֵת מִדְּבָחָא דְעֹלָתָא וְיֵת כָּל מְנוּהִי וְתַקְדִּישׁ יֵת מִדְּבָחָא וְיִהִי מִדְּבָחָא קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין׃	10
11	And thou shalt anoint the laver and its base, and sanctify it.	וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַכִּיּוֹר וְאֶת־כִּנּוֹ וּקְדַשְׁתָּ אוֹתוֹ׃ וְתַרְבִּי יֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסָיָהּ וְתַקְדִּישׁ יֵתִיהּ׃	11
12	And thou shalt bring Aaron and his sons unto the door of the tent of meeting, and shalt wash them with water.	וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחִצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם׃ וְתַקְרִיב יֵת אֹהֲרֹן וְיֵת בְּנוֹהִי לְתַרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא וְתַסְחִי יֵתֵהוּן בַּמַּיָּא׃	12
13	And thou shalt put upon Aaron the holy garments; and thou shalt anoint him, and sanctify him, that he may minister unto Me in the priest's office.	וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו הַקֹּדֶשׁ וּמִשַּׁחְתָּ אוֹתוֹ וּקְדַשְׁתָּ אוֹתוֹ וְכָהֵן לִי׃ וְתַלְבִּישׁ יֵת אֹהֲרֹן יֵת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשׁא וְתַרְבִּי יֵתִיהּ וְתַקְדִּישׁ יֵתִיהּ וְיִשְׁמִישׁ קֳדָמִי׃	13

(3) וסכות על הארון. לשון הגנה, שהרי מחיצה הייתה:

(4) וערכת את ערכו. שמי מערכות של לחם הפנים:

14	And thou shalt bring his sons, and put tunics upon them.	וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת:	14
15	And thou shalt anoint them, as thou didst anoint their father, that they may minister unto Me in the priest's office; and their anointing shall be to them for an everlasting priesthood throughout their generations.'	וּמִשַּׁחְתָּ אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשַּׁחְתָּ אֶת־אַבְיָהֶם וְכִהְנוּ לִי וְהָיְתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשַּׁחְתָּם לְכֹהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:	15
16	Thus did Moses; according to all that the LORD commanded him, so did he.	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: (ס)	16
17	And it came to pass in the first month in the second year, on the first day of the month, that the tabernacle was reared up.	וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַזֶּה הִמְשִׁכָּן:	17
18	And Moses reared up the tabernacle, and laid its sockets, and set up the boards thereof, and put in the bars thereof, and reared up its pillars.	וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קַרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בָּרִיחָיו וַיִּקֶּם אֶת־עַמֻּדָיו:	18
19	And he spread the tent over the tabernacle, and put the covering of the tent above upon it; as the LORD commanded Moses.	וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (ס)	19
20	And he took and put the testimony into the ark, and set the staves on the ark, and put the ark-cover above upon the ark.	וַיִּקָּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־הָאָרֶן וַיִּשֶׂם אֶת־הַפָּדִים עַל־הָאָרֶן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶן מִלְּמַעְלָה:	20
21	And he brought the ark into the tabernacle, and set up the veil of the screen, and screened the ark of the testimony; as the LORD commanded Moses.	וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־פָּרְכַת הַמָּסָךְ וַיִּסֹּךְ עַל־אָרֶן הָעֵדֻת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (ס)	21
22	And he put the table in the tent of meeting, upon the side of the tabernacle northward, without the veil.	וַיִּתֵּן אֶת־הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל־יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה מִחוּץ לַפָּרְכַת:	22

(19) ויפרש את האהל. הן יריעות העזים:

(20) את העדות. הלומות:

23	And he set a row of bread in order upon it before the LORD; as the LORD commanded Moses.	וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (ס)	וְסֹדֶר עֲלוֹהֵי סֹדְרֵין דְּלַחִים קֹדֶם יי כְּמֵא דְּפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה׃
24	And he put the candlestick in the tent of meeting, over against the table, on the side of the tabernacle southward.	וַיִּשֶׂם אֶת־הַמְּנֹרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֹחַן עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן נֹגֵבָה׃	וְשׁוּי ית מְנֹרָתָא בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא לְקַבִּיל פְּתוּרָא עַל שְׂדָא דְּמִשְׁכָּנָא דְּרוּמָא׃
25	And he lighted the lamps before the LORD; as the LORD commanded Moses.	וַיַּעַל הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (ס)	וְאִדְלִיק בּוֹצִינְיָא קֹדֶם יי כְּמֵא דְּפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה׃
26	And he put the golden altar in the tent of meeting before the veil;	וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבֵּחַ הַזָּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת׃	וְשׁוּי ית מִדְּבָחָא דְּדִהָבָא בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא קֹדֶם פְּרוּכָתָא׃
27	and he burnt thereon incense of sweet spices; as the LORD commanded Moses.	וַיִּקְטֹּר עָלָיו קִטְרֶת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (ס)	וְאִקְטֹר עֲלוֹהֵי קִטְרֶת בּוֹסְמִין כְּמֵא דְּפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה׃
28	And he put the screen of the door to the tabernacle.	וַיִּשֶׂם אֶת־מִסְכַּת הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃	וְשׁוּי ית פֶּרֶסָא דְּתִרְעָא לַמִּשְׁכָּנָא׃
29	And the altar of burnt-offering he set at the door of the tabernacle of the tent of meeting, and offered upon it the burnt-offering and the meal-offering; as the LORD commanded Moses.	וְאֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה שָׂם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (ס)	וְיַת מִדְּבָחָא דְּעֹלָתָא שׁוּי בְּתִרְעָא מִשְׁכָּנָא זְמָנָא וְאִסִּיק עֲלוֹהֵי ית עֹלָתָא וְיַת מִנְחָתָא כְּמֵא דְּפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה׃
30	And he set the laver between the tent of meeting and the altar, and put water therein, wherewith to wash;	וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרִחְצָה׃	וְשׁוּי ית כִּיּוֹרָא בֵּין מִשְׁכַּן זְמָנָא וּבֵין מִדְּבָחָא וַיִּהַב תַּמָּן מֵיָא לְקִדּוּשׁ׃
31	that Moses and Aaron and his sons might wash their hands and their feet thereat;	וַרְחֲצוּ מַמְנוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם׃	וּמִקְדָּשׁוֹן מִנִּיה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו ית יְדֵיהֶון וְיַת רַגְלֵיהֶון׃

(22) על ירך המשכן צפונה. בחצי הצפוני של רוחב הבית (יומא לג:): ירך. כתר גומו לָדָא, כירך הזה שהוא צלדו של אדם:

(27) ויקטר עליו קטורת. שחרית וערבית, כמו שנאמר צִקֹר צִקֹר צִקֹר צִקֹר וְהִטִּיבֹה אֶת הַגִּלְתִּי וגו' (שמות ל, ז):
(29) ויעל עליו וגו'. אף ציוס השמיני למלואים שהוא יוס הקמת המשכן, שמש משה והקריב קרבנות לצור, חוץ מאותן שננטו אחריו צו ציוס, שנאמר קרב אל המזבח וגו' (ויקרא ט, ז): את העולה. עולת התמיד: ואת המנחה. מנחת נסכים של תמיד, כמו שנאמר וְעָשְׂרִין סֵלֶת צִלֹל צִקֹר וגו' (שמות כט, מ):
(31) ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו. יוס שמיני למלואים הושוו כולם לכהונה, ותר גומו וְיִקְדָּשׁוֹן מִנִּיה, צו ציוס קדש משה עמהם:

when they went into the tent of meeting, and when they came near unto the altar, they should wash; as the LORD commanded Moses.	בבֹּאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרִבְתָּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (ס)	32
And he reared up the court round about the tabernacle and the altar, and set up the screen of the gate of the court. So Moses finished the work.	וַיָּקָם אֶת-הַחֲצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיָּתֵן אֶת-מָסַךְ שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת-הַמְּלָאכָה: (פ)	33
Then the cloud covered the tent of meeting, and the glory of the LORD filled the tabernacle.	וַיִּכָּס הָעָנָן אֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבוֹד יְהוָה מְלֵא אֶת-הַמִּשְׁכָּן: וַחֲפֹא עָנָן יְת מִשְׁכָּן זִמְנָא וַיִּקְרָא דִּי אֲתַמְלִי יְת מִשְׁכָּנָא:	מפטיר 34
And Moses was not able to enter into the tent of meeting, because the cloud abode thereon, and the glory of the LORD filled the tabernacle.—	וְלֹא-יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד כִּי-שָׁכַן עָלָיו הָעָנָן וַיִּכְבוֹד יְהוָה מְלֵא אֶת-הַמִּשְׁכָּן: וְלֹא יָכִיל מֹשֶׁה לְמִיעַל לַמִּשְׁכָּן זִמְנָא אַרִי שָׂרָא עֲלוֹהֵי עָנָן וַיִּקְרָא דִּי אֲתַמְלִי יְת מִשְׁכָּנָא:	35
And whenever the cloud was taken up from over the tabernacle, the children of Israel went onward, throughout all their journeys.	וּבְהֶעָלֹת הָעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְלֵיהֶם: וּבְאַסְתַּלְקוֹת עָנָן מֵעַלִּי מִשְׁכָּנָא נִטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַטְלֵיהוֹן:	36
But if the cloud was not taken up, then they journeyed not till the day that it was taken up.	וְאִם-לֹא יֵעָלֶה הָעָנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד-יוֹם הָעֹלָתוֹ: וְאִם לֹא מִסְתַּלֵּק עָנָן וְלֹא נִטְלִין עַד יוֹם אֲסַתְלָקוּתִיהָ:	37
For the cloud of the LORD was upon the tabernacle by day, and there was fire therein by night, in the sight of all the house of Israel, throughout all their journeys.—	כִּי עָנָן יְהוָה עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם: אַרִי עָנָן וַיִּקְרָא דִּי עַל מִשְׁכָּנָא בַּיּוֹמָא וְחִיּוֹ אִשְׁתָּא הָוִי בַּלַּיְלָא בֵּיה לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַטְלֵיהוֹן:	מסוקים 38

The Haftarah is I Kings 7:51 – 8:21 on page 230. Sepharadim read I Kings 7:40 – 7:50. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244. On Shabbat HaHodesh, Maftir is Exodus 12:1 – 20, and the Haftarah is on page 248.

(32) ובקרבחם. כמו וזקרכם, כשיקרכו:
(35) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד. וכמו אחד אומר, וצא משה אל אהל מועד (צמדצר ז, פט), צא הכחוצ השלישי והכריע צנייהם, כי שכן עליו הענן, אמר מעשה, כל זמן שהיה עליו הענן, לא היה יכול לצוא, נסתלק הענן, נכנס ומדצר עמו (פתיחה לת"כ ח):
(38) לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. כלל מסע שהיו נוסעים, היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנייתם אף הוא קרוי מסע, וכן וַיֵּלֶךְ לְמַסְעוֹ (צראשית יג, ג), וכן אֵלֶּה מַסְעֵי (צמדצר לג, א), לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות:

וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר:

ויקרא

And the LORD called unto Moses, and spoke unto him out of the tent of meeting, saying:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָנְכֶם:

2

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When any man of you bringeth an offering unto the LORD, ye shall bring your offering of the cattle, even of the herd or of the flock.

אִם־עֹלָה קָרְבָנוֹ מִן־הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לִרְצוֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה:

3

If his offering be a burnt-offering of the herd, he shall offer it a male without blemish; he shall bring it to the door of the tent of meeting, that he may be accepted before the LORD.

וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו:

4

And he shall lay his hand upon the head of the burnt-offering; and it shall be accepted for him to make atonement for him.

וְשָחַט אֶת־בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ו

And he shall kill the bullock before the LORD; and Aaron's sons, the priests, shall present the blood, and dash the blood round about against the altar that is at the door of the tent of meeting.

וְהַפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנָתַח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ:

6

And he shall flay the burnt-offering, and cut it into its pieces.

וְנִתְּנוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ:

7

And the sons of Aaron the priest shall put fire upon the altar, and lay wood in order upon the fire.

וְעָרְכוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפֶּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

8

And Aaron's sons, the priests, shall lay the pieces, and the head, and the suet, in order upon the wood that is on the fire which is upon the altar;

וְקִרְבוּ וּכְרָעוּ יָרֵעֵי וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה אֲשֶׁר רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: (ס)

9

but its inwards and its legs shall he wash with water; and the priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD.

וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָנוֹ מִן־הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ:

ו

And if his offering be of the flock, whether of the sheep, or of the goats, for a burnt-offering, he shall offer it a male without blemish.

וְשָחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

11

And he shall kill it on the side of the altar northward before the LORD; and Aaron's sons, the priests, shall dash its blood against the altar round about.

וְנָתַח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פֶּדְרוֹ וְעָרְךָ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

12

And he shall cut it into its pieces; and the priest shall lay them, with its head and its suet, in order on the wood that is on the fire which is upon the altar.

וְהִקְרִב וְהִפְרָעִים יִרְתֹּץ בַּמַּיִם וְהִקְלִיב
הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ
הוּא אֲשֶׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: (פ)

13

But the inwards and the legs shall he wash with water;
and the priest shall offer the whole, and make it
smoke upon the altar; it is a burnt-offering, an
offering made by fire, of a sweet savour unto the
LORD.

שירת הים ועשרת הדברות

שירת הים

אֲזַי יִשְׁרֵי-מִשְׁהָ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה תִּזְאֹת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר	וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה תִּזְאֹת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר
וּרְכְּבוּ רָמָה בָּיָם:	אֶשְׁיֶרֶה לַיהוָה כִּי-גָאֵה גָאֵה סוֹס
לִישׁוּעָה	עָזִי וְזִמְרַת יְהוָה נִיחִי-לִי
אָבִי וְאַרְמְמָנָהוּ:	זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ אֱלֹהֵי
שָׁמוֹ:	יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה
שְׁלֹשׁוֹ טָבְעוּ בַיָּם-סוּף:	מִרְכַּבְתָּ פָרָעָה וַחֲיִלּוֹ יָרָה בָּיָם וּמִבְחָר
אָבִן:	תִּהְיֶינָה יְכַסִּימוּ יָרְדּוֹ בַּמַּצּוֹלֹת כָּמוֹ-
יְהוָה תִּרְעֵץ אוֹיֵב:	יְמִינֶךָ יְהוָה נֶאֱדָרִי בַּפֶּחַ יְמִינֶךָ
קִמְיָךְ	וּבָרָב גְּאוֹנֶךָ תִּתְרַס
אֶפְיָךְ נַעֲרָמוּ מַיִם	וּבְרוּחַ תִּשְׁלַח תַּרְנֶנְךָ יֹאכֻלְמוֹ פִּקְשׁ:
נִזְלִים	נִצְבּוּ כָמוֹ-גֵד
אוֹיֵב אֶרְדָּף אֲשִׁיג	אָמַר
נַפְשִׁי	אֲחַלֵּק שָׁלָל תַּמְלֶאמּוֹ
בְּרוּחְךָ כִּסְמוֹ יָם	נִשְׁפָּתָ
אֲדִירִים:	צִלְלוּ כַּעֲפֹרֶת בְּמַיִם
כְּמִכָּה נֶאֱדָר בִּקְדָשׁ	מִי
פֶּלֶא:	נִזְרָא תִּחְלֹת עֲשֵׂה
בַּחֲסִדְךָ עַם-נֹו גִאֲלֹתָ	נַחִיתָ
קִדְשֶׁךָ:	נִתְלַת בְּעִזְךָ אֶל-גִּוָּה
אֲחִז יִשְׁבִּי פִלְשֶׁת:	תִּיל
אָדוֹם	אֲזַי נִבְהָלוּ אֱלֹהֵי
כָּל יִשְׁבֵּי כְנָעַן:	נִמְגּוּ
וּפָחַד	תִּפְּלָ עֲלֵיהֶם אִמְתָּה
	עַד-
	בְּגִדְלֵי זְרוּעֶךָ יִדְמוּ כְּאַבְן

יַעֲבֹד עִמָּךָ יְהוָה
קָנִיתִי: תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נֹחַלְתְּךָ
לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת יְהוָה
יָדִיד: יְהוָה | יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:
כָּאֵלֶּסּוּס פִּרְעֹה בִּרְכָבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם
אֶת־מִי הֵימָּן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֻשָּׁה בְּתוֹךְ
הַיָּם: הַיָּם: וַיִּשָּׁב יְהוָה עַל־הֵם:
הַיָּם:

עשרת הדברות בטעם עליון

אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים
אֲחֵרִים עַל־פָּנָי לֹא תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וּמִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת
וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל
קָנָא פֶקֶד עֹן אֲבֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רִבְעִים לְשָׁנָאִי וְעָשָׂה חֶסֶד לְאֱלֹפִים לֹא־הָבִי
וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: (ס) לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁוא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־יִשָּׂא
אֶת־שְׁמוֹ לְשֹׁוא: (פ)

זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלָאכָתְךָ וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּתוֹ
לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל־מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְיָה וְכִבֵּיתָ עֲבָדֶיךָ וְאִמָּתְךָ וּבְהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בִּרְךָ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: (ס) כִּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ
לְמַעַן יָאָרְכּוֹן יָמֶיךָ עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (ס) לֹא תִרְצַח: (ס) לֹא תִנָּאֵף:
(ס) לֹא תִגְנוֹב: (ס) לֹא־תַעֲנֶה בִּרְעֻךָ עַד שִׁקֹּר: (ס) לֹא תַחֲמֹד בֵּית רְעֻךָ לֹא־תַחֲמֹד
אֶשֶׁת רְעֻךָ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר לְרְעֻךָ: (פ)

הפטרות

הפטרת שמות

The Haftarah is Isaiah 27:6 – 28:13 & 29:22 – 29:23.

הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב וְיִצְיָן וּפְרָח יִשְׂרָאֵל
וּמִלְאוּ פְּנֵי-תֵבֶל תְּנוּבָה: (פ)

XXVII:6

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage.

הֲמִמָּכַת מִכֹּהוּ הִכָּהוּ אִם-כְּתָרָג הָרָגוּ
הָרָג:

7

Hath He smitten him as He smote those that smote him? Or is he slain according to the slaughter of them that were slain by Him?

בְּסֹאסָאָה בְּשִׁלְחָהּ תִּרְיֶבְנָהּ הָגָה בְּרוּחוֹ
הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:

8

In full measure, when Thou sendest her away, Thou dost contend with her; He hath removed her with His rough blast in the day of the east wind.

לְכֵן בְּזֹאת יִכָּפֵר עֲוֹן-יַעֲקֹב וְזֹה כָּל-
פְּרִי הַסֵּר חֲטָאתוֹ בְּשׁוּמֹו כָּל-אֲבִנֵי מִזְבֵּחַ
כְּאֲבִנֵי-גֵר מִנִּפְצוֹת לֹא-יִקְמוּ אֲשֵׁרִים
וְחַמְנִים:

9

Therefore by this shall the iniquity of Jacob be expiated, And this is all the fruit of taking away his sin: When he maketh all the stones of the altar as chalkstones that are beaten in pieces, So that the Asherim and the sun-images shall rise no more.

כִּי עִיר בְּצִוְרָהּ בְּדָד נִזְה מִשְׁלַח וְנִעְזָב
כַּמְדָּבָר שֶׁם יִרְעָה עֵגֶל וְשֶׁם יִרְבֵּץ וְכֻלָּהּ
סַעֲפִיהָ:

10

For the fortified city is solitary, A habitation abandoned and forsaken, like the wilderness; There shall the calf feed, and there shall he lie down, And consume the branches thereof.

בִּיבֹשׁ קִצִּירָהּ תִּשְׁכַּרְנָה נָשִׁים בָּאוֹת
מֵאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עַם-בִּינּוֹת הִוא
עַל-כֵּן לֹא-יִרְחֲמֵנוּ עֲשָׂהוּ וַיִּצְרוּ לֹא
יִחַנְּנוּ: (פ)

11

When the boughs thereof are withered, They shall be broken off; The women shall come, and set them on fire; For it is a people of no understanding; Therefore He that made them will not have compassion upon them, And He that formed them will not be gracious unto them.

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יַחַבֵּט יְהוָה מִשְׁבָּלֵת
הַנְּהָר עַד-נַחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תִּלְקָטוּ
לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)

12

And it shall come to pass in that day, That the LORD will beat off [His fruit] From the flood of the River unto the Brook of Egypt, And ye shall be gathered one by one, O ye children of Israel.

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל
וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדְחִים
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּ לַיהוָה בְּהַר
הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם: (פ)

13

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the LORD in the holy mountain at Jerusalem.

הוּי עֲטָרַת גְּאוֹת שִׁכְרֵי אֶפְרַיִם וְיִצְיָן נִבֵּל
צָבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גֵּיא-שְׁמָנִים
הַלּוּמֵי יַיִן:

XXVIII:1

Woe to the crown of pride of the drunkards of Ephraim, And to the fading flower of his glorious beauty, Which is on the head of the fat valley of them that are smitten down with wine!

הִנֵּה חֶזֶק וְאַמֶּץ לְאֹדֹנִי כְּזֶרֶם בָּרָד שֶׁעַר
קָטַב כְּזֶרֶם מַיִם כְּבִירִים שֹׁטְפִים הַנִּית
לְאֶרֶץ בִּיד:

2 Behold, the Lord hath a mighty and strong one, As a storm of hail, a tempest of destruction, As a storm of mighty waters overflowing, That casteth down to the earth with violence.

בְּרִנָּלִים תִּרְמַסְנָה עֲטֹרַת גָּאוֹת שְׂכוּרֵי
אֶפְרַיִם:

3 The crown of pride of the drunkards of Ephraim Shall be trodden under foot;

וְהַיָּתָה צִיצֵת נָבֶל צְבִי תִפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-
רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים כְּבִפְרֹדָה בְּטָרֶם קִיץ
אֲשֶׁר יִרְאֶה הָרֹאֶה אוֹתָהּ בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ
יִבְלַעְנָה: (ס)

4 And the fading flower of his glorious beauty, Which is on the head of the fat valley, Shall be as the first-ripe fig before the summer, Which when one looketh upon it, While it is yet in his hand he eateth it up.

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לְעֲטֹרַת
צְבִי וְלַצִּפֹּרֶת תִּפְאַרְתָּה לְשָׂאֵר עַמּוֹ:

5 In that day shall the LORD of hosts be For a crown of glory, and for a diadem of beauty, Unto the residue of His people;

וְלִרְיוֹחַ מִשְׁפָּט לִיוֹשֵׁב עַל-הַמִּשְׁפָּט
וְלַגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה שְׁעָרָה: (ס)

6 And for a spirit of judgment to him that sitteth in judgment, And for strength to them that turn back the battle at the gate.

וְגַם-אֵלֶּה בִּיַּיִן וּבִשְׁכָּר תָּעוּ כֹּהֵן וְנָבִיא
שָׁגוּ בִשְׁכָּר נִבְלָעוּ מִן-חַיִּין תָּעוּ מִן-הַשְּׁכָר
שָׁגוּ בִּרְאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה:

7 But these also reel through wine, And stagger through strong drink; The priest and the prophet reel through strong drink, They are confused because of wine, They stagger because of strong drink; They reel in vision, they totter in judgment.

כִּי כָל-שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאֵה בְּלִי
מָקוֹם: (פ)

8 For all tables are full of filthy vomit, and no place is clean.

אֶת-מִי יוֹרֶה דַּעָה וְאֶת-מִי יִבִּין שְׁמוּעָה
גְּמוּלִי מִחֶלֶב עֵתִיקִי מִשְׁדִּידִים:

9 Whom shall one teach knowledge? And whom shall one make to understand the message? Them that are weaned from the milk, Them that are drawn from the breasts?

כִּי צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר
שֵׁם זַעִיר שֵׁם:

10 For it is precept by precept, precept by precept, Line by line, line by line; Here a little, there a little.

כִּי בִלְעָנִי שִׁפְהָ וּבִלְשׁוֹן אַחֲרֵת יִדְבֵּר אֶל-
הָעָם הַזֶּה:

11 For with stammering lips and with a strange tongue Shall it be spoken to this people;

אֲשֶׁרוֹ אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְנוּחָה הַנִּיחוּ
לְעֵיף וְזֹאת הַמְרַגְעָה וְלֹא אָבוּא שְׁמוּעָה:

12 To whom it was said: 'This is the rest, Give ye rest to the weary; And this is the refreshing'; Yet they would not hear.

וְהָיָה לָהֶם דְּבַר-יְהוָה צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ
קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם
לְמַעַן יָלְכוּ וּכְשָׁלוּ אַחֲוֹר וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ
וְנִלְקְדוּ: (פ)

13 And so the word of the LORD is unto them Precept by precept, precept by precept, Line by line, line by line; Here a little, there a little; That they may go, and fall backward, and be broken, And snared, and taken.

לְכֹן כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר
פָּדָה אֶת-אַבְרָהָם לֹא-עֲתָה יִבּוֹשׁ יַעֲקֹב
וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְוֹרוּ:

XXIX:22

Therefore thus saith the LORD, who redeemed Abraham, concerning the house of Jacob: Jacob shall not now be ashamed, Neither shall his face now wax pale;

כִּי בִּרְאֹתוֹ יִלְדִּיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ
יִקְדְּשׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת-קָדְשׁ יַעֲקֹב
וְאֶת-אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִעֲרִיצוּ:

23

When he seeth his children, the work of My hands, in the midst of him, That they sanctify My name; yea, they shall sanctify the Holy One of Jacob, And shall stand in awe of the God of Israel.

הפטרות וארא

The Haftarah is Ezekiel 28:25 – 29:21. On Rosh Hodesh, read the Maftir and Haftarah on page 233.

כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה בְּקִבְצִי אֶת-בֵּית
יִשְׂרָאֵל מִן-הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָּם
וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וְיָשְׁבוּ עַל-
אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב:

XXVIII:25

Thus saith the Lord GOD: When I shall have gathered the house of Israel from the peoples among whom they are scattered, and shall be sanctified in them in the sight of the nations, then shall they dwell in their own land which I gave to My servant Jacob.

וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ לְבֵטָח וּבָנוּ בָתִּים וְנִטְעוּ
כַּרְמִים וְיָשְׁבוּ לְבֵטָח בַּעֲשׂוֹתֵי שְׁפָטִים
בְּכָל הַשָּׂאטִים אֲתָם מִסְבִּיבוֹתָם וְיָדְעוּ כִּי
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: (פ)

26

And they shall dwell safely therein, and shall build houses, and plant vineyards; yea, they shall dwell safely; when I have executed judgments upon all those that have them in disdain round about them; and they shall know that I am the LORD their God.'

בַּשָּׁנָה הָעֲשָׂרִית בַּעֲשָׂרֵי בִשְׁנָיִם עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ הַיָּהּ דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

XXIX:1

In the tenth year, in the tenth month, in the twelfth day of the month, the word of the LORD came unto me, saying:

בֶּן-אָדָם שֵׁים פָּנֶיךָ עַל-פָּרַעְהַ מֶלֶךְ
מִצְרַיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל-מִצְרַיִם כְּלָה:

2

'Son of man, set thy face against Pharaoh king of Egypt, and prophesy against him, and against all Egypt;

דַּבֵּר וְאָמַרְתָּ כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִנְנִי
עָלֶיךָ פָּרַעְהַ מֶלֶךְ-מִצְרַיִם הַתָּנִים הַגְּדֹל
הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ יָאֲרֹוֹ אֲשֶׁר אָמַר לִי יָאֲרִי
וְאֲנִי עָשִׂיתִנִּי:

3

speak, and say: Thus saith the Lord GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is mine own, And I have made it for myself.

וְנָתַתִּי (כ' חַחִיִּים) [ק' חַחִיִּים] בְּלַחְיֶיךָ
וְהִדְבַקְתִּי דְגַת-יָאֲרִיךָ בְּשִׁשְׁשִׁיתֶיךָ
וְהַעֲלִיתִיךָ מִתּוֹךְ יָאֲרִיךָ וְאֵת כָּל-דְּגַת
יָאֲרִיךָ בְּשִׁשְׁשִׁיתֶיךָ תִּדְבֹּק:

4

And I will put hooks in thy jaws, and I will cause the fish of thy rivers to stick unto thy scales; and I will bring thee up out of the midst of thy rivers, and all the fish of thy rivers shall stick unto thy scales.

וְנִשְׁטַףְתִּיךְ הַמִּדְבָּרָה אוֹתְךָ וְאֵת כָּל־דָּגַת
יְאֲרֶיךָ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא תִאָּסֵף
וְלֹא תִקְבֹּץ לְחֵית הָאָרֶץ וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם
נִתְּנֶיךָ לְאָכְלָהּ:

5 And I will cast thee into the wilderness, Thee and all the fish of thy rivers; Thou shalt fall upon the open field; Thou shalt not be brought together, nor gathered; To the beasts of the earth and to the fowls of the heaven Have I given thee for food.

וַיֵּדְעוּ כָּל־יֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעֲזוּ
הַיּוֹתֶם מִשְׁעֶנֶת קִנָּה לְבֵית יִשְׂרָאֵל:

6 And all the inhabitants of Egypt shall know That I am the LORD, Because they have been a staff of reed To the house of Israel.

בְּתִפְשָׁם בְּךָ (כ' בַּכַּפֶּךָ) [ק' בַּכַּף] תִּרְוֹץ
וּבִקְעֶתָ לָהֶם כָּל־כֶּתֶף וּבִהֲשָׁעָנָם עָלֶיךָ
תִּשָּׁבֵר וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מָתְנֵי: (ס)

7 When they take hold of thee with the hand, thou dost break, And rend all their shoulders; And when they lean upon thee, thou breakest, And makest all their loins to be at a stand.

לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה אֲדֹנָי יְהוֹה הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ
חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבְהֵמָה:

8 Therefore thus saith the Lord GOD: Behold, I will bring a sword upon thee, and will cut off from thee man and beast.

וְהָיְתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשָׂמָמָה וְחִרְבָּה
וַיֵּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יַעֲזוּ אָמַר יְאֹר לִי וְאֲנִי
עָשִׂיתִי:

9 And the land of Egypt shall be desolate and waste, and they shall know that I am the LORD; because he hath said: The river is mine, and I have made it.

לָכֵן הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאֶל־יְאֲרֶיךָ וְנִתַּלְתִּי אֶת־
אֶרֶץ מִצְרַיִם לְחִרְבוֹת חֶרֶב שְׂמָמָה
מִמִּגְדֹּל סוּנָה וְעַד־גְּבוּל כּוּשׁ:

10 Therefore, behold, I am against thee, and against thy rivers, and I will make the land of Egypt utterly waste and desolate, from Migdol to Syene even unto the border of Ethiopia.

לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בְּהֵמָה לֹא
תַעֲבֹר־בָּהּ וְלֹא תִשָּׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה:

11 No foot of man shall pass through it, nor foot of beast shall pass through it, neither shall it be inhabited forty years.

וְנִתַּלְתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂמָמָה בְּתוֹךְ
אֲרָצוֹת נִשְׁמוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים
מִחִרְבוֹת תִּהְיוּ שְׂמָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה
וְהַפְצַלְתִּי אֶת־מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וּזְרִיתִים
בְּאֲרָצוֹת: (ס)

12 And I will make the land of Egypt desolate in the midst of the countries that are desolate, and her cities among the cities that are laid waste shall be desolate forty years; and I will scatter the Egyptians among the nations, and will disperse them through the countries.

כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה מֶלֶךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה
אֶקְבֹּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נִפְצְּוּ
שָׂמָה:

13 For thus saith the Lord GOD: At the end of forty years will I gather the Egyptians from the peoples whither they were scattered;

וְשִׁבַּלְתִּי אֶת־שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּלְתִּי אֹתָם
אֶרֶץ פַּתְרוֹס עַל־אֶרֶץ מְכוֹנְתָם וְהָיוּ שָׁם
מְמֻלָּכָה שְׁפִלָּה:

14 and I will turn the captivity of Egypt, and will cause them to return into the land of Pathros, into the land of their origin; and they shall be there a lowly kingdom.

מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶנָּה שְׂפִלָּה וְלֹא־תִתְנַשֵּׂא
עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהִמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי רְדוֹת
בְּגוֹיִם:

15 It shall be the lowliest of the kingdoms, neither shall it any more lift itself up above the nations; and I will diminish them, that they shall no more rule over the nations.

וְלֹא יִהְיֶה־עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמִבְטָח
מִזִּכִּיר עוֹן בְּפָנוּתָם אַחֲרֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי
אֲדֹנֵי יְהוָה: (פ)

16 And it shall be no more the confidence of the house of Israel, bringing iniquity to remembrance, when they turn after them; and they shall know that I am the Lord God.'

וַיְהִי בַּעֲשָׂרִים וּשְׁבַע שָׁנָה בְּרִאשׁוֹן בְּאַחַד
לַחֹדֶשׁ הַיָּהּ דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

17 And it came to pass in the seven and twentieth year, in the first month, in the first day of the month, the word of the LORD came unto me, saying:

בֶּן־אָדָם נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הֶעֱבִיד
אֶת־חֵילוֹ עֲבָדָה גְּדוֹלָה אֶל־צָר כָּל־רֹאשׁ
מִקֶּרֶחַ וְכָל־כֶּתֶף מְרוּטָה וְשָׁכָר לֹא־הָיָה
לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצָּר עַל־הָעֲבָדָה אֲשֶׁר־עָבַד
עָלָיָה: (ס)

18 'Son of man, Nebuchadrezzar king of Babylon caused his army to serve a great service against Tyre; every head was made bald, and every shoulder was peeled; yet had he no wages, nor his army, from Tyre, for the service that he had served against it;

לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן
לְנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְנִשְׂא תִמְנָה וְשָׁלַל שְׁלָלָהּ וּבָזוּ
בָּזָה וְהִיתָה שָׂכָר לְחֵילוֹ:

19 Therefore thus saith the Lord God: Behold, I will give the land of Egypt unto Nebuchadrezzar king of Babylon; and he shall carry off her abundance, and take her spoil, and take her prey; and it shall be the wages for his army.

פָּעַלְתוּ אֲשֶׁר־עָבַד בָּהּ נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נֶאֱמַר אֲדֹנֵי יְהוָה:

20 I have given him the land of Egypt as his hire for which he served, because they wrought for Me, saith the Lord God.

בַּיּוֹם הַהוּא אֶצְמִית קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל
וְלֹךְ אֶתֶן פֶּתַח־חַיִּים בְּתוֹכָם וַיֵּדְעוּ כִּי־אֲנִי
יְהוָה: (פ)

21 In that day will I cause a horn to shoot up unto the house of Israel, and I will give thee the opening of the mouth in the midst of them; and they shall know that I am the LORD.'

הפטרות בא

The Haftarah is Jeremiah 46:13 – 46:28.

הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ
הַנָּבִיא לָבוֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
לְהַכּוֹת אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם:

XLVI:13 The word that the LORD spoke to Jeremiah the prophet, how that Nebuchadrezzar king of Babylon should come and smite the land of Egypt.

הִגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וּהְשִׁמְעוּ בְּמִגְדוֹל
וּהְשִׁמְעוּ בְּנוֹף וּבְתַחֲפָנְחָס אֲמָרוּ הַתִּנְצֵב
וְהִכָּן לָךְ כִּי־אָכְלָה חֶרֶב סְבִיבָיִךְ:

14 Declare ye in Egypt, and announce in Migdol, And announce in Noph and in Tahpanhes; Say ye: 'Stand forth, and prepare thee, For the sword hath devoured round about thee.'

מדוע נסתר אביריך לא עמד כי יהוה
הדפו:

15

Why is thy strong one overthrown? He stood not,
because the LORD did thrust him down.

הרבה כושל גם-נפל איש אל-רעהו
ויאמרו קומה ונשבה אל-עמנו ואל-ארץ
מולדתנו מפני חרב הינה:

16

He made many to stumble; Yea, they fell one upon
another, And said: 'Arise, and let us return to our
own people, And to the land of our birth, From the
oppressing sword.'

קראו שם פרעה מלך-מצרים שאין
העביר המועד:

17

They cried there: 'Pharaoh king of Egypt is but a
noise; He hath let the appointed time pass by.'

חי-אני נאם-המלך יהוה צבאות שמו כי
כתבור בהרים וככרמל בים יבוא:

18

As I live, saith the King, Whose name is the LORD of
hosts, Surely like Tabor among the mountains, And
like Carmel by the sea, so shall he come.

כלי גולה עשי לך יושבת בת-מצרים כי-
נך לשמה תהיה ונצתה מאין יושב: (ס)

19

O thou daughter that dwellest in Egypt, Furnish
thyself to go into captivity; For Noph shall become a
desolation, And shall be laid waste, without
inhabitant.

עולה ופה-פיה מצרים קרץ מצפון בא
בא:

20

Egypt is a very fair heifer; But the gadfly out of the
north is come, it is come.

גם-שכריה בקרבה פעולי מרפק כי-גם-
המה הפנו נסו יחדיו לא עמדו כי יום
אידם בא עליהם עת פקדתם:

21

Also her mercenaries in the midst of her Are like
calves of the stall, For they also are turned back, they
are fled away together, They did not stand; For the
day of their calamity is come upon them, The time of
their visitation.

קולה כנחש ילך כי-בחיל ילכו
ובקרדמות באו לה כחטבי עצים:

22

The sound thereof shall go like the serpent's; For they
march with an army, And come against her with axes,
As hewers of wood.

כרתו יערה נאם-יהוה כי לא יחקר כי
רבו מארבה ואין להם מספר:

23

They cut down her forest, saith the LORD, Though it
cannot be searched; Because they are more than the
locusts, And are innumerable.

הבישה בת-מצרים נתנה ביד עם-צפון:

24

The daughter of Egypt is put to shame; She is
delivered into the hand of the people of the north.

אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני
פוקד אל-אמון מנא ועל-פרעה ועל-
מצרים ועל-אלהיה ועל-מלכיה ועל-
פרעה ועל הבטחים בו:

25

The LORD of hosts, the God of Israel, saith: Behold, I
will punish Amon of No, and Pharaoh, and Egypt,
with her gods, and her kings; even Pharaoh, and
them that trust in him;

ונתתם ביד מבקשי נפשם וביד
נבוכדראצר מלך-בבל וביד-עבדיו
ואחריו תשכן כימי-קדם נאם-
יהוה: (פ)

26

and I will deliver them into the hand of those that
seek their lives, and into the hand of Nebuchadrezzar
king of Babylon, and into the hand of his servants;
and afterwards it shall be inhabited, as in the days of
old, saith the LORD.

וְאַתָּה אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאֶל-תַּחַת
יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשְׁעֶךָ מִרְחוֹק וְאֶת-
זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שָׁבוִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט
וְשָׁנְנָן וְאֵין מַחְרִיד:

27

But fear not thou, O Jacob My servant, Neither be dismayed, O Israel; For, lo, I will save thee from afar, And thy seed from the land of their captivity; And Jacob shall again be quiet and at ease, And none shall make him afraid.

וְאַתָּה אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נָא־יְהוָה
כִּי אִתִּי אָנֹכִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל-
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדַּחְתִּיךָ שָׁמָּה וְאִתִּי לֹא-
אֶעֱשֶׂה כָלָה וְיִסְרְתִיךָ לְמִשְׁפָּט וְנִקָּה לֹא
אֲנַקֶּךָ: (פ)

28

Fear not thou, O Jacob My servant, saith the LORD, For I am with thee; For I will make a full end of all the nations whither I have driven thee, But I will not make a full end of thee; And I will correct thee in measure, But will not utterly destroy thee.

הפטרת בשלח

The Haftarah is Judges 4: 4 – 5: 31.

וּדְבוּרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֲשֶׁת לַפִּידוֹת הָיָה
שֹׁפֵטָה אֶת-יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַהִיא:

IV:4

Now Deborah, a prophetess, the wife of Lappidoth, she judged Israel at that time.

וְהָיָה יוֹשְׁבֵת תַּחַת-הַתְּמָר דְּבוּרָה בֵּין
הָרָמָה וּבֵין בֵּית-אֵל בְּתַר אֶפְרַיִם וַיָּעֲלוּ
אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט:

5

And she sat under the palm-tree of Deborah between Ramah and Beth-el in the hill-country of Ephraim; and the children of Israel came up to her for judgment.

וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרַק בֶּן-אֲבִינוֹם מִקְדֵּשׁ
נַפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צִוָּהוּ יְהוָה
אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל לֵךְ וּמַשְׁכָּל בְּהַר תָּבוֹר
וּלְקַחְתָּ עִמָּךְ עֶשְׂרֵת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי
נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבֻלֹן:

6

And she sent and called Barak the son of Abinoam out of Kedesh-naphtali, and said unto him: 'Hath not the LORD, the God of Israel, commanded, saying: Go and draw toward mount Tabor, and take with thee ten thousand men of the children of Naphtali and of the children of Zebulun?

וּמַשְׁכָּתִי אֵלֶיךָ אֶל-נָחַל קִישׁוֹן אֶת-סִיסְרָא
שֶׁר-צָבָא יָבִין וְאֶת-רֶכֶבוֹ וְאֶת-הַמּוֹנֶה
וְנִתְּתִיחוּ בְיָדְךָ:

7

And I will draw unto thee to the brook Kishon Sisera, the captain of Jabin's army, with his chariots and his multitude; and I will deliver him into thy hand.

וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרַק אִם-תֵּלַכְנִי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי
וְאִם-לֹא תֵלַכְנִי עִמִּי לֹא אֵלֶךְ:

8

And Barak said unto her: 'If thou wilt go with me, then I will go; but if thou wilt not go with me, I will not go.'

וַתֹּאמֶר הֲלֹךְ אֵלֶיךָ עִמָּךְ אָפֶס כִּי לֹא תִהְיֶה
תַּפְאֶרְתְּךָ עַל-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר אִתָּה הוֹלֵךְ כִּי
בְיַד-אִשָּׁה יִמָּכַר יְהוָה אֶת-סִיסְרָא וְתָקַם
דְּבוּרָה וַתִּלָּךְ עִם-בָּרַק קֹדֶשָׁה:

9

And she said: 'I will surely go with thee; notwithstanding the journey that thou takest shall not be for thy honour; for the LORD will give Sisera over into the hand of a woman.' And Deborah arose, and went with Barak to Kedesh.

וַיִּזְעַק בָּרָק אֶת־זְבוּלֹן וְאֶת־נַפְתָּלִי קְדֵשׁ
וַיַּעַל בְּרִגְלָיו עֶשְׂרֵת אֲלָפֵי אִישׁ וַתַּעַל עִמּוֹ
דִּבּוֹרָה:

10 And Barak called Zebulun and Naphtali together to Kedesh; and there went up ten thousand men at his feet; and Deborah went up with him.

וְחֶבֶר הַקֵּינִי נִפְרָד מִמֶּנּוּ מִבְּנֵי חֶבֶב
חֲתָן מֹשֶׁה וַיֵּט אֹהֶלּוֹ עַד־אֵילֹן (כ)
בְּצַעֲנַיִם] אֲשֶׁר אֶת־קְדֵשׁ:

11 Now Heber the Kenite had severed himself from the Kenites, even from the children of Hobab the father-in-law of Moses, and had pitched his tent as far as Elon-bezaanannim, which is by Kedesh.

וַיִּגְדּוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָרָק בֶּן־אֲבִינוֹם
הַר־תַּבּוֹר:

12 And they told Sisera that Barak the son of Abinoam was gone up to mount Tabor.

וַיִּזְעַק סִיסְרָא אֶת־כָּל־רֶכֶבּוֹ תִשְׁעַ מֵאוֹת
רֶכֶב בְּרִזָּל וְאֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
מִחֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל קִישׁוֹן:

13 And Sisera gathered together all his chariots, even nine hundred chariots of iron, and all the people that were with him, from Harosheth-goiim, unto the brook Kishon.

וַתֹּאמֶר דִּבּוֹרָה אֶל־בָּרָק כּוֹס כִּי זֶה הַיּוֹם
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא בְיָדְךָ הֲלֹא
יְהוָה יֵצֵא לְפָנֶיךָ וַיִּרֶד בָּרָק מִהַר תַּבּוֹר
וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו:

14 And Deborah said unto Barak: 'Up; for this is the day in which the LORD hath delivered Sisera into thy hand; is not the LORD gone out before thee?' So Barak went down from mount Tabor, and ten thousand men after him.

וַיַּחֲזֵק יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־הָרֶכֶב
וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה לְפִי־חֶרֶב לְפָנֵי בָרָק
וַיִּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הַמָּרְכָבָה וַיָּנָס
בְּרִגְלָיו:

15 And the LORD discomfited Sisera, and all his chariots, and all his host, with the edge of the sword before Barak; and Sisera alighted from his chariot, and fled away on his feet.

וּבָרָק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה
עַד חֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־מַחֲנֶה סִיסְרָא
לְפִי־חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־אַחַד:

16 But Barak pursued after the chariots, and after the host, unto Harosheth-goiim; and all the host of Sisera fell by the edge of the sword; there was not a man left.

וְסִיסְרָא נָס בְּרִגְלָיו אֶל־אֹהֶל יַעַל אִשְׁתּוֹ
חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי שָׁלוֹם בֵּין יַבִּין מֶלֶךְ־חֲצוֹר
וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקֵּינִי:

17 Howbeit Sisera fled away on his feet to the tent of Jael the wife of Heber the Kenite; for there was peace between Jabin the king of Hazor and the house of Heber the Kenite.

וַתֵּצֵא יַעַל לִקְרֹאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו
סוּרָה אֲדֹנָי סוּרָה אֵלַי אֶל־תִּירָא וַיָּסֶר
אֵלָיָהּ הָאֹהֶל וַתִּכְסֶּהוּ בַּשֹּׁמִיכָה:

18 And Jael went out to meet Sisera, and said unto him: 'Turn in, my lord, turn in to me; fear not.' And he turned in unto her into the tent, and she covered him with a rug.

וַיֹּאמֶר אֵלָיָהּ הִשְׁקִינִי נָא מִעֵט־מַיִם כִּי
צָמָאתִי וַתִּפְתָּח אֶת־נְאוֹד הַחֶלֶב וַתִּשְׁקֶהוּ
וַתִּכְסֶּהוּ:

19 And he said unto her: 'Give me, I pray thee, a little water to drink; for I am thirsty.' And she opened a bottle of milk, and gave him drink, and covered him.

וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְהָיָה אִם־
אִישׁ יָבֹא וּשְׁאַלְךָ וְאָמַר הֲנִשְׁפָּחָה אִישׁ
וְאָמַרְתְּ אֵין:

20 And he said unto her: 'Stand in the door of the tent, and it shall be, when any man doth come and inquire of thee, and say: Is there any man here? that thou shalt say: No.'

וַתִּקַּח יַעֲלָ אֶשֶׁת־חֶבֶר אֶת־יֵתֶד הָאֹהֶל
וַתִּשֶׂם אֶת־הַמַּקְבֵּת בִּידָהּ וַתִּבְּוֹא אֵלָיו
בַּלָּאט וַתַּתְקֵעַ אֶת־הַיֵּתֶד בְּרִקְתּוֹ וַתִּצָּנַח
בָּאָרֶץ וְהוּא־נִרְדָּם וַיָּעַף וַיָּמָת:

21 Then Jael Heber's wife took a tent-pin, and took a hammer in her hand, and went softly unto him, and smote the pin into his temples, and it pierced through into the ground; for he was in a deep sleep; so he swooned and died.

וַהֲנִיחַ בָּרַק רֶדֶף אֶת־סִיסְרָא וַתֵּצֵא יַעֲלָ
לִקְרֹאתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לֵךְ וְאַרְאֶךָ אֶת־
הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַתָּה מִבְקָשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהָנִיחַ
סִיסְרָא נָפֶל מֹת וְהַיֵּתֶד בְּרִקְתּוֹ:

22 And, behold, as Barak pursued Sisera, Jael came out to meet him, and said unto him: 'Come, and I will show thee the man whom thou seekest.' And he came unto her; and, behold, Sisera lay dead, and the tent-pin was in his temples.

וַיִּכְנַע אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יָבִין מֶלֶךְ־
כְּנָעַן לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

23 So God subdued on that day Jabin the king of Canaan before the children of Israel.

וַתִּלָּךְ יָד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַלְּוֹד וְקִשָּׁה עַל
יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת
יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן: (פ)

24 And the hand of the children of Israel prevailed more and more against Jabin the king of Canaan, until they had destroyed Jabin king of Canaan.

וַתִּשָּׂר דְּבוֹרָה וּבָרַק בֶּן־אֲבִינוֹאם (ס)
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: (ס)

V:1 Then sang Deborah and Barak the son of Abinoam on that day, saying:

בַּפֹּרֶעַ פָּרְעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל (ס) בַּהֲתַנְגֵּב
עַם בָּרְכוּ יְהוָה: (ס)

2 When men let grow their hair in Israel, When the people offer themselves willingly, Bless ye the LORD.

שִׁמְעוּ מְלָכִים הִאֲזִינוּ רוֹנִים (ס) אֲנָכִי
לַיהוָה אֲנָכִי אֲשִׁירָה (ס) אֲזַמֵּר לַיהוָה
אֵלֵהִי יִשְׂרָאֵל: (ס)

3 Hear, O ye kings; give ear, O ye princes; I, unto the LORD will I sing; I will sing praise to the LORD, the God of Israel.

יְהוָה בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר (ס) בְּצַעֲדֶךָ
מִשְׁדֵּה אֲדוֹם (ס) אֶרֶץ רַעֲשָׁה גַם־שָׁמַיִם
נָטְפוּ (ס) גַּם־עָבִים נָטְפוּ מַיִם: (ס)

4 LORD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water.

הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה (ס) זֶה סִינֵי מִפְּנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ס)

5 The mountains quaked at the presence of the LORD, Even yon Sinai at the presence of the LORD, the God of Israel.

בַּיָּמִי שִׁמְגָר בֶּן־עֲנַת (ס) בַּיָּמִי יַעֲלָ חָדְלוּ
אֶרְחוֹת (ס) וְהַלְכֵי נְתִיבוֹת יִלְכּוּ אֶרְחוֹת
עַקְלָקְלוֹת: (ס)

6 In the days of Shamgar the son of Anath, In the days of Jael, the highways ceased, And the travellers walked through byways.

חָדְלוּ פָּרִזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ (ס)
עַד שִׁקְמָתִי דְּבוּרָה שִׁקְמָתִי אִם
בְּיִשְׂרָאֵל: (ס)

7 The rulers ceased in Israel, they ceased, Until that thou didst arise, Deborah, That thou didst arise a mother in Israel. .

יִבְחָר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אֲזַ לָתֵם
שְׁעָרִים (ס) מִגֵּן אִם־יִרְאֶה וְלִמָּח (ס)
בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל: (ס)

8 They chose new gods; Then was war in the gates; Was there a shield or spear seen Among forty thousand in Israel?

לִבִּי לַחֲזֻקֵּי יִשְׂרָאֵל (ס) הִמְתַּנְּדָּבִים
בָּעַם בָּרְכוּ יְהוָה: (ס)

9 My heart is toward the governors of Israel, That offered themselves willingly among the people. Bless ye the LORD.

רֹכְבֵי אֲתָנוֹת צְהָרוֹת (ס) יֹשְׁבֵי עַל־מִדְּיָן
וְהֹלְכֵי עַל־דֶּרֶךְ שִׁיחוּ: (ס)

10 Ye that ride on white asses, Ye that sit on rich cloths, And ye that walk by the way, tell of it;

מִקּוֹל מְחַצְצִים בֵּין מִשְׁאֲבִים (ס) שֹׁם
יִתְנֹו צִדְקוֹת יְהוָה (ס) צִדְקַת פְּרוֹזֹנוֹ
בְּיִשְׂרָאֵל (ס) אֲזַ יֵרְדוּ לַשְּׁעָרִים עִם־
יְהוָה: (ס)

11 Louder than the voice of archers, by the watering-troughs! There shall they rehearse the righteous acts of the LORD, Even the righteous acts of His rulers in Israel. Then the people of the LORD went down to the gates.

עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבוּרָה (ס) עוֹרֵי עוֹרֵי
דְּבָרֵי־שִׁיר (ס) קוּם בָּרַק וּשְׁבֵה שְׁבִיָּה
בֶּן־אַבִּינוֹאִם: (ס)

12 Awake, awake, Deborah; Awake, awake, utter a song; Arise, Barak, and lead thy captivity captive, thou son of Abinoam.

אֲזַ יַרְדֵּה שְׁלִיד לְאַדִּירִים עִם (ס) יְהוָה
יַרְד־לִי בַּגְּבוּרִים: (ס)

13 Then made He a remnant to have dominion over the nobles and the people; The LORD made me have dominion over the mighty.

מִנִּי אֶפְרַיִם שֶׁרֶשׁ בְּעַמְלֶק (ס) אַחֲרֵיָּה
בְּנִימִין בְּעַמְמִיָּה (ס) מִנִּי מַכִּיר יֵרְדוּ
מִחֻקָּלִים (ס) וּמִזְבוֹלָן מִשְׁכִּים בְּשֶׁבֶט
סֹפֵר: (ס)

14 Out of Ephraim came they whose root is in Amalek; After thee, Benjamin, among thy peoples; Out of Machir came down governors, And out of Zebulun they that handle the marshal's staff.

וְשָׂרֵי בִישָׁשְׁכָר עִם־דְּבָרָה (ס) וַיִּשְׁשָׁכָר
בֶּן בָּרַק בְּעַמְּקָ שָׁלַח בְּרוּגְלָיו (ס)
בְּפִלְגֹת רְאוּבֵן גְּדָלִים חֲקִי־לֵב: (ס)

15 And the princes of Issachar were with Deborah; As was Issachar, so was Barak; Into the valley they rushed forth at his feet. Among the divisions of Reuben There were great resolves of heart.

לָמָּה יִשְׁבֶּתָּ בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים (ס) לִשְׁמֹעַ
שְׂרָקוֹת עֲדָרִים (ס) לְפִלְגֹת רְאוּבֵן
גְּדוּלִים חֲקִי־לֵב: (ס)

16 Why satest thou among the sheep-folds, To hear the pipings for the flocks? At the divisions of Reuben There were great searchings of heart.

גִּלְעָד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן (ס) וְדָן
לָמָּה יִגוּר אֲשֵׁרִית (ס) אֲשֶׁר יֹשֵׁב לְחוּף
יָמִים (ס) וְעַל מִפְּרָצָיו יִשְׁכֹּן: (ס)

17 Gilead abode beyond the Jordan; And Dan, why doth he sojourn by the ships? Asher dwelt at the shore of the sea, And abideth by its bays.

זְבֻלוֹן עַם חָרַף נַפְשׁוֹ (ס) לַמּוֹת וְנַפְתָּלִי
עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה: (ס)

18 Zebulun is a people that jeopardized their lives unto the death, And Naphtali, upon the high places of the field.

בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ (ס) אֶזְנֵי נִלְחָמוּ מֶלֶכֵי
כְנָעַן (ס) בְּתַעֲנָךְ עַל-מֵי מִגְדּוֹ (ס) בְּצַע
כֶּסֶף לֹא לָקְחוּ: (ס)

19 The kings came, they fought; Then fought the kings of Canaan, In Taanach by the waters of Megiddo; They took no gain of money.

מִן-שָׁמַיִם נִלְחָמוּ (ס) הַכּוֹכָבִים
מִמְּסֻלוֹתָם נִלְחָמוּ עַם-סִיסְרָא: (ס)

20 They fought from heaven, The stars in their courses fought against Sisera.

נָחַל קִישׁוֹן גָּרַפָם (ס) נָחַל קְדוּמַיִם נָחַל
קִישׁוֹן (ס) תִּדְרֹכֶי נַפְשִׁי עֲזֹ: (ס)

21 The brook Kishon swept them away, That ancient brook, the brook Kishon. O my soul, tread them down with strength.

אֶזְנֵי הַלְמוֹ עַקְבֵּי-סוּס (ס) מִדְּהֲרוֹת
דְּהֲרוֹת אַבִּירָיו: (ס)

22 Then did the horsehoofs stamp By reason of the prancings, the prancings of their mighty ones.

אֹרְרוּ מְרוֹז אָמַר מֶלֶאֲכָד יְהוָה אֹרְרוּ
אֹרֹר יִשְׁבִּיָה (ס) כִּי לֹא-בָאוּ לְעֶזְרָת
יְהוָה (ס) לְעֶזְרַת יְהוָה בַּגְּבוּרִים: (ס)

23 'Curse ye Meroz', said the angel of the LORD, 'Curse ye bitterly the inhabitants thereof, Because they came not to the help of the LORD, To the help of the LORD against the mighty.'

תְּבָרַךְ מִנְּשִׁים יַעֲלֵ אִשֶּׁת חֶבֶר הַקֵּינִי (ס)
מִנְּשִׁים בְּאֶהֱל תְּבָרַךְ: (ס)

24 Blessed above women shall Jael be, The wife of Heber the Kenite, Above women in the tent shall she be blessed.

מֵיִם שָׁאֵל חֶלֶב נָתַנָּה (ס) בְּסֶפֶל אֲדִירִים
הִקְרִיבָה חֲמָאָה: (ס)

25 Water he asked, milk she gave him; In a lordly bowl she brought him curd.

יָדָהּ לִיתֵד תִּשְׁלַחְנָה (ס) וַיִּמְיֶנָּה
לְהַלְמוֹת עַמִּלִּים (ס) וְהִלְמָה סִיסְרָא
מִחֶקֶה רָאשׁוֹ (ס) וּמִחַצֵּה וּחִלְפָה
רָקְתָּו: (ס)

26 Her hand she put to the tent-pin, And her right hand to the workmen's hammer; And with the hammer she smote Sisera, she smote through his head, Yea, she pierced and struck through his temples.

בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכַב (ס) בֵּין
רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל (ס) בְּאֶשֶׁר כָּרַע שָׁם
נָפַל שָׁדוּד: (ס)

27 At her feet he sunk, he fell, he lay; At her feet he sunk, he fell; Where he sunk, there he fell down dead.

בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַתִּיבֹב אִם
סִיסְרָא בְּעַד הָאֲשָׁנָב (ס) מִדּוּעַ
בָּשָׂשׁ רָכַב לָבוֹא (ס) מִדּוּעַ אֲחֹרָיו
פָּעַמִּי מִרְכַּבוֹתָיו: (ס)

28 Through the window she looked forth, and peered, The mother of Sisera, through the lattice: 'Why is his chariot so long in coming? Why tarry the wheels of his chariots?

חֲכָמוֹת שְׂרוּתֶיהָ תַעֲנִינָה (ס) אַף-הִיא
תָּשִׁיב אֲמַרְיָהּ לָהּ: (ס)

29 The wisest of her princesses answer her, Yea, she returneth answer to herself:

הֲלֹא יִמְצְאוּ יַחֲלִקוּ שְׁלָל (ס) רַחֵם
רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ גִּבֹּר (ס) שְׁלָל צְבָעִים
לְסִיסָא (ס) שְׁלָל צְבָעִים רַקְמָה (ס)
צֶבַע רַחֲמָתִים לְצוּאֵרִי שְׁלָל: (ס)

כֵּן יֵאבְדוּ כָל-אוֹיְבֵיךָ יְהוָה וְאַהֲבִיו
כַּצֵּאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ (ס) וַתִּשְׁקֹט
הָאָרֶץ אַרְבַּעַיִם שָׁנָה: (פ)

'Are they not finding, are they not dividing the spoil?
A damsel, two damsels to every man; To Sisera a spoil
of dyed garments, A spoil of dyed garments of
embroidery, Two dyed garments of broidery for the
neck of every spoiler?'

So perish all Thine enemies, O LORD; But they that
love Him be as the sun when he goeth forth in his
might. And the land had rest forty years.

הפסטר יתרו

The Haftarah is Isaiah 6:1 – 7:6 ו' 9:5 – 9:6.

בְּשָׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ וְאַרְאָה אֶת-
אֲדֹנָי יֵשֵׁב עַל-כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלְיוֹ
מַלְאִים אֶת-הַחֵיכָל:

שְׂרָפִים עֹמְדִים וּמִמֶּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים
שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד בְּשִׁתִּים וּכְסָה פָּנָיו
וּבְשִׁתִּים יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבְשִׁתִּים יַעֲוֹפֶף:

וְקָרָא זֶה אֶל-זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ וּקְדוֹשׁ
קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֵא כָל-הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

וַיִּנָּעוּ אֲמוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא וַהֲבִית
יִמְלֵא עָשָׁן:

וְאָמַר אוֹיְלִי כִי-נִדְמִיתִי כִי אִישׁ טָמֵא-
שִׁפְתָּיִם אֲנִכִּי וּבִתְוֹךְ עַם-טָמֵא שִׁפְתָּיִם
אֲנִכִּי יוֹשֵׁב כִּי אֶת-הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת
רָאוּ עֵינֵי:

וַיַּעַף אֵלַי אֶחָד מִן-הַשְּׂרָפִים וּבִידּוֹ רִצְפָּה
בְּמִלְקָחִים לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:

וַיִּגַּע עַל-פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִגַּע זֶה עַל-
שִׁפְתֶּיךָ וְסֹר עֲוֹנְךָ וַחֲטֹאתֶיךָ תִּכָּפֵּר:

וְאֶשְׁמָע אֶת-קוֹל אֲדֹנָי אֲמַר אֶת-מִי אֶשְׁלַח
וּמִי יֵלֶךְ-לָנוּ וְאָמַר הִנְנִי שְׁלַחְנִי:

VI:1

In the year that king Uzziah died I saw the Lord
sitting upon a throne high and lifted up, and His
train filled the temple.

2

Above Him stood the seraphim; each one had six
wings: with twain he covered his face and with twain
he covered his feet, and with twain he did fly.

3

And one called unto another, and said: Holy, holy,
holy, is the LORD of hosts; The whole earth is full of
His glory.

4

And the posts of the door were moved at the voice of
them that called, and the house was filled with smoke.

5

Then said I: Woe is me! for I am undone; Because I am
a man of unclean lips, And I dwell in the midst of a
people of unclean lips; For mine eyes have seen the
King, The LORD of hosts.

6

Then flew unto me one of the seraphim, with a
glowing stone in his hand, which he had taken with
the tongs from off the altar;

7

and he touched my mouth with it, and said: Lo, this
hath touched thy lips; And thine iniquity is taken
away, And thy sin expiated.

8

And I heard the voice of the Lord, saying: Whom
shall I send, And who will go for us? Then I said:
'Here am I; send me.'

וַיֹּאמֶר לָךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שְׁמוּעַ
וְאַל-תִּבְּנוּ וּרְאוּ רְאוּ וְאַל-תִּדְעוּ:

9

And He said: 'Go, and tell this people: Hear ye indeed, but understand not; and see ye indeed, but perceive not.

הַשִּׁמְן לִב-הָעָם הַזֶּה וְאַזְנוֹי הַכֶּבֶד וְעֵינָיו
הַשֹּׁעַ פֶּן-יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹי יִשְׁמַע
וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב וּרְפָא לוֹ:

10

Make the heart of this people fat, and make their ears heavy, and shut their eyes; lest they, seeing with their eyes, and hearing with their ears, and understanding with their heart, return, and be healed.'

וַאֲמַר עַד-מָתִי אֲדַנִּי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם-
שָׂאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשְׁבִים וּבָתִּים מֵאֵין אָדָם
וְהָאֲדָמָה תִּשָּׁאָה שְׁמָמָה:

11

Then said I: 'Lord, how long?' And He answered: 'Until cities be waste without inhabitant, and houses without man, And the land become utterly waste,

וּרְחַק יִהְיֶה אֶת-הָאָדָם וּרְבֵה הַעֲזוּבָה
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

12

And the LORD have removed men far away, and the forsaken places be many in the midst of the land.

וְעוֹד בָּהּ עֲשָׂרִיָּה וְשִׁבָּה וְהִיתָה לְכַעַר
כָּאֵלֶּה וּכְאֵלֹן אֲשֶׁר בְּשַׁלְכָת מִצָּבֶת בָּם
זֶרַע קָדֵשׁ מִצָּבָתָהּ: (פ)

13

And if there be yet a tenth in it, it shall again be eaten up; as a terebinth, and as an oak, whose stock remaineth, when they cast their leaves, so the holy seed shall be the stock thereof.'

וַיְהִי בִימֵי אָחִז בֶּן-יֹזָבָב בֶּן-עֲזִיָּהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה עָלָה רִצְיִן מֶלֶךְ-אַרָם וּפְקַח בֶּן-
רִמְלִיָּהוּ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל יִרְוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה
עָלָיָהּ וְלֹא יָכַל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ:

VII:1

And it came to pass in the days of Ahaz the son of Jotham, the son of Uzziah, king of Judah, that Rezin the king of Aram, and Pekah the son of Remaliah, king of Israel, went up to Jerusalem to war against it; but could not prevail against it.

וַיִּנָּד לְבַיִת דָּוִד לֵאמֹר נָחָה אָרָם עַל-
אֶפְרַיִם וַיָּנַע לִבָּבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ כְּנוֹעַ עֲצֵי-
יַעַר מִפְּנֵי-רוּחַ: (ס)

2

And it was told the house of David, saying: 'Aram is confederate with Ephraim.' And his heart was moved, and the heart of his people, as the trees of the forest are moved with the wind.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יִשְׁעִיָּהוּ צֶא-נָא לִקְרֹאת
אָחִז אֶתְּהָ וּשְׂאָר יְשׁוּבֵי בְנֵי אֶל-קִצֵּה
תְּעֹלֹת הַבֵּרֶכֶה הָעֹלִינָה אֶל-מִסְלַת שְׂדֵה
כֹּהֲנִים:

3

Then said the LORD unto Isaiah: 'Go forth now to meet Ahaz, thou, and Shear-jashub thy son, at the end of the conduit of the upper pool, in the highway of the fullers' field;

וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִשְׁמֵר וְהִשְׁקֵט אַל-תִּירָא
וּלְבָבְךָ אַל-יִרָד מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאוֹדִים
הָעֹשִׂים הָאֵלֶּה בְּחַר־יָאֵף רִצְיִן וְאַרָם
וּבֶן-רִמְלִיָּהוּ:

4

and say unto him: Keep calm, and be quiet; fear not, neither let thy heart be faint, because of these two tails of smoking firebrands, for the fierce anger of Rezin and Aram, and of the son of Remaliah.

יֵעַן כִּי-יַעַץ עָלֶיךָ אָרָם רָעָה אֶפְרַיִם וּבֶן-
רִמְלִיָּהוּ לֵאמֹר:

5

Because Aram hath counselled evil against thee, Ephraim also, and the son of Remaliah, saying:

נַעֲלֶה בִיהוּדָה וְנַקְיִצְנָה וְנַבְקַעְנָה אֵלֵינוּ
וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֶת בֶּן-טַבְּאֵל: (פ)

6

Let us go up against Judah, and vex it, and let us make a breach therein for us, and set up a king in the midst of it, even the son of Tabeel;

כִּי־יֵלֵד יֶלֶד־לָנוּ בֶּן נִתַּן־לָנוּ וְנִתְּנָה
הַמְּשָׁלָה עַל־שִׁכְמוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא יוֹעֵץ
אֵל גִּבּוֹר אָבִי־עַד שַׁר־שָׁלוֹם:

IX:5

For a child is born unto us, a son is given unto us; and the government is upon his shoulder; and his name is called Pele-joez-el-gibbor Abi-ad-sar-shalom;

(כ' לם רבה) [ק' לַמַּרְבָּה] הַמְּשָׁלָה
וְלִשְׁלוֹם אֵין־קֵץ עַל־כֶּסֶּא דָּוִד וְעַל־
מַמְלַכְתּוֹ לְהַכִּין אֹתָהּ וְלִסְעָדָהּ בְּמִשְׁפָּט
וּבְצִדְקָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם קִנְיָתָהּ יִהְיֶה
צָבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹאת: (פ)

6

That the government may be increased, and of peace there be no end, upon the throne of David, and upon his kingdom, to establish it, and to uphold it through justice and through righteousness From henceforth even for ever. The zeal of the LORD of hosts doth perform this.

הפטרת משפטים

The Haftarah is Jeremiah 34:8 – 34:22 & 33:25 – 33:26. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. When Shabbat Shekalim is Rosh Hodesh, read as before but combine the 6th and 7th aliyot from the parsha, and read the 7th aliya for Shabbat Rosh Hodesh on page 233. On Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, the Maftir and Haftarah are on page 233. On Erev Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, read the Haftarah on page 236

הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
אַחֲרֵי כִּרְתֹּת הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בְרִית אֶת־
כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לֵקְרֹא לָהֶם
דְּרוֹר:

XXXIV:8

The word that came unto Jeremiah from the LORD, after that the king Zedekiah had made a covenant with all the people that were at Jerusalem, to proclaim liberty unto them;

לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ
הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חֲפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבֹד־
בָּם בִּיהוּדִי אֲחִיהוּ אִישׁ:

9

that every man should let his manservant, and every man his maidservant, being a Hebrew man or a Hebrew woman, go free; that none should make bondmen of them, even of a Jew his brother;

וַיִּשְׁמְעוּ כָל־הַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ
בְּבְרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־
שִׁפְחָתוֹ חֲפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבֹד־בָּם עוֹד
וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ:

10

and all the princes and all the people hearkened, that had entered into the covenant to let every one his man-servant, and every one his maid-servant, go free, and not to make bondmen of them any more; they hearkened, and let them go;

וַיָּשׁוּבוּ אַחֲרֵי־כֵן וַיַּשְׁבּוּ אֶת־הָעֲבָדִים
וְאֶת־הַשִּׁפְחֹת אֲשֶׁר שְׁלָחוּ חֲפְשִׁים
(כ' וַיְכַבְּשׁוּם) [ק' וַיְכַבְּשׁוּם] לַעֲבָדִים
וְלִשְׁפָחוֹת: (פ)

11

but afterwards they turned, and caused the servants and the handmaids, whom they had let go free, to return, and brought them into subjection for servants and for handmaids;

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
לֵאמֹר:

12

therefore the word of the LORD came to Jeremiah from the LORD, saying:

כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי כְרָתִי
בְרִית אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצֵאִי אוֹתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר:

13 Thus saith the LORD, the God of Israel: I made a covenant with your fathers in the day that I brought them forth out of the land of Egypt, out of the house of bondage, saying:

מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלַחֻ אוֹשׁ אֶת־אֶחָיו
הָעֶבְרִי אֲשֶׁר־יָמְכַר לָךְ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ
שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ וְלֹא־שָׁמְעוּ
אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנוֹם:

14 'At the end of seven years ye shall let go every man his brother that is a Hebrew, that hath been sold unto thee, and hath served thee six years, thou shalt let him go free from thee'; but your fathers hearkened not unto Me, neither inclined their ear.

וּתְשַׁבּוּ אַתֶּם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֶת־הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
לִקְרֹא דְרוֹר אוֹשׁ לְרַעְיָהוּ וַתַּכְרִתּוּ בְרִית
לִפְנֵי בֵּית אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו:

15 And ye were now turned, and had done that which is right in Mine eyes, in proclaiming liberty every man to his neighbour; and ye had made a covenant before Me in the house whereon My name is called;

וּתְשַׁבּוּ וַתַּחֲלִלּוּ אֶת־שְׁמִי וַתְּשַׁבּוּ אוֹשׁ אֶת־
עַבְדּוֹ וְאוֹשׁ אֶת־שִׁפְחָתּוֹ אֲשֶׁר־שִׁלַּחְתֶּם
חֲפָשִׁים לְנַפְשָׁם וַתַּכְבִּשׁוּ אֹתָם לַהֲנוֹת
לָכֶם לְעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת: (ס)

16 but ye turned and profaned My name, and caused every man his servant, and every man his handmaid, whom ye had let go free at their pleasure, to return; and ye brought them into subjection, to be unto you for servants and for handmaids.

לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אַתֶּם לֹא־שָׁמַעְתֶּם
אֵלַי לִקְרֹא דְרוֹר אוֹשׁ לְאֶחָיו וְאוֹשׁ
לְרַעְיָהוּ הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְּרוֹר נֹאֵם־
יְהוָה אֶל־הַחֶרֶב אֶל־הַדָּבָר וְאֶל־הָרָעָב
וְנָתַתִּי אֶתְכֶם (כ' לזוּעָה) [ק' לזוּעָה] לְכָל
מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ:

17 Therefore thus saith the LORD: Ye have not hearkened unto Me, to proclaim liberty, every man to his brother, and every man to his neighbour; behold, I proclaim for you a liberty, saith the LORD, unto the sword, unto the pestilence, and unto the famine; and I will make you a horror unto all the kingdoms of the earth.

וְנָתַתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֶת־בְּרִיתִי
אֲשֶׁר לֹא־הִקְיִמוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר
כָּרְתוּ לִפְנֵי הָעֵגֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לִשְׁנָיִם
וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרָיו:

18 And I will give the men that have transgressed My covenant, that have not performed the words of the covenant which they made before Me, when they cut the calf in twain and passed between the parts thereof;

שְׂרֵי יְהוּדָה וְשְׂרֵי יְרוּשָׁלַם הַסֹּרְסִים
וְהַכֹּהֲנִים וְכָל עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים בֵּין
בְּתָרֵי הָעֵגֹל:

19 the princes of Judah, and the princes of Jerusalem, the officers, and the priests, and all the people of the land, that passed between the parts of the calf; .

וְנָתַתִּי אוֹתָם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מִבְּקָשִׁי
נַפְשָׁם וְהִיתָה נֶבֶלָתָם לְמִאֲכָל לְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמַת הָאָרֶץ:

20 I will even give them into the hand of their enemies, and into the hand of them that seek their life; and their dead bodies shall be for food unto the fowls of the heaven, and to the beasts of the earth.

וְאֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־שָׂרָיו
אֶתֵּן בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל הָעֹלִים מֵעֲלֵיכֶם:

21

And Zedekiah king of Judah and his princes will I give into the hand of their enemies, and into the hand of them that seek their life, and into the hand of the king of Babylon's army, that are gone up from you.

הִנְנִי מְצַוֶּה נְאֻם־יְהוָה וְהָשִׁבְתִּים אֶל־
הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחַמְנוּ עָלֶיהָ וּלְכַדּוּהָ
וּשְׂרַפְתָּהּ בָּאֵשׁ וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה
מֵאִין יֵשֵׁב: (פ)

22

Behold, I will command, saith the LORD, and cause them to return to this city; and they shall fight against it, and take it, and burn it with fire; and I will make the cities of Judah a desolation, without inhabitant.

כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי בְרִיתִי יוֹמָם
וּלְיָלָה חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא־שִׁמְתִּי:

XXXIII:25

Thus saith the LORD: If My covenant be not with day and night, if I have not appointed the ordinances of heaven and earth;

גַּם־זָרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי אֲמַאֲס מִקַּחַת
מִזֶּרְעוֹ מִשְׁלָיִם אֶל־זָרַע אֲבֹרָהֶם יִשְׁחַק
וְיַעֲקֹב בֶּן־ (כ' אֲשׁוּב) [ק' אָשִׁיב] אֶת־
שְׁבוּתָם וְרַחֲמָתִים: (פ)

26

then will I also cast away the seed of Jacob, and of David My servant, so that I will not take of his seed to be rulers over the seed of Abraham, Isaac, and Jacob; for I will cause their captivity to return, and will have compassion on them.'

הפסרת תרומה

The Haftarah is I Kings 5:26 – 6:13. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. When Shabbat Shekalim is Rosh Hodesh, read as before but combine the 6th and 7th aliyot from the parsha, and read the 7th aliya for Shabbat Rosh Hodesh on page 233. For Shabbat Zachor the maftir and haftarah are on page 240. On Rosh Hodesh that is not Shabbat Shekalim, the Maftir and Haftarah are on page 233.

וַיְהִינֶה נָתַן חֲכָמָה לְשֹׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־
לּוֹ וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה
וַיַּכְרִיתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם:

V:26

And the LORD gave Solomon wisdom, as He promised him; and there was peace between Hiram and Solomon; and they two made a league together.

וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִסּוּ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי
הַמָּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ:

27

And king Solomon raised a levy out of all Israel; and the levy was thirty thousand men.

וַיִּשְׁלָחֵם לְבִנְיָנָה עֲשָׂרַת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ
חֲלִיפֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בִלְבָנֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים
בְּבֵיתוֹ וְאֲדֹנִירָם עַל־הַמָּס: (ס)

28

And he sent them to Lebanon, ten thousand a month by courses: a month they were in Lebanon, and two months at home; and Adoniram was over the levy.

וַיְהִי לְשֹׁלֹמֹה שְׁבַעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סִבָּל
וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֲצֹב בְּהָר:

29

And Solomon had threescore and ten thousand that bore burdens, and fourscore thousand that were hewers in the mountains;

לְבַד מְשָׁרֵי הַנֶּצְצִים לְשֹׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל־
הַמְּלָאכָה שְׁלֹשַׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
הָרָדִים בָּעֵם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה: (ס)

30

besides Solomon's chief officers that were over the work, three thousand and three hundred, who bore rule over the people that wrought in the work.

וַיִּצְוֵה הַמֶּלֶךְ וַיִּסְעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים
יָקָרוֹת לִיסֹד הַבַּיִת אֲבָנֵי גִזִּית:

31 And the king commanded, and they quarried great stones, costly stones, to lay the foundation of the house with hewn stone.

וַיַּפְסְלוּ בְנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירֹם
וְהַגְּבָלִים וַיְכִינוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים
לִבְנוֹת הַבַּיִת: (פ)

32 And Solomon's builders and Hiram's builders and the Gebalites did fashion them, and prepared the timber and the stones to build the house.

וַיְהִי בִשְׁמוֹנִים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בִּשְׁנָה
הָרְבִיעִית בַּחֹדֶשׁ ז' הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת
לַיהוָה:

VI:1 And it came to pass in the four hundred and eightieth year after the children of Israel were come out of the land of Egypt, in the fourth year of Solomon's reign over Israel, in the month Ziv, which is the second month, that he began to build the house of the LORD.

וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה
שְׁשִׁים־אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבוֹ
וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ:

2 And the house which king Solomon built for the LORD, the length thereof was threescore cubits, and the breadth thereof twenty cubits, and the height thereof thirty cubits.

וְהָאוֹלָם עַל־פְּנֵי הַיֵּכָל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אַמָּה
אָרְכוֹ עַל־פְּנֵי רָחֵב הַבַּיִת עֶשֶׂר בָּאֲמָה
רָחְבוֹ עַל־פְּנֵי הַבַּיִת:

3 And the porch before the atemple of the house, twenty cubits was the length thereof, according to the breadth of the house; and ten cubits was the breadth thereof before the house.

וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חֲלוּנֵי שָׁקָפִים אֲטוּמִים:

4 And for the house he made windows broad within, and narrow without.

וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת (כ' יִצְוֶה) [ק' יִצְוֶה]
סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל
וּלְדָבָר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב:

5 And against the wall of the house he built a side-structure round about, against the walls of the house round about, both of the temple and of the sanctuary; and he made side-chambers round about;

(כ' הִיצוּעַ) [ק' הִיצוּעַ] הַתַּחְתּוֹנָה חֲמִשָּׁה
בָּאֲמָה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכְנָה שֵׁשׁ בָּאֲמָה
רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאֲמָה רָחְבָּהּ כִּי
מִגֵּרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לַבִּלְתִּי
אֲחוּזֵי בְּקִירוֹת־הַבַּיִת:

6 the nethermost story of the side-structure was five cubits broad, and the middle was six cubits broad, and the third was seven cubits broad; for on the outside he made rebatements in the wall of the house round about, that the beams should not have hold in the walls of the house.—

וְהַבַּיִת בְּהִבְנָתוֹ אֲבָן־שְׁלֹמֹה מִסֵּעַ נִבְנָה
וּמִקְבוֹת וְהַגִּרְזֹן כָּל־כְּלֵי בְרָזֶל לֹא־נִשְׁמַע
בַּבַּיִת בְּהִבְנָתוֹ:

7 For the house, when it was in building, was built of stone made ready at the quarry; and there was neither hammer nor axe nor any tool of iron heard in the house, while it was in building.—

פָּתַח הַצֵּלַע הַתִּיכְנָה אֶל־כַּתֵּף הַבַּיִת
הַיְּמָנִית וּבָלוּלִים יָעָלוּ עַל־הַתִּיכְנָה וּמִן־
הַתִּיכְנָה אֶל־הַשְּׁלִשִׁים:

8 The door for the clowest row of chambers was in the right side of the house and they went up by winding stairs into the middle row, and out of the middle into the third.

9	So he built the house, and finished it; and he covered in the house with planks of cedar over beams.	וַיִּבֶן אֶת-הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת-הַבַּיִת גִּבִּים וּשְׁדָרֹת בָּאֲרָזִים:
10	And he built the stories of the side-structure against all the house, each five cubits high; and they rested on the house with timber of cedar.	וַיִּבֶן אֶת- (כ' הַיְצוּעַ) [ק' הַיְצִיעַ] עַל-כָּל-הַבַּיִת חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחֲזוּ אֶת-הַבַּיִת בַּעֲצֵי אֲרָזִים: (פ)
11	And the word of the LORD came to Solomon, saying:	וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁלֹמֹה לֵאמֹר:
12	'As for this house which thou art building, if thou wilt walk in My statutes, and execute Mine ordinances, and keep all My commandments to walk in them; then will I establish My word with thee, which I spoke unto David thy father;	הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר-אַתָּה בֹנֶה אִם-תֵּלֶךְ בְּחֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה וּשְׁמַרְתָּ אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי לֵלַכְתָּ בָּהֶם וְהִקְמַתִי אֶת-דְּבָרִי אֲתָךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-דָּוִד אָבִיךָ:
13	in that I will dwell therein among the children of Israel, and will not forsake My people Israel.'	וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעְזֹב אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל: (פ)

הפסרת תצוה

The Haftarah is Ezekiel 43:10 – 43:27. For Shabbat Zachor the maftir and haftarah are on page 240.

XLIII:10	Thou, son of man, show the house to the house of Israel, that they may be ashamed of their iniquities; and let them measure accurately.	אַתָּה בֶן-אָדָם הַגֵּד אֶת-בַּיִת-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַבַּיִת וַיִּכְלְמוּ מִעֲוֹנוֹתֵיהֶם וּמִדְּדוּ אֶת-תִּכְנִית:
11	And if they be ashamed of all that they have done, make known unto them the form of the house, and the fashion thereof, and the goings out thereof, and the comings in thereof, and all the forms thereof, and all the ordinances thereof, and all the forms thereof, and all the laws thereof, and write it in their sight; that they may keep the whole form thereof, and all the ordinances thereof, and do them.	וְאִם-יִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר-עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת וּתְכוּנָתוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכָל-צוּרָתוֹ וְאֶת כָּל-חֻקָּתָיו וְכָל-צוּרָתוֹ וְכָל-תּוֹרָתוֹ הוֹדִיעַ אוֹתָם וּכְתֹב לְעֵינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת-כָּל-צוּרָתוֹ וְאֶת-כָּל-חֻקָּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם:
12	This is the law of the house: upon the top of the mountain the whole limit thereof round about shall be most holy. Behold, this is the law of the house.	זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת עַל-רֹאשׁ הָהָר כָּל-גִּבְלָו סָבִיב ׀ סָבִיב קָדָשׁ קְדָשִׁים הִנֵּה-זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת:
13	And these are the measures of the altar by cubits—the cubit is a cubit and a handbreadth: the bottom shall be a cubit, and the breadth a cubit, and the border thereof by the edge thereof round about a span; and this shall be the base of the altar.	וְאַלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטֶפַח וְחֵיק הָאֻמָּה וְאַמָּה-רֹחֶב וּגְבוּלָהּ אֶל-שְׂפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גֹב הַמִּזְבֵּחַ:

וּמִחִיק הָאָרֶץ עַד־הָעֶזְרָה הַתַּחְתּוֹנָה שְׁתֵּים אַמּוֹת וְרֹחַב אַמָּה אֶחָת וּמִהָעֶזְרָה הַקְּטָנָה עַד־הָעֶזְרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אַמּוֹת וְרֹחַב הָאֶמָּה:

14 And from the bottom upon the ground to the lower settle shall be two cubits, and the breadth one cubit; and from the lesser settle to the greater settle shall be four cubits, and the breadth a cubit.

וְהַהֲרָאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת (כ) וּמִהָאֲרָאֵל (ק) וּמִהָאֲרָאֵל וְלַמַּעֲלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע:

15 And the hearth shall be four cubits; and from the hearth and upward there shall be four horns.

(כ) וְהָאֲרָאֵל (ק) וְהָאֲרָאֵל שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֶרֶךְ בְּשֵׁתִים עָשָׂרָה רֹחַב רְבֹוע אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיו:

16 And the hearth shall be twelve cubits long by twelve broad, square in the four sides thereof.

וְהָעֶזְרָה אַרְבַּע עָשָׂרָה אֶרֶךְ בְּאַרְבַּע עָשָׂרָה רֹחַב אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיהָ וְהַגְּבוּל סָבִיב אוֹתָהּ חֲצִי הָאֶמָּה וְתַחֲקִי־לָהּ אַמָּה סָבִיב וּמַעֲלֵתָהּ פְּנוֹת קָדִים:

17 And the settle shall be fourteen cubits long by fourteen broad in the four sides thereof; and the border about it shall be half a cubit; and the bottom thereof shall be a cubit about; and the steps thereof shall look toward the east.

וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי חֻקֹּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַעֲשׂוֹתוֹ לַהֲעֹלֹת עָלָיו עֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם:

18 And He said unto me: 'Son of man, thus saith the Lord GOD: These are the ordinances of the altar in the day when they shall make it, to offer burnt-offerings thereon, and to dash blood against it.

וְנָתַתָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע צָדוֹק הַקְּרֹבִים אֵלַי נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לְשִׁרְתָּנִי פֶר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת:

19 Thou shalt give to the priests the Levites that are of the seed of Zadok, who are near unto Me, to minister unto Me, saith the Lord GOD, a young bullock for a sin-offering.

וְלִקַּחְתָּ מִדָּמּוֹ וְנָתַתָּה עַל־אַרְבַּע קְרָנוֹתָיו וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחַטָּאת אוֹתוֹ וּכְפַרְתָּהוּ:

20 And thou shalt take of the blood thereof, and put it on the four horns of it, and on the four corners of the settle, and upon the border round about; thus shalt thou purify it and make atonement for it.

וְלִקַּחְתָּ אֶת־הַפֶּר הַחַטָּאת וּשְׂרָפוֹ בַּמִּקְדָּשׁ הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ:

21 Thou shalt also take the bullock of the sin-offering, and it shall be burnt in the appointed place of the house, without the sanctuary.

וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תִקְרִיב שְׁעִיר־עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת וְחַטָּאֵל אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חַטָּאוּ בַּבָּקָר:

22 And on the second day thou shalt offer a he-goat without blemish for a sin-offering; and they shall purify the altar, as they did purify it with the bullock.

בְּכָל־יְמֵי מִחַטָּא תִקְרִיב פֶּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְאֵיל מִן־הַצֹּאֵן תָּמִים:

23 When thou hast made an end of purifying it, thou shalt offer a young bullock without blemish, and a ram out of the flock without blemish.

וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהִעָּלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה:

24 And thou shalt present them before the LORD, and the priests shall cast salt upon them, and they shall offer them up for a burnt-offering unto the LORD.

שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׁעִיר־חַטָּאת לַיּוֹם וּפָר בֶּן־בָּקָר וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תְּמִימִים יַעֲשׂוּ:	25	Seven days shalt thou prepare every day a goat for a sin-offering; they shall also prepare a young bullock, and a ram out of the flock, without blemish.
שִׁבְעַת יָמִים יְכַפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמָלְאוּ יָדָיו:	26	Seven days shall they make atonement for the altar and cleanse it; so shall they consecrate it.
וַיְכַלּוּ אֶת־הַיָּמִים (ס) וַהֲיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־ הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלָמֵיכֶם וּרְצֵאתִי אֹתְכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוֹה: (ס)	27	And when they have accomplished the days, it shall be that upon the eighth day, and forward, the priests shall make your burnt-offerings upon the altar, and your peace-offerings; and I will accept you, saith the Lord God.

הפטרות כי תשא

The Haftarah is I Kings 18:1 – 18:39. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244.

וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־ אֱלֹהֵיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֲרֵאָה אֶל־אֲחָאָב וְאָתַנָּה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:	XVIII:1	And it came to pass after many days, that the word of the LORD came to Elijah, in the third year, saying: 'Go, show thyself unto Ahab, and I will send rain upon the land.'
וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵיו לְהִרְאֹת אֶל־אֲחָאָב וְהָרֶעַב חָזַק בְּשָׁמְרוֹן:	2	And Elijah went to show himself unto Ahab. And the famine was sore in Samaria.
וַיִּקְרָא אֲחָאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל־ הַבַּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרָא אֶת־יְהוָה מְאֹד:	3	And Ahab called Obadiah, who was over the household.—Now Obadiah feared the LORD greatly;
וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחֲבִיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְעָרָה וַיִּכְלְכֵלֵם לֶחֶם וּמַיִם:	4	for it was so, when Jezebel cut off the prophets of the LORD, that Obadiah took a hundred prophets, and hid them fifty in a cave, and fed them with bread and water.—
וַיֹּאמֶר אֲחָאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ אֶל־ כָּל־מַעְיְנֵי הַמַּיִם וְאֵל כָּל־הַנַּחֲלִים אוֹלִי נִמְצָא חֲצִיר וּנְחִיָּה סוּס וּפָרָד וְלֹא נִכְרִית מִהַבְהֶמָה:	5	And Ahab said unto Obadiah: 'Go through the land, unto all the springs of water, and unto all the brooks; peradventure we may find grass and save the horses and mules alive, that we lose not all the beasts.'
וַיַּחֲלֲקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבֹד־בָּהּ אֲחָאָב הָלַךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבָדּוֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ־אֶחָד לְבָדּוֹ:	6	So they divided the land between them to pass throughout it: Ahab went one way by himself, and Obadiah went another way by himself.

וַיְהִי עַבְדֵּיָהוּ בַדֶּרֶךְ וַהֲגִה אֵלָיו
לִקְרָאתוֹ וַיִּכְרְהוּ וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו וַיֹּאמֶר
הֲאֵתָה זֶה אֲדֹנִי אֵלָיו:

7 And as Obadiah was in the way, behold, Elijah met him; and he knew him, and fell on his face, and said: 'Is it thou, my lord Elijah?'

וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי לְךָ אָמַר לֹאדֹנִיךָ הִנֵּה
אֵלָיו:

8 And he answered him: 'It is I; go, tell thy lord: Behold, Elijah is here.'

וַיֹּאמֶר מֶה חָטָאתִי כִּי-אַתָּה נָתַן אֹת-
עַבְדְּךָ בְּיַד-אַחָאָב לְהַמִּיתָנִי:

9 And he said: 'Wherein have I sinned, that thou wouldest deliver thy servant into the hand of Ahab, to slay me?'

חַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם-יִשְׁגֹּוי וּמִמְלָכָה
אֲשֶׁר לֹא-שָׁלַח אֲדֹנִי שָׁם לְבַקֵּשְׁךָ וַאֲמָרוּ
אֵין וְהִשְׁבִּיעַ אֶת-הַמֶּמְלָכָה וְאֶת-הַגּוֹי כִּי
לֹא יִמָּצָאָה:

10 As the LORD thy God liveth, there is no nation or kingdom, whither my lord hath not sent to seek thee; and when they said: He is not here, he took an oath of the kingdom and nation, that they found thee not.

וְעַתָּה אַתָּה אָמַר לְךָ אָמַר לֹאדֹנִיךָ הִנֵּה
אֵלָיו:

11 And now thou sayest: Go, tell thy lord: Behold, Elijah is here.

וְהָיָה אֲנִי אִלָּךְ מֵאַתָּה וְרוּחַ יְהוָה יִשְׁאַף
עַל אֲשֶׁר לֹא-אֲדַע וּבֹאתִי לְהַגִּיד לְאַחָאָב
וְלֹא יִמָּצָאָה וְהִרְגָנִי וְעַבְדְּךָ יֵרָא אֶת-יְהוָה
מִנְעָרִי:

12 And it will come to pass, as soon as I am gone from thee, that the spirit of the LORD will carry thee whither I know not; and so when I come and tell Ahab, and he cannot find thee, he will slay me; but I thy servant fear the LORD from my youth.

הֲלֹא-הֲגַדְתָּ לֹאדֹנִי אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּהַרְגִי
אֵילָכָה אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וְאַחָאָב מִנְּבִיאֵי
יְהוָה מֵאֵה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ
בַּמַּעֲרָה וְאֶכְלָפָלֶם לֶחֶם וּמַיִם:

13 Was it not told my lord what I did when Jezebel slew the prophets of the LORD, how I hid a hundred men of the LORD'S prophets by fifty in a cave, and fed them with bread and water?

וְעַתָּה אַתָּה אָמַר לְךָ אָמַר לֹאדֹנִיךָ הִנֵּה
אֵלָיו וְהִרְגָנִי: (ס)

14 And now thou sayest: Go, tell thy lord: Behold, Elijah is here; and he will slay me.'

וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר
עֹמְדִתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֶרְאֶה אֵלָיו:

15 And Elijah said: 'As the LORD of hosts liveth, before whom I stand, I will surely show myself unto him to-day.'

וַיֵּלֶךְ עַבְדֵּיָהוּ לִקְרַאת אַחָאָב וַיַּגִּד-לוֹ
וַיֵּלֶךְ אַחָאָב לִקְרַאת אֵלָיו:

16 So Obadiah went to meet Ahab, and told him; and Ahab went to meet Elijah.

וַיְהִי כִּרְאוֹת אַחָאָב אֶת-אֵלָיו וַיֹּאמֶר
אַחָאָב אֵלָיו הֲאֵתָה זֶה עֹבֵר יִשְׂרָאֵל:

17 And it came to pass, when Ahab saw Elijah, that Ahab said unto him: 'Is it thou, thou troubler of Israel?'

וַיֹּאמֶר לֹא עָכַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־
אֶתָּה וּבֵית אָבִיךָ בְּעֶזְבְּכֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
וּתְלַךְ אַחֲרֵי הַבָּעִלִּים:

18 And be answered: 'I have not troubled Israel; but thou, and thy father's house, in that ye have forsaken the commandments of the LORD, and thou hast followed the Baalim.

וְעַתָּה שְׁלַח קִבֵּץ אֵלַי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל
אֶל־הָר הַכַּרְמֶל וְאֶת־נְבִיאֵי הַבָּעַל אַרְבַּע
מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וּנְבִיאֵי הָאֲשֵׁרָה אַרְבַּע
מֵאוֹת אֲכָלִי שֶׁלֶחֶן אִיזָבֵל:

19 Now therefore send, and gather to me all Israel unto mount Carmel, and the prophets of Baal four hundred and fifty, and the prophets of the Asherah four hundred, that eat at Jezebel's table.'

וַיִּשְׁלַח אַחָאב בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ
אֶת־הַנְּבִיאִים אֶל־הָר הַכַּרְמֶל:

20 And Ahab sent unto all the children of Israel, and gathered the prophets together unto mount Carmel.

וַיָּגֶשׁ אֵלֵיהֶם אֵל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־
מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל־שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים אִם־
יְהוָה הָאֱלֹהִים לָכֹן אַחֲרָיו וְאִם־הַבָּעַל
לָכֹן אַחֲרָיו וְלֹא־עָנּוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר:

21 And Elijah came near unto all the people, and said: 'How long halt ye between two opinions? if the LORD be God, follow Him; but if Baal, follow him.' And the people answered him not a word.

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם אֵל־הָעָם אֲנִי נֹתַרְתִּי נָבִיא
לַיהוָה לְבַדִּי וּנְבִיאֵי הַבָּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת
וְחֲמִשִּׁים אִישׁ:

22 Then said Elijah unto the people: 'I, even I only, am left a prophet of the LORD; but Baal's prophets are four hundred and fifty men.

וַיִּתְּנוּ־לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחָרוּ לָהֶם הַפָּר
הָאֶחָד וַיִּנְתְּחוּהוּ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַעֲצִים וְאֵשׁ
לֹא יָשִׂימוּ וְאֲנִי אַעֲשֶׂהוּ אֶת־הַפָּר הָאֶחָד
וְנִתַּתִּי עַל־הַעֲצִים וְאֵשׁ לֹא אֲשִׂים:

23 Let them therefore give us two bullocks; and let them choose one bullock for themselves, and cut it in pieces, and lay it on the wood, and put no fire under; and I will dress the other bullock, and lay it on the wood, and put no fire under.

וַיִּקְרָאֲתָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם־
יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־יַעֲנֶה בְּאֵשׁ
הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב
הַדָּבָר:

24 And call ye on the name of your god, and I will call on the name of the LORD; and the God that answereth by fire, let him be God.' And all the people answered and said: 'It is well spoken.'

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם לְנְבִיאֵי הַבָּעַל בַּחֲרוּ לָכֶם
הַפָּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ רֹאשְׁנָה כִּי אַתֶּם הַרְבֵּי
וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֵשׁ לֹא תִשְׂימוּ:

25 And Elijah said unto the prophets of Baal: 'Choose you one bullock for yourselves, and dress it first; for ye are many; and call on the name of your god, but put no fire under.'

וַיִּקְחוּ אֶת־הַפָּר אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ
וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם־הַבָּעַל מִבֹּקֶר וְעַד־
הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבָּעַל עֲנֵנוּ וְאִין קוֹל
וְאִין עֲנָה וַיַּפְסְחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה:

26 And they took the bullock which was given them, and they dressed it, and called on the name of Baal from morning even until noon, saying: 'O Baal, answer us.' But there was no voice, nor any that answered. And they danced in halting wise about the altar which was made.

וַיְהִי בַצֹּהֲרִים וַיִּתְּחַל בָּהֶם אֱלֹהֵי הַיָּמֹר
קָרָא בְּקוֹל-גָּדוֹל כִּי-אֱלֹהִים הוּא כִּי
שֵׁיחַ וְכִי-שָׁיג לוֹ וְכִי-דָרַךְ לוֹ אוֹלֵי יָשֵׁן
הוּא וַיִּקְצֶן:

27 And it came to pass at noon, that Elijah mocked them, and said: 'Cry aloud; for he is a god; either he is musing, or he is gone aside, or he is in a journey, or peradventure he sleepeth, and must be awaked.'

וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְּגַדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּטָם
בַּחֲרֵבוֹת וּבְרִמָּחִים עַד-שִׁפְךָ-דָּמָם
עֲלֵיהֶם:

28 And they cried aloud, and cut themselves after their manner with swords and lances, till the blood gushed out upon them.

וַיְהִי כַעֲבֹר הַצֹּהֲרִים וַיִּתְּנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת
הַמִּנְחָה וְאִין-קוֹל וְאִין-עֲנָה וְאִין קָשָׁב:

29 And it was so, when midday was past, that they prophesied until the time of the offering of the evening offering; but their was neither voice, nor any to answer, nor any that regarded.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכָל-הָעָם גִּשּׁוּ אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ
כָל-הָעָם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת-מִזְבֵּחַ יְהוָה
הַהָרוּס:

30 And Elijah said unto all the people: 'Come near unto me'; and all the people came near unto him. And he repaired the altar of the LORD that was thrown down.

וַיִּקַּח אֲלֵיהֶם שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֲבָנִים כַּמִּסְפָּר
שִׁבְטֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר-יְהוָה
אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמִי:

31 And Elijah took twelve stones, according to the number of the tribes of the sons of Jacob, unto whom the word of the LORD came, saying: 'Israel shall be thy name.'

וַיִּבְנֶה אֶת-הָאֲבָנִים מִזְבֵּחַ בִּשְׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ
תֵּעָלָה כְּבִית סְאִתִּים זָרַע סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ:

32 And with the stones he built an altar in the name of the LORD; and he made a trench about the altar, as great as would contain two measures of seed.

וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת-הַפָּר וַיִּשֶׂם
עַל-הָעֵצִים:

33 And he put the wood in order, and cut the bullock in pieces, and laid it on the wood.

וַיֹּאמֶר מָלְאוּ אַרְבַּעָה כַּדִּים מַיִם וַיִּצְקוּ
עַל-הָעָלָה וְעַל-הָעֵצִים וַיֹּאמֶר שְׁנֹו וַיִּשְׁנֹו
וַיֹּאמֶר שְׁלֹשׁוּ וַיִּשְׁלֹשׁוּ:

34 And he said: 'Fill four jars with water, and pour it on the burnt-offering, and on the wood.' And he said: 'Do it the second time'; and they did it the second time. And he said: 'Do it the third time'; and they did it the third time.

וַיִּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וְגַם אֶת-
הַתֵּעָלָה מָלְאוּ-מַיִם:

35 And the water ran round about the altar; and he filled the trench also with water.

וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיָּגֶשׁ אֲלֵיהֶם הַנָּבִיא
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִוָּדַע כִּי-אַתָּה אֱלֹהִים
בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲנִי עַבְדְּךָ (כ' וּבְדַבְרֶיךָ) [ק'
וּבְדַבְרֶיךָ] עָשִׂיתִי אֶת כָּל-הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה:

36 And it came to pass at the time of the offering of the evening offering, that Elijah the prophet came near, and said: 'O LORD, the God of Abraham, of Isaac, and of Israel, let it be known this day that Thou art God in Israel, and that I am Thy servant, and that I have done all these things at Thy word.'

עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי וַיִּדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי־אַתָּה
יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הִסַּבְתָּ אֶת־לִבָּם
אֲחֲרָנִית:

37 Hear me, O LORD, hear me, that this people may know that Thou, LORD, art God, for Thou didst turn their heart backward.'

וַתִּפֹּל אֵשׁ־יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־
הָעֵצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הָעֹפָר וְאֶת־
הַמָּיִם אֲשֶׁר־בַּתְּעֹלָה לַחֲכָה:

38 Then the fire of the LORD fell, and consumed the burnt-offering, and the wood, and the stones, and the dust, and licked up the water that was in the trench.

וַיֵּרָא כָּל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ
יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים:

39 And when all the people saw it, they fell on their faces; and they said: 'The LORD, He is God; the LORD, He is God.'

הפסרת ויקהל

The Haftarah is I Kings 7:40 – 7:50. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244. On Shabbat HaHodesh, Maftir is Exodus 12:1 – 20, and the Haftarah is on page 248.

וַיַּעַשׂ חִירֹם אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים
וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת וַיַּכֵּל חִירֹם לַעֲשׂוֹת אֶת־
כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
בֵּית יְהוָה:

VII:40 And Hiram made the pots, and the shovels, and the basins. So Hiram made an end of doing all the work that he wrought for king Solomon in the house of the LORD:

עַמֻּדִים שְׁנַיִם וְגִלְתֵּי הַכְּתָרֹת אֲשֶׁר־עַל־
רֹאשׁ הָעַמֻּדִים שְׁתֵּי וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתֵּי
לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלְתֵּי הַכְּתָרֹת אֲשֶׁר־עַל־
רֹאשׁ הָעַמֻּדִים:

41 the two pillars, and the two bowls of the capitals that were on the top of the pillars; and the two networks to cover the two bowls of the capitals that were on the top of the pillars;

וְאֶת־הָרַמְנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לְשְׁתֵּי
הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רַמְנִים לְשַׁבְּכָה
הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלְתֵּי הַכְּתָרֹת
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמֻּדִים:

42 and the four hundred pomegranates for the two networks, two rows of pomegranates for each network, to cover the two bowls of the capitals that were upon the top of the pillars;

וְאֶת־הַמְּכֻנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרוֹת עֶשְׂרֵה
עַל־הַמְּכֻנוֹת:

43 and the ten bases, and the ten lavers on the bases;

וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנַיִם־עָשָׂר
תַּחַת הַיָּם:

44 and the one sea, and the twelve oxen under the sea;

וְאֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְּזֻרְקוֹת
וְאֶת־כָּל־הַכֵּלִים (כ' הָאֶחָד) [ק' הָאֶחָד]
אֲשֶׁר עָשָׂה חִירֹם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה
נְחֹשֶׁת מְמֻרָּט:

45 and the pots, and the shovels, and the basins; even all these vessels, which Hiram made for king Solomon, in the house of the LORD, were of burnished brass.

בַּכֶּכֶר הַיַּרְדֵּן יִצְקֵם הַמֶּלֶךְ בַּמַּעֲבָה הָאֲדָמָה בֵּין סֻכּוֹת וּבֵין זָרֶתָן:	46	In the plain of the Jordan did the king cast them, in the clay ground between Succoth and Zarethan.
וַיֵּנֶחַ שְׁלֹמֹה אֶת-כָּל-הַכֵּלִים מִרַב מְאֹד מְאֹד לֹא נִחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת:	47	And Solomon left all the vessels unweighed, because they were exceeding many; the weight of the brass could not be found out.
וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל-הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבֵּחַ הַזָּהָב וְאֶת-הַשְּׁלֶחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב:	48	And Solomon made all the vessels that were in the house of the LORD: the golden altar, and the table whereupon the showbread was, of gold;
וְאֶת-הַמְּנֹרֹת חֲמֵשׁ מִיְּמִין וְחֲמֵשׁ מִשְּׂמָאוֹל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סֻגּוֹר וְהַפָּרַח וְהַנֶּחֱרֵת וְהַמְּלָקָחִים זָהָב:	49	and the candlesticks, five on the right side, and five on the left, before the Sanctuary, of pure gold; and the flowers, and the lamps, and the tongs, of gold;
וְהַסְּפֹת וְהַמְּזֻמְרוֹת וְהַמְּזֻרְקוֹת וְהַכַּפֹּת וְהַמְּחֻתָּוֹת זָהָב סֻגּוֹר וְהַפִּתָּוֹת לְדִלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים לְדִלְתֵי הַבַּיִת לַהֲיָכָל זָהָב: (פ)	50	and the cups, and the snuffers, and the basins, and the pans, and the fire-pans, of pure gold; and the hinges, both for the doors of the inner house, the most holy place, and for the doors of the house, that is, of the temple, of gold.

הפטרת פקודי

The Haftarah is I Kings 7:51 – 8:21. On Shabbat Shekalim, Maftir is Exodus 30:11 – 16, and the Haftarah is the special Haftarah on page 238. On Shabbat Parah, read Maftir and Haftarah on page 244. On Shabbat HaHodesh, Maftir is Exodus 12:1 – 20, and the Haftarah is on page 248.

וַתֵּשֶׁלֶם כָּל-הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת-קֹדְשֵׁי דָּוִד אֲבִיו אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב וְאֶת- הַכֵּלִים נָתַן בְּאֲצֻרוֹת בֵּית יְהוָה: (פ)	VII:51	Thus all the work that king Solomon wrought in the house of the LORD was finished. And Solomon brought in the things which David his father had dedicated, the silver, and the gold, and the vessels, and put them in the treasuries of the house of the LORD.
אָז יָקָהָל שְׁלֹמֹה אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת- כָּל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאָבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת-אָרוֹן בְּרִית-יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן:	VIII:1	Then Solomon assembled the elders of Israel, and all the heads of the tribes, the princes of the fathers' houses of the children of Israel, unto king Solomon in Jerusalem, to bring up the ark of the covenant of the LORD out of the city of David, which is Zion.
וַיִּקְהָלוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי:	2	And all the men of Israel assembled themselves unto king Solomon at the feast, in the month Ethanim, which is the seventh month.

וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׂאוּ הַכֹּהֲנִים
אֶת־הָאָרֹן:

3

And all the elders of Israel came, and the priests took up the ark.

וַיַּעֲלוּ אֶת־אָרֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ
אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם:

4

And they brought up the ark of the LORD, and the tent of meeting, and all the holy vessels that were in the Tent; even these did the priests and the Levites bring up.

וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל
הַנוֹעֲדִים עָלָיו אָתָּה לִפְנֵי הָאָרֹן מִזִּבְחִים
צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ
מֵרֶב:

5

And king Solomon and all the congregation of Israel, that were assembled unto him, were with him before the ark, sacrificing sheep and oxen, that could not be told nor numbered for multitude.

וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אָרֹן בְּרִית־יְהוָה
אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ
הַקֹּדְשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְּפֵי הַכְּרוּבִים:

6

And the priests brought in the ark of the covenant of the LORD unto its place, into the Sanctuary of the house, to the most holy place, even under the wings of the cherubim.

כִּי הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים כַּנְּפֵיהֶם אֶל־מְקוֹם
הָאָרֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרֹן וְעַל־
בִּדְיוֹ מִלְּמַעְלָה:

7

For the cherubim spread forth their wings over the place of the ark, and the cherubim covered the ark and the staves thereof above.

וַיֵּאָרְכוּ הַבִּדִּים וַיֵּרְאוּ רֵאשֵׁי הַבִּדִּים מִן־
הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יָרְאוּ חֲחוּצָה
וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

8

And the staves were so long that the ends of the staves were seen from the holy place, even before the Sanctuary; but they could not be seen without; and there they are unto this day.

אֵין בָּאָרֹן דָּבָר שֶׁנִּי לַחֲתוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר
הִנִּיחַ שָׁם מֹשֶׁה בְּחֶרֶב אֲשֶׁר פָּרַת יְהוָה
עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

9

There was nothing in the ark save the two tables of stone which Moses put there at Horeb, when the LORD made a covenant with the children of Israel when they came out of the land of Egypt.

וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וְהִעָנָן
מָלָא אֶת־בֵּית יְהוָה:

10

And it came to pass, when the priests were come out of the holy place, that the cloud filled the house of the LORD,

וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת מִפְּנֵי
הָעָנָן כִּי־מָלָא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית
יְהוָה: (פ)

11

so that the priests could not stand to minister by reason of the cloud; for the glory of the LORD filled the house of the LORD.

אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל:

12

Then spoke Solomon: The LORD hath said that He would dwell in the thick darkness.

בָּנָה בְּנִיתִי בֵּית זָכָר לְךָ מְכוֹן לְשִׁבְתֶּךָ
עוֹלָמִים:

13

I have surely built Thee a house of habitation, A place for Thee to dwell in for ever.

וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת־כָּל־קְהָל
יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהָל יִשְׂרָאֵל עָמַד:

14

And the king turned his face about, and blessed all the congregation of Israel; and all the congregation of Israel stood.

וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וּבְיָדוֹ מָלָא
לֵאמֹר:

15

And he said: 'Blessed be the LORD, the God of Israel, who spoke with His mouth unto David my father, and hath with His hand fulfilled it, saying:

מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְעִיר מְכֹל
שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַיהוָה שְׁמִי שָׁם
וְאֶבְחַר בְּדָוִד לַיהוָה עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

16

Since the day that I brought forth My people Israel out of Egypt, I chose no city out of all the tribes of Israel to build a house, that My name might be there; but I chose David to be over My people Israel.

וַיְהִי עַם־לִבָּב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

17

Now it was in the heart of David my father to build a house for the name of the LORD, the God of Israel.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יֵעָן אֲשֶׁר הָיָה
עַם־לִבָּבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הִשִּׁיבְתָּ כִּי
הָיָה עַם־לִבָּבְךָ:

18

But the LORD said unto David my father: Whereas it was in thy heart to build a house for My name, thou didst well that it was in thy heart;

כִּי אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶךָ
הַיָּצֵא מִחֻלְצֵיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי:

19

nevertheless thou shalt not build the house; but thy son that shall come forth out of thy loins, he shall build the house for My name.

וַיִּקָּם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וְאַתָּם
תָּחַת דָּוִד אָבִי וְאַשְׁבּוּ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וְאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

20

And the LORD hath established His word that He spoke; for I am risen up in the room of David my father, and sit on the throne of Israel, as the LORD promised, and have built the house for the name of the LORD, the God of Israel.

וְאַשֶׁם שֵׁם מְקוֹם לְאָרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית
יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבוֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹו
אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (ס)

21

And there have I set a place for the ark, wherein is the covenant of the LORD, which He made with our fathers, when He brought them out of the land of Egypt.'

מפטיר לשבת ראש חודש

The Maftir for Shabbat Rosh Hodesh is Numbers 28:9 – 15.

וביום השַׁבָּת שְׁנֵי־כִבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
תָּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:

XXVIII:9

And on the sabbath day two he-lambs of the first year without blemish, and two tenth parts of an ephah of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, and the drink-offering thereof.

עֹלֹת שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד
וְנִסְכָּה: (פ)

10

This is the burnt-offering of every sabbath, beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof.

וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה
פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תָּמִימִם:

11

And in your new moons ye shall present a burnt-offering unto the LORD: two young bullocks, and one ram, seven he-lambs of the first year without blemish;

וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאַיִל הָאֶחָד:

12

and three tenth parts of an ephah of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, for each bullock; and two tenth parts of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, for the one ram;

וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרִים סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה
לַיהוָה:

13

and a several tenth part of fine flour mingled with oil for a meal-offering unto every lamb; for a burnt-offering of a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.

וְנִסְכֵיהֶם חֲצִי הַהֵין וְהֵיָה לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת
הַהֵין לְאַיִל וּרְבִיעֵת הַהֵין לְכֶבֶשׂ יֵין זֹאת
עֹלֹת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה:

14

And their drink-offerings shall be half a hin of wine for a bullock, and the third part of a hin for the ram, and the fourth part of a hin for a lamb. This is the burnt-offering of every new moon throughout the months of the year.

וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה
עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: (ס)

15

And one he-goat for a sin-offering unto the LORD; it shall be offered beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof.

הפטרת שבת ראש חודש

The Haftarah for Shabbat Rosh Hodesh is Isaiah 66:1 – 24.

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ תַּחֲמִי
רַגְלִי אֵי־זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה
מָקוֹם מְנוּחָתִי:

LXVI:1

Thus saith the LORD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place?

וְאֵת־כָּל־אֲלֹהֵי יָדַי עֲשָׂתָה וַיְהִיו כָּל־אֲלֹהֵי
נֶאֱמַר־יְהוָה וְאֵל־זֶה אֶפְשִׁי אֶל־עָנִי
וְנִכְחֵ־רוּחַ וְחָרָד עַל־דְּבָרִי:

2

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the LORD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכֶּה-אִישׁ זֹבֵחַ הַשֶּׁה עֶרְפָּה
כָּלֵב מַעֲלָה מִנְחַח דָּם-חֲזִיר מִזְכִּיר לְבָנָה
מִבְרָךְ אֲנֹן גַּם-הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חִפְצָה:

גַּם-אֲנִי אֶבְחַר בַּתְּעַלְלֵיהֶם וּמִגִּוְרָתָם
אָבִיא לָהֶם יַעַן קִרְאתִי וְאֵין עֹנָה דְּבַרְתִּי
וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבִאֲשֶׁר
לֹא-חִפְצָתִי בָּחֲרוּ: (ס)

שָׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה הַחֲרָדִים אֶל-דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שְׂנֵאִיכֶם מִנְדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי
יִכְבֹּד יְהוָה וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ:

קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מִהֵיכָל קוֹל יְהוָה
מִשְׁלֵם גְּמוּל לְאֵיבָיו:

בְּטָרֶם תַּחֲוִיל יִלְדָּה בְּטָרֶם יָבֹוא תֵּבֶל לָהּ
וְהַמְלִיטָה זָכָר:

מִי-שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל
אֶרֶץ בְּנוֹם אֶחָד אִם-יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אַחַת
כִּי-תֵלֶּה גַם-יִלְדָּה צִיּוֹן אֶת-בָּנֶיהָ:

הֲאֲנִי אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמֶר יְהוָה
אִם-אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעֲצַרְתִּי אֲמַר אֱלֹהֶיךָ: (ס)

שִׂמְחוּ אֶת-יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל-אֲהֻבֶיהָ
שִׂישׂוּ אִתָּהּ מְשׁוּשׁ כָּל-הַמְּתַאבְּלִים עָלֶיהָ:

לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשָּׁד תִּנְחַמֶּיהָ
לְמַעַן תִּמְצְוּ וְהִתְעַנְּגַתֶּם מִזֵּי כְבוֹדָהּ: (ס)

כִּי-כֵּן אֲמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה-אֲלֶיהָ כְּנָהָר
שְׁלֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקַתֶּם
עַל-צֶדֶד תִּנְשְׂאוּ וְעַל-בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ:

כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחֲמָכֶם
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמוּ:

He that killeth an ox is as if he slew a man; he that sacrificeth a lamb, as if he broke a dog's neck; He that offereth a meal-offering, as if he offered swine's blood; he that maketh a memorial-offering of frankincense, as if he blessed an idol; according as they have chosen their own ways, and their soul delighteth in their abominations;

Even so I will choose their mockings, And will bring their fears upon them; Because when I called, none did answer; When I spoke, they did not hear, But they did that which was evil in Mine eyes, And chose that in which I delighted not.

Hear the word of the LORD, Ye that tremble at His word: Your brethren that hate you, that cast you out for My name's sake, have said: 'Let the LORD be glorified, That we may gaze upon your joy', But they shall be ashamed.

Hark! an uproar from the city, Hark! it cometh from the temple, Hark! the LORD rendereth recompense to His enemies.

Before she travailed, she brought forth; Before her pain came, She was delivered of a man-child.

Who hath heard such a thing? Who hath seen such things? Is a land born in one day? Is a nation brought forth at once? For as soon as Zion travailed, She brought forth her children.

Shall I bring to the birth, and not cause to bring forth? Saith the LORD; Shall I that cause to bring forth shut the womb? Saith thy God.

Rejoice ye with Jerusalem, And be glad with her, all ye that love her; Rejoice for joy with her, All ye that mourn for her;

That ye may suck, and be satisfied With the breast of her consolations; That ye may drink deeply with delight Of the abundance of her glory.

For thus saith the LORD: Behold, I will extend peace to her like a river. And the wealth of the nations like an overflowing stream, and ye shall suck thereof: Ye shall be borne upon the side, and shall be dandled upon the knees.

As one whom his mother comforteth, So will I comfort you; and ye shall be comforted in Jerusalem.

וּרְאִיתֶם וְשֵׁשׁ לִבְכֶּם וְעֲצְמוֹתֵיכֶם כִּדְשָׁא
תִּפְרַחְנָה וְנוֹדַעַה יְד־יְהוָה אֶת־עַבְדּוֹ
וְזַעַם אֶת־אֹיְבָיו: (ס)

14 And when ye see this, your heart shall rejoice, and
your bones shall flourish like young grass; and the
hand of the LORD shall be known toward His
servants, and He will have indignation against His
enemies.

כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכִסּוּפָה
מִרְכַּבְתָּיו לְהָשִׁיב בְּחִמָּה אָפּוֹ וְגַעְרָתוֹ
בְּלֹה־בִיאֵשׁ:

15 For, behold, the LORD will come in fire, And His
chariots shall be like the whirlwind; to render His
anger with fury, And His rebuke with flames of fire.

כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ
אֶת־כָּל־בָּשָׂר וּרְבּוֹ חָלָלִי יְהוָה:

16 For by fire will the LORD contend, And by His sword
with all flesh; And the slain of the LORD shall be
many.

הַמְתַּקְדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגְּנוֹת אַחֵר
(כ' אחד) [ק' אחת] בַּתְּנוּךְ אֲכָלִי בָשָׂר
הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעֶכְבֵּר יַחְדָּו יִסָּפוּ
נָא־יְהוָה:

17 They that sanctify themselves and purify themselves
to go unto the gardens, behind one in the midst,
Eating swine's flesh, and the detestable thing, and the
mouse, Shall be consumed together, saith the LORD.

וְאֶנֶכִּי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ
אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ
אֶת־כְּבוֹדִי:

18 For I [know] their works and their thoughts; [the
time] cometh, that I will gather all nations and
tongues; and they shall come, and shall see My glory.

וְשִׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם וּפְלִיטִים
אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלֹד וְלֹד וְלֹד מִשְׁכֵּי קֶשֶׁת
תִּבְלִ וַיּוֹן הָאִיִּים הָרַחֲקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ
אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ
אֶת־כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם:

19 And I will work a sign among them, and I will send
such as escape of them unto the nations, to Tarshish,
Pul and Lud, that draw the bow, to Tubal and Javan,
to the isles afar off, that have not heard My fame,
neither have seen My glory; and they shall declare My
glory among the nations.

וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם
מִנְחָה לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבַרְכָב וּבַצִּבִּיִּם
וּבַפָּרָדִּים וּבַכְּרָפוֹת עַל הָר קֹדְשִׁי
יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בְּכֵלִי טָהוֹר בֵּית
יְהוָה:

20 And they shall bring all your brethren out of all the
nations for an offering unto the LORD, upon horses,
and in chariots, and in fitters, and upon mules, and
upon swift beasts, to My holy mountain Jerusalem,
saith the LORD, as the children of Israel bring their
offering in a clean vessel into the house of the LORD.

וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹוִים אָמַר
יְהוָה:

21 And of them also will I take for the priests and for the
Levites, saith the LORD.

כִּי כֹאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ
הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי
נָא־יְהוָה כֵּן יַעֲמֵד זֶרְעְכֶם וְשִׁמְכֶם:

22 For as the new heavens and the new earth, which I
will make, shall remain before Me, saith the LORD, so
shall your seed and your name remain.

וְהָיָה מְדֵי-חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמְדֵי שַׁבָּת
בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל-בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי
אֲמַר יְהוָה:

23 And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the LORD.

וַיֵּצְאוּ וַיֵּרְאוּ בַּפְּגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי
כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֵּה
וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל-בָּשָׂר: וְהָיָה מְדֵי חֹדֶשׁ
בְּחֹדְשׁוֹ וּמְדֵי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמַר יְהוָה

24 And they shall go forth, and look Upon the carcasses of the men that have rebelled against Me; For their worm shall not die, Neither shall their fire be quenched; And they shall be an abhorring unto all flesh.

הפטרת שבת מחר חודש

The Haftarah for Shabbat Maḥar Ḥodesh is I Samuel 20:18 – 42.

וַיֹּאמֶר-לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וּנִפְקְדָתָ כִּי
יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ:

XX:18 And Jonathan said unto him: 'To-morrow is the new moon; and thou wilt be missed, thy seat will be empty.

וְשַׁלַּשְׁתָּ תַּחַד מְאֹד וּבֵאתָ אֶל-הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר-נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבֶּתָ
אֶצֶל הָאֵבֶן הָאֵזֶל:

19 And in the third day thou shalt hide thyself well, and come to the place where thou didst hide thyself in the day of work, and shalt remain by the stone Ezel.

וְאֲנִי שְׁלַשְׁתָּ הַחֲצִים צָדָה אֹרֶחַ
לְשַׁלַּח-לִי לַמַּטְרָה:

20 And I will shoot three arrows to the side-ward, as though I shot at a mark.

וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת-הַנָּעַר לְךָ מֵצָא
אֶת-הַחֲצִים אִם-אָמַר אֲמַר לַנָּעַר הִנֵּה
הַחֲצִים מִמֶּנִּי וְהִנֵּה קָחְנִי וּנְבָאָה כִּי-שָׁלוֹם
לָךְ וְאִין דְּבַר חַי־יְהוָה:

21 And, behold, I will send the lad: Go, find the arrows. If I say unto the lad: Behold, the arrows are on this side of thee; take them, and come; for there is peace to thee and no hurt, as the LORD liveth.

וְאִם-כֹּה אָמַר לְעֵלָם הִנֵּה הַחֲצִים מִמֶּנִּי
וְהִלָּאָה לָךְ כִּי שָׁלַחְךָ יְהוָה:

22 But if I say thus unto the boy: Behold, the arrows are beyond thee; go thy way; for the LORD hath sent thee away.

וְהַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה
בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד-עוֹלָם: (ס)

23 And as touching the matter which I and thou have spoken of, behold, the LORD is between me and thee for ever.'

וַיִּסְתַּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב
הַמֶּלֶךְ (כ' ע"ל) [ק' אֶל-] לֶאֱכֹל:

24 So David hid himself in the field; and when the new moon was come, the king sat him down to the meal to eat.

וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל-מוֹשְׁבּוֹ כַּפְּעָם כַּפְּעָם
אֶל-מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר
מִצַּד שְׂאוּל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד:

25 And the king sat upon his seat, as at other times, even upon the seat by the wall; and Jonathan stood up, and Abner sat by Saul's side; but David's place was empty.

וְלֹא־דָבַר שְׁאוּל מֵאוֹמְהָ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי
אָמַר מִקֶּרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא
טָהוֹר: (ס)

26 Nevertheless Saul spoke not any thing that day; for he thought: 'Something hath befallen him, he is unclean; surely he is not clean.'

וַיְהִי מִמָּחָרֶת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֶד מְקוֹם
דָּוִד (פ) וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ
מִדָּוִעַ לֹא־בָא בֶן־יִשִּׁי גַם־תָּמוּל גַּם־חַיּוֹם
אֶל־הַלֶּחֶם:

27 And it came to pass on the morrow after the new moon, which was the second day, that David's place was empty; and Saul said unto Jonathan his son: 'Wherefore cometh not the son of Jesse to the meal, neither yesterday, nor to-day?'

וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׁאוּל נִשְׁאֵל נִשְׁאֵל דָּוִד
מֵעַמְדִּי עַד־בֵּית לָחֶם:

28 And Jonathan answered Saul: 'David earnestly asked leave of me to go to Beth-lehem;

וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי נָא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה
לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צָוָה־לִּי אָחִי וְעַתָּה
אִם־מָצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָה נָא וְאֶרְאֶה
אֶת־אָחִי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן
הַמֶּלֶךְ: (ס)

29 and he said: Let me go, I pray thee; for our family hath a sacrifice in the city; and my brother, he hath commanded me; and now, if I have found favour in thine eyes, let me get away, I pray thee, and see my brethren. Therefore he is not come unto the king's table.'

וַיַּחַר־אַף שְׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ
בֶּן־נַעֲוֹת הַמְּרִדּוֹת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בָחַר
אֶתָּה לְבֶן־יִשִּׁי לְבָשְׁתָּךְ וּלְבָשֶׁת עֶרְוַת
אִמִּי:

30 Then Saul's anger was kindled against Jonathan, and he said unto him: 'Thou son of perverse rebellion, do not I know that thou hast chosen the son of Jesse to thine own shame, and unto the shame of thy mother's nakedness?

כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשִּׁי חַי
עַל־הָאָדָמָה לֹא תִכּוֹן אֶתָּה וּמַלְכוּתְךָ
וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת
הוּא: (ס)

31 For as long as the son of Jesse liveth upon the earth, thou shalt not be established, nor thy kingdom. Wherefore now send and fetch him unto me, for he deserveth to die.'

וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
לָמָּה יוֹמַת מָוֶה עָשָׂה:

32 And Jonathan answered Saul his father, and said unto him: 'Wherefore should he be put to death? what hath he done?'

וַיִּטֵּל שְׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיַּדַּע
יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הָיָא מֵעַם אָבִיו לְהָמִית
אֶת־דָּוִד: (ס)

33 And Saul cast his spear at him to smite him; whereby Jonathan knew that it was determined of his father to put David to death.

וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשֻּׁלְחָן בְּחַרְיֶאֱף
וְלֹא־אָכַל בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לָחֶם כִּי
נִעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו: (ס)

34 So Jonathan arose from the table in fierce anger, and did eat no food the second day of the month; for he was grieved for David, and because his father had put him to shame.

וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד
דָּוִד וְנָעַר קָטָן עִמּוֹ:

35 And it came to pass in the morning, that Jonathan went out into the field at the time appointed with David, and a little lad with him.

וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֵץ מֵצֵא נָא אֶת־תַּחֲצִים
אֲשֶׁר אֲנִי מוֹרֶה הַנָּעַר רֵץ וְהוּא־יָרָה
הַחֲצִי לְהַעֲבֹרוֹ:

36 And he said unto his lad: 'Run, find now the arrows which I shoot.' And as the lad ran, he shot an arrow beyond him.

וַיָּבֹא הַנָּעַר עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה
יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר וַיֹּאמֶר
הֲלוֹא הַחֲצִי מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָה:

37 And when the lad was come to the place of the arrow which Jonathan had shot, Jonathan cried after the lad, and said: 'Is not the arrow beyond thee?'

וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר מִהֵרָה חֲוָשָׁה
אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלָּקֵט נֶעַר יְהוֹנָתָן אֶת־
(כ) הַחֲצִי (ק' תַּחֲצִים) וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו:

38 And Jonathan cried after the lad: 'Make speed, hasten, stay not.' And Jonathan's lad gathered up the arrows, and came to his master.

וְהַנָּעַר לֹא־יָדָע מְאוּמָה אֵד יְהוֹנָתָן וְדָוִד
יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר: (ס)

39 But the lad knew not any thing; only Jonathan and David knew the matter.

וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כְּלָיו אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לּוֹ
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִבֵּא הָעִיר:

40 And Jonathan gave his weapons unto his lad, and said unto him: 'Go, carry them to the city.'

הַנָּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֹל הַגִּבּוֹב וַיִּפֹּל
לְאַפּוֹ אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים
וַיִּשְׁקֻן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ
אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל:

41 And as soon as the lad was gone, David arose out of a place toward the South, and fell on his face to the ground, and bowed down three times; and they kissed one another, and wept one with another, until David exceeded.

וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר
יְהוָה יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זֵרְעִי וּבֵין
זֵרְעֶךָ עַד־עוֹלָם: (פ)

42 And Jonathan said to David: 'Go in peace, forasmuch as we have sworn both of us in the name of the LORD, saying: The LORD shall be between me and thee, and Between my seed and thy seed, for ever.'

הפטרת פרשת שקלים

The Maftir on Shabbat Shekalim is Exodus 30:11 – 16. The Haftarah is II Kings 12:1 – 17.

בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יְהוֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ: (פ)

XII:1 Jehoash was seven years old when he began to reign.

בְּשֶׁנֶת־שֶׁבַע לַיהוָה מָלַךְ יְהוֹאָשׁ וְאַרְבָּעִים
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה
מִבְּאֵר שֶׁבַע:

2 In the seventh year of Jehu began Jehoash to reign; and he reigned forty years in Jerusalem; and his mother's name was Zibiah of Beer-sheba.

וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יָמָיו
אֲשֶׁר הוֹרָהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן:

3 And Jehoash did that which was right in the eyes of the LORD all his days wherein Jehoiada the priest instructed him.

רק הבמות לא־סרו עוד העם מזבחים
ומקטרים בבמות:

4

Howbeit the high places were not taken away; the people still sacrificed and offered in the high places.

ויאמר יהואש אל־הכהנים כל כסף
הקדשים אשר־יובא בית־יהוה כסף
עוֹבֵר אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֲרָכּוֹ כָּל־כֶּסֶף
אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לִב־אִישׁ לְהָבִיא בֵּית
יְהוָה:

5

And Jehoash said to the priests: 'All the money of the hallowed things that is brought into the house of the LORD, in current money, the money of the persons for whom each man is rated, all the money that cometh into any man's heart to bring into the house of the LORD,

יקחו להם הכהנים איש מאת מקרו והם
יחזקו את־בֶּדֶק הַבַּיִת לְכָל אֲשֶׁר־יִמָּצָא
שָׁם בֶּדֶק: (פ)

6

let the priests take it to them, every man from him that bestoweth it upon him; and they shall repair the breaches of the house, wheresoever any breach shall be found.'

ויהי בשנת עשרים ושלוש שנה למלך
יהואש לא־חזקו הכהנים את־בֶּדֶק
הַבַּיִת:

7

But it was so, that in the three and twentieth year of king Jehoash the priests had not repaired the breaches of the house.

ויקרא המלך יהואש ליהויָדָע הכהן
ולכהנים ויאמר אליהם מדוע אינכם
מחזקים את־בֶּדֶק הַבַּיִת ועתה
אל־תקחו־כֶּסֶף מאת מכריכם כִּי־לְבֶדֶק
הַבַּיִת תִּתְּנֶהוּ:

8

Then king Jehoash called for Jehoiada the priest, and for the other priests, and said unto them: 'Why repair ye not the breaches of the house? now therefore take no longer money from them that bestow it upon you, but deliver it for the breaches of the house.'

ויאתו הכהנים לבלתי קחת־כֶּסֶף מאת
העם ולבלתי חזק את־בֶּדֶק הַבַּיִת:

9

And the priests consented that they should take no longer money from the people, neither repair the breaches of the house.

ויקח יהויָדָע הכהן ארון אחד ויקב
חר בדלתו ויתן אתו אצל המזבח
(כ' בימין) [ק' מזמין] בבוא־איש בית
יהוה ונתנו־שָׁמָּה הכהנים שִׁמְרֵי הַסֵּף
את־כָּל־הַכֶּסֶף הַמֻּבָּא בֵּית־יְהוָה:

10

And Jehoiada the priest took a chest, and bored a hole in the lid of it, and set it beside the altar, on the right side as one cometh into the house of the LORD; and the priests that kept the threshold put therein all the money that was brought into the house of the LORD.

ויהי כראותם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בָּאֲרוֹן ויעל
סַפֵּר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ויצרו וימנו
את־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה:

11

And it was so, when they saw that there was much money in the chest, that the king's scribe and the high priest came up, and they put up in bags and counted the money that was found in the house of the LORD.

ונתנו את־הַכֶּסֶף הַמִּתְּכָן עַל־ (כ' יד) [ק'
ידן] עֲשֵׂי הַמְּלָאכָה (כ' הפקדים) [ק'
המפקדים] בֵּית יְהוָה ויוציאו־הוּ לַחֲרָשֵׁי
הָעֵץ וְלַבָּנִים הָעֹשִׂים בֵּית יְהוָה:

12

And they gave the money that was weighed out into the hands of them that did the work, that had the oversight of the house of the LORD; and they paid it out to the carpenters and the builders, that wrought upon the house of the LORD,

וּלְגִדְרֵי־חֵבֶרֶט וְלִחְצֵבֵי־הָאֶבֶן וְלִקְנֹת עֵצִים
וְאֵבֶנִי מִחֶצֶב לְחֹזֵק אֶת־בֵּדֶק בֵּית־יְהוָה
וְלִכְלֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־הַבַּיִת לְחֻזְקָה:

13 and to the masons and the hewers of stone, and for
buying timber and hewn stone to repair the breaches
of the house of the LORD, and for all that was laid out
for the house to repair it.

אֲךָ לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית יְהוָה סְפוֹת כֶּסֶף
מִזְמָרוֹת מְזֻרְקוֹת חֲצָצְרוֹת כָּל־כְּלֵי זָהָב
וְכָל־כֶּסֶף מִן־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־יְהוָה:

14 But there were not made for the house of the LORD
cups of silver, snuffers, basins, trumpets, any vessels of
gold, or vessels of silver, of the money that was
brought into the house of the LORD;

כִּי־לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֻהּ וַיְחַזְקוּ־בּו
אֶת־בֵּית יְהוָה:

15 for they gave that to them that did the work, and
repaired therewith the house of the LORD.

וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ
אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לַתָּת לַעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה
כִּי בְּאֵמֻנָה הֵם עֹשִׂים:

16 Moreover they reckoned not with the men, into
whose hand they delivered the money to give to them
that did the work; for they dealt faithfully.

כֶּסֶף אֲשֶׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית
יְהוָה לְכֹהֲנִים יְהוֹי: (פ)

17 The forfeit money, and the sin money, was not
brought into the house of the LORD; it was the priests.

פרשת זכור

The Maftir for Shabbat Zakhor is Deuteronomy 25:17 – 19.

זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עַמְלֶק בַּדֶּרֶךְ
בְּצֹאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

XXV:17 Remember what Amalek did unto thee by the way as
ye came forth out of Egypt;

אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדֶּרֶךְ וַיִּזְנֹב בְּךָ
כָּל־הַנֶּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאִתָּה עֵיף
וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים:

18 how he met thee by the way, and smote the hindmost
of thee, all that were enfeebled in thy rear, when thou
wast faint and weary; and he feared not God.

וְהָיָה בְּהֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא מִכָּל־אֹיְבֶיךָ
מִסְבִּיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זִכְרֵ עַמְלֶק מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח: (פ)

19 Therefore it shall be, when the LORD thy God hath
given thee rest from all thine enemies round about,
in the land which the LORD thy God giveth thee for
an inheritance to possess it, that thou shalt blot out
the remembrance of Amalek from under heaven;
thou shalt not forget.

הפטרות פרשת זכור

The Haftarah for Shabbat Zakhor is I Samuel 15:2 – 34.

כֹּה אָמַר יְהוָה זְכוֹרָתִי אֲנִי
אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-שָׁם לוֹ
בְּדֶרֶךְ בְּעֹלְתוֹ מִמִּצְרַיִם:

XV:2

Thus saith the LORD of hosts: I remember that which Amalek did to Israel, how he set himself against him in the way, when he came up out of Egypt.

עַתָּה לֵךְ וְהַכֵּיתָה אֶת-עִמָּלֶךְ וְהַחֲרַמְתָּם
אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלֹא תַחֲמֹל עָלָיו
וְהַמָּתָה מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה מֵעַלְלִי וְעַד-יוֹנֵק
מִשּׁוֹר וְעַד-שֶׁה מִגִּמְלֹל וְעַד-חֲמוֹר: (ס)

3

Now go and smite Amalek, and utterly destroy all that they have, and spare them not; but slay both man and woman, infant and suckling, ox and sheep, camel and ass.'

וַיִּשְׁמָע שְׂאוּל אֶת-הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטֵלַיִם
מֵאֲתָיִם אֶלֶף רִגְלֵי וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים
אֶת-אִישׁ יְהוּדָה:

4

And Saul summoned the people, and numbered them in Telaim, two hundred thousand footmen, and ten thousand men of Judah.

וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד-עִיר עִמָּלֶךְ וַיַּרְבּ בְּנַחֲל:

5

And Saul came to the city of Amalek, and lay in wait in the valley.

וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל-הַקֵּינִי לְכוּ סְרוּ רְדּוּ
מִתּוֹךְ עִמָּלְכִי כִּי-אֶסְפְּדָם עִמּוֹ וְאַתָּה
עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעֹלֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיָּסֶר קִינִי מִתּוֹךְ
עִמָּלֶךְ:

6

And Saul said unto the Kenites: 'Go, depart, get you down from among the Amalekites, lest I destroy you with them; for ye showed kindness to all the children of Israel, when they came up out of Egypt.' So the Kenites departed from among the Amalekites.

וַיִּךְ שְׂאוּל אֶת-עִמָּלֶךְ מִחוּיְלָה בּוֹאֵךְ שׁוֹר
אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרַיִם:

7

And Saul smote the Amalekites, from Havilah as thou goest to Shur, that is in front of Egypt.

וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ-עִמָּלֶךְ חִי
וְאֶת-כָּל-הָעָם הַחֲרִים לְפִי-חֶרֶב:

8

And he took Agag the king of the Amalekites alive, and utterly destroyed all the people with the edge of the sword.

וַיַּחֲמֹל שְׂאוּל וְהָעָם עַל-אַגַּג וְעַל-מִיטֵב
הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל-הַכְּרִים
וְעַל-כָּל-הַטּוֹב וְלֹא אָבּוּ הַחֲרִימָם
וְכָל-הַמְּלָאכָה נִמְכָּרָה וְנָמַס אֹתָהּ
הַחֲרִימוּ: (פ)

9

But Saul and the people spared Agag, and the best of the sheep, and of the oxen, even the young of the second birth, and the lambs, and all that was good, and would not utterly destroy them; but every thing that was of no account and feeble, that they destroyed utterly.

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁמוּאֵל לֵאמֹר:

10

Then came the word of the LORD unto Samuel, saying:

נִחַמְתִּי כִּי-הִמְלַכְתִּי אֶת-שְׂאוּל לְמֶלֶךְ
כִּי-שָׁב מֵאַחֲרָי וְאֶת-דְּבָרִי לֹא הָקִים וַיַּחֲרֹ
לְשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל-יְהוָה כָּל-הַלַּיְלָה:

11

'It repenteth Me that I have set up Saul to be king; for he is turned back from following Me, and hath not performed My commandments.' And it grieved Samuel; and he cried unto the LORD all night.

וַיִּשְׁכֶּם שְׁמוּאֵל לִקְרַאת שָׁאוּל בַּבֹּקֶר
וַיִּגְדַּל לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בָּא-שָׁאוּל הַכַּרְמֶלָה
וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד וַיִּסָּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד
הַגִּלְגָּל:

12 And Samuel rose early to meet Saul in the morning;
and it was told Samuel, saying: 'Saul came to Carmel,
and, behold, he is setting him up a monument, and is
gone about, and passed on, and gone down to Gilgal.'

וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל
בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה הִקִּימֹתִי אֶת-דְּבַר
יְהוָה:

13 And Samuel came to Saul; and Saul said unto him:
'Blessed be thou of the LORD; I have performed the
commandment of the LORD.'

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וּמָה קוֹל-הַצֹּאן תִּהְיֶה בְּאָזְנִי
וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אֶזְכֹּר שְׁמֵעַ:

14 And Samuel said: 'What meaneth then this bleating
of the sheep in mine ears, and the lowing of the oxen
which I hear?'

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מֵעַמְלֵקִי הֵבִיאוּם אֲשֶׁר
חָמַל הָעָם עַל-מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבָּקָר לְמַעַן
זָבַח לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת-הַיּוֹתֵר הִחָרְמֹנוּ:
(פ)

15 And Saul said: 'They have brought them from the
Amalekites; for the people spared the best of the sheep
and of the oxen, to sacrifice unto the LORD thy God;
and the rest we have utterly destroyed.'

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל הֲרָף וְאֶגִּידָה
לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלַּיְלָה (כ)
וַיֹּאמְרוּ (ק) וַיֹּאמֶר לוֹ דַּבֵּר: (ס)

16 Then Samuel said unto Saul: 'Stay, and I will tell thee
what the LORD hath said to me this night.' And he
said unto him: 'Say on.'

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִם-קָטָן אַתָּה
בְּעֵינַיִךְ רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה וַיִּמְשָׁחֶךָ
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל:

17 And Samuel said: 'Though thou be little in thine own
sight, art thou not head of the tribes of Israel? And
the LORD anointed thee king over Israel;

וַיִּשְׁלַחֶךָ יְהוָה בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לְךָ
וְהִחָרַמְתָּה אֶת-הַחַטָּאִים אֶת-עַמְלֵק
וַיִּנְלַחֲמֶךָ בּוֹ עַד פְּלוֹתָם אֹתָם:

18 and the LORD sent thee on a journey, and said: Go
and utterly destroy the sinners the Amalekites, and
fight against them until they be consumed.

וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וַתַּעֲטֹ
אֶל-הַשָּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: (ס)

19 Wherefore then didst thou not hearken to the voice
of the LORD, but didst fly upon the spoil, and didst
that which was evil in the sight of the LORD?

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
בְּקוֹל יְהוָה וְאַלֶּךְ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר-שָׁלַחַנִי
יְהוָה וְאָבִיא אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֵק
וְאֶת-עַמְלֵק הִחָרַמְתִּי:

20 And Saul said unto Samuel: 'Yea, I have hearkened to
the voice of the LORD, and have gone the way which
the LORD sent me, and have brought Agag the king
of Amalek, and have utterly destroyed the
Amalekites.

וַיִּקַּח הָעָם מִהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר רֵאשִׁית
הַחֲרָם לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם בְּגִלְגָּל: (ס)

21 But the people took of the spoil, sheep and oxen, the
chief of the devoted things, to sacrifice unto the
LORD thy God in Gilgal.'

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל תִּחַפֵּץ לַיהוָה בְּעֹלֹת
וּזְבָחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמִעַ
מִזְבַּח טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים:

כִּי חַטָּאת־קָסָם מְרִי וְאָוֶן וּתְרָפִים הַפְצֵר
יַעַן מָאֲסָתָּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאָסֶה
מִמֶּלֶךְ: (ס)

וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל חַטָּאתִי
כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־פִּי־יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי
יִרְאתִי אֶת־הָעָם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם:

וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חַטָּאתִי וְשׁוּב עִמִּי
וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה:

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׁאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ
כִּי מָאֲסָתָהּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאָסֶה יְהוָה
מִמְּנוֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: (ס)

וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיִּחַזַק בְּכַנֵּף־מְעִילוֹ
וַיִּקְרַע: (ס)

וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קִרַּע יְהוָה
אֶת־מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ הַיּוֹם
וַיִּתְּנָה לְרַעֲךָ הַטּוֹב מִמֶּךָ: (ס)

וְגַם גִּצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנְחָם כִּי
לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

וַיֹּאמֶר חַטָּאתִי עָתָה כִּפַּרְנִי נָא נִגְדִּי
זָקְנִי־עַמִּי וְנִגְדִּי יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי
וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וַיָּשָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׁאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁאוּל
לַיהוָה: (ס)

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ
עַמְלֶק וַיָּלֶךְ אֵלָיו אַגַּג מַעֲבֻדָּת וַיֹּאמֶר אַגַּג
אֲכֹן סָר מִרְ־הַמּוֹת: (ס)

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁבְלָה נָשִׁים חֲרָבְךָ
בֶּן־תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁסֹף שְׁמוּאֵל
אֶת־אַגַּג לִפְנֵי יְהוָה בְּגִלְגָּל: (ס)

22 And Samuel said: 'Hath the LORD as great delight in burnt-offerings and sacrifices, As in hearkening to the voice of the LORD? Behold, to obey is better than sacrifice, And to hearken than the fat of rams.

23 For rebellion is as the sin of witchcraft, And stubbornness is as idolatry and teraphim. Because thou hast rejected the word of the LORD, He hath also rejected thee from being king.'

24 And Saul said unto Samuel: 'I have sinned; for I have transgressed the commandment of the LORD, and thy words; because I feared the people, and hearkened to their voice.

25 Now therefore, I pray thee, pardon my sin, and return with me, that I may worship the LORD.'

26 And Samuel said unto Saul: 'I will not return with thee; for thou hast rejected the word of the LORD, and the LORD hath rejected thee from being king over Israel.'

27 And as Samuel turned about to go away, he laid hold upon the skirt of his robe, and it rent.

28 And Samuel said unto him: 'The LORD hath rent the kingdom of Israel from thee this day, and hath given it to a neighbour of thine, that is better than thou.

29 And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent.'

30 Then he said: 'I have sinned; yet honour me now, I pray thee, before the elders of my people, and before Israel, and return with me, that I may worship the LORD thy God.'

31 So Samuel returned after Saul; and Saul worshipped the LORD.

32 Then said Samuel: 'Bring ye hither to me Agag the king of the Amalekites.' And Agag came unto him in chains. And Agag said: 'Surely the bitterness of death is at hand.'

33 And Samuel said: As thy sword hath made women childless, So shall thy mother be childless among women. And Samuel hewed Agag in pieces before the LORD in Gilgal.

וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל הָרֹמָתִי וְשָׁאוּל עָלָה
אֶל-בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל:

34

Then Samuel went to Ramah; and Saul went up to his house to Gibeath-shaul.

פרשת פרה

The Maftir for Shabbat Parah is Numbers 19:1 – 22.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

XIX:1

And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר
דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּקִחוּ אֵלֵיהֶם פָּרָה
אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין-בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר
לֹא-עָלָה עָלֶיהָ עֹל:

2

This is the statute of the law which the LORD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke.

וַנִּתֵּן אֹתָהּ אֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא
אֹתָהּ אֶל-מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ
לִפְנָיו:

3

And ye shall give her unto Eleazar the priest, and she shall be brought forth without the camp, and she shall be slain before his face.

וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה
אֶל-זִכַּח פָּנָיו אֶחָד-מוֹעֵד מִדָּמָהּ שִׁבְעַ
פְּעָמִים:

4

And Eleazar the priest shall take of her blood with his finger, and sprinkle of her blood toward the front of the tent of meeting seven times.

וְשָׂרַף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עוֹרָהּ
וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-פְּרִשָּׁה וְשָׂרַף:

5

And the heifer shall be burnt in his sight; her skin, and her flesh, and her blood, with her dung, shall be burnt.

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֶזֶב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת
וְהִשְׁלִיךְ אֶל-תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה:

6

And the priest shall take cedar-wood, and hyssop, and scarlet, and cast it into the midst of the burning of the heifer.

וְכַבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחֵר יָבֹא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן
עַד-הָעֶרֶב:

7

Then the priest shall wash his clothes, and he shall bathe his flesh in water, and afterward he may come into the camp, and the priest shall be unclean until the even.

וְהַשָּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ
בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

8

And he that burneth her shall wash his clothes in water, and bathe his flesh in water, and shall be unclean until the even.

וְאִישׁ טָהוֹר אֶת אֲפֵר הַפָּרָה וְהִנִּיתָ
מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהִיְתָה
לְעֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדָּה
חֲטָאת הוּא:

9

And a man that is clean shall gather up the ashes of the heifer, and lay them up without the camp in a clean place, and it shall be kept for the congregation of the children of Israel for a water of sprinkling; it is a purification from sin.

וְכִבֶּסֶתְּ אֶת־הָאֵשֶׁף אֶת־אֲפֶר הַפָּרָה אֶת־בִּגְדָיו
וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְהִיָּתָה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם:

10 And he that gathereth the ashes of the heifer shall wash his clothes, and be unclean until the even; and it shall be unto the children of Israel, and unto the stranger that sojourneth among them, for a statute for ever.

הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

11 He that toucheth the dead, even any man's dead body, shall be unclean seven days;

הוּא יְתַחַטֵּא־בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִטְהַר וְאִם־לֹא יְתַחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר:

12 the same shall purify himself therewith on the third day and on the seventh day, and he shall be clean; but if he purify not himself the third day and the seventh day, he shall not be clean.

כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יְתַחַטֵּא אֶת־מִשְׁכָּנוֹ יִהְיֶה טָמֵא וְנִכְרְתָה תְּנִיפָהּ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא־זָרֵק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טָמְאָתוֹ בּוֹ:

13 Whosoever toucheth the dead, even the body of any man that is dead, and purifieth not himself—he hath defiled the tabernacle of the LORD—that soul shall be cut off from Israel; because the water of sprinkling was not dashed against him, he shall be unclean; his uncleanness is yet upon him.

זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֶחָל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֶחָל וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֶחָל יְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

14 This is the law: when a man dieth in a tent, every one that cometh into the tent, and every thing that is in the tent, shall be unclean seven days.

וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

15 And every open vessel, which hath no covering close-bound upon it, is unclean.

וְכָל אֲשֶׁר־יָנַע עַל־פָּנָי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל־חֶרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ־בַעֲצָם אָדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:

16 And whosoever in the open field toucheth one that is slain with a sword, or one that dieth of himself, or a bone of a man, or a grave, shall be unclean seven days.

וְלִקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֹפֶר שְׂרָפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מֵי־חַיִּים אֶל־כָּלִי:

17 And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be put thereto in a vessel.

וְלָקַח אִזּוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־הָאֶחָל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֹּגֵעַ בַּעֲצָם אוֹ בַּחֲלָל אוֹ בְּמֵת אוֹ בַּקֶּבֶר:

18 And a clean person shall take hyssop, and dip it in the water, and sprinkle it upon the tent, and upon all the vessels, and upon the persons that were there, and upon him that touched the bone, or the slain, or the dead, or the grave.

וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחָטְאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּסֶתְּ בִּגְדָיו וְרָחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְהַר בָּעֶרֶב:

19 And the clean person shall sprinkle upon the unclean on the third day, and on the seventh day; and on the seventh day he shall purify him; and he shall wash his clothes, and bathe himself in water, and shall be clean at even.

וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ
יְהוָה יִטְמָא מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמֵא
הוא:

20

But the man that shall be unclean, and shall not purify himself, that soul shall be cut off from the midst of the assembly, because he hath defiled the sanctuary of the LORD; the water of sprinkling hath not been dashed against him: he is unclean.

וְהִיְתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי-הַנִּדָּה
יִכַּבֵּס בַּגָּדָיו וְהַנֶּגַע בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא
עַד-הָעָרֶב:

21

And it shall be a perpetual statute unto them; and he that sprinkleth the water of sprinkling shall wash his clothes; and he that toucheth the water of sprinkling shall be unclean until even.

וְכֹל אֲשֶׁר-יַגֵּעַ-בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ
הַנִּגַּעַת הַטָּמֵא עַד-הָעָרֶב: (פ)

22

And whatsoever the unclean person toucheth shall be unclean; and the soul that toucheth him shall be unclean until even.

הפטרת פרשת פרה

The Haftarah for Shabbat Parah is Ezekiel 36:16 – 38.

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

XXXVI:16

Moreover the word of the LORD came unto me, saying:

בֶּן-אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל-אֲדָמָתָם
וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם
כְּטִמְאַת הַנִּדָּה הִיְתָה דַּרְכָּם לִפְנֵי:

17

'Son of man, when the house of Israel dwelt in their own land, they defiled it by their way and by their doings; their way before Me was as the uncleanness of a woman in her impurity.

וְאֲשַׁפָּד חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל-הַדָּם
אֲשֶׁר-שָׁפְכוּ עַל-הָאָרֶץ וּבְגִלּוֹלֵיהֶם
טִמְאוּהָ:

18

Wherefore I poured out My fury upon them for the blood which they had shed upon the land, and because they had defiled it with their idols;

וְאֶפֶיץ אֹתָם בַּגּוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאֲרָצוֹת כְּדַרְכָּם
וּכְעֲלִילוֹתָם שִׁפְטֵתִים:

19

and I scattered them among the nations, and they were dispersed through the countries; according to their way and according to their doings I judged them.

וַיָּבֹאוּ אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיְחַלְלוּ
אֶת-שֵׁם קֹדֶשׁ־יְהוָה לְהֵם עִם-יְהוָה אֱלֹהֵי
וּמֵאֲרָצוֹ יֵצְאוּ:

20

And when they came unto the nations, whither they came, they profaned My holy name; in that men said of them: These are the people of the LORD, and are gone forth out of His land.

וְאֶחְמֹל עַל-שֵׁם קֹדֶשׁ־יְהוָה אֲשֶׁר חָלְלֵהוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁמָּה: (פ)

21

But I had pity for My holy name, which the house of Israel had profaned among the nations, whither they came.

לָכֵן אֹמַר לְבֵית-יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוָה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל
כִּי אִם-לְשֵׁם-קֹדֶשׁ־יְהוָה אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בַּגּוֹיִם
אֲשֶׁר-בָּאתֶם שָׁם:

22

Therefore say unto the house of Israel: Thus saith the Lord GOD: I do not this for your sake, O house of Israel, but for My holy name, which ye have profaned among the nations, whither ye came.

וְקִדְשָׁתִי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל בְּגוֹיִם
אֲשֶׁר חָלְלָתֶם בְּתוֹכָם וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי
יְהוָה נָא אֲדַנֶּנּוּ יְהוָה בְּהַקְדָּשִׁי בְּכֶם
לְעֵינֵיהֶם:

23 And I will sanctify My great name, which hath been profaned among the nations, which ye have profaned in the midst of them; and the nations shall know that I am the LORD, saith the Lord GOD, when I shall be sanctified in you before their eyes.

וְלִקַּחְתִּי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי
אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם
אֶל־אֲדַמְתְּכֶם:

24 For I will take you from among the nations, and gather you out of all the countries, and will bring you into your own land.

וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם
מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר
אֶתְכֶם:

25 And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you.

וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חָדָשׁ
אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְחִסְרֹתַי אֶת־לֵב הָאֵבֶן
מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר:

26 A new heart also will I give you, and a new spirit will I put within you; and I will take away the stony heart out of your flesh, and I will give you a heart of flesh.

וְאֶת־רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֵת
אֲשֶׁר־בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ
וְעָשִׂיתֶם:

27 And I will put My spirit within you, and cause you to walk in My statutes, and ye shall keep Mine ordinances, and do them.

וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתִּיכֶם
וְהָיִיתֶם לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָכֶם
לֵאלֹהִים:

28 And ye shall dwell in the land that I gave to your fathers; and ye shall be My people, and I will be your God.

וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּקְרָאתִי
אֶל־הַדָּגָן וְהַרְבֵּיתִי אוֹתוֹ וְלֹא־אֶתֶּן עֲלֵיכֶם
רָעָב:

29 And I will save you from all your uncleannesses; and I will call for the corn, and will increase it, and lay no famine upon you.

וְהִרְבֵּיתִי אֶת־פְּרֵי הָעֵץ וַתִּגְבַּת הַשָּׂדֶה
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרֶפֶת רָעָב
בְּגוֹיִם:

30 And I will multiply the fruit of the tree, and the increase of the field, that ye may receive no more the reproach of famine among the nations.

וְזָכַרְתֶּם אֶת־דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם
אֲשֶׁר לֹא־טוֹבִים וְנִקְטַתֶּם בְּפִנְיֵיכֶם עַל
עוֹנֵיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם:

31 Then shall ye remember your evil ways, and your doings that were not good; and ye shall loathe yourselves in your own sight for your iniquities and for your abominations.

לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נָא אֲדַנֶּנּוּ יְהוָה
וַיֵּדַע לָכֶם בְּזִשְׁוֹ וְהִפְלִמוּ מִדַּרְכֵיכֶם בֵּית
יִשְׂרָאֵל: (ס)

32 Not for your sake do I this, saith the Lord GOD, be it known unto you; be ashamed and confounded for your ways, O house of Israel.

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בְּיוֹם טָהַר אֶתְכֶם
מִכָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת-הָעָרִים
וְנִבְנוּ הַחֲרָבוֹת:

33 Thus saith the Lord GOD: In the day that I cleanse you from all your iniquities, I will cause the cities to be inhabited, and the waste places shall be built.

וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָה תַעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הָיְתָה
שְׁמָמָה לְעֵינַי כָּל-עוֹבֵר:

34 And the land that was desolate shall be tilled, whereas it was a desolation in the sight of all that passed by.

וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלְלוּ הַנִּשְׁמָה הָיְתָה
כְּגִן-עֵדֶן וְהָעָרִים הַחֲרָבוֹת וְהַנִּשְׁמֹת
וְהַנִּהְרָסוֹת בְּצוּרוֹת יִשְׁבּוּ:

35 And they shall say: This land that was desolate is become like the garden of Eden; and the waste and desolate and ruined cities are fortified and inhabited.

וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאַרְוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי
אֲנִי יְהוֹה בְּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעַמִּי הַנִּשְׁמָה
אֲנִי יְהוֹה דִּבַּרְתִּי וַעֲשִׂיתִי: (ס)

36 Then the nations that are left round about you shall know that I the LORD have builded the ruined places, and planted that which was desolate; I the LORD have spoken it, and I will do it.

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה עוֹד זֹאת אֲדַרְשׁ
לְבֵית-יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲרֶבָה אֹתָם
כְּצֹאן אָדָם:

37 Thus saith the Lord GOD: I will yet for this be inquired of by the house of Israel, to do it for them; I will increase them with men like a flock.

כְּצֹאן קֹדָשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ
כִּן תְּהִי־יֵנֶה הָעָרִים הַחֲרָבוֹת מְלֵאוֹת צֹאן
אָדָם וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוֹה: (פ)

38 As the flock for sacrifice, as the flock of Jerusalem in her appointed seasons, so shall the waste cities be filled with flocks of men; and they shall know that I am the LORD.

הפטרת פרשת החודש

The Maftir for Shabbat HaHodesh is Exodus 12:1 – 20. The Haftarah is Ezekiel 45:16 – 46:18.

כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל-הַתְּרוּמָה הַזֹּאת
לְנָשִׂיא בִּישְׂרָאֵל:

XLV:16 All the people of the land shall give this offering for the prince in Israel.

וְעַל-הַנִּשְׂאִי יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה
וְהַזֶּסֶד בַּחֲגִים וּבְחֻדָּשִׁים וּבִשְׁבָּתוֹת
בְּכָל-מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא-יַעֲשֶׂה
אֶת-הַחֲטָאֹת וְאֶת-הַמִּנְחָה וְאֶת-הָעוֹלָה
וְאֶת-הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעֵד בֵּית-יִשְׂרָאֵל:
(ס)

17 And it shall be the prince's part to give the burnt-offerings, and the meal-offerings, and the drink-offerings, in the feasts, and in the new moons, and in the sabbaths, in all the appointed seasons of the house of Israel; he shall prepare the sin-offering, and the meal-offering, and the burnt-offering, and the peace-offerings, to make atonement for the house of Israel.

כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בְּרִאשׁוֹן בָּאֶתֶד
לְחֹדֶשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ-בֶּן-בָּקָר תָּמִים וְחִטָּאת
אֶת-הַמִּקְדָּשׁ:

18 Thus saith the Lord GOD: In the first month, in the first day of the month, thou shalt take a young bullock without blemish; and thou shalt purify the sanctuary.

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמַם הַחֲטָאת וְנָתַן אֶל־מְזוֹזֹת
הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פְּנֹת הָעֲזָרָה לְמִזְבֵּחַ
וְעַל־מְזוֹזֹת שַׁעַר הַחֲצָר הַפְּנִימִית:

וְכֵן תַּעֲשֶׂה בַשְּׁבִיעִה בְּחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שֹׁגֵה
וּמִפְּתִי וּכְפָרָתָם אֶת־הַבַּיִת:

בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם הַפֶּסַח חֹג שְׁבַע יָמִים מִצּוֹת יֹאכֵל:

וַעֲשֶׂה הַנָּשִׂא בְיָוֶם הַהוּא בִּעְדּוֹ וּבְעֶד
כָּל־עַם הָאָרֶץ פֶּדַח חֲטָאת:

וּשְׁבַע יָמִים הַחֹג יַעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה
שְׁבַע פָּרִים וּשְׁבַע אֵילִים תְּמִימִם לַיּוֹם
שְׁבַע הִנְמִים וְחֲטָאת שְׁעִיר עִזִּים לַיּוֹם:

וּמִנְחָה אֵיפָה לֶפֶר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה
וְשֶׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה:

בַּשְּׁבִיעִי בַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּחֹג
יַעֲשֶׂה כָאֵלָה שְׁבַע הִנְמִים כְּחֲטָאת
כְּעֹלָה וּכְמִנְחָה וּכְשֶׁמֶן: (ס)

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שַׁעַר הַחֲצָר
הַפְּנִימִית הַפְּנִי קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת
יָמִי הַמַּעֲשֶׂה וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפְתָּח וּבְיוֹם
הַחֹדֶשׁ יִפְתָּח:

וּבָא הַנָּשִׂא דְרָךְ אֵילִם הַשַּׁעַר מִחוּץ
וְעָמַד עַל־מְזוֹזֹת הַשַּׁעַר וַעֲשֵׂי הַפְּנִי
אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה
עַל־מִפְתָּן הַשַּׁעַר וַיֵּצֵא וְהִשְׁעַר לֹא־יִסָּגֵר
עַד־הָעֶרֶב:

וְהִשְׁתַּחֲוּ עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא
בַּשַּׁבָּתוֹת וּבְחֻדְשֵׁי לִפְנֵי יְהוָה:

וְהָעֹלָה אֲשֶׁר־יִקְרֹב הַנָּשִׂא לַיהוָה בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת שֶׁשָּׁה כְּבָשִׂים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים:

וּמִנְחָה אֵיפָה לְאֵיל וּלְכְבָשִׂים מִנְחָה מִתָּת
יָדוֹ וְשֶׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה: (ס)

19 And the priest shall take of the blood of the
sin-offering, and put it upon the door-posts of the
house, and upon the four corners of the settle of the
altar, and upon the posts of the gate of the inner
court.

20 And so thou shalt do on the seventh day of the month
for every one that erreth, and for him that is simple;
so shall ye make atonement for the house.

21 In the first month, in the fourteenth day of the
month, ye shall have the passover; a feast of seven
days; unleavened bread shall be eaten.

22 And upon that day shall the prince prepare for
himself and for all the people of the land a bullock
for a sin-offering.

23 And the seven days of the feast he shall prepare a
burnt-offering to the LORD, seven bullocks and seven
rams without blemish daily the seven days; and a
he-goat daily for a sin-offering.

24 And he shall prepare a meal-offering, an ephah for a
bullock, and an ephah for a ram, and a hin of oil to
an ephah.

25 In the seventh month, in the fifteenth day of the
month, in the feast, shall he do the like the seven
days; to the sin-offering as well as the burnt-offering,
and the meal-offering as well as the oil.

XLVI:1 Thus saith the Lord GOD: The gate of the inner court
that looketh toward the east shall be shut the six
working days; but on the sabbath day it shall be
opened, and in the day of the new moon it shall be
opened.

2 And the prince shall enter by the way of the porch of
the gate without, and shall stand by the post of the
gate, and the priests shall prepare his burnt-offering
and his peace-offerings, and he shall worship at the
threshold of the gate; then he shall go forth; but the
gate shall not be shut until the evening.

3 Likewise the people of the land shall worship at the
door of that gate before the LORD in the sabbaths
and in the new moons.

4 And the burnt-offering that the prince shall offer
unto the LORD shall be in the sabbath day six lambs
without blemish and a ram without blemish;

5 and the meal-offering shall be an ephah for the ram,
and the meal-offering for the lambs as he is able to
give, and a hin of oil to an ephah.

וביום החדש פר בן-בקר תמימם וששת
כבשים ואיל תמימם יהיו:

6

And in the day of the new moon it shall be a young
bullock without blemish; and six lambs, and a ram;
they shall be without blemish;

ואיפה לפר ואיפה לאיל יעשה מנחה
ולכבשים כאשר תשיג ידו ושמן הין
לאיפה:

7

and he shall prepare a meal-offering, an ephah for the
bullock, and an ephah for the ram, and for the lambs
according as his means suffice, and a hin of oil to an
ephah.

ובבוא הנשיא דרך אולם השער יבוא
ובדרך יצא:

8

And when the prince shall enter, he shall go in by the
way of the porch of the gate, and he shall go forth by
the way thereof.

ובבוא עם הארץ לפני יהוה במועדים
הבא דרך-שער צפון להשתחוה יצא
דרך-שער נגב והבא דרך-שער נגב יצא
דרך-שער צפונה לא ישוב דרך השער
אשר בא בו כי נכחו (כ' יצאו) (ק' יצא):

9

But when the people of the land shall come before the
LORD in the appointed seasons, he that entereth by
the way of the north gate to worship shall go forth by
the way of the south gate; and he that entereth by the
way of the south gate shall go forth by the way of the
north gate; he shall not return by the way of the gate
whereby he came in, but shall go forth straight before
him.

והנשיא בתוכם בבואם יבוא ובצאתם
יצאו:

10

And the prince, when they go in, shall go in in the
midst of them; and when they go forth, they shall go
forth together.

ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה
לפר ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו
ושמן הין לאיפה: (פ)

11

And in the feasts and in the appointed seasons the
meal-offering shall be an ephah for a bullock, and an
ephah for a ram, and for the lambs as he is able to
give, and a hin of oil to an ephah.

וכי-יעשה הנשיא נדבה עולה או-שלמים
נדבה ליהוה ופתח לו את-השער הפנה
קדים ועשה את-עלתו ואת-שלמיו כאשר
יעשה ביום השבת ויצא וסגר את-השער
אחרי צאתו:

12

And when the prince shall prepare a freewill-offering,
a burnt-offering or peace-offerings as a
freewill-offering unto the LORD, one shall open for
him the gate that looketh toward the east, and he
shall prepare his burnt-offering and his
peace-offerings, as he doth on the sabbath day; then
he shall go forth; and after his going forth one shall
shut the gate.

וכבש בן-שנתו תמים תעשה עולה ליום
ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו:

13

And thou shalt prepare a lamb of the first year
without blemish for a burnt-offering unto the LORD
daily; morning by morning shalt thou prepare it.

ומנחה תעשה עליו בבקר בבקר
ששית האיפה ושמן שלישית ההין לרס
את-הסלת מנחה ליהוה חקות עולם
תמיד:

14

And thou shalt prepare a meal-offering with it
morning by morning, the sixth part of an ephah, and
the third part of a hin of oil, to moisten the fine flour:
a meal-offering unto the LORD continually by a
perpetual ordinance.

(כ' ועשו) (ק' יעשו) את-הכבש
ואת-המנחה ואת-השמן בבקר בבקר
עולת תמיד: (ס)

15

Thus shall they prepare the lamb, and the
meal-offering, and the oil, morning by morning, for
a continual burnt-offering.

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה כִּי־יִתֵּן תְּנִשָּׂא מִתְּנָה
לְאִישׁ מִבָּנָיו נַחֲלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה
אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה: (ס)

16

Thus saith the Lord GOD: If the prince give a gift unto any of his sons, it is his inheritance, it shall belong to his sons; it is their possession by inheritance.

וְכִי־יִתֵּן מִתְּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאֶחָד מֵעֲבָדָיו
וְהָיְתָה לוֹ עַד־שָׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לַנָּשִׂיא
אֲדָ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה:

17

But if he give of his inheritance a gift to one of his servants, it shall be his to the year of liberty; then it shall return to the prince; but as for his inheritance, it shall be for his sons.

וְלֹא־יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעָם לְהוֹנֵתָם
מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יִנָּחַל אֶת־בָּנָיו לְמַעַן
אֲשֶׁר לֹא־יִפְצְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ:

18

Moreover the prince shall not take of the people's inheritance, to thrust them wrongfully out of their possession; he shall give inheritance to his sons out of his own possession; that My people be not scattered every man from his possession.'